

SD2
~~PP. 3. 8~~

AGRIPPA (HEINRICH CORNELIUS) von Nettesheim, 1486–1535.

1746. De Occulta Philosophia libri tres . . . sm. fol. [*Cologne*], (1533).

With portr. on title-page; woodcut initials; figs. and tables. Bk. iii is followed at leaf F3v by letters of Agrippa and, at leaf F6v, by 'Censura sive Retractatio De magia', from his 'Declamatio de incertitudine et vanitate scientiarum' (Antwerp, 1531).

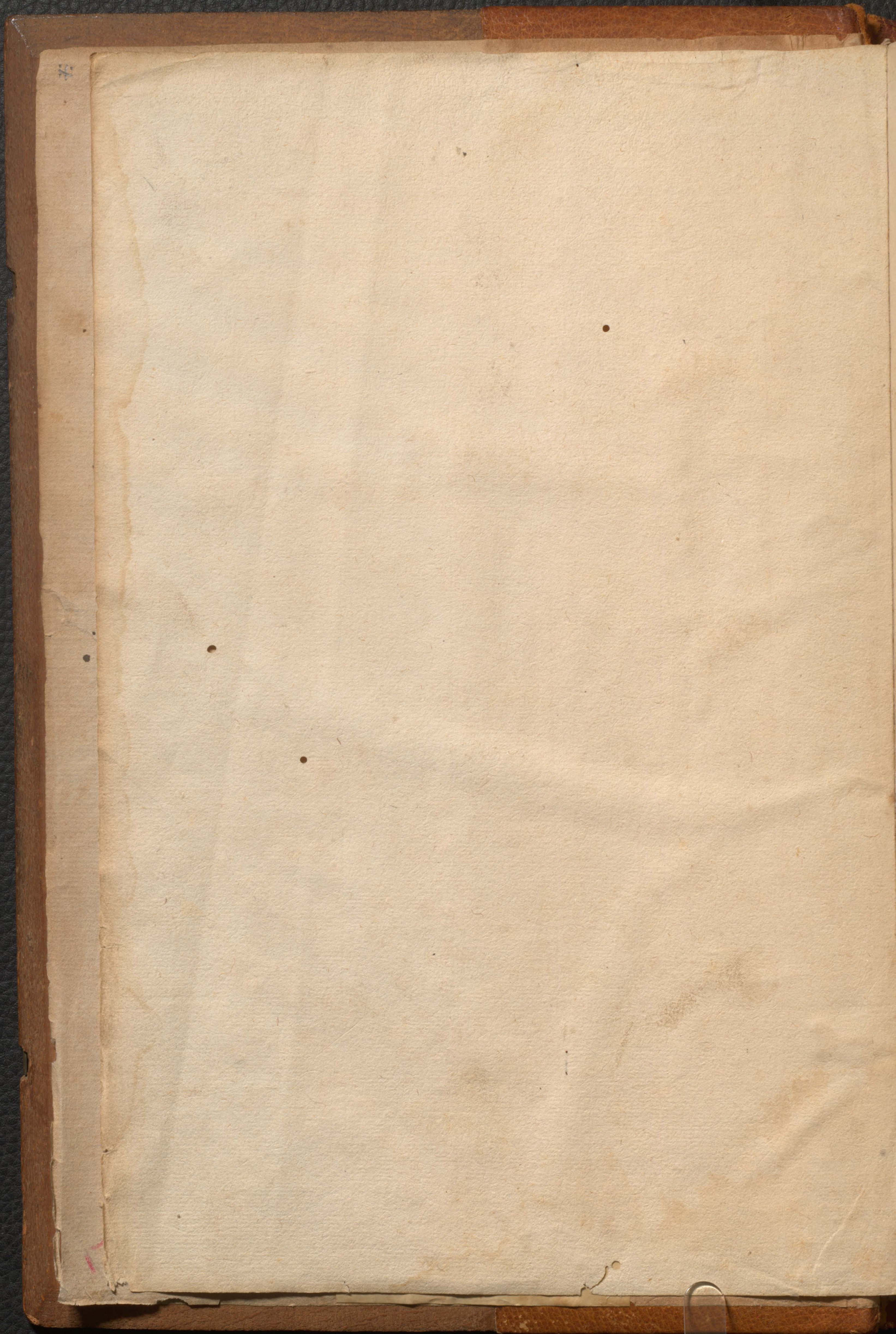
Bk. i was first printed by itself at Antwerp, by J. Grapheus, in 1531, 4°, and simultaneously by C. Wechelus at Paris. Both editions are exceedingly rare. The 3 books were first printed at Cologne by Johannes Soter in 1533. There are four or five issues of this date, distinguished by typographical differences. (Ferguson; see also Morley, no. 1750, ii, pp. 287 and 310, and Prost, no. 1751, ii, p. 513.)

Some copies lack the portrait. This is a thick-paper copy, the same as the Douce copy in Bodley. Another issue in Bodley is on thin paper, but also has the portrait. The Douce copy, an exceptionally fine one, has a note on the flyleaf, "For a copy of this first edition Vogt says an Englishman at Franckfort offered fifty golden crowns and more, but in vain."

[W. O.]

FROM
THE LIBRARY
OF
SIR WILLIAM OSLER, BART.
OXFORD

1746

HENRICI CORNELII AGRIPPAE AB NETTESHEYM A' CONSILIIS & Archiuis Inditiarii sacræ CAESAREAE Maiestatis: De OCCVLTA PHILOSOPHIA Libri Tres.

HENRICVS CORNELIVS AGRIPPA.

☞ *Nihil est opertum quod non reueletur, & occultum quod non sciatur.*
Matthæi X.

Cum gratia & priuilegio Cæsareæ Maiestatis ad triennium.

1533 (see p 362)

CHARLES

Par la Diuine clemence eſlu Empereur des Romaine tuſioure auguſte: roy de Germanie de Caſtille de Leon Darragon de Nauarre de Naples de Secille de Maillorque de Sardaine des Iſles Indes et de la mer occeane Archiduc Dauſtrice duc de Bourgoingne de Lothringe de Brabant de Lembourg du Luxenbourg etc. Conte de Flandres Dartois de Bourgoingne Palatin et de Haynau de Hollande de Zeellande de Ferrette de Haquenault de Namur etc. Prince de Zwaue Marquis du ſaint empire Seigneur de Friſe de Salins de Malines des pays Dutrecht et dꝰ̃ateur en Aſie et en Affricque.

A tous ceulx qui ces pn̄tes letters verront ſalut De lapart de noſtre ame et feal conſeillier indiciare et hiſtoriographe meſsier Henry Cornille Agrippa Docteur es deux droitz cheualier nous a eſte expoſe: Comme led expoant ait nagaires fait et compoſe quatre liures oeuures et volumes intitulez en latin:

De occulta Philoſophia, De Vanitate ſcientiarum Declamatio, In artem breuem Raimundi Lullij commentaria: Et Tabula abbreuiata. Orationes & Epiſtolæ leſquelz liures et volumes led expoſant feroit voulentiers imprimer et noz pays et ſeigneuries: mais il doubte que aucuns imprimeurs diceulx noz pays aians recouure de chaſcun de ſes volumes vng liure les contreferont que luy tourneroit a grant regret et dõmaige: ſe par nous ne luy eſt pourueu de grace. En nous ſuppliant treſumblement que actendu ceque dit eſt Il nous plaiſe luy octroyer et accorder quil puiſt faire imprimer leſd quatre liures et volumes par tel imprimeur en noſd pays que bon luy ſemblera ſans ce que autres les pourront imprimer endedens le terme de ſix ans prochain venant: et ſur ce faire expedier noz lettres patentes a ce pertinentes. Pource eſt il que nous ces choſes conſiderees: Et apres que noz amez et feaulx maiſtres George de Themſeke preuoſt de Caſsel: et Herman Sunderhuiſen conſeilliers et maiſtres des requeſtes Ordinaires de noſtre hoſtel par noſtre ordonnance aient bien au long veu viſite et ſigne leſd liures. Aud expoſant inclinans fauorablement a ſad ſupplication et requeſte. Auons par bon aduis et deliberation de conſeil octroie conſenty et accorde: octroions conſentons et accordons en luy dornant congie et licence de grace eſpecial par ces preſentes quil puiſt et pourra faire imprimer leſd quarte liures et volumes en tel nombre et quantite et par tel imprimeur de noſd pays que bon luy ſemblera. Et affin que icelluy imprimeur ne perde ſes paines fraiz et deſpens qui luy conuiendra faire et ſupporter pour lad nouelle impreſsion et ce qui en depend auons deffendu et deffendons par ceſd pn̄tes a tous autres imprimeurs et autres que endedens le temps et terme de ſix ans prochainement venant ilz ne impriment ou facent imprimer leſd liures ne aucun diceulx ſans le conſentement dud imprimeur ſur paine de confiſcation des liures et volumes quilz auroient ainſi imprime et pardeſsus ce deſtre pugniz et corrigez arbitrairement. Si donnons en mandement a noz amez et feaulx les chief preſidens et gens de noz priue et grant cõſeaulx Chancelier et gens de noſtre cõſeil en Brabãt Preſident et gens de noſtre chambre de conſeil en Flandres et a tous nouz autres iuſticiers officiers et ſubiectz cuy ce peut et pourra toucher et a chaſcun deulx endroit ſoy et ſy comme a luy appartiendra que de noſtre preſente grace octroye congie et licence durant le temps ſelon et par la maniere que dit eſt Ilz facent ſouffrent et laiſſent led expoſant enſemble led imprimeur plainemẽt et paiſiblemẽt ioyr et vſer ſans leur faire mectre ou donner ne ſouffrir eſtre fait mis ou donne aucun deſtourbier ou empeſcement au cõtraire. Car ainſi nous plaiſt il en teſmoing de ce nous auons fait mectre noſtre ſeel a ces preſentes. Donne en noſtre ville de Malines le xij. iour de Ianuier Lan de grace mil cinqcẽs et Vingt et neuf. Et de noz regnes aſsauoir des Romains le. xi. et de Caſtille et autres le. xiij. ſigne ſus le reply par Lempereur en ſon conſeil.

L. de Soete.

AD LECTOREM.

ON DVBITO, QVIN TITVLVS LIBRI NOstri de Occulta philosophia, siue de Magia, raritate sua q̃plurimos alliciat ad legendum, inter quos nõnulli obliquæ opinionis mente languidi, multi etiam maligni & ingenium nostrum ingrati accedent, qui temeraria sua ignorantia magiæ nomẽ in deteriorem partem accipiẽtes, uix conspecto titulo clamabunt nos uetitas artes docere, hæresum semina iacere, piis auribus offendiculo, præclaris ingeniis scãdalo esse, maleficũ esse, superstitiosum esse, dæmoniacum esse, magus qui sim. Quibus si respõdeam magum apud literatos uiros non maleficum, non superstitiosum, nõ dæmoniacum sonare, sed sapientem, sed sacerdotem, sed prophetam: Sibyllas magas fuisse, proinde de Christo tam apertissime prophetasse: iam uero & magos ex mirabilibus mundi arcanis, ipsius mundi autorem Christũ cognouisse natum, omniumq; primos uenisse ad illum adorandum, ipsumq; magiæ nomen acceptum philosophis, laudatum à theologis, etiam ipsi euãgelio non ingratum. Credo ego istos tam pertinacis supercilii cẽsores Sibyllis & sanctis magis, & uel ipso euangelio prius sibi interdicturos, q̃ ipsum magiæ nomen recepturi sint in gratiam, adeo conscientiæ suæ consulentes, ut nec Apollo, nec Musæ omnes, neq; angelus de cœlo me ab illorũ execratione uendicare queant. Quibus & ego nunc consulo ne nostra scripta legãt, nec intelligãt, nec meminerint: nam noxia sunt, uenenosa sunt, Acherontis ostiũ est in hoc libro, lapides loquitur, caueant ne cerebrũ illis excutiat. Vos autem qui æqua mente ad legendum uenitis, si tantam prudentiæ discretionem adhibueritis, quantam in melle legendo apes, iam securi legite, puto nãq; uos & utilitatis haud parum, & uoluptatis plurimum accepturos. Quod si qua repereritis, quæ uobis non placeant, mittite illa, nec utimini: nam & ego uobis illa nõ probo, sed narro. Cætera tamen propterea non respuite, nam & medicorum uolumina inspicientibus contingit cum antidotis & pharmacis simul etiã uenena legere. Fateor præterea magiã ipsam multa superuacua, & ad ostentationẽ curiosa docere prodigia, simul hęc ut uana relinquite, causas tamen illorũ ne ignorate. Quæ uero ad hominũ utilitatem, ad auertẽdos malos euentus, ad destruendũ maleficia, ad curãdos morbos, ad exterminãda phantasmata, ad conseruandã uitæ, honoris, fortunę dexteritatẽ, sine dei offensa, sine religiõis iniuria fieri possunt: quis illa non tam utilia censeat, q̃ etiã necessaria? Sed quia admonui uos, multa me narrãdo potius q̃ affirmãdo scripsisse: sic enim opus esse uisum fuerat quo pauciora pteriremus, multa insuper Platonicorũ cæterorumq; gentiliũ Philosophorũ placita secuti sumus, ubi instituto nostro scribẽdi suggerebant argumentũ: ideo si alicubi erratum sit, siue quid liberius dictũ, ignoscite adolescentiæ nostræ, qui minor quàm adolescens hoc opus composui, ut possim me excusare ac dice-

re,dum eram paruulus,loquebar ut paruulus: ſapiebam ut paruulus,factus autem uir,euacuaui quæ erant paruuli, ac in libro noſtro de Vanitate ac incertitudine Scientiarum,hũc librum magna ex parte retractaui. Sed hic me iterum forte redarguetis inquientes: Ecce iuuenis ſcripſiſti,& ſenex retractaſti,ut quid ergo edidiſti? Fateor iuuenis admodum hos libros ſcribere aggreſſus ſum,ſpe tamen illos aliquando correctiores locupletioresq; emiſſurus,atq; ea cauſa Ioanni Tritemio abbati Peapolitano quõdam Spanhemenſi,uiro arcanarum rerum admodum induſtrio, primum illos obtuli corrigendos. Contigit autem poſtea,ut interceptum opus, priusquàm illi ſummam manum impoſuiſſem, corruptis exemplaribus trũcum & impolitum circumferretur,atq; in Italia, in Gallia,in Germania,per multorum manus uolitaret,iamq; nonnulli impatientius neſcio an impudentius,ipſum informe opus ſub prælum exponere uolebant, quo uno perculſus malo,ipſe edere conſtitui,cogitans minus periculi fore,ſi libri iſti paulo caſtigatiores mea manu prodirent,quàm ſi laceri per incondita fragmenta inuulgarentur per manus aliorum. Præterea nullum nefas ratus,ſi iuuentutis meæ ſpecimẽ perire non ſinerem. Addidimus autem nonnulla capitula, inſeruimus etiã pleraq; quę prætermittere incurioſum uidebať,quod curioſus Lector ex ipſius phraſis inæqualitate facile deprehẽdere poterit,noluimus enim opus ipſum totum innouare,&(ut aiunt)totam telam retexere,ſed paululum caſtigare, atq; aliquid ſplendoris infundere. Quapropter iterum nunc quæſo te candide Lector,ne de præſenti tempore editionis iſta libres, ſed ueniam des curioſæ iuuentuti,ſi quid forte ſecus quàm placeat in iſtis deprehendes.

ERRATA.

Folio 3. linea 26. lege aperiũtur. 4. 16 & 19 obtuſitatẽ. 5. 41 aduẽtitius. 9. 27 ſe uidere. 11. 20 aërea. 31. aëri. 12. 20 aërea. 22 iuuſq;. 39. eius. 13. 40 famatiſſima. 17. 41 deducendæ. 18. 8 Habẽtur. 19. 21 fermè. 36 cuiuis. 37. conficiẽt. 28. 29 præeſſe Mercuriũ: ſple. 30 uirtuti Saturnũ: hep. 34 naribus. 29. 20 hoc. 31. 38 uiridia. 33. 5 ingrata. 6 Præterea funeſta. 36. 8 Saturno 43. 39 imaginesq; 44. 1 tate. Iungantur, 45. 17 penes 47. 23 ut ho. 34 abortum patiũtur 48. 8 maximi 16 ſuffitas 37 rycio 54. ıq̃ con. 59. 19 radijs accenduntur, 39 uel ſic, abundat 60. 14 uelitarem 61. 26 acie di. 65. 31 inhiantes 68 quæ poſteà apud 71. 26 perfectis 76. 40 minimã 77. 31 deſignet 37 ſomnij 40 diuinatoria 78. 1 illud percurrit 5 diſcutiemus alibi 82. 6. Altera 86. 29 imaginatiõibus 87. 21 affecta 28 à cœlo 88. 31 animus for. 89. 4 ad mira- 10. ,ipſe 36 affectũ 90. 14 cogitatiua potentia 92. 9 numinis 41 dele, & uerba 93. 9 tolli 94. 6 impetrari 26 ut ſi 100. 1 quæ de 9 arces 102. 23 ſcrophulas 103. 25 proceſſerunt 119. 4 ptem uæ 128. 11 Iophiel 138. 27 quaſdam 142. 30 ſiniſtrum 146. 22 hominem 24 particulares 148. 40 lege, 122; Bne. 49. 16 pro עוֹ. lege, יהי 156. 31 audito 157. 4 Verum cantus 167. 3 cingentium 168. 8 concauitas. 169. 1 aperturam 170. 18 remittantur 171. 24 ſonis & 172. 21 & 33 exaltatione 175. 19 ci, calida 179. 41. melancholicos morbos 180. 12 lunæ: illa uero facies lunæ, 183. 41 ciat 186. 18 gemma- 30 cuius menſa 191. 26 adſcripta eſt 28 ſuorum 37 plane- 193. 22 ſinu angeli 198. 9 diuinatio 33 protuliſſe 38 formans 199. 26 in magnum ex- 200. 1 per magnum af- 3 ſint 5 de quibus 22 aut uaticinij 202. 7 Totum quod 203. 5 corruptibili 12 ſortitæ 205. 36 exordijs 206. 4 ferẽs ſolis, aut nos du- 207. 18 mutus 208. 38 fidem 211. 34 regenerationis 213. 9. Hãc 27 indignis 34. Oportet 214. 38. Prohibemur 215. 21 duobus 40. Henina 216. 8 concinunt 217. 12 & per me 218. 35 numina 40 uiri dei 41 influxum 222. 16. Lunum 224. 22 cupat 33 fide 225 3 quicunque 28 ophanim 40 Sem. 226. 26 deorum 228. 9. Et in alio 229. 34 dele, à 235. 20 ſteltoma 239. 13 referre 240. 16 ſpeculis, an. 246. 2 mãmona 250. 23. Sicut 251. 5 lunares 254. 3 ſpiritui 255. 26 iſtis ſpecialẽ 40 Amnediel 257. 24 obus 268. 17 cedentium 271. 34 ciuitas 278. 4. Efficacia 12. limo 27 eas 41 adiurantis 279. 9 malefica 13. abigam 281. 27. Semones 32 tranſlati 285. Mori igitur 34 dele, hõ 289. 38 inedia ſeſe re. 290. 23 tum mo. 30 primaria cauſa 291. 13 præſidentium 292 tamen uiribus 295. 26 receptant 296. 8 benefica 297. 29 allocutum 298. 17. Midas, ab 299. 11 quæcunq; 301. 15 ſeptẽtrionalis 23 manium 302. 34 Valentinianorũ 304. 38 loci alicuius 307. 2 ſtatim 14 iungatur 3; exempla 308. 19 mouet 29 occurſu 38 ut ea 309. 28 illi 311. 8 dele, & 14 vaticinia deorũ 15 ſint 17 tranſeunt 312. 34 latio aut 314. 27 eum 315. 41 tur ima 316. 29. Tum aĩa 317. 16 Zoroaſtẽ 28 qua 35 ſed bene 318. 22 meram 319. 2 potu'ue 25 ſomni 320. 2 immitti 324. 17. Huic 32 circũluit 35 mundo 325. 14 ut non 336. 11 debito 337. 7 mundauit 340. 36 cerea 342. 15 æſtuantis 344. 4 dinis ad re. 15 arte 24 ſermonum 37 ſymbola 41 potes 348. 23 uerſum 350. 2 Galaad 33 fame 351. 17 uos repente 356. 3 idololatriæ 4 iectionis.

R. P. D. IOANNI TRITEMIO, ABBATI DIVI IACOBI in suburbio Herbipolis, Henricus Cornelius Agrippa ab Nettesheym. S. D.

CVm nuper tecum (reuerēde pater) in cœnobio tuo apud Herbipolim aliquandiu conuersatus, multa de chymicis, multa de magicis, multa de cabalisticis cęterisq; quę adhuc in occulto delitescunt arcanis scientiis atq; artibus unà contulissemus: magna inter cæteras quęstio erat, cur Magia ipsa, cum olim primum sublimitatis fastigium uno omnium ueterum philosophorum iudicio teneret, & à priscis illis sapientibus, & sacerdotibus summa semper in ueneratione habita fuerit: deinde sanctis patribus à principio nascentis ecclesiæ catholicę odiosa semper & suspecta, tandem explosa à Theologis, damnata à sacris canonibus, porrò omnium legum placitis fuerit proscripta, eius causam speculatus meo iudicio non alia est, nisi quòd fatali quadam temporum hominumq; deprauatione subintroierūt multi pseudophilosophi, ac mētito nomine Magi, qui per uarias errorum sectas & falsarum religionum factiones, multas admodū execrandas superstitiones atq; ferales ritus, multa etiam ex orthodoxa religione scelerata sacrilegia, in naturæ persecutionem hominūq; perniciem ac dei iniuriam congerentes, multos admodum quales hodie circunferri uidemus reprobatæ lectionis libros ediderunt, quibus Magiæ honestissimum nomen atq; titulum furto & rapina præfixerunt. Hi itaq; cum sacrosancto hoc magiæ titulo suis execrandis nugis fidem sese cōciliaturos sperarent, id egerūt, quòd laudatissimum olim magiæ nomen, hodie bonis & probis omnibus odiosissimum redditum sit, ac capitale crimen habeatur si quis doctrina operibus ue magum sese audeat profiteri, nisi forte demens aliqua uetula rus habitans, credi uelit admodum perita & diuini potēs, ut (sicut ait Apuleius) possit cœlum deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, manes sublimare, deos infimare, sydera extinguere, tartarū ipsum illuminare, siue ut canit Vergilius:

Quæ se carminibus promittat soluere mentes
Quos uelit, ast aliis duras immittere curas,
Sistere aquam fluuiis, & uertere sydera retro,
Nocturnosq; ciet manes, mugire uidebis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.

Tum quæ referunt Lucanus de maga illa Thessala, & Homerus de Circes omnipotentia, quorū plurima fateor tam fallacis opinionis, tam superstitiosæ diligentiæ perniciosiq; labores existunt, ut cum sub artem nō nefandam cadere nequeāt, tamen magiæ uenerabili titulo sese uestiri posse præsumūt. Cum hæc igitur sic se haberent, mirabar admodum, neq; minus etiam indignabar, neminem hactenus extitisse, qui tam sublimem sacramq; discipli-

nam ac impietatis crimine uindicasset, aut illam nobis pure syncereq; tradidisset, siquidem quos ex recentioribus ego uidi Rogerium Bachonem, Robertum Anglicum, Petrum Apponum, Albertum Teutonicum, Arnoldũ de Villa noua, Anselmum Parmẽsem, Picatricem Hispanũ, Cicchum Asculum Florẽtinum & plerosq; alios, sed obscuri nominis scriptores cum se magiam tradere pollicentur, non nisi aut deliramenta quædam nulla ratione subnixa, aut superstitiones probis omnibus indignas præstiterunt. Hinc cõcitus est in me spiritus meus, atq; propter ipsam cum admirationẽ, tum indignationem uolui & ego philosophari, non illaudabile opus me facturum existimans, qui ab ineunte ætate semper circa mirabilium effectuum & plenas mysteriorum operationes curiosus intrepidusq; extiti explorator, si Magiam ipsam uetustam sapientumq; omnium disciplinam ab impietatis erroribus redimitam, purgatamq;, & suis rationibus adornatam restituerem, & ab iniuria calumniantium uindicarem, quod ut iam diu ipse mecum deliberaui, nunq̃ tamen in hanc arenam descendere hactenus ausus fui, uerum post collatum inter nos Herbipoli de his rebus sermonem tua præcellẽs peritia & doctrina tuaq; ardẽs adhortatio audaciam mihi animumq; addidit. Itaq; electis è Philosophorum exploratæ fidei sentẽtiis, purgata introductione malignorum, qui simulata scientia mentientes magorum traditiões ab ipsis tenebrarum reprobatis libris, uelut ab ipsis adytis mirãdorum operationes requirendas docebant, discussis tenebris tres libros de magia compendio breuitatis complexos recẽtibus his diebus composui, & de Occulta philosophia minus infenso titulo inscripsi, quos nunc tuo exanimi, qui harum rerum plenissimam peritiam tenes castigãdos, censendos, indicãdosq; submitto, ut si quid in illis à me scriptum sit, quod aut in naturæ contumeliam, aut cœlitum offensam, religionis'ue iniuriam uergere queat, condemnes errorem: sin autem dissoluta & purgata sint impietatis scandala, ueritatis traditionẽ tueare: sicq; cum his libris nostris, atq; cum ipsa magia agere uelis, ne occultetur aliquid quod prodesse queat, nec probetur quod possit nõ nisi nocere, quo sic tandem libri isti tuo examine probati, digni sint qui aliquando fœlicibus auspiciis in publicum egrediantur, nec timeant iudicium subire posteritatis. Vale, & his audacibus parceto cœptis.

IOANNES TRITEMIVS ABBAS DIVI IACOBI HERbipolis quondam Spanhemensis, suo Henrico Cornelio Agrippæ ab Nettesʒheym, salutem & charitatem.

OPVS tuũ ornatissime Agrippa de occultiore Philosophia prænotatum, quod nobis examinandum per latorem præsentium obtulisti, quanta cum uoluptate susceperimus, nec lingua mortalis unquàm potest exprimere, nec scribẽtis calamus reserare. Admiratione maxima ducimur super eruditione tua non uulgari, qui & iuuenis tam secreta penetras & arcana, multis etiam uiris doctissimis abscondita, non solum pulchre ac uere, sed etiam proprie & ornate proferre in lucẽ potuisti. Vnde imprimis tuæ ad nos beneuolentiæ gratias agimus, & si poterimus unquàm, pro uiribus indubitanter referemus gratias, tuum opus, quod nemo doctissimorum etiam uirorũ satis laudare sufficiet, probamus: deinde ut studio pergas in altiora, quo cœpisti, nec sinas tam excellentes ingenii tui uires otio tepescere, te qua possimus instantia monemus, petimus & rogamus, quatenus & tuo te labore ad meliora semper exercites, & lumen ueræ sapientiæ quo maxime & diuinitus illustraris, etiam ignorantibus demonstres. nec te retrahat à proposito quorumcũq; consideratio nebulonũ, de quibus uere dictum est: Bos lassus fortiter figit pedem. Cum nemo, sapientum iudicio, ueraciter doctus esse queat, qui in unius duntaxat facultatis rudimenta iurauit. Te autem diuinitas ingenio donauit & amplo, & sublimi: non ergo boues imiteris, sed uolucres: nec circa particularia arbitreris tibi esse morandum: sed uniuersalibus confidenter intendito animum, tanto enim quisq; doctior esse putatur, quanto ignorat pauciora. Ingenium uero tuum ad omnia pleniter aptum non paucis nec infimis, sed multis & sublimioribus est rationabiliter occupandũ. Vnum hoc tamẽ te monemus custodire pręceptũ, ut uulgaria uulgaribus, altiora uero & arcana altioribus atque secretis tantum cõmunices amicis. Da fœnum boui, saccarũ psitaco tantum: intellige mentem, ne boum calcibus, ut plerisq; contigit subiiciaris. Vale fœlix amice, & si quid penes nos est quod tibi conducere queat, iube & factum sine mora intelliges, & uires ut nostra dietim sumat amicitia, sæpius ad nos scribe, & tuarum aliquid lucubrationum mittito instanter oramus. Iterum uale. Ex nostro cœnobio Peapolitano. VIII. die Aprilis, Anno M. D. X.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, AC PRINCIPI ILLVSTRISsimo Hermanno è comitibus wydę, Dei gratia sanctæ Coloniensis ecclesiæ Archiepiscopo, sacri Romani Imperii Principi Electori, & per Italiam Archicancellario, westphaliæ & Angariæ Duci &c. Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ Legato nato, & in pontificalibus Vicario generali, Hēricus Cornelius Agrippa ab Nettesz-heym. S. D.

EA EST ILLVSTRIS FAMAE TVAE CElebritas reuerēdissime & illustrissime Princeps, ea uirtutum tuarum magnitudo & doctrinæ splendor, & frequens optimarum literarum exercitiū, & cū solida prudētia grauis oratio, & elegās dicēdi promptitudo, multarum rerum cognitio, constans religio, ac mores laudatissimi, quibus supra communē aliorum cōsuetudinē præditus es: taceo priscas eminentis nobilitatis imagines, ac diuitiarum cum antiquarum tum nouarum thesauros, amplitudinem dominii, sacrarumq; dignitatum mitras, quorum etiam pręstantia antestas cū corporis decenti forma ac robore. Quæ licet omnia maxima sint, ego te tn̄ his omnibus longe maiorem existimo heroicis illis & superillustribus tuis uirtutibus, quibus sane effecisti, ut quanto quisq; doctior est, ac uirtutum amantior, tanto magis beneuolentiæ tuæ sese cupiat insinuari, unde & ipse etiam illud decus tuum petendum mihi cōstitui, sed Parthorū more, hoc inquam est, non sine munere. Quem equidem salutandi Principis morem à priscorum usque seculis in hæc nostra tempora deriuatum, & adusq; huc obseruatū uidemus. Cumq; uiderem alios quosq; uiros egregie doctos, doctrinarū suarū pulchris magnisq; munerib⁹ te ornare, ne solus ego uelut cultus & uenerationis tuæ desertor, ad tuam amplitudinem uacuis manibus applicare ausim: cogitabundus ac circunspiciens in cella mea libraria, quo munere te tam insignem Principem condonare possem, en inter recondita offerebant sese subito libri de Occulta Philosophia, siue de Magia, quos iuuenis admodum scribere aggressus, & iam multis annis uelut oblitus intermiserā: mox tuę amplitudinis ueneratione ad illos consummandos, uelut ad uota reddenda properaui. Sane quòd persuaderem mihi, nihil me tibi gratius dare posse, quàm antiquissimæ abstrusissimæq; doctrinæ nouum opus, opus inquam curiosæ iuuentutis nostræ, sed antiquitatis doctrinam, ausim dice-

re, à nullis hactenus restituere tentatam. Attamen non in hoc tibi adscribũtur hæc nostra, quod te digna sint: sed ut patefaciant mihi aditum ad beneuolentiam tuam. Quæso itaq;, si non est improbum, habeant apud te quandam excusationem. Omnia tibi uota præfaturus, si hæc iuuentutis meæ studia, tuæ amplitudinis auspicio in notitiam ueniant, ac fugata inuidia perennitatis iure illorum remaneat memoria nobis ad fructum bonę cõscientię, cum plura in illis etiam seniori mihi uisa sint cum utilissima, tum cognitu necessaria. Habes itaq; opus non tam iuuentutis, q̃ etiam præsentis ętatis nostræ, multa siquidem iuuenilis operis errata castigaui, multa compluribus locis interfulsi, multis capitibus adauxi, quę ex ipsa orationis inæqualitate facile deprehendi possunt, atq; sic cognosces me omnem ætatem meam tuis obsequiis fore deuotum. Vale, fœlicis Coloniæ fœlicissimus Princeps.

Ex Mechlinia.

Anno. M. D. XXXI.

Mense Ianuario.

CAPITVLORVM OMNIVM QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR, ELENCHVS.

PRIMI LIBRI ELENCHVS:

De atu-

CAPITVM LIBRI II. ELENCHVS.

De no-

CAPITVM LIBRI III. ELENCHVS.

CAPITVM LIBRORVM FINIS

Nobi-

NOBILIS VIRI HENRICI CORNELII AGRIPPAE EQVITIS AVRATI, & utriusq; Iuris Doctoris, Sacræ Cesareæ Maiestatis à Consilio & archiuis indiciarii, De occulta Philosophia, siue de Magia Libri tres.

Quomodo à triplici mundo Magi uirtutes colligant, in tribus his libris monstrabitur Caput primum.

VM TRIPLEX SIT MVNDVS, elementalis, cœlestis & intellectualis, & quisq; inferior à superiori regatur, ac suarum uirium suscipiat influxũ, ita ut ipse archetypus & summus opifex, per angelos, cœlos, stellas, elementa, animalia, plãtas, metalla, lapides, suæ omnipotentię uirtutes exinde in nos transfundat, in quorum ministerium hęc omnia condidit atq; creauit: non irrationabile putãt Magi, nos per eosdem gradus, per singulos mũdos, ad eundem ipsum archetypum mundum, omnium opificem, & primam causam, à qua sunt omnia, & procedũt omnia, posse conscendere: & non solum his uiribus, quæ in rebus nobilioribus præexistunt, frui posse: sed alias præterea nouas desuper posse attrahere. Hinc elementalis mũdi uires, uariis rerum naturalium mixtionibus à medicina, & naturali philosophia uenantur: deinde cœlestis, mũdi radiis & influxibus, iuxta astrologorum regulas, & mathematicorũ disciplinas, cœlestes uirtutes illis connectunt: porrò hæc omnia intelligentiarum diuersarum potestatibus per religionum sacras ceremonias corroborãt atq; confirmant. Horum omnium ordinem & processum, tribus his libris nũc tradere conabor: quorum primus cõtineat Magiam naturalem, alter cœlestem, tertius ceremonialem. Sed nescio an planè uenia dignum sit, me hominem ingenii ac literaturę minoris, tam difficile, tam arduũ, tam intricatum negotium, in ipsa mea adolescentia tam libere aggressum esse: quamobrem quæcunq; hic à me dicta sunt, & inferius dicentur, his nolo quenq̃ plus assentiri, neq; ipse ego plus assentior, nisi quatenus ab ecclesia catholica, fideliumq; cœtu non fuerint reprobata.

Quid sit Magia, quæ eius partes, & qualem oporteat esse Magiæ professorem. Caput II.

Agica facultas potestatis plurimæ cõpos, altissimis plena mysteriis, profundissimam rerum secretissimarum contemplationem, naturam, potentiam, qualitatem, substantiam, & uirtutem, totiusq; naturæ cognitionem complectitur: & quomodo res inter se

differũt, & quomodo cõueniunt nos instruit, hinc mirabiles effectus suos producẽs, uniẽdo uirtutes rerũ per applicationem earũ adinuicẽ, & ad sua passa congruentia inferiora, superiorũ dotibus ac uirtutibus passim copulãs atq; maritãs. Hæc pfectissima summaq; sciẽtia, hęc altior sanctiorq; philosophia, hęc deniq; toti⁹ nobilissimę philosophię absoluta cõsummatio. Nã cũ oĩs philosophia regulatiua diuisa sit in physicã, mathematicã & theologiã: physica docet naturã eorũ q̃ sunt in mũdo, illorũq; causas, effectus, tẽpora, loca, modos, euentus, integritates & partes inuestigat atq; rimat.

Quot sunt, quæ rerum species elementa uocantur,
Quid calor efficiat, quid terra, quid humidus aer,
Quid generent: unde & magni primordia cœli,
Vnde maris fluxus, uariis'ue coloribus Iris.
Reddere quid faciat clamosa tonitrua nubes:
Vnde uel ætherea fulmen iaculetur ab aula.
Quæ secreta faces noctu, quæ causa cometas
Proferat, & tumidas quæ cæca potentia terras
Concutiat, quæ sunt auri, quæ semina ferri,
Totaq; naturæ uis ingeniosa latentis.

Hæc omnia naturarũ speculatrix physica cõplectit, & quę canit Vergilius.

Vnde hominũ genus, & pecudũ, simul imber, & ignes,
Vnde tremor terris, qua ui maria alta tumescant
Obiicibus ruptis, rursusq; in seipsa residant.
Herbarum uires, animos, irasq; ferarum,
Omne genus fruticum, lapidum quoq;, reptiliumq;.

Mathematica uero docet nos planã, & in tres porrectã dimensiones naturam cognoscere, motumq; ac cœlestium progressus suspicere.

Aurea quò celeri rapiantur sidera motu,
Quid caligantem modo cogat hebescere lunam,
Defectusq; pati dimisso lumine solem.

Et quæ canit Vergilius:

Quo circa certis dimensum partibus orbem
Per duodena regat mundi sol aureus astra:
Ostendit cœliq; uias, & sidera monstrat,
Defectus solis uarios, lunæq; labores,
Arcturum pleiadasq; hyadas, geminosq; triones.
Quid tantum oceano properent se tingere soles
Hyberni, uel quæ tardis mora noctibus obstet.

Quæ omnia per ipsam mathematicam dignoscuntur.

Hinc tempestates dubio prædiscere cœlo
Possumus, hinc messisq; diem, tempusq; serendi,
Et quando infidum remis impellere marmor

Conueniat, quando armatas deducere classes,
Aut tempestiuam in syluis euertere pinum.

Theologia autem quid deus, ipsa docet, quid mens, quid intelligentia, quid angelus, quid deniq; dæmon, quid anima, quid religio, quę sacra instituta, ritus, phana, obseruationes sacraq; mysteria: instruit quoq; de fide, de miraculis, de uirtute uerborum & figurarum, de arcanis operationib⁹ & mysteriis signaculorum, & quod ait Apuleius, docet nos rite scire atq; callere leges ceremoniarū, fas sacrorū, atq; ius religionū. Sed iā me recolligā. Has tres imperiosissimas facultates Magia ipsa cōplectitur, unit, atq; actuat. merito ergo ab antiquis summa sanctissimaq; scientia habita est. Hæc grauissimis autoribus clarissimisq; scriptoribus reperitur illustrata: inter quos præcipue Zamolxis, & Zoroaster effulserunt adeo, ut inuētores huius scientiæ à pluribus crediti sint. Horum uestigia secuti Abbaris Hyperboreus, Charmondas, Damigeron, Eudoxus, Hermippus: & clariores alii extiterunt antistites, ut trismegistus Mercurius, Porphyrius, Iāblichus, Plotinus, Proclus, Dardanus, Orpheus Threicius, Gog Græcus, Germa Babylonicus, Apollonius Tyaneus, Osthanes etiā egregie scripsit in hac arte: cuius libros è sepulchro erutos Abderites Democritus suis cōmētariis illustrauit. Præterea ad hac artē Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato, & plures nobilissimi philosophorum discendā nauigarūt: hāc reuersi summa sanctitate prædicauerūt: hāc in arcanis habuerūt. Quin & Pythagoram Platonēq; ob eam discendā cōpertū habemus, Memphiticos uates accessisse, & penè totā Syriam, Aegyptū, Iudæā, & Chaldęorū scholas peragrasse, ne sanctissima eos Magiæ monumenta laterent, diuinisq; rebus imbuerētur. Quicunq; igitur nūc in hac facultate studere affectat, si non fuerit eruditus in Physica, in qua declarantur qualitates rerū, & in qua reperiuntur proprietates occultæ cuiuslibet entis, & si nō fuerit opifex mathematicæ, & in aspectibus, & figuris stellarum, ex quibus cuiuslibet rei sublimis uirtus & proprietas dependet: & si non fuerit doctus in theologia, ubi manifestantur substātiæ immateriales, quæ dispensant & administrant omnia, non poterit intelligere Magiæ rationabilitatē: nullū enim opus ab ipsa magia perfectū extat, nec est aliquod opus uere magicum, quod has tres facultates nō cōplectatur.

De quatuor elementis, & eorundem qualitatibus, & in seinuicem permixtionibus. Caput III.

Vatuor sunt elementa & primaria fundamēta rerū oīm corporaliū, ignis, terra, aqua, aer: ex qbus oīa elemētata in istis inferibus cōponūt̄: nō per modū coaceruationis, sed secūdū trāsmutationē & unionē: rursusq; cū corrūpunt̄ in elemēta resoluuntur. Nullum aūt sensibiliū elementorū purū est, sed secundū magis & minus permixta sunt, & in seinuicem transmutabilia: quēadmodum terra lutescens dissolutaq; fit aqua, atq; illa ingrossata densataq; fit terra: per calorē

autem euaporata transit in aerem,& ille supercalescens in ignem:& hic extinctus reuertitur in aerem,infrigidatus autem ex superadustione,fit terra aut lapis,aut sulphur,sicut hoc ex fulmine manifestum est. Plato aũt censet terrã omnino intransmutabilẽ esse,cætera aũt elementa & in hanc,& in seinuicẽ trãsmutari. Diuiditur itaq; terra à subtilioribꝰ nõ trãsmutata, sed soluta aut permixta in illa,quæ illam dissoluunt,rursusq; in seipsam remigrans. Vnũquodq; aũt elementorũ duas specificas qualitates habet, quarũ priorẽ sibi propriã retinet, in altera tanq̃ media cõuenit cum sequenti. Est enim ignis calidꝰ & siccus, terra sicca & frigida, aqua frigida & humida, aer humidus & calidus. Atq; hoc modo secundũ duas qualitates contrarias elementa sibi contraria sunt, ut ignis aquæ, & terra aeri. Adhuc secũdũ alium modũ elementa sibi opponũtur: Nã quædã grauia sunt, ut terra & aqua:& alia leuia, ut aer & ignis:quamobrem priora passiua, posteriora uero actiua Stoici nũcuparũt.Proinde adhuc Plato secundũ aliũ modũ distinguẽs, tres unicuiq; assignat qualitates:igni uidelicet acuitatẽ,raritatẽ & motũ:terræ aũt obscuritatẽ,densitatẽ & quietẽ. Et secundũ has qualitates contraria sunt elementa ignis, & terra. Reliqua aũt elementa ab illis qualitates mutuant,ita ut aer duas accipiat qualitates ignis,raritatẽ & motũ:atq; unã terræ uidelicet obscuritatem. Contrà aqua duas quidem terræ, obscuritatẽ & dẽsitatẽ:& unã ignis,uidelicet motũ.Sed ignis aere duplo rarior,triplo mobilior,quadruplo acutior:Aer autẽ duplo acutior aqua,triplo rarior, quadruplo mobilior.Proinde aqua duplo acutior terra, triplo rarior, quadruplo mobilior. Quemadmodum itaq; se habet ignis ad aerẽ, sic aer ad aquã, & aqua ad terram. rursusq;,sicut terra ad aquam,sic illa ad aerem,atq; hic ad ignem.Atq; hæc est radix & fundamentum omnium corporum, naturarũ, uirtutum & operum mirabilium:& qui has elementorum qualitates, & eorundem mixtiones cognouerit,facile perficiet opera miranda atq; stupenda,eritq; consummatus in Magia naturali.

De triplici elementorum ratione consideranda. Cap. IIII.

Vatuor itaq; quæ diximus sunt elemẽta, sine quorũ notitia perfecta nullum in Magia producere possumus effectum. Sunt autem singula triplicia,ut sic quaternarius compleat duodenarium: & per septenarium in denarium progrediens, ad supremam unitatem, unde omnis uirtus & mirabilis operatio dependet, fiat progressus.Primo igitur ordine elementa pura sunt, quæ nec componuntur,nec mutantur,nec patiuntur commixtionem,sed incorruptibilia sunt, & nõ à quibus,sed per quæ omnium naturalium rerum uirtutes producuntur in effectum.Virtutes illorum à nullo explicari possunt: quia in omnia possunt omnia.Hæc qui ignorat,ad nullã mirabilium effectuũ operationẽ pertingere potest.Secundi ordinis elemẽta cõposita sunt multiplicia,& uaria,& impura,reducibilia tamẽ per artem ad purã simplicitatẽ: quibus tunc

ad suam simplicitatem reuersis, uirtus est super omnia complementum dans omnium operationum occultarum & operationum naturæ: & hæc sunt fundamentum totius Magiæ naturalis. Tertii ordinis elementa hæc primo & per se non sunt elemēta, sed decomposita, uaria, multiplicia, & inter seinuicem permutabilia: ipsa sunt infallibile medium ideoq; uocantur media natura, siue anima mediæ naturæ: paucissimi sunt qui illorum profunda mysteria intelligant. In ipsis per certos numeros, gradus & ordines est consummatio omnis effectus in quacunq; re naturali, cœlesti & supercœlesti. miranda sunt, & plena mysteriis quæ operari possunt in Magia tā naturali q̄ diuina: per ipsa enim omnium rerum ligationes etiam solutiones & transmutationes, & futurorum cognitio & prædictio, etiam malorū dæmonum exterminatio & bonorum spirituum cōciliatio ab illis descendit. Sine his igitur triplicibus elementis eorundemq; cognitione, nemo cō fidat se in occultis Magiæ & naturæ scientiis quicq̄ posse operari. Quicunque autē hæc in illa, impura in pura, multiplicia in simplicia reducere nouerit, eorundemq; naturam, uirtutem, potestatem in numero, gradibus & ordine, sine diuisione substantiæ discernere sciuerit: is facile obtinebit oīm naturalium rerū, & cœlestiū secretorū sciētiam & operationē perfectā.

De mirabilibus ignis, ac terræ naturis. Caput V.

AD omnium mirabilium operationem, ait Hermes, duo sufficiunt, ignis & terra: hæc est patiens, ille agens. Ignis (ut ait Dionysius) in omnibus & per oīa clare uenit, & remouetur, omnibus lucidus est, simul & occultus incognitusq;: ipse quādo per seipsum est, non accedente materia in qua propriam manifestet actionem immensus est, & inuisibilis, per seipsum potēs ad actionem propriam, mobilis, tradens seipsum omnibus quodam modo proximantibus, renouatiuus, naturæ custodia, illuminatiuus, circūuelatis splendoribus incomprehensus, clarus, discretus, resiliens, sursum ferēs, acute means, excelsus, non receptus contumelia minorationis, semper motus mouens, alterum comprehendens, incōprehensus, non indigus alterius, latenter crescēs à seipso, & ad susceptas materias manifestās suimet magnitudinem, actiuus, potēs simul omnibus præsens inuisibiliter, neglectus esse nō patitur, ad certa autem sicut quædam uindicta generaliter & propriæ subito reducens in rationem, incomprehensibilis, inpalpabilis, non minutus, in omnibus ditissimus suimet traditionibus. Immensa & improba rerū naturæ portio ignis est (ut ait Plinius) & in quo dubium sit plura absumat, an pariat. Ignis ipse unus est, & per omnia penetrās, ut aiūt Pythagorici, sed in cœlo dilatatus, collustrans, in inferno uero coarctatus, tenebrosus, & crucians: in meditullio de utroq; participans. Ignis itaq; in se unus, in recipiente multiplex, & in diuersis diuersa nota distributus, ut apud Ciceronē testatur Cleanthes. Est itaq; ignis hic adinuentitius quo utimur: est in lapidibus, qui ictu cha-

lybis excutitur: est in terra, quę ex refossione fumat: est in aquis, qui fontes & puteos calefacit: est in profundo mari, quod uentis agitatũ tepescit: est in aere, quẽ sæpe feruescere uidemus: & animalia quæq; & uiuẽtia omnia, & uegetantia calore nutriũtur: & omne quod uiuit, propter inclusum ignem uiuit. Superni ignis propria sunt calor omnia fœcundans, & lux omnibus uitã tribuẽs. Inferni ignis propria sunt ardor oĩa consumẽs, & obscuritas cũcta sterilitate cõplens. Fugat itaq; cœlestis & lucidus ignis tenebrosos dæmones: fugat & hic noster ligneus eosdem, quatenus habet simulachrum, & uehiculũ lucis illius superioris. Quin & illius, qui ait, Ego sum lux mundi, qui uerus ignis est, pater luminum, à quo omne datum optimũ uenit, splendorẽ ignis sui emittens, & communicans primo soli, & cæteris cœlestibus corporibus, & per hæc tanquã per media instrumẽta illũ in hunc ignem nostrũ influẽs. Sicut ergo tenebrarum dæmones in tenebris ipsis robustiores sunt: sic boni dæmones, qui sunt angeli lucis, incrementa suscipiunt à luce, non solum diuina, solari, & cœlesti, sed etiam eius qui apud nos est ignis. Hinc primi religionum & ceremoniarũ sapientissimi institutores orationes & psalmodias, & sacra quæq; non nisi accẽsis luminibus fienda decreuerunt. Hinc illud Pythagoræ symbolum: Ne loquare de deo absq; lumine. iusseruntq; ad fugandos malos dæmones, apud cadauera mortuorum lumina accendi, & ignes, nec illa amoueri, quousq; perfectis sacro ritu expiationibus terra condãtur: ipseq; omnipotens in ueteri lege exquirebat omnia sua sacrificia igne offerri, atq; ut in altari semper ignis arderet, quem etiam apud Romanos Vestæ sacerdotes perpetuum seruabant custodiebantq;. Omnium autem elementorum basis & fundamẽtum, terra est: ipsa enim est obiectum, subiectum, & receptaculum omnium radiorum influxuumq; cœlestium: ipsa in se cõtinet omnium rerum semina seminalesq; uirtutes: ideo ipsa dicitur animalis, uegetalis, & mineralis: quæ ab omnibus reliquis elementis ac cœlis fœcundata, omnium ex seipsa est gignitiua. Ipsa est receptiua omnium fœcũditatum, & ueluti prima parens etiã oĩm pululatiua, centrũ & fundamentũ & mater omnium. Tolle de illa quantumcunq; secreta, lota, depurata, subtiliata, si dimiseris aliquandiu sub diuo, mox cœlestibus uiribus fœcundata & prægnãs, ex seipsa producet plãtas, producet uermiculos & animalia, producet lapillos, lucidasq; metallorũ scintillas. In ea sunt secreta maxima, si quando fuerit per artificium ignis purgata, & ad simplicitatẽ suam congrua lotione reducta. Ipsa est prima creationis nostræ materia & restaurationis ac conseruationis nostræ uerissima medicina.

De admirandis aquæ, & aeris atq; uentorũ naturis. Cap. VI.

NOn minoris potẽtiæ sunt reliqua duo elemẽta, aqua uidelicet & aer: nec in illis natura cessat mirabilia opari, Aquæ enim tanta necessitas est, ut absq; illa nullũ animal degere possit: nulla herba, nec plãta queuis, citra aquę humectationẽ possit proger

minare. In ipsa est seminaria oīm rerū uirtus: animaliū primo, quorū semē aqueū esse manifestū est: sed & fruticū, & herbarū seminalicet terrea sint, tabefieri tamē aqua necesse est, si fœcūda esse debeant: siue id fiat humore terræ imbibito, aut rore, uel pluuia, uel de industria adiecta aqua. Sola siquidē terra & aqua, à Mose describūtur producere aīam uiuētē. Sed aquæ duplicē productionē tribuit, natātium uidelicet in aquis, & uolātium in aere supra terrā. Terrenarū etiā productionū ipsi aquæ partim deberi, eadē scriptura testat, inquiēs, quod post creationē uirgulta & plātæ nō germinauerāt, quia deus nō pluerat super terrā. Tāta eius elemēti potestas est, ut nec spiritualis regeneratio fiat sine aqua, sicut ipse Christus ad Nicodemū testatus est. Maxima quoq; eius in religione uis est, in expiationibus & purificationibus, nec minor q̄ ignis necessitas. Infinitæ eius utilitates sunt, & usus multiplex, resq; oēs ex eius potestate cōsistunt: ut quæ generādi, alendi, augmentādi uim possidet. Inde Thales Milesius atq; Hesiodus, aquā omnium rerū principiū statuerunt, omniumq; elementorū antiquissimum esse dixerūt atq; potentissimū, quippe quod cæteris omnib⁹ imperat. Nā, ut ait Plinius, terras deuorāt aquæ: flāmas necant: scandunt in sublime, & nubium obtētu cœlū sibi uendicāt: eædē cadentes omnium terra nascentiū causa fiūt. Innumera sunt aquarū miracula à Plinio, Solino, multisq; historicis descripta, de quarū mirabili uirtute etiā meminit Ouidius in his uersibus:

Medio tua corniger Hammon
Vnda die gelida est, ortuq; obituq; calescit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cum luna recessit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit
Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis & hinc Sybaris uestris conterminus oris,
Electro similes faciunt, auroq; capillos.
Quodq; magis mirum, sunt qui non corpora tantum,
Verum animos etiam ualeant mutare liquores.
Cui non audita est obscœnæ Salmacis unda?
Aethiopesq; lacus? quos si quis faucibus hausit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitate soporem.
Clitorio quicunq; sitim de fonte leuauit,
Vina fugit, gaudetq; meris abstemius undis.
Hinc fluit effectu dispar Lyncæstius amnis:
Quem quicunq; parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm si mera uina bibisset.
Est lacus Arcadiæ Pheneum dixere priores,
Ambiguis suspectus aquis, quas nocte timeto,
Nocte nocent potæ, sine noxa luce bibuntur.

Refert præterea Iosephus fluminis cuiusdam inter Arceam & Raphaneã Syriæ urbes admirabilem naturam: Qui cum pleno deferatur alueo, per integrum sabbathum mox ceu obturatis fontibus deficiens, per sex integros dies siccum aluei sui præbet transitũ: rursusq; septimo die ignotis naturæ causis ad priorem redit aquarum abundãtiam: quãobrem incolæ illũ Sabbathęum nuncuparunt, ob sacrum Iudęis septimum diem. Testaturq; nobis euãgelium de piscina probatica, in quam post commotam ab angelo aquam qui prior in illam descendisset, à quacunq; ægritudine liberabat. Eadem uis atq; potestas fuisse legitur fonti Ionidum Nympharum, qui in Eliorum agro apud Heraclęam pagum iuxta Cytheron fluuium extabat: in quem qui ægroto corpore descẽdisset, abacto omni corporis uitio sanus & integer inde exiret. Narrat Pausanias esse in Lycæo Arcadiæ mõte fontẽ qui Agriæ uocabatur, ad quẽ quoties regionis siccitas frugũ interitum minaret, ingressus Iouis Lycęi sacerdos, post immolatas hostias sacris precibus sacros ueneratus latices, quercus ramum manu tenẽs, ad sacrati fontis summos latices demittebat: tũc commotis aquis uapor exinde in aera sursum latus in nubes cõflabatur, cõcurrentibusq; nebulis cœlũ omne obducebatur nubibus: quibus paulo post in pluuiam resolutis, omnẽ regionem salubriter irrigabãt. Verũ de aquarũ miraculis pręter cæteros autores multos, scripsit Ruffus Ephesius medicus miranda, & apud nullũ alium quod sciam autorem reperta. Superest de aere dicere. Hic spiritus est uitalis, cuncta permeans entia, omnibus uitam & consistentiam præbens, ligans, mouẽs, & implens omnia. Hinc Hebræorum doctores illum non inter elemẽta numerant, sed uelut medium & glutinum, diuersa insimul coniungens, & tanquã spiritum mundani instrumenti reboantẽ habẽt. Ipse enim proxime cœlestium omnium influxus in se concipit, aliisq; cum elementis tum mixtis singulis communicat, nõ minus etiã rerum omnium cum naturalium tum artificialium, & sermonum quorumcunq; species, uelut deificũ quoddam speculum in se suscipit & retinet: illasq; secum ferẽs corpora hominum & animalium, per poros ingrediens, tam in somno quàm in uigilia illis imprimens, uariorum mirabilium somniorum, præsagiorum & auspiciorum materiam prębet. Hinc etiam fieri dicunt, cur transiens locum, in quo homo occisus fuerit, uel cadauer recens absconditum, timore atq; pauore cõcitatur: quia aer ibidem plenus horribilibus homicidii speciebus, spiritum hominis, dum unà inspiratur, similibus speciebus afficit atq; perturbat: unde contingit sequi pauorem: Omne nanq; subito imprimẽs, naturã stupefacit. Hinc multi philosophi arbitrati sunt, aerẽ causam esse somniorum, pluriumq; aliarum animæ impressionũ, per delationem idolorũ, seu similitudinum, seu specierũ, quæ deciduntur à rebus & sermonibus in ipso aere multiplicatis, quousq; perueniant ad sensus, & tandem ad phãtasiam, & animam recipientis, uidelicet quæ soluta curis, nec impedita, species hu-

iusmodi obuiam expectans, ab illis informatur. Ipsæ nanque rerum species, licet ex propria natura deferãtur ad sensus hominũ & animalium, possunt tamen à cœlo, dum sunt in aere, acquirere aliquam impressionẽ, ex qua unà cum aptitudine, à dispositione recipiẽtis magis ferantur ad sensum unius, quàm alterius. Atque hinc possibile est naturaliter, & procul omni superstitione, nullo alio spiritu mediante, hominẽ homini ad quãcunque, longissimã etiã uel incognitã distantiã & mansionẽ, breuissimo tẽpore posse nunciare mentis suæ conceptũ: etsi tẽpus in quo istud fit, non possit præcise mensurari, tamen intra uigintiquatuor horas id fieri omnino necesse est: & ego id facere noui, & sæpius feci. Nouit idem etiam, fecitque quondam abbas Tritemius. Quõ etiã idola quędã, nõ modo spiritalia, sed etiam naturalia à rebus effluant, utputa per influxum quendam corporum à corporibus, atque in ipso aere conualescãt, tum per lumen, tum per motũ, tum ad uisum, tũ ad alios etiam sensus, sese nobis offerant & ostendant, & in nos mirabilia quandoque agant, probat docetque Plotinus. Et nos uidemus quomodo austro flãte aer densatur in tenues nubes, in quibus ueluti in speculo reflectũtur imagines ualde distãtes castrorũ, montium, equorum & hominũ, & aliarum rerum, quæ decedẽtibus nubibus mox euanescunt. Et in Meteoris prodit Aristoteles, quoniam in nube aeris concipiatur iris, quadam speculi similitudine. Et Albertus, effigies corporum, inquit, naturæ ui in aere humecto facile effingi possunt eodem modo, quo imagines rerum sunt in rebus. Et narrat Aristoteles, cuidã ex uisus debilitate contigisse, ut speculum illi fieret propinquus aer, & radius uisiuus ad ipsum repercuteret, nec posset penetrare, unde quorsum ibat, idolum suum aduersa facie, sese præcedere arbitrabatur. Similiter speculorum quorundam artificio, quas uolumus imagines in aere, etiã remote, extra specula producuntur: quę tunc imperiti homines uidentes, dæmonum, aut animarum umbras se uidere putant: cum tamẽ non sint, nisi simulcra quædam sibiipsis cognata, ac uitæ omnis expertia. Et notum est, si quis in loco obscuro, & omnis luminis experte, nisi quod per minimũ foramen solis radius alicubi ingrediatur, supposita illi papyro alba, aut speculo plano, uideri in ea quæcunque foris à sole illustrata agantur. Et est aliud præstigiũ admirandũ magis, ubi pictis certo artificio imaginibus, scriptis'ue literis, quis nocte serena plenæ lunæ radiis opponat, quarum simulacris in aere multiplicatis, sursumque raptis, & unà cũ lunæ radiis reflexis, alius quispiam rei conscius per longam distantiam uidet, legit, & agnoscit, in ipso disco, seu circulo lunæ: quod equidem nunciandorum secretorum obsessis uillis, & ciuitatibus utilissimũ artificiũ est, olim à Pythagora factitatũ, & hodie aliquibus adhuc, pariter & mihi nõ incognitũ. Atque oĩa hæc, & multo plura, maioraque in ipsa aeris natura fundata sunt: & ex mathematica, atque optica, suas rationes habent. Et sicuti hæc simulacra reflectũtur ad uisum, ita nonnunquam etiam ad auditum, quod in echo manifestum est. Sed sunt illis occultiora

artificia, quo quis etiam per remotā distantiā, audire & intelligere queat, quid alius loquatur, uel susurret in occulto. Ex aereo elemento sunt etiam uēti: ipsi enim nihil aliud sunt, q̄ motus aer, & cōcitatus. Hoꝝ quatuor sunt principales, à quatuor cœli cardinib⁹ flātes, uidelicet Notus ab austro, Boreas ab aquilone, Zephyrus ab occidēte, & ab oriente Apeleotes siue Eurus: quos Pontanus his duobus uersiculis complexus ait:

A summo Boreas, Notus imo spirat olympo.
Occasum insedit Zephyrus, uenit Eurus ab ortu.

Notus uentus meridionalis est, nebulosus & humectus, & calidus, & morbosus, quē Hieronymus uocat pincernā pluuiaꝝ. Ouidius sic describit:

Madidis Notus euolat alis
Terribilem picea tectus caligine uultum,
Barba grauis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte sedent nebulæ, rorant pennæq; sinusq;,

Boreas autem Noto contrarius, septentrionalis uentus est, uiolentus & sonorus, qui nubes discutiens aerem serenum reddit, aquā gelu constringit: hunc Ouidius de se sic inducit loquentem:

Apta mihi uis est, qua tristia nubila pello,
Et freta concutio, nodosaq; robora uerto,
Induro nubes, & terras grandine pulso:
Idem ego, quum fratres cœlo sum nactus aperto,
(Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor,
Vt medius nostris concussibus insonet æther,
Exiliantq; cauis elisi nubibus ignes.
Idem ego, cum subii conuexa foramina terræ,
Supposuiq; ferox imis mea terga cauernis,
Sollicito manes, totumq; tremoribus orbem
Concutio.

Zephyrus uero, qui & fauonius, uentus leuissimus ab occidente flans, & placide spirās, frigidus est & humidus, resoluēs hyemes, germina floresq; producens, huic cōtrarius Eurus, qui & subsolanus, & Apeleotes, ab oriēte, uentus aquosus & nubificus, & rapidę uoracitatis. de istis ita canit Ouidius:

Eurus ad auroram, Nabathæaq; regna recessit,
Persidaq; &, radiis iuga subdita matutinis.
Vesper, & occiduo quæ littora solæ tepescunt,
Proxima sunt Zephyro, Scythiam septemq; triones,
Horrifer inuasit Boreas: contraria tellus
Nubibus assiduis, pluuioq; madescit ab Austro.

De generibus compositorum, quomodo se habeant ad elementa, atq; quid elementis ipsis conueniat cū anima, & sensibus, & moribus. Cap. VII.

Ost quatuor simplicia elemēta, proxime sequuntur ex illis cōposita perfectorum quatuor genera, quæ sunt lapides, metalla, plantæ, & animalia: & licet ad singulorum generationē omnia elementa in cōpositionē conueniant, singula tamen unū præcipuum elementū sequuntur imitanturq;: Nam lapides omnes terrei sunt, natura siquidem graues sunt, & descēdunt, & ita concreti siccitate, ut liquefieri nequeant. Metalla aūt aquea sunt & liquabilia, & quod confitentur physici, experiuntur alchimici, ex aqua uiscosa, siue ex aqueo argento uiuo generata sunt. Plantæ sic cum aerē conueniunt, ut nisi sub diuo non pullulent, neq; coalescant. Sic animalibus omnibus,

Igneus est ollis uigor & cœlestis origo.

Adeoq; cognatus illis ignis est, ut eo extincto mox tota uita deficiat. Rursus unumquodq; illorum generum in se distinctum est per elemētorū gradus. Nam inter lapides præcipue terrei dicuntur, qui opaci sunt, & grauiores: aquei aūt, qui transparentes sunt: & qui ex aqua concreti sunt, ut crystallus, berillus, & margaritæ in conchis: & sunt aerei qui aquę supernatāt, & spōgiosi sunt, ut lapis, spōgiæ, & pumex, & tophus: sunt & ignei, ex quibus ignis extrahitur, & in ipsum aliquando resoluitur, aut ex ipso geniti sunt: sicut lapis fulminis, & lapis pyrites atq; asbestus. Similiter inter metalla, terrea sunt plumbum & argentum: aquea, argentū uiuum: aera, cuprum, & stannum: ignea uero, aurum atq; ferrum. In plantis quoq;, terrā imitātur radices, propter densitatem: folia autem, aquam propter succum: flores aerem, propter subtilitatem: semina ignem, propter spiritū gignitiuum. Præterea aliæ dicuntur calidæ, aliæ frigidæ, aliæ humidæ, aliæ siccæ, elemētorumq; nomina ab eorum qualitatibus sibi mutuantes. Inter animalia etiam quædā præ cæteris terrea sunt, & terræ uiscera inhabitant, ut uermes, & lumbrici, & talpæ, & multa reptilia: alia aquea sunt, ut pisces: alia aerea, quæ extra aerem uiuere nequeant: sunt & ignea ignem habitātes, ut salamandræ, & quędā cicadæ, pyraustas uocant, & quæ igneo quodam calore feruēt: ut columbæ, strutiones, leones, & quas uocat Sapiens bestias uaporem igneum spirātes. Præterea in animalibus terram referunt ossa, caro aerem, & spiritus uitalis ignē, aquam uero humores. Et hi etiam elementis partiti sunt, nā rubra cholera cedit igni, sanguis aerei, pituita aquæ, nigra bilis terræ. In ipsa deniq; anima, teste Augustino, refert ignem intellectus, aerem ratio, aquā imaginatio, terram uero sensus. Atq; hi etiam inter se elementis dispartiuntur, nam uisus igneus est, nec enim sine igne & luce percipit: auditus aereus est, nam aere percusso sonus efficitur: olfactus autem & gustus ad aquam referuntur, sine cuius humore nec sapor nec odor fit: deniq; tactus totus terreus est, & crassiora corpora sibi adsciscens. Actus quoq; & operationes hoīs ab elementis moderanť: tardus enim motus & solidus, à terra signatur: pauorē, & inertiā, & remissum opus, aqua signat: alacritatē, et amicabiles mores, aer: impetū

acutũ & iracũdũ, ignis. Elemẽta itaq; omniũ prima sunt, & omnia ex illis & secundũ illa sunt, atq; ipsa in omnibus, & per omnia uires suas diffundũt.

Quomodo elementa sunt in cœlis, in stellis, in dæmonibus, in angelis, in ipso deniq; deo. Cap. VIII.

ST Platonicorum omnium unanimis sententia, quemadmodum in archetypo mundo omnia sunt in omnibus, ita etiam in hoc corporeo mundo, omnia in omnibus esse, modis tamẽ diuersis, pro natura uidelicet suscipientiũ: sic & elementa non solum non sunt in istis inferioribus, sed & in cœlis, in stellis, in dęmonibus, in angelis, in ipso deniq; omnium opifice & archetypo. Sed in istis inferioribus elemẽta sunt crassæ quædam formæ, immersæ materiæ, & materialia elementa: in cœlis autem sunt elementa per eorum naturas & uires: modo uidelicet cœlesti & multo excellentiori, quàm infra lunam. Nam cœlestis terræ soliditas illic est absq; crassitudine aquæ: & aeris agilitas procul ab effluxu: ignis calor ibi non urens, sed lucens, omniaq; suo calore uiuificans. Ex stellis præterea ignei sunt Mars, atq; Sol: aeri, Iupiter & Venus: aquei, Saturnus & Mercurius: terrei, qui incolant orbem octauũ, atq; Luna (quæ tamẽ à plerisq; aquea putatur) quãdo uidelicet terræ instar cœlestes aquas attrahit, quibus imbibita uicinitate sua illas nobis influit & cõmunicat. Sũt etiam inter signa quædam ignea, quædam terrea, quædã aera, quędã aquea: reguntq; in cœlis elementa, quatuor illas triplicitates distribuentes illis cuiusq; elementi principium, medium & finem: sic principium ignis Aries, progressum & augmentũ Leo, finem Sagittarius habent: principium terrę Taurus, progressum Virgo, extremum Capricornus: aeris principium Gemini, processum Libra, terminũ Aquarius: aquæ principium Cancer, medium Scorpius, finem Pisces possident. Ex horum itaq; planetarũ & signorum mixtionibus simul cum elemẽtis, conficiuntur omnia corpora. Iam uero etiam & dæmones hac ratione à se distincti sunt: ut alii dicãtur ignei, alii terrestres, alii aerei, alii aquei. Hinc illi apud inferos quatuor fluuii, igneus Phlegethon, aereus Cocytus, Styx aqueus, terreus Acheron. Quin & in euangeliis legimus ignẽ gehennæ, & ignem æternum, in quem ire iubebuntur maledicti: & in Apocalypsi legit̃, stagnũ ignis: & Esaias de dãnatis ait, Percutiet eos dominus aere corrupto: & apud Iob: Ad nimium calorẽ transilient ab aquis niuium: & apud eundem legimus, terrã tenebrosam & opertã mortis caligine, terram miseriæ & tenebrarum. Proinde etiã in supramũdanis angelis & beatis intelligentiis hæc elemẽta ponũtur: est enim in ipsis essentiæ stabilitas, terrea uis, qua sunt firma dei sedilia: est & clementia pietasq;, aquea uirtus mundans: Hinc à Psalmista uocantur aquæ, ubi de cœlo ait, Qui regis aquas supiora eis: sunt etiã in illis aer subtilis spiritus, & amor ignis relucens: hinc uocãtur à sacris literis, pennæ uentorum: & alibi de illis ait Psalmista: Qui facis angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignẽ urentẽ.

Ex ordinibus quoq; angelicis ignei sunt seraphin, & uirtutes, & potestates: terrei cherubin: aquei, throni, & archangeli: aerei dominationes & principatus. De ipso etiã archetypo omnium rerum opifice nõne legit, Aperiatur terra, & germinet saluatorẽ? nonne de eodẽ dicitur, fons aquæ uiuæ mũdificans & regenerans? nõne idẽ spiritus spirans spiraculũ uitę: ideq; etiã Mose & Paulo testibus, ignis consumens est? Elementa igitur ubiq;, & in omnibus reperiri suo modo, nemo negare potest: primũ in istis inferioribus, sed feculẽta & crassa, in cœlestibus aũt puriora & nitida: in supracœlestibus uero uiuentia, & ex omni parte beata. Sunt igitur elemẽta, in archetypo ideæ producendorũ, in intelligentiis distributæ potestates, in cœlis uirtutes, in inferioribus crassiores formæ. *Elemẽta oĩbus insunt rebus.*

De uirtutibus rerum naturalium ab elementis proxime dependentibus. Caput IX.

Irtutes rerum naturales quædã sunt elementales, ut calefacere, frigefacere, humefacere, exsiccare: & uocantur operationes seu qualitates primæ, & secundũ actũ: hę enim qualitates solę totã omnino transmutãt substantiã, quod aliarũ qualitatũ nulla facit: quędã uero insunt rebus ab elementis cõponẽtibus tales, etiã ultra qualitates primas, ut sunt maturatiuæ, digestiuæ, resolutiuæ, mollificatiuæ, induratiuę, styptice, abstersiuæ, corrosiuæ, causticæ, apertiuę, euaporatiuę, cõfortatiuæ, mitigatiuæ, cõglutinatiuæ, opilatiuæ, expulsiuæ, retẽtiuæ, attractiuæ, repcussiuæ, stupefactiuæ, elargitiuæ, lubrificatiuæ, & alię plures: multa enim habet agere qualitas elemẽtalis in mixto, q̃ per se nõ operat. Et hæ opationes dicũt qualitates secũdariæ, qa sequũtur naturã & mẽsurã mixtionis primarũ uirtutũ: quẽadmodũ de his in medicorũ libris copiose tractat: sicut maturatio, q̃ est operatio caloris naturalis secũdũ certã mẽsurã in substantia materiæ: induratio operatio est frigoris: similiter & congelatio, & sic de similibus. Et hæ operationes quãdoq; agũt in mẽbrum determinatũ, ut prouocantes urinam, uel lac, uel menstrua, & dicũtur qualitates tertiæ, quæ sequuntur secundas, sicut secundę primas. Secundũ has itaq; primas, secundas & tertias qualitates, multæ ægritudines & curantur & inducuntur. Multa etiã artificialiter fiunt, quę homines ualde admirãtur: sicut est ignis aquã cõburens, quẽ uocãt ignẽ Græcũ: cuius plures cõpositiones docet Aristoteles in tractatu de hoc singulari. Simili modo fit etiã ignis, qui oleo extinguitur, & aqua accenditur frigida, quando rorat desuper: & ignis qui pluuia, uel uẽto, uel sole accẽdit. & fit ignis, qui uocatur aqua ardẽs, cuius cõfectio notissima est, qui nihil cõsumit præter seipsum: & fiunt ignes inextinguibiles, & olea incombustibilia, & lampades perpetuæ, quę nec uento, nec aqua, nec ullo modo extingui possunt: quod penitus incredibile uidetur, nisi fuisset famosissima illa lampas, quę in templo Veneris quõdam lucebat, in qua ardebat lapis asbestus, qui semel accensus reuera, nunquã extinguitur. Cõ-

Virtutes naturales rerũ uariæ.

Artificiosa multa admiranda.

tra etiam præparatur lignum, uel aliud quoddam combustibile, ut ab igne lædi nõ possit, et fiũt cõfectiones q̃bus inunctis manibus possumus portare ferrũ ignitũ, aut mittere manũ ĩ metallũ liquefactũ, seu toto corpore ire in ignẽ absq; ullo malo, et hoꝝ similia. Et est genus lini, quod Plinius asbestũ uocat, Græci ἄσβεστον dicũt, quod ignibus nõ absumitur, de quo Anaxilaus ait, circundatã eo arborẽ surdis, et qui nõ exaudiant ictibus cædi.

De uirtutibus rerum occultis. Cap. X.

INsunt præterea rebus uirtutes aliæ, quæ non sunt alicuius elemẽti, sicut fugare uenenũ, pellere anthraces, attrahere ferrũ, uel quid aliud: et hæc uirtus est sequela speciei, et formæ rei huius, uel istius. Vnde etiam exigua quantitate non exiguum habet in agendo effectum: quod non est elementali qualitati concessum. Nã hæ uirtutes, quia multum formales sunt, ideo cum minima materia plurimũ possunt: elementalis aũt uirtus, quia materialis est, ut multũ agat, multã etiã desiderat materiã. Vocãtur aũt proprietates occultę: quia causę earũ latentes sunt, ita quod humanus intellectus non potest eas usquequaq; inuestigare: quare philosophi maximã earũ partẽ longa experiẽtia, plus q̃ rationis indagine adepti sunt. nã ut in stomacho cibus digeritur per calorẽ, quẽ cognoscimus: sic transformatur per uirtutẽ quãdam occultam, quam ignoramus: non quidẽ per calorẽ, quia sic in foco potius apud ignẽ q̃ in stomacho transformaretur. Sic sunt rebus ultra elemẽtales qualitates quas cognoscimus innatæ quædã aliæ uirtutes, & ita à natura cõcreatæ, quas admiramur, ac sæpe stupescimus nobis ignotas, uel raro uel nusq̃ conspectas: ut de phœnice aue unica seipsam renouante legitur apud Ouidium:

Proprietates occultæ cur dictæ.

Vna est quæ reparat, sese ipsa reseminat ales,
Assyrii phœnica uocant. Et alibi:
Conuenit Aegyptus tanti ad miracula uisus,
Et raram uolucrem turba salutat ouans.

Admirationem grandem tum Græcis tum Romanis olim de se Matreas peperit: Is dicebat feram à se nutriri, quæ ipsa semet uoraret. Vnde & hodie adhuc anxie multi scrutantur, quę nam sit Matreæ fera. Quis non miretur fossiles ex terra pisces, de quibus Aristoteles, Theophrastus & Polybius historicus prodiderunt? Et quæ de canentibus lapidibus tradidit Pausanias, oĩa sunt occultaꝝ uirtutũ opa. Sic auis struthio ferrũ frigidũ atq; durissimũ coq̃t, & digerit in corporis sui nutrimẽtũ: cui⁹ stomachus tradit etiã ferro ignito nõ lędi. Sic pisciculus ille echeneis, ita frenat uẽtoꝝ impet⁹, & domat æquoris rabiẽ, ut quantũcunq; etiã imperẽt & sæuiãt procellæ, infinitis etiã uelis per uentum tensis, tamẽ usq; adeo solo tactu cõpescit & cogit stare nauigia, ut moueri nullo modo possint: sic salamãdræ & pyraustæ bestiolæ uiuunt in igne: & licet quandoq; ardere uideantur, tamẽ non lædũtur. Simile est de quodam bitumine, quo oblita dicuntur fuisse arma Amazonũ, quod

Matreæ fera.

nec ferro,nec igne soluitur: cũ quo etiam & portæ Caspiæ ex ære fabricatæ illitæ fabulantur ab Alexandro magno: simili etiam bitumine legitur arcã Noë cõglutinatam fuisse,ipsa à tot milibus annorum super montibus Armeniæ adhuc durante. Sunt horum mirabilium alia multa uix credibilia, quæ tamen experientia ipsa cognita sunt:cuiusmodi de Satyris prodit antiquitas,quæ animalia semihumana ac semibruta figura constant, sermonis tamen & rationis capacia : quorũ unum quempiã beato Antonio eremitæ quondã locutum,& gentilem errorẽ in se animalibus colendis dãnasse, cõmunemq; deum pro se precãdũ orasse,ipse refert sacer Hieronymus, eorumq; uiuentem unum olim in publicum productum affirmat, & mox ad Constantinum principem destinatum.

Quomodo uirtutes occultæ infunduntur rerum speciebus ab ideis,per rationes animæ mũdi,stellarũq; radios:& quæ res hac uirtute magis abundant. Cap. XI.

PLatonici omnia inferiora ferũt esse ideata à superioribus ideis: ideam aũt definiunt esse formã supra corpora,animas,mẽtes, unam,simplicem,puram,immutabilem,indiuisibilẽ, incorporeã & æternã:atq; eandẽ idearũ oĩm esse naturã. Ponũt aũt ideas primo in ipso quidẽ bono,hoc est deo,per causę modũ,solũ esse relatiuis quibusdam rationibus inter se distinctas:ne,quicquid est in mundo, sine ulla uarietate sit unicũ:conuenire tamen inter se essentia, ne deus sit substantia multiplex. Ponunt secundo in ipso intelligibili,hoc est in anima mũdi, per formas proprie,atq; insuper absolutis formis inuicem differẽtes, ita ut ideæ in deo quidẽ omnes una forma sint:in anima mundi uero multæ: ponuntur in sequentibus mentibus siue corpori coniunctis,siue à corpore separatis,participatione iam quadam,& gradatim iam magis magisq; distinctæ. Ponunt in natura tanq̃ semina quædã infima formarũ ab ideis infusa. ponunt in materia deniq;, ut umbras. Accedit ad hæc, quòd totidẽ sunt in anima mundi rationes rerũ seminales,quot ideæ sunt in mẽte diuina: quibus ipsa rationibus ædificauit sibi in cœlis ultra stellas etiã figuras, impressitq; his omnibus proprietates. Ab his itaq; stellis,figuris ac proprietatibus omnes specierum inferiorũ uirtutes & proprietates dependẽt,ita,ut quælibet species,habeat figurã cœlestẽ sibi conuenientẽ,ex qua etiã prouenit sibi mirabilis potestas in operando, qualẽ per rationes animæ mũdi seminales propriam ab idea sua suscipit dotem. Sunt enim ideæ nõ modo causæ essendi alicuius speciei, sed etiã sunt causæ cuiusq; uirtutis, quæ tali speciei inest: & hoc est,quod multi dicũt philosophorũ, quod uirtutibus certis, scilicet certam & stabilem rationẽ habentibus,non fortuitis,nec casualibus,sed efficacibus,sed potentibus & indeficientibus,nihil frustra,nihil incassum agẽtibus,mouentur uirtutes in natura rerũ existentes,quæ quidẽ uirtutes sunt idearũ operationes:quæ non errant nisi per accidẽs ex impuritate uidelicet

& inæqualitate materiæ: hoc enim modo inueniũtur res etiã eiusdẽ speciei magis ac minus potentes, secundũ puritatẽ uel confusionẽ materię, omnes enim influxus cœlestes impediri possunt per cõfusionem & inabilitatẽ materiæ. Vnde Platonicis ipsis in prouerbio fuit, secundũ merita materiæ infundi uirtutes cœlestes: de quo & Vergilius meminit ubi canit:

Igneus est ollis uigor, & cœlestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant.

Quare hæ res, in quibus minus immergitur idea materiæ, hoc est, quæ separatorum maiorem accipiunt similitudinem, uirtutes habent potentiores in operatione, similes operationi ideæ separatæ. Scimus itaq; situm ac figuram cœlestium, causam esse omnis nobilis uirtutis, quæ est in speciebus inferioribus.

Quomodo diuersis indiuiduis, etiam eiusdem speciei, diuersæ uirtutes influuntur. Cap. XII.

Ndiuiduorum singulares etiã dotes plurimis insunt, tam mirabiles, quàm in speciebus, etiam à figura cœlestium situq; stellarum. Omne enim indiuiduum quando incipit esse sub determinato horoscopo & constellatione cœlesti, contrahit cũ esse, mirabilem quandam uirtutem operãdi & patiendi, rem mirabilem, etiam pręter eam quam habet à sua specie, cum per influxum cœlestium, tum per obedientiam materiæ generabilium ad animam mundi, quæ quidem talis est, qualis est obedientia nostri corporis ad nostras animas. Nos enim sentimus in nobis id, quòd ad quamcunq; formam concipimus, mouetur corpus nostrum delectabiliter, uel horrende, uel fugiendo: sic frequenter animæ cœlestes, quando diuersa concipiunt, tunc materia mouetur per obedientiam ad illud: sic in natura multa apparent prodigia ex imaginatione superiorum motuum: sic etiam uirtutes diuersas, nõ modo res naturales, sed etiam quandoq; res artificiales concipiunt, & hoc maxime si anima operantis in idem nititur. Vnde inquit Auicenna, quæcunq; hic fiunt, oportet pręexistere in motibus & conceptionibus stellarum, & orbium. Sic fiunt in rebus uarii effectus, inclinationes & mores, non tãtummodo à materia uarie disposita, ut pleriq; opinantur, sed ab influxu uario & forma diuersa: nõ quidem diuersitate specifica, sed particulari & propria. Et horum gradus uarie distribuuntur ab ipsa omnium prima causa deo, qui idem manens distribuit singulis ut uult, cui tamen cooperantur secundæ causæ, angelicæ & cœlestes, corpoream materiam, & alia illis commissa disponentes. Infunduntur itaq; uirtutes omnes à deo per mundi animam, particulari tamen uirtute imaginum & intelligentiarum præsidentium, & concursu radiorum & aspectuum stellarum peculiari quodam & harmonico concentu.

Vnde proueniant uirtutes rerum occultæ. Caput XIII.

Mnibus notum eſt, uirtutem quãdam magneti ineſſe,qua ferrum attrahit:& quòd adamas ſua præſentia uirtutem magnetis tollit: ſic electrum & balagius cõfricati & calefacti paleam deducunt:lapis asbeſtus accenſus, nunquam aut uix extinguitur:carbunculus in tenebris lucet:aëtites fœtus mulierum & plãtarum,ſuperpoſitus corroborat,ſuppoſitus trahit:iaſpis ſanguinem cõprimit:echineis nauem ſiſtit:rabarbarum,cholerã depellit. Chamæleontis iecur ſummis tegulis exuſtum,imbres & tonitrua excitat. Heliotropius lapis uiſum perſtringit,& geſtantem inuiſibilẽ reddit: lyncurius lapis præſtigia ab oculis aufert:lipparis ſuffitus omnes beſtias euocat:Synochitides umbras inferorum educit:anachitides diuorum imagines apparere facit:Ennectis ſomniantibus ſuppoſitus oracula reddit. Eſt herba Aethiopica, qua ferũt ſiccari ſtagna, & clauſa omnia aperiri, & latacem herbã legimus à Perſarum regibus dari legatis,ut quocunq; ueniſſent,rerum copia abundarent. Eſt & herba Spartanica,ſiue Scythica,qua guſtata uel ſaltẽ in ore detenta, ferunt Scythas duodecim dies fame & ſiti durare.& dicit Apuleius ſe à numine edoctũ, multa herbarum & lapidum genera eſſe, quibus homines etiam perpetuã uitam ſibi contribuere poſſunt:ſed fas non eſſe,ſcientiam eorum homines cognoſcere:qui cum paruum tempus uiuẽtes,malis auide ſtudeant, & nullum non ſcelus audeant: ſi prolixitatem temporis accipiant, neq; diis ipſis parſuros. Verum unde nam ſint hæ uirtutes, nemo ex his prodidit, qui de rerũ proprietatibus ingentia uolumina ediderũt, nõ Hermes, nõ Bochus, nõ Aaron, nõ Orpheus, nõ Theophraſtus, nõ Thebith, nõ Zenothemis, nõ Zoroaſter, non Euax, non Dioſcorides, non Iſaac Iudæus, nõ Zacharias Babylonius, non Albertus, non Arnoldus: & tamen omnes hi faſſi ſunt, quòd Zacharias ad Mithridatem ſcribit, magnã uim, & humana fata lapidũ herbarumq; uirtutibus ineſſe. Vnde igitur hæc ueniant altior ſpeculatio requiritur. Opinatur Alexander Peripateticus, à ſuis ſenſibus & qualitatibus non diſcedens, hæc ab elementis earundemq; qualitatibus prouenire: quod forte uerum putari poſſet, niſi qualitates illæ ſint eiuſdem ſpeciei, operationes autem lapidum multæ, nec in ſpecie, nec in genere conuenientes. Ideo Academici cum ſuo Platone ideis rerum formatricibus has uirtutes attribuũt: Auicenna autem ad intelligentias, Hermes ad ſtellas, Albertus ad formas rerum ſpecificas, huiuſmodi operationes reducunt. Et quãuis hi autores ſibi inuicem aduerſari uideantur, nullus tamen eorũ, ſi recte intelligatur, à ueritate diſcedit: cum omnia eorum dicta ad eundem effectũ in pluribus conueniant. Deus enim in primis omnium uirtutũ finis & origo, ſigillũ idearũ miniſtris ſuis præſtat intelligẽtiis: qui tanquã fideles executores, res quaſq; ſibi creditas ideali uirtute conſignãt cœlis atq; ſtellis, tanquã inſtrumenta, materiam interim diſponentibus ad ſuſcipiendum formas illas, quæ in maieſtate diuina, ut ait Plato in Timæo, per aſtra deducenda reſidẽt: eaſq; da-

tor formarum distribuit per ministerium intelligentiarum, quas super opera sua constituit rectrices & custodes, quibus ea facultas in rebus sibi commissis credita est, ut omnis uirtus lapidum, herbarum, metallorum & cæterorum omnium sit ab ipsis intelligentiis præsidentibus. Prouenit itaq; forma & uirtus primo ab ideis, deinde ab intelligentiis præsidentibus & regentibus, postea à cœlorum aspectibus disponentibus, porro ab elementorum dispositis complexionibus correspondentibus cœlorum influxibus, à quibus ipsa elementa disponuntur. Habent igitur operationes eiusmodi in rebus istis inferioribus per expressas formas, in cœlis autem per uirtutes disponentes, in intelligentiis per rationes mediantes, in archetypo per ideas & formas exemplares, quas omnes in cuiusq; rei effectus & uirtutis executione conuenire necesse est. Virtus igitur & mirabilis operatio est in unaquaque herba & lapide, sed maior in stella, ultra quam etiam ab intelligentiis præsidentibus unaquæq; res multa sibi comparat: potissime autem à suprema causa, cui omnia mutua & consummata correspondent, consonantia suo harmonico concentu, ueluti hymnis quibusdam, semper summum illum opificem collaudantes, quemadmodum in fornace Chaldaica à sanctis illis pueris inuitantur cantantibus: Benedicite dominum uniuersa germinantia in terra, & omnia quæ mouentur in aquis, omnes uolucres cœli, bestiæ & pecora simul cum filiis hominum. Nulla itaq; est causa necessitatis effectuum, quàm rerum omnium connexio cum prima causa, & correspondentia ad illa diuina exemplaria & ideas æternas, unde unaquæq; res determinatum habet in archetypo particularem locum, unde uiuit & originem trahit: omnisq; uirtus herbarum, lapidum, metallorum, animalium, uerborum & orationum, & omnium quę sunt à deo, insita est. Qui licet per intelligẽtias, & cœlos in hæc inferiora operatur, nõnunquam tamen omissis his mediis, aut suspẽso eorum ministerio, immediate ex seipso illa facit deus, q̃ opa tũc miracula uocãt: nã cũ primæ causæ impio & ordine, secũdarię causę, quas ministras Plato & alii uocãt, necessario agãt, & effect⁹ suos necessario ꝓducãt, nõnunq̃ tamẽ pro libitu suo sic illas absoluit aut suspẽdit deus, ut ab illius imperii & ordinis necessitate penit⁹ desistãt. Et hæc maxīa dei sunt miracula. Sic ignis in fornace Chaldaica nõ cõbussit pueros: sic sol ad imperium Iosue à cursu suo unius diei spatio retrocessit: sic ad Ezechiæ petitionem, per decem lineas siue horas regressus est: sic patiente Christo in plenilunio defectum sol sustinuit. Et harum operationum rationes, nullo rationis discursu, nulla magia, nulla quantumcunq; occulta seu profunda scientia inuestigari aut attingi possunt, sed solis diuinis oraculis addiscẽda sunt & exquirenda.

De spiritu mundi quis sit, & quod sit uinculum occultarum uirtutum. Cap. XIIII.

Emocritus autē & Orpheus, & multi Pythagoricorū, cœlestiū uires inferorumq; naturas diligentissime perscrutati, omnia plena diis esse dixerunt: nec abs re, siquidē nulla res est tā præstantibus uiribus, quæ uiduata diuino auxilio sui natura contenta sit. Deos aūt uocabāt uirtutes diuinas in rebus diffusas: quas Zoroaster diuinas illices, Synesius symbolicas illecebras, alii uitas, alii etiā aīas nominabāt: & ab his uirtutes rerum depēdere dicebāt: quia solius animæ sit, ab una materia extendi in res alias, circa quas operatur: sicut homo, qui extēdit intellectū ad intelligibilia, & imaginationē ad imaginabilia: & hoc est quod intelligebant dicētes, uidelicet unius entis animā egredi, & in aliud ingredi, & fascinare ipsum, & suas operationes impedire: quēadmodū adamas impedit magnetem, ne ferrum attrahat. Cū uero anima primū mobile sit, & ut dicunt, sponte & per se mobile: corpus uero uel materia per se ad motū inefficax, & ab ipsa anima longe degenerans, iccirco ferunt opus esse excellentiori medio, scilicet, quod sit quasi nō corpus, sed quasi iam anima, siue quasi non anima, & quasi iam corpus, quo uidelicet anima corpori cōnectatur. Medium aūt tale fingunt esse spiritum mundi, scilicet, quem dicimus essentiā quintam: quia non ex quatuor elementis, sed quoddam quintū super illa aut præter illa subsistens. Talis igitur spiritus necessario requiritur tanq̄ mediū, quo animæ cœlestes insint corpori crassiori, & mirificas dotes largiantur. Hic quidem spiritus talis formæ est in corpore mundi, qualis in humano corpore noster: sicut enim animæ nostræ uires per spiritum adhibentur membris, sic uirtus animæ mundi per quintam essentiam dilatatur per omnia: nihil enim reperitur in toto mundo quod suæ uirtutis scintillæ careat. Magis tamē ac maxime infunditur his, qui huiusmodi spiritus plurimū hauserint: hauritur aūt per radios stellarum, quatenus res his se reddunt conformes. Per hunc itaq; spiritū oīs occulta proprietas propagat̄, in herbas, lapides & metalla, & in animantia, per solē, per lunā, per planetas, perq; stellas planetis sublimiores. Potest aūt hic spiritus nobis prodesse magis, si quis illū sciuerit ab aliis elementis plurimū segregare: aut saltem his rebus plurimū uti, quæ hoc spiritu plurimū abundant. Hæ siquidem res, in q̄bus spiritus ille minus immergitur corpori, ac minus cohibetur materia, potentius perfectiusq; agunt, tum etiā promptius generant, sibi simile: est enim omnis generatiua & seminaria uirtus in eo: quare Alchymistæ nituntur eū spiritum ex auro argētoq; secernere: quem rite segregatum & extractum, si postea illum cuiuis eiusdem generis materiæ, hoc est, cuius metallorū adhibuerint, aurum statim argentum'ue conficiant. Et nos illud facere nouimus, & aliquando uidimus: sed non plus auri fabricare potuimus, nisi quantum erat illud auri pondus, de quo spiritum extraximus. Nam cum sit ille spiritus forma extensa & non intensa, non potest ultra suam mēsurā imperfectū corpus in perfectū ꝑmutare: quod tamē fieri posse alio artificio non inficior.

Quomodo debemus inuestigare, & experiri uirtutes rerum, per uiam sumptam à similitudine. Cap. XV.

Patet ergo in rebus proprietates occultas non ab elemẽtali natura, sed cœlitus insitas, sensibus nostris occultas, rationi uix deniq; notas: quæ quidem à uita spirituq; mundi per ipsos stellarum radios proficiscuntur: quæ à nobis non aliter quàm experientia & coniecturis indagari possunt. Vnde ò cupiẽs, qui in hoc studio operari affectas, considerare debes, quòd unaquæq; res mouet & conuertit ad suum simile, & inclinat ad seipsum, secundum totum posse suum, tam in proprietate, scilicet in uirtute occulta, quàm in qualitate, scilicet uirtute elementali. Quãdoq; etiam in ipsa substãtia, sicut in sale uidemus: nã quicquid diu steterit cum sale, fit sal: omne enim agens cũ agere cœperit, non ad inferius seipso mouet: sed quodammodo quoad fieri potest, ad sui par & cõsentaneum: quod etiam manifeste uidemus in animantibus sensibilibus, in quibus cibum non in herbam, uel plantam, nutritiua uirtus trãsmutat, sed in carnem conuertit sensibilem. Quibus igitur in rebus inest alicuius qualitatis uel proprietatis excessus, ut calor, frigus, audacia, timor, tristitia, iracundia, amor, odium, uel quæuis alia passio, aut uirtus, siue insit ipsis per naturam, siue quandoq; etiam per artem uel casum, ut audacia in meretrice: hæ res ad talem qualitatem, passionem, uirtutem, maxime mouent & prouocant. Sic ignis mouet ad ignẽ, & aqua mouet ad aquã, & audax mouet ad audaciam. Et est notum apud medicos, quòd cerebrum iuuat ad cerebrũ, & pulmo iuuat ad pulmonem: sic ferunt, quòd ranæ dexter oculus dextro, sinister sinistro, suspensi è collo natiui coloris panno, lippitudines sanant: simile etiam de cancri oculis ferunt: sic pedes testudinis conferunt podagricis, adalligati ita, ut pes pedi, manus manui, dextro dexter, sinistro lęuus suspendatur. Hoc modo dicunt, quòd omne animal sterile prouocat ad sterilitatem: & ex eo maxime testiculi, & matrix uel urina. Sic ferũt mulierem non concipere quæ accipit omni mẽse de urina mulæ, uel aliquid infusum in ea. Si igitur uolumus operari ad aliquam proprietatẽ uel uirtutẽ, quæramus animantia, uel alias res, quibus talis proprietas excellentius inest, & ex his assumamus nobis partẽ, in qua talis proprietas uel uirtus maxime uiget: ut si quando uelimus promouere amorem, quæramus aliquod animal quod maxime diligit, cuiusmodi sunt columba, turtur, passer, hirũdo, motacilla: & ex his assumamus mẽbra uel partes, in quibus maxime uiget Venereus appetitus: quæ sunt cor, testiculi, matrix, priapus, sperma, menstruum. Atq; id fiat eo tẽpore, quando hęc animalia tali affectu maxime capiuntur, & intendunt: tunc enim ualde prouocant amorem, & inferunt. Simili modo ad augendam audaciam, quæramus leonẽ, uel gallum, & ex his capiamus cor, uel oculos, uel frontem. Et sic intelligendum est, quod dicit Psellus Platonicus, quòd canes, & corui, & galli, conferunt ad uigiliam: etiã

philomela,& uespertilio, & noctua, atq; ex his maxime caput,cor,& oculi. Ideo dicunt,si quis cor corui,uel uespertilionis super se portauerit,nõ dormitabit donec deponatur. Idem facit caput uespertilionis aridum alligatũ in dextro brachio uigilantis: nam si ponatur super dormientem, fertur nõ excitari,donec depositum fuerit. Eodem modo rana & bubo efficiũt loquacem,& ex his maxime lingua & cor: sic lingua ranæ aquaticæ supposita capiti, facit loqui in somnis:& cor bubonis impositũ mammæ mulieris dormientis sinistrę,fertur efficere,ut omnia secreta pronunciet: idem fertur efficere cor noctuæ,& sepum leporis positum supra pectus dormientis. Eodem modo omnia animalia longæua ad uitam conferunt longæuam: & quæcunq; habentia in se uirtutem renouatiuam, conferunt ad nostri corporis renouationem & iuuentutis restitutionem, quod medici se nosse multoties ostenderunt: sicut manifestum est de uipera & serpentibus. Et notũ est,quòd cerui renouant senectutem suam comestione serpentum: eodem modo phœnix renouatur per rogum, quem sibi construit, & similis uirtus est in pellicano,cuius dexter pes si sub fimo calido ponatur,post tres menses regeneratur ex eo pellicanus. Iccirco medici quidã quibusdã confectionibus ex uipera & elleboro,& ex quorundã eiusmodi animaliũ carnibus cõfectis,promittũt restituere iuuentutẽ,& restituũt quãdoq;, nõnunquã etiã talem,qualẽ Medea Peliæ seni promissam restituit. Creditũ quoq; est,ursi sanguinẽ applicato ore è recenti uulnere haustũ, hoc potionis genere corporei roboris incrementa præstari: quia id animal robustissimũ sit.

Qualiter diuersarum uirtutum operationes transfundantur ab una re in aliam, & sibi mutuo communicantur. Caput XVI.

Cire debes,tantam esse rerum naturalium potẽtiam, quòd nõ modo cunctas res sibi propinquantes sua uirtute afficiant, uerumetiã præter hoc,infundunt ipsis cõsimilẽ potẽtiã, per quã hac eadẽ uirtute ipsę etiã cętera afficiãt, quẽadmodũ in magnete uidemus: qui quidẽ lapis non solũ annulos ferreos trahit,sed uim etiã annulis ipsis infundit: qua hoc idẽ efficere possunt, qualẽ se uidisse referũt Aug. & Albertus. Hoc modo fert,quòd meretrix publica in qua est audacia & impudẽtia exterminata,hac ipsa proprietate cũcta sibi propinqua afficit quæ deinde reddũt eã aliis. Ideo dicũt, quòd si qs induat uestẽ uel camisiã meretricis,uel secũ habuerit speculum in quo ipsa se quotidie specul auerit, reddetur audax,intimidus,impudẽs & luxuriosus: simili modo dicũt pãnũ, qui fuerit in funere,concipere ex hoc proprietatẽ aliquã tristitiæ & saturnalem: & laqueũ suspendiosi similiter aliquas mirabiles habere proprietates. Simile est quod narrat Plinius, si quis terram substernat lacertæ uiridi excæcatæ, & unà in uitreo uase annulos includat ferro solido uel auro, cum recepisse uisum lacertam apparuerit, per uitrum emissa annulos contra

lippitudinem ualere. Idem quoq; in mustela & annulis ualere, cuius oculis punctim erutis, constat etiam uisum reuerti: simili modo ponũtur annuli per certum tempus in nido passerum siue hirundinum, quibus postea ad amorem uel beneuolentiam utimur.

Qualiter per litem & amicitiam, uirtutes rerum inuestigandæ, & experiundæ sunt. Cap. XVII.

Restat nunc uidere, quod omnes res habent inter se amicitiam & inimicitiam: & omnis res habet aliquod timendum & horribile inimicum & destructiuum: contrà, aliquod exultans, lætificans & confortans: sic in elementis, ignis aduersatur aquæ: & aer terræ: cæterum inter se conueniunt. Rursus in cœlestibus Saturno amici sunt, Mercurius, Iupiter, Sol & Luna: inimici eius Mars & Venus: Iouis amici sunt omnes planetæ præter Martem: sic & Martem omnes odio habent, præter Venerem: Solem amant Iupiter & Venus, inimicantur Mars, Mercurius & Luna: Venerem diligunt omnes prẹter Saturnum: Mercurii amici sunt, Iupiter, Venus & Saturnus: inimici, Sol, Luna, Mars: Lunæ autẽ amici sunt, Iupiter Venus, Saturnus: inimici, Mars & Mercurius. Est alia stellarum inimicitia, quando uidelicet habẽt domus oppositas: sicut Saturnus ad luminaria, Iupiter ad Mercurium, Mars ad Venerem. Et fortior inimicitia est eorũ, quorum exaltationes oppositæ sunt: ut Saturni & Solis, Iouis & Martis, Veneris & Mercurii. Fortissima autem est amicitia eorum qui concordant in natura, qualitate, substantia, potestate, sicut Mars cum Sole, & Venus cum Luna, similiter Iupiter cum Venere: & est amicitia eoꝝ quorum exaltatio est in domo alterius: ut Saturni cum Venere, Iouis cum Luna, Martis cum Saturno, Solis cum Marte, Veneris cum Ioue, Lunæ cũ Venere. Et cuiusmodi sunt amicitiæ & inimicitiẹ superiorũ, tales sunt inclinationes rerum illis subditarũ in istis inferioribus. Habitudines ergo istæ amicitiæ & inimicitiæ, nihil aliud sunt, quàm inclinationes quẹdam rerum in seinuicem, appetendo talem uel talem rem, si absit: & moueri ad illã, nisi impediatur, & requiescere in adepto, fugiendo contrariũ, & horrẽdo proximationem eius, nec quiescere in illo. Hac itaq; sentẽtia ductus Heraclitus, professus est omnia fieri per litem, & amicitiam. Inclinationes uero amicitiæ in uegetabilibus, & mineralibus sunt, qualem habet magnes attractiuã in ferrum: & smaragdus in diuitias, & gratiam: iaspis in partum: achates in facundiam: Simili modo naphtha trahit ignem, prosilitq; in eã undecunq; uisam: similiter aproxis herbæ radix, è longinquo attrahit ignem, ut naphtha: & similis inclinatio est inter palmã masculinam & fœminam: quarũ cum ramum unius ramus alterius tetigerit, complicant se in mutuum amplexum, nec fructum fert fœmina absq; masculo: & amygdala solitaria minus fœcunda est. Amant uites, ulmum, & oppium: & oliua myrtum mutuo diligit: similiter oliua & ficus. In animalibus uero amicitia est inter merulã

& turdum, cornicem & ardeolam, inter pauones & colũbas, turtures & psitacos. Vnde scribit Sappho ad Phaonem:

Et uariis albæ iunguntur sæpe columbæ,
Et niger à uiridi turtur amatur aue.

Rursus amici sunt musculus & balena. Nec solum animalium inter se amicitia est, sed etiam cũ aliis rebus, ut cum metallis, & lapidibus, & cum uegetalibus: sic feles siue catus gaudet nepeta herba, ad cuius affricationem concipere tradit, & defectũ masculi supplere: & equæ in Cappadocia se flatui uenti exponunt, atq; ex eius afflatu & attractu cõcipiunt: sic ranæ, buffones, serpentes, & quæcunq; uenenosa reptilia, gaudent in planta quæ apium risus dicitur, de qua ferunt medici, si quis comederit, ridendo moritur. Rursus testudo quando uenatur à serpente, comedit origanum, & confortatur per illud: & ciconia in serpentum pastu origano sibi salutem quærit: & mustela pugnatura cõtra regulum, comedit rutam: unde cognoscimus origanum & rutam uirtutem possidere contra uenena. Sic in quibusdam animalibus est naturalis peritia, & ars innata medicinalis: nam buffo quãdo alieno morsu & ueneno uulneratur, solet adire rutam, uel saluiam, & locum uulneris affricare, & sic se à periculo ueneni liberare. Sic homines à brutis multa admodum morborum remedia, & rerum uirtutes edocti sunt: sic chelidoniam uisui salubrem herbam hirundines monstrauere, quę cũ ea pullorũ suorum oculis medentur: & pica cũ ægrotat, lauri folium in nidum immittit, & ita conualescit. Similiter palumbi, graculi, perdices, merulę lauri foliis annuum fastidium purgant, quo etiam corui chamæleontis uenenum extinguunt: & leo si febricitat, uorata simia cõualescit: upupa uua pasta læsa, adianto sibi medetur: sic dictamnum herbam ad extrahendas sagittas utilem cerui docuerunt: siquidem percussi telo, hoc eius herbæ pastu eiiciunt: idem faciunt capræ Cretenses: sed & ceruæ paulo ante partum, purgant se quadam herba, quę seselis dicitur: similiter phalangio tacti, cancros edendo sibi salutem quærunt: Sues etiam à serpentibus lęsæ, eodem sibi pastu medentur: & corui cũ uenenatos se sentiunt toxico Gallico, quercũ, uel ut alii dicunt, coruatiam quærunt pro medela: Elephantes chamęleonte deuorato, sibi succurrunt oleastro: Vrsi à mandragora læsi deuoratis formicis euadunt: medentur sibi anseres, anates, cæteræq; aquaticæ aues herba sideritide: Columbæ, turtures, gallinæ, herba helxine: Grues iunco: Pantheræ contra aconitum sibi humanis stercoribus medentur: Apri hedera: Ceruæ herba cinnare.

Animalium cũ aliis reb⁹ amicitia.

Hoïes à brutis quænã didicerint.

De inimicitiarum inclinationibus. Cap. XVIII.

Conuerso se habent inimicitiarum inclinationes: sunt autem sicut odium naturæ inclinationes eiusmodi, & tanquam ira, indignatio & contrarietas quædam imperiosa, ut res fugiat suũ cõtrariũ, aut propellat tanquã fugientia à facie eius. Eiusmodi

inclinationes habet rabarbarum in choleram, theriaca in uenenum, sapphirus in anthracem, & ardores febriles, & ægritudines oculorum: amethystus in ebrietatem: iaspis in fluxum sanguinis, & noxia phātasmata: smaragdus, & agnus castus in libidinem: achates in uenena: Pæonia in morbum caducum: corallus in atræ bilis illusiones, & dolores stomachi: topazius in ardores spirituales, ut sunt auaritiæ, luxuriæ, & omnes excessus amoris. Similis est inclinatio formicarum ad origanum herbam, & ad alam uespertilionis, & ad cor upupæ, à quorum præsentia fugiunt; estq; etiam origanum solifugis contrarium, & salamandris resistit: & cum brassica tam pertinaci odio dissentit, ut alternatim sese conficiant: sic oleum oderunt cucumeres, ut in hamum sese curuent, ne attingāt: & dicitur quòd fel corui fugat & deterret homines à loco ubi absconditum fuerit cum quibusdam aliis rebus: sic adamas dissidet cum magnete, ut iuxta positus non sinat ferrū abstrahi: & apiū raninum fugiunt oues tanq̃ mortiferum: & quod mirabilius est, signum huius mortis natura pinxit in hepatibus ouium, in quibus figura apii ranini descripta naturaliter apparet: similiter capræ sic odiunt ocimum, ut nihil sibi ducant pestilentius. Rursus inter animalia dissentiunt mures & mustelæ: unde caseos, si cerebrum mustelæ coagulo addatur, negant à muribus attingi, nec corrumpi præterea uetustate: sic scorpionibus contrarius est stellio intātum, ut uisu quoq; pauorem eis afferat, & torporem frigidi sudoris: itaq; in oleo putrefaciunt, & interficiūt cum eo ictus inungētes scorpionum. Est etiam inimicitia inter scorpiones & mures: quare etiam mus suppositus puncturæ scorpionis, curare eam traditur. Inimicantur etiam scorpius & stalabores, aspides, & ichneumones. Fertur quoq; serpentibus nihil æque aduersari quàm cancros, suesq; percussas hoc pabulo sibi mederi. Sol etiam cum sit in cancro torqueri serpentes. etiam scorpius & crocodilus se mutuo perimunt: & si quis crocodilum ibidis penna tangat, immobilē reddet: otidis auis euolat uiso equo, & ceruus fugit uiso ariete: fugit etiam uisa uipera: elephas audito grunnitu suis, & leones uiso gallo timēt: & pantheræ non attingunt perunctos iure gallinarum, præcipue si allium ei fuerit incoctum. Est etiā inimicitia inter uulpes, cygnos, tauros & cornices. Inter aues quoq; perpetuum bellum gerunt cornices & noctuæ, miluius & coruus, pitalles & turtures, bicuthus & pagrus, clorius & turtur, ægepii & aquilæ, cerui & dracones. Inter aquatilia etiam inimici sunt, delphines & balenæ, cestris & lupus, muræna & congrus. Itē polypum intantū locusta pauet, ut si iuxta uideat omnino moriatur. Locustam congri, rursus polypum congri lacerant: pantheris quoq; esse in metu hyæna dicitur, ut ne conetur quidem resistere, & aliquid de corio earum attingere: & si pelles utriusq; cōtrarie suspēdātur, ferunt decidere pilos pantheræ. dicitq; Orus Apollo in hieroglyphicis, si quis hyænæ pelle succinctus medios feratur in hostes, à nullo læditur, & intrepide præterit. Similiter habet agnus inimicitias & noxietatem lupi

Animaliū antipathia atq; dissidium.

contra se,& horret & fugit ipsum, atq; timet. Et dicunt quòd si suspendatur cauda,uel pellis,uel caput lupi supra præsepe tristãtur oues,nec comedunt aliquid præ nimio timore. Et refert Plinius, quòd esalon parua auis oua corui frangẽs,cuius pulli infestantur à uulpibus,inuicẽ hæc catulos ipsius, ipsamq; uellit: quod ubi uiderint corui contrà auxiliantur, uelut aduersus communem hostem. Acanthis auicula in spinis uiuens,iccirco asinos odit flores spinæ deuorãtes, Egithus uero auis minima intantum cum asino dissentire fertur,ut sanguinem eorum constet non coire,quo etiã rudente egithi oua,& pulli pereunt. Oliua quoq; cum meretrice intantũ dissentire fertur,quòd si ab eadem plantata fuerit uel infructuosa perpetuo manere, uel omnino arescere dicitur. Nihil magis timet leo,q̃ faces ardentes, neq; ulla alia re atq; his domari creditur:& lupus neq; ferrum timet,neq; hastam, sed lapidem, cuius proiectu uulnere facto gignũtur lupo uermes: reformidat camelum equus,adeo ut nec quidem speciem eius intueri nec sentire sustineat. Elephas furẽs uiso ariete mitescit. coluber nudum hominẽ timet,quẽ uestibus persequitur. taurus ferociens si ficui alligetur conflaccessit impetus eius. Electrum omnia trahit præter ocymum & quæ oleo perlita sunt, cum quibus naturali quadam antipathiã dissidet.

Quomodo inuestigandæ & experiundæ sunt rerum uirtutes,quę illis à tota specie insunt,aut particulari ipsius indiuidui dono alicui rei sunt agnatæ. Cap. XIX.

INsuper considerare debes uirtutes rerũ inesse quibusdã secundum speciem: ut audacia & animositas in leone & gallo, timiditas in lepore & agno,rapacitas seu uoracitas in lupo,insidiositas & fraudulentia in uulpe,adulatio in cane,auaritia in coruo & cornice,superbia in equo, ira in tygride & apro, tristitia & melancholia in cato,libido in passere,& sic de similibus. Maxima enim pars naturalium uirtutum species comitatur. Quædam uero insunt rebus secundum indiuiduum,quẽadmodum sunt quidam homines, qui uehementer abhorrent aspectum cati, ita ut sine horrore grauissimo aspicere non possint, qui quidem horror non inest ipsis secundum speciem humanam,quod manifestum est. Et narrat Auicenna, tempestate sua uixisse hominem,quem fugerent uenenata omnia,morientibus omnibus, quæ forte mordicus illum apprehẽdissent,ipso omnino illæso:& refert Albertus se in Agrippina Colonia uidisse puellã,quę araneas in escam uenabatur,eoq; cibi genere oblectata insigniter aleretur. Sic sunt audacia in meretrice,timiditas in fure. Et hoc modo dicunt philosophi, quòd indiuiduum aliquod quod nunquam passum sit ægritudinem,confert omni ægritudini:ideo dicunt quòd os hominis mortui, qui nunquam habuerit febres, suspensum supra patientem, liberat à quartana. Insunt etiã indiuiduis singulares multæ uirtutes, à corporibus cœlestibus infusæ,quod superius monstrauimus.

Virtutes rebus dupliciter insunt.

Quod uirtutes naturales quibusdam insunt per totam suam substantiam, quibusdam uero in certis suis particulis aut membris. Cap. XX.

Vrsus considerare debes, uirtutes rerum quibusdam inesse secundum totum, hoc est, secundum totam suam substantiam, uel eius omnes partes: sicut pisciculus ille echeneis, qui solo tactu fertur nauem sistere, hoc non agit secundum aliquam præcipuam suā partē, sed secundū suā totā substantiam: Sic hyęna habet secundum suam totam substantiam, quòd umbræ eius contactu canes obmutescant: sic chelidonia confert uisui, non secundū aliquā, sed secundū oēs suas partes, non minus radice, q̄ foliis & semine: & sic de similibus. Quædā autē uirtutes insunt rebus secundum aliquas eius partes, puta solum in lingua, uel oculis, uel aliis quibusdam membris, siue partibus: sic in oculis basilisci & catablepæ est uirtus uiolentissima occidendi homines, ubi ipsos uiderit: similis uirtus est in oculis hyænæ, quę quodcunq; animal lustrauerit, euestigio hæret, stupescit, & mouere se nō potest: similis uirtus est in oculis luporū quorūdā, qui si quē prius uiderint, stupescit, & raucescit adeo, ut si clamare uoluerit, nō habeat uocis ministeriū: de hoc Vergil. meminit, ubi canit:

Vox quoq; Mœrim
Iam fugit ipsa, lupi Mœrim uidere priores.

Sic & fœminæ quædam erant in Scythia, & apud Illyricos & Triballos, quæ quoties quem iratæ aspexerant, interemisse ferūtur. Similiter & Telchines Rhodi populi legūtur fuisse, qui omnia aspectu suo in peius cōmutauerāt, propterea à Ioue submersi. Iccirco fascinatores huiusmodi animaliū oculis in collyriis utuntur ad similes passiones, per fascinationes operaturi. Simili modo formicæ fugiunt ex corde upupæ, nō ex capite, pede uel oculis: sic fel stellionum in aqua tritum, fertur cōgregare mustelas, non cauda, uel caput: & fel caprarū uase æneo in terrā cōclusum, ranas congregat: & iecur caprinū papilionibus & tineis omnibus cōtrariū est: & cor canis habentem fugiunt canes: & uulpes gallinaceos nō attingunt qui uulpinuum iecur comederint. Sic habent res plurimæ diuersas uirtutes per diuersas suas partes diuersimode dispersas, prout ipsis secundum receptibilium diuersitatē cœlitus infunduntur: quemadmodum in corpore humano ossa non recipiūt nisi uitam, oculi uero uisum, & aures auditum. Et est in humano corpore os quoddam minimū, quod Hebræi Luz appellant, magnitudine ciceris mūdati, quod nulli corruptioni obnoxium, nec igne quidem uincitur, sed semper conseruatur illæsum: ex quo (ut dicunt) uelut planta ex semine, in resurrectione mortuorum corpus nostrum animale repullulascet. Et hæ uirtutes non declarantur ratione, sed experientia.

Cur oculis & nō alijs partib⁹ potissimum utant fasci natores.

De uirtutibus rerum quæ insunt ipsis in uita tantum, & quæ remanent in illis etiam post interitum. Cap. XXI.

Cire præterea oportebit quasdã proprietates inesse rebus tan tummodo in uita, quasdam etiam permanere post mortem: sic echeneis sistit nauigia:& regulus,& catablepa interimũt uisu, quando uiuunt: post mortem uero nihil tale agunt: sic tradunt in torminibus anate uiua apposita uentri transire morbum, anatemq; emori: simile est quod dicit Archytas: si accipiatur cor recenter extractũ ex animali, & adhuc calens, atq; uiuens suspendatur supra patientem febrem quartanam, tollit eam. Sic si quis transglutit cor upupæ, uel hirundinis, uel mustelæ, uel talpæ, eo adhuc uiuente & palpitante, confert ei ad memoriã, reminiscẽtiam, intellectum & diuinationem. Hinc ortum est generale præceptum, quod scilicet quæcunq; colligẽda sunt ex animalibus, siue lapides, siue membra, siue excrementa, ut pili, stercus, ungulæ, hęc ab animalibus, illis adhuc uiuentibus, auferri debent, atq; etiã, si fieri potest, ipsis postea adhuc uiuis remanentibus. Vnde pręcipiunt, quando colligis linguam ranæ, eam uiuam remittas in aquam: si colligas dentem uel oculum lupi, nõ interficias lupum:& sic de similibus. Sic tradit Democritus, si quis extrahat ranæ marinæ uiuenti linguam, nulla alia parte corporis adhærẽte, ipsaq; demissa in mare, imponat supra cordis palpitationẽ mulieri dormienti, quæcunq; interrogauerit, uera responsuram. Simili modo oculos ranarum ante solis ortum adalligatos ægro, ita ut cæcas demittant in aquã, tertianas abigi promittunt: eosdemq; cum carnibus lusciniæ in pelle ceruina adalligatos præstare uigiliam somno fugato, tradũt. Similiter pastinace radius adalligatus umbilico, fertur faciles partus facere, si uiuenti ablatus sit, ipsaq; denuo in mare demissa. Sic ferunt serpentis oculum dextrum adalligatũ cõtra epiphoras prodesse, si serpens uiuus dimittatur. Et est quidam piscis, siue serpens maximus nomine myrus, cui si eruatur oculus, & alligetur fronti patiẽtis, ophthalmiam sanare dicitur, pisci uero oculum renasci: sed altero illum capi lumine, qui uiuentem non dimiserit. Item dẽtes omnium serpentum, quando uiuis exempti sunt, suspensi supra patientẽ, quartanã sanare dicuntur: similiter dente talpæ uiuę exempto ea dimissa, sanari dentium dolores: nec adlatrare canes, caudam mustelæ, quæ dimissa sit, habentes. Et narrat Democritus, linguam chamæleontis, si uiuẽti erepta sit, ad iudiciorũ euentũ pollere, eandemq; salutarem esse parturientibus circa domũ: cauendũ aũt, ne domo inferatur, quia esset perniciosissimũ. Sunt adhuc proprietates post mortẽ remanentes: ac de his dicunt Platonici, quòd res in quibus minus mergitur idea materiæ, in his adhuc postquã mortuæ sunt, & defunctæ fuerint, id quod immortale est, mirabilia operari non cessat: Sic in herbis & plantis, auulsis & arefactis adhuc uiget & operatur ipsa uirtus ab idea quondam infusa. Inde est, quòd sicut aquila in uita sua omnes aues superat & uincit: sic etiam ea defuncta, pennæ eius omnes aliarũ auium pẽnas & plumas destruunt & corrodunt: eadem ratione pellis leonis omnes alias pelles

Ab animalibus colligenda, illis uiuentibus auferri debent.

Quæ post mortem uires suas retineant.

cõsumit:& pellis hyænæ destruit pelles pantheræ:& pellis lupi corrodit pellem agni. Et quædam hæc non agunt solum in contactu corporeo, sed etiã quandoq; in harmonia uocali:sic tympanum factum de pelle adib,hoc est lupi,obmutescere facit tympanum de pelle agni. Simili modo tympanum factum de pelle Ericii marini, procul fugat omnia reptilia,per quamcunq; distantiam sonus eiusmodi auditus fuerit: & fides factæ ex intestinis lupi,si cum ouinis fidibus in lyra,aut cythara tensæ fuerint,nullam inde fieri posse consonantiam, manifestum est.

Tympanorum ex diuersis pellibus,diuersi effectus

Quomodo res inferiores subsunt corporibus cœlestibus,& quomodo humanum corpus,ipsaq; hominum exercitia & mores,stellis atq; signis distribuuntur. Cap. XXII.

Anifestum est, quòd omnia inferiora subsunt superioribus, & quodam modo(ut inquit Proclus)sibi inuicem insunt,scilicet in infimis suprema,& in supremis infima:sic in cœlo sunt terrena,sed sicut in causa modoq; cœlesti: & in terra sunt cœlestia, sed modo terrestri, scilicet secundum effectum. Sic dicimus esse hic entia quædam solaria, quædam lunaria, in quibus sol & luna causant aliquid suæ uirtutis. Vnde res eiusmodi recipiũt plures operationes & proprietates cõsimiles operationibus stellarum & figurarum,quibus subsunt:sic cognoscimus solaria esse respectiua cordis & capitis,propter leonẽ solis domũ, & arietẽ solis exaltationẽ:sic Martialia conferũt capiti & testiculis,propter arietem,& scorpionem:hinc quibus uino inebriatis, sensus titubant & caput dolet,missis in aquam frigidam testibus,aceto ue dilutis,prȩsentaneum remedium est. Sed circa ista necessarium est scire,quomodo corpus humanum distribuitur planetis atq; signis. Scias itaq; iuxta Arabum traditionẽ,solem præesse cerebro,& cordi,femori,medullis,oculo dextro & spiritui uitæ:linguæ uero & ori,& cæteris instrumẽtis siue organis sensuum, tam interiorũ q̃ exteriorũ:insuper manibus,pedibus,cruribus,neruis, & uirtuti phantasticæ præesse: Mercurium spleni,lieni,stomacho,uesicæ,matrici ac auri dextræ, ipsiq; receptiuæ uirtuti: Saturnũ hepati & carnosiori parti stomachi: uētri quoq;,& umbilico Iouẽ:unde in Iouis Ammonii tẽplo effigiẽ umbilici repositã tradit antiquitas. Sũt præterea q̨ illi etiã costas,pecten,intestina,sanguinẽ,brachia & dextrã manum,ac sinistram aurem,ac uirtutẽ naturalem attribuũt:sanguini autem & uenis,& renibus,& chysti fellis, natibus, & dorso,& decursui spermatis,& ui irascibili, præficiant Martem. Iterũ renibus & testiculis,uuluæ,& matrici,& genitali semini,& ui concupiscibili Venerem:insuper & carni,& pinguedini,uentri,pectini,& umbilico,& eiusmodi omnibus quæ operi Venereo inseruiunt,ut ossi sacro,& spinæ dorsi,& lumbis: præterea,capiti & ori, quo osculũ amoris pignus donat̃,præesse dicit̃. Luna uero etsi totũ corpꝰ, & singula mẽbra pro uarietate signorũ sibi uẽdicet,tamẽ peculiariter sibi adscribũt̃ cerebrũ, pulmo, medulla spinæ dorsi,stomachus,

Vmbilici effigies cur in templo Iouis Ammonij.

& menstrua, & omnia excrementa, atq; oculus sinister cum crescendi uigore. Ipse uero Hermes in animalis capite septē dicit esse foramina, septē planetis distributa: uidelicet aurem dextram, Saturno: sinistram, Ioui: narem dextram, Marti: Veneri sinistram: oculum dextrum, Soli: sinistrum, Lunę: os autem Mercurio. Singula perinde signa zodiaci sua membra curant: sic Aries caput atq; faciem regit: Taurus, collum: Gemini, brachia atq; humeros: Cancer præest pectori, pulmoni, stomacho & lacertis: Leo præest corde, & stomacho, & iecori, atq; dorso: Virgo respicit intestina, & fundum stomachi: Libra gubernat renes, & femur, atq; nates: Scorpius genitalia, & uuluam, & matricē: Sagittarius dominatur femori atq; subinguinibus: Capricornus regit genua: aquarius crura & tibias: Pisces regūt pedes. Et sicut horum signoꝝ triplicitates sibi correspondent, & conueniunt in cœlestibus: sic etiam conueniunt in membris, quod ea experiētia satis constat, quoniā ex frigore pedum dolet uenter & pectus, quæ membra eidem triplicitati respondent. Vnde et medela uni apposita, alteri prodest: ut calefactis pedibus cessat dolor uentris. Huius itaq; ordinis memor, scias, quòd res quæ alicui planetarum subsunt, singularem quendam habēt aspectum, siue inclinationem ad membra eidem planetæ, et suis præcipue domiciliis et exaltationi attributa: reliquæ enim dignitates, ut triplicitates, et termini, et facies in hac parum habēt. Hac igitur ratione Pæonia, citraria, gariophyllon, cortices citri, amaracus, dorycnium, cinnamomum, crocus, lignum aloēs, thus, ambra, muscus, et partim myrrha, medentur capiti et cordi: propter Solem, Arietem et Leonem: sic arnoglossa herba Martis, medetur capiti et testibus propter Arietem et Scorpionem: et sic de reliquis. Præterea conferunt Saturnalia ad tristitiam & melancholiam: Iouialia ad lætitiā & dignitatem: Martialia ad audaciam, rixam & iram: Solaria ad gloriā & uictoriā & animositatem: Venerea ad amorem, libidinem & concupiscētiam: Mercurialia ad facundiam: Lunaria ad uulgarem uitam. Ipsaq; hominum exercitia & mores secūdum planetas distributa sunt: nam Saturnus regit senes, & monachos, & melancholias, & thesauros absconditos, & quæ longis itineribus & cum difficultate acquiruntur: Iupiter uero habet religiosos, prælatos, reges & duces, & lucra licite acquisita: Mars tonsores, chirurgos, medicos, lictores, carnifices, macellarios, furnarios, pistores, milites, qui passim Mauortii dicuntur. Similiter & reliquæ stellę sua exercitia significāt, prout hæc in Astrologorum libris descripta sunt.

Humani corporis partes qui bus planetis atq; zodiaci signis subsint.

Hominum mores & exercitia, planetis subiacent.

Quomodo cognoscendum, quibus stellis res naturales subsunt, atq; quæ res sunt solares. Caput XXIII.

QVæ uero res cui stellæ uel signo subsint, cognoscere, difficile est ualde: cognoscūtur tamen per imitationem radiorum, uel motus, uel figuræ superioꝝ: quædam etiam per colores & odores, quædā etiam per suarum operationum effectus quibusdā

stellis consonantes. Sic solaria sunt inter elementa ignis, & lucida flamma: in humoribus sanguis purior, & spiritus uitæ: inter sapores, qui est acutus, dulcedini mixtus. Inter metalla aurum propter splẽdorem: habetq; à Sole, quòd sit cordis confortatiuum. Inter lapides uero qui aureis guttis solares radios imitantur: sicut lapis aëtites aureis guttis. Solem imitans, uirtutem habet contra morbum caducum, & contra uenena: sic lapis, qui dicitur Solis oculus, figuram habens similẽ pupillæ oculi, ex cuius medio radius emicat, confortat cerebrum, confert uisui: sic carbunculus nocte lucens, uirtutem habet contra omne uenenum aëreum & uaporosum: sic chrysolithus lapis habens in colore tenuem & lucidam uiriditatem, in qua quãdo Soli opponitur stella aurea emicat, cõfortat spiritualia, cõfert asthmaticis: & quãdo perforatur, & setis asini in foramen repletus, sinistro brachio alligatus, fugat phantasmata, & terrores melancholicos stultitiamq; repellit: sic lapis Iris similis in colore crystallo, qui ut frequẽter, reperitur hexagon⁹, quãdo sub tecto pars eius radiis Solis opponitur, & pars altera in umbra tenet̃, colligit radios in se solares, quos proiiciẽs reflectẽdo facit apparere Irim in opposito pariete. Itẽ heliotropi⁹ lapis uiridis ad modũ iaspidis, uel smaragdi, guttis rubeis stellat⁹, facit cõstantẽ, gloriosum & bonæ famæ, cõfert ad uitę longitudinem: & est uirtus eius mirabilis, quã habet in radios solares, quos in sanguinẽ cõuertere dicit̃, hoc est, apparere sanguineos, quasi Sol pateret̃ eclipsim, quãdo uidelicet inũgitur succo herbæ eiusdem nominis, & in uas plenum aquæ ponitur: & est alia uirtus eius mirabilior in oculos hominũ, quorum aciem ita perstringit, atq; ita obcæcat uisum hominum, ut uideri non permittat gestantem se, quod tamen non facit sine adiutorio herbæ eiusdem nominis, quæ & heliotropium uocatur, hoc est solsequiũ. Has uirtutes & Albertus magnus, & Gulielmus Parisiensis in scripturis suis confirmant. Hyacinthus etiam habet uirtutem à Sole contra uenena, & pestiferos uapores, reddit gestantem tutum & gratum, confert ad diuitias, & ingeniũ, confortat cor: retentus in ore, uehementer animum exhilarat. Itẽ pyrophilos lapis rubicundus permixtus, de hoc teste Alberto refert Aesculapius in una epistolarum suarum ad Octauium Augustum, quòd aliquod uenenũ est tantæ frigiditatis, quòd cor hominis intercepti conseruat ab ustione, ita quòd, si aliquãdiu ponatur in igne, conuertitur in lapidem: & hic est ille, qui uocatur pyrophilos ab igne. Habet mirabilẽ uirtutẽ contra uenena, & reddit gestantem gloriosum, & formidolosum aduersariis. Præ omnibus autẽ solaris est lapis, quem inuenisse fertur Apollonius, nomine pantaura, qui alios lapides ad se trahit, quemadmodum magnes ferrum, cõtra omnia uenena efficacissimus, ab aliis pantherus dictus, quia pantherę animali maculoso adsimilatur: ideo etiam Pantocrhas dicitur, quia omnes colores continet. Aaron illũ Euanthum nũcupat. Solares præterea sunt, topazius, chrysopassus, rubinus, balagius: Item solaria sunt auripigmentum, aureiq; colo

Chrysolithus lapis.

Iris lapis.

Hyacinthi uirtutes.

Pyrophilos.

ris,& luminis plurimi. Ex plãtis uero & arboribus,sunt solares,quæ uertun tur ad solẽ,ut heliotropium,& quæ implicant in se folia recedẽte Sole,orien te uero,explicant paulatim:ut lotos,quam quidam arbusculam solarẽ esse, & fructuum & foliorum figura testatur:Sic Pæonia,chelidonia,citraria,zin ziber,gentiana,dictamnus,uerbena quoq; præstans uaticinium & expiatio- nem,fugansq́; cacodæmones.Laurus etiam Phœbo sacer,ac cedrus,palma, & fraxinus,& hedera,& uitis:& quæcũq; uenena,& fulgura repellũt,& perpe- tuo uirentes hyemis algores non uerentur.Item solaria sunt mẽta,mastix, zedoaria,crocus,balsamus,ambra,muscus,mel flauum,lignum aloẽs,gary ophyllum,cinnamomum, calamus aromaticus,piper, thus, amaracus, & Libanotis:quod Orpheus uocat solis thymiama.Inter animalia uero sola- ria sunt magnanima, animosa,studiosa uictoriæ & gloriæ: ut leo ferarũ rex, crocodilus,lynx,aries,caper,taurus armentorũ rex, ab Aegyptiis apud Heli opolim soli sacratus,quem ueritem nominãt:& bos Apis in Memphi, & in Hermintho taurus nomine Pathim. Lupus etiam Apollini & Latonæ sa- cer est.Præterea solaris est cynocephalus,qui per singulas horas duodecies in die latrat, & æquinoctii tempore duodecies per singulas horas mingit: idem & in nocte,unde illum in hydrologiis sculpebant Aegyptii.Item so- lares sunt inter aues,phœnix auis unica,& aquila auium regina:item uultur, olor siue cygnus:& quæ quasi quibusdam hymnis applaudunt surgẽti soli, & quasi aduocãt, ut gallus & coruus, accipiter etiam, quia in Aegyptiorum theologia spiritus & lucis symbolum est, à Porphyrio inter solares nume- ratur,Pręterea solaria sunt quæcunq; colligunt solis operũ similitudinẽ,ut uermiculi nocte lucẽtes, scarabeus quoq; quẽ felẽ uocãt, forma lucida,quẽ etiam cantharum dicunt,qui pilulas uoluit,ac desuper incubat, aliosq́; ge- nerat. Appionis interpretatione hoc ipso solis operum similitudinem col- ligens,cuius oculos etiam iuxta solis cursum uariari constat, solaris esse iu dicatur:& quæ ex eis sunt. Ex pisculis autem maxime solaris est uitulus ma- rinus,fulguri resistens,item dactylus, & pulmo nocte lucentes, & Stella ob adurentem feruorem,strombi regem secuti: similiter & margari regem ha bentes,exsiccatiq́; in lapidem aurei coloris durescunt.

Cynocephalum in hydrologijs Aegyptij cur pinxerint.

Quæ res subsint lunæ. Caput XXIIII.

LVnaria uero sunt inter elementa terra,deinde aqua, tam maris quàm fluuiorũ, & omnia humida, humores arborũ, & anima- lium,maxime albi, ut albumina ouorũ, pinguedines, sudores, pituitæ & superfluitates corporũ. Ex saporibus salsus & insipi- dus:Inter metalla uero argentũ:Inter lapides illius est crystallus, argentea marcasita,& omnia alba & uirida. Item lapis selenites,id est lunaris,ex can- dido translucens, melleo fulgore, motum imitans lunarem, lunæ figuram in se habens,reddensq́; eam in dies singulos crescẽtis,minuẽtis'ue numero. Itẽ margaritę, q̃ ex aquæ stillicidiis ĩ cõchis generãt:similiter & crystallus,

Arbores et plantæ lunares.

& berillus. Inter plantas & arbores lunares sunt, selenotropion quæ uertitur ad lunam, quemadmodum heliotropion ad solem, & palma arbor ad singulum lunæ ortum, singulum ramum emittens: hyssopus etiam species roris marini, minima arbor & maior plantarum, de utrisq; participans: est etiam lunaris hagnus castus, siue casta arbor, & oliua. Similiter & herba chinostates, quæ crescit & decrescit cum luna: scilicet in substantia & numero foliorum, non solum in humore & uirtute: quod singulę plantæ quodammodo commune habent, præter cepas Martias, quę solæ contra lunæ augmenta & decrementa minuendi & augendi uires contrarias habent: quemadmodum inter uolatilia origis Saturnia auis lunæ simul ac soli inimicissima est.

Animalia lunaria.

Animalia lunaria sunt quæ humana consuetudine gaudent, & quæ uario naturæ amore & odio pariter excellunt, ut canes omnis generis. Lunaris etiam est chamæleon, qui pro uarietate coloris obiecti similem semper induit: quēadmodum luna pro uarietate signi, in quo reperit, naturā uariat. Item lunares sunt, porcæ, ceruæ, capræ, & animalia quæcunq; quæ lunarem motum obseruant & imitantur: ut cynocephalus & panthera: fertur enim hæc in armo habere similem lunæ maculam crescētem in orbes, & cornua pari modo curuantem. Lunares sunt & feles, quorum oculi ad lunæ uices ampliores aut minores fiunt: & quæ huiusmodi sunt, ut sanguis mēstruus, cum quo multa mira & monstrifica fiunt apud magos. Hyęna etiam sexū mutans, uariisq; obnoxia ueneficiis, & animalia omnia, quæ amphibia dicuntur, ut quæ terram simul cum aqua incolunt: ut castores & lutres, & quę uenantur pisces: præterea animalia omnia monstrosa, & quæ absq; manifestis seminibus aut æquiuoce generantur, ut mures ex coitu et ex terræ com

Aues lunares.

putrescentia. Inter aues, lunares sunt anseres, anates, merguli, et oēs aquatiles et piscium uenatrices, ut ardeæ: et quæ æquiuoce producuntur, ut uespę ex cadaueribus equorum: apes ex putrefactione uaccarum: musciliones ex uino corrupto, et scarabei ex carnibus asinorum. Maxime uero lunaris est scarabeus bicornis, quem tauriformem uocant: qui pilulam defodiēs, relinquit octo et uiginti diebus, quibus luna totum zodiacū metitur, nono autem et uigesimo die, quibus luminariū cōiunctionem futuram putat, adaperiens in aquam proiicit, unde tūc prodeunt scarabei.

Pisces lunares.

Inter pisces lunares sunt ælurus, cuius oculi ad uices lunæ uariantur: et quicunq; lunæ motum obseruant, ut torpedo, echeneis, cancer, ostrea, conchylia et ranæ.

Quæ subsunt Saturno. Caput XXV.

Saturnalia sunt inter elementa terra, et etiam aqua: inter humores atra bilis humectans, tam natiua, quàm aduentitia præter adustam: Ex saporibus acetosi, acriores, et graues. Inter metalla plumbum, et propter pondus aurū, aureaq; Marcasita. Inter lapides onychinus, ziazaa, camoinus, sapphirus, fuscus iaspis, chalcedonius, magnes, et omnia terrea fusca, et pōderosa. Inter plantas et arbores, aspho-

delus, ſerpentaria, ruta, cyminum, helleborus, ſilphium, mãdragorá, opiũ: & quæ ſtupefaciũt, & quæ neq; ſeruntur unquã, neq; fructus ferũt, & quæ nigrantes baccas, nigros'ue fructus producũt: ut ficus atra, pinus & cupreſſus arbor feralis, & non regerminans baccis, torua, ſapore amara, odore uiolenta, umbra nigrata, pice acerrima, fructu ſuperuacua, duratione incorrupta, funeſta & diti ſacra ſicut apium, quo antiquitus tumulorũ thecas, antequã in illis mortuorũ imponerẽt corpora, ſternere conſueuerunt: quãobrem in conuiuiorum coronamentis ex omnibus paſſim herbis & floribus ſerta nectere fas erat præterquã ex apio: quoniã lugubre ſit, & hilaritati non conueniat. Animalia reptilia ſegregata, ſolitaria, nocturna, triſtia, contemplatiua uel penitus bruta, auara, timida melancholica, multi laboris, tardi motus, immundi uictus, & quæ fœtus ſuos deuorant. Ex iſtis ergo ſunt, talpa, aſinus, lupus, lepus, mulus, catus, camelus, urſus, ſus, ſimia, draco, baſiliſcus, bufo, ſerpentia omnia & reptantia, ſcorpiones, formicæ, & quę ex putrefactione naſcuntur in terra, in aquis, in ædium ruinis, ut mures uermesq; multiplices. Inter aues uero Saturniæ ſunt, quæ ſunt longi colli & groſſæ uocis, ut grues, ſtruthiones, & pauones, Saturno & Iunoni ſacræ. Item bubo, noctua, ueſpertilio, upupa, coruus, & origis auis inuidioſiſſima. Ex piſcibus uero anguilla ſeorſum ab aliis piſcibus degens, muſipula, & canicula fœtus ſuos deglutientes. Item teſtudines, oſtreæ, conchylia, & ſpõgiæ marinæ, & quæ ex eis ſunt.

Cupreſſus feralis arbor.

Apiũ coronamentis olim interdictum.

Quæ ſunt Iouialia. Caput XXVI.

IOuialia ſunt inter elementa aër: inter humores ſanguis, & ſpiritus uitæ, cuncta quoque ad uitæ augmentum nutrimentum'que & uegetationem ſpectantia. Ex ſaporibus, qui ſunt dulces & ſuaues. Ex metallis, ſtannum, argentum & aurum, propter temperantiam. Inter lapides, hyacinthus, berillus, ſapphirus, tuthia, ſmaragdus, iaſpis uiridis, & perpetuo uirides, aërei'que colores. Inter plantas & arbores, barba Iouis, ocymum, bugloſſa, macis, ſpica, menta, maſtychæ, inula, uiola, lolium, hyoſcyamus, populus: & quæ fœlices arbores traduntur, ut quercus, æſculus, ilex, phagus, corilus, populus, ſorbus, ficus alba, pirus, malus, uitis, prunus, fraxinus, & cornus, atq; oliua & oleum. Inſuper frumentum, hordeum, triticum, paſſulæ, liquiricia, zaccarum, & omnia quorum dulcedo eſt manifeſta & ſubtilis, participãs aliquid ſtyptici & acuti ſaporis, ut ſunt nuces, amygdalæ, pineæ, auellanę, piſtaceæ, radices pæoniæ, myrobalani, & rabarbarum, & mãna. Orpheus quoq; illi attribuit ſtyracem. Inter animalia ſunt, quæ præferunt aliqualem dignitatẽ & ſapientiã: & quæ ſunt mitia & bonæ diſciplinæ, ac bonorũ morum, ut ceruus, taurus, elephas: & manſueta quæq; animantia, ut ouis et agnus. Ex auibus autem quæ ſunt complexionis temperatæ, ut gallinæ et uitella ouorum. Itẽ perdix, phaſianus, hirundo, pellicanus. Item cucupha et ciconia, aues

Aquila imperatorũ insigne, & iustitiæ symbolum

piissimæ & gratitudinis signacula: estq; ei sacrata aquila, Imperatorum insigne, ac iustitiæ cum clementia symbolum. Inter pisces autem delphinus, anchia, silurus, propter pietatem.

Quæ referunt Martem. Cap. XXVII.

Artialia sunt inter elementa, Ignis: pari modo adusta & acuta omnia: inter humores cholera: Sapores autem amari, acres, & linguam perurentes, & qui dicũtur lachrymosi: inter metalla, ferrum, æs rubeum: & omnia ignea, rubea & sulphurea: inter lapides, adamas, magnes, lapis sanguinaris, iaspis, multigenius, amethystus: inter plantas & arbores, elleborus, allium, euphorbium, cartabana, armoniacum, raphanus, laureola, napellus, scãmonia, & omnia uenenosa ex caloris superabundãtia: & quæ pungentibus spinis munitæ sunt uel contactu suo cutem urunt, pungunt uel ampullant, ut cardo, urtica, flammula: & quæ comesta lachrymas excutiũt, ut cepæ, ascalonia, porrum, sinapium, castoreũ: & arbores omnes spinosæ, atq; cornus Marti sacer. Animalia autẽ quę sunt bellicosa, rapacia, audacia, & perspicuæ imaginationis, ut equus, mulus, hircus, hœdus, lupus, pardus, onager: serpẽtes quoq; & dracones ueneno infensi: & quæcunq; hominibus infesta, ut pulices & muscæ, cynocephalus, propter iracundiam. Aues omnes rapaces, carniuoræ, ossifragæ, ut aquila, falco, accipiter, uultur: & quæ diræ & ferales aues dicuntur, noctuæ, ululæ, tinnunculi, miluii: & quæ semper famelicæ ac rapacissimæ sunt: & quę glutiũt, & quasi uocem stragulantis emittunt, ut corui & cornices, & picus præ cæteris Marti sacer est. Ex piscibus habet lucium, mullum, pastinacam, arietem, hircũ, lupum, Glaucum, qui uoracissimi simul ac rapacissimi sunt.

Quæ sint Venerea. Cap. XXVIII.

Enerea sunt inter elementa, aër atq; aqua: inter humores pituita cum sanguine, spiritu ac semine genitali: inter sapores habet dulcem, unctuosum & delectabilem: inter metalla habet argẽtum, & æs croceum atq; rubeum: inter lapides conueniunt illi berillus, chrysolithus, smaragdus, sapphirus, iaspis uiridis, corneola, lapis aëtites, lapis lazuli, corallus, omnesq; pulchri, uarii, albi uel uiridis coloris. Inter plantas & arbores, uerbena, uiola, capillus Veneris, herba lucia, siue Valeriana quæ Arabice dicitur phu. Item thymus, ladanũ, ambra, muscus, sandalum, coriãdrum, & omnia thymiamata, & fructus delectabiles, & suaues, ut pira dulcia, ficus, & mala Punica, quæ poëtæ dicũt in Cypro à Venere primo sata. Præterea dedicata illi sunt Luciferi rosa, Hesperi etiam myrtus. Animalia habet luxuriosa, deliciosa, fortis amoris, ut catuli, cuniculi, fœtosæ oues, capræ, & hircus, cæteris animantibus citius generans, quẽ etiã post septimum diem ab ortu coire dicunt. Item taurus propter fastum, & uitulus propter lasciuiam, etiam Venerei sunt. Ex auibus uero cygnus, motacilla, hirundo, pellicanus, & chenalopex, pullorum maxime amantes. Itẽ

Hirci salacitas.

coruus & columba Veneri sacra, & turtur, quarum auium alterutra offerri iubebatur in purificationem partus: passer etiam Veneri sacer, qui iubente lege dabatur in purificationem lepræ Martii mali, quo nil æque proficuũ resistit: Aquilam etiam Aegyptii Venerem uocãt, quòd sit in Venerẽ prona, terdecies enim in die oppressa, si mas uocet, denuo accurrit. Ex piscibus uero Venerei sunt, grues libidinosi, scari salacissimi, merulæ ob fœtus amorem, & cancharus pro coniuge pugnans, & tithymallus ob odoris fragrantiam & suauitatem.

Quæ sequuntur Mercurium. Cap. XXIX.

Ercurialia sunt inter elementa aqua, licet indistincte omnia moueat: similiter & humores, præcipue tamen permixtos: sed & spiritum animalem regulat, saporesq; uarios & peregrinos permixtosq;: ex metallis illius sunt, argentum uiuum, stannũ, marcasita argentea. Inter lapides, smaragdus lapis, achates, porphyrites, topazius, & qui sunt diuersorum colorum, & quibus figuræ uariæ à natura insitæ, aut qui ab arte factitii sunt, ut uitrum, & quæ croceum cũ uiridi miscẽt. Inter plantas & arbores, corilus, pentaphyllon, Mercurialis, fumus terræ, pimpinella, maiorana, petroselinum, & quæ breuiores & minores in foliis sunt, mixtisq; naturis & uario colore compositæ. Animalia sagacia, ingeniosa, strennua, uersatilis ingenii, uelocis cursus, & facilem consuetudinẽ cũ hominibus habẽtia, ut canes, simiæ, uulpes, mustelæ, ceruus & mula: & animalia Hermaphroditica, & quæ utrunq; sexum uicissim mutant, ut lepus, & hyæna & similia. Inter aues quæ à natura ingeniosæ, canoræ & musicæ sunt & uersatiles, ut cardueles, ficedulæ, merula, turdus, alauda, philomela, calandris, psitacus, pica, ibis, porphyrio, & scarabeus unicornis. Inter pisces uero trochus qui seipsum init, quocirca masculo fœminã uocãt. Item polypus fraudulentus & colore uersatilis, et pastinaca ob solertiam: similiter et mugil cauda cibum hamo excutiens.

Quod totus sublunaris mundus, et quæ in eo sunt, planetis distribuitur. Cap. XXX.

Ræterea quicquid in toto mũdo reperitur, iuxta planetarum dominia afficitur, uirtutemq; sortitur: sic in igne uiuificum lumen, Soli calor, Marti in terra, superficies uaria Lunæ et Mercurio et stellato cœlo, moles autem tota Saturno. At in mediis elementis, ubi regit, humor aëreus subiacet Ioui, aqueus uero Lunæ, mixtus autem obtemperat Mercurio et Veneri. Simili ratione in natura causæ agentes sequuntur Solem, materia uero Lunam, fœcunditas causarũ agentium Iouem, fœcunditas materiæ Venerem, expeditio uelox ad effectum Martem et Mercurium: illum propter uehementiã, hunc propter dexteritatem multiformemq; uirtutem: cũctorum autẽ cõtinuatio permanens Saturno dedicatur. Sed et in uegetabilium numero omne fructum

ferens à Ioue est, & omne flores ferens à Venere, & omne semen & cortex à Mercurio, omnis aūt radix à Saturno, & lignū omne à Marte, & folia à Luna. Hinc omnia quæ fructum ferunt & non florescūt, Saturni & Iouis sunt: quæ uero florescunt, & semina, non autem fructum producunt, hæc Veneris sunt atq; Mercurii: quæ autem sine semine sponte producuntur, à Luna & Saturno sunt: pulchritudo omnis à Venere est, & robur à Marte: & unusquisq; planetarum regit & disponit id, quod ei assimilatur. Similiter in lapidibus, pondus glutimen & stypticitas est à Satuno, beneficium & temperamentum à Ioue, duricies à Marte, uita à Sole, gratia & pulchritudo à Venere, occulta uirtus à Mercurio, commune beneficium à Luna.

Qualiter prouinciæ, & regna planetis distribuunt. Cap. XXXI

Ipse etiam terrarum orbis per sua regna & prouincias, planetis atq; signis distributus est: Nam Saturno cū Capricorno subiiciūtur Macedonia, Thracia, Illyria, India, Arriana, Gordiana: quarum regionū multæ sunt in Asia minori. Cum Aquario autē subsunt illi, Sauromatica regio, Oxiana, Sogdiana, Arabia, Phazania, Media, Aethiopia, & hæ regiones pro maiori parte ad Asiam interiorē pertinent. Ioui autem subiiciuntur cum Sagittario, Tuscia, Celtica, Hispania, & fœlix Arabia. Cum piscibus, Lycia, Lydia, Cilicia, Pāphylia, Paphlagonia, Nasamonia, & Garamantica. Mars regit cum Ariete, Britaniam, Galliam, Germaniā, Barstaniam, concaua Syriæ, Idumęam & Iudæam. Cū Scorpione autem, Syriam, Comagenem, Cappadociam, Metagonitidem, Mauritaniam & Getuliam. Soli cum suo Leone subiectæ sunt, Italia, Apulia, Sicilia, Phœnices, Chaldæi, Orsenii siue Orchenii. Venus cum Tauro habet Cyclades, maritima paruæ Asiæ, Cyprum, Parthiam, Mediā & Persidem. Cum Libra autem imperat, Bactrianis, Caspiis, Sericæ, Thebaidi, Oasidi, & Troglodytis. Mercurius cū Geminis tenet Hyrcaniam, Armeniam, Mantianam, Cyrenaicam, Marmaricam, & inferiorem Aegyptum. Cum Virgine uero, Græciam, Achaiam Cretam, Babylonem, Mesopotamiam, Assyriam, & Elam, unde Elamite in scriptura dicti sunt. Lunam cum Cancro sequuntur, Bithynia, Phrygia, Colchica, Numidia, Aphrica, Carthago, & tota Carchedonia. Hæc ita ex Ptolomæi sentētia collegimus: quibus iuxta aliorum astrologorum scripta alia multa addi possent. Verum qui has prouinciarum partitiones supra syderalem hāc distributionem cū regentium intelligētiarum ministeriis, ac Israeliticorum tribuum benedictionibus, apostolorum sortionibus, ac sacrarum literarum typicis signaculis conferre nouerit, grandia, quin & prophetica super unamquamq; regionem elicere poterit, futurorum oracula.

Quæ subsunt signis, ac stellis fixis, earumq; imaginibus. Caput XXXII.

Imilis est per omnia ratio de figuris stellarum fixarum habenda: sic Arieti cœlesti uolũt subiici arietem terrestrem, & Tauro cœlesti, taurum, atq; bouem terrestrem: sic Cancro cãcros, Leoni leones, Virgini uirgines, & Scorpionem præsidere scorpionibus, & Capricornum capricornis, & Sagittarium equis, & signo Pisciũ subesse pisces. Similiter Vrsa cœlestis præsidet ursis: Hydra serpentibus, & cani subsunt canes: & sic de singulis. Ipse uero Apuleius signis atq; planetis, præcipuas ueluti proprias quasdam herbas distribuit, uidelicet Arieti elelisphacon, Tauro peristereona orthion, Geminis peristereona hyption, Cãcro symphyton, Leoni cyclaminũ, Virgini calamynthũ, Libræ scorpiuron, Scorpioni arthemisiã, Sagittario anagallidẽ, Capricorno lapathũ, Aquario draconteã, Piscibus aristolochiã. Planetis uero, Saturno semperuiuum, Ioui eupatorium, Marti peucedanum, Soli heliotropium, Veneri panacem, siue callitrichum, Mercurio phlomum, Lunæ agloophotim. Verũ Hermes, quem sequitur Albertus, Planetis dat Saturno asphodelũ, Ioui hyoscyamum, Marti arnoglossam, Soli polygoniam, Veneri uerbenã, Mercurio pentaphylon, Lunæ chenostacen. Iamq; etiam experientia cognoscimus, asparagos subesse Arieti, & basilicon Scorpioni. Nam seminata rasura cornu arietis, nascuntur asparagi, & basilicon contritum inter duos lapides gignit scorpiones. Præterea ex stellis insignioribus, iuxta Hermetis, & Thebit doctrinam, hic aliquot enumerabo, quarum prima dicitur caput Algol, & præest ex lapidibus adamanti: ex plantis elleboro nigro & Arthemisiæ. Sequuntur Pleiades, præsidentes ex lapidibus crystallo & diodoco: ex plantis herbæ diacedon, & thuri, & fœniculo: præterea subesse sibi uolunt ex metallis argẽtum uiuum. Tertia Aldeboran habet sub se ex lapidibus, carbunculum & rubinum: ex plãtis tithymallum, & matrisyluam. Quarta dicitur Hircus, hic tenet ex lapidibus, sapphirũ: ex plantis, marrubium siue prasiũ, mentam, Arthemisiam & mandragoram. Quinta Canis maior, hic habet ex lapidibus sub se berillum: ex plantis sauinam, Arthemisiam, & draconteam: ex animalibus linguam colubri. Sexta canis minor, habet ex lapidibus achatem: ex plantis florem heliotropii & pulegii. Septima cor Leonis, habet ex lapidibus granatum: ex plantis chelidoniam cum Arthemisia, & mastyche. Octaua cauda Vrsæ maioris, habet ex lapidibus magnetem: ex plantis cichorium, cuius folia & flores uoluuntur ad septrentrionem, & Arthemisiam cum flore peruincæ: ex animantibus dentem lupi. Nona dicit Ala corui, huic subest ex lapidibus onychinus niger: ex plantis lappacium, quadrigenum, hyoscyamus, & consolida: ex animãtibus uero, lingua ranæ. Decima spica, habet sub se ex lapidibus, smaragdum: ex plantis, saluiam, trifolium, peruincam seu promarullam, Arthemisiam & mandragoram. Vndecima dicitur Alchamech, præest ex lapidibus, iaspidi: ex plantis, plantagini. Duodecima Elpheia, huic subest ex lapidibus, topazius: ex plãtis præest,

Asparagorum satio mira.

Scorpionũ productio.

rorimarino, trifolio & hederæ. Decimatertia dicitur cor Scorpionis, huic subest ex lapidibus, sardonius, & amethystus: ex plantis aristolochia longa, & crocus. Decimaquarta uultur cadens, huic subest ex lapidibus chrysolithus: ex plantis satureia, & fumus terræ. Decimaquinta, cauda capricorni dicitur, hæc tenet ex lapidibus chalcedonium: ex plantis maioranam, Arthemisiam, nepetam, & quam calamintham dicunt, pulegio similem, & radicem mandragoræ. Illud præterea sciendum est, non quamlibet, aut lapidem, aut plantam, aut animal, aut aliud uno solo sydere regi, sed multa etiã à pluribus recipere influxum, & non tam separatum, quàm coniunctum: sic inter lapides chalcedonius subest Saturno & Mercurio, cum cauda Scorpionis, & Capricorni, sapphirus autem Ioui & Saturno, & stellæ Alhayoth. Tuthia Ioui & luminaribus: smaragdus Ioui, Veneri & Mercurio, ac spicæ: Amethystus autore Hermete, subest Marti cum Ioue, & corde Scorpionis: iaspis multigenus Marti, & Ioui, ac stellæ Alchamech: chrysolithus Soli, Veneri & Mercurio, & stellæ quæ dicitur Vultur cadens: topazius Soli, & Elpheiæ: adamas Marti & capiti algol. Simili modo ex uegetabilibus herba serpentaria subest Saturno & Serpentario cœlesti: mastyche & menta Ioui atq; Soli, sed mastyche etiam cordi Leonis, & menta hirco adhærent: sic elleborus Marti & capiti algol. Muscus & sandali, Soli cum Venere: coriãdrum Veneri cum Saturno dicata sunt. Ex animalibus etiã uitulus marinus subest Soli ac Ioui. Vulpes & simiæ Saturni sunt & Mercurii, & canes domestici Mercurii sunt, & Lunæ. & iã plura ex istis in supiorib⁹ docuim⁹.

De signaculis & characteribus rerũ naturalium. Cap. XXXIII.

Omnes stellæ suas proprias habent naturas, proprietates, conditiones: quorum signacula & characteres per suos radios etiã in istis inferioribus producunt, in elemẽtis, in lapidibus, in plãtis, in animalibus & eorum membris. Vnde unaquæq; res à dispositione harmonica, & à sua stella ipsam irradiante sortitur speciale aliquod signaculum, seu characterem sibi impressum, illius stellæ siue harmoniæ significatiuum, ac specialem in se continentem uirtutem, ab aliis differentem, uel genere, uel specie, uel numero, præiacentis materię. Habet itaq; quælibet res suum characterem ad aliquem peculiarem effectum sibi à sua stella impressum, maxime ab illa quæ in ipsa præ cæteris obtinet principatum: & hi characteres has stellarum suarum proprias naturas, uirtutes & radices in se continent atque retinent, earumq; consimiles operationes in res alias, super quas reflectuntur, producunt, & stellarum suarum influxus prouocant adiuuantq;, siue planetarum, siue etiam stellarum fixarum, & imaginum, & signorum cœlestium, quoties uidelicet in debita materia, suo tempore debitisq; solennitatibus fuerint fabricati. Quod considerantes antiqui sapientes, qui ad inuestigandas occultas rerũ conditiones plurimum laborauerunt, stellarum imagines, figuras, signacula, sigilla, characteres

Res quælibet suũ habet characterem.

adnotarunt, quos natura ipsa per stellarum radios in istis inferioribus depinxit, alios in lapidibus, alios in plãtis, & ramusculorum iuncturis atq; nodis, alios in animalium membris diuersis: Nam laurus, lotus, heliotropiũ, plãtæ solares in suis radicibus ac nodis præcisis, Solis characteres ostendũt: sic & in animalium ossibus, & spatulis: unde spatularia diuinationis species processit, atq; in lapidibus, & lapidicinis, characteres & imagines cœlestium non raro inuentæ sunt. Sed cum in tanta rerum diuersitate non sit tradibilis scientia, nisi in paucis, quæ humana prudẽtia percipi possunt, iccirco relinquentes nunc ea, quæ in plantis & lapidibus, cæterisq; rebus, & multorũ animalium membris inuestigari possunt, in sola humana natura gradum sistamus: quæ cum sit totius uniuersi completissima imago, in seipsa omnẽ cœlestem continens harmoniam, proculdubio in ea ipsa omnium stellarũ, cœlestiumq; influxuum signacula charactereſq; abunde reperimus: & illa quidem eo efficaciora, quo à cœlesti natura minus sunt remota. Verum sicut stellarum numerus soli deo cognitus est, sic etiam eorum circa hæc inferiora effectus & signacula: quare nullus humanus intellect⁹ ad ea cognoscenda ascendere potest. Vnde ualde pauca innotuerunt, quæ ueteres Philosophi & Chiromantici partim ratione, partim experiẽtia sunt adsecuti, & multa adhuc in naturæ thesauris delitescunt occlusa. Igitur pauca quædam planetarum signacula, siue characteres hic adnotabimus, quos ueteres Chiromantici in hominum manibus cognouerũt. Has Iulianus sacras, siue diuinas literas uocat, quum iuxta uerbum scripturæ sacræ, per illas scripta sit uita hominum in manibus eorum: suntq; ubilibet nationum & linguarum semper eædem atq; sibi consimiles permanentesq;: quibus adinuenerunt postea multas alias, cum ueteres, tum recentiores Chiromantici: quas qui nosse uelit, eorum uolumina requirat. Satis hic est ostendisse undenam characteres naturæ suam ducãt originem, atq; in quibus rebus sunt perquirendi.

Spatularia unde processerit.

In humana natura cœlestiũ influxuũ signacula abũde reperiuntur.

SEQVVNTVR FIGVRAE LITERARVM DIVINARVM.

Literæ siue characteres Saturni.

Literæ seu characteres Iouis.

Literæ seu characteres Martis.

Literæ siue characteres Solis.

Literæ siue characteres Veneris.

Literæ siue characteres Mercurii.

Literæ siue characteres Lunæ.

Quomodo per res naturales earumq; uirtutes, possumus allicere & attrahere influxus atq; uirtutes corporum cœlestium. Cap. XXXIIII.

Vnc si optas ex aliqua mundi parte stella'ue uirtutem accipere, adhibitis quæ ad stellam hanc attinent, eius proprium subis influxum, uelut lignum per sulphur, picem & oleum, paratũ ad suscipiendum flammam. Nihilominus quando cuidam rerum speciei uel indiuiduo rite adhibes multa, quę sparsa sunt eiusdem inter se ideæ ac stellæ conformia, mox per materiam hanc ita opportune paratã singulare munus ab idea infunditur per rationem animæ mundi. Dico autem opportune paratã, scilicet sub harmonia simili harmoniæ, quæ quandam uirtutem infuderat materiæ. Nam licet res uirtutes aliquas, quales diximus, habeant: tamen illæ uirtutes ita delitescentes sunt, quòd raro opus aliquod ab illis tali uirtute perfectum extat: sed sicut in grano sinapis contusio latentem excitat acuitatem: & sicut calor ignis literas scriptas succo cepæ uel lacte, producit in aspectum prius delitescentes: & literæ hirci adipe lapidi inscriptæ, & prorsus occultæ, quãdo submergitur lapis aceto, prodeunt, & quasi sculptæ eminentes extant, atq; sicut tactus scopæ uel arbuti rabiem suscitat consopitam, sic ipsa harmonia cœlestis latentem in materia uirtutem prodit, excitat, corroborat, & manifestam efficit, atque ut ita loquar, de potentia producit in actum: quando res illi sub cœlesti opportunitate rite exponũtur. Excẽpli gratia: si cupis uirtutẽ à Sole attrahere, quære quæ sunt solaria: inter uegetabilia, plantas, metalla, lapides, & animantia:

Simile.

hæc sunt adhibenda, hæc sumēda: potissime uero quæ in ordine solari sunt superiora, hæc enim magis cōferunt: sic singulare munus à Sole trahes per radios Solis simul opportune susceptos, perq; spiritum mundi.

De commixtionibus rerum naturalium ad inuicem, earumq; utilitate Caput XXXV.

Compertum habemus in natura inferiori, non inueniri in uno quodam comprehēsas cunctas superiorum corporum dotes, sed perplures apud nos species esse dispersas, sicut sunt plures res solares, quarum tamen unaquæq; non cunctas Solis complectitur uirtutes: sed alia alias habet à Sole proprietates. Quare aliquando necesse est, in operationibus fieri mixtiones, ut si centum uel mille Solis uirtutes per tot plātas, animalia et similia sparsæ fuerint, possumus has simul cōflare et in unam redigere formam, in qua dictas uirtutes iam omnes unitas uidebimus contineri. Est autem in commixtione uirtus duplex: una uidelicet, quæ partibus suis prius insita est, et cœlestis: alia, per certam et artificiosam multarum rerum inuicem confusarum, et secundum certas proportiones commistionum, quales cum cœlo consentiant sub certa cōstellatione acquisita: et hæc uirtus descendit per similitudinem et habitudinē quandam rerum ad inuicem cum superioribus, inquantum sequentes uirtutes antecedētibus gradatim correspondent, ubi præsertim patiens ad suū insuper agens accommodatur: sic ex certa quadam herbarum, uaporum et similium compositione, cum physicè, tum astronomicè confecta, resultat quædam communis forma, pluribus syderum dotata muneribus: sicut in melle apum, quod ex innumerabilium florum succis exceptum et in unā formam redactum, omnium continet uirtutem, diuino propè et admirabili muscarum artificio. Quo tamen haud minus mirandum est, quòd Eudoxus Gnidius refert de melle factitio, quod gigātum in Libya gens quædā ex floribus cōficere nouit optimum, adeo ut ab apum melle minimum distare uideatur. Omnis autem commixtio, quæ cōstat ex pluribus, tunc est perfectissima, quando ita ex suis partibus conglutinatur, ut unum fiat, undiq; sibi constet, neq; facile dissipetur: sicut uidemus aliquando lapides et corpora diuersa, ui quadā naturali sic conglutinari & uniri, ut penitus unū uideantur: sicut duæ arbores per insitionē, & ostreæ cum lapidibus ui quadam naturæ occulta: uisaq; sunt animalia in lapides uersa, atq; sic cum lapidis substantia unita, ut iam unum corpus, & illud homogeneum efficere uiderentur. Sic hebenus in arborum genere, modo lignum, modo lapis est. Quando itaq; aliquis commixtionem fabricat ex multis materiis sub cœlestibus influxibus, tūc uarietas illinc quidē cœlestiū actionū, hinc uero potentiarum naturaliū cōgregata, facit q̄dā mirabilia, per unguēta, per collyria, per suffumigationes, per similia, qualia uidelicet legūtur in libris Chiramidis, Archytæ, Democriti & Hermetis q̄ Alchorat inscribit, & aliorū pluriū.

Duplex in cōmixtione uirtus.

De unione rerum commixtarum, atq; introductione nobilioris formæ uitæq; sensibilis Cap. XXXVI.

Sciendum uero, quo alicuius rei nobilior forma est, eo res ipsa prōptior est, & propēsior ad recipiendum, eo etiā potētior ad agendū. Reddunt itaq; incōprehensibilia rerū mirabilia, quando scilicet materiis commixtis, opportunisq; tēporibus præparatis, ad uiuificandum ponuntur, uitam illis ex stellis, animamq; sensibilem, tanquam nobiliorem formam conciliando. Tanta quippe est in materiis præparatis potentia, quas tunc uitam adipisci uidemus, quando qualitatum perfecta commixtio priorem iam contrarietatem fregisse uidetur: perfectiorem uero adeptæ sunt uitam, quatenus complexio à contrarietate est remotior. Cœlum uero causa prępotens ab initio cuiusq; rei generandæ, concoctione materiæ & digestione perfecta, cœlestes influxus dotesq; mirificas cū uita simul largit, quatenus in ipsa uita animaq; sensibili est cōprehensio ad nobiliores uirtutes ac sublimiores cōcipiēdas. Virtus prętetea cœlestis alibi quidem sopita iacet, ceu sulphur à flamma remotum: in uiuētibus autem corporibus sæpe flagrat, sicut sulphur accensum: tum uapore suo proxima omnia complet: sic miranda quædam opera procreātur, qualia legūtur in libro Nemith, qui & legum Plutonis inscribitur: quia eiusmodi generationes monstrosæ sunt, neq; secundum leges naturę producūtur. Nos enim scimus, quòd ex uermibus generantur culices, ex equo uespæ, ex uitulo & boue apes, ex cācro ablatis pedibus inhumato generatur scorpius, ex anate tosta donec in puluerem teratur, illo in aquam proiecto, generantur ranæ: si autem in pastillo cocta & per frusta incisa in loco humido & subterraneo dimittatur generantur bufones: ex basilicone herba inter duos lapides trita, generantur scorpiones: & ex capillis mulieris menstruatæ sub fimo locatis, fiunt serpentes: & pilus ex cauda equi in aquam proiectus, uitā concipit, & trāsit in uermem perniciosum. Et est artificium, quo in ouo excubante gallina generatur forma similis homini, qualem ego uidi, & componere noui, quam magi mirandis uirtutibus efficacem perhibent, & hanc ueram mandragoram dicunt. Oportet igitur cognoscere, quę & quales materiæ, siue natura siue arte inchoatæ uel perfectæ, siue ex pluribus aggregatę, quales cœlitus influxus suscipere possunt. Congruitas enim rerum naturalium ad cœlestia sufficit, ut ab illis hauriamus influxum: quia cum nihil prohibeat ad inferiora cœlestia lumen suum diffundere, materiā nullā permittunt expertem fore suæ uirtutis. Quapropter quantumcunq; matetiæ perfectum ac purum est, ad cœlestem influxum nō ineptum est. Ea enim est colligantia & continuitas materiæ ad animam mundi, quæ quotidie influit super naturalia, & super omnia quæ natura præparauit, ut impossibile sit præparata materia non influi uitam aut nobiliorem quandam formam.

Varia uariorum animaliū procreatio.

Materiæ ad animā mundi colligantia.

Quomodo certis quibusdam præparamentis naturalibus & artificialibus, cœlestia quædã & uitalia dona desuper trahimus. Cap. XXXVII.

DIcunt Academici simul cum Trismegisto, & Iarchas Brachmanus, atq; Hebræorum Mecubales fatẽtur, omnia quæ sunt sub lunari globo in hoc inferiori mundo generationi, & corruptioni subiecta. Eadem etiam esse in cœlesti mũdo, sed modo quodam cœlesti, deinde etiam in mundo intellectuali, sed multo perfectiori, & meliori nota, perfectissimo tandem in archetypo. Atq; hac serie unumquodq; infernum suo superiori, & per hoc supremo, pro suo genere respondere: & ab eisdem suscipere, è cœlis quidem uim illam cœlestem, quam quintam essentiam, siue spiritum mundi, siue mediam naturam uocant: ab intellectuali autem mundo spiritualem, uiuentemq; uigorem, omnem qualitatiuam uirtutem transcendentem: ab archetypo deniq; per hæc intermedia pro gradu suo originalem uim totius perfectionis. Hinc ab istis inferioribus ad sydera, ab illis ad eorundem intelligẽtias, & inde ad archetypum unaquæq; res aptè reduci potest: ex quarum serie tota magia, & omnis occultior philosophia emanat. Trahitur enim quotidie aliquid naturale per artem, trahitur quotidie diuinum aliquod per naturam, quod intuentes Aegyptii, naturam magam uocauere, hoc est, uim ipsam magicam, in attractu similium per similia, & conuenientium per couenientia. Attractus autem huiusmodi, per rerum mutuam conuenientiam ad seinuicem superiorum cum inferioribus, Græci συμπάθειαν uocauerunt: sic cõuenit cum terra aqua frigiditate, aqua cum aëre humore, aër cum igne calore, ignis conuenit cum cœlo in materia: nec miscetur ignis cum aqua, nisi per aërem, nec aër cum terra, nisi per aquam. Sic nec miscetur anima corpori, nisi per spiritum: nec intellectus spiritui, nisi per animam. Sic uidemus, cum natura fœtus corpus humanum figurauerit, hoc ipso præparamẽto, spiritum statim ab uniuerso deducit: spiritus hic fomes est in spiritu corporeq; ad intelligẽtiam, mentemq; diuinitus consequendam: sicut in ligno siccitas parata est ad penetraturũ oleum: oleum huic imbibitum esca est ad ignem: ignis ipse luminis est uehiculum. His exemplis uidemus quomodo certis quibusdã præparamentis naturalibus & artificialibus, cœlestia quædam dona desuper suscipere possumus. Conueniunt enim lapides & metalla cum herbis, & hæ cum animalibus, hæc uero cum cœlis, & hi cum intelligentiis, & istæ cum diuinis proprietatibus & attributis, atque cum ipso deo, ad cuius similitudinem, & imaginem omnia creata sunt. Prima autẽ dei imago, mundus: mũdi homo, hominis animal, animalis zoophytũ, illius uero planta, plantæ autem metalla, & horum lapides similitudines imaginationesq; repræsentant. Rursus in spiritualibus conuenit planta cũ bruto uegetatione, brutum cum homine sensu, hic cum dæmone intellectu, illi cum deo im-

Magia unde emanet

mortalitate iunguntur: diuinitas menti, mens intellectui: hic intẽtioni, hęc imagini: illa sensationi, ea sensibus, ipsi tandẽ rebus. Ea enim est naturæ colligantia & continuitas, ut omnis uirtus superior per singula inferiora longa & continua serie radios suos dispertiendo usq; ad ultima fluat: & inferiora per singula sua superiora ad suprema perueniãt. Sic enim inferiora ad superiora inuicem cõnexa sunt, ut influxus ab eorum capite prima causa, tanquam chorda quædam tensa, usq; ad infima procedat: cuius si unum extremum tangatur, tota subito tremat, & tactus eiusmodi usq; ad alterum extremum resonet, ac moto uno inferiori, moueatur & superius, cui illud correspondet, sicut nerui in cythara bene concordata.

Naturæ mira colligantia.

Quomodo dona, nõ solũ cœlestia & uitalia, uerũetiam intellectualia quædã & diuina desuper suscipere possumus. Cap. XXXVIII

Radunt Magi per inferiora superioribus conformia, posse opportunis cœli influxibus cœlestia dona trahi: atq; sic quoq; per hæc cœlestia cœlestes dæmones, quatenus stellarũ pedissequos nobis cõciliari & insinuari. Quare certis quibusdam materiis naturalem uim diuinitatis habentibus, hoc est, quæ naturalirer superis cõsentaneæ sunt, rite collectis, partim physicè, partim astronomicè, undiq; opportune conflatis, dona non solum cœlestia aut uitalia, uerumetiã intellectualia, quædam dæmoniaca & diuina desuper suscipi posse, Iamblichus, Proclus, atq; Synesius, cum tota Platonicorum schola confirmant: & Mercurius Trismegistus scribit ex propriis certisq́; rebus certo cuidam dæmoni congruentibus, compositam rite statuam, confestim per dęmonem cõgruum animari. Cuius etiam meminit Augustinus de ciuitate dei libro octauo. Ea enim est mundi concordia, ut etiam supercœlestia trahantur à cœlestibus, & supernaturalia à naturalibus cõspirent ac trahãtur: quia una uirtus opifex & specierum participatio per omnia diffunditur: quæ quidẽ uirtus opifex, sicut ex occultis rationibus manifesta producit, ita magus assumit manifesta, occulta ut attrahat: puta, per stellarum radios, per suffumigationes, per lumina, per sonos, per res naturales cœlestibus congruas: quibus ultra corporeas qualitates insunt etiam rationes, & sensus, & numeri, & mensuræ incorporeæ atq; diuinę. Sic legimus antiquos certis rebus naturalibus sæpe diuinum aliquod & mirandum suscipere solitos: sic lapis qui nascitur in pupilla oculorum hyænæ, sub lingua retentus, diuinationem præstare dicitur. Idem fertur selenites lapis lunaris, efficere: sic anchitide dicunt euocari imagines deorum, synochitide umbras inferorum euocatas teneri: Similia aglaoptis herba, quæ & marmoritides uocatur, in marmoribus Arabiæ nascens Persico latere, efficit, ut narrat Plinius, atq; magos ea uti, cum uelint deos euocare, esseq́; herbam theangelidam nomine, qua pota magi diuinent. Præterea etiam esse herbas quasdam, quibus mortui reuocẽtur ad uitam. unde Xanthus historicus narrat herba quadã nomnie bali,

Magus p manifesta, occulta attrahit.

occisum draconis catulum, uitæ restitutum à parente, eademq; Tillonem quendã, quã draco occiderat, resuscitatum. Et Iuba refert, in Arabia herba quadam hominem reuocatum ad uitam. Verum an possint talia re uera fieri ui herbaꝝ, uel cuiusuis alterius rei naturalis in hominem, in sequentibus differemus: posse autem fieri in cæteris animantibus certum & manifestũ est. Sic muscæ submersæ si ponãtur in cineribus tepidis, reuiuiscunt: & apes submersæ similiter uitam recuperant in succo nepetæ, & anguillæ defectu aquæ mortuæ, si corpore integro existẽte ponãtur sub fimo in aceto, & addatur de sanguine uulturis, post paucos dies oẽs recuperãt uitã. Echeneim si quis in frusta discerpserit, & in mare proiecerit, paulo post partes cõuenire, & reuiuiscere aiunt. Scimus quoq; pellicanum necatos pullos suos reuocare ad uitam proprio sanguine.

Tillo pherbã uitæ restitutus.

Aïalia ad uitã reuocari possunt, homo non ita.

Quòd certis quibusdam mundi materiis mundana numina, & horũ numiũ ministros dæmones allicere possumus. Ca. XXXIX.

Emo ignorat malos dæmones malis ac prophanis artibus allici posse, quẽadmodũ narrat Psellus Gnosticos magos cõsueuisse, quos pene execrãdæ & abhominabiles turpitudines exequebant, quales olim in sacris Priapi, & in seruitio idoli quod uocabat Panor: cui pudendis discoopertis sacrificabat. Neq; istis dissimile est, si mõ ueritas & nõ fabula est, quod legit de Tẽplarioꝝ detestãda hęresi, & similia hoꝝ de maleficis mulieribus cõstãt: q̃ qdẽ anilis demẽtia sępe in eiusmodi flagitiis errare deprehenditur. His igitur & horum similibus mali dæmones alliciuntur, atq; conspirant: quẽadmodum malignus dæmon de Cynope mago ad Ioannem: omnis, inquit, potestas satanæ illic inhabitat, & coniurationẽ init cũ uniuersis principatibus, & pariter nosipsi cũ eo, & obedit nobis Cynops, & nos uicissim obedimus illi. Nemo rursus ignorat ecõuerso bonis operibus, pura mente, mysticis orationibus, deuotis suppliciis & similibus, supercœlestes angelos nobis cõciliari. Nemo igitur dubitet simili modo certis quibusdã mũdi materiis mũdana numina quoq; allici posse, uel saltẽ dæmones hoꝝ numinũ ministros siue pedissequos, ut inquit Mercurius, dæmones aëreos, non supercœlestes, nedũ sublimiores. Sic legimus ueteres sacerdotes fecisse statuas & imagines futura prænũciãtes, spiritusq; stellarum ipsis infudisse, nõ tam materiis certis cohibitos, q̃ eisdẽ gaudentes: quatenus uidelicet eiusmodi materias ipsi sibi congruas dignoscentes, semper libenterq; habitant in eisdem, perq; illas loquuntur efficiuntq; mirabilia, nõ secus atq; soleãt dæmones humana corpora occupantes.

Dæmones mali, malis alliciuntur artibus.

Angeli boni, bonis cõciliantur operibus.

De ligationibus cuiusmodi sunt, & q̃bus modis soleãt fieri. Ca. XL.

Ictum est de uirtutibus & mirabili efficacia rerum naturalium. Restat nunc uidere rem magnæ mirabilitatis, & ipsa est ligatio hominum in amorem uel in odium, in ægritudines & sanitates, & eiusmodi. Item ligatio furum & latronũ, ut in aliquo loco

Ligatio multiplex.

furari non possint: ligatio mercatorum, ut in aliquo loco emere uel uendere nequeant: ligatio exercitus, ut metam aliquam transire nō possit: ligatio nauium, ut nulla ui uentorum, etiam infinitis uelis per uentum tensis portum egredi minime ualeant. Item ligatio molendini, ut nullo impetu uolui possit: ligatio cisternæ, uel fontis, ut aqua exinde hauriri nequeat: ligatio agri, ut fruges in eo produci nequeant: ligatio loci alicuius, ut in eo ædificari nihil possit: ligatio ignis, ut in aliquo loco accendi non possit: & quod aliquod combustibile apposito fortissimo igne nō ardeat. Item ligatio fulgurum & tempestatum, ut nocere non possint. Item ligatio canum, ut latrare non possint: ligatio auium & ferarum, ut uolare uel fugere nequeant: & horum similia uix credibilia, quæ tamen sæpius experiētia cognita sunt: Fiūt autem ligationes huiusmodi per ueneficia, per collyria, unguēta, potiones siue philtra, per alligationes & suspensiones, per annulos, per fascinationes, per fortes imaginationes & animi excessus, per imagines & characteres, per incātationes & imprecationes, per lumina, per sonos, per numeros, per uerba & nomina, inuocationes, sacrificia, adiurationes, exorcismata, consecrationes, deuotiōes, perq́; uarias supstitiones & obseruatiōes, horūq́; similia.

Ligatiōes per quæ fiant.

De ueneficiis, earundemq́; potentia. Cap. XLI.

Veneficiorum tanta narratur esse potentia, ut credātur omnia inferiora subuertere, & tabescere & permutare posse, quemadmodum canit Vergilius:

Has herbas, atq; hæc Ponto mihi lecta uenena
Ipse dedit Mœris. nascuntur plurima Ponto:
His ego sæpe lupum fieri, & se condere syluis,
Mœrim, sæpe animas imis exire sepulchris,
Atq; satas aliò uidi traducere messes.

Item alibi de sociis Vlyssis:

Quos hominum ex facie dea sæua potentibus herbis
Induerat Circe, in uultus, ac terga ferarum.

Et paulo post:

Picus equum domitor, quem capta Cupidine coniunx,
Aurea percussum uirga, uersamq́; uenenis
Fecit auem Circe, sparsitq́; coloribus alas.

Sunt autem huiusmodi ueneficiorum species, cuiusmodi recitat Lucanus de uenefica illa Thessala, manes euocante, inquiens:

Huc quicquid fœtu genuit natura sinistro
Miscetur, non spuma canum, quibus unda timori est,
Viscera non lyncis, non duræ nodus hyænæ
Defuit, & cerui pasti serpente medulla.
Non puppim retinens Euro tendente rudentes
In mediis echeneis aquis, oculiq́; draconum.

Et qualia narrat Apuleius de Pamphila illa uenefica ad amorem operante: cui Fotis ancilla pilos caprinos ab inflatis utribus detõsos, pro Bœotii adulescentis capillis, attulit Pamphilæ, inquiens: Iam uecors animi, tectum scã dulare conscendit, quod altrinsecus ædium patore perflatili nudatum, ad omnes orientales cæterosq; aspectus peruium maxime his artibus suis cõmodatum, secreto colit, priusq; apparatu solito instruxit feralem officinã, omne genus aromatis, ignorabiliter laminis literatis, & infelicium nauium durãtibus clauis defletorum, sepultorum etiam cadauerum expositis multis admodum membris: hic nares & digiti, illic carnosi claui pendentium, alibi trucidatorum seruatus cruor, & extorta ferarum dentibus trunca caluaria, tunc decantatis spirantibus fibris litat uario latice, nũc rore fontano, nunc lacte uaccino, nunc melle montano libat & mulsa: sic illos capillos in mutuos nexus obditos atq; nodatos, cum multis odoribus dat uiuis carbonibus adolendos, tunc protinus inexpugnabili magicæ disciplinæ potestate, & cæca numinum coactorum uiolentia, illa corpora quorum fumabant stridentes capilli, spiritum mutuantur humanum, & sentiunt, & audiunt, & ambulant, & quo nidor suarum ducebat exuuiarum ueniunt, & pro illo iuuene Bœotio aditum gestientes fores insiliunt. Augustinus quoq; perhibet se in Italia audiuisse mulieres quasdam ueneficas, artibus adeo imbutas, ut dato caseo statim homines conuerterent in iumenta, quæ necessaria portarent, & hos finito opere in homines iterum restituerent. *Hoïes sibi to in iumẽta uersi.*

De quorundã ueneficiorũ admirãdis uirtutibus. Cap. XLII.

Nunc uero narrabo quædam ueneficia, & horum exemplo sit parata uia ad totam hanc considerationem. Ex eis igitur sunt sanguis menstruus, qui quantas in ueneficio uires habeat, uideamus: Nam ut dicunt, acescunt eius superuentu musta nouella, uitis eius tactu in perpetuum læditur, sterilescunt tactæ fruges, moriuntur insitæ, exuruntur hortorum germina, & fructus arborum decidunt, speculorum fulgor aspectu ipso hebetatur, & acies ferri in cultris tonsoriis eborisq; nitor perstringuntur, etiam ferrum rubigine protinus corrumpitur: æs etiam contactum, graue uirus diri odoris accipit & æruginem: in rabiem aguntur gustato eo canes, atq; insanabili ueneno morsus infigitur. aluei apum emoriuntur, tactisq; aluneariis fugiunt, linaq; cum coquuntur, nigrescũt. equę si sint grauidæ, cõtacto eo abortpatiũtur: abortũ etiã facit illitũ prægnãtibus. Asinæ nõ concipiũt tot annis, quot grana hordei eo cõtacta comederint: cinisq; pannorum mẽstruosorum si quis eum aspergat lauandis uestibus purpuram mutat, floribus colorem adimit. Ferunt tertianas quartanasq; febres fugari menstruo in lana arietis nigri in argento brachiali incluso. Præterea tertianis quartanisq; efficacissimum dicitur plantas ægri cum eo subterlini: multoq; efficacius ab ipsa muliere etiã ignorãti: sic & comitiales impetus morbosq; sanari. Inter omnes autem conuenit, si *Sanguinis menstrui uires.*

Hydrophobi remediũ

aqua potus'ue formidetur à morſu canis, ſuppoſita tantũ calyci lacinia mẽſtruo tincta, ſtatim metum eum diſcuti. Præterea ferunt nudatas in menſe, ſi ſegetem ambiant, erucas ac uermiculos, ſcarabeosq́; ac cantharides & noxia quæq; decidere: cauendum uero, ne id oriente ſole faciãt, ſementẽ enim areſcere. Similiter abigi grandines turbinesq́;, ac contra fulgura prodeſſe. horum plura Plinius ipſe recitat. Illud ſcias, maius uenenum eſſe, ſi decreſcente luna accidat: ſed uim eius maiorem eſſe, ſi in ſilente luna contingat: ſi uero in defectu lunæ ſolis'ue euenit, irremediabile fieri: maxime uero ac potentiſſimi uigoris eſſe, quando purgatio illa primis annis euenit, atq; in uirginitate prima ſit, id quoq; conuenit tunc ei: nam tactis omnino poſtibus domus, irritum in ea fit omne maleficium. Præterea ferũt, quòd fila ueſtis contactæ, ne igne quidem uincuntur, atq; ſi in incẽdium proiiciantur, non dilatari amplius. Dicitur quoq;, quòd ſi radix pæoniæ cum caſtoreo & litura pannorum menſtruoſorum detur patienti, ſanari morbum comitialem. Præterea ſi ſtomachum cerui cremaueris uel aſſaueris, adiungasq́; de pannis menſtruoſis ſuffitus, eo baliſtas nihil proficere ad uenationem: capillos etiam mulieris menſtruoſæ, ſi ſub fimo ponantur, generari ſerpentes: ac etiam ſi cremẽtur, fugari eorum odore ſerpentes, tanta uis eius ueneficii eſt, ut etiam uenenoſis ſit uenenum. Eſt & hippomanes carũcula, inter

Hippomanes.

ueneficia haud parũ famoſa, caricæ magnitudine, colore nigro, quæ in fronte naſcentis pulli equini apparet: quam niſi ſtatim mater uorauerit, animũ à filio penitus auerſum habet, & fœtum nõ alit: ob hoc maximam uim eius ad amorem concitandum ferunt, quando in puluerem uerſa cum amantis ſanguine propinatur in poculis. Eſt & aliud ueneficium quod eodem nomine hippomanes dicũt, uirus ſcilicet illud, quod ex equarum inguinibus defluit, quo tẽpore ferũt in amoris furorẽ, cuius meminit Verg. ubi canit:

Hinc demum hippomanes, uero quod nomine dicunt
Paſtores. lentum diſtillat ab inguine uirus.
Hippomanes quam ſæpe male legere nouercæ,
Miſcentes herbas, & non innoxia uerba.

De hoc & Iuuenalis Satyricus:

Hippomanes carmenq́; loquar, coctumq́; uenenum
Priuigno datum.

Narrat Apollonius in ſuis Argo nauticis, Promethei herbam quam natam ait ex ſanie & cruore in terrã ſtillante, dum iecur Promethei uultur in Caucaſo laceraret ac depaſceretur: cuius flos, inquit, aſſimilis croco, colore corycto, caule gemino, cubiti menſura prominens, radix ſub terra uelut caro recenter inciſa ſuccum nigricãtem tanq̃ phagi emittit: Quo ſi quis Proſerpinæ prius re diuina peracta corpus illiniat, illum nec ferro nec igne oblædi poſſe, tradit. Et Saxo Grammaticus ſcribit, Frotoni cuidam ueſtẽ fuiſſe, qua indutus nullo telorum acumine lædi poterat. Hyæna etiam multis ue-

neficiis inficitur: nam, ut refert Plinius, sanguine eius tactis postibus, ferūt præstigiorum infestari artes, nec posse elici deos, nec colloqui quocūq; modo tententur. Item tali sinistri cinere decocto, cum sanguine mustelæ perunctos, omnibus odio euenire. Idem fieri oculo decocto. Rursus extremā fistulam intestini contra ducum ac potestatum iniquitates administrari, & ad successus petitionum, iudiciorum ac litium euetus pollere, si omnino aliquantulum quis secum habeat, eiusdem quoq; cauerna sinistro lacerto religata, si quis mulierem aspiciat, amatoriū esse tam præsens, ut ilico sequatur: frontis uero corium fascinationibus resistere. Basilisci quoq; sanguinē, quem & Saturni sanguinem uocant, tantas in ueneficio uires habere ferunt, ut gerenti ipsum, tribuat successus petitionum à potestatibus, tum etiam à diis precum, morborumq; remedia & beneficiorum munera: dicunt quoq; ricinum, si euellatur ex aure leua canis, cui nō insit alius, q̄ niger color, in augurio uitæ uim magnam obtinere, nam si æger respondeat ei, qui intulerit à pedibus stante interroganteq; de morbo, certam esse spem uitæ: moriturū uero, si nihil respondeat. Dicunt quoq; lapidem à cane rabioso morsum, habere uim discordiæ, si ponatur in potu, nec adlatrari à cane, lingua canina in calceamento subdita pollici, præsertim si iungatur cum herba eiusdē nominis, scilicet cynoglossa. Idem fieri membranam ex secundis canis habentem: fugere autem canes cor caninum habentem. Et narrat Plinius, esse ranas rubetarum nomine, quæ in uepribus tantum degunt, plenas ueneficiorum, mirāda de his fieri: nam officulo quod est in sinistro latere, deiecto in aquam frigidam, statim feruere, canum impetus eo cohiberi, amorem concitari, & iurgia, addito in potione: libidinem adligatū, stimulare: contrà officulo quod est in dextro latere, refrigerari aquam feruentem, nec postea feruere nisi exempto, quartanas cū eo sanari adligato in pellicula anguina recenti, aliasq; febres, atq; amorem libidinemq; inhiberi. Lien uero atq; cor ex his ranis contra ueneficia quæ fiunt ex ipsis efficaciter auxiliari. hæc Plinius recitat. Dicitur etiam ferrum cū quo homo occisus sit, mirandā inter ueneficia uim habere: nam si fiant ex eo morsus equi, & calcaria, ferūt cum eis omnem equum uel ferocissimum facilime regi & superari. Et si ex eis ferrentur equi pedes, ferunt ipsum uelocissimum fieri, nec ullo labore lassescere. Volunt præterea characteres & nomina quædam inscribi debere. Dicūt etiam, si quis gladium cum quo decollantur homines uino immergat, quicunq; de hoc æger biberit, liberatur à febre quartana. Dicunt etiam poculū ex ursino cerebro confectum, & ex eiusdem craneo propinatum, ursinā rabiem induere, ita, ut homo ille qui biberit, se in ursam trāsfiguratum putet, omniaq; uisa sub ursorum specie diiudicet, & sic in illa rabie perseuerare, quousq; poculi uis fuerit resoluta, nullo alio malo in complexione sua inde percepto.

Hienæ ueneficia.

Basilisci, et illius sanguinis ueneficia.

De suffitibus, & earum ratione & potentia. Cap. XLIII.

VFfumigationes etiam quædam ad ſtellas accommodatæ plurimum poſſunt, quatenus aërem ſpiritumq; uehementer afficiunt ad dotes cœleſtes opportune ſub ſtellarum radiis capeſſendas: ſpiritus enim noſter ab huiuſmodi uaporib⁹ plurimũ tranſmutatur, ſiquidem uterq; ſit uapor quidam alterius ſimilis. Aër etiã per dictos uapores inferiorum & cœleſtium qualitatibus facilime affectus, in præcordia aſſidue & repente penetrans, ad ſimiles nos mirabiliter redigit qualitates: quare uaticinaturo adhiberi ſolent ſuffumigationes ad phantaſiam afficiendam, quæ quidem certis numinibus conſentaneæ ad diuinam inſpirationem ſuſcipiendam nos accõmodant: ſic dicũt quòd ſuffitus ex ſemine lini, & ſemine pſyllii, & radicibus uiolæ & apii, facit uidere res futuras, & confert ad prophetiam. Quãtum uero ſuffumigationes in aërem poſſint nemo miretur, qui ſentiat cum Porphyrio certis quibuſdã uaporibus à propriis ſuffumigationibus exhalantibus, aëreos dæmones ſtatim allici & inſinuari, tonitrua, & fulmina induci & ſimilia: quemadmodum iecur chamæleontis in ſummis tegulis uſtum, conſtat imbres & fulmina incitare: ſimiliter caput & guttur, ſi roboreis lignis accẽdatur, imbrium & tonitruum cõcuſſus facere. Fiunt etiam ſuffumigationes ſub opportunis ſtellarum influxibus, facientes dæmonum idola in aëre uel alibi protinus apparere. Sic inquiunt, ſi ex coriandro, & apio ſiue hyoſcyamo cum cicuta fumigium fiat, dæmones ſtatim congregari: hinc illas herbas ſpirituum uocant. Similiter dicunt, ſi ex radice cannæ ferulæ cum ſucco, cicutæ & hyoſcyami, & taſſi, barbaſſi, & ſandalo rubeo ac papauere nigro, facta confectione fiat ſuffitus, facit apparere dæmones & figuras extraneas: & ſi iſtis additum fuerit apium, fugat dæmones ex omni loco, & deſtruit idola illorum. Simili modo ſuffitus factus ex calaminto, pæonia, menta & palma Chriſti, omnes malos ſpiritus & noxia phantaſmata propellit. Præterea certis ſuffumigiis, quædam animalia cõgregari uel fugari tradunt, ſicut de lipare ſuffito refert Plinius, omnes beſtias euocari: ſic è ſummo gutture cerui uſtis oſſibus congregari ſerpentes, cornu uero ceruino ſuffito fugari. Idem faciunt pennæ pauonũ ſuffitæ. Similiter accenſo pulmone aſini, uenenata oĩa fugere: ungula equi ſuffita in domo aliqua, effugari mures. Idem fieri ex ungula mulæ. Muſcas quoq; ea fugari, ſi de ſiniſtro pede fuerit. & dicunt, quòd ſi ſuffumigetur domus aut locus aliquis cum felle ſepiæ, confecto cum thimyamate, & roſis, & ligno aloẽs, ſi tunc proiiciatur in loco illo aliquid de aqua marina, aut de ſanguine, uidebitur tota domus plena aqua aut ſanguinis: & ſi proiiciatur ibi terra arata, uidebitur terra tremere. Vapores autẽ eiuſmodi corpus aliquod efficere, & uirtutẽ huic infundere atq; diutiſſime perſeuerare, nõ ſecus arbitrãdũ eſt, atq; cõtagioſus aliquis aut uenenoſus peſtilẽtiæ uapor etiã ultra bienniũ in pariete dom⁹ ſeruatus, habitãtes inficit, ac qualis ex epidemia uel lepra latẽs in ueſte calamitas, diu poſtea inficit utẽtẽ. Iccirco imaginib⁹

Suffitus ad prophetiã conducens.

Spirituum herbæ.

& annulis,& similibus magiæ instrumentis,& thesauris abscõditis suffumigationes certæ adhibentur, quas haud parũ conferre Porphyrius testatur. Sic dicunt,si quis defoderit aurum uel argentum uel aliquod pretiosum,luna soli coniuncta in imo cœli,& suffumigauerit locum cũ coriandro,& croco,& hyoscyamo,& apio,& papauere nigro,æquis ponderibus cõtusis,& cũ succo cicutæ distẽperatis,nũquã inueniri aut auferri poterit quod sic abscõditũ est,semperq; dæmones custodiẽt illud:& si q̃s nitatur inde aliquid auferre, infestabit ab illis,& incidet in phrenesim. & dicit Hermes,quòd sperma ceti in suffitu non habet sibi par ad alliciendos dæmones:quare si ex eo & ligno aloës,costo,musco,croco, thymiamate, cũ sanguine upupæ distẽperatis fiat suffitus,ualde cito cõgregat spiritus aëreos:& si ex eo suffumigetur circa sepulchra mortuorũ, congregat manes & umbras mortuorũ. Sic quoties ad solem opus aliquod dirigimus, suffumigamus cum solaribus: si ad lunam,cũ lunaribus,& similiter de cæteris faciebant.Et est sciendũ,quòd sicut cõtrarietas & inimicitia est in stellis & spiritibus,ita etiã in suffumigiis ad eosdẽ:sic contrariãtur inuicem lignum aloës & sulphur: thus, & argentũ uiuum:& spiritus inducti per suffitũ ligni aloës, accenso sulphure fugiunt. Quemadmodum exemplificat Proclus spiritum solitum apparere in forma leonis,obiecto gallo,mox disparuisse, quia gallus contrariatur leoni,& sic de similibus considerandum & practicandum est.

Cõpositio quorundã suffituũ planetis accõmodatorum. Ca. XLIIII.

SIc cõficimus pro Sole suffumigationem,ex croco,ambra, musco,ligno aloes,ligno balsami,& ex fructibus lauri, cum garyophyllis,& myrrha,& thure, quæ omnia contusa & certa proportione commixta, ea uidelicet quæ suauiorem reddat odorem,incorporãtur cum cerebro aquilæ, uel sanguine galli albi, in modum p̃llularum uel trochiscorum.

Lunarem uero suffumigationem conficimus ex capite ranæ arefacto, & oculis tauri,& semine papaueris albi cũ thure & camphora,quæ incorporabuntur cum sanguine menstruo, uel sanguine anseris.

Pro Saturno capitur semen papaueris nigri,semen hyoscyami,radix mã dragoræ,lapis magnes & myrrha,& conficiuntur cum cerebro cati,uel sanguine uespertilionis.

Pro Ioue accipitur semen fraxini,lignum aloës, storax,gummi benzae, lapis lazuli,& de summitate pennarum pauonis,& incorporantur cum sanguine ciconiæ,uel hirundinis,uel cerebro ceruino.

Pro Marte capimus euphorbium,bdelliũ, armoniacũ, radices utriusq; ellebori,lapidem magnetis & parum sulphuris,& incorporantur omnia cũ cerebro corui,sanguine humano,& sanguine catti nigri.

Pro Venere cõficimꝰ fumigiũ ex musco,ambra,ligno aloës,rosis rubeis, & corallo rubeo,& cõficiuntur cũ cerebellis pafferũ & sanguine colũbarũ.

Pro Mercurio fit suffumigium, ex mastyche, thure garyophyllis & herba pentaphyllo, ac lapide achate, & incorporantur omnia cũ cerebro uulpis uel mustelæ, & cum sanguine picæ.
Sunt præterea suffitus Saturni, omnes odoriferæ radices, ut costi & herbæ thuris. Iouis suffitus, odoriferi quiq; fructus, ut nux muscata, ut garyophylli. Martis, omne odoriferum lignum, sandalorum, cupressi, balsami, & ligni aloēs. Solis omne gũmi, thus, mastyche, benzae, storax, ladanũ, atq; ambra & muscus. Veneris sunt flores, rosę, uiolę, crocus, & cõsimiles. Mercurii oẽs cortices lignorũ & fructuũ, ut cinnamomũ, cassia lignea, macis, cortices citri, & lauri grana, & quæq; etiã odorifera semina. Luna habet pro suffitu uegetabiliũ omnium folia, ut foliũ Indum, & folia myrti, & lauri. Scias prętere rea iuxta magorum sententias, quòd in omni opere bono, ut sunt amor, beneuolentia & similia, suffumigium debet esse bonum, redolẽs, & pretiosum. In malo aũt opere, ut sunt odiũ, ira, calamitas & similia, suffumigium debet esse fœtidum & uile. Habent etiam duodecim signa Zodiaci suos suffitus, ut Aries, myrrham: Taurus, costũ: Gemini, mastychen: Cãcer, cãphorã: Leo, thus: Virgo, sandalos: Libra, galbanum: Scorpius, opopanacen: Sagittarius, lignum aloēs: Capricornus, asam: Aquarius, euphorbium: Pisces, thymiama. Potẽtissimum aũt suffituum describit Hermes, ex septem aromatibus, iuxta septem planetarum uires conflatum: recipit nanq; à Saturno costũ, à Ioue nucem muscatam, à Marte lignum aloēs, à Sole mastychem, à Venere crocum, à Mercurio cinnamomum, à Luna myrtum.

De Collyriis, unctionibus, philtris, eorũq; uirtutibus. Ca. XLV.

Ollyria etiã & unguenta naturalium cœlestiumq; uires conspirantia circa spiritum nostrum, possunt eum multiplicare, transmutare, transfigurare, transformare, alias aliter: iam uero & transpositionem inducere potẽtiarum illarum, quæ sibi insunt, ut iam non solum possit in proprium corpus agere, sed etiam in propinquũ, atq; illud per radios uisuales, per fascinationes, perq; cõtactus quadam simili afficere qualitate: spiritus autẽ noster, quia uapor est sanguinis subtilis, purus, lucidus, aëreus, atq; unctuosus. Iccirco conducit collyria ex similibus uaporibus conficere, qui cum spiritu nostro magis consonant in substantia, tum propter similitudinem magis alliciunt, attrahunt spiritũq; transformant. Similes uirtutes unguenta quædam & aliæ confectiones possident: hinc per contactus quãdoq; ægritudines, ueneficia, uel amores inducuntur quibusdam rebus manibus uel uestibus inunctis: similiter per oscula quibusdam rebus in ore retentis amores inducuntur, ut apud Vergilium legimus Venerem Cupidinem precatam esse:

Vt cum te gremio accipiat lætissima Dido
Regales inter mensas, laticemq; Lyæum
Et dabit amplexus, atq; oscula dulcia figet,

Occultum inspires ignem, fallasq; ueneno.

Visus autem quia est purius, & reliquis sensibus clarius sentiens, acutiusq; ac altius nobis rerum notas infigens, maxime ac plus aliis conuenit cũ spiritu phantastico, quod apparet in somniis, ubi sæpius nobis uisa sese offerũt quàm audita, uel reliquæ sensationes. Iccirco collyria quando uisuales spiritus transformant, spiritus ille imaginationem facile afficit, quæ quidem diuersis speciebus ac formis affecta, ipsas per eundem spiritum transmittit ad sensum exteriorem uisus, quo casu causatur in eo talium specierũ ac formatum sensatio suo modo, ac si ab exteris obiectis moueretur, ut putet se uidere imagines terribiles, dæmones, & similia: sic fiunt collyria facientia nos dæmonũ umbras in aëre uel alibi protinus aspicere, quale ego noui ex felle hominis & oculis catti nigri, & ex quibusdam aliis rebus cõficere. Simile huic etiam ex sanguine upupæ, uespertilionis & hirci conficitur: & dicũt, si inungatur speculum chalybeum cum succo arthemisiæ, & fumigetur, facit in eo uidere inuocatos spiritus. Sic fiunt etiam quędam suffumigationes uel inunctiones, quæ faciant dormientes loqui, ambulare & exercere opera uigilantium, atq; etiam quãdoq; quæ uigilãtes uix possint uel ausint. Quædam nos faciunt audire sonos horrendos, uel delectabiles nusq̃ pręsentes & eiusmodi. Hæc eadem causa est cur maniaci ac melancholici credunt se ea uidere uel audire extrinsecus, quæ non nisi intrinsecus imaginatio phantasticatur, hinc timent non timẽda, & in suspiciones mirabiles, ac falsissimas incidunt, & fugiunt nemine persequente, irascũtur & luctantur nemine pręsente, timent ubi non est timor: cuiusmodi passiones etiam magicæ confectiones inducere possunt, per suffumigationes, per collyria, per unguenta, per potiones, per ueneficia, per lampades & lumina, per specula, per imagines, incantamenta & carmina, per sonos & concentus, ex certorum animalium neruis certa harmonia constantibus, etiã per uarios ritus, obseruationes, ceremonias, religiones, & superstitiones, sicut hæc suis locis tractabuntur. Neq; solum his artificiis eiusmodi passiones, apparitiones & imaginationes inducuntur, sed etiam res ipse atq; homines reuera permutantur, & in uarias formas transfigurantur, sicut de Proteo, Periclimeno, Acheloo, & Merra Erisichtonis filia narrant Poëtæ: sic Circe socios mutauit Vlyssis: & quondam in Iouis Lycæi sacris gustatis sacrificiorum extis, homines in lupos uertebantur, quod dicit Plinius accidisse cuidam Demarcho, putat idẽ Augustinus. Narrat etiam se dum esset in Italia, accepisse quasdam fœminas, dato uiatoribus ueneficio in caseo, eos in iumenta uertisse, rursusq; cũ portassent, quæ uoluissent onera, in homines restituisse, idq; patri cuidam Præstantii nomine tunc accidisse. & ipsæ sacræ literæ testantur magos Pharaonis mutasse uirgas suas in dracones, & aquã in sanguinẽ, & alia quædã.

Visus purior est q̃ auditus.

Maniacorũ & melancholicorũ affectiones unde.

De alligationibus, & suspensionibus physicis.

Caput XLVI.

Nima mundi quando per suam uirtutem omnia uel naturaliter generata, uel artificialiter facta fœcundat, infundendo ipsis proprietates cœlestes, ad aliquos mirabiles effectus quos operantur, tunc res ipsæ nō solum applicatæ per suffumigationes, uel collyria, uel unguenta, uel potiones, uel aliquo eiusmodi modorum, uerumetiam quando conuenienter inuolutæ alligantur, uel è collo suspēdun tur, uel alio quouis modo supponuntur, uel leuissimo contactu approximantur, suam nobis imprimunt uirtutem: per has itaq; alligationes, suspēsiones, inuolutiones, suppositiones contactusq;, corporis & animæ accidentia mutantur, in ægritudines, in sanitates, in audaciam, in timorem, in tristitiam, in lætitiam, & similia: & reddunt gestantes gratiosos uel terribiles, acceptos uel reprobatos, honoratos & dilectos, uel odiosos & abominabiles. Passiones autem eiusmodi per supradicta infundi non secus arbitrantur, q̄ in insitionibus arborum manifestum est, ubi uirtus uitalis transfunditur à trunco in surculum illi insitum cum alia ligatura, qua contactus sibi inuicē non hæreant: sic in palma fœminina quādo appropinquat ad masculinam, rami eius declinant ad masculum & incuruantur: quod uidentes hortulani, ligant funes de masculo ad fœminam, quæ redit erecta super seipsam, tanq̄ iam adepta sit per cōtinuationem funis masculi uirtutem. Simili modo uidemus, quòd torpedo marina etiam per longissimam uirgam procul tacta subito manum stupefacit tangētis. Quod si quis etiam leporem marinum attingat, aut manu aut baculo dum in morbo est, animi defectum incurrit. Similiter dicunt, quòd stella marina uulpino sanguine & clauo æreo ianuæ affixa, mala medicamenta nocere non posse: dicitur etiā, quòd si mulier accipiat acum, inficiatq; fimo, deinde inuoluat luto in quo cadauer humanū defossum fuerit, & secum portauerit in panniculo qui fuerit in funere, non poterit uir quispiam cum ea coire q̄diu secum habuerit. Iam his exēplis uidemus quo modo certis quarundam rerum alligationibus uel suspensionibus, & quodam simplici contactu, aut per alicuius fili cōtinuationē quasdā uirtutes inde suscipere possumus. Oportet autem nosse certam alligandi & suspendendi legem & modum huic artificio congruentem, ut scilicet fiant sub certa cōstellatione & consona, fiantq; dictæ alligationes & suspēsiones cum filis metallicis uel sericeis, uel ex capillis, uel neruis, uel pilis, uel setis certorum animalium factis. Inuolutiones uero fiāt in foliis herbarum, uel pelliculis animalium, uel certis pāniculis & similibus, quatenus res inter se consentiant: ut si solarem alicuius rei uirtutem tibi cōciliaturus fueris, hāc inuolutam lauri folio, uel pelle leonis, filo aureo, uel sericeo crocei coloris, collo suspēdas, Sole in figura cœli regnāte: sic enim solaris uirtutis illius rei poteris euadere cōpos. Quod si Saturnalis rei alicuiꝰ uirtutē optas, hāc simili mō, Saturno dominārte, iuoluas pelle asini, uel pāniculo funerali, p̄sertim si ad tristitiā oparis, & filo nigro suspēdas: Simili mō de reliq̄s æstimādū est.

Palmæ fœmininæ ad masculinā inclinatio.

Torpedo stuporem inducit.

Alligationes et inuolutiones quomodo fieri debeant.

De annulis & eorum compositionibus. Cap. XLVII.

Nnuli etiã quos semper magnifecit antiquitas, quando opportune fabricantur, simili modo suam in nobis promunt uirtutem, quatenus gestantem, eiusq; spiritum afficiunt lætum, uel tristem, mãsuetum uel terribilem, audacem uel timidum, amabilem uel odiosum: etiam quatenus muniunt nos contra ægritudines, uenena, hostes, cacodæmones, & cõtra quæuis alia noxia, uel nos obligãt eisdẽ. Modus autem construendi annulos eiusmodi, talis est: quando uidelicet stella aliqua ascendit fortunata, & à Luna fœliciter aspecta, uel sibi coniuncta, debemus lapidem herbamq; huic stellę subditam accipere, atq; annulũ ex metallo huic stellæ conformi fabricare, & in eo lapillum infigere herba uel radice subiecta: deniq; inscriptiones imaginum, nominum, characterũ, præterea suffumigationes nõ prætermittere: sed hæc alibi discutiemus, ubi de imaginibus & characteribus tractandum erit. Sic legimus apud Philostratum Iarcham sapientum Indorum principem, septem annulos hac lege confectos, & septem planetarum uirtutibus, ac nominibus insignitos tradidisse Apollonio, quos ille singulis diebus singulos gestauerit, iuxta dierum nomina distinguens, quorũ beneficio ipse supra annum centesimum ac tricesimũ uixerit, insuper & iuuentæ nitorẽ semper retinẽs. Simili modo Moses Hebræorũ legislator ac princeps, in Aegypto magia imbutus, annulos amoris & obliuionis confecisse legitur apud Iosephũ. Erat etiã, narrãte Aristotele, apud Cireneos annulus Batti, gratitudinis atq; honoris habens argumentum. Legimus insuper Eudamum quendam philosophum annulos cõtra serpentũ morsus, fascinationes atq; dæmonia cõfecisse. Idẽ de Salomone narrat Iosephus. Quin & apud Platonẽ legimus Gygi Lydorũ regi annulum fuisse mirandæ ac inusitatę uirtutis, cuius sigillum cũ ille in palmã conuertisset, à nullo uidebatur, ipse omnia uidens: qua annuli opportunitate fretus, reginæ stuprum intulit, regem dominum occidit, & quoscũq; sibi obstare arbitrabatur interemit, atq; in his eum facinoribus nullus uidere poterat, tandem eo annuli beneficio rex Lydiæ factus est. *Annulorũ cõpositio.*

De locorũ uirtutib᷑, & q̃ loca cuiq; stellarũ correspondẽt. Ca. XLVIII.

Vnt & locorum mirandæ uirtutes, aut à rebus locatis, aut ab influxibus stellarũ illa comitantes, aut alio quouis modo aduentitiæ: Nam, ut refert Plinius de cuculo, quo quis loco primũ audiat alitẽ illã, si dexter pes circũscribat, ac uestigiũ id effodiatur, nõ gigni pulices ubicunq; spargatur. Sic ferunt puluerẽ è uestigio anguium collectum, si cũ eo respergantur apes, in aluearε reuerti: similiter puluerem in quo se mula uolutauerit inspersum corpori, mitigare ardores amoris: puluerẽ aũt in quo se accipiter uolutauerit, si alliget linteolo rutilo, ferũt ipsum quartanis remedio esse: sic & è nido hirũdinũ lapill᷑ collectus, recreare cõfestim dicit comitiales: & adalligatus, perpetuo tueri, potissime

si sanguini uel cordi hirundinum fuerit inuolutus: & fertur, si quis incisa ue na & ieiunus transierit super locum ubi recenter ceciderit corruens morbo comitiali, in eum trāsire morbum. & narrat Plinius, quòd clauum ferreum defigere in quo loco primum caput defixerit corruēs morbo comitiali, absolutorium eius mali fore. Sic herbam in capite statuæ natam collectamq; alicuius, in uestis panno adalligatam lino ruffo, capitis dolorem cōfestim sedare tradunt: & herbam quamcunq; è riuis, aut fluminibus collectam an te solis ortum, ut nemo colligentem uideat, tertianam leuo brachio, ita, ut æger quid sit illud ignoret. Ex locis uero quę stellis appropriata sunt, Satur no correspondent loca quęuis fœtida, tenebrosa, subterranea, religiosa & fu nesta, ut cœmiteria, busta, & hominibus deserta habitacula, & uetustate caduca, loca obscura, & horrenda, & solitaria antra, cauernæ, putei. Præterea piscinæ, stagna, paludes, & eiusmodi. Ioui adscribuntur loca quæuis priuilegiata, purpuratorum consistoria, tribunalia, cathedræ, gymnasia, scholæ, & omnia loco nitida, mūda, uariis suauibus odoramentis respersa. Mars tenet loca ignea & sanguinolēta, fornaces, pistrinas, macella, cruces, patibula, & loca in quibus bellorum strages, cedesq; factæ sunt, & carnificinas, & eiusmodi. Ad Solem pertinent lucida, aër serenus, palacia regum, & principū aulæ, pulpita, theatra, throni, & omnia regia, & magnifica quæq;. Venus autem incolit fontes amœnos, uiridātia prata, floridos hortulos, ornata cubilia, & lupanaria, (& ut Orpheo placet) cerulea, littora, & balnea, chorearum palęstras, & muliebria cūcta. Mercurius obtinet officinas, scho las, tabernas, mercatorum foros & consimilia. Luna habitat deserta, syluas, rupes, & immania saxa, montes, nemora, fontes, aquas, flumina, maria, littora, naues; dicitur quoque uarios lucos inerrans, possidetq; uias publicas, & recōditoria frugum, & similia. Hac ratione ad amorem operaturi, solent suæ artis instrumenta, siue annulos, siue imagines, siue specula, seu alia per aliquod certū tempus sepelire, aut abscondere in lupanari, quo ex loco illo Venerea quadā facultate adficiāt: quod nō secus fieri putāt, q̄ res q̄ stāt in loco fœtido, efficiuntur fœtidæ: & quæ in loco aromatico, fiūt aromaticæ & redolentes. Ipsi etiam mundi situs huc pertinent. Hinc collecturos herbam Saturnalem, uel Martialem, uel Iouiam, iubent ad oriētem spectare, uel ad meridiem. Primum, quia gaudent esse orientales à Sole: alterum, quia principalia eorum domicilia, scilicet, Aquarius, Scorpius, Sagittarius, signa sunt meridionalia: Similiter Capricornus & Pisces. Collecturos uero rem Veneream, Mercurialem uel Lunarem, spectare iubent uersus occidētem, quia gaudent esse occidentales: uel contra septentrionem, quia domicilia eorū principalia, quæ sunt, Taurus, Gemini, Cancer, Virgo, signa sunt septentrionalia: sic in opere solari spectandum est contra oriētem, uel meridiem, quin potius semper ad ipsum solare corpus atq; lumen.

Loca Planetis respōdentia.

Mundi plagæ planetis subiectæ

De lumine & coloribus, de lychnis & lampadibus,

& q̄ colores, q̄bus stellis, domibus & elemētis distribuant. Ca. XLIX.

Vmen etiam qualitas multum formalis, & simplex actus intelligentiæ, & imago: primo à diuina mente in omnia diffusa, sed in ipso deo patre, qui est pater luminū, est prima uera lux: dein de in filio illius illustrans splendor & exuberans: in spiritusancto ardens fulgor, superans omnem intelligentiam etiam, ut inquit Dionysius, seraphinorum. In angelis itaq; diffusa fit splendens intelligentia, profusumq́; gaudium supra omnis rationis terminos, diuersis tamē gradibus secundum suscipientis intelligentiæ naturā suscepta: descēdit deinceps in cœlestia, ubi fit copia uitæ & efficax propagatio, etiā uisibilis splendor: In igne uero naturalis quidā uigor à cœlestibus insitus: In hominibus deniq; fit lucidus rarionis discursus, & rerum diuinarum cognitio, totaq́; rationalis: sed & hęc multiplex, aut dispositione corporis, ut uolūt Peripatetici, aut quod uerius est, pro libito causæ largientis, qui diuidit singulis prout uult: transit inde ad phantasiam, supra sensum tamen: sed solum imaginabilis tandē ad sensum, maxime uero oculorum. In eo fit uisibilis claritas, porrigiturq́; alternis perspicuis corporibus, in quibus fit color & pulchritudo renitens: in opacis autem uirtus quædam benefica & generans, penetratq́; usq; ad centrum, ubi radiis eius in angustum collectis, fit caliginosus calor, crucians & exæstuans, adeo omnia lucis uigorem, pro eoꝝ capacitate persentiunt, quæ cuncta ad se uiuifico calore cōnectens, tum cuncta permeans entia, earum qualitates uirtutesq́; conducit per omnia. Iccirco uetant magi umbra cuiusq; infirmi aspergi, uel infirmi alicuius urinam cōtra solem lunam'ue nudari: quia radii luminis penetrantes, subito morbosum corpus noxias qualitates secum ferentes, traiiciunt in aduersum, atq; illud eiusmodi qualitate male afficiunt: Hæc ratio est, cur fascinantes obseruant, ut umbra sua fascinatum contegant: sic hyæna umbræ suæ cōtactu facit obmutescere canes. Fiunt etiam artificialiter lumina quędam per lampades, lychnos, cādelas, & eiusmodi ex certis quibusdam rebus & liquoribus, ad stellaꝝ normā opportune electis, & ad eorundē cōgruitatē inter se compositis, quæ quando accēduntur, atq; solæ lucent, solent nonnullos mirabiles & cœlestes producere effectus, quos sæpe homines admirātur, quemadmodum ex Anaxilao narrat Plinius, equarum uirus à coitu in lychnis accensum, equinorū capitum uisum, monstrifice repręsentare: simile fieri etiam ex asinis. & musciliones cum cera distemperatæ & accensæ, faciunt uidere muscas: & corium serpentis accensum in lampade, facit apparere serpentes. Et dicunt quando uuæ sunt in flore, si quis circumligarit illis phialam plenam oleo, & dimiserit ita donec fuerint maturę, illuminato illo postea in lampade, facit uidere uuas. Idem ualere etiam in cæteris fructibus. Quod si centaurea permisceatur cū melle & sanguine upupæ, & ponatur in lucerna, circūstātes apparebūt solito maiores: et si per noctē illuminetur in sereno, uidet, quòd stellę discurrāt

adinuicem. Piſcis ſepiæ atramento etiam ea uis eſt, ut in lucernam addito, Aethiopes uidere faciat. Fertur quoq;, quòd candela ex quibuſdam Saturnalibus rebus confecta, ſi accenſa extinguatur in ore hominis recẽter mortui, poſtea quoties ſola luceat, inferre circunſtãtibus triſtitiam maximam, atq; timorem. Huiuſmodi plures conſimiles lychnos, & lampades, narrat Hermes & Plato, & Chyrãnides, & ex poſterioribus Albertus, in quodã tractatu de hoc ſingulari. Colores etiam lumina quædam ſunt, qui rebus immixti, ſolent eas ſtellis ac cœleſtibus corporibus, quibus ipſi congruunt, exponere. Et nos in poſterioribus dicemus, quorum colorum ſint planetarũ lumina: ſecundum quos etiam fixarum ſtellarum naturę deprehendantur: quæ etiam ad lampadum & lucernarum flammas huc adhibere licebit. Sed hoc loco quomodo rerum inferiorum mixtorumq; colores, uariis planetis diſtribuantur referemus. Sunt enim colores omnes nigri, lucidi, terrei, plũbei, fuſci, Saturnum referentes. Colores uero ſapphirei, aërei, perpetuo uirides, clari purpurei, obſcuriores, aureiq; argẽteo mixti, pertinent ad Iouem. Colores autem rubei, ardẽtes, ignei, flammei, uiolacei, purpurei, ſanguinei & ferrei, referunt Martem. Colores autem aurei, crocei & purpurei, lucidiores, referunt Solem. Colores uero omnes albi, pulchri, uarii, uirides, rubicundi, aliquãtulum crocei ſiue purpurei, referunt Venerem, Mercurium, atq; lunam. Quinetiam ex domibus cœli, prima & ſeptima, habẽt colorem album: ſecunda & duodecima, uiridem: tertia & undecima, croceum: quarta & decima, rubeum: quinta & nona, mellitum: ſexta & octaua nigrũ. Habent etiam elementa ſuos colores, per quos phyſici de complexione & proprietate naturæ iudicant: terrenus enim color, ex frigido ſiccoq; conductus, fuſcus & niger eſt, & atram bilem, Saturniamq; naturam pollicetur: cœruleus ad albedinem tendens, denotat pituitam: nam frigus albefacit humidum, ſiccumq; denigrat: ſub rubeus color ſanguinem indicat: ſed igneus, ſiue flãmeus excandeſcens choleram: quæ cum propter ſubtilitatem ſuam, omnibus facile eſt cõmixtibilis, uarios deinceps cauſat colores: nam ſi ſanguini miſcetur, illo dominante rubore uiget: ſi dominetur cholera, ſubruffum efficit: ſi æqualis mixtio eſt, ruffum facit: ſed ſi cum ſanguine eſt cholera aduſta, canabinum reddit: rubeum cum ſanguine dominante, aut ſubrubicundum, præualente cholera: quod ſi cum humore melacholico miſceatur, nigredine tingit, ſed cum melancholia & phlegmate, æqua portione, facit canabinum: ſi ſuperabundat phlegma, luteum: ſi melãcholia uincit, glaucũ: ſi autem cum ſolo phlegmate miſceatur, æqua portione, facit citrinum: ſi per exceſſum alterius, pallidum aut ſuppallidum. Sunt autem colores oẽs magis potentes, quando ſunt ſericei uel metallei, uel in ſubſtantiis perſpicuis, uel lapidibus pretioſis, & in his, quæ cœleſtem ſimilitudinem propinquius imitantur, maxime autem in uiuentibus.

Planetarũ colores.

Domorum cœli colores

Humorum colores

De Faſcinatione, atq; eius artificio. Cap. L.

Ascinatio est ligatio, quæ ex spiritu fascinātis per oculos fasci nati ad cor ipsius ingressa peruenit. Fascinationis autē instrumētum spiritus est, scilicet uapor quidam purus, lucidus, subtilis, à cordis calore ex puriori sanguine generatus: hic similes sibi radios per oculos semper emittit: radii isti emissi uaporē spiritalē secū ferunt: uapor ille sanguinem, sicut apparet in lippis ac rubentibus oculis, cuius radius usq; ad obuios spectantis oculos emissus uaporem unà secū corrupti sanguinis trahit, cuius contagione cogit spectantis oculos morbo simili laborare. Sic patefactus, & in aliquem intentus oculus cum forti imaginatione pro suorum radiorū aculeis, qui spiritus uehicula sunt, ipsos in aduersos oculos iaculatur: qui quidē lentus spiritus fascinati diuerberans oculos, cū à percutientis corde incitatur, percussi præcordia, tanq̄ regionē propriā sortitus, cor uulnerat, & spiritum inficit peregrinus hic spiritus. Vnde Apuleius: Isti, inquit, oculi tui p meos oculos ad intima delapsi præcordia, acerrimū meis medullis cōmouēt incendiū. Scias itaq; hoīes tū maxime fascinari, quando frequētissimo intuitu aciē uisus ad aciē dirigētes, oculi oculis reciproce inhiant, radii radiis copulantur, & lumina luminibus iunguntur, tūc spiritus spiritui iūgitur, & scintillas defigit, sic fortissimæ ligationes, sic amores acerrimi solis oculorum radiis. Accenduntur etiā uel repētino quodam intuitu, ueluti iaculo seu ictu totū corpus penetrāte: unde tūc spiritus & sanguis amatorius sic uulnerati, non aliter in amātem & fascinantē feruntur, q̄ sanguis & spiritus uindictæ alicuius cæsi prolabuntur in cædentem: unde Lucretius de his amatoriis fascinationibus cecinit:

Fascinatio quid.

Fascinationis instrumentū, spiritus.

Radij, uehicula spūs.

Fascinatio quō fiat.

Idq; petit corpus mens unde est saucia amore,
Nanq; omnes plerunq; cadunt in uulnus, & illam
Emicat in partem, sanguis quaq; icimur ictu,
Et si cominus est, hostem rubor occupat humor.

Tanta est fascinationis potentia, præsertim quando affectui uapores oculorum subseruiunt. Iccirco utuntur fascinantes collyriis unctionibus, alligationibus & huiusmodi, ad spiritum tali uel tali modo afficiendum & corroborandum. Vt ad inducendum amorem collyriis utuntur Venereis, ex hippomane, sanguine columbarum uel passerum, & ex similibus. Ad inducendum timorem, collyriis utuntur Martialibus, ut ex oculis luporum, hyænæ, & similibus. Ad calamitatem uel ægritudinem, utuntur Saturnalibus. Similis de singulis ratio est habenda.

De certis obseruationibus, admirandas uirtutes producentibus. Caput LI.

Ctus quoq; certos & obseruationes, certam naturalium uim possidere tradunt, ut credāt morbos quosdam sic uel sic auferri posse aliquando, uel inferri: sic ferunt quartanas abigi, si resegmina unguiū ægri ligētur ad collū anguillę uiuę in linteolo,

Resegminū unguiū effectus.

ipsa sic in aquā remissa. Et narrat Plinius, quòd ex ægro resegmina unguiū è pedibus manibusq; cera permixta, ita ut dicatur, quartanæ, tertianæ, uel quotidianæ febri remedium fieri, atq; sic ante solis ortum alienæ ianuæ affigantur, remedium fore in his morbis. Simili modo omnia resegmina unguium, si ad cauernas formicarum adiiciantur, eam quæ primo cœperit trahere, correptam iubēt collo subnecti, atq; ita discuti morbum: & è ligno fulgure icto, reiecto post terga manibus, aliquid demorbari ferunt: & in quartanis fragmētum claui è cruce inuolutum lana, subnectunt collo, aut spartum è cruce, liberatoq; condunt cauerna, quam sol non attingat. Item immatura morte raptorum manu, strumas parotidas gutture tacto, sanari affirmāt. Itē dicunt difficiles partus statim solui, cū quis lectū in quo sit grauida transmiserit, lapide uel missili, ex his quæ tria animalia singulis ictibus interfecerūt, scilicet, hominem, aprum, ursam. Idem quoq; efficere hastam militarem, euulsam à corpore hominis, si terram nō attigerit, sagittas etiā corpore eductas, si terram non attigerint, subiectas cubantibus, ferunt amatorium esse. dicunt etiam comitiales morbos sanari cibo è carne feræ occisæ eodem ferro quo homo interfectus sit: negātur oculorum uitia fieri, nec lippiri eos, qui cum pedes lauent aqua, inde ter oculos tangant: inguinibus medentur aliqui licium telæ detractum, nouenis septenis'ue nodis adalligantes, ad singulos nodos uiduam aliquam nominantes. Item pecudis lien super dolentes lienen extenditur, dicēte eo qui medetur lieni se remedium facere: post hæc iubent ipsum in pariete dormitorii, tecto'ue includi & obsignari annulo, ter noniesq; carmen dici: liberat eodem uitio lacertæ uiridis urina, in olla ante cubiculum dormitorii eius cui medetur suspēsa, ita quòd æger egrediens reuertensq; attingat manu. Item in urina uituli lacerta necata, Venerem eius qui fecerit cohiberi dicūt: qui uero in urinam canis suā ingesserit, dicitur ad Venerem pigrior fieri, ac lumborū torporē sentire: ferunt contrà omnia mala medicamenta auxiliari suam cuiq; urinam matutinis horis instillatam in pedem. Est rana parua arborem scādens, in eius os si quis expuat, ipsamq; dimittat, tussim liberare dicitur. Mirum quoq; est, sed experimēto facile quod narrat idem Plinius, si quē pœniteat ictus eminus cominus'ue illati, & statim expuat, mediam in manū qua percussit, leuatur ilico percussus à pœna, hoc delūbata quadrupede approbari, statim à tali remedio correcto animalis ingressu: quidam etiam aggrauāt ictus ante conatum. Simili modo saliua manu ingesta, expuere similiter in calceamentum dextri pedis anteq̄ induatur, bonum est, cum quis transit locum, in quo aliquod periculū adierit. Despuimus quoq; comitiales morbos, contagia, repercutiendo: ueniam etiam à diis spei alicuius audacioris petunt aliqui in sinū despuendo. Simili modo terna despuere deprecatione in omni medicina mos fuit, atq; ex hoc effectus adiuuari. Tradunt lupos in agrum non accedere, si capti unius pedibus infractis, cultroq; adacto paulatim

Sputi uel saliuæ efficacia.

Lupi quō à finibus arcendi.

sanguis circa fines agri spargatur, atq; ipse fodiatur in eo loco, à quo cœperit primo trahi. Methanenses Trezeniorum oppidani contra Noti iniuriã ad præseruandas uites præsentaneũ remediũ certissimo semper experimẽto cõpertũ habuerunt, si flante adhuc uento, gallũ gallinaceũ albũ duo uiri diuersum trahentes discerperent mediũ, & uterq; suã partẽ retinens uineta perlustrarẽt, quousq; circuitu peracto ad eum ex quo mouerãt loco, ambo sibi obuii rediissent, tũcq; eo loci gallinacei frusta defodissent. Tradũt etiã si quis uiperam in uaporẽ baculo sustineat, eum futura præcinere, baculũ quoq; quo angui rana excussa sit parturientibus auxiliari. hæc Plinius ipse recitat. Iubent etiam in colligendis radicibus & herbis tribus circulis ante gladio circunscribere, postea effodere, cauere præterea contrarium uentũ. Item dicitur, quòd si quis mensurauerit hominem mortuum cum fune, primo à cubito ad maiorem digitum, deinde ab humero ad eundem digitum, & postea à capite usq; ad pedes, faciendo ter omnes istas mensurationes, si alius quispiam postea cum eodem fune simili modo mensuretur, ferunt illum improsperari, & infortunari, ac cadere in calamitatem & tristitiam. Et narrat Albertus ex Chyrannide, quòd si qua mulier te ligauit maleficiis in amorem suum, accipe camisiam suam, & per capucium, & per manicã eius dextram minge foras & dissoluetur maleficium. Et narrat Plinius, quòd adsidere grauidis, uel cum remedium alicui adhibetur, digitis pectinatim inter sese complexis, ueneficium esse, idq; compertum Alcumena Herculem pariente: peius autem fore, si circa unum ambo'ue genua id fiat: Similiter poplites alternis genibus imponere ueneficium est: ideoq; hæc in consiliis ducum potestatumq; fieri uetitum, uelut omnes actus impedientia: & dicitur si quis ante ostium stans nomine uocet cum muliere iacentem, atq; ille respondeat, si tunc aut cultrum, aut acum infigat ostio, frangatq; acie demissa, non poterit iacens coire cum illa, quã diu hæc ibi fuerint.

De uultu, ac gestu, corporisq; habitudine & figura, & quæ ex his quibus stellis respõdeãt, unde physiognomonia, & metoposcopia, & chiromãtia, diuinationũ artificia, sua fundamẽta habeãt. Ca. LII.

VUltus uero ac gestus, corporisq; motus & situs, & figuræ nobis insuper adhibitæ, ad cœlestia munera capienda conducunt, nosq; superis exponunt, certosq; in nobis effectus producunt, non secus atq; in elleboro, quam quidem herbam colligens, siue folium sursum trahat, siue deorsum, hoc ipso motu causat, ut humores sursum trahat, uel deorsum. Quãtum etiam uultus atq; gestus, uisum, imaginationem spiritumq; animalem afficiunt, nemo ignorat: sic coeuntes ad prolem, plerunq; uultus quos ipsi tunc uel agunt, uel imaginantur, solent nascituris filiis imprimere: sic clemens ac lætus in urbe principis uultus lætificat populum: ferox uel tristis, repẽte perterret: sic facile misericordiam mouet gestus ac figura lugẽtis: sic facile amorem excitat amabilis personæ

Vultus atq; gestus q̃tũ imaginationem afficiant.

figura. Scire autem debes huiusmodi gestus ac figuras tanquam corporis harmonias ipsum non secus exponere cœlestibus, quàm odores & medicinæ spiritum, atq; passiones interiores animam. Nã quemadmodũ medicinæ & passiones animi certis cœli dispositionibus coalescũt: sic etiam gestus ac motus corporis certis cœlestium influxibus efficaciã nanciscũtur. Sunt autem gestus Saturnum referentes, qui sunt tristes ac mœsti, ut sunt planctus, capitis ictus: item religiosi, ut genuflexio aspectu deorsum fixo, uelut i deprecantis: pectoris ictus uultusq; consimiles, & austeri ac Saturnini hominis, qualem describit Satyricus:

Qui gestus, quosnã referãt planetas.

Obstipo capite, & figentem lumina terra,
Murmura cum secum, & rabiosa silentia rodit,
Atq; exporrecto trutinatur uerba labello.

Iouem uero referunt, uultus hilares & honesti, gestus honorifici, manuum coniunctio, quasi plaudentis, siue laudantis: item genuflexio capite sursum eleuato tanquam adorantis. Martem referunt, gestus acres, feroces, crudeles, iracundi, truces, uultusq; consimiles. Solares sunt animosi, honorifici, uultusq; consimiles: item deambulationes & genuflexio, unico genu tanquam honorantis regem. Venerei sunt, ut choreæ, amplexus, risus, uultus amabiles ac læti. Mercuriales sunt inconstabiles, strennui, lubricosi & huiusmodi, uultusq; cõsimiles. Lunares sunt mobiles, uenefici, pueriles & eiusmodi. Et quemadmodum de gestibus loquuti sumus, sic etiam hominum figuræ discretæ sunt: Saturnus enim hominem indicat, colore inter nigrum & croceum, macrum, recuruum, cute aspera, eminentibus uenis, corpore pilosum, paruis oculis, iunctis superciliis, rara barba, grossis labris, aspectu in terram demerso, ponderoso incessu, confricantem pedes ambulando, callidum, ingeniosum, seductorem, interfectorem. Iupiter uero hominẽ significat colore album, rubore suffusum, pulchri corporis, bonæ staturæ, caluũ, habentẽ oculos maiusculos, nõ prorsus nigros, pupillã latã, nares, breues, non æquales, dentes anteriores maiusculos, barbam crispam, boni animi & bonorũ morũ. Mars hominẽ facit rubeũ, capillitio ruffo, facie rotũda, oculis croceis, horribilis & acuti prospectus, audacẽ, festiuũ, superbũ, callidum. Sol hominem significat colore fuscum, inter croceum & nigrum, cum rubore superfusum, staturæ breuioris, pulchri tamẽ corporis, corpore caluũ, & crispum, oculis croceis, sapientem, fidelem, laudis cupidũ. Venus hominẽ significat album, tendentem ad nigredinem, plus tamen albũ, & rubore adornatum, pulchro corpore, pulchra facie & rotunda, pulchro capillitio, pulchris oculis, quorum nigredo est intensior, bonorum morum, boni amoris, beneuolum, patientem & iocundum. Mercurius significat ex figuris hominem non multum album, neq; nigrum, facie oblonga, fronte eleuata, pulchris oculis, nõ ex toto nigris, naso recto & longiusculo, rara barba, & lõgos habentẽ digitos, ingeniosum, subtilẽ inquisitorem, uersipellem & uariis

Figuræ quibus planetis respondeant.

fortunis subiectum. Luna uero significat hominē colore album, mixto rubore, pulchra statura, facie rotunda, & sępe signata, oculis nō ex toto nigris, iunctisq; superciliis, beneuolum, facilem & sociabilem. Habēt etiam Signa, & facies signorum suas figuras, quas qui scire uelit in Astrologorum libris eas requirat. Ex istis deniq; figuris & gestibus, physiognomonia, & metoposcopia, diuinationum artes dependent: ipsaq; etiam chiromantia, prędicentes futuros euentus, non ut causæ, sed ut signa per effectus cōsimiles, ab eadem causa causatos: & licet hæ diuinationum species per inferiora & debiliora signa uaticinari uideantur, non tamen aspernanda nec damnanda sunt eorum iudicia, quādo non ex superstitione, sed ex partium omnium corporis harmonica correspōdētia prognosticātur. Quicūq; aūt nūc natura, studio, actione, motu, gestu, uultu, animi affectib⁹ tēporisq; opportunitate cœlestia meli⁹ imitat, is tāq̄ supis illis similior, ampliores inde pōt recipe dotes.

De diuinatione auspicioꝝ, & augurioꝝ. Cap. LIII.

SVnt quædam alia diuinationū genera à naturalibus causis dependentia, quæ sua arte & experientia cōstant in uariis rebus: quibus medici, agricolæ, pastores, nautæ, unusquisq; ex probabilibus signis prognosticāt: quorum multa tradidit Aristoteles libro de temporibus. Inter quæ diuinationum genera, auspicia & auguria, principatum tenent: quæ tanto olim apud Romanos in pretio fuerunt, ut nihil eorum, quæ ad publica uel priuata negotia pertinerent, inauspicate perfecerint: populum uero Hetruscum hoc artificio maxime pręstitisse, Cicero in libro Diuinationum, copiose declarat. Sunt uero auspiciorum plures species: nam quædam dicuntur pedestria, quæ uidelicet ex quadrupedibus capiuntur: quædam auguria, quæ ex auibus: quædam cœlestia, quę ex tonitruis & fulmine: quædam caduca, ut cū in templo uel alibi, quid decidisset: quædam sacra, quæ ex sacrificiis capiebantur. Horum quædam dicebantur piacula & tristia auspicia, ut cum hostia profugisset ab ara, uel percussa mugitum dedisset, uel in aliam partem corporis, quàm oportet cōcidisset. His superadditur Exauguratio, quando uidelicet ē manu augurantis uirga decidisset, qua contemplari & auspicium capere mos fuit. Michael Scotus duodecim recitat auguriorum genera, sex uidelicet à dextris, quorum nomina dicit, fernoua, feruetus, confert, emponēthem, sonnasarnoua, sonnasaruetus: & alia sex à sinistris, quorum nomina sunt, confernoua, conferuetus, uiarā, herrenam, scassarnoua, scassaruetus: deinde exponens ea nomina inquit: Fernoua est augurium, quando tu exiueris domum tuam causa faciendi aliquid, & eundo uides hoīem, uel auē, eundo uel uolando, ita quòd se ponat ante te in sinistra parte tui: istud est tibi signum bonæ significationis super negotiū. Feruetus est auguriū, quādo tu exiueris domū causa faciendi aliquid, & eundo prius inuenis uel uides auē, uel hoīem pausantē ante te in sinistra parte tui: istud est tibi malum signum super negotio. Viaram est

Romani nil inauspicatum fecerunt.

Auspicioꝝ species.

Augurioꝝ genera duodecim.

augurium, quando homo, uel auis, suo itinere uel uolatu ante te transit, ueniens à dextra parte tui, & tendēs in sinistram, euanescit: istud est tibi bonū signum super negotio. Confernoua est augurium quando prius inuenis hominem uel auem, euntem uel uolantem, & pauset ante te à dextris, te uidente: istud est tibi bonum signum super negotio. Conferuetus est augurium quando prius inuenis uel uides hominem uel auem, reclinantem à dextris tuis uidēte te: est tibi signū malū super negotio. Scimasarnoua augeriū ē, quādo homo uel auis post terga cōsequit te, & trāsit te, sed antequā perueniat ad te, uel tu ad eam, alicubi pauset te uidēte à dextris tuis: est tibi signum bonum. Scimasaruetus est augurium quando uides post te hominem uel auem à dextro latere pausantem: est tibi signum malum. Scassarnoua est, si uideris post te hominem uel auem, sed antequam perueniat ad te uel tu ad eam, pauset in loco te uidente: signum est tibi bonum. Scassaruetus est, si uideris hominem uel auem prætereuntem, & in loco pausantem à sinistro latere: signum est tibi malum. Emponenthem, est quando homo uel auis ueniens à sinistris, & transiens ad dextrā, euanescit à conspectu tuo absq; quod uideas repausantem: signum est tibi bonū. Hartenam auguriū est, si homo, uel auis à dextris ueniens, post terga tua trāsiens in sinistram, uiderisq; eam alicubi pausantem: hoc signum est malum. hęc Scotus hactenus. Augurabant etiam ueteres ex sternutamentis, quorum meminit etiam Homerus in Odyssea libro decimo septimo, quia putabant illa procedere ex loco sacro, uidelicet capite, in quo uiget & operatur intellectus: unde & sermo quicunq; mane surgenti inopinato in buccam mentem'ue uenerit, præsagium & augurium aliquod habere traditur.

De diuersis quibusdam animātibus, & aliis rebus, quā in auguriis significationē habeant. Cap. LIIII.

PRima quæq; auspicia in opis cuiusq; initio accipiēda sunt: ut si uestē tuā in initio opis à soricibus corrosam senseris, desine ab incœptis: si egrediēs offenderis in limine, aut in uia impegeris pedē, cōtine iter: si qd mali ominis in principio negotiorū tuorū tibi occurrerit, differ inchoata: ne, uel tota intētio frustret, aut inutiliter cōpleat: sed expecta donec omine meliore faustā agēdis arripias horā. Videm⁹ aīalia pmulta ex ui quadā ipsis à natura insita, præstigiosa atq; fatidica: nōne gall⁹ cātu horas solertissime indicat: & alis aptis leonē fugat: aues cōplures cātu & garritu, muscæ acri pūctura pluuiā pnūciant: & delphines crebris supra aquas saltibus tēpestates pcurrūt. Lōgū esset retexere oīa præsagia q̄ ex auibus, & animalibus didicere Phrygii, Cilices, Arabes, Vmbri, Tusci, & alii populi, q̄ auguria sequuti sūt: q̄ p illos multis expimētis & exēplis cōprobata sūt. In omnib⁹ nāq; sūt abscōdita futurorū oracula: maxima aūt q̄q; tibi aues ominales pnūtiabūt. Hæ sunt quas ex hoīb⁹ in aues cōuersas eē referūt poetę. Itaq; quid cornix loquat diligēter ausculta, situq; ei⁹ sedētis, aut uolātis à dextris

Ominales aues quæ sint.

an à ſiniſtris,loquax an clamoſa an ſilens, præcedat an ſequatur, tranſeun-tis'ue expectet aduentum,an fugiat,quo'ue diſcedat, omnia diligẽter attende. Dicit Orus Apollo in hieroglyphicis: Geminæ cornices nuptias ſignificant:quoniã hoc animal duo oua parit, ex quibus marem & fœminam generari oportet:ſi autẽ,quod rariſſime euenit, duo mares generẽtur, aut duæ fœminæ, iugatæ mares cum fœminis alteri cornici non admiſcẽtur:itidem neq; fœminæ alteri mari,ſed diſſociatæ,ſolæ degunt:Ideo unicæ cornici occurrentes,augurantur futurum,ut uiduali uita ſibi uiuẽdum ſit. Idẽ etiam portendit columba nigra:hæc enim poſt maris interitum, ſemper ſola degit. Coruos autem non minore diligentia obſeruabis,hos nanq; rebus maioribus præferri,& cornici præiudicare dicũt:& ſenſit Epictetus Stoicus philoſophus & grauis autor,ſi cui coruus aduerſum crocitaret, uel corpori uel fortunæ,uel honori,uel uxori,aut natis aduerſa portẽdere. Deinde cygnos, qui aquarum ſecreta prænoſcunt conſiderabis, eorum nanq; hilaritas non modo nautis,ſed quibuſq; pręterea peregrinãtibus felices præſagiunt euentus,niſi fortioris ſuperentur ſuperuentu, utputa aquilæ, quæ potentiſſima imperii ſui maieſtate, omnium auium fidem, ſi contra loquatur, euacuat: cunctis ſiquidem auibus altius uolat,profundiusq; perſpicit, & ab ipſius Iouis arcano nunq̃ excluditur:altitudinem & uictoriam,ſed per ſanguinẽ portendit:quia non aquam,ſed ſanguinem bibit. Locrenſibus aduerſus Crotonienſes dimicantibus, aquila ſuperuolans contulit uictoriam Hieroni: ad prima belli egredienti, aquila ex improuiſo reſidẽs in clypeo,regem illum futurum prænuntiauit. Naſcente Alexandro Macedone duæ aquilæ tota die ſupra domũ ſedentes, omen duplicis imperii Aſiæ & Europæ ei portenderunt. Eadem Lucio Tarquinio Priſco Demarathi Corinthii filio ob ſeditionem domo profugo,& in Hetruriam profecto Romamq; petenti,pileũ auferens ac alte uolãs rurſum capiti reponens,Romanorum regnũ illi portendit. Iam uero & uultures ſignificant difficultatem,duritiem,& rapacitatem, quod in origine urbis cõdendæ experiẽtia uerificatũ eſt: futuræ quoq; ſtragis loca oſtendunt ſeptem diebus præuenientes:& quoniam in eam partem reſpiciunt,in qua altera pars inferior futura eſt, tanquã inhians occidẽdorum maiori numero, ideo ſolebant antiqui reges ſpeculatores mittere, qui renunciarent,quam in partem uerſi reſpicerent uultures. Phœnix autẽ ſingularis fœlicitatis ſucceſſus pollicetur,qua uiſa noua Roma,melioribus auſpiciis condita eſt. Pellicanus,quia filiorum cauſa periclitatur,ſignificat hominem amicitiæ ſuæ pietate ſubiturum diſcrimen. Picta auis Pictauorũ urbi nomen dedit,ac gẽtis lenitatem colore & uoce præfigurauit. Ardea rerum arduarum auſpicium eſt. Ciconia,concordiæ auis,concordiam facit. Grues à gruere antiquo uerbo, quaſi congruere dicti, ſemper adferũt quòd expedit,atq; inimicorum inſidias cauere faciunt. Cucupha gratitudinẽ indicat,ſola enim hæc parentibus ſenio confectis gratiam refert:contra Hip-

Auguria à maioribus auibus ſumenda.

popotamus paricida,ingratitudinē meritorum & iniustitiā nunciat.Origis auis inuidiosissima,inuidiā significat. Iamq; etiā ex minoribus auibus,Pica loquax,hospites nuntiat:albanellus præteruolans, si à sinistris ad dextrā feratur,hospitii hilaritatē:si contrario,contrarium indicat. Stryx auis semper infausta est,& etiam noctua: quæ quia noctu ex improuiso aggreditur pullos,quēadmodum mors de improuiso superuenit,ideo mortem prænuntiare dicitur,nonnunq̃ tamen quia noctis tenebris non cæcatur, hoīs diligētiā & uigilantiā significat,quod residens in Hieronis hasta cōprobauit. Bubonē uero Dido dū misceret Aeneæ infaustum sensit, inde cecinit Poëta:

A minoribus quæ sumantur auguria.

Solaq; culminibus ferali carmine bubo
Sæpe queri & longas in fletum ducere uoces. & alibi:
Ignauus bubo dirum mortalibus omen.

Idem in capitolio cecinit, quum res Romana apud Numātiā inferior fuit, atq; quum Fregellæ ob factā in Romanos coniurationē sunt dirutæ. Inquit Almadel, bubones & nycticoraces cum ad insolitas regiones mansionesq; diuertūt, iudicio esse earundē regionū & ædiū hoīes morituros, propterea quod aues illæ delectantur cadaueribus,eaq; præsentiunt:morituri aūt homines,iā potestate cadauera sunt.Sed & de accipitre litis p̄nūtio canit Naso:

Odimus accipitrem, quia uiuit semper in armis.

Lælius Pompei legatus in Hispania inter pabulatores occiditur, id fatum accipiter supra caput uolitans,sibi prænūtiasse dicitur. Et inquit Almadel, quòd eiusdem speciei aues inter se pugnātes, regni mutationem significāt: si uero specie diuersæ contra seinuicem bellum gerant, & quæ amplius non uisæ conueniant,nouam regionis illius fortunam portendunt. Minutulæ etiam aues, aduentu uel recessu suo familiam augeri uel minui portendūt: earum uero uolatus quanto serenior, tanto laudabilior. Vnde Melampus augur,ex auicularum uolatu Græcorum stragem coniecit,quando ait: Vides ut nulla serenos ales agit cursus. Hirundines quoniam moribundæ pullis latebras parant,patrimonium amplum uel à mortuis legatum portendunt. Vespertilio fugienti occurrens,euasionem significat:nā ipsa licet pennas non habeat,tamen euolat. Passer autem fugienti malum omen est,ipse enim accipitrem fugiens ad noctuam percurrit,apud quam æque periclitatur:tamen in amoribus boni auspicii est,siquidem libidine concitus,septies in hora coit. Apes regibus bona omina sunt,nam populū obsequentē monstrant; muscæ uero importunitatem & impudentiam significant, quia sæpius abactæ,continuo nihilominus redeunt. Aues etiam domesticæ, auguriorū nō sunt expertes,nam galli cantu suo spem & iter inchoantis promouent. Quin & Tiberio nascituro prægnās Liuia mater ouum gallinæ subductū,eousq; sinu suo fouit,donec gallus insigniter cristatus exclusus est,unde augures interpretati sunt,nasciturū puerū fore regnaturū. Et scribit Cicero apud Thebaidam gallos gallinaceos canēdo totis noctibus Bœotiis,

Domesticarum auguria.

aduersus Lacedæmones præsagisse uictoriam: quod augures ita interpretati sunt, quoniã auis illa uicta silet, canit autẽ si uicerit. Simili ratione etiã ab animalibus & bestiis, euentuũ omina capiuntur, nã occursus mustelæ ominosus est. Leporis occursus, itinerãti timẽdus est, nisi captũ cęperit. Mulus quoq; infensus est, quia sterilis est. Porcus uero perniciosus, talis est enim eius natura, ideo perniciosos homines significat. Equus iurgiorũ & pugnę rationem habet: Vnde apud Vergiliũ uisis equis albis exclamat Anchises:

Ab animalib⁹ omina quæ sumuntur.

Bellum o terra hospita portas,
Bello armantur equi, bella hæc armenta minantur.

Tamen quando curru iuncti occurrunt, quia concordi iugo trahunt, pacẽ significant sperandam. Asinus inutilis est: profuit tamen Mario, qui cum hostis patriæ pronunciatus, uidit asinum oblatum pabulum spernentẽ, ad aquam properantem, quo augurio ostensam sibi salutis uiam ratus, auxiliarẽ amicorũ turbã orauit hoc unum auxilii genus exhiberent, & se ad mare cõducerẽt, quo impetrato, paruæ superimpositus carinæ Syllæ uictoris minas euasit: utcunq; tamen asellus in augurio occurrat, semper laborẽ, patiẽtiam, impedimenta significat. Lupus uero obuius bonus nuncius est, cuius efficacia uisa est in Hierone Siculo, cui lupus in literario ludo tabulam eripiens, successum regni firmauit: tamẽ eius quẽ ante uiderit uocẽ præcludit. P. Africano & C Fuluio Coss. Minturnis lupus uigilem laniauit, quando Romanus exercitus in Sicilia à fugitiuis superatur. Quin & perfidos significat, & malæ fidei homines: quod notum est in Romuli progenie: nam fides quam matre lupa olim suxerunt, & sibi inuicem ab initio seruauerũt, uelut lege quadam naturæ, manauit ad posteros. Leoni occurrere, cũ sit hoc animal inter cætera fortissimũ, omnibus terrorẽ incutiens, bonum est: sed leænam mulieri occurrere, malum est, quia conceptũ impedit, nam leæna non parit secundario. Ouibus & capris occursare bonum est. Legitur quoq; in Ostentario Tuscorum, si hoc animal insolito colore fuerit indutum, portẽdi imperatori rerum omnium cum felicitate largitatẽ: Vnde Vergilius ad Pollionem canit:

Ipse sed in pratis aries iam suaue rubenti
Murice, iam croceo mutabit uellera luto.

Bonum etiã est occurrere bobus triturantibus, sed melius arantibus, qui etsi uiam rumpentes iter tardant, moram tamen hanc hospitii gratia compensant. Canis in itinere faustus est, quod Cyrus expositus in syluis, à cane ad regnũ enutritus est: quẽ & angelus, Tobiæ socius, nõ est aspernatus comitẽ. Castor quia uenatoribus testiculos suos demordens, abiectos relinquit, mali ominis est, & homini sibiipsi damnũ illaturũ portendit. Iamq; etiã ex minutis animalibus mures dãnũ significãt: quę quũ in capitolio aurũ roserũt, eodẽ die ambo cõsules iuxta Tarẽtum insidiis ab Annibale intercepti sunt. Locusta quasi loco stare faciẽs, aut loca exurẽs, uota præpedit, & mali omi-

Minutorũ omina animalium.

nis est: contrà cicadæ iter promouent, & bonum rerum nunciant euentum Aranea à superioribus filum ducens, spem uenturæ pecuniæ nunciare dicitur. Similiter & formicę, quia norunt sibi prouidere, & tutas parare latebras, ideo securitatem & diuitias portendũt, multitudinisq; exercitum significãt. Hinc cum Tiberii Cæsaris mãsuefactum draconem formicæ deuorassent, respõsum fuit, ut caueret multitudinis tumultum. Si tibi occurrat anguis, caue à maledico inimico: nam hoc animal nullo alio mẽbro pollet, quàm ore. Anguis in regiam irrepens, Tarquinio casum suum augurata est. Duo angues in lecto Sempronii Gracchi reperti sunt, dictum illi ab aruspice, si marem aut fœmellam emitteret, aut sibi aut uxori breui moriendũ: ille uxoris uitam suæ præferẽs, occiso mare fœmellam emisit, paucisq; post diebus uita excessit. Sic uipera mulieres prauas scelestosq; filios significat, & anguilla hominem significat omnibus infensum: hæc enim seorsum ab aliis piscibus degit, nec iuncta cum aliis inuenitur. Inter omnia autẽ auspicia & omina, nullum homine efficacius est, nullum potentius, nullum quod euidentius ueritatem exponat: eius igitur occursantis conditionem, ætatem, sexũ, professionem, situm, gestum, motum exercitium, complexionem, habitũ, nomen, uerba sermonemq;, omnia diligẽter notabis, & requires: nam cum cæteris animalibus tam multa insunt præsagiorum lumina, non dubiũ est, hæc multo efficaciora clarioraq; humanæ animæ esse infusa, quod & Tullius ipse testatur inquiens, humanis animis naturaliter quoddam auspiciũ inesse suæ æternitatis, ad omnes rerum series, & causas cognoscẽdas. In fundamentis Romanæ urbis caput hominis integra facie repertum, magnitudinem imperii præsagiuit, & monti capitolii nomen indidit. Brutiani milites contra Octauium & M. Antonium præliaturi, in castrorum porta Aethiopem offenderunt: quem licet ut aduersæ rei augurium ilico trucidarẽt, tamen infeliciter pugnatũ est, atq; Brutus & Cassius ambo duces interiere. Ipse etiam monachorum occursus uulgo ominosus habetur, magis autem si matutinus fuerit: quia id hominum genus plurimum è mortuario ueluti uultures ex morticiniis uictitat.

Efficacissimũ ab homine auspicium.

Quomodo uerificantur auspicia per lumen sensus naturæ, ac de eius experiundæ aliquot regulis. Cap. LV.

Vspicia & auguria, quæ ex animantibus & auibus futura prædocent, Orpheum illum theologum primo monstrasse legimus, quæ depost apud omnes gentes magni habita sunt. Verificantur autem ipsa per luminositatem sensus naturæ, quasi ab hoc quædã lumina diuinationis descendant super quadrupedia, uolatilia & alia animantia, per quæ habeant nobis de euentibus humanis præsagire: quod etiam sentire uidetur Vergilius ubi canit:

Haud equidem credo, quia sit diuinius illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.

Eiusmodi aūt sensus naturæ,ut inquit Gulielmus Parisiensis, ipse est omni humana apprehensione sublimior,& prophetiæ uicinissimus uehemēterq́; similis. Ab hoc sensu mirabilis quidam diuinationis splēdor aliquibus animalibus naturaliter inditus est:quemadmodū in quibusdam canibus manifeste apparet,qui latrones & occultos homines,& sibi & hominibus penitus incognitos,huiusmodi sensu agnoscunt,inueniunt,inuestigant,cōprehendunt,in eos faucibus & dentibus irruētes. Simili sensu uultures futuras prae uident strages ex præliis,& cōgregantur in locis ubi futuræ sunt, tanquam præuideant sibi futuram escam cadauerum. Eodem sensu perdices cognoscūt matrē suam,quam nunquā uiderūt, & relinquunt perdicē quæ furatur oua matris,& fouet ea. Hoc eodē sensu,omnino ignorante anima humana sentiuntur quædam nociua & terrifica, unde terror & horror inuadit plurimum homines nihil de rebus huiusmodi sentiētes uel cogitantes. Sic latro latens in domo aliqua,qui cum omnino ibi esse nesciatur uel cogitetur,horrorem, timorem & cordis inquietudinem incutit eiusdem domus habitatoribus,fortasse non omnibus,quia huiusmodi splēdor nō omnibus hominibus inest,sed paucis. Sic meretrix abscōdita in domo aliqua amplissima, aliquando ab aliquo omnino ignorante,ibi esse sentitur. Proditum est historiis,Heraiscū quendam Aegyptium,diuinæ naturæ uirū,immundas mulieres nō oculis tantū sed uoce procul audita cognouisse,statimq́; capitis dolore eā ob rē non mediocriter affectū. Refert quoq; Gulielmus Parisiensis, mulierē quandā suo tēpore, uirꝫ quē adamabat, quando adiret locū in quo ipsa morabať,eiusmodi sensu lōge à duobus miliaribus præsensisse uenietē. Refert etiā tēpore suo ciconiā quandā adulterio cōuictā per olfactū masculi cōgregata à masculo multitudine ciconiarum ac detegēte ipso crimē fœmellę,ipsam à tota illa multitudine tanq̄ omniū iudicio reā iudicatā,deplumatā ac laceratā fuisse. Recitat etiā de quodā equo,qui cū ignorans cū matre sua cōcubuerat,postea id deprehendens,ipsum sibi propriis dētibus,genitalia abscidisse,tanq̄ uindicantē in se incestū. Similia de equis recitant Aristoteles,Varro & Plinius. Narrat ipse Plinius de aspide quadā simile factū,q̄ cū ad mēsam cuiusdam ueniēs in Aegypto quotidie aleretur,enixa catulos quorū ab uno filius hospitis interēptꝰ est,illa reuersa & cognita culpa, necē intulisse catulo,nec postea in tectū id reuersam fuisse. Iam his exēplis uidemus,quō sup animantia quędam præsagiorū lumina descēdere possunt,uelut signa rerū in eorū gestu,motu,uoce,uolatu,incessu,cibo,colore,& eiusmodi cōstituta. Nam iuxta Platonicorū doctrinam,est rebus inferioribus uis quædam insita,per quam magna ex parte cū superioribus cōueniūt,unde etiam animaliū taciti cōsensus cū diuinis corporibus consentire uident̄, atq; his uiribus eorū corpora & affectus affici, quarum nomine suis adscribuntur numinibus. Considerare igitur oportet quæ animantia sunt Saturnalia,quæ referunt Iouem,quæ Martem,& sic de singulis,& secūdum eorū

Sensus naturæ sublimitas.

proprietates elicere præſagia: ſic quæ Saturnum referunt & Martem, diræ omnes dicuntur & ferales aues: ut noctuæ, ululæ, & cæteræ quas ſupra recitauimus, bubo quoq;, quia auis Saturnalis ſolitaria & nocturna inauſpicatiſſimi ominis eſſe fertur, de qua ait poëta:

Fœdaq; ſic uolucris uenturi nuncia luctus
Ignauus bubo, dirum mortalibus omen.

Cygnus uero auis delicioſa, Venerea, atq; etiam Phœbo ſacra, feliciſſimi dicitur eſſe præſagii, præſertim in auſpiciis nautarum, quia aqua non mergitur, unde canit Ouidius:

Cygnus in auſpiciis ſemper lætiſſimus ales.

Oſciuæ aues. Sunt præterea oſciuæ aues, quæ ore cantuq; auſpicium faciunt: ut ſunt coruus, picus, cornix, unde Vergilius.

Sæpe ſiniſtra caua prædixit ab ilice cornix.

In auiũ uolatu qd cõſiderandũ. Aues uero quæ futura uolatu portendunt ſunt, ſicut buteones, ſanqualæ, aquilæ, uultures, grues, cygni, & ſimiles: in uolatu nanq; conſiderantur, utrũ tarde an feſtinanter uolant, ſi quando ad dextram, uel ad ſiniſtram uolitẽt, quot numero inſimul conuolitent: hoc modo grues quando feſtinãter uolant, ſignificant tempeſtatem: quando ſilenter, ſerenitatem. Item quando duæ aues ſimul conuolant & ferales ſunt, malum portẽdere dicuntur, quia numerus confuſionis eſt. Simili modo de cæteris inueſtigabis rationem de numeris huc transferendo: præterea ſimilitudinem obſeruare in his coniecturis magiſtrale eſt, quẽadmodum apud Vergilium diſſimulata ipſa Venus filium Aeneam his carminibus edocet:

Ni fruſtra augurium uani docuere parentes,
Aſpice bis ſenos lætantes agmine cygnos,
Aetherea quos lapſa plaga Iouis ales aperto
Turbabat cœlo, nunc terras ordine longo,
Aut capere, aut captas iam deſpectare uidentur,
Vt reduces illi ludunt ſtridentibus alis,
Et cœtu cinxere polum, cantuſq; dedere.
Haud aliter puppeſq; tuæ pubeſq; tuorum
Aut portum tenet, aut pleno ſubit oſtia uelo.

Mirabiliſſimum autem augurandi genus eſt eorũ, qui audiunt & intelligũt ſermones animaliũ ſicuti apud ueteres Melãpus & Tireſias & Thales atq; quo legitur excelluiſſe Apollonius Tyaneus, quem auium ſermonem calluiſſe ferunt: de quo narrãt Philoſtratus & Porphyrius, quòd cũ olim Apollonius in cœtu amicorum conſediſſet, ſpectans ad paſſeres in arbore conſidentes, ueniſſe unum aliunde paſſerculum garritu & uoce obſtrepentem, cunctoſq; illum ſequutos euolaſſe, dixit ad ſocios, paſſer ille reliquis nũciauit aſinum prope urbem in angiportu onuſtum tritico cecidiſſe, triticũq; humi diffuſum: his uerbis affatim permulti commoti iuere ſpectatũ, & ita

factum esse ut Apollonius dixerat, mirabundi inuenerunt: Porphyrius autem Platonicus libro tertio de sacrificiis hirundinē fuisse dicit. Certū enim est, quia omnis uox cuiuscūq; animalis significatiua est alicuius animæ suæ passionis, uel affectus læti, uel tristis, uel iracūdi, quas uoces ab hominibus circa has exercitatis intelligi posse non est adeo mirandum. Verum Democritus ipse, hanc artem tradidit, ut ait Plinius nominando aues, quarum cōfuso sanguine serpens gignatur: quē quisquis ederit, intellecturus sit auium colloquia. Et ait Hermes, Si quis certo die kalendarū Nouēbriū egressus ad uenādum, primam auem quā ceperit coxerit cum corde uulpis, omnes qui ex hoc ederint auium cæterorumq; animalium uoces intellecturos. Tradiderunt etiam Arabes, eos brutorum callere sensa, qui cor aut epar draconū comedissent. ipseq; Proclus Platonicus credidit tradiditq;, cor talpæ ad præsagia cōferre. Erant etiā diuinationes & auspicia, quæ ab extis, & fibris sacrificiorū capiebantur, quarum inuentor fuit Tages, de quo Lucanus cecinit:

Animaliū uoces, passionū animæ significatiuæ sunt.

Et fibris sit nulla fides, sed conditor artis
Finxerit illa Tages.

Extorum caput Romanorum religio putauit iecur. Hinc aruspices in extis futura perquirentes, iecur primum inspiciebant, duobus in eo cōstitutis capitibus, quorū unū ciui, alterū hosti nūcupabant, collatisq; capitibus huius aut alterius partis pronūtiabāt uictoriā, quēadmodū apud Lucanū Pōpeianorꝰ cædē, ac Cæsareanorꝰ uictoriā exta significasse legimꝰ in his uersibꝰ:

Iecur extorum caput.

Quodq; nefas nullis impune apparuit extis,
Ecce uidit capiti fibrarum increscere molem,
Alterius capitis pars ægra & marcida pendet,
Pars micat, & celeri uenas mouet improba pulsu.

Deinde perfectis uisceribus cor perquirebant. Quod si hostia sine corde reperta esset, aut caput in iocinore defuisset, pestifera hæc erāt auspicia, & piacularia dicebātur: Similiter etiam si hostia ab ara profugisset, aut percussa mugitum dedisset, aut in aliā quàm oporteret corporis partē cecidisset. De his legimus, Iulio Cæsari quo die ueste purpurea processit, & in sella aurea sedit sacrificāti cor in extis bis defuisse. Et C. Mario Vticæ immolāti, iecur in extis defuit. Similiter & Caio principi, & M. Marcello, C. Claudius & L. Petellius Coss. cum immolassent uictimas, iecur subito tabuit: nec multo post hic morbo, alter Ligurū armis interiit, extis ita prædicētibus: quòd profecto aut deorum uirtute, aut dæmonum opera fieri putatur. Hinc maximi semper apud ueteres momēti habitum est, quoties insolitū quid in extis appareret: quemadmodum Syllæ apud Laurentum sacrificanti similitudo coronæ in capite iecoris apparuit: quod Posthumius aruspex illi uictoriam cum regno portēdere interpretatus est, admonuitq; iccirco, ut solus Sylla extis illis uesceretur. Ipse etiam extorum color suam considerationem habet. De istis meminit Lucanus:

Terruit ipse color uatem, nam pallida tetris
Viscera tincta notis, gelidoq; infecta cruore,
Plurimus asperso uariabat sanguine liuor.

Tanta olim ueneratio fuit harum artium, ut potentissimi & sapientissimi quiq; uiri illas sectarentur, imò senatus atq; reges nihil inauspicate agerēt. Sed hæc omnia hodie cum negligentia hominum, tum autoritate patrum abolita sunt.

De aruspicina fulgurum, & fulminum, & quomodo portenta & prodigia interpretanda sunt. Cap. LVI.

Aeterum autem in augurio fulgurum & fulminum, ostentorumq;, & quomodo portenta & prodigia interpretanda sunt, Hetrusci uates, & sacerdotes scientiam tradiderunt. Statuerunt enim sexdecim cœli regiōes, & cuiq; sua numina adscripta: prçterea undecim fulminum genera: & nouem deos qui ea iacularentur, rationes prodendo quid ex quaq; parte significēt. Portenta uero, & prodigia, ostētaq; quotiescunq; cōtingunt, semper aliquid magnum prænūtiare certum est. Oportet autem illorum interpretem esse similitudinum optimum cōiectorem simul ac curiosum indagatorem, eorum quæ in tempore illo uersantur principum prouinciarumq; negotia. Solorum siquidem principū, & populorū, prouinciarumq;, ea cœlestium cura est, ut præ cæteris per astra, per sydera, per portenta, perq; prodigia præfigurentur, admoneanturq;. Quod si etiam præteritis sæculis idem aliquod, uel cōsimile quid apparuerit, idipsum quoq; & quid inde secutū sit considerare oportebit, & iuxta hęc, uel eadem, uel consimilia prædicere, quia eadem sunt signa rebus eisdem, similiaq; similibus. Sic multos excellētes uiros & reges, prodigia præuenerūt in ortu aut obitu: ut de Mida puero refert Cicero, cui dormienti formicæ tritici grana in os coniecere, quod omen fuit magnarum diuitiarū. Sic Platoni cum in cunis dormienti apes in ore consedissent, orationis suauitas prænunciata est. Hecubæ Paridem parituræ, uisum fuit parere ardētem facem, quæ Troiam & totam Asiam incenderet. Matri Phalaridis uisum fuit Mercurii simulachrum sanguinem in terram effundere, quo tota domus inundaret. Genitrici Dionysii uisum fuit parere satyriscum, quæ prodigiosa somnia, ipse euentus secutus est & comprobauit. Tarquinii Prisci uxor uidēs flammam lambere Seruii Tullii caput, regnum illi prędixit. Similimodo post captam Troiam disceptante Aenea cum Anchise patre de fuga, apparuit flamma uerticem lambens Ascanii, nullamq; illi inferens lęsionem: quod cum Ascanio regnum portenderet, discedere persuasit, omnes & insignes clades portentis & prodigiis præuentæ sunt. Sic legimus apud Pliniū: M. Attilio & C. Portio consulibus lac & sanguinem pluisse, quod sequenti anno pestem ualidam Romam inuasuram prænunciauit. Item in Lucanis pluit ferrum spongiarum fere simile anno antequā M. Crassus in Parthis

Prodigiorum interpretē qualem esse oporteat.

interemptus est: omnesq; Lucani milites, quorũ magnus numerus in exercitu erat, cum eo occisi sunt. Item L. Paulo, & C. Marcello consulibus lana pluit circa castellum Corisanum, iuxta quod post annum T. Annius Milo occisus est. Item Cimbricis bellis armorũ crepitus & tubę sonitus è cœlo auditus est, & Liuius de bello Macedonico, Anno inquit quo discessit Annibal per biduum pluit sanguis. Idem de secundo bello Punico, refert aquã sanguini permixtam de cœlo descendisse in modum pluuię, tẽpore quo Annibal lacerabat Italiam. Lacedæmoniis paulo ante Leuctricam calamitatẽ in phano Herculis arma sonuerunt, & eodẽ tẽpore Thebis in tẽplo Herculis ualuæ clausæ repagulis seipsas aperuerunt, & arma parietibus adfixa humi inuenta sunt. Similes euentus de similibus prognosticare cõuenit, quẽadmodũ diuersis tẽporib⁹ olim ex illis aliquid prædiuinatũ est. Sed & oportet circa ista etiam cœlestium influxuum iudicia nõ negligere, de quibus latius loquemur in posterioribus.

De Geomantia, Hydromãtia, Aëromantia, Pyromantia quatuor elementorum diuinationibus. Cap. LVII

IAmq; etiam ipsa elementa nos fatales euentus edocent, unde quatuor illa famosa diuinationum genera, Geomantia, Hydromantia, Aëromantia, Pyromantia, nomen adepta sunt, de quibus apud Lucanum uenefica illa sese iactare uisa est quando inquit:

Ad uerum tellus, aërq;, ætherq;, chaosq;,
Equoraq;, & campi, Rhodopeiaq; saxa loquentur.

Prior itaq; Geomantia, ex terræ motibus, crepitu, tumore, tremore, scissura, uoragine, exhalatione, cæterisq; impressionibus suis futura præmõstrat: cuius artem tradidit Almadel Arabs. Sed est & alia Geomãtiæ species, quę per puncta ui quadam, aut casu terræ inscripta diuinatur, quæ præsentis speculationis non existit, sed de illa inter sortes dicemus in sequẽtibus. Hydromantia autem uaticinia præstat, per impressiones aqueas, illarumq; fluxus & refluxus, excrescentias & depressiones, tempestates, & colores & similia: cui iunguntur etiam uisiones, quæ in aquis fiunt: Genus diuinationis à Persis repertum, qualem refert Varro puerum uidisse in aqua Mercurii effigiẽ quæ cẽtum quinquaginta uersibus omnem Mithridatici belli euentũ prę nunciauit. Legimus etiam Numam Pompilium hydromantiam exercuisse: in aqua enim deorũ imagines eliciebat, & ab illis futura discebat. Quod artificium etiam Pythagoras lõgo tempore post Numam exercuit. Erat etiam olim apud Assyrios in magno pretio hydromantiæ species, Lecanomantia nũcupata, à pelui aquæ plena: cui imponebant aureæ & argẽteæ laminæ, & lapides pretiosi, certis imaginibus, nominibus & characteribus inscriptæ: ad quam etiã referri potest artificiũ, per quod plũbo aut cera liquefactis, & in aquã proiectis, rẽ quã scire cupimus, manifestis exprimũt ima-

Geomãtia.

Lecanomãtia Hydromãtiæ species.

ginum notis. Erant etiam olim fontes fatidici, sicut Patris fons Achaiæ, & quæ dicebatur aqua Iunonis apud Epidaurum, de quibus plura in sequentibus ubi de oraculis loquemur. Verum huc etiam referri poterit Aruspicina piscium cuiusmodi olim apud Lycios capiebatur in loco qui Dina dicebatur iuxta mare in sacro Apollinis luco sicca in arena excauatus, in quem consulturus de futuris assatos carnes demittens, subito locus ille aquis replebatur, magnaq; piscium multitudo ac admirabilium figurarum hominibus ignotorum apparebat, è quorum formis uates quod futurum esset prædicebat. Hæc latius ex Polycharmo in Lyciorum historiis refert Atheneus: Simili modo Aëromantia prognostica præbet, per impressiones aëreas, per uentorum flatus, per irides, per halones, per nebulas & nubes perq; imaginationes in nubibus, & uisiones in aëre. Ita etiam Pyromantia diuinatur per impressiones igneas, per stellas caudatas, per igneos colores, perq; uisiones & imaginationes in igne. Sic Ciceronis uxor illũ sequenti anno consulẽ futurũ prædixit, eo quod cũ quædã post peractũ sacrificiũ in cineribus conspicere uellet, flamma repente exiliuit. Huius generis sunt quæ dicit Plinius, quod terreni ignes pallidi murmurantesq;, tẽpestatum nuntii sentiuntur: pluuiæ etiã, si in lucernis fungi: si flexuose uolitet flã ma, uentũ portendi: & lumina cũ præ se flãmas elidũt aut uix accendũtur: itẽ cũ in eo pendentes coaceruantur scintillæ, uel cũ tollentibus ollas carbo adhæréscit, aut cũ contentus ignis è se fauillã discutit, scintillamue emittit, uel cũ cinis in foco cõcrescit, & cũ carbo uehemẽter perlucet. His adiungitur Capnomantia, à fumo sic dicta, quia flammã & fumũ scrutatur, eorũque colores, sonos & motus: quãdo in rectũ protenditur, uel in obliquũ fertur, siue in orbẽ uoluit, quẽadmodũ de his legitur apud Statiũ his uersibus:

Vincatur pietas, pone eia altaria uirgo,
Quæramus superos, facit illa acieq; sagaci
Sanguineos flammarum apices, genitumq; per auras
Ignem, & clara tamen mediæ fastigia lucis
Orta, docet tunc in speciem serpẽtis inanem
Ancipiti gyro uolui, frangiq; rubore.

Iam uero etiam in Aethnæis crateribus atq; in Nympheis cãpis apud Apolloniatas auguria ab igne & flammis capiebantur lęta quidem, si quæ iniecta fuissent corriperent: tristia, si respuissent. Atq; de his etiam in posterioribus inter oraculorum responsa dicemus.

De mortuorum reuiuiscẽtia, de lõgęua dormitiõe atq; inedia Ca. LVIII.

Onueniũt philosophi Arabes, quod aliqui homines possunt se eleuare supra uires corporis, & supra uires sensitiuas, illisq; superatis perfectione cœli & intelligentiarum diuinum in se recipere uigorẽ. Cũ itaq; animæ hominũ omnes perpetuę sint, perfectis quoq; animis omnes spiritus obediũt, putant magi perfectos homines per suæ animæ uires alias inferiores animas iam quodãmodo sepa-

ratas moribundis corporibus suis posse restituere, rursusq; inspirare, nō secus atq; mustela interempta spiritu & uoce parētis reuocatur in uitam: atq; leones inanimem partum inhalando uiuificant: & quoniā, ut aiunt, omnia similia similibus applicata similiū naturarū efficiuntur, & omne patiens & actum alicuius agentis in se recipiens etiā agentis illius natura induitur atque connaturatur: hinc putant ad hanc uiuificationē haud parū conferre, etiā herbas quasdā & magicas confectiones, quales ex cinere Phœnicis, & serpentum exuuiis confici tradunt, quod tamen plerisq; fabulosum & multis etiā impossibile uideri posset, nisi historica fide haberetur cōprobatum. Nam plerosq; aqua submersos, alios ignibus iniectos, & rogo impositos, alios in bello occisos, alios aliter exanimatos post plures etiā dies reuixisse legimus, quēadmodum de Auiola uiro consulari, de L. Lamia, Cælio Tuberone. Corfidio, Gabieno, & plerisq; aliis testatur Plinius. Similiter Aesopū fabulatorem, Tindoreum quoq; & Herculem, atq; Palicos Iouis & Thalię filios mortuos iterum reuixisse legimus: plurimos etiam per magos & medicos in uitā reuocatos, sicut de Aesculapio ab historiis proditum est, & nos superius narrauimus ex Iuba & Xantho, & Philostrato, de Tillone & Arabe quodam, atq; Apollonio Tyaneo. Legitur etiam Glaucus quispiā mortuꝰ, quem præter omnium expectationem accurrentibus medicis, herba quam draconem uocant uitæ restitutum dicunt: alii gustato mellito pharmaco reuixisse aiūt, unde ortū est adagium: Glaucus poto melle resurrexit. Apuleius etiam ritum huiusmodi reuocationū referens de Zachla Aegyptio ꝓpheta inquit: Propheta sic propitiatus herbulam quampiā ob os corporis, & aliam pectori eius imponit, tunc orientē obuersus, uel incremēta solis augusti tacitus imprecatus, uenerabili scena facies ad studia præsentiū tantū miraculum certatim adrexit, iam tumore pectus extolli, iam salubris uena pulsari, iam spiritu corpus impleri, & adsurgit cadauer, & profatur adolescens. Quæ si uera esse debeant, oportet moribūdas animas nonnunquam in corporibus suis latere uehementioribus extasibus oppressas, & ab omni corporea actione solutas: sic ut uita, sensus, motus, corpus omne deserāt, ita tamen, quod homo uere nondū mortuus sit, sed iaceat exanimis, & tanquā mortuus, etiam per diuturnum tempus. Atq; id sæpissime compertum est, pestilentiarum temporibus multos uidelicet qui pro mortuis tumulandi ferebantur in sepulchris reuixisse: multoties etiam mulieribus accidisse legimus ex suffocatione matricis laborantibus: & narrat Raby Moyses ex libro Galeni, quē transtulit Patriarcha, quod accidit homini suffocatio quæ durauit diebus sex, nec comedit, nec bibit, & redduntur eius arteriæ duræ. Et dixit in eodem libro, quod accidit homini repletio ex qua amittitur pulsus totius corporis, & non mouetur cor, & iacet sicut mortuꝰ. Et dicit quod accidit ex casu à loco alto, uel clamore magno, uel ex longa mora sub aqua syncopis, durans quadraginta octo horis, & iacet homo sicut mortuus,

Suffocationis et extasis mira exempla.

in cuius facie surgit puluis uiriditas. Et refert in eodem libro, de eo qui sepeliuit mortuum ante septuaginta duas horas post mortem ipsius, & interfecit eum, quia sepeliuit eum uiuum, & dedit ibi signa quibus cognoscitur, quod isti sint uiui licet iaceant similes mortuis, & certo moriantur, nisi succurratur illis, aut per phlebotomiam, aut alias curationes: & hæc sunt ex his quæ ualde raro contingunt. Et hic est modus per quem intelligimus magos & medicos suscitare mortuos, sicut qui serpentum ictu exanimati olim per Marsorum & Psillorum gentem uitæ restituebantur. Posse autē huiusmodi extases longo tempore durare, absq; hoc quod homo uere mortuus sit, non secus arbitrādum est, atq; in gliribus & crocodilis, & plerisque serpentibus, quæ per totam hyemem sic obdormierunt, sic somno expirant, ut uix igne reuocari queant: & ego sæpe uidi dissectum glirem immobilem manere, tanquam mortuum, donec coqueretur, atq; tunc primū in bulienti aqua dissecta membra uitam commonstrasse. Similiter licet difficile creditu sit, legimus tamen apud probatos historicos, etiam hoīes quosdam longęuo somno plurimos annos continuos dormiuisse, interim donec euigilassent, nihil seniores effecti: quod ipse testatur Plinius, de puero quodam, quem æstu & itinere fessum in specu septē & quinquaginta annos dormiuisse narrat. Legimus etiā Epimenidē Gnosium annis quinquaginta septē dormiuisse in spelūca. Hinc natū adagiū: Vltra Epimenidem dormire. Narrat M. Damascenus suo tempore in Germania defessum rusticū sub fœni tumulo per totū autumnū, sequentemq; hyemē continuo dormiuisse, donec æstate fœno paulatim depasto experrect⁹ tanquā semimortuus, totusq; extra se positus, inuentus est. Confirmant hanc opinionē ecclesiasticæ historiæ de septem dormientibus, quos annos centum & nonaginta sex dormiuisse ferunt. Est in Noruegia sub eminēti littore antrū, ubi ut Paulus Diaconus & Methodius martyr scribunt, septem uiri dormientes iacuerunt sopiti longo tempore sine ulla corruptione, & sæpe populos ad ipsos lædendum ingressos continuo fuisse contractos: deniq; accolas pœna præsenti cautos ab ipsorum læsione destitisse aiūt. Ipse autem inter philosophos non infimi nominis Xenocrates, longæuā hanc indormitationē, quandā naturalē pœnā, certis qbusdam animaꝝ demeritis ab æterno deputatā putauit. Ipse M. Damascenus multis rationib⁹ possibilē & omnino naturalē probat, nec absurdū putat, quod cū cæteris animātibus quibusdā cōcessum est, ut sine cibo & potu, sine excretione, sine tabefactiōe & corruptione pluribus mensibus dormire possint: id etiā homini, siue id accidat illi potione aliqua uenefica, aut ægritudine soporifera, seu meticuloso quodā sopore, aut similibus de causis, pluribus diebus, aut mēsibus, aut annis, secūdū intentionē uel remissionē uiriū, & passionū aīæ suę posse cōtingere. Et narrāt medici antidota, de quibus si quis nimiā portiūculā ederit, diuturnā deinde posse pferre inediā, ceu quondā Helias certo esculēto ab angelo past⁹,

Sommi diu turni exēpla.

ambulauit & ieiunauit in fortitudine cibi illius quadraginta dies. Et recitat Ioannes Bocatius, fuisse suo tempore uirum apud Venetias, qui in singulos annos per quadraginta dies absq; ullo cibo ageret ieiunium. Quodq; magis mirum est, fuisse eodem tempore in inferiori Germania mulierem, quæ in tricesimum annum nihil unquã cibi sumpsisset, quod quidem nobis incredibile uideri posset, nisi confirmaret hanc rem recens, & nostri seculi miraculum in fratre Nicolao de Saxo, natione Heluetio, quem in eremo duobus & uiginti annis, quousq; uita excessit, sine omni cibo uixisse cõstat. Mirum & illud quod prodidit Theophrastus, fuisse Philinũ quendam qui nullo sit usus potu uel cibo, prçterquã lactis. Et sunt graues authores qui herbã quandam Spartanicam describunt, qua Scythas duodecim dies durare sine cibo & potu, ea semel gustata, uel in ore retenta tradunt. *Mira ieiuniorũ exẽpla.*

De diuinatione, quæ per somnia fit. Cap. LIX.

EST etiam diuinationis species, quæ inter dormiendum fit, somniorum scilicet, & philosophorũ traditionibus, & theologorum autoritatibus historiarumq; exẽplis, & quotidiana experientia comprobata. Somnium autẽ dico hic, nõ quod phantasma, uel insomnium: hæc enim uana sunt, & nihil diuinationis habẽt: sed ex uigiliarum reliquiis aut corporis turbatione nascuntur: quoties nanq; oppressi corporis uel fortunæ commodis uel incommodis, tunc qualis animus uigilantem fatigauerat, talis se ingerit dormienti: uel aliquando contrarius insomnio decepti. Somnium igitur dico hic, quòd in spiritu phantastico, animo & corpore bene se habẽtibus, cœlestium causatur influxu. Huius quidem interpretãdi regula apud astrologos inuenitur, in ea parte, quæ de quæstionibus inscribitur, sed tamẽ parũ sufficiẽs, quia somnia huiusmodi diuersis hominibus, diuersimode usuueniũt, iuxta diuersam spiritus phãtastici qualitatem ac dispositionem: quapropter non potest eadem cõmunisq; regula somniorum interpretandorum singulis adhiberi: sed iuxta Synesii sententiam, cum accidentia sunt eadem rebus, eisdem similiaq; similibus, sic qui in idem aut simile uisum sæpius inciderit, eandem aut similẽ sibi designauerit sententiã, passionẽ, fortunã, actionem, euentum deniq;, quemadmodum inquit Aristoteles, sensu confirmatur memoria, ex memoria uero eiusdem rei sæpius obtẽta nascitur peritia; ex pluribus peritiis paulatim cumulatur ars & scientia: simili ratione & circa somnia oportebit incedere. Vnde iubet Synesius, unumquenq; somnia sua & suos inde obseruare euentus, scilicet, quæ uisa in quales euentus inciderint, ac huiusmodi regulas, scilicet uisa & accidentia, cum somniis, tum uigiliæ memoriæ commendare, atq; sedula quadam hac obseruatione huiusmodi perplurimas regulas penes seipsum accumulare, ex qua quidem accumulatione, ars quædam diuinatori, & suorum cuiq; somniorum interpretandorum paulatim consurgit, dum nihil dilabitur à memoria. Efficaciora autẽ sunt somnia, quan- *Somnium.*

do luna illud peruertit signum, quod fuit in nona radicis natiuitatis uel reuolutionis illius anni, uel in nono signo à signo profectionis. Verissima autem atq; certissima diuinatio, neq; natura neq; humanis artibus, sed purgatis mentibus prouenit, inspiratione diuina. Quod uero hic ad uaticinia & oracula spectat, discutiemus.

De furore & diuinationibus, quæ in uigilia fiunt, de melancholici humoris potentia, quo etiam dæmones nonnunquam in humana corpora illiciuntur. Cap LX.

Ontigit etiam, non modo dormientes, sed & uigilantes nõnunquam soluto animo, suisq; stimulis impulso diuinare, quã diuinationem Aristoteles furorem uocat, & ab humore melancholico procedere docet in tractatu de diuinatione inquiens: Melancholici propter uehementiam longe bene coniectant, & cito habitũ imaginantur, facillimeq; cœlestium recipiunt impressionem. Et in Problematib⁹ ait: Sibyllas, & Bacchides, & Niceratum Syracusanum, & Amonem à naturali melancholica complexione fuisse diuinatores atq; poëtas. Causa itaq; furoris, si qua intra humanum corpus est, humor est melãcholicus: non quidem ille, qui atra bilis uocatur, qui adeo praua horribilisq; res est, ut impetus eius à physicis ac medicis ultra maniam, quam inducit, etiam malos dæmones ad obsidenda humana corpora illicere perhibeatur. Humorẽ igitur hic intelligimus melancholicum, quæ naturalis & candida bilis uocatur: Hæc enim quando accenditur, atq; ardet, furorem concitat, ad scientiã nobis ac diuinationem conducentem, maxime autem si iuuetur influxu aliquo cœlesti, præcipue Saturni, qui cum ipse frigidus sit atq; siccus, qualis est humor melancholicus, illum quotidie influit, auget atq; conseruat. Præterea cum sit ipse arcanæ contẽplationis autor, ab omni publico negotio alienus, ac planetarum altissimus, animã ipsam cum ab externis officiis ad intima semper reuocat, tum ab inferioribus ascendere facit, trahendo ad altissima, scientiasq; ac futuroꝝ præsagia largitur: & hoc est quod intendit Aristoteles in lib. Problematum: Ex melancholia, inquiẽs, quidam facti sunt sicut diuini prædicentes futura, & quidam facti sunt poëtæ. Ait præterea omnes uiros in quauis scientia præstantes, ut plurimũ extitisse melancholicos: quibus etiã Democritus & Plato attestantur asserẽtes melancholicos nonnullos intantũ præstare ingenio, ut diuini potius quàm humani uideantur. Sic melãcholicos perplures primũ rudes, ineptos, insanos, quales extitisse aiũt Hesiodum, Ionem, Tynnichum, Calcinensem, Homeꝝ & Lucretium, sæpe furore subito corripi, ac in poëtas euadere, & miranda quædam diuinaq; canere, etiam quæ ipsimet uix intelligãt. Vnde diuus Plato in Ione, Pleriq;, inquit, uates postquã furoris remissus est impetus, quæ scripserũt nõ satis intelligũt, cũ tamẽ recte de singulis artibus in furore tractauerint, quod singuli harũ artifices legendo diiudicãt. Tantũ præterea tradũt melancholici hu

Furor diuinatiõis species.

Melancholici igenio pollent.

moris imperium esse,ut suo impetu etiã cœlestes dæmones in humana corpora nonnunquã rapiantur,quorũ præsentia,& instinctu,hoĩes debacchari,& mirabilia multa effari omnis testatur antiquitas:idq; sub triplici differẽtia,iuxta triplicẽ animæ apprehensionẽ,uidelicet imaginatiuã, rationalẽ & mentalem contingere putant. Dicunt itaq;, quando anima melancholico humore impulsa,nullo cohibente,habenas corporis, mẽbrorumq; uincula transgressa,tota in imaginationẽ trãsfertur, subito efficitur inferiorũ dæmonũ habitaculũ,àquibus manualiũ artiũ sæpe miras accipit rationes. Sic uidemus rudissimum aliquem hominem subito in pictorem egregium aut architectum,uel alterius cuiusq; artis euadere magistrũ. Quando uero eiusmodi dæmones futura nobis portendunt, tunc ostendunt quæ ad elementorum turbationes,temporumq; uicissitudines attinent,ut futuram pluuiam,tempestatẽ,inundationem,terræmotũ, mortalitatẽ, famẽ, stragem & eiusmodi:quemadmodũ apud Aulũ Gelliũ legimus,Corneliũ, sacerdotem,quo tempore Cæsar & Pompeius in Thessalia confligebant,Pataui furore correptum,& tempus,& ordinem,& exitum pugnæ prænarrasse. Quando uero anima tota in rationem conuertitur,mediorum dęmonũ efficitur domicilium:hinc rerũ naturaliũ humanarumq; nanciscitur scientiam atq; prudentiam. Sic uidemus hominem aliquem subito in philosophum, uel medicum uel oratorem egregiũ euadere,ex futuris aũt prædicere quę ad regnorum mutationes & seculorũ restitutiones pertinent ,quemadmodũ Sibylla Romanis. Cũ uero anima tota in mentem assurexerit,tunc sublimiũ dæmonum receptaculum effecta,ab illis arcana ediscit diuinorũ, puta dei legem,ordines angelorũ,& quæ ad æternarum rerum cognitionem animarumq; salutem pertinent. De futuris uero præuidet,quæ diuinæ prouidentię adiacent,ut futura prodigia seu miracula,futurũ prophetã,uel legis mutationem. Sic de Christo Sibyllæ ante aduentum eius longo tempore uaticinatæ sunt. Sic Vergilius nasciturum Christum iam in propinquo intelligens,Cumanæ Sibyllæ recordatus,cecinit ad Pollionem:

Melancholici humoris ĩperiũ.

Vltima Cumæi iam uenit carminis ætas,
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo.
Iam redit & uirgo,redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies cœlo demittitur alto.

Et paulo post innuens originalem culpam irritam fore,ait:

Te duce si qua manent sceleris uestigia nostri
Irrita,perpetuo soluent formidine terras. & subiungit:
Ille deum uitam accipiet,diuisq; uidebit
Permixtos heroes,& ipse uidebitur illis,
Pacatumq; reget patriis uirtutibus orbem.

Subditq; inde serpentis occasum, & ligni mortis, siue ligni scientiæ boni & mali uenenum sopitum iri,inquiens:

Occidet & serpens, & fallax herba ueneni.

Mansuram tamen originalis peccati fomitem innuit, cum dicit:

Pauca tamen suberunt priscæ uestigia fraudis.

Tandem, qua potest maxima hyperbole hanc prolem acclamando dei sobolem, adorat his uerbis:

Chara deum soboles magnum Iouis incrementum
Aspice conuexo nutantem pondere mundum
Et terras, tractusq; maris, cœlumq; profundum,
Aspice uenturo lætentur ut omnia seclo.
O mihi tam longe maneat pars ultima uitæ,
Spiritus & quantum sat erit tua dicere facta.

Sunt etiam quædam prognostica, quæ inter confinia naturalis & transnaturalis diuinationis media sunt, ut in his qui morti proximi, & senecta debilitati, nonnunquam futura præuident, quia ut inquit Plato, in repub. qui sensibus minus præpediti sunt, eo acutius intelligunt, & quia loco quo sunt migraturi uiciniores sunt, & quasi iã paululũ relaxatis uinculis, nõ oĩno corpori amplius obnoxii sunt, diuinæ reuelationis lumina facile percipiunt.

De formatione hominis, de sensibus exteris & intimis ac mente: de triplici animæ appetitu, ac passionibus uoluntatis. Cap. LXI.

EST Theologorum quorundam opinio, deum ipsum hominis primæui corpus nõ immediate creasse, sed cœlitum adiutorio ex elemẽtis composuisse atq; formasse, cui opinioni adstipulatur etiam Alcinous ex Platonis dogmate, putãs summum deũ mundi totius deorumq; & dæmonum creatorẽ esse, atq; illa iccirco immortalia esse, cætera autem & mortalium animantium genera iuniores deos ad mandatum summi dei procreasse: nam si ipse hæc etiam genuisset, immortalia nata fuissent. Dii itaq; ex terra & igne aëreq; & aqua, portiones quasdã mutantes ligantesq; inuicem, corpus unum ex omnibus confecerũt, quod animæ ad ministerium subiecerunt singulis illius potentiis singulas in eo prouincias assignãtes, humilioribus quidem humiliores sedes assignantes: quippe iracundiæ præcordia, cupidini uterum, nobiliores autem sensus in caput, ueluti in totius corporis arcem: deinde sermonis organa multifaria. Diuidunt autem sensus in externos & intimos: externos deinde in quinque omnibus notissimos partiũtur, quibus pariter quinq; organa siue subiecta, quasi fundamenta quædam attribuuntur sic disposita, ut quæ eminentiore parte corporis collocantur, potiorem quoq; puritatis ordinem obtineant: oculi enim supremo loco collocati purissimi sunt, ignis lucisq; naturę sunt cognati: deinde aures secundum & loci & puritatis ordinem obtinentes, cõparantur aëri: tertium possident nares, mediam inter aërem aquamq; continentes: deinceps uero gustandi organum crassius & aqueæ naturæ simillimum: postremo gradu tactus per totũ diffusus, terræ crassitudini deputa-

Sensus exteriores quibus elementis respõdeant.

tur. Puriores autem sensus sunt, qui non appropinquantes sensibilibus à longinquo percipiunt, ut uisus, & auditus: deinde etiam odoratus per medium aërem non appropinquantia percipit: gustus autem non nisi propinqua sentit. Tactus utroq; modo se habet, nam appropinquãtia corpora sentit: & quemadmodum uisus per medium aërem cernit, ita etiam tactus per mediam uirgam uel baculum, dura, mollia & humida sentit. Verum tactus solus è sensibus omni animali communis est: certissimum autem hunc sensum homo possidet, hoc namq; & gustu reliqua animalia præcellit, sed in aliis tribus sensibus à quibusdam animalibus euincitur, sicut à cane qui homine acutius uidet, audit, atq; olfacit, similiter acutius multis cæteris animantibus, & homine uident lynces & aquilæ. Sensus uero interiores, ut uult Auerrois, in quatuor partiti sunt, quorum primus communis appellatur, eo quod omnes quæ per externos sensus hauriuntur imagines primus colligit atq; perficit. Secundus uis imaginatiua, cuius officiũ est cũ ipsa nihil præsentiat, imagines à prioribus sensibus acceptas retinere, easq; tertiæ sentiendi naturæ, quæ phantasia existimandi atq; cogitãdi uis est offerre, cui^9 opus est, acceptis imaginibus, quid aut qualis sit id cuius illę imagines sunt, percipere atq; iudicare, atq; ea ipsa quæ sic discreuerit, coniunxerit, perceperit, iudicauerit quartæ potentiæ, quam memoriam dicimus, seruanda commendare. Etenim illius in genere uirtutes sunt, discursus, dispositiones, persecutiones & fugæ, atq; concitationes ad agendũ. At in specie intellectualiũ intellectiones, uirtutes, disciplinæ ratio, consiliũ, electio. Hæc aũt est, quę per somnia, nobis futura monstrat: unde phantasia aliquando nominaẽ intellectus phãtasticus: est enim ultimũ uestigiũ intelligẽtiæ, quæ, ut ait Iamblichus, omnibus animi uiribus adnata, omnes figuras effingit, similitudines specierum, & operationes, uisaq;, seu impressiões uiriũ aliarum trãsmittit in alias: quæ quidẽ à sensu micãt, in opinionẽ excitat: quæ uero ab intellectu, secundo loco offert opinioni, sed à seipsa ab omnib^9 imagines suscipit, atq; p suã proprietatẽ, secundũ assimilationẽ proprie designat, omnes actiões animę fingit, atq; externas accõmodat intimis, etiã corpori impressiões imprimit. Habẽt aũt sensus isti sua organa in capite, nã sensus communis cũ imaginatione, priores cerebri cellulas possidet, licet Aristoteles organum sensus cõmunis, posuerit in corde, cogitatiua aũt uirtus, supremum, & medium capitis obtinet, deinde memoria postremũ. Porro organa uocis, atq; sermonis, multa sunt, siquidem interni pectoris inter la tera, musculi, thorax, pulmo, trachea, arteria, fauces, & horum maxime, quod est cartilaginosum, secundũ recurrentes neruos, & plectrũ linguæ, & omnes hæ particulæ & musculi, q exufflationis organa sunt. Sermonis uero organũ propriũ, os est, in quo plasmantur, formantur, & figurantur uerba & loquelæ, lingua, & gurgulione, in illo plectri obtinentibus uicem, & palato sonum faciente, dentium & oris apertione, ueluti in lyra chordarum similitudinem referentibus naso,

Gustu et tactu hõ reliqua præcellit animalia.

Sensuũ organa in capite.

inſuper ad ſonoritatem bonam aut malam conferente. Supra ſenſibilē animam, quæ per corporis organa uires ſuas explicat, ſupremum locum occupat mens ipſa incorporea, & hæc geminam naturam habens: Vnam rerum earum quæ naturæ ordine continentur, cauſas, proprietates progreſſuſque perquirentem, & in ueritatis contemplatione contentam, quem iccirco cōtemplatiuum intellectum uocant: Alteram mentis natura ſiue uis, quę agēda, quæq́; fugienda ſint conſultando diſcernens, tota in conſultatione & actione uerſatur, quem iccirco actiuum intellectum uocant. Hunc itaque ordinem potentiarum, natura ſtatuit in homine, ut per exteriores ſenſus cognoſceremus corporalia, per interiores ultra hoc ſimilitudines corporū, & ulterius per mentem ſiue intellectum abſtracta quæ nec corpora ſunt, nec illis ſimilia. Et iuxta hunc triplicem potentiarum animæ ordinem tres naſcuntur in anima appetitus: Primus naturalis, qui eſt inclinatio quædā naturæ in ſuū finē, ut lapidis deorſum qui ineſt omnibus: alius animalis q ſequitur ſenſus, diuiſus in iraſcibilem & cōcupiſcibilem: tertius intellectiuus, qui appellatur uoluntas, in hoc differens à ſenſitiuo qui eſt per ſe illorū, quæ poſſunt offerri ſenſibus, nihil concupiſcens, niſi aliquo modo comprehēſum. Voluntas uero etſi ſit per ſe omniū poſſibiliū, quia tamē libera eſt per eſſentiam, poteſt etiā eſſe impoſſibiliū, qualis fuit in dæmone appetente ſe eſſe æqualē Deo, itaq; uoluptate & dolore cōtinuo alteratur & deprauatur, dum inferioribus potentiis aſſentitur. Vnde quatuor ex eius deprauato appetitu naſcuntur in eo paſſiones, q̄bus ſimiliter corpus nonnunquā afficit̄, quarū prima uocatur oblectatio, quæ eſt mentis ſiue uolūtatis quędā mollities atq; aſſentatio, qua illi quomodo ſenſus porrigūt ſuauitati libētiſſime cōſentit, paret, atq; obſequit̄: quam iccirco definiūt eſſe inclinationē animi ad emolientē uoluptatē. Secunda uero dicitur effuſio, quæ eſt remiſſio aut diſſolutio uirtutis, quando uidelicet ultra oblectationē tota mētis uis atq; intentio præſentis boni dulcedine deliqueſcit ac defluit, penitusq́; ſe diffundit & effert ad eo fruendū. Tertia dicitur iactantia, ſcilicet elatio geſtiēs, exiſtimans ſe maximum quoddam bonum conſequutum, cuius poſseſsione ſe inſolentius efferēs, exultat & inaniter gloriatur. Quarta & ultima eſt maleuolentia, uoluptas quædam ex malo alterius ſine ſuo emolumento. Dicitur aūt ſine emolumento ſuo, quia ſi quis ob utilitatem ſuam ex malo alterius gaudeat, hoc erit potius ex beneuolentia in ſeipſum, quàm ex maleuolentia in alios: Atq; his quatuor paſſionibus ex deprauato uoluptatis appetitu genitis, totidem contrarias paſſiones generat ipſe dolor, puta horrorē, triſtitiam, metum, & de bono alterius ſine ſuo detrimento dolorem, quam dicimus inuidiam, hoc eſt, in alienis bonis triſtitiam, quemadmodum miſericordia triſtitia quædam eſt in alienis malis.

Mentis gemina natura.

Triplex in anima appetitus

De paſſionibus animi, & earum origine, differentia & ſpeciebus. Cap. LXII.

Aſſiones animi nihil aliud ſunt, quàm quidam motus ſiue inclinationes prouenientes ex apprehenſione alicuius rei, tanquam boni uel mali, conuenientis uel diſconueniētis. Apprehēſiones autem huiuſmodi ſunt triplices, uidelicet ſenſuales, rationales, mentales. Et ſecundum has triplices ſunt in anima paſſiones: nã quandoq; ſequuntur apprehenſionem ſenſitiuã, & tunc reſpiciũt bonũ aut malum temporale, ſub ratione cõmodi uel incõmodi, delectabilis & offenſiui, & dicuntur paſſiones naturales ſiue animales: quandoq; ſequuntur apprehenſionem rationalem, & ſic reſpiciunt bonum aut malum ſub ratione uirtutis & uitii, laudis & uituperii, utilis & inutilis, honeſti & turpis: & dicuntur paſſiones rationales ſeu uoluntariæ: quandoq; ſequuntur apprehenſionem mentalē, & reſpiciunt bonum & malum ſub ratione iuſti & iniuſti, ueri & falſi, & tunc dicuntur paſſiones intellectuales, ſiue ſyndæreſis. Subiectũ autem paſſionum animæ, eſt ipſa uis animæ concupitiua, & diuiditur in cõcupiſcibilem & iraſcibilem, & utraq; reſpicit bonũ & malũ, ſed diuerſimode: Vis enim concupiſcibilis quandoq; reſpicit bonum & malum abſolute, & ſic cauſatur amor ſeu libido, & econtrario odium: uel reſpicit bonum, ut abſens, & ſic cauſatur cupiditas: ſeu deſiderium & malũ ut abſens, ſed ut imminens, & ſic cauſatur horror, fuga & abominatio: uel reſpicit bonum & malũ ut præſens & adeptum, & ſic oritur hinc delectatio, lætitia, uoluptas: inde triſtitia, anguſtia, dolor. Vis autem iraſcibilis reſpicit bonum & malũ ſub ratione difficultatis ad adipiſcendũ ſiue obtinendũ, fugiendũ uel depellendũ: & hoc quandoq; cum fidentia: & ſic cauſatur, hinc quidem ſpes, inde uero audacia: quandoq; cũ diffidentia, & ſic oritur deſperatio, & metus, ſiue timor. Quandoq; uis ipſa iraſcibilis ſurgit in uindictam, & hoc fit ſolum circa malum præteritum tanquam illatæ iniuriæ ſeu læſionis, & cauſatur ira. Et ſic reperimus undecim paſſiones in ipſo animo, quæ ſunt, amor, odium, deſiderium, horror, lætitia, dolor, ſpes, deſperatio, audacia, timor, ira.

Quomodo paſſiones animi mutant corpus propriũ permutando accidentia, & mouendo ſpiritum. Cap. LXIII

Aſſionum autem animæ quando ſenſualem apprehenſionem ſequuntur, uim regitiuam habet phantaſia, ſeu uirtus imaginatiua. Hæc enim de ſua potentia iuxta paſſionum diuerſitatem primo diuerſimode alterat & tranſmutat corpus propriũ trãſmutatione ſenſibili, mutando accidentia in corpore, & mouendo ſpiritum ſurſum uel deorſum, ad extra uel ad intra, & diuerſas qualitates producendo in membris: Sic in gaudio ſpiritus expelluntur, in timore retrahuntur, in uerecundia mouentur ad cerebrum: Sic in gaudio dilatatur cor ad extra paulatim, in triſtitia conſtringitur paulatim ad intra. Simili modo in ira uel timore, ſed ſubito. Rurſus ira uel cupiditas uindictæ producit calorem, rubedinem, amarum ſaporem, & alui fluxum. Timor inducit frigus, cordis

trepidationem,uocis defectum,atq; pallorem. Tristitia sudorem,& albedinem cæruleam. Misericordia etiam quæ tristitia quædam est, sæpe miserãtis corpus male afficit,ut alterius corp⁹ uidetur affectum. Palam quoq; est inter amantes aliquos,tam fortem esse ligaturam amoris, ut quod patitur unus eorum,patiatur & alter. Anxietas etiam inducit siccitatem, & nigredinem: quantos etiam calores cupido amoris concitet, in hepate & in pulsu, noscunt medici,eo iudicio nomen amatæ in passione heroica deprehẽdentes. Sic Nausistratus cognouit Antiochum amore Stratonice captum. Manifestum præterea est passiones eiusmodi quando uehementissimæ sunt, posse mortem inferre: & hoc apud uulgus palam est,nimia lætitia, tristitia, amore,odio,interdum mori homines,sæpe etiam morbo leuari. Sic legim⁹ Sophoclem & Dionysium Siciliæ tyrannum, utrunq; accepto tragicæ uictoriæ nuntio,subito mortuos. Sic mater uiso filio è Cannensi prælio redeũte,repente obiit. Quid etiam tristitia possit,omnibus notũ est. Scimus etiã canes nimia tristitia de morte dominorum suorum sæpe mortuos fuisse.

Animi passiones mortem nonnũquam inferunt.

Nonnunquam etiam ex huiusmodi passionibus morbi diuturni sequuntur,& quandoq; curantur. Sic ex alto despicientes aliqui præ timore nimio contremiscunt,caligãt,infirmantur,quandoq; sensus amittunt. Sic singultus,febres,morbi comitiales quandoq; sequuntur,quandoq; uero recedũt, quãdoq; mirabiles quidam effectus proueniunt,ut in Crœsi filio, quem genitrix mutum ediderat,metus uehemens auiditasq; uocem excussit,quam natura diu negauerat. Sic repentino quodam casu affectũ,sæpe uita,sensus, motus,subito membra deserunt,ac sæpe statim reuertuntur. Quantum etiam coniuncta magnanimi audaciæ,uehemens ira faciat,ipse ostendit magnus Alexander,qui in India prælio circunuentus,lumẽ & ignem ex se profundere uisus est. Theodorici pater ignis scintillas ex toto corpore profudisse legitur,ita,ut scintillantes flammæ hincinde etiam cum sono prosilirent. Atq; horum similia nonnunquam etiam in beluis apparet,sicut de Tiberii equo,quem ore flammigerasse proditum est.

Quomodo passiones animi immutant corpus per modum imitationis à similitudine. Item de transformatione ac translatione hominũ, & quas uires uis imaginatiua non solum in corpus, sed etiam in animam obtineat. Cap. LXIIII.

Assiones supradictæ quandoq; alterant corpus per modũ imitationis, propter uirtutem quam habet similitudo rei ad trãsmutandum,quam uehemens mouet imaginatio, sicut in stupore & congelatione dentium ex uisu uel auditu aliquo, uel quia uidemus uel imaginamur alium comedere res acres: sic uidẽs aliũ oscitare etiam oscitat,& aliqui cum audiunt acida nominare,lingua acescit: molestia etiam tetri alicuius spectaculi gustum inficit, & prouocat nauseam: quidam sanguinis humani aspectu syncopantur: nõnulli cum alicui ama-

cibū afferri uid[illegible]t,sentiūt in ore saliuā amarā.Et narrat Gulielmus Parisiensis se uidisse h[illegible]nē,q solo aspectu medicinæ mouebatur quoties opus erat motu expurgatio[illegible]s: cū tn̄ nec substātia medicinæ, nec sapor nec odor ipsius ad ipsum peruenisset:sed sola similitudo apprehensa.Hac ratiōe somniātes se ardere,uel esse in igne,quādoq; cruciātur intolerabiliter,tanq̄ si uere ardeant,cū tn̄ ueritas & substantia ignis apud eos non est, sed sola similitudo per imaginationem apprehensa.Nonnunq̄ etiā ipsa humana corpora transformant trāsfiguranturq́;,& transportātur, sæpe quidem in somniis,nonnunq̄ etiā in uigilia. Sic Cyppus qui postea electus est rex Italiæ,dū tauroꝝ pugnā uictoriāq; uehementius admirās meditatur,in illa cura obdormiens noctē, mane corniger repertus est,nō aliūde q̄ uirtute uegetatiua uehementi imaginatione stimulata,corniferos humores in caput eleuante,&cornua producente. Vehemēs enim cogitatio,dum species uehementer mouet, in illis rei cogitatæ figuram depingit, quam illi in sanguine effingunt, ille nutritis à se imprimit membris,cum propriis,tum aliquando etiam alienis:sicut imaginatio prægnātis in fœtum imprimit rei desideratæ notā,& imaginatio morsi à cane rabido,in urinam imprimit imagines canum. Sic multi subito canescunt:alius è puero,unius noctis somnio,in uirum perfectum excreuit.Huc multi etiam Dagoberti regis cicatrices, & Francisci stigmata referre uolūt, dum ille correptionem uehementer timet,alter Christi uulnera uehementius contemplatur.Sic multi etiā transportantur de loco ad locum transeūtes flumina,& ignes,& loca inaccessa: quādo uidelicet uehemētis alicuius cō cupiscentiæ,aut timoris,uel audaciæ species spiritibus impressæ, uaporibus permixtæ mouēt organū tactus in sua origine,unà cū phantasia,quę motus localis principiū est. Vnde concitātur mēbra & organa motus ad motū,mouēturq́; sine errore ad locū imaginatū,non quidē ex uisu, sed ex phantasia interiore. Tāta est uis animæ in corpus,ut quorsum ipsa imaginatur & somniat,ipsum corpus simul attollat atq; traducat. Legimus alia pleraq; exempla quibus uis animæ in corpus cū admiratione explicaẗ,quale illud scribit Auicenna de quodā,qui cū uellet,corpus suū paralysi oblædebat. Narraẗ de Gallo Vibio,cui hoc accidit uni,ut in insaniā nō casu incideret,sed iudicio pueniret:nā dum insanos imitaẗ,dū ingenii lenociniū furorē putat,quā adsimulabat insaniā,ad uerā redegit.Et Augustinus refert quosdā q aures pro arbitrio mouerēt,& q immoto capite uerticē totā deponerēt ad frontē,reuocarentq́; cū uellent:& aliū quendā solitū sudare ubi uellet.Notū quoq; est aliquos flere cū uolūt,& ubertim lachrymas profundere:quosdā etiā repertos, qui eoꝝ quę deglutissent,uaria paulatim tanq̄ de sacculo,quod placuisset, proferrēt. Et hodie adhuc uidemus plures,qui auium,pecorū,canum hominūq; quorunq; uoces sic imitantur exprimuntq́;,ut discerni omnino nō possint.Iam uero & fœminas in mares mutatas fuisse,multis exemplis narrat Plinius:similia & suo tempore accidisse testatur Pontanus,de quadā muliercula Caie

Mira imaginationis uis.

Francisci stigmata.

tana,& altera quadam Aemilia, quæ cum utraq; nupta,post plures annos in uiros mutatæ sunt. Quantum autē ipsa imaginatio possit in animā, nemo ignorat: est enim substantiæ animæ uicinior quàm sensus, quare etiam plus agit in animam quàm sensus: sic mulier per introductas certis magicis artificiis fortes imaginationes, somnia, suggestiones, sæpissime ligantur in amorem alicuius arctissimū. Sic perhibent Medeam ex solo somnio exarsisse in amorē Iasonis. Sic aīa nōnunq̃ per uehemētē imaginationē uel speculationē à corpore omnino abstrahitur, quemadmodū Celsus narrat de quodā presbytero, qui quoties collibuisset auferebat se à sensibus & iacebat similis mortuo, ut cum pungeretur & ureretur, non sentiret ullum dolorē, iacebatq; immotus & sine anhelitu: hominum tamen uoces, si altius inclamassent, tanq̃ ex longinquo se audisse postea referebat. Verum de his abstractionibus latius in posterioribus disseremus.

Quomodo passiones animi etiam operantur extra se in corpus alienum. Caput LXV.

PAssiones animæ quæ phantasiam sequuntur, quando uehemētissimæ sunt, non solum possunt immutare corpus proprium, uerumetiam possunt trāscendere ad operandum in corpus alienum, ita, quòd admirabiles quędam impressiones inde producantur in elementis & rebus extrinsecis, atq; etiam morbos quosdam animi siue corporis, sic possent auferre uel inferre: Nam passiones animæ sunt potissima causa temperamenti corporis proprii. Sic anima fortiter eleuata & uehementi imaginatione accēsa, immittit sanitatem uel ægritudinem, non solum in corpore proprio, sed etiam in corporibus alienis. Sic putat Auicēna, quòd ad imaginationem alicuius cadat camelus. Sic qui morsus à cane rabido in rabiem incidit, apparent in urina eius figurę canum. Sic prægnantis mulieris cupiditas in corpus alienum agit, quando inficit fœtum in aluo, rei desideratæ nota. Sic multę monstrosæ generationes prodeūt ex monstrosis pręgnātium imaginibus, ceu qualē refert Marcus Damascenus apud Petrā sanctam, oppidum in Pisanis confinibus situ, Carolo Boēmiæ regi & Imperatori oblatam puellā, toto corpore feræ instar hirsutā & uillosam, quam mater religioso quodam horrore, in imaginē diui Ioannis Baptistæ, quæ ad lectulum erat, dum conciperet affecta, talem postea progenerauit. Atq; id nō solū in hominibus, sed etiā in brutis animātibus fieri spectamus. Sic legimus Iacobū patriarchā, uirgis in aquā proiectis, discolorasse oues Laban. Sic pauonū aliarūq; uolucrū cubātiū imaginarię uires, pēnis colorē imprimūt: unde albos producimus pauones, cubantiū habitacula albis linteis circūpendētes. Iamq; his exēplis patet, quomodo phantasiæ affectus, ubi uehemētius se intenderint, non modo corpus propriū, sed & alienū afficiūt. Sic etiā maleficorū nocendi cupiditas, fixis obtutibus q̃ perniciosissime homines fascinat. Assentiūt istis Auicēna, Aristoteles, Algazel & Galenus. Manifestum enim

Pauones albi quō producantur.

est,corpus à u[illegible]ore alterius corporis morbidi facillime infici, quod in peste & lepra p[illegible]m uidemus. Rursus,in uaporibus oculorum tāta uis est, quod possunt proximum fascinare atq; inficere,sicut regulus ,& catablepa aspectu suo homines interimunt:& fœminæ quædam in Scythia, apud Illyricos & Triballos,quem iratæ aspexerant,interimebāt. Nemo ergo miretur,corpus atq; animam unius,ab animo alterius posse similiter affici,cum sit animus longe potentior,fortior,feruentior,motuq; ualentior,quā uapores ex corporibus exhalantes,nec etiam desunt media,per quæ operetur:neq; prætерea minus subiicitur corpus alieno animo,quā alieno corpori. Hoc modo ferunt hominem,solo affectu atq; habitu agere in alterum:Ideoq; præcipiunt philosophi,consortium malorum atq; infœliciū hominū procul fugiendum,horū siquidem anima noxiorum plena radiorum,calamitosa contagione propinquos inficit:contrà,bonorum ac fœliciū consortia,præcipiūt appetēda,quoniam sua propinquitate multum nobis prosunt. Sicut enim odor ex asa fœtida,uel musco,sic ex malo mali,& ex bono boni, aliquid prosilit in proximum,ac diu quandoq; perseuerat infusum. Nūc uero si passiones supradictæ tantam uim habent in phantasia, certe maiorem habent in ratione,quatenus iam ratio ipsa,phantasia est excellentior. Multo deniq; maiorem in mente,hæc enim quādo ad beneficium aliquod,tota animi intētione erga superos defigitur,sępe corpus tā proprium quàm alienum,circa quod est affectum,diuino aliquo munere afficit. Hoc modo legimus ab Apollonio,Pythagora,Empedocle,Philolao multisq; prophetis, & etiam nostræ religionis sanctis,miracula facta fuisse. De his latius patebit inferius, ubi de religione disseremus.

Ratio excellentior phantasia.

Quòd passiones animi plurimum iuuantur ab opportunitate cœlesti : & quàm necessaria sit in omni opere, ipsa animi constantia.

Cap. LXVI.

Assiones animi cum cœlo plurimum adiuuantur & adiuuant, potentissimæq; euadunt,quatenus cum cœlo consentiunt uel naturali quodā pacto,uel uoluntaria electione seu libero arbitrio. Nam,ut inquit Ptolemæus,qui elegit id quod melius est, nihil differre uidetur ab eo,qui habet hoc ex natura. Conducit ergo maxime in quouis opere ad beneficia cœli suscipienda, si cogitationibus,affectibus,imaginationibus,electionibus, deliberationibus, contemplationibus & similibus,nos quoq; cœlo cōsonos præstiterimus. Passiones enim eiusmodi spiritū nostrū ad similitudinē suam uehemēter agitāt,ac subito nos nostraq; superis exponūt eiusmodi passiones significātibus:tū etiā ob dignitatē & propinquitatē suā cū superioribus multo magis atq; amplius cœlestia capiūt,quā res quæuis materiales. Potest enim animus noster per imaginationē uel rationē quadā imitatione,ita alicui stellæ cōformari,ut subito eiusdē stellæ muneribus impleatur, tanquā sui influxus proprium receptaculum

Mens uero cõtemplatrix quatenus se ab omni sensu,imaginatone,natura deliberatione seuocat,& ad separata se reuocat,nisi quatenus Saturno se exponit,præsentis indagationis non existit. Multa enim mens nostra p fidẽ operať,quæ est firma adhæsio,fixa intentio,& uehemens applicatio operantis aut suscipientis,in quacunq; re ad ipsum cooperantem & dantẽ uim ad opus,quod facere intendimus,adeo,ut fiat quodãmodo in nobis idolũ uirtutis suscipiẽdæ,& rei in nobis uel à nobis faciẽdæ.Debemus igiť in quouis opere & rerũ applicatiõe uehemẽter affectare,imaginari,sperare firmissimeque credere,id enim plurimũ erit adiumẽto. Et uerificatũ est apud medicos,firmã credulitatẽ,spẽ indubiã,& amorẽ erga medicũ,& medicinã,ad sanitatẽ plurimũ cõferre,etiã aliquãdo uel plus q̃ medicinã.Nã cũ hoc quod operatur medicinę uirt⁹ & efficax uis, operatur etiã medici fortis anim⁹,potẽs immutare qualitatis in corpore ægroti,maxime quãdo ille medico adhibẽs fidẽ eo ipso sese disponit ad medẽtis & medicinæ uirtutẽ suscipiendã. Ideoq; oportet in magia operantẽ esse cõstanti credulitate, confidentẽ, & de cõsecutione effectus nullatenus dubitare,nec animo hæsitare. Nã sicut firma & pertinax credulitas mirabilia operatur,etiã nonnunquã in operibus falsis,sic diffidẽtia atq; hæsitatio uirtutẽ animi operãtis,quæ inter utrũque extremũ mediũ est,dissipat atq; frangit,unde cõtingit optatũ à superioribus influxũ frustrari atq; deperdi,q sine animi nostri stabili ac solida uirtute rebus & operibus nostris coniungi atq; uniri minime potest.

Quomodo animus humanus potest coniungi cum cœlestium animis & intelligentiis,atq; simul cum illis mirabiles quasdam uirtutes rebus inferioribus imprimere. Cap. LXVII.

DIcũt Philosophi,maxime Arabes, animũ humanũ quãdo per suas passiones & effectus ad opus aliquod attentissimus fuerit, cõiungi ipsum cũ stellarũ animis,etiã cũ intelligẽtiis:& ita quoque coniunctũ causam esse ut mirabilis quædã uirtus operib⁹ ac rebus nostris infundatur,cũ quia est in eo rerũ omniũ apprehẽsio & potestas,tũ quia omnes res habẽt naturalẽ obedientiã ad ipsum,& de necessitate efficaciã,& mouẽt ad id quod desiderat nimis forti desiderio. Et secundum hoc uerificatur artificiũ characterũ, imaginũ, incantationũ & sermonum quorundã,& plurimorũ aliorũ experimentorũ mirabilium ad omnem rem quã animus affectat.Hoc modo quicquid dictat animus uehemẽter amantis,efficaciam habet ad amorem,& quicquid dictat animus fortissime odiẽtis,habet efficaciam nocendi & destruendi.Similiter & in cæteris quæ adfectat animus forti desiderio.Omnia enim quæ tunc agit & dictat ex characteribus,figuris,uerbis,sermonibus,gestibus & eiusmodi,omnia sunt adiuuantia appetitum animæ & acquirũt mirabiles quasdam uirtutes,tũ ab anima operantis in illa hora quando ipsam appetitus eiusmodi maxime inuadit,tum ab opportunitate & influxu cœlesti animum tunc taliter mouente

Res oĩs naturalẽ habet ad animũ humanum obedientiam.

Animus enim noster quando fertur in aliquem magnū excessum alicuius passionis uel uirtutis, arripit sæpissime ex seipso horam uel opportunitatē fortiorem, meliorem & magis conuenientem. Quod etiam Thomas Aquinas tertio libro cōtra Gentiles fatetur. Sic mirandę multę uirtutes admirabiles quasdam operationes causantur, & sequuntur, per grādes affectiones in rebus illis quas dictat tunc anima in illa hora ad illas. Sed scias eiusmodi res nihil, uel saltem parum nisi authori earum conferre, atq; illi qui iam inclinatur ad illas ac si iam esset author illarum: & hic est modus per quem inuenitur efficacia ipsarū. Et est generalis regula in istis, quòd omnis animus qui est magis excellēs in suo desiderio & affectu ipso, efficit sibi res huiusmodi magis aptas, efficaces, ad id quod appetit. Oportet igitur quēcūq; uolentē operari in magia, scire & cognoscere suæipsius animæ proprietatē, uirtutē, mensurā, ordinem & gradum in potentia ipsius uniuersi. *Regula generalis.*

Quomodo animus noster potest permutare & ligare res inferiores, ad id quod desiderat. Caput LXVIII.

INest etiam hominum animis uirtus quędam immutādi, attrahendi, impediendi & ligandi res & homines ad id quod desiderat, & omnes res obediunt illi, quando fertur in magnum excessum alicuius passionis uel uirtutis intantū, ut superet eos quos ligat. Superius enim ligat quod inferius est, & ad se conuertit, & inferius eadem ratione ad superius conuertitur, uel aliter afficitur aut agitatur. Hac ratione res quę superiorem alicuius stellę obtinent gradum, ligāt, uel attrahunt, uel impediunt res, quæ tenent inferiorem, prout inter se conueniunt uel disconueniunt. Hinc timetur gallus à leone, quoniam præsentia solaris uirtutis conuenit gallo magis q̄ leoni: sic magnes trahit ferrū, quia in ordine cœlestis ursæ superiorē obtinet gradum: sic adamas impedit magnetē, quia in ordine Martio sibi est superior. Simili modo homo aliquis cū per sui animi affectiones, tum etiam per rerum naturaliū ritas adhibitiones cœlestibus dotibus opportune expositus, si in uirtute solari fortior euaserit, ligat & trahit inferiorem in admirationem & obedientiam: in ordine lunari ad seruitutem uel infirmitatem: in Saturnali ad quietem uel tristitiam: in Iouio ad uenerationem exhibendam: in Martio ad timorem uel discordiam: in Venereo ad amorem uel lætitiam: in Mercuriali ad persuasionem & obsequiū, & similia. Radix uero eiusmodi ligationis ipsa est affectio animę uehemens & exterminata, cum concursu ordinis cœlestis. Dissolutiones autē uel impeditiones huiusmodi ligationis fiūt per cōtrarium effectum, & illū excellentiorem & fortiorem: nam sicut maior animi excessus ligat, ita etiā soluit & impedit. Deniq; ubi times Venerem, oppone Saturnum: ubi Saturnum times aut Martē, Venerē oppone uel Iouē: hos enim inimicos & maxime contrarios inuicem ferūt esse astrologi. Hoc intellige, affectus diuersos & contrarios in istis inferioribus causantes: nam in cœlo quidem ubi ni *Ligationis radix.*

hil deficit,ubi amore cũcta regunt,odiũ seu inimicitia esse minime potest.

De sermone,atq; uirtutibus uerborum. Cap. LXIX.

Stenso itaq; nunc in animi affectibus magnam residere uirtutem,sciendum insuper est,non minorẽ inesse uerbis rerumq; nominibus, maximam præterea in sermonibus & orationib⁹ complexis. Quibus potissimum à brutis differimus & rationales dicti sumus,non à ratione quæ secundum animam accipitur,quam capacem affectuum appellant,quam Galenus dicit etiam bruta animalia nobiscum habere communem,licet alia magis,alia minus: sed rationales dicimur à ratione quæ iuxta uocem in uerbis & sermone intelligitur, quæ uocatur ratio enunciatiua qua parte cæteris animãtibus maxime antecellimus: nam λόγος Græcis & rationem & sermonem & uerbum sonat. Est autem uerbum duplex,internum uidelicet & prolatum:internum uerbum est cõceptus mentis & motus animæ,qui in cogitatiua pręsentia sine uoce fit:quẽadmodum dum in somniis nobis loqui & disputare uidemur, & in uigilia etiam silentes sæpe totam aliquam percurrimus orationem. Verbum aũt prolatum quendam in uoce & locutionis proprietate actum habet: & cum anhelitu hominis,oris apertione & sermone linguę profertur:in quo parẽs natura corpoream uocem & sermonem,menti & intellectui copulauit, enũciatiuam & conceptuum intellectus nostri interpretem illam faciens ad audientes, de quo nobis hic dicendum est. Sunt itaq; uerba aptissimum medium inter loquentem & audientem deferentia secum non tantum conceptum,sed & uirtutem loquentis energia quadam transfundentes in audientes & suscipientes,tanta sæpe potentia,ut non immutent solummodo audientes,sed etiam alia quædam corpora & res inanimatas. Illa autem uerba præ cæteris maioris efficaciæ sunt,quæ res maiores,puta intellectuales,cœlestes,& transnaturales,cũ expressius,tũ mysteriosius repræsentant: quęq; à digniore lingua,& sanctiori dignitate instituta sunt,hęc enim ueluti signa quædam & repræsentationes,seu sacramenta rerum cœlestium & supernaturalium uim obtinent,cum ex uirtute rerum explicatarum quarum uehicula sunt,tum ex ui insita illis à uirtute instituentis & proferentis.

Quæ uerba maioris sint efficaciæ.

De uirtute propriorum nominum. Cap. LXX.

Ropria rerum nomina magicis operationibus plurimum necessaria testantur fermè omnes: Nam quum uis rerum naturalis procedit primo ab obiectis ad sensus, deinde ab his ad imaginationem,ab hac deniq; ad mentem , in qua cõcipitur quidẽ primo,deinde p uoces & uerba exprimitur. Dicunt icirco Platonici in hac ipsa uoce,siue uerbo,siue noĩe iã suis articulis formato ipsam uim rei sub significatiõis forma quasi uitã aliquã latere: primo ab ipsa mẽtę quasi p semĩna rerũ conceptã,porro p uoces siue uerba quasi partũ æditã,postremo etiã scriptis seruatã. Hinc dicũt Magi propria rerũ noĩa esse quosdã rerũ radios ubiq; semp pręsentes,rerũq; uim seruantes, quatenus essentia rei signatę in

ipsis dominat & discernit, atq; res per illa tāq̄ p proprias & uiuas imagines agnoscūt. Sicut enim ex cœlorū influxibus & elemētis cū uirtutibus planetarū summus opifex producit diuersas species & res particulares: sic secūdū eatūdem influxuū & influentiū proprietates propria rebus nomina resultāt & imposita sunt ab eo, qui numerat multitudinem stellarū omnibus eis nomina uocans, de quibus nominibus alibi dicit Christus: nomina uestra scripta sunt in cœlis. Hos itaq; cœlestiū influxus rerūq; singularū proprietates cognoscēs protoplastes, nōia rebus secundū earū quiditates imposuit sicut scriptū est in Genesi: quia adduxit de⁹ cūcta quæ creauerat corā Adā ut nominaret illa: & sicut ipse uocauit rē, hoc est nomē illius, quę quidē nōia profecto admirandas in se rerū significatarū continent uires. Omnis itaq; uox significatiua primo significat per influxū harmonię cœlestis, secūdario per impositionem hominis, licet frequentius aliter & aliter per hanc atq; per illā: quādo aūt in aliqua uoce siue nomine concurrūt utræq; significationes, q̄ ab harmonia, & q̄ ab hominibus impositæ sunt, tūc geminata uirtute, naturali uidelicet & uolūtaria, nomē illud ad agendū redditur efficacissimum quoties debitis locis & tēporibus & solēnitate cū intētiōe exacta in materiā dispositā, & à natura sua ab illo patibilē fuerit prolatū. Sic legim⁹ apud Philostratū, quod cū Romæ puella quædā nuptiarū die mortua Apollonio oblata esset, cōtacta uirgine nomē eius accurate inqsiuit, quo cognito aliquod occultū pronūciasse, quo puella reuixerit. Erat etiā Romanis in sacrorū ritu obseruatio, ut cū urbē aliquā obsiderēt, ei⁹ propriū nomē, nomenq; illi⁹ numinis in cuius tutela esset urbs illa, diligēter exquirerēt: quibus cognitis carmine quodā tūc eius urbis tutelares deos euocarēt, urbēq; ipsam habitantesq; deuouerēt, atq; sic tādē absentib⁹ diuis deuincerēt, sicut canit Vergili⁹:

Excessere omnes, aditis arisq; relictis,
Dii quibus imperium hoc steterat.

Carmē uero quo euocabātur numina hostesq; deuouebātur cū oppugnatiōe ciuitas cingeretur, qui nosse uelit apd̄ Liuiū & Macrobiū requirat sed & plura illorū narrat Serenus Samonicus in libris recōditorum.

Propria nomina rerum radij quidam sunt.

De sermonibus complexis, & carminibus, incantamentorūq; uirtutibus & astrictionibus. Cap. LXXI.

VLtra uerborū atq; nominū uirtutes alia quoq; maior uirtus reperit in orationibus cōplexis à ueritate in eis cōtenta, q̄ maximā uim imprimēdi, immutādi, ligādi & stabiliēdi habet, adeo ut exagitata magis splēdeat, impugnata magis firmetur & consolidetur: q̄ ueritatis uirtus nō est in uerbis simplicibus, sed in enūciationibus, quibus aliquid affirmatur aut negatur, cuiusmodi sunt carmina, incātamēta, imprecationes, deprecatiōes, oratiōes, inuocationes, obtestatiōes, adiurationes, exorcismata & huiusmodi. In cōponendis itaq; carminibus & orōibus pro attrahēda stellę aut numinis alicuius uirtute, oportet diligēter

considerare quas in se quælibet stella continet uirtutes, effectus & operationes, atq; hæc carminibus inserere laudando, extollẽdo, amplificando, exornãdo, quæ solet stella huiusmodi afferre & influere, deprimendo & improbando quæ solet destruere & impedire, supplicando & obtestando pro eo quod cupimus adipisci, accusando & detestando id quod uolumus destrui & impediri, atq; ea ratione orationem carminis componere ornatam, elegantẽ, ac per articulos certis competentibusq; numeris & proportionibus debite distinctam. Iubent prętерea magi inuocandum & precandum per nomina eiusdem stellæ siue nominis, quibus tale carmẽ attinet, & per sua mirabilia siue miracula, per cursus suos & uias suas in sphęra sua, per lumen suum, per nobilitatem regni sui, per gratiam & claritatẽ quæ in eo est, per fortes & mirabiles uirtutes suas, & per horum similia. Quemadmodũ apud Apuleium Psyche precatur Cererem: Rogo te, inquiens, per frugiferam tuam dexterã constanter deprecor per lætiferas messium ceremonias, per tacita secreta cistarum, per famulorum tuorum draconum pinnata curricula, & glebæ Siculæ sulcamina, & currum rapacem, & terram tenacem, & illuminatarũ Proserpinæ nuptiarum demeacula, & luminosarum filiæ inuentionum remeacula, & cætera quæ silentio tegit Eleusis, Attice sacrarium. Prętерea cũ multiiugis stellarum nominibus, iubent nos etiam inuocare per nomina intelligentiarum ipsis stellis præsidentium, de quibus suo loco dicemus latius. Qui autem ampliora horum exempla cupit, hymnos Orphei scrutetur, quibus nihil in magia naturali est efficacius, si illis debita harmonia cum omni attentione cetereq; circunstantiæ, quas norunt sapientes, adhibitę fuerint. Sed ad propositum nostrum reuertamur. Eiusmodi itaq; carmina apte atq; rite ad stellarũ normã cõposita intellectu sensuq; plenissima, uehemẽti affectu opportune pronunciata, tũ secũdum eorum articulorum numerum & proportionem, atq; secundum formam ex articulis resultantem unà, atq; per imaginationis impetum uim maximam conspirant in incantante, atque subinde traiiciunt in rem incantatam ad illam ligandam aut dirigendam, quorsum affectus sermonesq; incantantis intenduntur. Instrumentũ uero ipsum incantantium est spiritus quidam purissimus harmonicus, calens, spirans, uiuens, motum, affectum, significatum secũ ferens, suis articulis compositus, præditus sensu, ratione deniq; conceptus: per huius itaq; spiritus qualitatem, per cœlestem eius similitudinẽ, præter ea quæ dicta sunt, etiam ex opportunitate tẽporis excellẽtissimas cœlitus cõcipiunt carmina uirtutes, multo quidẽ sublimiores & efficaciores q̃ spiritus & uapores ex uita uegetabili, ex herbis, radicibus, gũmis, aromatibus, suffitibus, & his similibus exhalantes. Atq; ideo solent Magi incantantes res simul afflare, & uerba carminis inhalare, ceu uirtutem ipso spiritu inspirare, ut sic tota animæ uirtus dirigatur in rem incantatam ad suscipiendam dictam uirtutem dispositam. Atq; hic est notandum, quòd omnis oratio, & scriptura, & uerba, si-

uerba, ſicut per conſuetos ſuos numeros & proportiones atq; formam conſuetos inducunt motus, ita etiam præter ſolitũ ordinem & retrograde prolata aut ſcripta ad inſolitos mouent effectus.

De incantamentorum mirabili potentia. Cap. LXXII.

INcantationum itaq; ſiue carminum tantam ferunt eſſe potentiam, ut penè omnem naturã poſſe ſubuertere credantur, quẽadmodũ inquit Apuleius: Magico ſuſurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari, uentos unanimes expirari, ſolem inhiberi, lunam deſpumari, ſtellas euelli, diem tolle, noctem teneri. & de eiſdem canit Lucanus:

Ceſſauere uices rerum, dilataq; longa
Hæſit nocte dies, legi non paruit æther.
Torpuit, & præceps audito carmine mundus. & paulo ante:
Carmen Theſſalidum dura in præcordia fluxit,
Non ſatis adductus amor. & alibi:
Mens hauſti nulla ſanie polluta ueneni
Excantata perit. Item Vergilius in Damone:
Carmina uel cœlo poſſunt deducere lunam.
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis.
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis, &:
Atq; ſatas aliò uidi traducere meſſes.

Et Ouidius in, Sine titulo, inquit:

Carmine læſa Ceres ſterilem uaneſcit in herbam,
  Deficiunt læſi carmine fontis aquæ.
Ilicibus glandes cantataq; uitibus uua
  Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Quę ſi uera nõ eſſent, nõ tã arcte ſtatuta pœna legibus ſancitũ eſſet contra eos qui fruges excantaſſent. Et Tibullus de quadam incantatrice ait:

Hanc ego de cœlo ducentem ſydera uidi,
  Fluminis hæc rapidi carmine uertit iter.
Hæc cantu finditq; ſolum, maneſq; ſepulchris
  Elicit, & tepido deuocat oſſa rogo.
Cum libet hæc triſti depellit nubila cœlo,
  Cum libet æſtiuo conuocat orbe niues.

De quibus omnibus uenefica illa ſe multum iactare uidetur apud Ouidiũ cum ait:

Cum uolui ripis ipſis mirantibus amnes
In fontes redire ſuos, concuſſaq; ſiſto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubilaq; induco, uentos abigoq; uocoq;,
Vipereas rumpo uerbis & carmine fauces,

Viuaq; saxa sua conuulsaq; robora terra,
Et syluas moueo, iubeoq; tremiscere montes,
Et mugire solum, manesq; exire sepulchris,
Te quoq; luna traho.

Omnes præterea poëtę canunt, & philosophi non negant, posse carminibus mirāda multa effici: ut pelli segetes, cogi fulmina uel īperari, curari morbos & eiusmodi. Nā & Cato in re rustica contra bestiarū morbos quibusdā utebatur cantionibus, quæ adhuc in scriptis eius extant. Solomonem quoque eiusmodi incātationes calluisse, Iosephus testat. Narrat quoq; Celsus Africanus iuxta Aegyptiorum doctrinam, humanum corpus iuxta signorum zodiaci, facierum, numerum, per totidem scilicet triginta sex dęmones curari, quorum singuli propriam partem suscipiunt atq; tuentur, quorū nomina patria uoce appellant, quibus inuocatis incantamentis suis uitiatas corporis partes sanitati restituunt.

De uirtute scripturæ, & de imprecationibus & inscriptionibus faciendis. Cap. LXXIII.

OFficium uerborum atq; sermonis est interiora mentis enunciare, ac de penetralibus cogitationum secreta depromere, uolūtatemq; pandere loquentis. Scriptura autem ipsa ultima mentis expressio est, sermōis uocisq; numerus, collectio, status, finis, continentia & iteratio faciens habitum, qui unius uocis actu non perficitur. Et quicquid in mente, in uoce, in uerbo, in oratione, in sermone est, totum hoc, & omne etiam in scriptura est. Et sicut nihil quod mente concipitur, uoce non exprimitur: sic nihil quod exprimitur nō etiam scribitur. Atq; iccirco iubent magi in quouis opere faciendas imprecationes & inscriptiones, quibus operans suum exprimat affectum: ut sibi herbam colligat, uel lapillum, prōferat ad quem usum id faciat: si fabricet imaginem, dicat & inscribat ad quem effectum ea fiat, quas quidem imprecationes & inscriptiones etiam Albertus in speculo suo non improbat: sine quibus opera nostra non deducerentur in effectum: siquidem dispositio non causat effectum, sed actus dispositionis. Inuenimus quoq; idem præceptorum genus antiqs in usu fuisse, quod uel ipse testatur Vergilius ubi canit:

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore
Licia circundo, terq; hæc altaria circum
Effigiem duco. & paulo post:
Necte tribus nodis ternos Amarylli colores,
Necte Amarylli modo, & Veneris, dic, uincula necto. & ibidem:
Limus ut hic durescit, & hæc ut cæra liquescit
Vno eodemq; igni, sic nostro Daphnis amore.

De proportione, correspondētia, reductione literaꝝ ad signa cœlestia & planetas scd'm uarias linguas cū tabella hoc indicāte. Ca. LXXIIII.

Edit deus homini mentem atq; sermonem, quæ (ut ait Mercurius Trismegistus) eiusdem uirtutis, potentię, atq; immortalitatis præmium censentur. Sermonem uero hominum ipse omnipotens deus sua prouidētia in diuersas linguas diuisit: quæ quidem linguæ iuxta suam diuersitatem etiam diuersos ac proprios receperunt scripturæ characteres, suo quodam certo ordine, numero & figura constantes, non fortuito, nec casu, nec fragili hominum arbitrio sed diuinitus sic dispositos atq; formatos, quo cum cœlestibus atq; ipsis diuinis corporibus uirtutibusq; consentiant. Præ omnibus uero linguarum notis Hebręorum scriptura omnium sacratissima est in figuris characterum, punctis uocalium & apicibus accentuum: ueluti in materia, forma & spiritu consistens. In sede dei, quod cœlum est, siderum positione primum exarata, ad quorum figuram, ut testantur Hebræorum magistri, sunt formatæ ipsæ literæ mysteriorū cœlestium plenissime cum per eorum figuram, & formam & significata, tum per numeros in illis significatos, tum per earundem uariam colligantiæ harmoniam. Vnde secretiores Hebræorum Mecubales ex literarum illarum figura & characterꝝ formis earundemq; signatura simplicitate, compositione, separatione, tortuositate, directione, defectu, abundantia, maioritate, minoritate, coronatione, apertura, clausura, ordine, transmutatione, colligātia, reuolutione literarum & punctorum & apicum, ac supputatione numerorum per literas significatorum omnia explicare promittunt, quomodo à prima causa profecta sunt, & rursus in eandem reducibilia. Trifariam præterea partiuntur Hebręi alphabeti sui literas, uidelicet in duodecim simplices, septem duplices, & tres matres: quas tanquàm characteres rerum significare dicunt duodecim signa, septem planetas, & tria elementa, uidelicet ignem, aquam, terram: nam aërem non elementum, sed uelut elementorꝝ glutinum & spiritum habent. His etiam puncta & apices coordinant. Sicut itaq; ex planetarum & signorum aspectibus simul cum elementis opifice spiritu & ueritate omnia producta sunt & producūtur, ita ex his literarum characteribus & punctis illa producta significantibus constituuntur rerum omnium nomina, ueluti sacramenta quædam & uehicula rerum explicatarum, illarum essentiam & uires ubiq; secum ferentes. Horum profunda sensa & sacramēta in characteribus illis illorumq; figuris, numeris, situ, ordine & reuolutione inhærent, ut Origenes iccirco existimet ea nomina in aliud idioma traducta propriam uim minime retinere: quia non retineant suam naturalem significationem: sola enim nomina primaria quæ sunt recte imposita, quia significant naturaliter, actiuitatem habent naturalem: non sic est de his quæ significant ad placitum, quæ actiuitatem non habent ut significatiua sed ut in se res quædam naturales. Si qua autem est lingua prima & causalis, cuius uerba habent naturalem significationem, hanc cōstat esse Hebraicam, cuius ordinem qui profunde & radicaliter tenuerit, atq; illius literas proportionabili-

Hebræorum scriptura sanctißima.

ter reuoluere nouerit, cuiuscunq; idiomatis perfecte inueniendi normam & regulam habebit. Sunt itaq; uigintiduæ literæ fundamētum mundi & omnium creaturarum quæ sunt & nominātur in eo, & omne dictum, & omne creatum, ex illis sunt, & ex earum reuolutionibus nomen, & esse, & uirtutem sortiuntur. Oportet autem illarum inuestigatorem per singulas literarum cōbinationes tam diu discurrere, quousq; pateat uox dei, & apertus sese offerat sacratissimarum literarum textus: hinc enim uoces & uerba in magicis operibus efficaciā habent: quia illud in quo primum magicam exercet natura, uox est dei. Sed hæc altioris speculationis existunt quàm ut in hoc libro tractanda ueniant. Sed ad literarum partitionem redeamus. Harum apud Hebræos tres matres sunt uidelicet: א ו י Septem duplices, uidelicet, ב ג ד כ פ ר ת Reliquæ duodecim uidelicet, ה ו ז ח ט ל מ נ ס ע צ ק ש simplices sunt. Par ratio apud Chaldæos est. Ad harum imitationem etiam cæterarum linguarum literæ signis & planetis atq; elementis suo quodam ordine distribuuntur: Nam ex Græcis Α Ε Η Ι Ο Υ Ω septem planetis respondent, Β Γ Δ Ζ Κ Λ Μ Ν Π Ρ Σ Τ duodecim signis zodiaci attribuuntur. Cæteræ quinq; Θ Ξ Φ Χ Ψ quatuor elementa & mundi spiritum repręsentāt. Apud Latinos uero hæc eadem, sed alio ordine significantur: Nam uocales quinq;, A E I O V, atq; I & V consonantes septem planetis adscribuntur: Consonantes uero B C D F G L M N P R S T præsunt duodecim signis: Cæteri, scilicet K Q X Z quatuor faciunt elementa. H aspiratio mundi spiritum repræsentat. Y, quia Græcus & non Latinus character est, & Græcis uerbis solum inseruiens, sui idiomatis sequitur naturam. Verum illud non est ignorandum, Hebræas literas compertum à sapientibus omnium esse efficacissimas, quia habent similitudinem maximam cum cœlestibus & mūdo. Cæterarum uero linguarum literas tantam efficaciam non habere, quia ab illis remotius distant. Harum uero dispositiones sequens tabella explicabit. Habent etiam literæ quæq; sui ordinis numeros duplices, extensos uidelicet qui quotas literarum secundum suum ordinem simpliciter exprimūt: atq; collectos, qui præcedentium omnium literarum numeros secū recolligunt. deinde etiam numeros integrales qui ex literarum nominibus iuxta uarios numerandi modos resultant. Quorum numeroꝝ uires qui cognouerit, poterit in unaquaque lingua per suas literas admiranda elicere mysteria, pariterq; & præteritorum & futurorum temporum colligere uaticinia. Sunt insuper & alia literarū cum numeris mysteriosa coniugia, sed de his omnibus in sequentibus libris abunde disserentes, huic priori libro hic finem imponemus.

♈	ה	[illegible]	B	B
♉	ו	[illegible]	Γ	C
♊	ז	[illegible]	Δ	D
♋	ח	[illegible]	Z	F
♌	ט	[illegible]	K	G
♍	י	[illegible]	Λ	L
♎	ל	[illegible]	M	M
♏	נ	[illegible]	N	N
♐	ס	[illegible]	Π	P
♑	ע	[illegible]	P	R
♒	צ	[illegible]	Σ	S
♓	ק	[illegible]	T	T
♄	ב	[illegible]	A	A
♃	ג	[illegible]	E	E
♂	ד	[illegible]	H	I
☉	כ	[illegible]	I	O
♀	פ	[illegible]	O	V
☿	ר	[illegible]	Y	I cõso.
☾	ת	[illegible]	Ω	V cõso.
Terra	א	[illegible]	Θ	K
Aqua	ו	[illegible]	Ξ	Q
Aër			Φ	X
Ignis	י	[illegible]	X	Z
Spiritus			Ψ	H

AMPLISSIMO DOMINO, PRINCIPI ILLVSTRISSIMO HERMANmanno ab Vuyda, Principi electori, Vuestphaliæ & Angariæ Duci, Domino & Archipræsuli Coloniensi & Padebornẽsi, Domino suo gratiosissimo, Hẽricus Cornelius Agrippa ab Nettesheym. S. D.

N NVNC (PRINCEPS ILLVstrissime amplissimeq; præsul) reliquos occultioris philosophiæ siue magię libellos, quos nuper me editurum fuisse, quando priorem illorũ in lucem dedi, tuæ magnidecentiæ promiserã: sed repentina fermè & inopinata Diuæ Margaretæ Austriacæ principis meæ obitus superueniens, ab illo edendi studio tunc me retardauit Deinde quo minus ederentur, obstitit nonnullorum rostratorum sycophantarum, atq; scholasticorum aliquot sophistarum improbitas, ob editam de Vanitate scientiarum & excellentia uerbi dei declamationem, sine intermissione contra me sæuientium, & acerba odii, inuidię, liuoris & calumniarum continuatione contra me certantium, quorum alii elato supercilio, plenis buccis, declamatoria uoce in templis apud promiscuum populum me impietatis traducebant: alii angularibus susurramentis per singulas domos uicatim imperitorum aures mea infamia cõplebant: alii p publica & priuata conciliabula, Pontifices & principes ipsumque Cæsarem contra me instigabãt. Hinc hæsitare cœpi, essem'ne residuos hos libellos editurus, quum subdubitarem hoc ipso me maioribus obiicere calumniis, & ueluti ex fumo in flammam coniicere, timorq; quidam rusticus inuasit, ne illos edendo tibi molestus plus quàm officiosus uiderer, ac etiã tuæ sublimitati zoilorum illorum conflarẽ inuidiã, pariterq; detrahentiũ linguis te obiicerẽ. Quæ omnia cũ me uaria desperatione perturbarẽt, hæsitationẽ meã tuę intelligẽtiæ pspicacitas, exacta discretio, cãdor iudicii, sine superstitiõe religio, cæteræq; in te notissimę uirtutes, & maior oĩ exceptione autoritas atq; integritas, q̃ obtrectantiũ linguas facile cõtinere atq; etiã refrenare possent, excusso timore erexerũt impulerũtq; id rursum audẽtius adgredi, qđ iã propè ex desperatiõe deseruerã. Accipe igit nũc (Princeps illustrissime) bono animo hũc secũdũ occultioris philosophiæ librũ, in quo cœlestis magię mysteria intimam⁹, patefactis oĩbus atq; mõstratis q̃ de iis pita reꝝ prodit antiqtas, quęq; ad notitiã nostrã puenerũt, quo studiosis & hoꝝ arcanoꝝ curiosis post naturaliũ uiriũ ostẽsionẽ, etiã cœlestis magię arcana (hacten⁹ neglecta & parũ iusta notitia à posteris apprehẽsa) nũc tuo auspicio p nos proponant: è qbus quotuquisq; posthac profecerit aut aliqd fruct⁹ excerpserit, tibi referat adscribatq; gratiã, q hui⁹ editiõis occasio fuisti, quodq; forib⁹ patefactis hęc è uinculis emitterent, facultatẽ pstitisti.

VALE.

HENRICI CORNELII AGRIPPAE DE OCCVLTIORE PHIloſophia ſiue de magia, Liber ſecundus.

De neceſſitate Mathematicarũ diſciplinarũ, atq; de mirandis multis operibus, quæ ſolis mathematicis artibus perpetrantur. Cap. I.

ATHEMATICAE DISCIPLINAE AD magiam tam ſunt neceſſariȩ atq; cognatæ, ut qui hãc abſq; illis profiteatur, is tota aberret uia, fruſtraq́; laboret, minimeq́; deſideratum adſequatur effectũ: quȩcunq; enim ſunt & fiunt in iſtis inferioribus naturalibus uirtutibus, omnia hæc numero, pondere, menſura, harmonia, motu & lumine fiunt atq; reguntur: & omnes res quas uidemus in iſtis inferioribus, habent radicem & fundamentum in illis: nihilominus tamen etiam abſq; naturalibus uirtutibus, ex ſolis mathematicis diſciplinis, opera naturalibus ſimilia produci poſſunt, ut inquit Plato, res non quidem ueritatis & diuinitatis particeps, ſed ſimulachra quædam ſibiipſis cognata, ut corpora euntia uel loquentia, quæ tamen carent uirtute animali, quales fuerunt quæ apud antiquos Dȩdali ſimulachra & αὐτόματα appellata ſunt, & quorũ Ariſtoteles meminit, Vulcani & Dȩdali tripodes ſeipſos mouentes, quos ſponte ſua in certamen prodiiſſe narrat Homerus, & quos legimus in Hiarbæ Gymnoſophiſtæ conuiuio ſeipſos motaſſe: aureasq́; ſtatuas pincernarum & ſtructorum operam cõuiuis prȩſtaſſe. Leguntur etiam ſtatuæ Mercurii quæ loquebantur, & columba Architæ quæ lignea uolabat: & quæ narrat Caſsiodor⁹ Boëthii miracula, Diomedem in ære buccinantem, æneum anguem inſibilantem, ſimulatas aues cantilenȩ dulcedinẽ emittentes. Huiuſmodi generis ſunt quæcunq; ex Geometria & Optica prodeunt ſimulachrorum miracula, de quibus in prioribus, ubi de elemento aëris locuti fuimus, fecimus mẽtionem. Sic fiũt ſpecula, alia concaua, alia columnaria, facientia rerum ſimulachra in aëre, remotis extra ſe ſpatiis uelut umbras uideri: cuiuſmodi Apollonius & Vitellius in ſuis libris de Perſpectiua & ſpeculis docuere. & legimus Magnum Pompeium ſpeculum quoddam inter ſpolia ex oriẽte Romam attuliſse, in quo armatorum conſpiciebantur exercitus. Et fiunt ſpecula quædam tralucida, quæ certis quibuſdam herbarum ſuccis infecta, artificialiq́; lumine irradiata, totum circumuicinum aërem mirabilibus implent phantaſmatibus. Et noui ego fabricare duo ſpecula reciproca, in quibus lucẽte ſole omnia quæcunq; illius radiis illuſtrantur, per remota plurium miliarium ſpatia euidẽtiſsime cernuntur. Hinc magus expertus philoſophiæ naturalis & matheſeos, cognitisq́; mediis ſciẽtiis ex his utriſq; exiſtẽtib⁹, Arithmetica, Muſica,

Speculorũ mira artificia.

Geometria, Optica, Aſtronomia, & quæ ponderibus, menſuris, proportionibus, articulus & iunꝯuris ſcientiæ ſunt, cognitiſq; etiam mechanicis artibus ex illis reſultantibus, quid mirum ſi ſupra cæteros homines arte & ingenio præcellens, mirabilia multa operetur, quæ etiam prudentiſſimi quiq; & ſcientiſſimi ualde admirentur. Nonne in hunc diem ueſtigia extant antiquorũ operum, puta Herculis & Alexandri columnæ, portæ Caſpiæ ex ære conflatę, & ferreis trabibus obſeratæ, ut nullo ingenio nec arte elidi poſſint? & Iulii Cæſaris Romæ iuxta Vaticanum erecta pyramis, & in medio mari extructi arte montes, & artes ſaxorumq; moles, cuiuſmodi ego in Britannia uidi uix credibili arte congeſtas. Et legimus apud fidos hiſtoricos, ſimilibus artibus olim abſciſſas rupes, completas ualles, & actos in planum mõtes, perfoſſa ſaxa, adaperta mari promontoria, excauata terræ uiſcera, diducta flumina, iuncta maribus maria, coërcita æquora, ſcrutataq; maris profunda, exhauſtos lacus, exiccatas paludes, factas nouas inſulas rurſuſque alias reſtitutas continenti, quæ omnia etſi cum natura ipſa pugnare uideantur, tamẽ legimus facta, & in hunc diem cernimus illorum ueſtigia, cuiuſmodi uulgus dæmonum opera fuiſſe fabulatur, cum eorum artes atque artifices à memoria perierint, nec ſint qui curent ea intelligere atque ſcrutari. Ideoq; mirandum ſpectaculum aliquod uidentes, cæcutientes intellectu, effectum omnem in dæmones reiiciunt, aut miracula putant, quæ aut naturalium aut mathematicarum diſciplinarũ ſunt opera. Vt ſi quis ignoret uirtutem magnetis, uideatq; graue ferrum ſurſum ferri, aut in aëra ſuſpendi, ſicut olim Mercurii idolum ferreum apud Treuerim in medio templi magnetis lapidibus legitur ſuſpenſum, hoc atteſtante uerſiculo:

Ferreus in mediis uolitat caducifer auris.

Simile cuius etiam de Solis idolo in Serapis templo apud Aegyptum factum legimus: nonne protinus dicet, quoniam dæmonum opus eſt? ſi uero cognouerit uirtutem magnetis ad ferrum, & expertus fuerit illam, ceſſat omnis ſua admiratio, & nullus ſupererit ſcrupulus illud eſſe opus naturæ. Atque hic uos ſcire conuenit, quòd ſicut per res naturales uirtutes colligimus naturales, ita per res abſtractas, mathematicas & cœleſtes, uirtutes ſuſcipimus cœleſtes, puta motum, uitam, ſenſum, ſermonem, præſagium & diuinationem, etiam in materia minus diſpoſita, ut quæ non natura, ſed arte ſola fabricata ſit: & ita dicuntur fieri poſſe imagines loquentes & futura prædicentes, ſicut narrat Gulielmus Pariſienſis de capite æneo ſub ortu Saturni conflato, quod humanis uocibus loqui perhibent. Qui uero eligere nouerit materiam diſpoſitam & patiendi paratiſſimam, agenſque fortiſſimum, hic indubios potentioreſque producet effectus. Eſt enim Pytagoreorum generalis ſententia, ſicut mathematica ſunt formaliora Phyſicis, ita eſſe actualiora: & ſicut in ſuo eſſe minus dependent, ita etiam in ſuo operari: inter omnia autem

mathematica, numeros, ut ſunt formaliores, ita etiam eſſe actualiores, quibus uirtutem & efficientiam tam ad bonum quàm ad malũ, nõ ſolũ ethnicorum philoſophi, ſed etiã Hebræorũ ac Chriſtianorũ attribuũt theologi.

De numeris eorundemq́; potentia & uirtute. Cap. II.

Nquit Seuerinus Boëthius, omnia quęcũq; à primęua rerum natura conſtructa ſunt, numerorum uidentur ratione formata, hoc enim fuit principale in animo conditoris exemplar: hinc elementorum multitudo mutuata eſt, hinc temporum uices, hinc motus aſtrorum & cœli conuerſio, omniumq́; ſtatus numerorum colligatione ſubſiſtit. Sunt itaq; numeri magnarũ ſublimiumq́; uirtutum potẽtes. Neq; enim mirum eſt, cum in rebus naturalibus ſint tot ac tantæ uirtutes occultæ, licet manifeſtarum operationũ, eſſe in ipſis numeris multo quidem maiores, occultiores, mirabiliores atq; efficaciores, quatenus ipſi ſunt formaliores, perfectiores, cœleſtibus inſiti, ſeparatis ſubſtantiis immixti, deniq; maximam & ſimpliciſſimam habentes cum ideis in mẽte diuina commixtionem, à quibus proprias & efficaciſſimas uires ſortiuntur: quam ob rem etiam ad dæmonica & diuina munera conſequenda plurimum ualent, plusq́; poſſunt, quemadmodum in rebus naturalibus qualitates elementales in tranſmutando ad aliquod elementale multum ualent atq; poſſunt. Rurſus omnia quæ ſunt atq; fiunt, certis numeris ſubſiſtunt uirtutemq́; ſortiuntur. Tempus enim conſtat numero, omnisq́; motus & actio, & omnia quæcunq; tempori & motui ſubiecta ſunt: concentus etiam atq; uoces per numeros eorumq́; proportionem uim habent atq; cõſtant, proportionesq́; ex numeris ortę, per lineas & puncta conſtituunt characteres & figuras: & hi ſunt proprii operibus magicis, medio exiſtẽte inter utroſque appropriato per declinationem ad extrema, ut in uſu literarum. Deniq; omnes ſpecies naturalium & eorum quæ ſupra naturam ſunt, certis numeris aſtringuntur: quod intuens Pythagoras, numerum eſſe inquit quo cuncta conſtant, diſtribuitque ſingulis ſingulas uirtutes. & Proclus ait: Numerus ſemper exiſtit: alius tamen in uoce, alius in earum proportione, alius in anima & ratione, & alius in diuinis. Themiſtius uero & Boëthius, & Auerrois Babylonius cum Platone, ſic numeros extollunt, ut neminem abſque illis poſſe recte philoſophari putent. Loquuntur autem de numero rationali & formali, non de materiali, ſenſibili ſiue uocali, numero mercatorum, de quo Pythagorici & Academici, & Auguſtinus noſter nihil curant, ſed intendunt ad proportionem ex illo reſultantem, quem numerum naturalem, & formalem & rationalem uocant, ex quo magna ſacramenta emanant, tam in naturalibus, quàm diuinis atq; cœleſtibus. Per illũ habetur uia ad omnia ſcibilia indagãda & intelligẽda. Per illũ habetur proximus acceſſus ad prophetiã naturalem: atq; ipſe abbas Ioachim in prophetiis ſuis alia uia quàm per numeros formales nõ proceſſit.

Omnia certis cõſtant numeris.

Quantas uirtutes numeri possideant in rebus cum naturalibus tum transnaturalibus. Cap. III.

N numeris itaq; mirandam latere efficaciam & uirtutem, tam ad bonum quàm ad malum, non modo splendidissimi philosophi unanimiter docent, sed etiam doctores catholici, præ cęteris Hieronymus, Augustinus, Origenes, Ambrosius, Gregorius Nazianzenus, Athanasius, Basilius, Hilarius, Rabanus, Beda & plures alii confirmant. Hinc Hilarius in commẽtariis super Psalmos, testatur septuaginta seniores secundum numerorum efficaciam psalmos in ordinẽ redegisse. Rabanus quoq; doctor præclarus, de numerorũ uirtutibus singularem librum composuit. Cæterum nunc in natura quantas uirtutes possident numeri, patet in herba quæ pentaphyllon, hoc est quinquefoliũ dicitur: hæc enim uirtute quinarii resistit uenenis, pellit dæmonia, confert expiationi: atq; eius folium bis quotidie unum uino sumptum, curat ephemeram: tria, tertianam: quatuor, quartanam. Similiter seminis heliotropii grana quatuor pota, quartanis: tria uero, tertianis prodesse dicuntur. Simili modo uerbenaca febribus in uino mederi fertur, si in tertianis à tertio geniculo: in quartanis, à quarto incisa fuerit. Serpens si semel calamo percutiatur, interit: si secundario, confirmatur. Hæc & eiusmodi plura apud uarios autores testificata leguntur. Vnde autem hæc fiant, causam certe habent, quæ est ipsa uaria uariorum numerorum ad seinuicem proportio. Mirum quoq; de septenario experimentum, quòd masculus omnis septimus absq; femella intermedia natus, uim habet curandi strophulas, solo tactu uel uerbo. Similiter filia quæq; septima nata, miro modo partum adiuuare traditur: nec attenditur hic numerus naturalis, sed formalis ratio q̃ est in numero. Illudq; quod supra diximus, semper mente teneatur, non in uocalibus & mercatoriis numeris has uires esse, sed in rationalibus, formalibus & naturalibus, hæc dei & naturæ sacramenta distincta atq; contenta. Quicunque autem nouerit numeros uocales & naturales cum diuinis coniungere, & in eandem consonantiam temperare, hic per numeros poterit operari mirabilia & etiam cognoscere. Pythagorici etiam multa sese prognosticare profitebantur per numeros nominum, in quibus profecto nisi magnum aliquod lateret mysterium, non dixisset Ioannes in Apocalypsi: Qui habet intellectum, computet numerum nominis bestiæ, qui est numerus hominis: & hic modus computandi, penes Hebręos & Cabalistas celeberrimus est, sicut infra ostẽdemus. Sed illud sciendum est, quòd numeri simplices significant res diuinas: denarii, cœlestes: centenarii, terrestres: millenarii, quæ futuri sunt seculi. Præterea cum partes animi secundum Arithmeticam mediocritatem, propter identitatem seu excessuum æqualitatem inuicem copulantur: corpus uero, cuius partes magnitudinibus differunt, secundum Geometricam mediocritatem cõpositum sit: animal

Pẽtaphylli herbæ uirtutes.

Septenarij mirum experimẽtũ.

In numeris hic q̃d considerandũ.

Numerorũ significatio.

uero ipſum ex utroq;, anima ſcilicet ex corpore, ſecundum eam quæ harmoniæ conuenit mediocritatem conſtet, hinc eſt quod numeri plurimum operantur in animam, figuræ in corpora, concentus autem in ipſum animal.

De unitate & eius ſcala. Cap. IIII.

Vnc particulatim de numeris ipſis determinemus: quia uero numerus nihil aliud eſt quàm unitatis repetitio, primo ipſam unitatem conſideremus. Vnitas enim omnem numerum ſimpliciſſime penetrat, omniumq; numerorum communis menſura, fons & origo, omnem numerum in ſe unice coniunctum continet, multitudinis omnis inſors, ſemper eadem & immutabilis: unde etiam in ſeipſam multiplicata, nihil producit niſi ſeipſam: indiuiſibilis eſt, partium omnium expers: quod ſi diuidi aliquando fingatur, non ſecatur, ſed multiplicatur, ſcilicet in unitates: nulla tamen harum unitatum maior uel minor eſt tota unitate, quemadmodum pars minor eſt toto: multiplicatur itaq;, non in partes, ſed in ſeipſam: ideoq; hãc alii concordiam, alii pietatem, alii amicitiam nuncupauere, quòd ita nectatur, ut nõ ſecetur in partes: ſed & Martianus ex Ariſtotelis ſententia, Cupidinem aſſerit nominatam, ex eo quòd unum ſolum ipſa ſit, & ſe quæri ſemper uelit, & ultra nihil habeat, ſed expers totius elationis aut copulæ, in ſe proprias detorquet ardores. Vnum itaq; omnium rerum principium eſt & finis, neque ipſum principium aut finem habens: nihil uno prius eſt, nihil uno poſterius. Vnum omnium rerum principium eſt, & uſque ad unũ omnia ſunt, & ultra ipſum nihil eſt, & omnia quæ ſunt, unum ipſum deſiderant, quia omnia ab uno proceſſerant, & ut ſint eadem omnia, ab illo uno participare neceſſe eſt: & ſicut omnia ab uno in multa proceſſerunt, ſic cuncta quæ ad illud unum à quo proceſſerunt redire conantur, neceſſe eſt exuere multitudinem. Vnum igitur ad ſummum refertur deum, qui cum ipſe ſit unus & innumerabilis, innumeras tamen res de ſe creat & intra ſe continet. Vnus itaq; eſt deus, unius dei unus mundus, unius mundi unus ſol, unus quoque in mundo phœnix, rex unus in apibus, dux unus in gregibus, in armentis rector unus, & grues unam ſequuntur, & multa alia animantia unitatem uenerantur. Inter membra corporis, unum eſt principium à quo reliqua reguntur, ſiue id ſit caput, ſiue (ut alii uolunt) cor. Vnum eſt elementum uincẽs & omnia penetrans, ignis. Vna res eſt à deo creata, ſubiectum omnis mirabilitatis, quæ in terris & in cœlis eſt, ipſa eſt actu animalis, uegetalis & mineralis, ubique reperta, à pauciſſimis cognita, à nullis ſuo proprio nomine expreſſa, ſed innumeris figuris & ænigmatibus uelata, ſine qua neque Alchymia, neque naturalis magia, ſuum completum poſſunt attingere finem. Ab uno homine Adamo, omnes producti ſunt: ab uno illo, omnes mortui ſunt: ab uno Ieſu Chriſto, rurſus regenerati ſunt:

Vnitatis nomina.

Vnitatis excellẽtia

In rebus unum quæ ſint.

& quod ait Paulus, unus dominus, una fides, unum baptisma. Vnus deus & pater omnium, unus mediator dei & hominum, unus altissimus creator qui sup omnes, per omnia & in omnibus nobis: unus enim pater deus, à quo omnia, & nos in illo: unus deus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum: unus deus spiritus sanctus, in quem omnia, & nos in ipsum.

SCALA VNITATIS.

In mundo Archetipo	Iod	*Vna diuina eßentia, fons omnis uirtutis et potestatis, eiusq; nomen unica simplicißima litera expreßum.*
In mundo intellectuali	Anima mundi.	*Vna suprema intelligentia, prima creatura, fons uitarum.*
In mundo cœlesti	Sol.	*Vnus rex stellarum, fons lucis.*
In mundo elementali	Lapis philosophorum.	*Vnum subiectum et instrumentũ omniũ uirtutum naturalium et transnaturaliũ.*
In minore mundo	Cor	*Vnũ primũ uiuens et ultimũ moriens.*
In mundo infernali	Lucifer	*Vnus princeps rebelliõis angelorum et tenebrarum.*

De dualitate & eius Scala. Cap. V.

Binarius primus numerus est, q̃a prima multitudo est, à nullo potest numero metiri præterquã à sola unitate omnium numerorum mensura communi: non est compositus ex numeris, sed ex sola unitate una & una coordinatus: nec dicit̃ numerus incompositus, sed magis propriè, non compositus: ternarius autem primus numerus incompositus dicitur: binarius aũt primum unitatis germẽ & prima procreatio: hinc Genesis dicitur, & Iuno, & opinabilis corporatio, motusq; primi probamentum, primaq; forma paritatis. Numerus primæ æqualitatis, extremitatis & interualli, ideoq; iustitiæ peculiaris, eiusq; proprius actus, eo quòd duobus gaudeat pariter põderatis: diciturq; numerus scientiæ, & memoriæ, & lucis, & numerus hominis, qui alter & minor mundus dicitur: diciturq; numerus charitatis & mutui amoris, nuptiarum & societatis, sicut dictũ est à domino: Erunt duo in carnem unam. & Ecclesiasticus ait: Melius duos esse simul quàm unũ, habent enim emolumentũ suæ societatis: si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Væ soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem se: & si dormierint duo, fouebuntur mutuo, unus quomodo calefiet? & si quispiam præualeat contra unum, duo resistunt ei. Et dicitur numerus connubii & sexus, duo enim sunt sexus, masculinus & fœmineus: & columbę bina oua pariunt, ex quorum primo masculum, ex secundo fœminam excludunt. Diciturq; medietas capax, bona malaq; par

Binarij appellatiões.

ticipans, principiũ diuisionis, multitudinis & distinctionis, & significat materiam. Dicitur aliquando hic etiam numerus discordię & confusionis, infortunii & immunditię. unde diuus Hieronymus contra Iouinianũ inquit, quod ideo in secundo die creationis mundi non fuit dictũ, & uidit deus quoniam bonũ: q̃a binarius numerus sit mal⁹. Hinc est etiã, quare iusserit deus omnia animalia immunda in arcã bina ingredi: quia binarius (ut dixi) numerus immunditiæ est, estq; in auspiciis infelicissimus, præsertim si res illę à quibus auspiciũ capitur, Saturniæ sint uel Martiæ: nam hæ duæ infortunæ numerant̃ ab astrologis. Fertur etiã binariũ adferre occursacula umbrarum, terriculamenta laruaꝝ, nocumenta maloꝝ spirituũ his qui nocte iter faciunt. Pythagoras (ut Eusebius refert) unitatem deum esse dicebat, & bonum intellectum: dualitatem uero dæmonem ac malũ, in quo materialis est multitudo: quare Pythagorici dicunt binariũ nõ esse numeꝝ, sed cõfusionẽ quandã unitatũ. Et Plutarchus scribit, Pythagoricos unitatẽ Apollinẽ nuncupare: diada litẽ & audaciã: triada, iustitiã, q̃ est summa pfectio, neque tamẽ uacat multis mysteriis. Hinc duæ tabulæ legis in Sina, duo cherubin respicientes in ꝓpitiatoriũ apud Mosen, duæ oliuæ stillãtes oleũ apud Zachariã, duæ naturæ in Christo, diuina & humana: hinc duas dei apparitiões, uidelicet facies & posteriora, uidit Moses, itẽ duo testamẽta, duo pręcepta charitatis, duæ primæ dignitates, duo primi populi, duo genera dæmonũ, boni & mali, duæ creaturæ intellectuales, angelus & anima, duo luminaria magna, duo solstitia, duo æquinoctia, duo poli, duo elementa producentia animam uiuentem, terra & aqua.

Binarius malus.

In rebus q̃ sunt duo.

SCALA BINARII

In Archetypo	יה Iah אל El		*Nomina dei duarum literarum.*
In mundo intellectuali	Angelus	Anima	*Duæ substantiæ intelligibiles*
In mundo cœlesti	Sol.	Luna	*Duo luminaria magna*
In mundo elementali	Terra	Aqua	*Duo elementa producẽtia animam uiuentem*
In minore mundo	Cor	Cerebrum	*Duæ principales sedes animæ*
In mundo infernali	Beemoth Fletus	Leuiathan stridor dentiũ	*Duo duces dæmoniorum* *Duo q̃ cõminatur Christus damnatis.*

De Triade & eius scala. Cap. VI.

Ernarius primus numerus incompositus, numerus sacer, numerus perfectionis, numerus potentissimus: tres enim sunt psonæ in deo, tres sunt uirtutes theologales in religione. Hinc est quod ad ceremonias deorum & religionis plurimum hic numerus cōfert, ut cuius auspicio preces & libamina tertio repetuntur. Vnde canit Vergilius:

Numero Deus impare gaudet.

Et Pythagorici utebātur eo in sanctificationibus & purificationibus, unde apud Vergilium:

Idem ter socios pura circumluit unda.

Estq; etiam ligationibus aptissimus, hinc illud Vergilii:

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore
Licia circundo, terq; hæc altaria circum
Effigiem duco. Et paulopost:
Necte tribus nodis, ternos Amarylli colores,
Necte Amarylli modo, & Veneris, dic, uincula necto.

Et de Medea legimus,

Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ flumina concita sistunt.

Et apud Pliniū, Terna despuere deprecatione in omni medicina mos fuit, atq; ex hoc effectus adiuuari. Ternarius siquidem trino augmento perfectus, longo, lato, profundo, ultra quæ nulla datur dimensionis progressio, unde primus numerus cubicus dicitur. Hinc dicitur, quòd corpori trimetro, & numero cubico nihil addi potest. Quare Aristoteles in principio sermonum de cœlo, illum quasi legem uocat, secundum quam omnia disponuntur. Tribus enim corporalia & spiritualia constant, principio, medio, fine. tribus (ut Trismegistus ait) perficitur mūdus, Hemarmene, necessitate & ordine, hoc est, conuentione causarum adinuicem, quā pleriq; fatum dicūt, & executione ad fœtum, ac fœturæ debita distributione. Tota tēporis mensura ternario concluditur, uidelicet, præterito, præsenti, futuro. Omnis magnitudo tribus continetur, linea, superficie, corpore. Tribus interuallis constat omne corpus, longitudine, latitudine, crassitudine. Tres symphonias cōtinet harmonia, diapason, hemiolion, diatessaron. Tria quoque sunt animarum genera, uegetatiua, sensitiua & intellectualis: atq; hanc rationis, iracundię cupiditatisq; distribuit tricatio. Iamq; etiam iuxta prophetam tribus à deo disponitur mundus, numero, pondere, & mensura: deputaturq; idealibus formis, sicut binarius materiæ procreanti, & unitas fabricatori deo. Magi quoq; tres mundi principes distribuunt, Oromasim, Mitrim, Araminim, hoc est, deum, mentem & spiritum. Per ternarium cubicum siue solidum, distribuuntur tres rerum productarum enneades, ui-

In rebus tria q̃ sint.

Ternarius idealibus formis deputatus.

delicet supercœlestiũ,in nouẽ intelligentiarũ ordines:cœlestiũ, innouẽ orbes:inferiorũ,in nouẽ genera generabiliũ & corruptibiliũ. In hoc deniq; cubo ternario, uidelicet uiginti septẽ,omnes musicæ proportiões includunt, ut Plato & Proclus longa serie disserunt. habetq; ternarius in harmonia diapente,gratiam uocis quintæ. Iamq; etiam in intelligentiis tres sunt angelicorum spirituum hierarchiæ. Tres sunt intellectualium creaturarum potẽtiæ,memoria,mens & uoluntas. Tres sunt ordines beatorum,uidelicet,martyrum,confessorum,innocentum. Tres sunt cœlestium signorum quaterniones,uidelicet fixorum,mobilium,communium:similiter & domorum, uidelicet cardinum,succedentium & cadentium. Tres quoq; sunt in quouis signo facies & decani, tresq; cuiuslibet triplicitatis domini. Tres sunt inter planetas fortunæ:tres inter diuas,gratiæ:tres apud inferos,parcæ:tres iudices,tresq; furiæ,tricepsq; cerberus. Legimus etiam Tergeminamq; Hecaten,tria uirginis ora Dianæ. Tres personæ in supersubstantiali diuinitate. Tria tẽpora,naturę,legis & gratiæ. Tres theologicę uirtutes,spes,fides,charitas. Trib⁹ diebus Ionas fuit in uẽtre piscis:totidẽ Christus in sepulchro.

SCALA TERNARII.

In Archetypo	Pater	שדי Sadai Filius	Spũs sctũs	*Nomẽ dei trium literarum* *Tres personæ in diuinis*
In mundo intellectuali.	Suprema Innocentes	Media Martyres	Infima Cõfessores.	*Tres hierarchiæ angelorum* *Tres gradus beatorum*
In mundo cœlesti	Mobilia Cardines Diurnus	Fixa Succedentes Nocturnus	Cõmunia Cadentes Particeps	*Tres quaterniones signorũ.* *Tres quaterniones domorũ* *Tres domini triplicitatum.*
In mundo elementali	Simplicia	Composita	Decõposita	*Tres gradus elementorum.*
In minore mundo	Caput ĩ quo *uiget ĩtellectus respondẽs mundo intellectuali.*	Pectus, ubi *cor sedes uitæ, respondẽs mũdo cœlesti.*	Vẽter, ubi gi*gnitiua uirtus mẽbraq; genitalia, respondens mũdo elementali*	*Tres partes respondentes triplici mundo*
In mundo infernali	Alecto Minos Malefici	Megera Aeacus Apostatæ	Ctesiphone Rhadamãt⁹ Infideles	*Tres furiæ infernales* *Tres iudices infernales* *Tres gradus damnatorum.*

De Quaternario & eius Scala. Caput VII.

Vaternarium numerum Pythagorici Tetractyn appellant, ipsumq; omnibus numerorum uirtutibus præferunt, quia ipse fundamentum & radix omnium aliorum numerorum, unde & omnia fundaméta tam in artificialibus, quàm in naturalibus & diuinis quadrata sunt, ut infra ostendemus: significatq; soliditatem, quæ per figuram quadrariam etiam demonstratur. Est enim quaternarius, quadratus planus primus, qui constat duabus proportionibus, quarũ prior est, unius ad duo: posterior, duorum ad quatuor: nasciturq; gemina processione & proportione, uidelicet unius ad unum, & duorum ad duo, ab unitate incipiens, in quaternitate desinens. Quæ proportiones in eo differunt, quòd iuxta arithmeticam, sunt sibi inæquales: iuxta geometricam uero æquales. Itaq; quadratus deo patri adscribitur, quin & totius trinitatis mysterium complectitur: nam ipsius simpla proportione, prima scilicet unius ad unum, unitas paternę substantię significatur, ex qua unus procedit filius, illi ęqualis, altera autem processione, etiam simpla, uidelicet duorum ad duo, notatur secunda processione ex utroq; spiritus sanctus, ut sic sit æqualis patri filius, processione prima: æqualis utriq; spiritus sanctus, processione secũda. Hinc superexcelsum deo diuinęq; trinitatis nomen tetragrammaton est, scilicet Iod, He & Vau, He: ubi aspiratio He, spiritus ab utroque processionem denotat: ipsa enim He duplicata, utranq; syllabam totumq; nomẽ terminat, pronunciatur autẽ Ioua, ut aliqui uolunt, unde gentiũ ille Iouis, quẽ & ueteres quatuor auribus pingebãt. Vnde quaternarius est fons & caput totius diuinitatis. Vocãtq; Pythagorici ipsum ꝑpetuũ naturæ fontẽ: quatuor enim sunt gradus in scala naturæ, scilicet esse, uiuere, sentire, intelligere. Quatuor sunt in natura motus, scilicet ascendẽs, descendẽs, progrediens, circularis. Quatuor sunt in cœlo cardines, scilicet ortus, occasus, medium cœli & imum cœli. Quatuor sunt sub cœlo elementa, scilicet ignis, aër, undaq;, tellus: secundum hæc, quatuor in cœlo triplicitates: quatuor sub cœlo qualitates primæ, scilicet frigidum, calidum, siccum, humidum: ab his quatuor humores, sanguis phlegma, cholera, melancholia. Item annus diuiditur in quatuor partes, quæ sunt uer, æstas, autumnus & hyems: similiter aër in Eurum, Zephyrum, Austrum & Boreã, diuiditur: quatuor quoq; sunt flumina paradisi, & totidem inferni. Quaternarius præterea omnem implet scientiam: primo omnem numerorum simplicem progressum quatuor implet terminis, uidelicet uno, duobus, tribus & quatuor, constituens denarium. Omnem implet numerorum differentiam, primum parem, & primũ imparẽ in se continẽs. Habet in musica diatessaron, gratiam uocis

Fundamenta, omnia quadrata.

In rebus quatuor, quæ sint.

quartæ: item tetrachordum & diagramma Pythagoreum, quo ille primum musicos concentus inuenit, omnemq; musicæ harmoniam continet: nam dupla, tripla, quadrupla, sesquialtera, sesquitertia, diapason, disdiapason, diapente, diatessaron, omnisq; consonantia inter quaternarii limites arcetur. Totam etiam mathematicam quatuor terminis cõplectitur, scilicet pũcto, linea, planitie & profunditate. Totam naturam quatuor terminis colligit, scilicet substantia, qualitate, quantitate & motu. Omnem etiam physicam implet, in qua sunt naturæ uirtus seminaria, naturalis, pullulatio, adolens forma, & compositum. Quatuor etiam terminis metaphysicam complectitur, scilicet esse, essentia, uirtute & actione. Complectitur moralem philosophiam quatuor uirtutibus, scilicet prudentia, iustitia, fortitudine & temperantia. Habet etiam uim iustitiæ: hinc quadruplex lex, scilicet prouidentiæ, à deo: fatalis, ab anima mundi: naturæ, à cœlo: prudentiæ, ab homine. Quatuor insuper iudiciariæ potentię in rebus existẽtibus, scilicet intellectus, disciplina, opinio, sensus. Multam quoq; & maximam in mysteriis uim habet: hinc Pythagorici ipsum quaternarium iureiurando testabantur, tanquam summum quo fides nitatur & credulitas firmari possit: hinc dictum Pythagoricum iusiurandum, quod in his uersib⁹ sic expressit:

Iuro ego per sanctum pura tibi mente quaternum,
Aeternæ fontem naturæ animiq; parentem.

Item quatuor sunt flumina paradisi, quatuor euangelia, à totidem euangelistis per uniuersam ecclesiam recepta. Hebræi præcipuum dei nomẽ quatuor literis scriptum acceperunt: similiter Aegyptii, Arabes, Persæ, Magi, Mahumetistæ, Græci, Tusci, Latini, tantum quatuor literis nomen dei scribunt: ita, scilicet Theut, alla, sire, orsi, abgdi, θεός, esar, deus. Hinc Lacedæmonii summum Iouem quatuor auribus depingere solebant. Hinc apud Orphicam theologiam, fertur Neptunus quadriiuges currus impellere. Quatuor quoque sunt diuini furoris species, à singulis numinibus procedentes, scilicet à musis, Dionysio, Apolline & Venere. Item Ezechiel propheta Vidit quatuor animalia iuxta fluuiũ Chobar, & quatuor Cherubim in quatuor rotis. Item apud Danielem, quatuor animalia magna ascendebant de mari, & pugnabant quatuor uenti. Item Apocalypsi, quatuor animalia plena oculis ante & retro, stabant in circuitu sedis dei, & quatuor angeli, quibus datum est nocere terræ & mari, stabant super quatuor angulos terræ, tenẽtes quatuor uentos ne flarent super terram, neq; super mare, neq; in ullam arborem.

Nomẽ dei, ubiq; ferè tetragrãmaton

Scala Quaternarii ad quatuor elementorum correspondentiam.

Nomē dei quadriliterum.	י ה ו ה				In mūdo archetypo unde lex prouidentiæ
Quatuor triplicitates siue hierarchiæ intelligibiles	Seraphim Cherubim Throni	Dominationes Poteſtates Virtutes	Principatus Archangeli Angeli	Innocentes Martyres Confeſſores	In mundo intellectuali, unde lex fatalis
Quatuor angeli, præſidentes cardinibus cœli	מיכאל Michaël.	רפאל Raphaël	גבריאל Gabriel	אוריאל Vriel	
Quatuor præfecti elementorū.	שרף Seraph	כרוב Cherub	תרשיש Tharſis	אריאל Ariel	
Quatuor animalia ſanctitatis.	Leo.	Aquila	Homo	Vitulus	
Quatuor triplicitates tribuum Iſraël.	Dan Aſſer Nephtalim	Iehuda Iſachar Zabulon	Manaſſe Beniamin Ephraim	Ruben Simehon Gad	
Quatuor triplicitates apoſtolicæ.	Mathias Petrus Iacobus maior	Symon Barptolomæus Matthæus	Ioannes Philippus Iacobus minor	Thadæus Andreas Thomas	
Quatuor euangeliſtæ.	Marcus	Iohannes	Matthæus	Lucas	
Quatuor triplicitates ſignorum.	Aries Leo Sagittarius	Gemini Libra Aquarius	Cancer Scorpius Piſces	Taurus Virgo Capricornus	In mūdo cœleſti à quo lex naturæ
Stellæ et planetæ ad elemēta relati	Mars & Sol	Iupiter & Venus	Saturnus & Mercurius	Stellæ fixæ & Luna	
Quatuor qualitates cœleſtium elementorum.	Lumen	Diaphanum	Agilitas	Soliditas	
Quatuor elemēta.	אש Ignis	רוח Aër	מים Aqua	עפר Terra	In mūdo elementali ubi lex generationis & corruptionis.
Quatuor qualitates.	Calidum	Humidū	Frigidū	Siccum	
Quatuor tēpora	Aeſtas	Ver	Hyems	Autūnus	
Quatuor cardines orbis.	Oriens	Occidēs	Septentrio	Meridies	
Quatuor mixtorū genera pfecta	Animalia	Plantæ	Metalla	Lapides	
Quadruplicia animalia.	Progreſſiua	Volatilia	Natantia	Reptilia	

Quæ reſpondẽt elemẽtis in plãtis	Semina	Flores	Folia	Radices
Quæ in metallis	Aurũ & ferrum	Cuprũ & ſtannum	Argentũ uiuum	Plumbũ & argẽtũ
Quæ in lapidibus	Lucẽtes & ardẽtes	Leues & trãſpẽtes	Clari & cõgelati	Graues & opaci
Quatuor hominis elementa	Mens	Spiritus	Anima	Corpus
Quatuor potentiæ animæ	Intellectꝰ	Ratio	Phãtaſia	Senſus
Quatuor iudiciariæ poteſtates	Fides	Sciẽtia	Opinio	Expimentũ
Quatuor uirtutes morales	Iuſtitia	Tẽperãtia	Prudẽtia	Fortitudo
Senſus reſpondentes elementis	Viſus	Auditus	Guſtꝰ & olfactus	Tactus
Quatuor hũani corporis elemẽta	Spiritus	Caro	Hũores	Oſſa
Quadruplex ſpiritus	Animalis	Vitalis	gignitiuꝰ	Naturalis
Quatuor humores	Cholera	Sanguis	Pituita	Melãcholia
Quatuor complexionum mores	Impetus	Alacritas	Inertia	Tarditas
Quatuor principes dæmoniorum nocẽtes in elementis	סמאל Samael	עזאזל Azazel	עזאל Azael	מחזאל Mahazael
Quatuor flumina inferna	Phlegethõ	Cocytus	Styx	Acheron
Quatuor principes dæmoniorũ ſuper quatuor angelos orbis	Oriens	Paymon	Egyn	Amaymon

In minore mundo ſcilicet homimine à quo lex prudẽtiæ.

In mũdo ĩfernali ubi lex iræ & punitionis.

De Quinario & eius Scala. Cap. VIII.

Vinarius numerus haud paruæ eſt potẽtiæ, cõſtat enim ex primo pari & primo impari, tanquã ex fœmina, & maſculo: impar enim numerus mas eſt, par uero fœmina. Vnde Arithmetici illũ quidẽ patrẽ, hũc uero matrẽ uocãt. Igit̃ haud paruæ pfectionisatq; uirtutis eſt quinarius, q ex horũ numerorꝫ pmixtione generat̃: eſtq; præterea uniuerſi numeri, uidelicet denarii, iuſtiſſima medietas. Nã ſi altrinſecus circa quinariũ, denariũ diuidẽdo adſumas, hinc nouẽ, inde uero unũ: uel, hinc octo, inde uero duo: ſiue ſeptẽ & tria, ſeu ſex & quatuor, unaquæq; collectio denariũ conſtituit, & ſemper eius perfectũ mediũ eſt quinarius, & eius æquediſtans: & iccirco numerus connubii appellatur à Pythagoricis. dicitur & iuſtitiæ, quia denarium ex æquilibrio ſecat. Senſus in homine quinq; ſunt, uiſus, auditus, olfactus, guſtus, tactus: quinque in anima poteſtates, uegetatiua, ſenſitiua, cõcupiſcibilis, iraſcibilis, rationalis: quinq;

Quinarij nomenclaturæ.

ſunt in manibus digiti,qnq; ſunt in cœleſtibꝰ errãtes planetę,ſecundũ quos qntuplices in quouis ſigno termini. In elemẽtis quoq;quinq; genera mixto rũ,uidelicet lapides,metalla,plãtæ, zoophyta, animalia totidemq́; animaliũ genera,puta hoĩes,quadrupedia,reptãtia,natãtia,uolãtia. Sunt & quinq; genera quibus à deo cõponunť omnia ,ſcilicet eſſentia,idẽ,alteꝝ,ſenſus,motus. Hirũdo nõ niſi quinq; pullos parit,quos magna paſcit æqtate, incipiẽs ab eo qui maximꝰ eſt natu,& ita in cęteris ortus rationẽ habẽs. Habet quoq; hic numerꝰ uim magnã in expiationibꝰ:nã in ſacris,pellit malos dęmones: in naturalibꝰ,pellit uenena. Diciť quoq; numerus felicitatis & gratię,& eſt ſigillũ ſpũs ſancti,& nexus oĩa ligãs,atq; numerus crucis,etiã Chriſti uulneribus principalibus,quoꝝ cicatrices etiã in glorificato corpore ſuo ſeruare dignatus eſt,inſignis. Gentiũ philoſophi illũ Mercurio ſacrũ dedicarũt,tãtoq́; uim eius quaternario excellentiorẽ,quantũ animatũ inanimato p̄cellentius. In hoc enim numero Noah pater inuenit gratiã corã domino ,& p̄ſeruatus fuit in diluuio aquaꝝ. In huius numeri uirtute Abrahã cẽtenarius ex Sara nonagenaria ſteriliq́; fœmina,ſupraquã à natura conceſſum eſt,genuit filiũ,creuitq; in populũ magnũ. Hinc in tẽpore gratiæ,qnq; literis inuocať nomẽ diuinę oĩpotẽtię. Nã in tẽpore naturę,inuocabať nomẽ dei trigrãmatõ,שדי ſadai:in tẽpore legis,nomẽ dei tetragrãmaton יהוה ineffabile, cuius loco Hebręi exprimũt ארני adonai. In tpe gratię,nomẽ dei pẽtagrãmatõ effabile יהשוה Iheſu, qđ nõ minore myſterio etiã triliteꝝ inuocať ישו.

SCALA QVINARII

Nomina dei pentagrammata, Nomen Christi pentagrãmaton,			עליון אלהים יהשוה	Elion Elohim Iheſuh		*In archetypo.*
Quinq; ſubſtãtiæ intelligibiles,	*Spiritꝰ primæ hierarchiæ,uocati dij,ſiue filij dei.*	*Spiritus ſecũdæ hierarchiæ,dicti intelligẽtiæ*	*Spiritus tertiæ hierarchiæ,uocati angeli,q mittũtur*	*Animæ corporum cœleſtium.*	*Heroẽs ſiue animæ beatæ.*	*In mundo intellectuali.*
Quinque ſtellæ erraticæ, domini terminorum,	Saturnus,	Iupiter	Mars	Venus	Mercurius	*In mundo cœleſti.*
Quinque genera corruptibilium.	Aqua,	Aër	Ignis	Terra	Mixtum	*In mundo elementali.*
Quinque ſpecies mixtorum,	Animal,	Planta	Metallũ	Lapis,	Zoophytũ	
Quinque ſenſus,	Guſtus,	Auditus	Viſus	Tactus	Olfactus	*In miore mũdo.*
Quinque tormẽta corporalia,	*Amaritudo mortificans.*	*Vlulatus horriſoni.*	*Tenebræ terribiles*	*Ardor inextinguibilis.*	*Fœtor penetrãs.*	*In mundo infernali.*

De senario & eius scala. Cap. IX.

Senarius numerus est perfectionis, quia perfectissimus natu-
ra, in toto numerorum contextu, ab unitate usq; ad denarium,
solus ipse adeo est perfectus, ut collectione suarum partium
idem resultet, nulla inopia deficiens, nec ulla abundantia su-
perfluus. Nam si partes eius, mediam scilicet, tertiam & sextam, quæ sunt
tria, duo, unum, congregantur, totum senarii corpus perfecte implent: qua
quidem perfectione cæteri numeri carent: hinc à Pythagoricis ge[illegible], nu-
ptiisq́; prorsus accommodatus asseritur, mundiq́; signaculum appellatur:
senario enim numero constitutus mundus, neq; immoderata abundantia
superfluus, neq; frustratus egensq́; necessariis. Hinc est, quoniam die sexto
perfectus est & consummatus à deo mundus: sexto enim die uidit Deus cũ
ċta quæ fecerat, & erant ualde bona. Igit̃ perfecti sunt cœli & terra, & omnis
ornatus eorum. Dicitur etiam numerus hominis, quia sexto die homo crea
tus est: & dicitur etiam numerus redemptionis, nam sexta die Christus pro
redemptione nostra passus est: unde illi etiam cum cruce magna cognatio
Dicitur etiam numerus laboris & seruitutis: hinc in lege præceptum erat,
sex diebus faciendum opus, sex diebus colligendum manna, sex annis semi
nanda terra, & quod seruus Hebræus sex annis seruiat domino suo. Sex die-
bus gloria domini inclinauit super monte Sina, cooperiens eum nube:
sex alæ sunt cherubinis, sex circuli in firmamẽto, arcticus, antarcticus, duo
tropici, æquinoctialis & ecliptica. sex sunt errones planetæ, Saturnus. Iupi-
ter, Mars, Venus, Mercurius, Luna, per signiferi latitudinem ultra citraq́;
eclipticam discurrentes. Sex sunt in elementis substantificæ qualitates, ui-
delicet acuitas, raritas, motus, & horum opposita, obtusitas, densitas, quies.
Sex sunt differentiæ positionis, sursum, deorsum, ante, retro, dextrorsum,
& sinistrorsum. Sex sunt naturalia officia, sine quibus esse nihil potest, uide
licet magnitudo, color, figura, interuallum, status, motus, solida etiam figu
ra quadrati sex superficies habet. Totius harmoniæ toni sunt sex, uidelicet
quinq; toni, & duo hemitonia, quæ faciunt tonum unum, qui est sextus.

SCALA SENARII

In Archetypo	אל בור אלוהים						*Nomina dei sex literarum.*
In mundo intelligibili	*Seraphin*	*Cherubin*	*Throni*	*Dominationes*	*Potestates*	*Virtutes*	*Sex ordines angelorum qui ad inferiora nõ mittuntur.*
In mundo cœlesti	*Saturnus*	*Iupiter*	*Mars*	*Venus*	*Mercurius*	*Luna*	*Sex planetæ p̃ zodaici latitudinẽ ab ecliptica aberrãtes*
In mundo elementali	*Quies*	*Raritas*	*Acuitas*	*Obtusitas*	*Densitas*	*Motus*	*Sex substantificæ qualitates elementorum.*
In minore mundo	*Intellectus*	*Memoria*	*Sensus*	*Motus*	*Vita*	*Essentia*	*Sex gradus hominis.*
In mundo infernali	*Acteus*	*Megalesius*	*Ormenus*	*Lycus*	*Nicon*	*Mimon*	*Sex dæmones calamitatum omnium autores.*

De septenario & eius scala. Cap. X.

Eptenarius numerus uariæ & multiplicis potentiæ est, constat enim ex uno & sex, uel ex duobus & quinque, uel ex tribus & quatuor, habetq; unitatem tanquam copulam geminę trinitatis: unde si singula eius membra eorumq; compagines cõsideremus, proculdubio fatebimur eum tam ex suarum partium colligantia, quàm seorsum sua plenitudine, omni maiestate esse plenissimum. Vocantque ipsum Pythagorici humanæ uitæ uehiculum, quod non tam ex partibus suis mutuatur, quàm totalitatis suæ proprio iure perficit, complectitur enim corpus & animam: nam corpus constat ex quatuor elementis, & quatuor qualitatibus afficitur: ternarius quoque ad animam spectat propter triplicem uim eius, scilicet rationalem, irascibilem & concupiscibilem. Septenarius itaq;, quia ex tribus constat & quatuor, animam corpori coniũgit, ad genituram quoq; hominum uis huius numeri pertinet, hominemq; concipi, formari, edi, nutriri, uiuere, omninoq; constare facit. Nam cum in aluo mulieris genitale semen receptum est, si per horas septem absq; effusione permanserit, hæsisse in uitam certum est: tum primis septem diebus coagulatur, fitq; ad recipiendum figuram humanam idoneum: deinde maturos infantes producit, qui septimestres uocantur, hoc est, qui septimo mense nati. Post partum deinde an uicturus sit infans, septima hora discernit: ultra hunc enim numerum, qui aëris halitum sustinuerit, intelligitur natus ad uitam: Post dies septem, iactat reliquias umbilici: post bis septem, incipit ad lumen uisus eius moueri: in tertio septenario, iam libere oculos totamq; faciem uertit: post septem menses, fiunt dentationes: post secundum mensium septenarium, sedet sine casus timore: post tertium septenarium, sonus eius in uerba prorumpit: post quartum septenarium, stat firmiter & ambulat: post quintum septenarium mensium, incipit lac nutricis horrescere: post annos septem, cadunt primi dentes, & nascuntur alii ad cibum solidum aptiores, absoluiturq; integritas loquendi: post secundum annorum septenarium, pueri pubescunt, fitque generationis initium: ad tertium annorum septenarium, crescit homo in longum, ostenditque flores & lanugines, fitque genitura pollens atque robusta. Vsque ad quartum septenariũ, crescit homo in latum, & consummantur incrementa staturæ. In quinto, omne uirium & roboris completur augmentum: Sextus uero annorum septenarius, uires seruat collectionis: septimo septenario consummatur prudentia, perfectamque reddit hominum ætatem. Cum uero ad decades septenas peruenitur, ubi septenarius per numerum completum conducitur, tunc metam communem uiuendi habet, dicente Propheta: Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. Summus etiam humani corporis crescendi modus, est se-

Septenarij nomenclaturæ.

Septenarij in humanis corporibus uires.

ptem pedum. Septem quoque sunt gradus in corpore, qui dimensionem altitudinis ab imo complent in superficiem, scilicet medulla, os, neruus, uena, arteria, caro, cutis. Septem sunt quę à Græcis nigra membra uocantur, lingua, cor, pulmo, iecur, lien & duo renes. Septem sunt corporis principales partes, caput, pectus, manus pedesque & pudendum. De spiritu quoq; & cibo constat, quod sine haustu spiritus ultra horas septem uita non durat: tum quibus inedia mori constitutum est, post septimum diem non uiuunt. Venæ quoq; & arterię (ut tradunt medici) numero mouētur septenario. Iudicia quoq; in morbis maiori apparentia fiunt diebus septimis, quos medici creticos, hoc est iudiciarios uocant. Ex septenis quoq; portionibus creat deus animam, ut testis est diuus Plato in Timęo. Anima quoq; septenario recipit corpus. Ad septimū usq; gradū omnis uocum progreditur discrepantia, post quem fit eadem reuolutio. Rursus septem sunt ipsarum uocum modulamina, ditonus, semiditonus, diatessaron, diapente cum tono, diapente cum semitonio, & diapason. Estq; in cœlestibus potētia septenarii potentissima: nam cum sint quatuor cœli cardines diametraliter sese contuentes, qui quidem aspectus plenissimus & potentissimus habetur, septenario numero constat: fit siquidem à septimo signo, crucemq; constituit, figuram omnium potentissimam, de qua suo loco dicemus. Sed illud non ignoretur, septenarium magnam habere in cruce cōmunionem. Simili radiatione & numero distāt solstitiū à bruma, & æquinoctiū hyemale ab æstiuali, quæ omnia septenis signis fiunt. Septē prętere in cœlo sunt circuli, iuxta axis longitudinem: septem circa polum arcticum triones, maiores minoresq;. Item septem Vergilię quas Pleiades uocant: septem quoq; planetæ: secundum illos quoque septem dies constituentes hebdomadam. Luna quoque planetarum septima, & nobis proxima, hunc numerum præ cæteris obseruat, motum'que eius ac lumen hic numerus dispensat: nam in uiginti diebus & octo, totius zodiaci ambitum circuit, quem quidem dierum numerum, septenarius septem suis terminis, ab uno uidelicet usq; ad septem, quantum singuli numeri exprimunt, antecedentibus addendo conficit & implet, efficit'que quatuor septenarios dierum, quibus Luna omnem zodiaci longitudinem & latitudinem emetiendo remetiendo'que circum per'que discurrit: similibus'que dierum septenariis lumen suum sempiterna lege uariando dispensat: Primo enim septenario usque ad medietatem tanquàm diuisi orbis, crescit: secundo septenario orbem totum lumine complet: tertio decrescendo, rursus in orbē cōtrahitur diuisum: post quartum uero septenarium ultima luminis sui diminutiōe renouatur, eisdemque septenariis maris incrementa decrementaque disponit: nam primo ab initio crescentis lunæ septenario, minuitur paulisper: secundo, gradatim augetur: tertius quoque septenarius fit similis primo,

Septenarij in cœlestibus potētia

Crucis figura omnium potentißima

& quartus eadem facit quæ secundus. Accommodatur etiam Saturno, qui ab inferioribus ascendendo septimus est planetarum, qui requiem innuit, cui septimus dies adscribitur, qui millenarium septimũ indicat, quo (teste Ioanne) captiuato dracone, malorum suggestore diabolo, quiescent mortales, tranquillam uitam degentes. Septenarium præterea Pythagorici numerum uirginitatis appellant: quia prim⁹ est, qui neq; generatur neq; generat, neq; enim potest in duas partes diuidi æquales: itaq; ut gignatur ex aliquo numero repetito, nec ullum ex se etiã numerum parit duplicatus, qui intra denarii limites coartetur, quem primum limitem constat esse numerorum: & iccirco septenarium Palladi sacrum fecere. Habet & in religione potentissima suæ uenerationis indicia, & uocatur numerus iuramẽti. Hinc apud Hebræos iurare dicitur septenare, quasi per septẽ obtestari. Sic Abraham quando pepigit fœdus cum Abimelech, statuit septem agnas in testimonium. Dicitur quoq; numerus beatitudinis & requiei, unde illud:

Septenarij nomina.

O terq; quaterq; beati,

Scilicet in anima & in corpore. Septimo quoq; die creator ab opificio quieuit, quamobrem hæc dies apud Mosen sabbathum appellatur, hoc est, dies quietis. hinc septimo die Christus in sepulchro quieuit. Habet quoq; hic numerus cum cruce, ut superius demonstratum est, & cum Christo magnam communionem. In Christo enim omnis nostra beatitudo, quies & felicitas: estq; præterea purificationibus aptissimus. Vnde Apuleius: Meq;, ait, protinus purificandi studio marino lauachro trado, septies submergo fluctibus capite. Et leprosus quoq; mũdandus in lege, septies aspergebatur passeris sanguine, & Helizæus propheta, ut scriptum habetur Regum libro quarto, ait leproso: Vade & lauare septies in Iordane, & recipiet sanitatẽ caro tua, & mũdaberis. & sequitur paulopost: Et lauit se septies in Iordane, iuxta sermonem prophetæ, & mundatus est. Estq; numerus pœnitentiæ & remissionis. Hinc statuta septennis pœnitentia pro quolibet peccato, iuxta Sapientis sententiam dicentis: & super peccatorẽ septuplum: septimo quoq; anno fiebant remissiones, & post quadratum septenarium dabatur plena remissio, ut in Leuitico legit. Septẽ petitionibus cõsummauit Christus orationem expiationis nostræ: hinc & libertatis numerus nuncupatus, quia septimo anno seruus Hebræus libertatem sibi uendicabat. Estq; diuinis laudibus accõmodatissimus. Vnde ait Propheta: Septies in die laudem dixi tibi, super iudicia iustitię tuę. Dicitur etiam numerus ultionis, sicut dicit scriptura: Septuplum ultio dabitur de Cain. & Psalmista ait: Redde uicinis nostris septuplum in sinu eorum. Hinc septem nequitiæ apud Salomonem, & septem spiritus nequiores assumpti leguntur in euangelio. Significat etiam præsentis circuli tempus, quod septem dierum circulo peragitur: estq; spiritui sancto sacer, quem septuplum iuxta eius dona propheta Esaias describit, uidelicet spiritum sapientiæ & intellectus, spiritum consilii & fortitudi-

nis,ſpiritum ſcientiæ & pietatis,& ſpiritum timoris domini,quos apud Zachariam legimus ſeptem oculos dei. Septem quoq; ſunt angeli ſpiritus adſtantes ante faciem dei, ut legitur apud Tobiam.& in Apocalypſi,ſeptem lampades ardebant ante thronum dei,& ſeptem candelabra aurea,& in medio eorum ſimilis filio hominis,& habebat in dextra ſua ſtellas ſeptem. Itē ſpiritus ſeptem erant in conſpectu throni dei,& ſeptem angeli adſtabant in conſpectu dei,& datæ ſunt illis ſeptem tubæ. Vidit quoque agnum habentem ſeptem cornua,& ſeptem oculos,& uidit librum obſignatum ſeptē ſigillis,& cum apertum fuiſſet ſeptimum ſigillum,factum eſt ſilentiū in cœlo.Ex ſupradictis omnibus apparet,ſeptenarium inter cęteros numeros merito dici omnis efficaciæ pleniſſimum. Habet præterea ſeptenarius magnā cum duodenario conformitatem: nam ſicut tria & quatuor ſeptem conſtituunt:ſic ter quatuor duodecim reddunt,qui ſunt numeri cœleſtium planetarum & ſignorum,ex eadem radice reſultantes,& per ternarium de diuinitate, per quaternarium de inferiorum natura participantes. Magna admodum eſt in ſacris literis huius numeri præ cæteris omnibus obſeruātia, magnaq; & multiplicia eius myſteria,quorum multa è ſacris eloquiis repetentes hic adnumerare decreuimus: quibus facile conſtabit, ſeptenarium plenitudinem quādam ſacrorum myſteriorum ſignificare.Legimus enim in Geneſi, ſeptimum diem quietis domini,ſeptimum ab Adam Enoch, uirum ſanctum & pium,& alium etiam ab Adam ſeptimum uirum nequam & digamum nomine Lamech,item ſeptima generatione abolitum peccatum Cain: ſicut ſcriptum eſt: Septuplum punietur Cain:& ſeptem uindictas exoluet,qui occiderit Cain. Ad quæ ibidem magiſter hiſtoriæ ſeptem colligit fuiſſe peccata Cain. Item ſeptena & ſeptena ex omnibus animalibus mundis introducta in arcam Noë,ſimiliter & de uolatilibus: deinde poſt ſeptem dies pluiſſe dominum ſuper terram, ſeptimoq; die ruptos omnes fontes abyſſi,& inundaſſe aquas ſuper terrā. Item ſeptē agnas Abraham dedit Abimelech:& ſeptem annis ſeruiuit Iacob pro Lia,& aliis ſeptem pro Rachel:& ſeptem diebus populus Iſraël luxit mortem Iacob. Præterea ſeptem boues,& ſeptem ſpicas,ſeptem annos fertilitatis & ſeptem ſterilitatis legimus ibidem. In Exodo uero, ſeptimo die præcipitur ſabbathum ſabbathorum,requies ſancta domino: quia ſeptimo die ab opere quieuit dominus. Item ſeptimo die ceſſauit orare Moſes. Septimo die erit ſolennitas domini, ſeptimo anno liber egredietur ſeruus, ſeptem diebus bos & ouis ſit cum matre ſua, ſeptimo anno dimittetur quieſcere terra ſeminata ſex annis, ſeptimus dies erit ſanctum ſabbathum & requies: ſeptimus dies quia ſabbathi eſt, uocabitur ſanctus. In Leuitico etiam ſeptimus dies erit celebrior & ſanctior, & ſeptimi menſis primus dies erit ſabbathum memoriale. Septem diebus offerentur holocauſta domino, ſeptem diebus celebrabantur feriæ domini, ſeptem diebus per

Septenarius omnis efficaciæ pleniſſimus.

annum legitimũ ſempiternum erit in generationibus ueſtris. Septimo mẽſe feſta celebrabitis,& habitabitis in tabernaculis ſeptem diebus: ſepties aſpget coram domino qui tinxerit digitũ in ſanguine:ſepties tinget in ſanguine paſſeris mundatus à lepra:ſeptem diebus lauabitur aquis uiuentibus qui patitur fluxum ſanguinis: ſepties aſperget digito in ſanguine uituli: ſepties percutiam uos propter peccatum. In Deuteronomio ſeptem populi terrã promiſſionis habebant. Legitur & ſeptimus annus remiſſionis,&ſeptem lucernæ cãdelabrorum in auſtrali parte erectæ. Et in Numeris leguntur ſeptẽ agnas immaculatas obtuliſſe filii Iſrael, & quod ſeptem diebus ueſcebantur azymis,& quod ſeptem agnis & hirco expiabatur peccatum,& ſeptimus dies erat celeberrimus & ſanctus, & ſeptimi menſis dies uenerabilis & ſanctus,& ſeptimus menſis ſcenopegiæ, & ſeptem uitulos offerebat die ſeptimo,& ſeptem aras erexit Balaam,ſeptem diebus Maria ſoror Aaron leproſa egreditur extra caſtra,ſeptẽ diebus immundus erit qui tetigerit cadauer. Et in Ioſue, ſeptem ſacerdotes portabant arcam fœderis ante Hiericho, & ſeptem diebus circuibant ciuitates, & ſeptem buccinæ portabantur per ſeptem ſacerdotes,& die ſeptimo buccinabant ſeptem ſacerdotes. Item in libro Iudicum ſeptem annis Abeſſa regnauit in Iſraël,ſeptem diebus fecit nuptias Sãſon,& ſeptimo die expoſuit uxori problema,ſeptem funibus neruiceis ligatus eſt & ſeptem crinibus capitis ſui,ſeptem annis oppreſſi ſunt filii Iſraël ꝑ regem Madian. Et in libris Regum ſeptem uicibus & ſeptima uice ecce dicit Helias nubecula parua,ſeptem diebus filii Iſraël dirigebant acies,& ſeptimo die commiſſum eſt bellum:ſeptem annorum cõminata eſt fames Dauid propter peccatum murmurationis populi,& ſepties oſcitauit puer reſuſcitatus per Heliſæum,& ſeptem uiri crucifixi ſunt ſimul in diebus meſſis primæ:ſeptem lotionibus mũdatur Naaman per Heliſæum,ſeptimo mẽſe occiſus eſt Golias. Et in Paralipomenis legitur,quòd ſeptimo menſe cõpletus eſt aceruus fundamentorum:& in Heſter legimus ſeptem eunuchos regis Perſarum:& in Tobia,ſeptem uiri copulati cum Sara filia Raguelis: & apud Danielem ſeptem uicibus incenditur fornax Nabuchodonoſor, & ſeptem leones erant in lacu,& ſeptima die uenit Nabuchodonoſor. In libro Iob exprimuntur ſeptem filii Iob, & ſeptem diebus & noctibus ſediſſe amicos Iob cum eo in terra:& ibidem legitur,ſeptimo non tanget te malum. In Eſdra legimus ſeptem hebdomadas annorum,ſeptem cõſiliarios Axtaxerxis:& ibidem ſeptimo menſe clanges buccina:ſeptimus menſis ſcenopegiæ ſub Eſdra erat,dum filii Iſraël erant in ciuitatibus:& ſeptimi menſis primo die Eſdras legit legem populo. Et in Pſalmis ſepties in die laudem dicit Dauid:ſeptuplum probatur argentum,ſeptuplum reddit uicinis noſtris in ſinu eorum. Et Salomon ait ſeptem columnas excidiſſe ſibi ſapientiam, & ſeptẽ uiros loquentes ſententias,ſeptem quæ odit & deteſtatur dominus: ſeptem nequitiæ in corde inimici,ſeptem circunſpectores,ſeptem oculi in-

insipientes. Numerat Isaias septem dona spiritussancti, & septem mulieres uirum unum apprehendentes. Et apud Ieremiam septem mentis mulierum concupiscentiæ, & septem filios peperit mater quæ infirmata est & defecit anima eius. In Ezechiele, septem diebus propheta mœrens permansit. In Zacharia septem lucernæ, & septem infusoria super caput candelabri, & septem oculi discurrentes in uniuersam terram, & septem oculi super unum lapidem, & septimi diei ieiunium uertitur in gaudium. Et in Michæa septem pastores suscitati sunt super Assyrios. Iam uero & in euangeliis leguntur septem beatitudines, septem uirtutes quibus septem uitia opponuntur, septem petitiones orationis dominicæ, septem uerba Christi in cruce, septem uerba beatę Mariæ uirginis, septem panes per dominum distributi, septem sportæ fragmentorum, septem fratres uxorem unam habẽtes, septem discipuli domini piscantes, septem hydriæ, in Cana Galilææ, septem iræ quę dominus hypocritis comminatur, septem dęmonia eiecta de muliere peccatrice, & septem dæmones nequiores assumpti ab expulso. Itẽ septem annis fuit Christus profugus in Aegypto, & septima hora reliquit febris filium reguli. In epistolis etiam canonicis describit Iacobus septem gradus sapientiæ, & Petrus septem gradus uirtutum. Et in Actibus numerantur septem diaconi, & septem discipuli electi per apostolos. In Apocalypsi quoque multa sunt huius numeri mysteria: ibi enim leguntur septem candelabra, septem stellæ, septem coronæ, septem ecclesiæ, septem spiritus in conspectu throni, septem flumina Aegypti, septem sigilla, septem signacula, septem cornua, septem oculi, septem spiritus dei, septem angeli cum septem tubis, septem cornua draconis, septem capita draconis quæ septem habebant diademata: item septem plagæ, & septem phyalas quas habet unus de septem angelis, septem capita bestiæ coccineæ, septem montes, & septem reges sedentes super eos, & septem tonitrua locuta sunt uoces suas. Multas præterea uires habet hic numerus, cum in naturalibus tum in sacris & cæremoniis, tum etiam in aliis: itaque huc referuntur septem dies, septem planetæ, septem Pleiades, septem ætates mundi, septem mutationes hominis, septem artes liberales totidemque mechanicæ, & totidem prohibitæ, septem colores, septem metalla, septem foramina in capite hominis, septem paria neruorum, septem montes in urbe Roma, septem reges Romani, septem bella ciuilia, septem sapientes tempore Ieremiæ prophetæ, & septem sapientes Græciæ. Item septem diebus ardebat Roma sub Nerone. Per septem reges occisa sunt decem milia martyrum. Septem fuere dormientes, septem sunt Romæ ecclesiæ principales, totidem Gregorius construxit monasteria, tot sancta Felicitas peperit filios. Septem constituti sunt electores im-

perii,& ſeptem ſunt actus ſolennes in Imperatore coronando,ſeptem teſtes requirũt leges in teſtamẽto ,ſeptem ſunt pœnæ ciuiles,& ſeptem canonicę, & ſeptem horę canonicę,ſepties ſalutat ſacerdos in miſſa,ſeptem ſacramẽta & ſeptem ordines clericorum,& ſeptem annorum puer poteſt ordinari ordine minori,& poteſt obtinere beneficiũ ſine cura. Septem ſunt pſalmi pœnitẽtiales, & ſeptem mandata ſecundæ tabulæ,& ſeptem horis Adam & Eua fuerunt in paradiſo,& ſeptem ſunt uiri per angelum pręnuntiati antequã naſcerent,uidelicet Iſmaël,Iſaac,Samſon ,Hieremias,Ioãnes Baptiſta, Iacob⁹ frater domini,&Chriſtus Ieſus.Deniq; hic numerus & in bono & in malo

SCALA.

In Archetypo	Ararita	אראריתא		
In mundo intelligibili	צפקיאל Zaphkiel	צרקיאל Zadkiel	כמאל Camael	רפאל Raphael
In mundo cœleſti	שבתאי Saturnus	צרק Iupiter	מארים Mars	שמש Sol
In mundo elementali	Vppupa Sepia Talpa Plumbum Onychinus	Aquila Delphinus Ceruus Stannum Sapphirus	Vultur Lucius Lupus Ferrũ Adamas	Olor Vitul⁹ marin⁹ Leo Aurum Carbũculus
In minore mundo	Pes dexter Auris dextra	Caput Auris ſiniſtra	Manus dextera Naris dextra	Cor Ocul⁹ dexter
In mundo infernali	Gehẽna גיהנם	Portę mortis וצל מות	Vmbra mortis שערי מות	Puteus interitus באר שחת

malo omniũ eſt potentiſſim⁹: de hoc Linus uetuſtiſſimus Poëta cecinit:

Septima cum uenit lux, cuncta abſoluere cœpit
Omnipotẽs pater, atq; bonis eſt ſeptima & ipſa.
Eſt etiam rerum cunctarum ſeptima origo,
Septima prima eadem, perfecta & ſeptima ſeptem:
Vnde etiam cœlum ſtellis errantibus altum
Voluitur, & circlis totidem circum undiq; fertur.

SEPTENARII

Aſſer Eheie אשר אהיה			*Nomina dei ſeptem literarum*
האניאל Haniel	מיכאל Michaël	גבריאל Gabriel	*Septem angeli qui adſtãt ante faciem dei.*
נוגה Venus	כוכב Mercurius	לבנה Luna	*Septem Planetæ.*
Columba Thimallus Hircus Cuprum Smaragdus	Ciconia Mugil Simia Argẽtũ uiuũ Achates	Noctua Aelurus Feles Argentum Cryſtallus	*Septem aues planetarum* *Septem piſces planetarum* *Septem animalia planetarum* *Septem metalla planetarum* *Septem lapides planetarum*
Pudendum Naris ſiniſtra	Manus ſiniſtra Os	Pes ſiniſter Oculus ſiniſter	*Septem membra integralia planetis diſtributa.* *Septẽ foramina capitis planetis diſtributa.*
Lutum fecis טיט היון	Perditio אברון	Fouea שאול	*Septẽ habitacula inferorum, quæ deſcribit Rabi Ioſeph Caſtilienſis cabaliſta in Horto nucis.*

De octonario & eius Scala. Cap. XI.

Octonarij nomenclaturæ.

Ctonarium uero uocant Pythagorici numerum iustitię & plenitudinis: primum, quia primus omnium diuiditur in numeros pariter pares, uidelicet in quatuor: diuisio quoq; ipsa in bis bina eadem ratiōe contexitur, uidelicet per bis bina bis: & propter hanc diuisionis æqualitatem, iustitiæ sibi nomen inoleuit: alterum uero, uidelicet plenitudinis nomen accepit, propter corporeæ soliditatis contextum: primus siquidem solidum corpus efficit. Hinc Orphei institutum per octo numina iurantis, sicubi diuinā institiam obtestari uellet, quorū nomina hæc, Ignis, Aqua, Terra, Cœlū, Luna, Sol, Phanes & Nox. Octo quoq; sunt duntaxat cœlorum uisibiles sphæræ: corporalisq; naturæ proprietas per illum nobis significatur, quam Orpheus in octonario hymnorum maritimorum complexus est. Estq; hic numerus dictus etiam numerus fœderis & circuncisionis, quæ Iudæis octauo die fieri præcepta est. Octo etiā erāt in uetere lege ornamenta sacerdotis, uidelicet fœminalia, tunica, cingulus, tyara, stola talaris, superhumerale, rationale, lamina aurea. Pertinet etiam hic numerus ad æternitatē & mundi cōsummationem, quia subsequitur septenarium, qui temporis symbolum est: hinc etiam hic numerus beatitudinis est, tot enim beatitudinis gradus docet Christus apud Matthæū.

Octo numina, p quæ solitus iurare Orpheus.

Dicitur etiam numerus salutis & conseruationis, tot nanque animæ in arca Noë saluæ factæ sunt à diluuio aquarum. Iam quoque & octo fuerunt filii Iesse, à quibus Dauid fuit octauus. Item Zacharias Iohannis pater octauo die recepit loquelam. Hūc numerum Dionysio sacrum perhibent, qui octauo mense in lucem editus est, in cuius sempiternum testimonium Naxos insula illi dicata, hanc prærogatiuam obtinuit, ut solę Naxiæ mulieres octauo mense salubriter pariant, fœtusque uitales edant, cū ubiq; ferè gentiū omnes sic geniti intereant, & etiam matres manifesto uersent in periculo.

SCALA OCTONARII.

Nomina dei octo literarum.	Eloha Vedaath אלוה ודעת	Tetragrammaton Vedaath יהוה ודעת							In Archetypo
Octo beatorū præmia.	Hæreditas	Incorruptio	Potestas	Victoria	Visio dei	Gratia	Regnum	Gaudium	In mundo intelligibili
Octo cœli uisibiles	Cœlū stellatū	Cœlum Saturni	Cœlum Iouis	Cœlum Martis	Cœlum Solis	Cœlū Veneris	Cœlū Mercurij	Cœlum lunæ	In mundo cœlesti
Octo qualitates particulares	Siccitas terræ	Frigiditas aquæ	Hũiditas aëris	Caliditas ignis	Caliditas aëris	Hũiditas aquæ	Siccitas ignis	Frigiditas terræ	In mundo elementali.
Octo beatorū genera.	Pacifici	Esurientes & sitientes	Mites	Persecuti propter iustitiam	Mundi corde	Misericordes	Paupes spiritu	Lugẽtes	In minore mundo.
Octo damnatorū præmia	Carcer	Mors	Iudicium	Ira dei	Tenebræ	Indignatio	Tribulatio	Angustia	In mundo infernali.

De Nouenario & eius Scala. Cap. XII.

Ouenarius numerus musis sacer, cœlestium sphærarum diuinorum'que spirituũ ordini adiumento: hinc nouem sunt sphæræ mobiles,& secundum illas nouem sunt musæ,scilicet, Calliope, Vrania, Polymnia, Terpsichore, Clio, Melpomene,Erato,Euterpe,Thalia: quæ quidem musæ nouẽ sphæris nouẽ sunt adcõmodatæ, ita ut prima referat supremã sphæram, quam uocant primum mobile, & sic gradatim descendẽdo secundũ scriptũ ordinem,usque ad ultimam quę referat sphæram lunæ, ita scilicet, Calliope adcomodatur primo mobili: Vrania,stellato cœlo:Polymnia,Saturno: Terpsichore,Ioui: Clio,Marti: Melpomene,Soli:Erato,Veneri:Euterpe,Mercurio: Thalia,lunæ. Nouẽ quoque sunt angelorum beatorum ordines,scilicet,Seraphim,Cherubim, Throni,Dominationes,Virtutes,Potestates,Principatus,Archangeli, Angeli,quos per nouẽ lapides figurat Ezechiel,qui sunt sapphirus, smaragdus, carbunculus,berillus,onyx,chrysolithus,iaspis,topazius,sardius.Habet etiam hic numerus magnum & occultum crucis sacramentum: nam hora nona Dominus noster Iesus Christus emisit spiritum: nouemq; diebus antiqui mortuos funerabant, totidemq; annis dicunt Minoa in spelunca à Ioue leges accepisse.Vnde hic numerus ab Homero præcipue obseruatus est, ut quando leges condendæ, aut responsa danda, aut sæuitura clades. Astrologi etiã annos enneaticos, hoc est nouenarios, in hominũ ætatibus non secus atq; septenarios, quos climactericos uocant,obseruãt,notabili mutatione insignes. Aliquando tamen notam imperfectionis & incompletionis habet,quod ad denarii non pertingat perfectionem,sed unitate minor, citra illũ deficiat, sicut super euãgelio de decẽ leprosis interpretatur Augustin⁹:nec uacat mysterio longitudo nouem cubitorũ Og regis Basan,qui typus est diaboli.

SCALA NOVENARII.

Nomina dei nouẽ literarum.	Tetragrammaton Sabaoth. יהוה צאאות			Tetragrammaton Zidkenu. יהוה צרקנו			Elohim Gibor. אלהים גיבר			In Archetypo.
Nouẽ chori angelorum. Nouẽ angeli præsidentes cœlis.	Seraphim Metattron	Cherubim Ophaniel	Throni Zaphkiel	Dominationes Zadkiel	Potestates Camaël	Virtutes Raphaël	Principatus Haniel	Archangeli Michaël	Angeli Gabriel	In mundo intelligibili.
Nouẽ sphæræ mobiles.	Primũ mobile	Cœlũ stellatũ	Sphæra Saturni	Sphæra Iouis	Sphæra Martis	Sphæra Solis	Sphæra Veneris	Sphæra Mercurij	Sphæra lunæ	In mundo cœlesti.
Nouẽ lapides repræsentãtes nouẽ choros angelicos	Sapphirus	Smaragdus	Carbunculus	Berillus	Onyx	Chrysolithus	Iaspis	Topazius	Sardius	In mundo elementali.
Nouẽ sensus cũ extimi tum intimi.	Memoria	Cogitatiua	Imaginatiua	Sensus cõmunis	Auditus	Visus	Odoratus	Gustus	Tactus	In minore mundo.
Nouem ordines cacodæmonum.	Pseudothei	Spiritus mendacij.	Vasa iniqtatis.	Vltores scelerũ	Præstigiatores	Aëreæ potestates.	Furiæ seminatrices malorũ.	Criminatores siue exploratores	Tẽtatores siue insidiatores	In mundo infernali.

De Decade & eius Scala. Cap. XIII.

Enarius. Hic dicitur omnis numerus siue uniuersus, atq; numerus completus, denotans plenum curriculum uitæ: ab eo enim ultra non numeratur, nisi per replicationem: uniuersosq́; numeros uel intra se implicat, uel per se suosq́; explicat multiplicando: quapropter multiplicis religionis habetur & potentiæ animisq́; purgandis accõmodatur. Hinc ueteres, ceremonias denarias appellauere, quibus illos, qui expiandi aut sacra adituri essent, per decem continuos dies à certis quibusdam rebus abstinendum erat. Vnde apud Aegyptios mos erat illi qui sacris Isidis initiari uellet, decem dierũ ieiunium indici solitũ, quod testatur Apuleius de seipso inquiens: Illud plane cunctis arbitris præcepit, decem illis continuis diebus cibariam uoluptatem coërcerem, & neq; ullũ animal essem, & inuinius essem. Decem sunt sanguinei hominis partes, mẽstruum, sperma, plasmatiuus spiritus, massa, humores, organicum corpus, uegetatiua, sensitiua, ratio & mens. Decem quoq; simplicia integralia hominem constituentia, os, cartilago, neruus, chorda, ligamentum, arteria, uena, panniculus, caro, cutis. Decem quoq; artus, quibus constat intrinsecus homo: spiritus, cerebrum, pulmo, cor, epar, fel, splen, renes, genitalia, matrix. Præterea decem cortinæ erant in templo, decem chordæ erant in psalterio, decẽ instrumenta musica quibus canebant psalmi, quorũ nomina sunt, Neza, in quo canebantur odæ: Nablum, idem quod organum: Mizmor, in quo psalmi: Sir, in quo cantica: Tephila, in quo orationes: Beracha, in quo benedictiones: Halel, in quo laudationes: Hodaia, in quo gratiarum actiones: Asre, in quo alicuius fœlicitas: Halleluiah, in quo laudes dei tantum atq; cõtemplationes. Decem quoque sunt cantores psalmorum, uidelicet, Adam, Abrahã, Melchizedec, Moses, Asaph, Dauid, Salomon, & tres filii Choræ, Decem quoque pręcepta legis. Et decimo die post ascensionem Christi, descendit spiritus sanctus. Hic denique est numerus, in quo Iacob tota nocte luctatus cum angelo, uicit in certamine: & oriente lucifero benedictus est, & uocatum est nomen eius Israël. In hoc numero Iosue uicit trigintaunũ reges: & Dauid uicit Goliam & Philistæos: & Daniel pericula euasit leonũ. Hic numerus sicut unitas etiã circularis est, quia coaceruatus in unitatem redit, à qua exordium habuit: & ipse numerorum omnium finis est & complementum, & principium decadum. Sicut denarius refluit in unitatem ex qua processit, sic omne fluens reuertitur ad id à quo habet principium sui fluxus. Sic aqua ad mare currit, à quo traxit originem: corpus in terram, à qua sumptum est reuertitur: tempus redit in ęternitatem à qua fluxit: mens à deo facta, ad eundem reuertitur: fluit denique omnis creatura in nihilum ex quo creata est, nec nisi diuino uerbo sustẽtatur, in quo condita sunt omnia, omniá que cum denario & per denarium gyrum efficiunt, ut inquit Proclus, à deo incipiẽtia, & in ipsum desinentia. Deus quoq; ipse prima Mo-

Ceremoniæ, denariæ olim dictæ.

nas priusquam sese inferioribus communicet, primo se in primum numerorum, ternarium uidelicet, diffundit: dehinc in denarium, tanquam in decem ideas & mensuras omnium numerorum & rerum omnium faciendarum, quas Hebræi decem attributa uocant, & decem diuina nomina numerant: qua de causa ulterior numerus dari nequit. Hinc omnia dena, diuinum quoddam in se habēt, & in lege tanquam à deo propria exiguntur, simul cum primitiis, ut rerum primordia, uelut principium numerorum, & decima quæque tanquam finis illi reddantur, qui principium & finis est omnium.

SCALA DENARII.

In archetypo	י ה י ו ה י ה ו ה י Nomen quadriliterum collectum decem literarum.			ואו הא Nomen quadriliterum ex-	
	אהיה Eheie כתר Kether	י יהוה Iod tetra gram maton חכמה Hochmah	יהוה אלהים Tetragramaton elohim בינה Binah	אל El חסד Hæsed	אלהים גיבר Elohim gibor גבורה Geburah
In mundo intelligibili	Seraphim Haioth hakados Metattron	Cherubim Ophanim Iophie	Throni Aralim Zaphkiel	Dominationes Hasmallim Zadkiel	Potestates Seraphim Camael
In mundo cœlesti	Reschith hagal galim Primũ mobile	Masloth Sphæra zodiaci	Sabbathai Sphæra Saturni	Zedeck Sphæra Iouis	Madim Sphæra Martis
In mundo elmentali	Columba	Pardus	Draco	Aquila	Equus
In minore mundo	Spiritus	Cerebrum	Splen	Epar	Fel
In mundo infernali.	Pseudothei	Spiritus mendacij	Vasa iniquitatis.	Vltores scelerum.	Præstigiatores.

יוד הא tensum decem literarum.		אלהים צבאות Nomen Elohim Sabaoth.			Nomina dei decem literarum.
אלוה Eloha	יהוה צבאות Tetragrãmaton Sabaoth	אלהים צבאות Elohim Sabaoth	שדי Sadai	אדני Adonai melech	Decem nomina dei
תפארת Tiphereth	נצח Nezah	הוד Hod	יסוד Iesod	מלכות Malchuth	Decem Sephiroth
Virtutes	Principatus	Archangeli	Angeli	Animæ beatæ	Decẽ ordines beatorũ secundũ Dionysium.
Malachim	Elohim	Bne Elohim	Cherubim	Ißim	Decẽ beatorũ ordines iuxta traditiões Heb.
Raphaël	Haniel	Michaël	Gabriel	Anima Meßihæ	Decem angeli præsidentes.
Schemes	Noga	Cochab	Leuanah	Holomiesodoth	Decẽ ſphæræ mũdi.
Sphæra Solis	Sphæra Veneris	Sphæra Mercurij	Sphæra Lunæ	Sphæra elemẽtorum.	
Leo	Homo	Serpens	Bos	Agnus	Decem animalia sanctitatis ad superos relata.
Cor	Renes	Pulmo	Genitalia	Matrix	Decem artus intrinseci hominis.
Aëreæ potestates.	Furiæ seminatrices malorũ.	Criminatores siue exploratores	Tẽtatores, siue insidiatores.	Animæ prauæ & damnatæ.	Decem damnatorum ordines.

De undenario & duodenario cum duplici duodenarii Scala, Cabalistica & Orphica. Cap. XIIII.

Ndenarius numerus sicut transgreditur denarium, qui legis & præceptorum est, ita deficit à duodenario, qui gratiæ & perfectionis est: ideo numerus peccatorum & pœnitentium dicitur. Hinc in tabernaculo iussa sunt fieri undecim saga cilicina, qui est habitus pœnitentium & lugētium pro peccatis. Vnde hic numerus nullam habet cum diuinis, neq; cum cœlestibus communionem, nec attractum, nec scalam ad supera tendentem: nec ullum meritum habet, sed tamen aliquādo gratuitam gratiam percipit à deo, sicut ille qui ad undecimā horam uocatus fuit in uineam domini, accepitq; mercedem illorum, q̄ portauerunt onus diei & æstus. Duodenarius autē numerus est diuinus, & quo cœlestia metiūtur: est enim signorum cœlestium spirituumq; principatui adiumento. Duodecim enim sunt in zodiaco signa, quibus præsunt duodecim angeli præcipui, subfulti irrigationibus magni nominis dei. Duodecim annis Iupiter cursum suum perficit, & luna quotidie duodecim gradus percurrit. Duodecim in humano corpore præcipuæ sunt iuncturæ, scilicet in manibus, cubitis, spatulis, femore, genibus & uertebris pedum. Magna insu-

Vndenarius nullā habet cū diuinis cōmunionem.

Duodenarius, numerus diuinus.

insuper in diuinis mysteriis duodenarii uis est. Elegit deus duodenam familiam Israël, illisq; præfecit duodecim principes: totidẽ lapides locati in profundo Iordanis, & in pectore sacerdotis eodem numero figi præcepit. Duodecim etiam panes facierum propositionis, & totidem lapidibus altare cõstructum, & mare æneum à Solomone fabricatum, eodem numero leones sustinebant: totidem fontes in Helim, totidem exploratores missi ad terrã promissionis, totidem Christi apostoli duodecim tribubus præfecti, duodecim milia numerantur populi signati & electi, duodecim stellis cœli regina coronata: & in euangelio, excrescẽtibus panibus cophini duodecim fragmentorum colliguntur: & duodecim angeli pręsident duodecim portis ciuitatis, & duodecim lapides cœlestis Ierusalem. In inferioribus etiam crescentia multa hoc numero progrediuntur: sic lepus & cuniculus fœcundissimi, duodecies in anno generant, pariuntque: & camela totidem mensibus fœtum gerit, & pauo duodecim oua ponit.

SCALA.

Nomina dei duodecim literarum			הוא Sanctus	ברוך Benedictus	קדוש ipse	
Nomẽ magnum in duodecim uexilla reuolutum	יהוה	יההו	יוהה	הוהי	הויה	ההיו
Duodecim ordines beatorũ spirituum.	Seraphim	Cherubim	Throni	Dominationes	Potestates	Virtutes
Duodecim angeli præsidentes signis.	Malchidiel	Asmodel	Ambriel	Muriel	Verchiel	Hamaliel
Duodecim tribus	Dan	Ruben	Iehuda	Manaße	Aßer	Symeon
Duodecim prophetæ	Malachias	Aggæus	Zacharias	Amos	Oseas	Micheas
Duodecim Apostoli.	Mathias	Thadæus	Symon	Iohannes	Petrus	Andreas
Duodecim signa zodiaci	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo
Duodecim menses	Martius	Aprilis	Maius	Iunius	Iulius	Augustus
Duodecim plãtæ	Elelisphacos	Peristereon orthios	Peristereon hyptios	Symphytus	Cyclaminus	Calaminthus
Duodecim lapides	Sardonius	Sardius	Topazius	Chalcedonius	Iaspis	Smaragdus
Duodecim membra principalia	Caput	Collum	Brachia	Pectus	Cor	Venter
Duodecim gradus damnatorũ & dæmoniorũ	Pseudothei	Spiritus mendacij	Vasa iniquitatis	Vltores scelorum	Præstigiatores	Aëreæ potestates

DVODENARII.

		אב בן ורוח הקדש Pater, filius & spiritusſanctus.				In Archetypo.
והיה	יוהה	וההי	היהו	היוה	ההוי	
Principatus	Archangeli	Angeli	Innocentes	Martyres	Confeſſores	In mundo intelligibili.
Zuriel	Barbiel	Adnachiel	Hanaël	Gabiel	Barchiel	
Iſachar.	Beniamin	Nephtalim	Gad	Zabulon	Ephraim	
Ionas	Abdias	Sephonias	Naum	Abacuk	Iohel	
Barptolomæus	Philippus	Iacobus maior	Thomas	Mattheus	Iacobus minor	
Libra	Scorpius	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Piſces	In mundo cœleſti
September	October	Nouember	December	Ianuarius	Februarius	In mundo elemētali.
Scorpiuros	Artemiſia	Anagallis	Lapathus	Dracontea	Ariſtolochia	
Berillus	Amethyſtus	Hyacinthus	Chryſopaſſus	Cryſtallus	Sapphirus	
Renes	Genitalia	Anche	Genua	Crura	Pedes	In minore mūdo.
Furiæ, ſeminatrices malorū.	Crimīatores ſiue exploratores.	Tētatores, ſiue inſidiatores.	Malefici	Apoſtatæ	Infideles	In mundo infernali.

SCALA DVODE-

Duodecim numina.	Pallas	Venus	Phœbus	Mercurius	Iupiter	Ceres
Duodecim signa zodiaci	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo
Duodecim mēses	Martius	Aprilis	Maius	Iunius	Iulius	Augustus
Duodecim sacræ aues	Noctua	Columba	Gallus	Ibis	Aquila	Paßer
Duodecim sacra animalia	Capra	Hircus	Taurus	Canis	Ceruus	Porca
Duodecim sacræ arbores.	Olea	Myrtus	Laurus	Corylus	Aesculus	Pomus
Duodecim hominis mēbra signis distributa	Caput	Collum	Brachia	Pectus	Cor	Venter

NARII ORPHICA.

Vulcanus	Mars	Diana.	Vesta.	Iuno	Neptunus	In mundo intelligibili.
Libra	Scorpius	Sagittarius	Capricornus	Aquarius	Pisces	In mundo cœlesti
September	October	Nouember	December	Ianuarius	Februarius	In mundo elemētali.
Anser	Picus	Cornix	Ardea.	Pauo.	Cygnus	
Asinus	Lupus	Cerua.	Leo.	Ouis	Equus	
Buxus	Cornus	Palma	Pinus	Rhamnus	Vlmus	
Renes	Genitalia	Anche	Genua	Crura	Pedes	In minore mūdo.

De nũeris q supra duodenariũ sunt,eorũq; potentia & uirtutibus. XV.

Eliqui etiã ultra duodenariũ numeri multis & uariis effectibus
decorati sunt,quorũ uirtutes ex origine partibusq; eorũ deprehẽ
dere oportet,quatenus ex simpliciũ aggregatiõe uaria,aut mul
tiplicationis ductu constituunt: nõnunquã etiã ex diminutiõe
aut supergressione alterius præcedẽtis,præcipue pfectioris, significata eorũ
XIII. resultãt,tũ etiã ex seipsis mysteriorũ quorundã sacramẽta cõtinẽt: sic tertius
supra decimũ nũerus apparitiõis Christi ad gẽtes mysteriũ indicat: decimo
XIIII. tertio nãq; post eius natalẽ diẽ,stella duce magis facta est. Decimusquartus
& ipse Christi typũ gerit, qui decimaquarta luna primi mẽsis pro nobis im
molatus,quo die & filii Israel Phase domino,hoc est transitũ celebrare iussi
sunt. Hũc numerũ tã solicite obseruat Matthæus,ut quo posset illũ in gene
XV. ratiõibus Christi ubiq; retinere,nõnullas generationes prętermiserit. XV.
nũerus spiritualiũ ascensionũ symbolũ est, ideoq; canticũ graduũ in quin-
decim psalmis illi adaptatũ est, cui etiã XV. anni additi regi Ezechię depu-
XVI. tant: & decimusquintus dies septimi mẽsis erat uenerabilis & sanctus. XVI.
numerũ ex quadrato æquilatero & parẽte denarii cõpositũ,iccirco Pythago
rici numerũ felicitatis appellãt: ipse etiã ueteris testamẽti prophetas oẽs,tũ
XVIII.XX. noui testamẽti apostolos & euãgelistas cõplectit. Numerũ XVIII. & uigesi
mũ,utrũq; infaustũ interpretant theologi: nã in priore seruiuit Israël Eglon
regi Moab: in altero seruiuit Iacob,& uẽditus est Ioseph. Deniq; inter poly
XXII. poda nullũ est quod uicenũ pedũ numerũ excedat. Nũerus autẽ XXII. ple-
nitudinem sapientię significat, totidẽ siquidẽ sunt Hebraicarũ literarũ cha-
XXVIII. racteres,totidẽq; libris totũ uetus testamentũ continet. Numero autẽ uice
simooctauo lunæ fauor designatur, eius enim motus distans à cursu aliorũ
syderũ,quasi solitarius uicesimooctauo die completur,quo redit ad idẽ pun
ctũ zodiaci unde processit. Hinc & uiginti octo mansiones lunæ,singulari
XXX. uirtute & influẽtia pollẽtes,in cœlestibus numerãtur. Tricesimus numerus
multis mysteriis memorabilis est, quo dominus noster Iesus Christus ap-
pretiatus, qui ipse quoq; tricesimo suæ ætatis anno baptizatus est, cœpitq;
facere miracula,& docere regnũ dei. Ipse etiã Ioannes Baptista tricesimũ an
nũ agebat,cũ incœpisset prędicare in deserto,& præparare uias domini. Ipse
q; Ezechiel eadẽ annorũ ætate incœpit prophetare: & Ioseph tricesimo suæ
XXXII. ætatis anno eductus de carcere,à Pharaone accepit Aegypti principatũ. Tri
cesimũsecundum numerum Hebræorum doctores sapientiæ adscribunt,
totidem enim sunt ab Abrahamo descriptæ semitæ sapientiæ: Pythago-
rici uero hunc numerum iustitię appellant, quia semper diuisibilis in par-
XL. tes æquales usq; ad unitatem. Quadragenarium numerum ueteres magna
obseruatione colebant, de quo & festum celebrabant tesseracoston. Fertur
ad partus rationem efficere,totidem diebus semen aptari & transformari in
utero,quousq; in corpus organicũ perfectũ,suis debitis & harmonicis mẽsu

ris conducatur dispositum, ad suscipiēdum animam rationalem. Totidem diebus mulieres post partū grauiori morbo conflictari, quousq; adaptētur muliebria in partu commota, antequam purificentur: totidem etiā diebus infantes risum continere, morbidos esse, magnoq; discrimine uiuere: estq; hic numerus in religione expiationis & pœnitentiæ, magnorumq; mysteriorum significatiuus: siquidem quadraginta dies & noctes diluuii tempore pluit dominus super terram: quadraginta annis filii Israël habitarunt in deserto: quadraginta dies dilata est subuersio Niniuæ. Idemque numerus sanctorum ieiuniis sacer habitus est: siquidem per quadraginta dies Moses, Helias & Christus ieiunauerunt. Quadraginta septimanis Christus in utero uirginis portatus est: quadraginta diebus à natiuitate mansit Christus in Bethlehem antequàm offerretur in templo: quadraginta mensibus publice prædicauit: quadraginta horis mortuus delituit in sepulchro: quadragesimo die post resurrectionem in cœlos ascendit, quæ omnia non sine huius numeri occulta proprietate & mysterio facta fuisse nostri tradunt theologi. Quinquagenarius numerus est remissionis peccatorum & seruitutis libertatisq; significatiuus: secundum legem enim quinquagesimo anno remittebātur debita, & reuertebatur unusquisq; in possessionē suā. Hinc per Iubilæi annum atq; per pœnitentiæ psalmum, indulgentiæ atque pœnitētiæ sacramentū ostendit. Lex quoq; & spiritus sanctus in eodē declarant: nā quinquagesimo die post exitū Israël de Aegypto, lex data est Mosi in monte Sina. Quinquagesimo die post resurrectionē descēdit spiritus sanctus sup apostolos in mōte Sion: unde dicitur & numerus gratiæ, & attribuitur spiritui sancto. Erat & sexagenarius numerus Aegyptiis sacer: nam crocodilo proprius, ut qui sexagenis diebus oua sexaginta pariat, totidemq; diebus foueat: tot annos præterea dicatur uiuere, & dentes eodem numero habere: deniq; totidem diebus in secessu quiescere quotannis sine cibo. Habet & septuagenarius numerus sua mysteria, nam totidem annis ignis sacrificii in Babylonica captiuitate sub aqua latens uixerat: totidem annos prædixerat Ieremias templi destructionem: totidem annos durauit captiuitas Babylonica, totidem annis cōplebatur desolatio Ierusalem. Item septuaginta palmæ erant in loco ubi castrametati sunt filii Israël: septuaginta animabus descenderūt patres in Aegyptum: septuaginta reges amputatis manuū & pedū summitatibus, colligebāt cibū sub mensa Adonibesech: septuaginta filii egressi sunt de fœmore Ioas, septuaginta uiri omnes filii Ieroboal: septuaginta pondera argenti dabantur Abimelech: totidem uiros occidit Abimelech sup uno lapide. Septuaginta filios & nepotes habuit Abdon, qui ascendebant super septuaginta pullos asinarum. Septuaginta milia uirorum erant Salomoni, qui onera portabant. Septuaginta filii Achab regis in Samaria decapitati sunt. Septuaginta iuxta psalmistam sunt anni annorum ætatis nostræ. Septuagesies septies iudicatum est de Lamech: septuagesies septies peccata do

Quinquagenarius.

LX.

LXX.

LXXII. nantur delinquenti. Est & numerus secundus supra septuagesimum totidem linguarum sermonibus, totidem Synagogæ senioribus, totidem ueteris testamenti interpretibus, totidemq; Christi discipulis insignis: habetq; cum duodenario magnam communionẽ: hinc in cœlestibus quouis signo in sex partes diuiso, resultant septuaginta duo quinarii, quibus præsident totidem angeli, & totidẽ influunt nomina dei, & quilibet quinarius uni pręest idiomati, tãta efficacia, ut inde Astrologi & Physiognomi cognoscere queant cuius idiomatis quisque fuerit oriundus: respondent istis etiam totidẽ patentes in humano corpore articuli, quorum in quouis digito manuũ & pedum habentur tres: qui cum principalibus duodecim superius in duodenario numeratis, constituunt septuaginta duos. *Centenarius.* Centenarius in quo ouis collocatur inuenta, qui etiam de sinistra transit ad dexteram, sacratus inuenitur: tum quia ex denario in seipsum ductu gignitur, completam designat perfectionem. *Millenarius.* Complementum uero omnium numerorum millenarius est, qui est cubus denarii, significans consummatam & absolutam perfectionem. Sunt autem duo numeri à Platone in Republica maxime celebrati, & ab Aristotele in suis Politicis non improbati, quibus ciuitatibus magnæ mutationes portenduntur: hi sunt duodenarii quadratus, & eiusdem cubus uidelicet quadragesimus quartus supra centenarium, & septingentesimus uicesimus octauus supra millenarium, qui numerus fatalis est: ad quem cũ ciuitas quæuis siue respublica peruenerit, cõpleto cubo postea declinabit: in quadratis tamen mutationem subit, sed in melius, si prudenti disciplina regatur: nec fato tunc, sed imprudentia collabi poterit: atq; hæc de numeris particulatim dicta sufficiant. *Numeri duo præter cæteros insignes.*

De Numerorũ notis in certis gesticulatiõibus cõstitutis. Ca. XVI.

Legi sæpissime in magicis libris eorundẽq; operibus & experimẽtis mirabiles quosdã, & quales mihi uidebant ridiculas gesticulationes, & putabã illa esse occulta quædã dęmonũ pacta, propter quod respuebã & proieci ea: sed postquã rẽ profũdius examinaui, tunc primũ intellexi in illis magicis gesticulationibus, non dæmonũ fœdera, sed numerorũ delitescere rationẽ, qua ueteres per manuũ & digitorũ uarios inflexus & reflexus numeros repręsentabãt: quorũ gesticulatione magi, ineffabiliũ uirtutũ uocabula, sono ignota, nũeris uaria, iugatis alternatisq; digitis tacitus inclamant, uenerenturq; sacro silentio mundi pręsules deos. Eius ritus meminit etiã Martianus de Arithmetica, inquiens: Digiti uero uirginis recursantes, & quadã incõprehensæ mobilitatis scaturigine uermiculati, quæ mox ingressa, septingẽtos decem & septẽ numeros cõplicatis digitis, Iouẽ salutabunda surrexit. Tum Philosophia, ut Tritonidẽ propter adstabat, quid nũero tali Arithmetica intulisset, exquirit. Cui Pallas: Proprio, inqt, Iouẽ noĩe salutauit. Vt ergo hæc melius intelligant, placuit illa ex traditione Bedæ hic subiungere, inquit itaq;: Cũ dicis unũ, minimũ in leua digi

tum inflectens,in mediũ palmæ locum figes:cũ dicis duo,secundũ à minimo inflexũ ibidem impones:cũ dicis tria, tertium similiter inflectes: cũ dicis quatuor,itidẽ minimũ leuabis:cum dicisquinq;,secundũ à minimo similiter eriges:cũ dicis sex, tertiũ nihilominus leuabis,eo solo qui medicus appellatur,in mediũ palmę fixo:cũ dicis septem,minimũ solũ supra palmę radicẽ,cæteris interim leuatis,impones,iuxta quẽ cũ dicis octo, medicũ:cũ dicis nouẽ,mediũ è regione cõpones: cũ dicis decẽ,unguẽ indicis in medio figes articulo pollicis:cũ dicis uigiti, summitatẽ medii digiti inter nodos pollicis & indicis arcte figes:cũ dicis triginta,ungues indicis & pollicis blãdo cõiunges amplexu:cũ dicis qudraginta,interiora pollicis lateri uel dorso indicis superduces, ambobus dũtaxat erectis:cũ dicis qnquaginta, pollicẽ exteriore articulo instar Gręcę literę gãma,curuatim ad palmã inclinabis:cũ dicis sexaginta,pollicẽ ut supra curuãtim indice circũflexo diligenter à frõte præcinges:cũ dicis septuaginta,indicẽ ut supra circũflexũ, pollice in longũ tenso implebis,ungue illius dũtaxat erecto trans mediũ indicis articulũ: cũ dicis octoginta , indicẽ ut supra circunflexũ pollice in longũ extẽso implebis,unguẽ uidelicet illius in medium indicis articulũ fixo:cũ dicis nonaginta,indicis inflexi unguẽ radici pollicis erecti configes. Hactenus in leua. Cẽtum uero in dextra,quomodo in leua decẽ facies,ducenta in dextra,quomodo uiginti in leua sinistraq; manu. Duo milia in dextra,quomodo duo in leua,&c.usq; ad nouẽ milia. Porrò decẽ milia cũ dicis,leuã in medio pectoris supinã appones,digitis tantũ in cœlũ erectis:uiginti milia cum dicis,eandẽ pectori expansam late superpones:triginta milia cũ dicis,eadem prona sed erecta,pollicem cartilagini medii pectoris immittes: quadraginta milia cũ dicis,eandẽ in umbilico erectam supinabis: quinquaginta milia cum dicis, eiusdem pronæ,sed erecto pollicẽ umbilico impones:sexaginta milia,eadẽ prona femur leuũ desuper comprehendes:septuaginta milia cum dicis,eandem supinã femori superimpones:octoginta milia cum dicis, eãdem pronam femori superpones:nonaginta milia cum dicis,eadem lumbos cõprehendes,pollice ad ima uerso. At uero centũ milia , ducenta milia, & cætera usq; ad nongenta milia,eodem modo quo diximus ordine in dextra corporis parte cõplebis. Decies autem centena milia cum dicis,ambabus sibi manibus consertis,inuicẽ digitosimplicabis. Hæc ex Beda adnotata hactenus sufficiant. Plura de istis apud fratrem Lucam de S. Sepulchro in sua magna Arithmetica comperies. Lucas de S. Sepulchro.

De uariis numerorum notis apud Romanos obseruatis.

Caput XVII.

Vmerorum notæ apud uarias gentes diuersimode pinguntur: Romani illos sequentibus notis figurabant, quos de literis antiquis describit Valerius Probus,& hodie adhuc in usu sunt,sic uidelicet:

Vnum.	Quinq;.	Decem.	Quinquaginta.	Cētum.	Ducēta.	Quingēta.
I.	V.	X.	L.	C.	ꟾꟾ. CC.	D.

Mille.
M. S. $\overline{\text{I.}}$ CXƆ.

Quinque milia.
IƆƆ. ICC. $\overline{\text{V.}}$

Decem milia.
ÇCIƆƆ. CMƆ. ƆMC. IMI. $\overline{\text{X.}}$

Quinquaginta milia.
IƆƆƆ. DƆƆ. $\overline{\text{L.}}$

Centum milia.
CCCIƆƆƆ. [symbol]. [symbol]. CM. $\overline{\text{C.}}$

Ducenta milia.
$\overline{\text{ꟾꟾ. CC.}}$

Quingenta milia.
DM. ꟼƆ. $\overline{\text{D.}}$

Mille milia.
CMƆ. CꟼƆ. $\overline{\text{M. S.}}$

Sunt aliæ numerorum notæ, hodie apud Arithmeticos & calculatores usitatæ, quæ iuxta numerorum ordinem his figuris pinguntur: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. quibus additur nota priuationis, orbiculo signata, hac scilicet figura, o: quę licet numerum nullum significet, alios tamen aut denarios, aut centenarios, aut millenarios significare facit, quemadmodum hæc in Arithmeticis manifesta sunt. Sunt etiam qui denarium per uirgulam quæ lineam transuersim agat, notant: quinarium autem per eam, quæ lineā contingat, non autem secet: unitatem uero per eam, quæ seorsum ponitur, sicut in hoc exemplo uidere licet: [symbol] significat decem: [symbol] significat decē & quinq;: [symbol] significat sexdecim: [symbol] decem & septem: orbiculus uero denotat centum, sic scilicet o, seorsum positus: coniunctus uero, totidem quot numeris apponitur centenarios indicat, ut sic, oo, uel sic II °, ducenta, sic ooo, uel sic III °, trecenta: [symbol]° quingenta: [symbol]° decies centena, siue mille. Atq; hæ notæ frequenter in magicis characteribus adiectæ conspiciuntur.

De notis Græcorum. Cap. XVIII

NOtis numerorum utuntur Græci literis alphabeticis, idq; tribus modis, primo singulis elemētis secundum alphabeti seriē loci sui numerum significantibus. Nam quotum in ordine alphabeti locum quæq; litera sortita est, eiusdem numerum repræsentat, ut hic uidere licet:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Α.	Β.	Γ.	Δ.	Ε.	Ζ.	Η.	Θ.	Ι.	Κ.	Λ.	Μ.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
Ν.	Ξ.	Ο.	Π.	Ρ.	Σ.	Τ.	Υ.	Φ.	Χ.	Ψ.	Ω.

Et hic est primus ordo numeroꝝ apud Græcos. Secundario diuidunt Græci totum alphabetum in tres classes, quarum prima incipiens ab Alpha unitatum est: Secunda incipiens à Iota, denariorum est: Tertia incipiens à

Rho,eſt centenariorum:& hic ordo à poſterioribus Græcorum ita ad Hebræorũ imitationẽ inſtitutus eſt. Quia uero Alphabetum eorum ab ea regula tribus literis mancum eſt,neceſſe fuit illis tres figuras adfingere,& literis intercalare,quibus uidelicet ſextum,nonageſimum & noningenteſimũ numeros explicarent,ut in ſequentibus liquet:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Α.	Β.	Γ.	Δ.	Ε.	ς.	Ζ.	Η.	Θ.
10	20	30	40	50	60	70	80	90
Ι.	Κ.	Λ.	Μ.	Ν.	Ξ.	Ο.	Π.	ϛ.
100	200	300	400	500	600	700	800	900
Ρ.	Σ.	Τ.	Υ.	Φ.	Χ.	Ψ.	Ω.	ϡ.

Quod ſi alicui harum literarum ſubſignetur uirgula toni acuti, tunc totidẽ millenarios ſignificat,ut in his exemplis:

1000.	10000.	100000.
͵Α	͵Ι	͵Ρ

Tertio modo ſex duntaxat literis deſignandis numeris Gręci utũtur,uidelicet Ι,pro unitate: Π,pro quinario,quia caput eſt dictionis πέντε,hoc eſt quinq;: Δ,pro denario,à δέκα: Η, pro centenario,ab ἑκατὸν Χ pro millenario,à uoce χίλιαι Μ,pro decẽ milibus,à μύρια. Ex quibus ſex literis ſuo modo uſq; ad quatuor numero iunctis,uel aliis adiunctis,cæteros numeros formant, præter Π,quæ non multiplicatur,nec ſibi iũgitur,ſed ſemper aliorum quinarios ſignificatur, in ſequentibus exemplis patet:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ι.	ΙΙ.	ΙΙΙ.	ΙΙΙΙ.	Π.	ΠΙ.	ΠΙΙ.	ΠΙΙΙ.	ΠΙΙΙΙ.
10	11	12	13	14	15	16	20	21
Δ.	ΔΙ.	ΔΙΙ.	ΔΙΙΙ.	ΔΙΙΙΙ.	ΔΠ.	ΔΠΙ.	ΔΔ.	ΔΔΙ.

50.	60.	100.	200.	5000.	1000.	5000.	10000.	50000.
[Δ].	[Δ]Δ.	H.	HH.	[H].	X.	[X].	M.	[M].

De notis Hebræorum & Chaldæorum, & quibuſdam aliis Magorum notis. Caput XIX.

HEbręorum etiam literę numerorum notas habent,ſed longè excellentius quàm ulla aliarum linguarum, cum maxima lateăt in Hebraicis numeris myſteria,ſicuti de his tractatur in ea parte Cabalę,quã Notariacon uocãt.Sunt aut Hebręorũ literæ numero uiginti duæ principales, quarũ quinq; alias quaſdam diuerſas figuras in fine dictionis ſortiuntur,quas iccirco quinq; finales uocant:quę ſuperioribus additæ,uiginti ſeptem conſtituunt:quæ deinde in tres gradus partitę, quę in primo gradu ſunt,unitates referunt:quę in ſecundo,denarios:quę uero in tertio gradu ſunt,cẽtenarios ſignificant:quælibet autẽ illarũ,ſi grandi depingatur charactere,totidem ſignificat millenarios,ut hic:

3000.	2000.	1000.
ג	ב	א

Classes autem numerorum Hebraicorum sunt istæ:

9.	8.	7.	6.	5.	4.	3.	2.	1.
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
90.	80.	70.	60.	50.	40.	30.	20.	10.
צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	י
900.	800.	700.	600.	500.	400.	300.	200.	100.
ץ	ף	ן	ם	ך	ת	ש	ר	ק

Sunt tamen qui finalibus literis non utuntur, sed pro illis sic scribunt:

1000.	900.	800.	700.	600.	500.
א	קתת	תת	שת	רת	קת

Et ex istis simplicibus figuris earum combinatione & cōpositione reliquos omnes compositos numeros describūt, ut undecim, duodecim, centum & decem, centum & undecim, addendo denario quæ unitatum sunt: similiter & reliquis suo modo. Tamen decimumquintum numerum, nō per decem & quinq; sed per nouem & sex scribunt, sic scilicet טו, idq; ob reuerentiam diuini nominis יה, quod quindecim importat, ne sacro nomine ad prophana aliquando abuti contingat. Habentq; & Aegyptii & Aethiopes, & Chaldæi & Arabes suas numerorum notas, quæ & ipse sæpissime inter magicos characteres occurrunt: has igitur qui nosse uelit, apud harum literarum peritos requirat. Chaldæi nanq; alphabeti sui literis numeros, Hebræorum more, signant: eorum alphabetum in fine primi libri adnotauimus. Inueni præterea in duobus antiquissimis libris astrologicis & magicis, quasdam elegantissimas numerorum notas, quas huc etiam subiungere decreui: erant autē in utroq; uolumine tales:

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

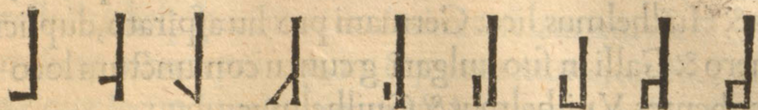
Istis aūt notis in sinistris latus conuersis, cōstituuntur denarii, hoc modo:

10. 20. 30. 40. 50. 60. 70. 80. 90.

Rursusq; notis illis deorsum conuersis, in dextro latere, centenarios: in sinistro, millenarios dabunt, ita uidelicet:

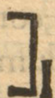
100. 200. 300. 400. 500. 600. 700. 800. 900.

1000. 2000. 3000. 4000. 5000. 6000. 7000. 8000. 9000.

Atq; ex harum notarum compositione & mixtione, cæteri quoq; mixti & compositi numeri elegantissime exeunt, sicut hoc in his paucis facile deprehendi potest.

1510. 1511. 1471. 1486. 3421.

Ad quorum exemplum & in reliquis compositis procedendum est: atque hæc de notis numerorum hactenus satis sint.

Qui numeri literis attribuantur, atq; de diuinatione per eosdem. Caput XX.

Radunt Pythagorici, adsentiunt Aristoteles & Ptolemæus, ipsa literarum elementa certos quosdam diuinosq; possidere numeros, per quos ex propriis rerum nominibus in summã collectos, de rebus occultis futurisq; eliciamus sententiam. Vnde hanc diuinationis speciem Arithmãtiam uocant, quia uidelicet per numeros fit, sicut de illa meminit Terentianus in his uersibus: *Arithmantia, diuinationis species.*

Et nomina tradunt ita literis peracta,
Hæc ut numeris pluribus, illa sint minutis,
Quandoq; subibunt dubiæ pericla pugnæ:
Maior numerus qua steterit, fauere palmam:
Præsagia læti minima patere summa.
Sic & Patroclum Hectorea manu perisse,
Sic Hectora tradunt cecidisse mox Achilli.

Ait etiam Plinius, Pythagorę inuentis datum, impositiuorum nominum imparem uocalium numerum, clauditates oculorum ue orbitatem, ac similes casus, si sint dextris adsignare partibus: parem uero numerum lęuis: docuitq; Alchandrinus philosophus, quomodo ex literarum numeris etiam natorũ horoscopia dominatricesq; stellas inuenire poterimus, quisq; inter uirum & uxorem prior moriturus sit aut superuicturus, cæterorũq; operum nostrorum prosperos infœlices'ue euentus, eiusque traditiones hic subiungere libuit etiam à Ptolemæo astrologo non improbatas. Sed qui numeri singulis literis deputentur, superius in Gręcis & Hebraicis ostendimus, diuiso Alphabeto in tres classes, quarum prima est unitatum, secunda denariorum, tertia centenariorum. Cum'que in Romano alphabeto ad complementum uigintiseptem characterum desint quatuor, illorum locum supplent i & u consonates simplices, ut in Iohannes &

Valentinianus nominibus: deinde hi & hu consonantes aspiratæ, ut in Hieronymus & Huilhelmus, licet Germani pro hu aspirato, duplici w utantur, Itali uero & Galli in suo uulgari g cum u coniunctum loco eius ponunt, sic scribentes, Vuilhelmus & Guilhelmus.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	20.	30.	40.	50.	60.	70.	80.	90.
A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	I.	K.	L.	M.	N.	O.	P.	Q.	R.	S.

100.	200.	300.	400.	500.	600.	700.	800.	900.
T.	V.	X.	Y.	Z.	I.	V.	HI.	HV.

Quod si nunc scire desideras nati alicuius dominatricem stellam, computa nomen suum & utriusq; parentis sui per singulas literas secundum numerum suprascriptum, collectamq; totius summam diuide per nouenarium, subtrahendo illum quoties potueris: & si remanserit unitas, aut quaternarius, uterq; solē indicat: si uero binarius aut septenarius, uterq; signat lunam. Cæterum ternarius, Iouem: quinarius, Mercurium: senarius, Venerem: octonarius, Saturnum: nouenarius, Martem notant, & eius rationes ostenduntur alibi. Simili ratione si nati alicuius horoscopon scire desideras, computa nomen illius, & nomen matris suæ & patris sui, & summā totam collectam diuide per duodenarium: si restabit unitas, Leonem notat: si Iunonia dias, aquarium: si ternarius Vestalis, capricornum: si quaternarius, sagittarium: si quinarius, cancrum: si Venereus senarius, taurum: si Palladius septenarius, arietem: si Vulcanius octonarius, libram: si Martius nouenarius, scorpium: si denarius, uirginē: si undenarius pisces: si Phœbæus duodenarius, geminos repræsentabunt: & horum rationes etiam alibi redditæ sunt. Nemo autem miretur, per numeros nominū multa prognosticari posse, cum testibus Pythagoricis philosophis & Hebræorum cabalistis, in illis numeris lateant occulta aliqua mysteria à paucis intellecta: omnia enim numero, mensura, pondere creauit altissimus, à quibus & literarum & nominum ueritas originem ducit, quæ non casu sed certa (licet nobis ignota) ratione instituta sunt. Hinc Ioannes in Apocalypsi ait: Qui habet intellectum, computet numerum nominis bestiæ, qui est numerus hominis. Hæc tamen non de illis nominibus, quæ dissonans discrepantia nationum ac diuersi gentium ritus, pro locorum causis cultibusq; hominibus imposuerunt, sed quę nascēti cuilibet ab ipso cœlo syderea cōpaginatione inspirata sunt, quæq; ex cuiusq; genesi elicere Hebræorū Mecubales atq; Aegyptiorum sapientes olim docuerunt.

Planetarum numeri. *Signorum zodiaci numeri.*

Qui numeri quibus diis sacri sunt, & qui quibus elementis adscripti. Caput XXI.

Iam uero etiam & elementis & cœlestium numinibus sacratos numeros Pythagorici dedicarunt: nam aëri octonarium: igni, tetractyn: terræ, senarium: aquæ duodenarium assignarunt. Præterea competit unitas Soli, qui unicus stellarum rex

Vnitas.

est,in quo posuit deus tabernaculum suum:hanc etiam Iouis esse,idealis illius intellectualisq; speciei uis causatiua testatur,qui idem caput & pater est deorum,sicut monas principium & parens numerorum. Dualitas uero datur lunæ,quæ secundum luminare est,& animam mundi figurat,uocaturq; Iuno,quod inter eam & monadem prima coniunctio est,consortiumq; cōsimile. Datur & Saturno & Marti, duabus apud astrologos infortunis. Sic ternarius cōpetit Ioui,Soli & Veneri, tribus uidelicet fortunis: & deputatur Vestæ & Hecatæ & Dianæ:hinc dicunt, Dualitas. Ternarius

Tergeminam Hecaten,tria uirginis ora Dianæ.

Trias ergo dedicata est huic uirgini,quam dicunt cœlo Ereboq; potentem. Quaternarius ipse Solis est, qui eo numero cœli cardines constituit, temporaq; discernit: deputatur etiam Cyllenio,quòd quadratus deus solus habetur. Quinarius ex primo pari & primo impari, uelut ex fœmineo & masculo utroq; sexu constans,adsignatur Mercurio:etiam mundo cœlesti attribuitur,qui super quatuor elementa ipse sub alia forma est quintus. Senarius qui ex triade per diadem ducta confertur, uelut ex utriusq; sexus commixtiōe,à Pythagoricis genesi nuptiisq; accōmodatus,ptinet ad Venerem & Iunonem. Septenarius quietis numerus,Saturni est:idem etiam lunæ motum lumenq; dispensat,ideoq; Tritoniæ uirginis uocabulum possidet,quia nihil gignit:Mineruæ adsignat,quòd à nullo nascit:Palladi quoq; uiragini, qa ex numeris tā masculis q̄ fœmineis cōstat.Hūc Plutarchus etiā dat Apollini. Octonarius ob iustitiæ sacramentū Iouis est:dicatur etiā Vulcano,nā ex primo motu & diade quę Iuno est,in se bis ducta,constat:etiam matri deum Cybelæ attribuitur,cui omnis cubus tribuitur. Plutarchus illū Baccho seu Dionysio adsignat,qui ipse octauo mēse natus dicitur:alii,quoniā octimestres partus uitales non sunt, Saturno atq; Parcis illum constituerunt. Nouenarius ad lunam omnium cœlestium influxuū uirtutumq; ultimum receptaculū pertinet, non minus & nouē Musis dicatus, tum etiā Marti, à quo finis omnium rerum. Denarius numerus circularis,ea ratione qua monas ad Solem spectat, datur etiam Iano,quia primi uersus finis,secundę monadis implet auxilium:insuper etiam mundo adsignatur: similiter & duodenarius, quia sol duodecim signa permeās annū duodecim mēsibus distribuit,mūdo & cœlo & soli attribuitur. Vndenarius uero,quia semicircularis est, attribuitur lunæ, & deputatur etiam Neptuno. Quaternarius. Quinarius. Senarius. Septenarius. Octonarius. Nouenarius. Denarius. Duodenarius. Vndenarius.

De Planetarum mēsulis, earumq; uirtutibus & formulis, & quę illis præficiātur,diuina nomina,intelligētię & dęmonia. Cap. XXII.

Raduntur insuper à magis quædam numerorū mensulæ, planetis septem distributę, quas planetarum sacras tabulas uocāt multis admodum magnisq; cœlestium uirtutibus insignitas, quatenus repræsentāt diuinā illam cœlestiū numerorum rati-

onē à diuinę mētis ideis per rationē animæ mundi cœlestibus impressam, illorumq; suauissimā cœlestiū radiorū harmoniā, secundū effigierū proportionē, intelligentias supra mundanas consignificantiū, quæ aliter exprimi nō possunt, quàm per notas numerorū & characterum: nihil enim materiales numeri & figurę possunt in mysteriis rerū abditarū, nisi repręsentatiue p numeros & figuras formales, quatenus reguntur & informantur ab intelligētiis & numerationibus diuinis, quę nectunt extrema materię atq; spiritus ad uoluntatē animæ eleuatę, per magnū affectum operātis cœlesti uirtute, potestatē accipiēs à deo, per animam uniuersi & cœlestiū cōstellationū obseruatiōes in materiam applicatā ad formā cōuenientem, dispositis mediis solertia & sciētia magicali: sed nunc ad tabulas singulatim explicandas properemus. Harum prima Saturno adsignata, ex quadrato ternario cōstat, cōtinēs numeros particulares nouem, & in qualibet linea tres quaq; uersum, & per utrūq; diametrum constituētes quindecim: tota autem numeroꝝ summa, quadraginta quinq;. Huic ex diuinis nominibus præficiūtur, prædictos numeros implentia nomina, cum intelligētia ad bonū & dæmonio ad malū: eliciturq; ex eisdem numeris signaculū siue character Saturni & spirituū eius, quales inferius suæ tabulæ adscribemus. Dicūt hanc tabulā fortunato Saturno in lamina plumbea sculptā, adiuuare partum, reddere hominē tutū & potentē, atq; pstare successus petitionū apud principes & potestates: si uero infortunato Saturno fiat, impedire ædificia & plātationes & cōsimilia hominū, deiicere ab honoribus & dignitatibus, gignere rixas & discordias, & dispergere exercitus. Secūda dicitur tabula Iouis, quę cōstat quaternario in se ducto, continēs numeros, particulas sexdecim, & in quauis linea atq; diametro quatuor, cōstituentes triginta quatuor: omniū autē summa centūtriginta sex. Et præsunt illi nomina diuina cum intelligētia ad bonū, cū dęmonium ad malū, & elicitur ex ea character Iouis & spirituū eius. Ferūt illam si Ioue potente dominātēq; argēteæ laminæ fuerit impressa, conferre lucrum & diuitias, gratiā & amorē, pacem & cōcordiā hominū, & placare inimicos, confirmare honores & dignitates & consilia: & dissoluere maleficia, si in corallio insculpta fuerit. Tertia tabula ad Martē spectat, quę quinario quadrato cōstituit, cōplectens nūeros XXV. & ex his in quouis latere & diametro quinq;, qui faciūt sexaginta quinq;: & oīm sūma est CCCXXV. Et pręsunt illi nōia diuina cū intelligētia ad bonū, & dæmonio ad malū, & elicit ex ea character Martis & spirituū ei⁹. Hęc fortunato Marte in lamina ferrea aut ense sculpta, potentē facit in bello, & iudiciis, & petitionibus, & terribilem aduersariis suis, & uictoriā pręstat aduersus hostes: & si in lapide corneola sculpta sit, stringit sanguinē & mēstrua: si uero infortunato Marte sculpatur in lamina æris rubri, impedit ædificia, deiicit potētes à dignitatibus & honoribus & diuitiis, generat discordiā & lites & odia hominum & bestiarū, fugat apes & columbas & pisces, & impedit molendina, & infortunat euntes ad uenati-

Saturni tabula.

Iouis tabula.

Martis tabula.

ones & prelia, & generat sterilitatem in uiris & mulieribus & ceteris animantibus, aduersariisq; omnibus timorem incutit, & ad reuerentiam exhibendã compellit. Quarta tabula solis, ex quadrato senario constituta est, & continet numeros triginta sex, quorum sex in quolibet latere & diametro, producunt centum & undecim, & summa omnium sexcentum sexaginta sex. Præsunt illi nomina diuina cum intelligentia ad bonum, & dæmonio ad malũ, & eliciuntur ex ea characteres solis & spirituum eius. Hæc fortunato sole in lamina aurea sculpta, reddit gestantẽ gloriosum, amabilem, gratũ, potentẽ in oĩbus operibus, & cõparat hominẽ regibus & principibus, eleuãs eum ad sublimia fortunę fastigia, impetrare faciẽs quicquid uoluerit: sole aũt infortunato, facit tyrannũ, superbũ, ambitiosum, inexplebilẽ, & malo fine terminantẽ. Quinta tabula Veneris est, constans septenario in se ducto, numeris uidelicet quadragintanouẽ, quorũ septẽ in omni latere & diametro constituunt centũ & septuagintaquinq;: & summa omniũ mille ducẽta uigintiqnq;. Et præsunt illi nomina diuina cũ intelligentia ad bonũ, & dæmonio ad malũ, & elicit ex ea charácter Veneris & spirituũ eius. Hæc fortunata Venere in lamina argenti sculpta, conciliat concordiã, dirimit lites, largit amores mulierũ, confert ad conceptũ, pellit sterilitatẽ, reddit potẽtes in coitu, & dissoluit maleficia, & pacem generat inter uirũ & mulierẽ, & quorũcunq; animaliũ & pecorũ greges copioso partu fœcundat: & posita in columbari, multiplicat columbas. Confert aduersus omnes ægritudines melancholicas, & generat lætitiã, & gestata fortunat itinerantes: quòd si infortunata Venere in ære formetur, omnibus prædictis cõtraria facit. Sexta tabula Mercurii est, ex octonario in se ducto resultãs, numeros cõtinẽs sexagintaquatuor, quorũ octo in quouis latere & per utrũq; diametrũ faciũt ducẽta & sexaginta: & sũma oĩm duo milia octoginta. Et psunt illi nõia diuina cũ intelligẽtia ad bonũ, & dęmonio ad malũ, & elicit ex ea charácter Mercurii & spirituũ eius: & si fuerit Mercurio fortunato sculpta in argẽto uel stãno, uel ære citrino, uel inscripta in pgameno uirgineo, reddit gestãtẽ gratũ, fortunatũ ad impetrãdũ quicqd uolerit: cõfert lucrũ & pellit inopiã, cõfert memoriã & intellectũ, & diuinationẽ, & notitiã occultorũ per somnia: & si fuerit Mercurius infortunatus, facit his omnibus contraria. Septima tabula Lunæ est, constans ex nouenario in se multiplicato, habẽs numeros octoginta & unũ, in quolibet latere & diametro nouẽ, producentes tercẽtum sexaginta nouem: & omniũ summa est, tria milia trecenta & uigintiunũ. Et præsunt illi nomina diuina cum intelligentia ad bonum, & dæmonio ad malum: & eliciuntur ex ea characteres Lunæ & spirituũ eius. Hęc fortunata Luna in argento sculpta, facit gestantem gratum, amabilem, iucundum, alacrem, honoratum, auferens omnem malitiam & malam uoluntatem: præstat securitatem in itinere, & profectum diuitiarum, & corporis sanitatem, & pellit inimicos & alias res nociuas de quocunque loco uolueris: & si Luna infortunata fiat in lami-

Solis tabula.

Veneris tabula.

Mercurij tabula.

Lunæ tabula.

na plumbea, ubicunq; fuerit subhumata, infortunat locum illum, & habitãtes & conuersantes in eo: similiter naues, fontes, flumina, molẽdina: & infortunat omnem hominem, aduersus quem rite facta fuerit, faciens illum profugum de terra & patria sua, & è loco mansionis suæ ubi subhumata fuerit: & impedit medicos & oratores, & quoscunque homines in officio suo cõtra quos fuerit fabricata. Qualiter autem eliciantur signacula & characteres cũ stellarum tum spirituum ex istis mensulis, sagax scrutator, & qui harum mẽsularum uerificationem intellexerit, facile inuenire poterit.

Nomina diuina respondentia numeris Saturni.

3.	*Ab.*		אב
9.	*Hod.*		הד
15.	*Iah.*		יה
15.	*Hod.*		הוד
45.	*Tetragrammaton extensum.*		יוד הא ואו הא
45.	*Agiel.*	*Intelligentia Saturni.*	אגיאל
45.	*Zazel.*	*Dæmonium Saturni.*	זאזל

Nomina diuina respondentia numeris Iouis.

4.	*Abba.*		אבא
16.			הוה
16.			אהי
34.	*El Ab.*		אל אב
136.	*Iohphiel.*	*Intelligentia Iouis.*	יהפיאל
136.	*Hismael.*	*Dæmonium Iouis.*	הסמאל

Nomina respondentia numeris Martis.

5.	*He litera nominis sancti.*		ה
25.			יהי
65.	*Adonai.*		ארני
325.	*Graphiel.*	*Intelligentia Martis.*	גראפיאל
325.	*Barzabel.*	*Dæmonium Martis.*	ברצאבאל

Nomina respondentia numeris Solis.

6.	*Vau, litera nominis sancti.*		ו
6.	*He extensum, litera nominis sancti.*		הא
36.	*Eloh.*		אלה
111.	*Nachiel.*	*Intelligentia Solis.*	נכיאל
666.	*Sorath.*	*Dæmonium Solis.*	סורת

Nomina respondentia numeris Veneris.

7			אהא
49.	*Hagiel.*	*Intelligentia Veneris.*	הגיאל
157.	*Kedemel.*	*Dæmonium Veneris.*	קדמאל
1252.	*Bne Seraphim.*	*Intelligentiæ Veneris.*	בני שרפים

Nomina respondentia numeris Mercurii.

8.	*Asboga. Octonarius extensus.*		אזבוגה
64	*Din.*		דין
64.	*Doni.*		דני
260.	*Tiriel.*	*Intelligentia Mercurij*	טיריאל
2080.	*Taphthartharath.*	*Dæmonium Mercurij.*	תפתרתרת

Nomina respondentia numeris Lunæ.

9	Hod	הר
81	Elim	אלים
369	Hasmodai, Dæmonium Lunæ.	חשמוראי
3321	Schedbarschemoth Schartathan, Dæmonium dæmoniorum Lunæ.	שרברשהמעתשרתתן
	Intelligentia intelligentiarum Lunæ.	
3321	Malcha betharsisim hed beruah schehakim,	מלכא בתרשיתים ער ברוח שתקים

Tabula Saturni in abaco.

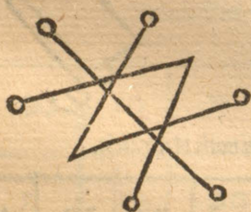
4	9	2
3	5	7
8	1	6

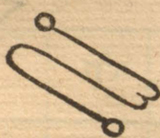
In notis Hebraicis.

ד	ט	ב
ג	ה	ז
ח	א	ו

Signacula siue characteres,

Saturni. Intelligentiæ Saturni. Dæmonij Saturni.

Tabula Iouis in abaco.

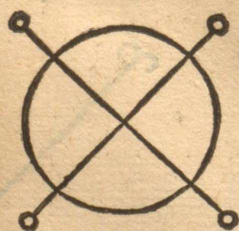
4	14	15	1
9	7	6	12
5	11	10	8
16	2	3	13

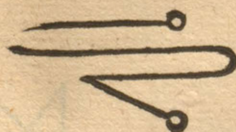
In notis Hebraicis.

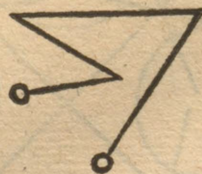
ד	יד	טו	א
ט	ז	ו	יב
ה	יא	י	ח
יו	ב	ג	יג

Signacula siue characteres

Iouis. Intelligentiæ Iouis. Dæmonij Iouis.

Tabula Martis in abaco.

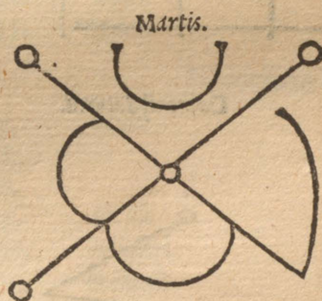
11	24	7	20	3
4	12	25	8	16
17	5	13	21	9
10	18	1	14	22
23	6	19	2	15

In notis Hebraicis.

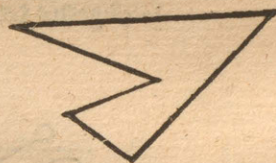
יא	כד	ז	כ	ג
ד	יב	כה	ח	יו
יז	ה	יג	כא	ט
י	יח	א	יד	כב
כג	ו	יט	ב	יה

Signacula siue characteres,

Martis.

Intelligentiæ Martis.

Dæmonij Martis.

Tabula Solis in abaco.

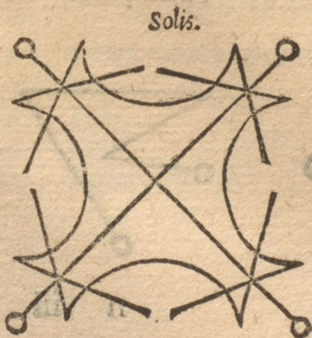
6	32	3	34	35	1
7	11	27	28	8	30
19	14	16	15	23	24
18	20	22	21	17	13
25	29	10	9	26	12
36	5	33	4	2	31

In notis Hebraicis.

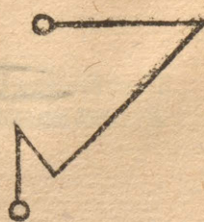
ו	לב	ג	לד	לה	א
ז	יא	כז	כח	ח	ל
יט	יד	יו	יה	כג	כד
יח	כ	כב	כא	יז	יג
כה	כט	י	ט	כו	יב
לו	ה	לג	ד	ב	לא

Signacula siue characteres

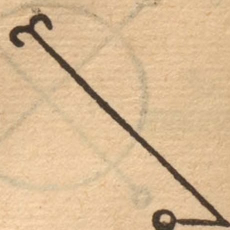
Solis.

Intelligentiæ Solis.

Dæmonij Solis.

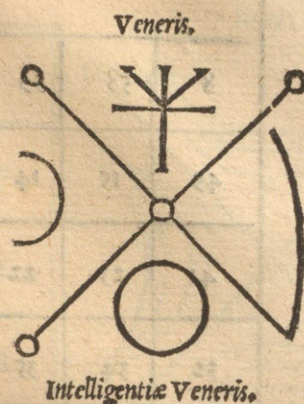
Tabula Veneris in abaco.

22	47	16	41	10	35	4
5	23	48	17	42	11	29
30	6	24	49	18	36	12
13	31	7	25	43	19	37
38	14	32	1	26	44	20
21	39	8	33	2	27	45
46	15	40	9	34	3	28

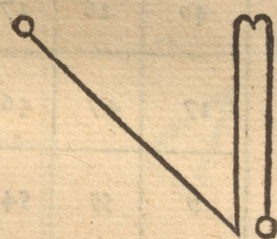
Tabula Veneris in notis Hebraicis.

כב	מז	יו	מא	י	לה	ד
ה	כג	מח	יז	מב	יא	כט
ל	ו	כד	מט	יח	לו	יב
יג	לא	ז	כה	מג	יט	לז
לח	יד	לב	א	כו	מד	כ
כא	לט	ח	לג	ב	כז	מה
מו	יה	מ	ט	לד	ג	כח

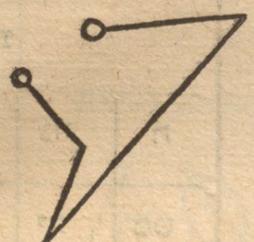
Signacula siue characteres Veneris.

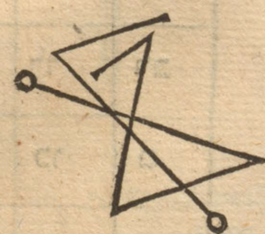
Intelligentiæ Veneris.

Dæmonij Veneris.

Intelligentiarũ Veneris.

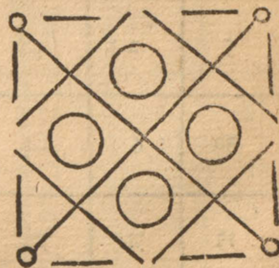
Tabula Mercurij in abaco.

8	58	59	5	4	62	63	1
49	15	14	52	53	11	10	56
41	23	22	44	45	19	18	48
32	34	35	29	28	38	39	25
40	26	27	37	36	30	31	33
17	47	46	20	21	43	42	24
9	55	54	12	13	51	50	16
64	2	3	61	60	6	7	57

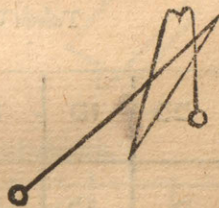
Tabula Mercurij in notis Hebraicis.

ח	נח	נט	ה	ד	סב	סג	א
מט	יה	יד	נב	נג	יא	י	נו
מא	כג	כב	מד	מה	יט	יח	מח
לב	לד	לה	כט	כח	לח	לט	כה
מ	כו	כז	לז	לו	ל	לא	לג
יז	מז	מו	כ	כא	מג	מב	כד
ט	נה	נד	יב	יג	נא	נ	יו
סד	ב	ג	סא	ס	ו	ז	נז

Signacula siue characteres Mercurij.

Intelligentiæ Mercurij.

Dæmoniũ Mercurij.

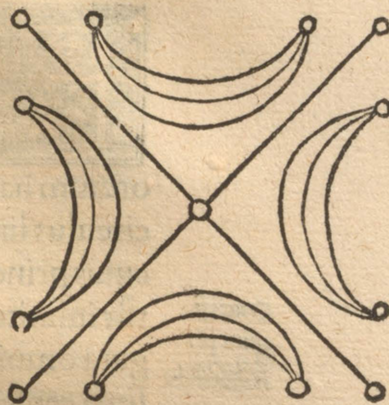
Tabula Lunæ in abaco.

37	78	29	70	21	62	13	45	5
6	38	79	30	71	22	63	14	46
47	7	39	80	31	72	23	55	15
16	48	8	40	81	32	64	24	56
57	17	49	9	41	73	33	65	25
26	58	18	50	1	42	74	34	66
67	27	59	10	51	2	43	75	35
36	68	19	60	11	52	3	44	76
77	28	69	20	61	12	53	4	45

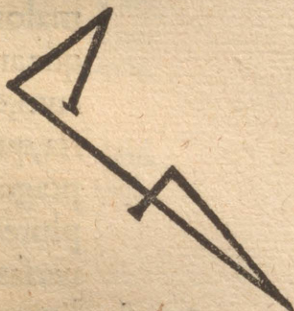
Tabula Lunæ in notis Hebraicis.

לז	עח	כט	ע	כא	סב	יג	מה	ה
ו	לח	עט	ל	עא	כב	סג	יד	מו
מז	ז	לט	פ	לא	עב	כג	נה	יה
יו	מח	ח	מ	פא	לב	סד	כד	נו
נז	יז	מט	ט	מא	עג	לג	סה	כה
כו	נח	יח	נ	א	מב	עד	לד	סו
סז	כז	נט	י	נא	ב	מג	עה	לה
לו	סח	יט	ס	יא	נב	ג	מד	עו
עז	כח	סט	כ	סא	יב	נג	ד	מה

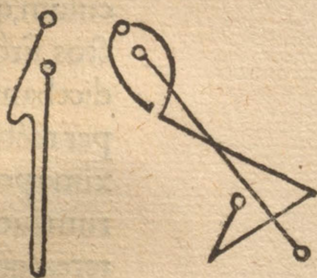
Signacula siue characteres Lunæ.

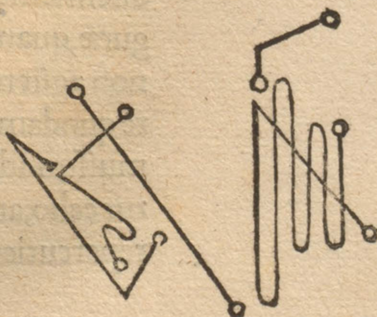
Dæmonij Lunæ.

Dæmonij dæmoniorum Lunæ.

Intelligentiæ Intelligentiarum Lunæ.

De Geometricis figuris atq; corporibus qua uirtute in magia pol
leant,& quæ quibus elemẽtis conueniãt atq; cœlo. Caput XXIII.

Igur.æ etiam Geometricæ ex numeris ortæ,non minoris potẽtiæ putantur. Ex his imprimis circulus respondet unitati atq; denario,nam unitas omnium rerum centrum atq; circunferẽtia est:ipseq; denarius coaceruatus in unitatem redit, à qua exordium habuit,numerorum omnium finis & complementum: diciturque circulus linea infinita,in qua nõ est terminus à quo,nec terminus ad quem, cuius principium & finis est in quolibet pũcto:unde & motus circularis dicitur infinitus,non quidem quo ad tempus,sed quo ad ubi. Hinc circularis figura omnium amplissima & perfectissima,ligationibus & exorcismis aptissima censetur. Vnde qui malos dæmones adiurant,circulo sese communire solent. Ipse etiam pentagonus cum uirtute quinarii numeri mirandum in malos dæmones habet imperiũ,tum ex lineatura sua qua habet intus quinque angulos obtusos,& extra quinq; acutos,quinq; triãgulorum hexagonorum,quibus circundatur. Interior pentagonus magna in se continet mysteria,quod ita etiam de cæteris figuris,triangulo,quadrangulo,hexagono,heptagono,octogono & reliquis inquirendum & intelligendum est, quarum plures quatenus multiplicibus diuersisq; intersectionibus constituuntur,diuersas etiam nanciscũtur significationes atq; uirtutes,iuxta diuersimodum linearum numerorumq; ductum & proportionem. Figuram autem crucis Aegyptii atq; Arabes summam potentiam habere confirmabant, quodque sit omnium cœlestium uirium atq; intelligentiarum firmissimum receptaculum,quia ipsa sit figura omniũ rectissima,continens quatuor angulos rectos,sitq; prima superficiei descriptio,habens lõgitudinem & latitudinem: dicebantq;eam cœlestium fortitudine conspiratam,quia eorum fortitudo per rectitudinem angulorum atq; radiorum resultat:suntq; stellæ tunc maxime potentes,quando in figura cœli quatuor obtinent cardines,atq; radiorum suorum in seinuicem proiectione crucem constituunt. Habetq; prætere a(quod supra ostendimus)cum quinario,septenario,nouenario potentissimis numeris maximam conuenientiam. Ab Aegyptiis etiam sacerdotibus ab initio religionis inter sacras literas relata fuit, uitam futuræ salutis apud eos allegoricè significans. Fuit etiã Serapidis pectori impressa,& apud Græcos magna ueneratione habita. Verũ quod hic ad religionem attinet, discutiemus alibi. Illud aduertendum est,quicquid mirificum operantur figuræ,quando à nobis in chartis,uel laminis uel imaginibus inscribuntur,id non agũt nisi per uirtutem ipsis acquisitam à figuris sublimioribus, ex amore quodam quem naturalis aptitudo aut similitudo cõparat,quatenus adamussim ad illas configurantur, quemadmodum ex opposita pariete causatur echo,atq; in speculo concauo collectio radiorum solarium,quos postea repercutiens in oppositum corpus uel lignum uel aliud combustibile,pro-

Crucis figura perfectißima.

Crucis figuræ potentia.

tinus comburat: siue quemadmodum cithara causat reboatum in alia cithara, non nisi quia figura conformis & consimilis è cõspectu sit posita, siue ut duæ in lyra fides æquo interstitio tractæ, & ad eandem intentionem temperatæ, quando pulsatur una, subito tremit & altera. Similiter & figuræ de quibus diximus, atq; characteres quicunq;, concipiunt uirtutes figurarum cœlestium, quatenus dominãtibus illis opportune fuerint rebus impressæ aut rite fabricatæ, tanquam conspiret figura ad consimilẽ figurã atq; exigat. Et sicut hęc de figuris dicta sunt, ita pariter etiã de Geometricis corporibus intelligenda sunt, quæ sunt sphæra, tetracedron, hexacedron, octocedron, icocedron, dodecacedron & consimiles. Neq; uero prætereundum est, quas figuras Pythagoras & illum secuti Timæus Locrus atq; Plato, elemẽtis & cœlis adsignarunt: nam terræ primũ cubum, octo angulorum solidorum & uigintiquatuor planorum & sex basium, quadratum in forma tesserę dederũt. Igni autem pyramidem quatuor basium triangulorum, & totidem angulorum solidorum & duodecim planorum tribuerũt. Aëri autem cõstituerũt octocedrontẽ, ex octo basibus triangulis & sex angulis solidis & uigintiquatuor planis. Aquæ deniq; adsignarunt icocedrontem, basium uiginti, angulorum solidorum duodecim. Cœlo autem dederunt dodecacedrontem, ex duodecim basibus pentagonis & uiginti angulis solidis, planis autem sexaginta. Harum autem figurarum & corporum uires, & eorum adinuicem respectus & proprietates qui nouerit, mirabilia multa operari poterit in magia naturali & perspectiua, maxime quidẽ in speculis: & ego noui ex illis miranda conficere, & specula in quibus quis uidere poterit quæcunq; uoluerit à longissima distantia.

Elementorum & cœli figuræ. Terræ. Ignis. Aëris. Aquæ. Cœli.

De Musicali harmonia eiusq; uiribus ac potentia. Caput XXIIII.

Vsicalis etiam harmonia non est syderum muneribus uiduata: est enim imitatrix omnium potẽtissima: quæ cum corpora cœlestia opportune insequitur, cœlestem influxum mirificè prouocat, omniumq; audientium affectus, intentiones, gestus, motus, actus atq; mores immutat, & ad suas proprietates subito prouocat, ut ad lætitiam uel lamentationem, ad audaciam uel tranquillitatem & ad similia, ipsas quoq; bestias, serpentes, uolucres, delphines ad auditum suæ modulationis prouocat. Sic aues fistulis alliciuntur. eisdem capiuntur cerui. Pisces in stagno Alexandriæ crepitu detinẽtur. Fides delphinis hominum amicitias persuasere. Cygnos Hyperboreos citharæ cantus adducit. Elephantes Indicos organicæ uoces permulcent. Ipsa etiam elementa modulis gaudẽt. Halesius fons, aliàs tranquillus & quietus, si insonent tibiæ, exultabũdus eleuatur, & ultra margines intumescit. Sunt in Lydia quæ Nympharũ insulæ nuncupant, quæ ad cantum tibiarum in medium stagnum à continenti procedentes, in circulum motæ choream ducunt, dehinc ad litora reuertunt. Eas

M. Varro se uidisse testatur. Et sunt istis mirabiliora: nam in Attico litore mare citharam sonat. Megaris saxum quoddam ad singulos ictus fidicinat, adeò magna uis est Musicæ. Ipsa quidem animũ mulcet, mentẽ erigit, prę-liatores ad bella incitat, & singulorum operum labores fatigationemq; so-lat. Lapsos & desperatos reuocat, uiatores confortat. Et dicũt Arabes, quòd cameli onera portantes confortantur canentibus ductoribus. Simili modo ferentes onera grauia cantant, & abilitantur atque alleuiantur ex eo: cantus enim delectationem operatur & abilitationem, iracundos mitigat, tristes & anxios lætificat, discordes pacificat, phreneticorũ rabiẽ temperat, uanas co gitatiões dissipat: hinc est quòd morbos aliquos corporis & animi sic uel cu rari uel inferri posse, Democritus & Theophrastus affirmant. Sic legimus Terpandrum & Arionem Methymnæum, Lesbios & Iones ægrotantes sa-nasse: & Ismeniam Thebanum quamplurimos grauissimis morbis uexatos, concentibus curasse. Præterea Orpheum, Amphionem, Dauidem, Pytha-goram, Empedoclem, Asclepiadem, Timotheum, concẽtibus atq; sonis mi ra quædã facere consueuisse: nunc enim assuetis modulis torpentes animos excitabant, nunc grauioribus tonis lasciuos, furentes, iratos cohibebant. Sic Dauid furentem Saulem cithara repressit. Sic Pythagoras luxuriosum ado-lescentem ab immoderata libidine reuocauit. Sic Timotheus Alexandrum regem excitauit in furorem, rursusq; repressit. Narrat Saxo Grammaticus in historia Danica de quodam musico, qui sonorum modulis tãta ui homi-nes in amentiæ furorem se posse pertrahere iactabat, ut audientium nemo mente constare posset: cumq; regis iussu pręstare effectum compelleretur, animorum habitus sonorum uarietate inflectere aggressus, inusitatæ seue-ritatis concentu edito, prima specie audientes ueluti mœstitia & stupore cõ pleuit, deinde uegetioribus sonis seueritate in plausum permutata, ad iucũ-diorem mentis statum petulantioresq; corporis motus gesticulationesq; inflectebat: postremo acrioribus modis ad tantum amentię spiritum conci tauit, ut furor ad rabiem usq; & temeritatẽ processerit. Legimus etiam eos qui in Apulia à phalãgio tacti sunt, stupescere, exanimesq; iacere, donec cer tum sonum audierint, quo quisq; suo auditu saltat aptè ad numerum ac cõ ualescit, atq; postea si post longum tempus consimilem sonum audierit, su bito concitatur ad saltum. Et creditũ est (Gellio teste) ischiacos cũ maxime dolẽt, tibiæ modulis minui dolorẽ. Narrat idem ex Theophrasto, uiperarũ morsibus adhibitũ tibiæ modulamen mederi: & Democritus ipse fatetur ti biarum concentum plurimis hominum morbis fuisse medicinam.

Laus cantus.

De sono atque concentu, & unde illis mirabilitas in operando. Caput XXV.

Esse prӕterea in sono uirtutem ad cœlestia dona capienda non negabimus, si cum Pythagora & Platone senserimus cœlū harmonica compositione constare, harmonicisq; tonis atq; motibus cuncta gubernare ac efficere: cantus quàm instrumentalis sonus plus potest, quatenus præter harmonicum concentum, ex mentis cōceptu ac imperioso phtāasiæ cordisq; affectu proficiscēs, simulq; cū aëre fracto ac temperato aëreum audiētis spiritum, qui animę atq; corporis uinculū est, motu facile penetrans, affectum animūq; canentis secū trāsferens, audientis affectū mouet affectu, phantasiā afficit phantasia, animū animo, pulsatq; cor, & usq; ad penetralia mentis ingreditur, sensim quoq; mores infundit: mouet præterea membra atq; sistit, corporisq; humores. Hic in mouendis affectibus tantum confert harmonia, ut non modo naturalis, sed etiam artificialis & uocalis uim animis atq; corporibus inferāt. Necesse est autem omnes concentus ex conuenientibus fundamentis procedere, siue in fidibus, siue in fistulis, siue in uocibus sint, si in unum debeant conuenire. Neque enim rugitum leonum, mugitum boum, hinnitum equorum, ruditum asini, grunnitum porci quis conuenire faciet: nec ex lupi & agni neruis factę fides in consonātiam aliquam deduci possunt, quia eorum dissona sunt fundamenta. Conueniunt tamen multorum hominū uoces uariæq;, quia unicum secundum speciem est ipsis fundamentū. Conueniunt & multæ aues, quia unicum illis propinquum genus & à superis symbolum. Conueniunt & artificialia instrumenta & cum uocibus naturalibus, quia utrobiq; similitudo, aut uera & expressa, aut per analogiam quandam. Omnis autem concentus, sonorum aut uocum est: sonus spiritus est, uox est sonus & spiritus animatus, sermo est spiritus cum sono & uoce aliquid significāte prolatus, cuius spiritus cum sono & uoce ex ore procedit. Chalcidius ait uocem ex penetrali pectoris & cordis gremio mitti, nitente spiritu, quà neruis obsitus limes interiectus cor à pulmone secernitur, utroque & uitalibus cæteris, quò faucium angustias pulsante formanteq; lingua, & cæteris uocalibus organis, articulatos edi sonos, sermonis elementa, quo quidem interprete mentis arcani motus aperiantur. Verum Lactantius ait, uocis rationem admodum obscuram esse, ut non sit comprehensum quomodo fiat, aut quid sit omnino. Tota deniq; musica in uoce & sono & auditu posita est. Sonus sine aëre audibilis fieri non potest: qui quum adeò necessarius sit auditui aër, tamen ut aër per se non est audibilis, nec ullo sensu attingi potest, nisi per accidens: neq; enim uisus uidet illum nisi coloratum, nec auditus nisi sonantem, nec odoratus nisi olētem, nec gustus nisi sapidum, nec tactus nisi calidum aut frigidum aut eiusmodi: itaq; licet sonus sine aëre non fiat, non tamen est sonus de natura aëris, nec aër de natura soni, sed corpus uitæ spiritus nostri sensitiui existit aër, & nō est naturæ alicuius obiecti sensibilis, sed simplicioris & altioris uirtutis. Oportet autem animam sensitiuam aërem

Musica in quibus posita.

uiuificare sibi cōiunctū,& in uiuificato & cōiuncto spiritui aëre sentire species obiectorū in actu positos, idq; in aëre uiuo : sed in diaphano & subtili species uisibiles,in communi audibiles,in grossiori species aliorū sensuū.

De conuenientia eorum cum cœlestibus : & qui concentus quiq; soni singulis stellis respondent. Caput XXVI.

Aeterum nunc scias,quòd ex planetis septem Saturnus,Mars atq; Luna plus uocis habent quàm cōcentus.Habet autem Saturnus uoces tristes,raucas, graues,tardas, & ueluti ad cētrum coartatos sonos: Mars uero asperas, acutas, minaces,ueloces, iracundas:inter has Luna obseruat medias. Iupiter uero, Sol,Venus atque Mercurius possident concentus:habet tamen Iupiter concentus graues,cōstantes,intentos,suaues,hilares & iucundos:Sol uenerabiles,intētos,puros, & cum gratia dulces:Venus aūt lasciuos,luxuriosos,molles & uoluptuosos, & in circunferentia dissolutos dilatatosq;: Mercurius uero habet cōcentus remissiores,multiplices,& cum quadā strenuitate lętos & iocundos. Ex particularibus uero concentibus & proportionatis, tonus musis nouem obtēperat. Iupiter habet gratiam uocis octauæ simul & quintę,scilicet diapason cum diapente:Sol obtinet octauæ uocis melodiam,scilicet diapason,similiter per tonos quindecim disdiapason:Venus tenet gratiam uocis quintæ,scilicet diapente:Mercurius habet diatessaron,scilicet gratiam quartæ. Veteres præterea tetrachordi ueluti quatuor elementorum numero contenti, Mercurio inuentore quatuor neruos habuere, ut Nicomachus autor est, quorum hypate terrā, parhypate uel mese aquam, nete uel diezeugmenon aut hypbolęos ignem:paranete uel synemmenon aërē resignare uoluerūt. Deinde uero Terpāder Lesbius septimā chordā inueniēs,illas planetarū numero æquauit.Præterea qui elementorū numerū secuti sunt,quatuor musicę genera illis simul atq; quatuor humoribus cōuenire dicebant,&Dorium aquæ & phlegmati,Phrygiū cholerę & igni,Lydiū sanguini & aëri, mixolydium atræ bili & terræ cōsonare putabant. Alii ad cœlorū numerum uirtutemq; respicientes,Doriū Soli,Phrygiū Marti,Lydiū Ioui,mixolydium Saturno,hypophrygiū Mercurio,hypolydiū Veneri,hypodoriū Lunę,hypomixolydiū cœlo stellato cōtribuerūt.Præterea cū his cōcentuū modis etiā musas & chordas ad cœlos referebār, sed nō eo ordine quo inter numeros & cœlorū aīas de nouē musis narrauimus:nā Thaliā musam dicunt concentū nō habere,silētio & terrę eā adscribētes:Clio aūt cū Luna hypodoriū modū & chordā proslābanomenos mouēt:Calliope & Mercuri⁹ hypophrygiū modū & chordā hypatehypaton possidēt.Terpsichore cū Venere hypolydiū & parhypatehypaton:Melpomene & Soli Dorius & lichanoshypaton coaptātur.Erato cū Marte Phrygiū & hypatemesen custodiūt. Euterpe & Ioui Lydius & parhypate meson cōueniūt.Polymnia & Saturn⁹ mixolydiū & lichanos meson seruāt:Vraniæ ac cœlo stellato hypmixolydius modus atq; me-

ses chorda adscribunt,quæ ita in sequentibus uersibus expressa legimus:

Germinat in primo nocturna silentia cantu,
  Quæ terræ in gremio surda Thalia iacet.
Persephone & Clio spirant, hypodorius ergo
  Nascitur,hinc ortum prosmeledes generat.
Dat hypochorda sequens Phrygium,quem parturit ipsa
  Calliope, interpres parturit ipse deum.
Tertius ostendit hypolydæ exordia neruus,
  Terpsichore occurrit,ordinat alma Paphis.
Melpomene & Titan statuunt mihi crede modum,qui
  Dicitur in quarto Dorius esse loco.
Vult Erato quintum Phrygio perscribere neruum,
  Mars quoque non pacem,prælia semper amans.
Lydius Euterpes Iouis & modulamen habebit,
  Dulce tenens iussit sexta quod esse fides.
Septeno Saturnus agit Polymnia neruum,
  Principium mixolydius unde capit.
Vraniæ octauam dum perscrutatur amicam,
  Versat hypermixolydius arte polum.

Nonnulli etiam cœlorum concentus ex eorundem adinuicem distantia rimantur:nam id spatium quod à terra ad lunam interiacet,uidelicet cẽtum & uigintisex milia stadiorum Italicorum, toni interuallum facit:à luna autem ad Mercuriũ dimidium illius spatii facit semitoniũ:tantundem ab illo ad Venerem facit aliud semitoniũ:inde uero ad solem triplum quasi tonũ & dimidium statuit diapente: à luna autem ad solem duplum cum dimidio faciẽs diatessaron:à sole uero ad Martem rursus tantũ est interualli,quantũ à terra ad lunam,faciens tonum:inde ad Iouem dimidiũ illius aliud faciens semitonium:tantundẽ ab illo ad Saturnũ etiam constituens semitoniũ:à quo ad stellatum orbem iterum semitonii spatium interiacet. Est itaq; à sole ad cœlum stellatum diastema diatessaron duorũ tonorum cum dimidio: à terra aũt perfectum diapason sex tonorum integrorum.Iam uero etiam ex proportiõe motuum planetarũ adinuicẽ,& cum octauo cœlo resultat harmonia omnium suauissima.Est autem proportio motuũ Saturni ad Iouem dupla sesquialtera:Iouis ad Martem sescupla:illius ad solem, Venerẽ & Mercuriũ, qui pariter iter perficiũt,proportio dupla:illorũ ad lunam,duodecupla:Saturni uero ad stelliferum orbem millecupla & ducẽtupla,si uerum sit quod ait Ptolemæus, cœlum illud moueri contra primũ mobile in cẽtum annis gradu uno. Motu itaq; proprio lunæ motus uelocior est,& acutiorem sonũ facit stellato orbi,qui omnibus tardior,sonum grauissimũ facit:sed motu uiolẽto qui est primi mobilis,omnium uelocissimus est & acutissimus: lunaris uero tardissimus & grauissimus,quę motuum proportio & reciprocatio

suauissimum concentum edit. Hinc nulli cātus, nulli soni, nulla musica instrumenta mouēdis affectibus hominū & inducendis magicis impressionibus potentiores sunt, quàm qui ex numeris & mensuris & proportionibus ad instar cœlestiū componuntur. Elementorū etiam concentus ex eorū basibus & angulis, de quibus in anterioribus diximus, eliciuntur: nam cum inter ignē & aërem sit proportio dupla in basibus, & sesquialtera in angulis solidis, rursumq; in planis dupla, harmonia nascitur duplicis diapason & dia pente. Inter aërē & aquam proportio est in basibus dupla sesquialtera, unde diapason, diapente: in angulis uero dupla, unde iterum diapason: inter aquā autem & terram est in basibus proportio tripla sesquitertia, unde consurgit diapason, diapente, diatessaron: in angulis uero sesquialtera iterum constituens diapente. Porrò inter terram & ignem proportio est in basibus sesquialtera, faciēs diapēte: in angulis uero dupla, constituēs diapason. Verū inter ignē & aquā, atq; inter aërē & terrā deficit quodāmodo cōsonātia: siquidē inter hęc est plena qualitatū cōtrarietas: cōuenit aūt p intermediū elementū.

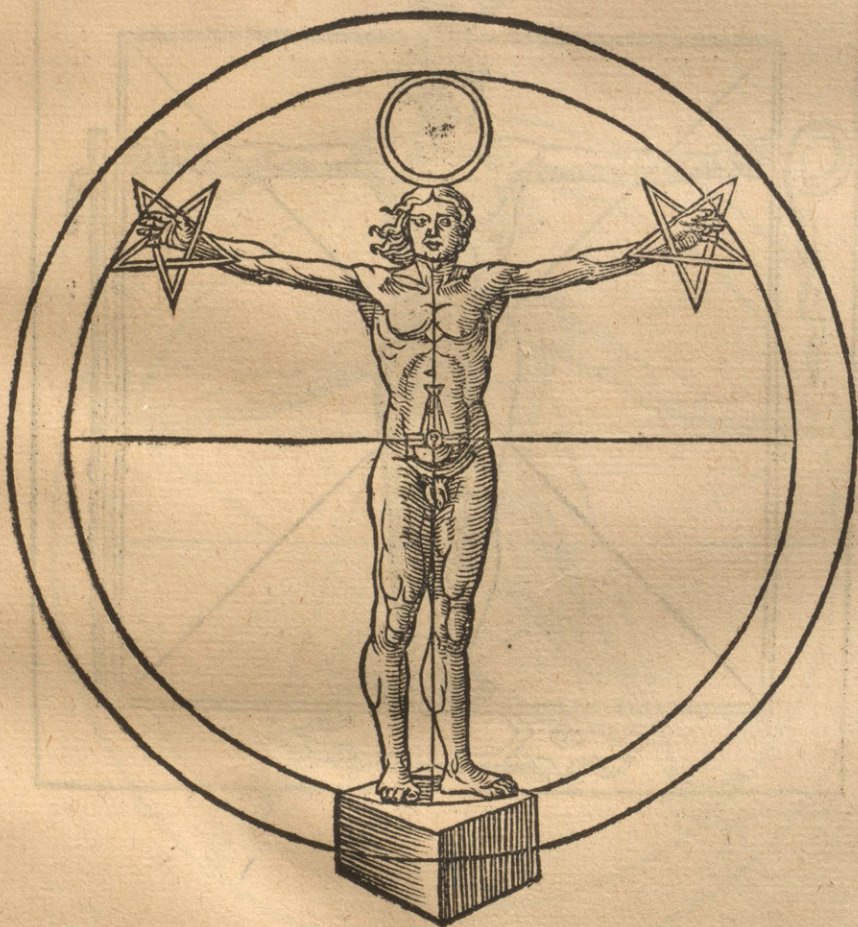
De humani corporis proportione & mēsura harmoniaq;. Caput XXVII.

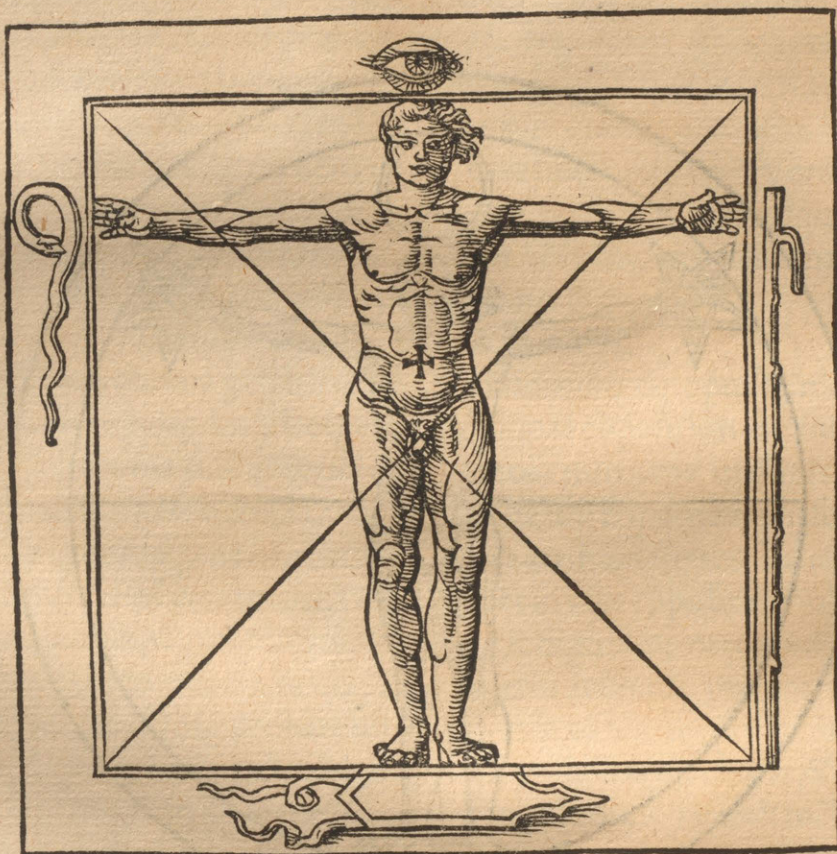
Omo quoniā pulcherrimū absolutissimūq; dei opus & imago, & minor mundus, ideoq; etiā perfectiore cōpositione ac suauiori harmonia, sublimioriq; dignitate oēs numeros, mēsuras, pōdera, motus & elemēta, cęteraq; omnia illū cōponentia, in se continet ac sustinet, omniaq; in eo uelut in supremo artificio, supremā quandam fortē ultra communē consonantiā quam habēt in aliis cōpositis, consequūtur. hinc antiqui oēs, digitis olim numerabant, & digitis numeros indicabāt, ex ipsisq; humani corporis articulis, oēs numeros, mēsuras, proportiōes ac harmonias inuētas fuisse, probare uisi sunt. Vnde ad hāc corporis cōmensu rationē, tēpla, ædes, domos, theatra, insuper & nauigia, & machinas, & quodcūq; artificii genus, & artificiorū ædificiorūq; quęcūq; sunt partes & mēbra, puta colūnas, epistylia, bases, antes, stilobates & huiusmodi cętera omnia partiuntur, atq; ex hūano corpore deducūt. Quin & ipse deus docuit Noë fabricare arcā ad humani corporis mēsurā, ut qui ipse totā mundi machinā humano corpori symmetrā fabricauit: unde ille magnus, hic uero minor mūdus nūcupatur. Hinc microcosmologi nōnulli, humanū corpus per sex pedes, pedē uero per X. gradus, & gradū quēq; per minutias V. metiūtur: unde numerātur LX. gradus, qui faciūt minutias CCC. quibus æquiparantur totidē cubiti geometrici, qbus descripta est arca à Mose: sicut enim corpus humanum est in longitudine trecētorum minutorum, in latitudine quinquaginta, in altitudine triginta: sic & longitudo arcæ fuit cubitorum trecentorū, latitudo quinquaginta, altitudo triginta, ut sit utrobiq; longitudinis ad latitudinē sescupla proportio, ad altitudinē decupla, latitudinis ad altitudinē supparties duas tertias: pariq; modo oīm mēbrorum cōmensuratiōes sunt pro-

Ex humanis articulis numeri & mēsuræ reptæ.

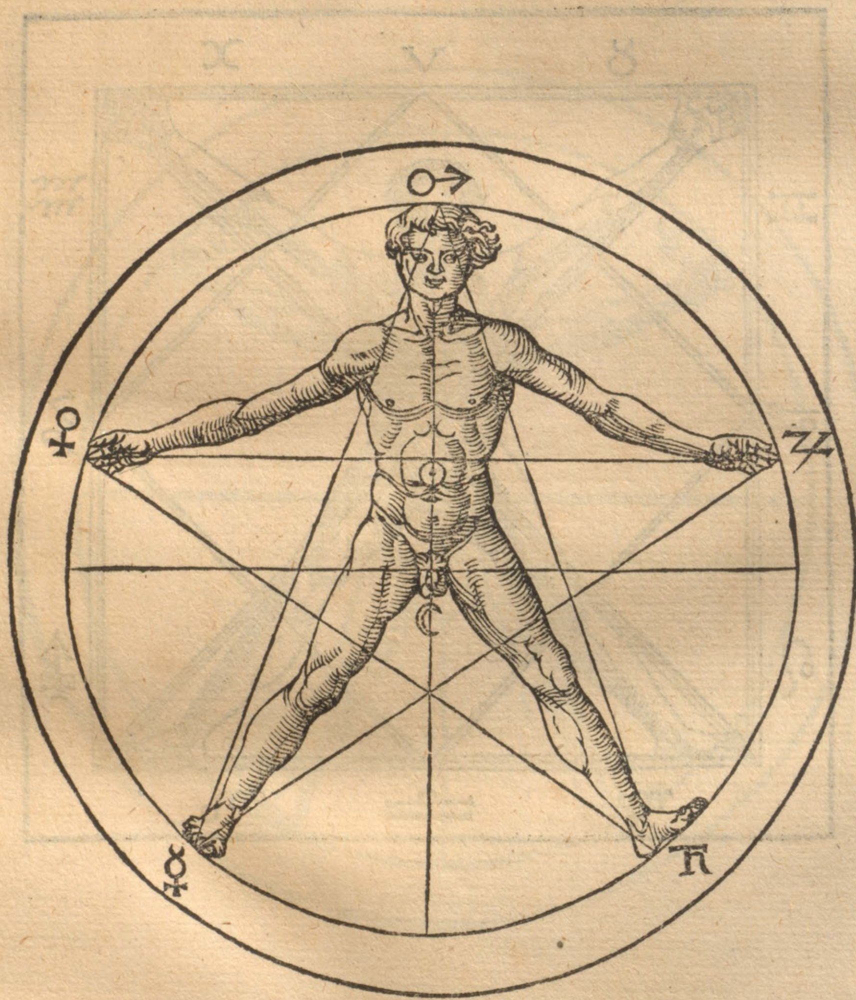
portionatæ & consonantes, & cum mundi membris atque archetypi mensuris sic conuenientes, ut nullum sit in homine membrũ, quod non respondeat alicui signo, alicui stellæ, alicui intelligentiæ, alicui diuino nomini in ipso archetypo deo. Tota autem corporis mensura tornatilis est, & à rotunditate proueniens, ad ipsam tendere dignoscitur.

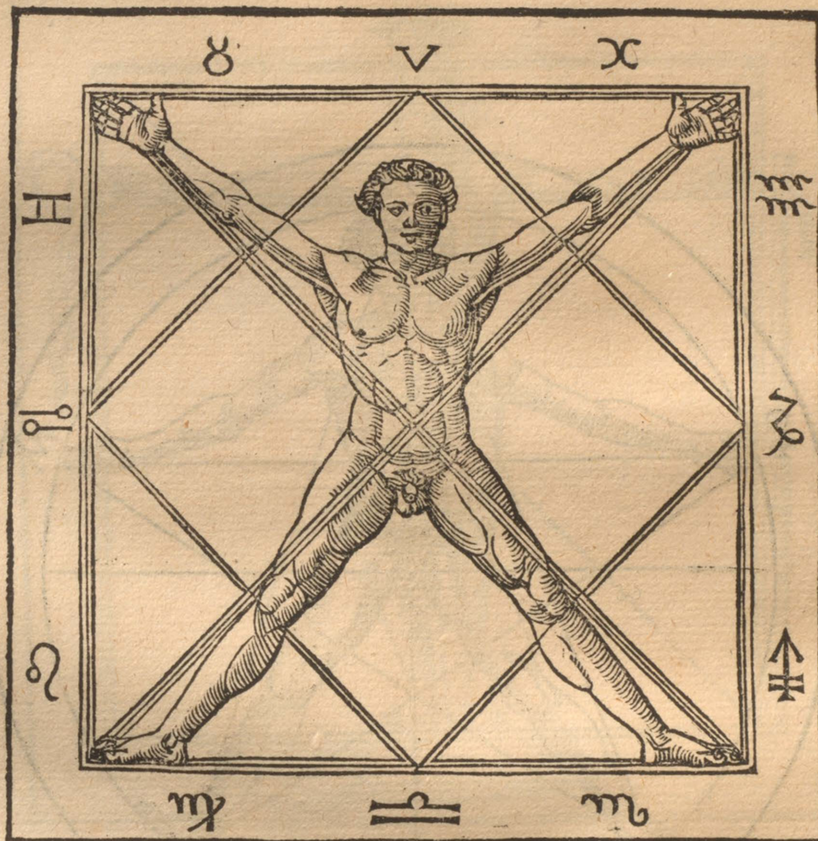
Eſt etiam quadrata menſura corpus proportionatiſſimum: quippe ſtatuatur expaſſis brachiis in conuinctos pedes erectus homo, quadratum conſtituet æquilaterum, cuius centrum eſt in imo pectinis.

Quod si super eodem cẽtro circulus fabricetur per summum caput, demissi brachii quousque extremi digiti circuli illius circunferentiam contingãt, passiq; pedes in eadem circunferentia, quantum extrema manuum à summo uertice distant, tunc circulum illum super imi pectinis centro ductum, in quinque æquas partes diuidunt, perfectumq́; pentagonum constituunt, ipsiq́; pedum extrem tali ad umbilicum relati, triangulum faciunt æquilaterum.

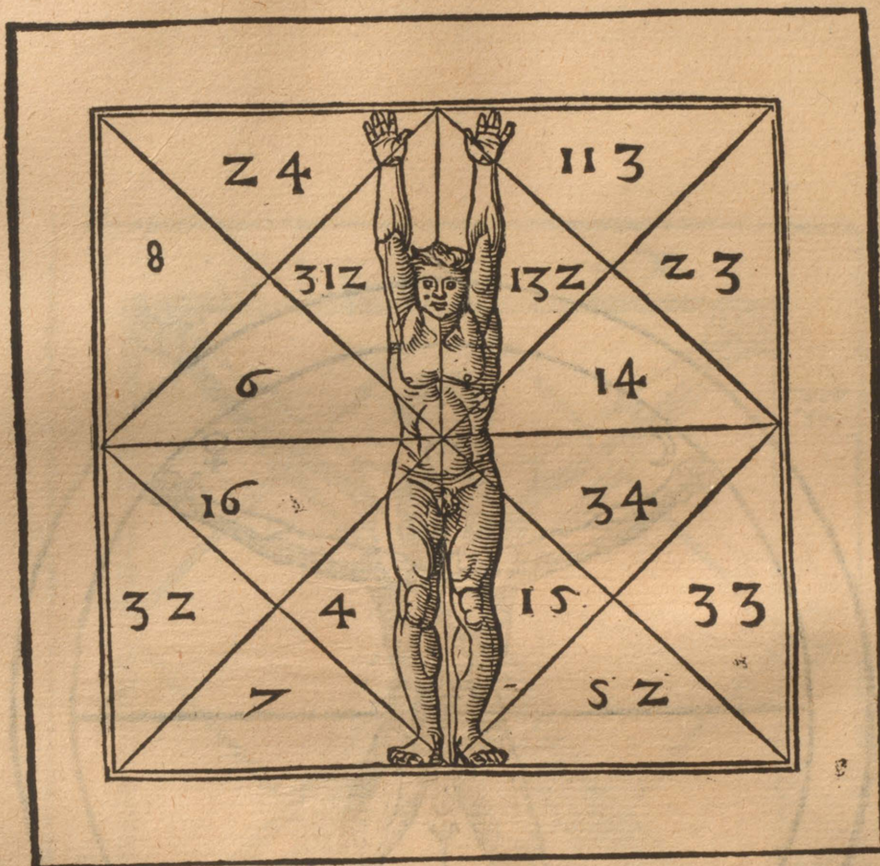

Quod si immotis talis pedes dextrorsum sinistrorsum'que in'utrunq; latus protendantur, & mañus ad capitis lineam eleuentur, ipsi tunc extremi pedum manuum'que digiti æquilaterum quadratum dabunt, cuius centrum supra umbilicum est in cinctura corporis.

Quòd si manibus sic eleuatis taliter pedes & crura pandãtur, quo homo decimaquarta parte erectæ staturæ suæ breuior sit, tunc pedum distantia ad imum pecten relata, æquilaterum triangulum faciet, & centro in umbilico posito circunductus circulus manuum pedumq; extrema continget.

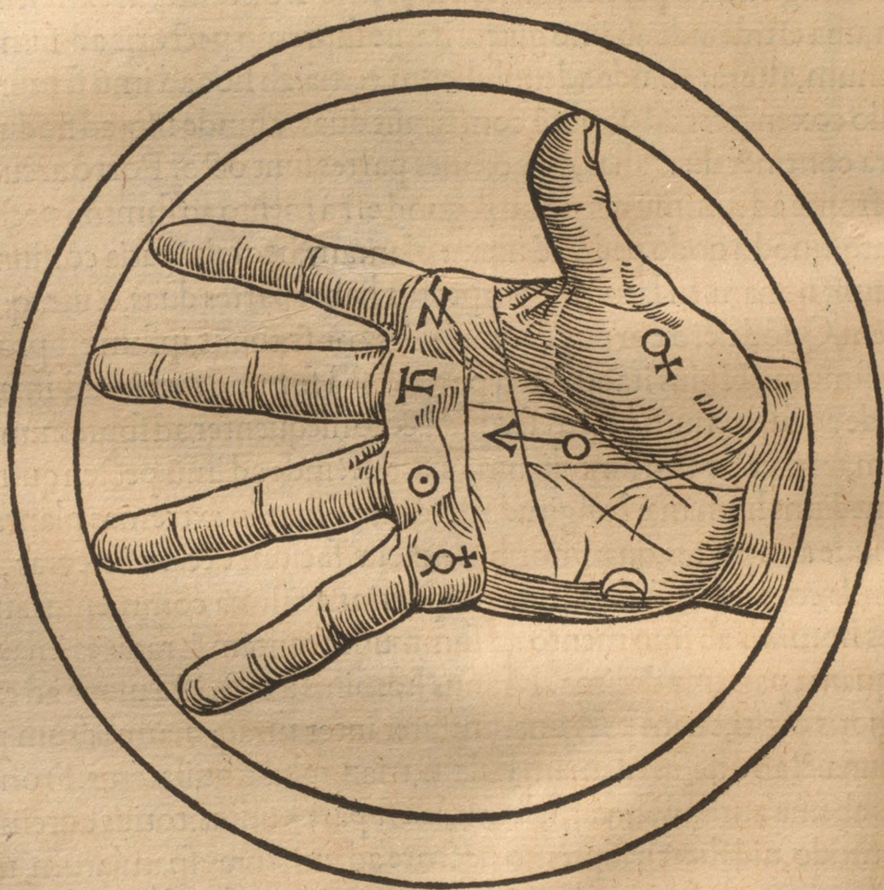
Quod si manus supra caput quàm altissime extendantur, cubitus æquabũt uerticem: & si tunc iunctis pedibus ita stans homo in quadratum æquilaterũ locetur, per extrema manuum & pedum conductum, cẽtrum illius quadra ti in umbilico erit, qui idem medium est inter summum uerticem & genua.

Sed iã ad particulares mẽsuras pueniamus. Circuitus hoĩs sub alis, medietatẽ suæ cõtinet lõgitudinis, cuius mediũ est in imo pectine: abinde uero sursum ad mediũ pectus inter utrasq; mamillas & à medio pectore in summũ uerticẽ, utrobiq; pars quarta: similiter ab imo pectine usq; sub genua, & inde ad ex tremos talos, pars hoĩs quarta. Eadẽ est latitudo spatularũ ab uno extremo in alterũ: eadẽ est longitudo à cubito in extremũ longioris digiti, ideoq; hic cubitus dicit: hin c quatuor cubiti constituunt longitudinẽ hominis: latitudinem uero quæ in spatulis est, cubitus unus: quæ uero in cinctura est, pes unus, cubitum autem constituunt palmi sex: pedem uero quatuor, & quatu or digiti palmum, totaq; hominis lõgitudo palmorum uigintiquatuor, pe dum sex, digitorum sex & nonaginta. Ab imo pectinis ad summum pectoris, pars longitudinis sexta: à summo pectore ad supremum frontem & radi ces imas capillorum, pars longitudinis septima: corporis robusti & bene quadrati pes, est pars longitudinis sexta: procerioris autem septima: nec potest Varrone & Gellio testibus, humanum corpus proceritatem septem pe dum excedere. Deniq; cincturæ diameter, & quod à restricta manus usq; in

interiorem plicaturam cubiti ſpatium eſt: & quod à pectore uſq; ad utraſq; mamillas ſurſum ad ſuprema labra, ſiue deorſum uſque ad umbilicum eſt, quodq; eſt inter extrema oſſium ſupremi pectoris gulã cingentiam,&quod à planta pedis ad finẽ lacerti,& exinde in mediam genu rotulam, omnes hæ mẽſuræ ſibi coæquales ſunt,& ſeptimã totius altitudinis conſtituũt. Caput hominis ab imo mento in ſummũ uerticẽ,pars longitudinis octaua: totidẽ à cubito in finem ſpatularum: tantus etiam reperitur procerioris hominis cincturæ diameter. Circulus capitis per ſupremũ frontem & imas radices occipitis ductus,facit totius longitudinis partem quintam: tantundem etiam præſtat latitudo pectoris. Hominem quadratum & compactum conſtituunt facies nouem, procerum uero decem. In nouem itaq; portiones hominis longitudine partita, facies à ſupremo fronte uſq; in extremum mentum,una eſt: deinde ab imo gutturis ſiue ſupremo pectoris ad ſummũ ſtomachum,altera: abinde ad umbilicum,tertia: ab hoc ad imũ femur,quarta: ab illo coxendices ad poplitẽ,conſtituũt duas: abinde uſq; ad nodum pedis crura continẽt duas alias,quæ omnes partes ſunt octo. Porrò arcus à ſummo fronte ad ſummũ uerticem,& quod eſt à mento ad ſummũ pectoris guttur,atq; quod à nodo pedis ad imam plantam,hęc tria ſpatia coniuncta conſtituunt nonam. In latum quoq; pectus habet partes duas,& utraq; brachia ſeptem. Quòd uero corpus decem facies conſtituunt,ipſum eſt proportionatiſſimum. Huius itaq; prima portio eſt à ſummo uertice ad imas nares: abinde ad ſupremum pectus,ſecunda: & conſequenter ad ſupremum ſtomachum,tertia: ab eo ad umbilicum,quarta: & inde ad imũ pecten quinta, ubi eſt medium humanæ longitudinis: à quo uſque in extremas plantas, ſunt quinque aliæ partes,quæ prioribus iunctæ,faciunt decem integras, quibus proinde corpus omne menſura proportionatiſſima commenſuratur: nam facies hominis ab imo mento ad ſummum frontem & radices imas capilli eſt, quanta pars una decima. Manus hominis à reſtricta uſque ad extremũ longioris digiti,etiam pars una: ſimiliter inter utraq; mamillarum puncta, pars una: & ab utriſq; ad imam gulam, triangulus æquilaterus. Frontis inferioris ab una aure ad alteram, latitudo eſt partis unius: totius autem pectoris latitudo,uidelicet à ſupremo pectore ad iuncturas ſpatularum, utrobiq; partis unius,quæ faciunt duas. Circulus capitis trãſuerſus ab interſtitio ſuperciliorum per ſupremum frontem uſque in finem occipitis ubi terminatur capillitium,etiam partium duarum: ab humeris extrinſecus ad iuncturas articulorum manus,& intrinſecus ab aſcellis ad confinia palmæ & digitorum, partes tres: circulus capitis per medium frontem, partium trium. Circulus cincturæ tenet partes quatuor, in robuſto homine: in delicatiori corpore,partes tres cum dimidia,ſeu, quãtum eſt à ſummo pectore in imũ pecten. Circulus pectoris per alas ad tergum,partes quinque, uidelicet quãtum longitudinis totius mediũ. A ſummo uertice ad nodum gulæ, ſunt to

tius altitudinis duæ decimætertiæ: eleuatis in altū brachiis, cubitus accedit ſummo uertici. Cæterū nunc quæ adhuc reliquæ commenſurationes ſibi æquales ſunt, ſpectemus. Quantum eſt à mento ad ſummū pectus, tanta eſt latitudo colli: quantum à ſummo pectore ad umbilicū, tanta eſt colli circulatio: quantū à mento in ſupremū uerticē, tanta eſt latitudo cincturæ: quātum eſt ab interciliis ad ſummas nares, tantū à iugulo diſtat productio mēti: quantūq; à ſummis naribus ad mentū, tātum à iugulo ad imā gulā. Item oculoꝝ ab interciliis ad interiores angulos cōcauatos, ac ſummaꝝ narium prominentia, & quod ab imis naribus ad extremū ſupremi labri interſtitiū eſt, hæc tria ſunt inter ſe æqualia. A ſummo ungue indicis ad imā eius iun

cturam, atq; abinde ubi manus brachio colligatur in parte ſylueſtri, in domeſtica quoq; à ſummo ungue medii uſq; in imā iuncturā, & abinde ad reſtrictā manus, omnes hæ portiones inter ſe æquales. Maior indicis articulus altitudinē frontis æquat: reſidui duo, ad extremū unguē æquant naſum ab interciliis uidelicet in ſummas nares primus & maior articulus medii æqpollet illi ſpatio quod eſt ab imis naribus in extremū mentū: & ſecūdus medii tantus eſt, quantū ab imo mento ad ſupremū inferioris labri: tertius uero, quantū ab ore ad inferiora nariū: tota autē manus, quantus totus uultus.

Maior pollicis articulus dat oris operturam:& quod est ab imo mẽto ad supremum inferioris labri:minor uero quantum à supremo imi labri ad imas nares, omnium extremorum articulorum quos onychios uocant, ungues obtinent iustam medietatem. Ab interciliis ad extremos oculorum angulos tantum est, quantum ab angulis illis ad primas aures. Altitudo frontis,longitudo nasi,latitudo oris,per supremum labrum, inter se sunt æqualia. Similiter palmaris latitudo & plantaris eadem. Altitudo quæ est ab imo talo ad summum pedis, æqualis est longitudini: quæ est à summo pedis ad extremum unguem. A' summo frontis ad interstitium oculorum, & ab illo ad imas nares,& proinde ad extremum mentum,partes sunt æquales. Iuncta supercilia oculorum, circulos æquant: & semicirculi auricularum æquant os opertum. Vnde circuli oculorum, aurium & aperti oris, sunt æquales. Latitudo nasi est quanta longitudo oculi: hinc spatii illius quod est inter utranque extremitatem oculorum, duas partes oculi tenent: tertiam nasus intermedius excipit. A summo uertice in genua, medium facit umbilicus: à supremo pectore ad imam narem, medium designat nodum gulæ: à summo uertice in imum mentum, medium locat oculos: ab oculorum interstitio in extremum mentum, medium dat imas nares: ab imis naribus in imum mentum, medium dat extremum inferioris labri,eiusdem autem distantiæ pars tertia, dat ab imis naribus labrum superius Sunt prꝫterea omnes istꝫ mensuræ per proportiones multiplices & harmonicos concentus sibi inuicem consonantes: nam digitus grossior qui pollex dicitur,ad brachium in extremo lacerti apud pulsum & iuncturã manus, in circulari mensura, est in proportione subdupla sesquialtera: continet enim illam bis & mediam, sicut quinque ad duo. Eiusdem uero ad armum brachii in lacerto propinquo spatulis, subtripla: cruris autem siue tibiæ magnitudo ad eam quæ brachii,est proportio sexquialtera, sicut trium ad duo:similisq; proportio colli ad tibiam est, quæ illius ad brachium. Coxæ autem proportio ad brachium tripla est. Totius corporis ad truncũ est proportio sesquioctaua:à trunco siue thorace ad crura usque ad plantas, sesquitertia:pectoris à collo usq; ad umbilicum ad lumbos uel aluum usque ad finem trũci,dupla:latitudo iliorum ad coxæ latitudinem sesquialtera: capitis ad collum,tripla:capitis item ad genu,tripla:eademq; ad pernam & petasonem. Longitudo frontis inter prima tempora ad eius altitudinem quadrupla. Hæ sunt quæ passim reperiuntur mensuræ, quibus corporis humani menbra secundum eorum longitudinem,latitudinem,altitudinem & circumferentiam inter se, & cum cœlestibus ipsis conueniunt: quæ mensuræ omnes partitæ sunt per multiplices proportiones, aut superpartientes, aut mixtas,ex quibus & multiplex resultat harmonia: dupla enim proportio facit tres diapason:quadrupla,bis diapason & diapente:pariq; modo elemẽta, qualitates & complexiones & humores sunt proportionata:nam homini sa-

no & bene cōposito hęc humorū & complexionū pondera adsignātur: uidelicet, sanguinis octo: phlegmatis, quatuor: cholerę, duo: melācholię, unū: ut utrobiq; per ordinē sit proportio dupla: sed primi ad tertiū, & secūdi ad quartum, quadrupla: primi autē ad ultimū, octupla. Dioscorides tradidit cor hominis in primo anno pōdꝰ habere drachmarū duarū: in secūdo, quatuor: & inde pro cursu pari in annū quinquagesimū habere centū drachmarū pondus, à quo decremēta rursus ad ęquilibriū supputētur, quæ ambitu peracto ad metā redeant eandē, nec superesse spatia uitæ eius uisceris dilapsu: ex qua ratiōe centū annorū hoīm uitā circumscripsit. & hanc etiā Aegyptiorū hęresim fuisse testatur Plinius. Ipsi etiā humanorū membrorū motus, cœlestibus motibus correspōdēt, & habet quisq; homo in se motū cordis sui, q̄ solis motui respondens, per arterias in totū corpus diffusus, & annos, & mēses, & dies, & horas, & momēta nobis certissima regula indicat. Compertus p̄terea est per anatomistas neruus quidā circa michā, qui tractus sic cūcta hoīs mēbra mouet, ut singula propriis motibus moueātur: cuiusmodi tractu putat Aristoteles à deo etiā mundi mēbra moueri. Et sunt in collo duæ uenæ, quæ in iugulo ubi scindūtur, caput subeunt: q̄bus foris ualide apprehēsis, mox collabūtur hoīes sensibus ereptis, quousq; reuertātur. Ipse itaq; mūdi æternus opifex, missurus animū in corpus uelut domiciliū, prius id atq; eo dignū metitur hospitiū, nobilissimūq; animū etiā specioso corpore condonat: quod tūc etiā animus ipse diuinitatis suæ cōscius, pro habitu suo sibi adfingit atq; adornat. Hinc Aethiopū populi, qui Gymnosophistarū sapiētia regebantur, quod testat̃ Aristoteles, reges sibi non ex his qui fortissimi & opulentissimi essent, creabāt, sed eos tantū, qui forma essent pulcherrimi atq; præstantissimi: q̄ppe quoniā animorū magnidecētiam ex corporis effigie sese uicissim intueri posse arbitrabant̃. Quod cōsiderantes multi admodū tū ueteres tū recentiores philosophi, qui abditarū in ipsa naturæ maiestate causarū secreta rimati sunt, ausi sunt asserere, nullū corporis uitiū euenire, nullāq; disproportionē corpori inesse, quæ nō etiā animi uitiū intēperantiaq; sequat̃: q̄a certū sit, alterū alterius officio uicissim crescere & coalescere atq; operari.

De animæ humanæ compositione & harmonia. Cap. XXVIII.

Icut consonantia corporis constat debita membrorum mensura ac proportione, sic animi consonantia cōstat debito temperamento proportioneq; suarum uirtutum & operationum, quę sunt concupiscibilis, irascibilis & ratio, quę sic comproportionantur: nam ratio ad concupiscentiam habet proportionē diapason, ad irā uero diatessaron: irascibilis aūt ad cōcupiscibilem habet proportionē diapēte. Quando itaq; cū proportionatissimo corpore etiam proportiōatissima coniūgitur anima, cōstat talē hominem etiā in donorū distributione felicissimā sortiri sortē, prout anima cū corpore in naturaliū dispositiōe cōue

niunt,quæ quidem conuenientia reconditiſſima eſt, tamen à ſapiẽtibus aliqualiter adumbrata. Sed ad animę harmoniam properãtes,oportet illã nos à mediis illis per quæ ad nos tranſitũ habent,inquirere,hoc eſt,à corporibus ſphæriſq; cœleſtibus. Scientes igitur quæ animæ uires cui planetarũ reſpondẽt,ex his quę ſuperius dicta ſunt, earundẽ inter ſe cõcentus facile cognoſcemus. Luna enim creſcẽdi & decreſcẽdi uires regit: phãtaſtica uis atq; ingenium à Mercurio pendet: concupiſcibilis uirtus à Venere,uitalis à Sole,impulſiua quę & iraſcibilis dicit̃,à Marte: naturalis à Ioue,receptiua omnis à Saturno: ipſa autem uoluntas tanquam primum mobile & omnium illarum uirium ductrix ad libitum,ipſaq; cum intellectu ſuperiori iuncta,ſemper eſt in bonum tendens: qui quidem intellectus uoluntati ſemitas monſtrat, ſicut lumen oculo: non tamen ipſam mouet, ſed manet ſuæ operationis domina, unde liberum arbitrium dicitur: & licet ſemper ad bonum tanquam ad obiectum ſibi adæquatum tendat,aliquando tamen excæcata errore, & ui animali impellente,malum eligit,credẽs illud eſſe bonum: ideoq; definitur liberũ arbitrium eſſe facultas intellectus & uoluntatis,qua bonũ eligitur gratia adſiſtente,& malum,ea deſerente. Ipſa itaq; gratia,quam etiam charitatem ſiue amorem infuſum uocant Theologi, eſt in uoluntate ſicut primũ mouens, qua abſente uniuerſus cõcentus labitur in diſſonantiã. Præterea anima correſpondet terræ, per ſenſum: aquæ,per imaginationem: aẽri,per rationem: cœlo,per intellectum. exitq; anima in illorum harmoniam ſecũdum quod tẽperantur hæc in hoc mortali corpore. Sapientes igitur antiqui cognoſcentes corporum & animarum harmonicas diſpoſitiones diuerſas,iuxta diuerſitatẽ complexionum hominũ, nõ fruſtra uſi ſunt muſicis & cantibus,cũ ad conſeruandã corporis ſanitatẽ & amiſſam reſtituendã,tum etiã ad conducẽdum animos ad ſalutiferos mores,quouſq; hominẽ cœleſti harmoniæ contẽperent,reddantq; totũ cœleſtem. Nihil præterea pulſandis malis dęmonibus muſicali harmonia efficacius,ut q̃ ab harmonia illa cœleſti collapſi,cõcentum aliquẽ uerũ tanquam ſibi inimicũ nequeũt ſuſtinere, proculq; fugiunt: ſicut Saulũ ſpiritu nequam furentẽ,Dauid cithara repreſſit. Hinc ab antiquis prophetis atq; patribus,qui hæc harmonica ſacramenta cognouerũt, cantus & muſici ſoni ſacris officiis illati ſunt.

Liberum arbitrium.

De obſeruatione cœleſtiũ,in omni opere magico neceſſaria. Cap. XXIX.

Mnis uirtus naturalis multo quidẽ agit mirabiliora,quãdo nõ ſolũ proportiõe phyſica cõponitur,ſed etiã opportuna ad hoc cœleſtiũ obſeruatiõe electa (uidelicet quãdo uis cœleſtis fortiſſima ad talẽ effectũ quẽ deſideramus,eſſe probatur, tũ etiã cœleſtibus multis adiuta) informatur, inferiora cœleſtibus tanq̃ proprias fœminas ſuis maribus fœcũdandas paſſim ſubiiciẽdo. Sunt itaq; obſeruãda in quo uis ope ſitus & motus, & aſpectus ſtellaꝝ & planetaꝝ in ſignis & gradibus, & qualiter hæc omnia ſe habeant ad longitudinẽ & latitudinẽ climatis: ex hoc

Quæ in quouis opere obſeruanda.

enim uariãtur qualitates angulorũ,quos describũt radii corporum cœlestiũ super figurã rei,secundũ quos infundũtur uirtutes cœlestes. Sic quoties operaturus fueris quæ ad planetam aliquem pertinent, oportebit te eum in suis dignitatibus collocare fortunatum & potentem,& in die,& hora,& in figura cœli dominantem: nec solum significatorẽ operis expectabis potentẽ, quin etiam lunam ad hunc obserues opportune directã: nihil enim sine lunæ beneficio perfeceris. Quòd si plures habueris operis patronos, oẽs obserua potẽtes, & amicabili aspectu se inuicem contuentes: quòd si nequeas eiusmodi aspect⁹ habere, cõuenit tibi saltẽ angulares accipere. Lunã uero obseruabis, quãdo uel ambos intuet̃, uel iũgitur uni & aspicit alterũ: uel quãdo à coniunctione siue aspectu unius transit ad coitum uel ad aspectũ alterius. Illud etiam neutiq̃ credo omittendũ, quin Mercuriũ in omni opere diligẽter obserues: hic enim utrorumq; inferũ & superũ deorum cõmeator, quando cõgreditur bonis, eorum auget bonitatem: quando malis, eorũ malitiam influit. Infortunatũ aũt dicimus signũ uel planetã, p Saturni uel Martis aspectũ, maxime oppositũ uel quadratũ: hi enim aspectus sunt inimicitię: coitus uero & trinus atq; sextilis aspectus, sunt amicitiæ: inter hos fortior est cõiunctio: uerũtñ si per trinũ iam aspiciẽs, planeta etiã suscipiatur, æstimat̃ quasi iã coniũctus. Solis uero coniunctionẽ oẽs planetę timẽt, aspectu gaudẽt, trino & sextili.

Planetæ quo modo obseruandi.

Luna quomodo obseruanda.

Mercurius diligẽter obseruandus.

Quando planetæ sunt potentioris influentiæ. Cap. XXX.

Otẽtes uero habebimus planetas, qñ sunt in domicilio, uel exultatione, uel triplicitate, uel termino, uel facie, extra cõbustionẽ directi, in auge & in figura cœli dñantes, scilicet qñ sunt in angulis, maxime oriẽtis, uel decimę, uel in plagis mox succedẽtibus, uel ĩ suis gaudiis. Cauẽdũ aũt, ne sint in finibus uel sub dñio Saturni uel Maris, nec sint in gradibus tenebrosis, puteis, uel uacuis. Obseruabis ut anguli ascendentis & decimæ & septimæ sint fortunati, & ascendentis dñs, & locus solis, & locus lunæ, & locus partis fortunæ, & eius dñs, dñs cõiunctionis uel pręuentionis præcedentis: planetæ uero maleuoli cadant infortunati, nisi forte operis tui significatores extiterint, uel quouis pacto utiles tibi esse possint: uel si in reuolutione seu genesi tua principatum obtinuerint, tũc enim minime sunt deprimendi. Lunam uero habebimus potentem, si sit in domicilio suo, uel exultatione, uel triplicitate, uel facie, & in gradu sibi ad opus optatum conuenienti, atq; si mãsionem ex uiginti illis & octo sibi & operi competentẽ obtineat: nõ sit in uia combusta, nec tarda cursu: nõ sit in ecliptica, nec cõbusta à sole, nisi forte sit in unitate cũ sole, non descendat in latitudine meridionali, quando combustionem egreditur, nec sit opposita soli, nec lumine minuatur, non sit impedita à Marte uel Saturno. De his nolo hic longius sermonem prorogare, cum hæc & plura alia necessaria in Astrologorum uoluminibus sufficienter tradita sint.

Luna quando potens.

De obseruatione stellarum fixarum, earumq; naturis. Cap. XXXI.

Imilis per omnia ratio est tibi de stellis fixis habenda. Illud scias, omnes stellas fixas esse ex significatione & natura septem planetarum: sed quædam sunt de natura unius planetæ, quædam uero duorum: hinc quotiescunq; iungitur aliquis planeta cum aliqua stellarum fixarum suæ naturæ, efficitur significatio illius stellæ potentior, & natura planetæ augmẽtatur: quòd si sit stella duarũ naturarum, qui fuerit cum ea fortior, illius natura uincet in significatione, utputa si sit de natura Martis & Veneris, si fuerit Mars cum ea, uincet natura Martis: si uero Venus cũ ea fuerit, natura Veneris superabit. Dignoscuntur autẽ naturæ stellarum fixarũ ex coloribus earum, quemadmodũ illi certis planetis congruunt, eisq; adscribuntur. Colores uero planetarũ sunt: Saturni liuidus siue plumbeus, atq; cum hoc candens: Iouis citrinus iuxta pallorem, & cum hoc clarus: Martis rubeus & igneus: Solis croceus, & cum oritur ardens, postea radians: Veneris albus, sed lucifero candẽs, uespero refulgens: Mercurii radians, Lunæ blondus. Scias quoq; stellas fixas quantò maiores & lucidiores sunt & apparent, tantò maior & fortior est eorum significatio, sicut sunt stellæ quæ dicũtur apud Astrologos primæ & secũdæ magnitudinis. Ex his narrabo tibi aliquas potiores ad hanc facultatẽ, quę sunt Vmbilicus Andromedæ, in uigesimosecundo gradu Arietis, de natura Veneris & Mercurii: alii Iouiam atq; Saturniam dicũt. Caput Algol, in decimo octauo gradu Tauri, de natura Saturni & Iouis. Pleiades in eiusdẽ gradu uicesimosecundo, sydus natura Lunare, & complexione Martiũ. Item in Geminorum gradu tertio Aldeboram, de natura Marti & complexione Veneris: sed Hermes hanc locat in uigesimoquinto Arieti. In eorundem Geminorum gradu decimotertio Hircus, de natura Ioui & Saturni. In Cancri gradu septimo, Canis maior, Venereus: in eiusdem decimoseptimo Canis minor, Mercurialis natura, & complexione Martius: in uigesimoprimo gradu Leonis est stella regia quæ dicitur Cor leonis, de natura Iouis & Martis. In Virginis gradu decimonono, Cauda ursæ maioris, Venerea & Lunaris: in septimo gradu Libræ, Ala corui dextra, & in eiusdem decimotertio, Ala sinistra, utraq; de natura Saturni & Martis: in eiusdẽ gradu decimosexto Spica, Venerea & Mercurialis: in eiusdem gradu decimoseptimo, Alcameth, de natura Martis & Iouis: sed huius cum luminare bene aspexerit, illiu cum ex cõtrario. In Scorpionis g radu qu arto, Elepheia, de natura Veneri & Martis: in Sagittarii gradu ter tio, Cor scorpionis, de natura Martis & Iouis: in Capricorni gradu VII. Vultur cadens, temperatus Mercurialis & Venereus: in XVI. gradu Aquarii, Cauda capricorni, de natura Saturni & Mercurii: in Pisciũ tertio, Humerus equi, de natura Ioui & Martis. Et erit tibi generalis regula, ab unaquaq; stellarũ propria dona sperare ipsa dominãte: impediri uero, ipsa infortunata & opposito modo se habẽte, quod superius ostensum est. Corpora enim cœlestia quatenus ipsa feliciter uel infor-

Stellæ fixæ, planetarum naturas sortiuntur.

Stellarum fixarum naturæ unde dinoscãtur.

Planetarum colores.

Stellæ fixæ lucidiores.

tunate sunt affecta, eatenus & nos & nostra opa, atq; ea quibus nos utimur, feliciter uel calamitose afficiunt. Et licet à stellis fixis plurimi procedant effectus, attribuuntur tamen planetis, cum quia nobis uicinioribus magisq; distinctis & cognitis, tum quia ipsi exequuntur quæcunque superiores stellæ influunt.

De Sole & Luna, eorũq; magicis rationibus. Caput XXXII.

Solis præstãtia.

Oelorum, & omniũ quæ sub cœlo sunt corporum administrationem Sol & Luna sortiti sunt: Sol elementalium omniũ uirtutum dominus, & Luna uirtute Solis domina generationis augmenti & decrementi. Hinc ait Albumasar, per Solem & Lunã uitam cũctis infundi, quos iccirco Orpheus uiuificos cœli oculos appellat. Sol omnibus lumen à seipso dat, & omnibus copiose largitur, non solum in cœlo & aëre, sed etiã in terra & intimis profundis abyssi, quicquid habemus boni, ut ait Iamblichus, habemus à Sole, uel ab ipso solo, uel ab ipso per alia. Heraclitus Solem cœlestis luminis fontẽ appellat: & multi Platonicorũ mũdi animã in Sole principaliter collocarunt, ut quæ globũ Solis totũ implẽs, radios suos undiq; quasi spiritũ effũdit per omnia, uitã, sensum & motũ ipsi uniuerso distribuẽs. Hinc ueteres physici Solẽ ipsum cor cœli appellauerũt: & Chaldæi illũ mediũ planetarũ posuerunt. Aegyptii etiã illũ in medio mũdi collocarũt, puta inter duos mundi quinarios, nempe supra Solẽ planetas quinq; collocant, sub Sole aũt Lunam & quatuor elemẽta. Ipse inter reliqua sydera est imago & statua summi principis, utriusq; mundi, terrestris & cœlestis, uera lux, atq; ipsius dei exactissimũ simulachrũ, cuius essentia, patrem: splendor, filiũ: calor, spiritum sanctũ resignant, adeo, ut non habeant Academici aliquid per quod diuinã essentiã expressius monstrare possint. Tanta consonantia deo respondet, ut Plato eũ uocet conspicuũ dei filiũ: & Iamblichus illũ imaginẽ diuinæ intelligentiæ appellat: & noster Dionysius illũ perspicuã dei statuã uocat. Ipse tanq̃ rex sedet in meditullio aliorũ planetarũ, luce, magnitudine, pulchritudine oẽs excellens, oẽs illuminans, uirtuteq; illis ad inferiora queq; disponẽda distribuẽs, gressusq; eorũ regulans & disponẽs, adeo, ut inde motus eorũ dicant̃ diurni uel nocturni, meridionales uel aquilonares, orientales aut occidentales, directi uel retrogradi: & sicut ipse suo lumine fugat tenebras noctis, ita etiã quascunq; tenebrarũ potestates, de q̃bus legitur in Iob: Cum primũ apparuerit aurora, arbitrant̃ umbram mortis: & Psalmista loquens de catulis leonis quęrẽtibus à deo deuorandi licentiã, infert: Ortus est Sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur: quibus fugatis, sequitur: Exibit homo ad opus suũ. Sol itaq; cum mediam mũdi regionem teneat, atq; ut in animãtibus uniuerso corpori ipsum cor, sic cœlo & mũdo præest Sol, in ipsum uniuersum mundũ, & quæ in eo sunt, imperium habẽs, ipse temporũ autor, à quo dies & annus, frigus & calor, cæteræq; temporũ qualitates: &, ut ait Ptolemæus, cum in alicuius stellę locũ deuene

rit,illius uim excitat quã in aëre habet:ut,cum Marte calorẽ, cum Saturno frigus,ipsumq; hominis spiritum animũq; disponit:unde ab Homero dicitur,& ab Aristotele comprobatur,tales motus inesse menti, quales singulis diebus Sol planearũ princeps ac moderator adferat. Luna autẽ terris finitima,receptaculũ omniũ cœlestiũ influxuũ,cursus sui pernicitate singulis mẽsibus Soli cæterisq; planetis & stellis coniungitur, & uelut stellarũ omnium uxor facta,stellarũ fœcundissima,Solis cęterorũq; planetarũ atq; stellarũ radios & influxus quasi fœtũ suscipiens,inferiori mundo sibi uicino uelut parturiens edit:omnes enim stellæ in ipsam influunt ultimã suscipientem,quę deinceps omniũ superiorũ influxus inferioribus cõmunicat,terrisq; refundit:manifestiusq; ipsa præ cæteris hæc inferiora disponit, motusq; eius magis sensibilis est,ex familiaritate & propinquitate quam habet nobiscum, & tanq̃ medium inter utraq; superiora & inferiora, istis omnibus cõmunicat: ideoq; motus eius præ cæteris obseruandus est, quasi omnium cõceptuum parentis,quos ipsa his inferioribus uarie explicat,pro uaria sua complexione,motu,situ & aspectibus ad planetas cæteraq; sydera diuersis:& licet ab omnibus stellis uires suscipiat,potissime tamen à Sole, quoties illi coniungitur, uiuifica uirtute repletur, ac pro illius intuitu cõplexionem mutuatur: nam in prima quarta,ut tradũt Peripateti, calida est & humida: in secũda, calida & sicca: in tertia,frigida & sicca: in quarta,frigida & humida. Et licet ipsa sit syderum infima,superiorum tamen cõceptus omnes explicat: ab ea enim in cœlestibus incipit rerum series, quam Plato uocat catenam aureã, qua unaquęq; res aut causa alteri connexa,à superiori dependet,quousq; deueniatur ad supremam omnium causam, à qua pendent omnia. Hinc est, quod absq; ipsa Luna intermedia,uim superiorũ attrahere omnino nequeamus. Vnde iubet Thebit,ad captandam alicuius stellæ uirtutem, accipiendum esse lapidem & herbam illius stellæ,quando Luna eandem stellam aut feliciter subit,aut feliciter aspicit.

Lunæ in inferiora uires *Lunæ motus diligẽter obseruandus.* *Aurea Platonis catena.*

De XXVIII. mãsionibus Lunæ,earundẽq; uiribus. Cap. XXXIII.

T quoniam Luna uigintiocto dierum spatio totum zodiacũ metitur. Hinc est quod Indorũ sapientes & uetustissimi Astrologi octo & uiginti mansiones Lunæ concesserunt, quæ in octaua sphæra fixæ,à diuersis earundem syderibus & stellis quę in eis continetur,ut inquit Alpharus,diuersas proprietates & nomina sortiuntur,quas dum Luna peragrat,alias & alias sortitur potestates atque uirtutes. Mansionum autem illarum iuxta sententiam Abrahami,unaquæq; duodecim gradus, unum & quinquaginta minuta, & uigintisex ferè secundas complectitur,quarum nomina simul atq; earũdem initia in zodiaco octauæ sphæræ sunt hęc: Prima uocatur Alnath,hoc est cornua Arietis. Initium eius est à capite Arietis octauæ sphæræ. Facit ad itinera & discordiã. Secunda dicta est Allothaim siue Albochan,hoc est,uẽter Arietis: & initium eius

ab eiusdem signi gradu duodecimo, minuto quinquagesimoprimo, secūda uigesimasecunda cōpletis. Cōfert ad inueniendos thesauros, ad retentionē captiuorū. Tertia uocat Achoamazone siue Athoraye, id est pluuiales siue Pleiades: initium eius ab Arietis gradibus completis uigintiquinq;, minutis quadraginta duobus, & quinquagintaunum secūdis. Prodest nauigantibus, uenatoribus, & operibus alchymiæ. Quarta māsio dicta est Aldebaram aut Aldelamen, hoc est oculus tauri, uel caput tauri. Initium eius à gradu octauo, minuto XXXIIII. secunda decimaseptima eiusdem Tauri exclusis. Facit ad destructionem & impedimenta ædificiorū, fontium, puteorum, aurifodinarum, fugam reptilium, & ad generādum discordiam. Quinta est uocata Alchataya siue Albachaya. Initiū eius est post Tauri gradū uicesimū primum, minutum uicesimumquintū, secunda quadraginta tria. Confert ad reditum ex itinere, ad instructionem discipulorū: confirmat ædificia, largitur sanitatem & beneuolētiam. Sexta appellatur Alhanna siue Alchaya, hoc est, sydus paruū lucis magnæ. Initium eius post quartum gradum, decimumseptimum minutum, & nouem secundas Geminorum. Facit ad uenationem, & obsidionē urbium, & uindictam principum: destruit messes & fruges, & impedit operā medentis. Septima dicitur Aldimiach uel Alarzach, id est brachium Gemini, & incipit à gradu Geminorum decimoseptimo, minuto octauo, secunda XXXIIII. & durat usq; in finem signi. Confert lucrū & amicitiā: prodest amantibus, fugat muscas, destruit magisteria. Et ita cōpleta est in istis septem mansionbus una cœli quarta: similiq; ordine & graduum & minutorum & secundarū numero residuæ mansiones in singulis quartis, septem sua initia habent, ita uidelicet, quòd in primo illius quartæ signo tres mansiones initia sumant: in reliquis duobus signis duæ mansiones in quolibet. Incipiunt itaq; à capite Cancri septē mansiones sequentes, quorum nomina sunt Alnaza uel Anatrachya, hoc est nebulosa aut nubilosa, mansio uidelicet octaua. Facit ad amorem & amicitiam, & societatē itinerantium, pellit mures, & affligit captiuos, confirmans carcerem. Post hāc nona uocatur Archaam uel Alcharph, id est oculus Leonis: obest messibus & itinerantibus, & ponit discordiam inter homines. Decima dicitur Algelioche uel Algebh, id est ceruix uel frons Leonis. Confirmat ædificia, largitur amorem, beneuolentiā & auxilium contra hostes. Vndecima uocatur Azobra uel Ardaf, hoc est capillus Leonis. Facit pro itineribus & lucro ex mercimoniis, & pro redemptiōe captiuorū. Duodecima dicitur Alzarpha uel Azarpha, hoc est cauda Leonis. Prosperitatem dat messibus & plantationibus, sed obest nauigantibus: bona autē pro seruis & captiuis & sociis meliorandis. Decimatertia dicitur Alhayre, hoc est canes aut alares uirginis. Valet ad beneuolentiā, lucrum, itinera, messes & liberationē captiuorum. Decimaquarta dicit Achureth uel Arimet, ab aliis Azimeth uel Alhumech siue Alcheymech, hoc est spica uirginis, uel spica uolās. Valet ad amorē con

iugatorum,ad ſanandum infirmos,prodeſt nauigantibus,ſed obeſt itineribus per terram:& in iſtis cōpleta eſt ſecunda quarta cœli. Sequuntur aliæ ſeptem,quarum prior incipit in capite libræ,mãſio uidelicet decima quinta,& nomen eius Agrapha uel Algarpha, hoc eſt, cooperta uel coopertũ uolãs. confert pro extrahendis theſauris,pro fodiẽdis puteis.facit ad diuortiũ,diſcordiam,& ad deſtructionẽ domorũ & inimicorum, & impedit itinerantes. Decima ſexta dicitur Azubene uel Ahubene,hoc eſt,cornua Scorpii,impedit itinera & coniugia, meſſes & mercimonia,ualet ad liberationẽ captiuorum. Decima ſeptima dicitur Alchil,id eſt,corona ſcorpii.facit ad meliorationẽm iniquioris fortunæ,ad amorem durabilem ad firmanda ædificia,& cōfert nauigantibus. Decima octaua dicitur Alchas uel Altob,id eſt,cor ſcorpii.facit ad diſcordiã,ſeditionem & coniurationẽ cōtra principes & potẽtes,& ad uindictã de inimicis:ſed liberat captiuos,& cōfert ad ædificia.Decima nona dicitur Allatha uel Achala,ab aliis Hycula uel Axala,id eſt,cauda ſcorpii. Valet ad obſidendũ ciuitates & ad capiendũ urbes & ad expellendũ homines de locis ſuis & ad deſtructionem nauigantium & perditionem captiuorũ. Viceſima uocatur Abnahaya,hoc eſt,trabs:facit ad cicurationẽ ferarum, ad cōfirmationem carcerũ,deſtruit diuitias ſociorum, cōpellit hominem uenire ad locum aliquẽ. Vigeſima prima uocatur Abeda ſiue Albeldach, quod eſt deſertum.facit pro meſſibus,lucro, ædificiis & uiatoribus & pro faciẽdo diuortio: & in hac completa eſt tertia cœli quarta,reſtant ultimæ ſeptem manſiones ultimam cœli quartam complentes, quarum prior quæ eſt in ordine uiceſima ſecunda, incipiens à capite Capricorni, uocatur Sadahacha uel Zodeboluch uel Zandeldena, hoc eſt,paſtor: promouet fugam ſeruorum & captiuorum ut euadant, & ualet ſanandis morbis. Vigeſima tertia uocatur Sabadola uel Zobrach hoc eſt glutiens: facit pro diuortio, pro liberatione captiuorum & ſanatione ægrotorum. Viceſima quarta dicitur Sadabath uel Chadezoad,quod eſt ſydus fortunæ: ualet pro beneuolentia coniugatorum, pro uictoria militum.nocet obeundis magiſteriis, & impedit ut non compleantur. Viceſima quinta dicitur Sadalabra uel Sadalachia, hoc eſt, papilio ſine expanſorium: facit ad obſidionem & uindictã. deſtruit inimicos,facit diuortium,confirmat carceres & ædificia,accelerat nuncios: facit ad maleficia contra coitum, & ad ligandum quodcunque membrum hominis, quod non poſſit facere officium ſuum. Viceſima ſexta dicitur Alpharg uel Phtagal Mocaden, id eſt hauriens primus: facit pro unione & dilectione hominum, pro ſalute captiuorum, deſtruit carceres & ædificia. Viceſima ſeptima dicitur Alcharya uel Alhalgalmoad,id eſt, hauriẽs ſecundus: auget meſſes, merces, lucrum,ſanat infirmitates,ſed impedit ædificia, prolongat carceres, facit periclitari nauigantes, & adiuuat ad inferendum mala cui uolueris. Viceſima octaua & ultima uocatur Albotham ſiue Alchalh, id eſt, piſces: auget meſſes & mercimonia.ſecurat iti-

nerantes per loca periculosa,facit ad gaudium cōiugatorum:sed confirmat carceres,& facit perdere thesauros.Et in istis uiginti octo mansionibus latēt multa secreta sapientiæ antiquorum,per quæ operabantur miranda in omnia quæ sunt sub circulo lunæ:& attribuerunt singulis mansionibus sua simulacra, & imagines & signacula, & præsidentes intelligentias, & operabātur in uirtutibus illorum uariis modis.

De uero cœlestium motu in octaua sphæra obseruādo,ac de ratione horarum planetariarum. Cap. XXXIIII.

QVicūq; ad cœlestē opportunitatē opaturi sunt,utrūq; aut duoꝶ alterūobseruare oportet,stellaꝶ uidelicet motus,aut tēpora,motus inquā,quādo sunt in suis dignitatibus,aut deiectiōibus, siue essentialibus siue accidētalibus. Tēpora aūt dico,dies & horas illarū dominiis distributas:de omnib⁹ his abūde satis in astrologorū libris docetur.Sed duo nobis hoc loci præcipue pēsitanda sunt & obseruāda: unū ut obseruemus motū stellarū ascensionesq; & cardines,quemadmodum in ueritate se habent in octaua sphæra, ob quorum negligentiam in fabricandis cœlestium imaginibus multos contingit errare, ac effectu desiderato defraudari: alterum obseruare oportet circa tempora in eliciendis planetarum horis. nam astrologi fere omnes omnē ab ortu solis in occasum temporis intercapedinem in duodecim ęquales partes diuidunt,uocantq; illas duodecim horas diei.Deinde quod sequitur tempus ab occasu in ortum,simili ratione in duodecim æquas portiones partitum ,uocant duodecim horas noctis,distribuuntq; deinde horas illas singulas singulis planetis secundū ordinem successionis eorum,dādo primam semper horam diei,ipsius diei domino,deinde singulis per ordinem usque in finem uiginti quatuor horarū. Et in hac distributione adsentiunt illis Magi,sed in horarū partitione dissentiunt aliqui,dicentes quod ortus occasusq; intercapedo in æquales partes diuidenda non est, quodq; horæ illæ ideo inæquales dictæ non sunt,quia diurnę ad nocturnas inæquales sunt, sed quia diurnę & nocturnæ singulæ etiam inter se inæquales sunt. Habet ergo inæqualium siue planetariarum horarum partitio aliam à Magis obseruatam mensuræ suæ rationem, quæ talis est. Quippe sicut in horis artificialibus quæ semper sibi coęquales sunt,ascēsiones quindecim graduum in ęquinoctiali unā constituunt horam artificialem,ita etiam in horis planetariis ascensiones quindecim graduū in eclyptica constituunt unam horam planetariam siue inęqualem,quarum mensuram inquirere & inuenire oportet ex tabulis ascensionum obliquarum uniuscuiusque regionis.

Quomodo res quęq; artificiales ut imagines & sigilla similiaq;, uirtutē aliquā sortiātur à corporibus cœlestibus. Cap. XXXV.

Anta est cœlestiũ magnitudo,uirtus & potestas,quòd non solũ res naturales,uerum etiã artificiales,quãdo superis ritè sunt expositæ, subito patiuntur ab agente potẽtissimo uitaq; mirabili, quæ ipsis uirtutẽ cœlestem sæpe mirificã largitur, quod Diuus Thomas Aquinatus doctor sanctus, ita confirmat in libro de fato: ubi dicit etiã uestes & ædificia & quæcũq; artis opera,certã à syderibus suscipere qualitatẽ. Sic magi nõ modo mixtione & applicatione rerum naturalium,sed etiam imaginibus,sigillis,annulis,speculis & quibusq; aliis instrumẽtis,opportunè scilicet sub certa constellatiõe fabricatis,cœlestẽ quandam illustrationem capi,& mirãdum aliquod suscipi posse confirmant. Cœlestiũ enim corporum radii animati,uiui,sensuales,dotes mirificas,potentiãq; uehemẽtissimã secum ferentes,etiã repentino momẽto ac subito tactu mirabiles in imaginibus imprimunt uires,etiam in materia minus apta. Efficaciores tamen largiuntur imaginibus uirtutes,si non ex qualibet,sed certa materia fabricẽtur,cuius uidelicet uirtus naturalis cum specifica simul operi cõueniat,figuraq; imaginis similis sit figurę cœlesti: talis nanq; imago,cũ propter materiã naturaliter operi ac cœlesti influxui congruã,tum propter figurã cœlesti figurę similẽ,paratissima est ad actiões & uires cœlestiũ corporum & figurarũ capiendas:& cœleste munus subito in se cõcipit,tum agit assidue in alterũ,& res alię per obedientiã sese inclinant ad illã. Vnde inquit Ptolemæus in Cẽtiloquio,quòd res inferiores obediũt cœlestibus,nõ solũ illis,sed etiã earũ imaginibus: sicut non solũ scorpiones terreni obediũt scorpioni cœlesti,sed etiã imagini scorpiõis illius,q̃ fuerit opportunè sub eius ascẽsu ac dñio figurata.

De imaginibꝰ Zodiaci,q̃s ĩsculptę à suis stellis cõcipiãt uirtutes C.XXXVI.

Magines aũt cœlestes,ad quarũ similitudinem huiusmodi imagines cõfigurant, in cœlis sunt q̃ plurimę:quędã uisibiles & conspicuæ,quædã saltẽ imaginabiles, ab Aegyptiis,Indis, Chaldęisq; perspectæ & designatæ. partesq; earũ sic se habẽt,ut ipsę etiã figurę quędã sint ab aliis distinctę. Hac ratiõe ponũt in zodiaco circulo imagines duodecim uniuersales,ad numerũ signorũ: harum itaq; arietẽ,leonẽ,sagittariũ,triplicitatẽ constituentes igneã & orientalẽ,ferũt prodesse cõtra febres,paralysim,hydropisim,podagram, & cõtra oẽs infirmitates frigidas ac phlegmaticas,& reddere gestantẽ,gratum,facundũ,ingeniosum,& honoratũ:quia domicilia sunt Martis,Solis & Iouis. Faciebant quoq; leonis imaginẽ contra phãtasmata melãcholica,hydropisim,pestẽ,febres,& ad expellendũ morbos,hora solis primo gradu faciei leonis ascẽdente, quæ quidẽ facies ac decanatus Iouis est, sed cõtra calculũ & cõtra renũ morbos,ac contra nocumenta bestiarum:faciebant eandem quando sol in corde leonis medium cœli obtinebat. Rursus nunc Gemini, libra & aquarius, quia triplicitatem constituunt aëream & occidentalem, atq; domicilia sunt Mercurii, Veneris, & Saturni,dicuntur morbos effugare,& conducere ad amicitiam & con-

cordiam,ualere contra melancholiam,& conferre sanitatē:& præcipue aquarium ferunt liberare à febre quartana.Item cancer,scorpius atq; pisces,quia triplicitatem constituunt aqueam & septentrionalem, ualent contra febres calidas & siccas,item cōtra ethicam & omnes passiones cholericas.Scorpius uero,quia inter membra obseruat genitalia,prouocat ad luxuriam.Cōfigurabāt aūt ad hoc ascendente eius facie tertia,quę est Veneris: & faciebāt eandem contra serpentes & scorpiones, uenena & dæmonia, ascendente facie eius secunda,quę est facies solis & decanatus Iouis.ferturq; gestantem etiam reddere sapientem,& colorem,efficere bonum.ferturq; imago cancri efficacissima cōtra serpentes & uenena,quādo sol & luna in eo coniuncti,ascēdunt in facie prima uel tertia. hæc enim est facies Veneris, decanatus lunæ, decanatus Iouis.Dicūtur etiam torqueri serpentes,cum sol sit in cancro.Itē taurus,uirgo & capricornus,quia triplicitatem constituunt terream & meridionalem,curant infirmitates calidas,ualent contra synocham:reddunt gestantes,gratos,acceptos,facūdos,deuotos ac religiosos: quia domicilia sunt Veneris,Mercurii & Saturni.Fertur etiam capricornus reddere homines incolumes,& loca tuta efficere,quia exaltatio est Martis.

De imaginibus facierū earumq; uirtutibus, atq; de his quæ extra Zodiacum sunt imaginibus. Cap. XXXVII.

SVnt prҫterea in zodiaco imagines sex atq; triginta,iuxta numerum facierū,de quibus(quod ait Porphyrius)scripsit olim Teucer Babylonicus, uetustissimus mathematicus, post quē scripserunt de illis etiam Arabes.Dicitur itaq; in prima facie arietis ascēdere nigri hominis simulachrum,stantis quidē,& alba ueste induti præcinctiq;,magni corporis,ruffis oculis,ualidis uiribus, atq; irato similis : & est imago significans & faciens audaciam,fortitudinem,altitudinem & inuerecundiam.In secunda facie ascendit forma mulieris,indutæ exterius quidem ueste rubra,& subtus alba,alterum protendens pedem:& facit hæc imago ad nobilitatem,altitudinem regni & magnitudinem dominii.In tertia facie oritur figura hominis albi,pallidi,ruffo capillo,& rubra ueste induti:qui altera manu auream armillam gestans, & ligneum baculum proferēs, inquietus & irato similis est,quia prҫstare nequeat bona quę uelit.Confert hęcimago ingenium,mansuetudinem, gaudia & pulchritudinē.In prima facie tauri ascēdit uir nudus & spiculator siue arator,& proficit ad seminandum,arandum, ædificandum,populandum,diuidendum terras,& ad artes geometriæ.In secunda facie ascendit uir nudus,tenens in manu clauem.confert potentiam, nobilitatem,dignitatem super populos. In tertia facie ascendit uir, in cuius manu serpens & sagitta.& est imago necessitatis & utilitatis,atq; etiam miseriæ & seruitutis. In prima facie geminorum ascendit uir, in cuius manu uirga, & ipse tanquam alteri seruiens, & confert sapientiam & scientam numerorum & artium, in quibus non est utilitas. In secunda facie ascendit uir, in

cuius manu est fistula,& alter incuruatus fodiens terram, & significant agilitatem,infamem & inhonestam,qualis est ioculatorum & præstigiatorum, & significat labores & inquisitiões cum labore. In tertia facie ascẽdit uir quęrens arma,atq; uir stultus,in dextra auem tenens,& in sinistra tibiam.& significationes eorum sunt,obliuionis,indignationis,audaciæ,iocorum,trufarũ, & uerborum inutilium. In prima facie cancri ascendit forma puellæ uirginis,pulchris ornatæ uestibus,coronam gerentis in capite. pręstat acuitatem sensuum,subtilitatem ingenii & amorem hominum. In secunda facie ascendit uir decoris indutus uestibus,siue uir & mulier ad mensam sedentes & ludentes. confert diuitias,hilaritatem,lætitiam & amores mulierum. In tertia facie ascendit uir uenator cum lancea & cornu, educens canes ad uenãdum. significatio eius est contrariandi hominibus,insequendi fugientes, uenãdi, & occupandi res per arma & rixas. In prima facie leonis ascendit uir super leonem equitans. & significatio eius est audaciæ,uiolentiæ,crudelitatis,maleficiorum, libidinis & sustinendi laboris. In secunda facie ascendit imago manibus eleuatis,& uir super cuius caput corona,& forma uiri irati & minabundi,in dextra habens gladium euacuatũ,& in sinistra clypeum. & sunt significationes eorũ super rixas occultas,& uictorias ignotas,& per uiles homines,& super occasiones litium & præliorum. In tertia facie ascendit uir iuuenis in cuius manu scutica,& uir uehemẽtis tristitię, & turpis faciei:& significatio eorum est amoris & societatis, & demittendi de suo pro uitãdis rixis. In prima facie uirginis ascendit figura puellæ bonę,& uir iaciẽs semina,& significatio eius est congregandi diuitias,dirigendi uictum, arandi,seminãdi & populandi. In secunda facie ascendit uir niger,indutus ex corio, & uir habens comam,& tenens loculos: & significatio eorũ est ad lucrum & congregationem substantiæ,& ad auaritiã. In tertia facie ascendit mulier alba & surda,siue homo senex innixus baculo. & significatio eius est ad debilitatẽ & infirmitatem,& damnamentum membrorum,& ad destructionem arborum, & depopulationem terrarum. In prima facie libræ ascendit forma irati uiri, in cuius manu fistula,& forma uiri in libro legentis. & operatio eius in iustitia & auxilio miserorum & debilium contra malos & potentes. In secunda facie ascendunt duo uiri sæuientes & irati, & uir ornato uestitu in cathedra sedens. & significatio eorum est ad indignationem contra malos, & ad quietẽ & securitatem uitæ cum bonorum ubertate. In tertia facie ascendit uir uehemens,arcum tenens: & ante illum uir nudus, atque alius uir una manu panem tenens, altera uini cyathum. significatio istorum est ad libidinem nefandam,cantus & iocos & gulam. In prima facie scorpii ascendit mulier bonæ faciei & habitudinis,ac duo uiri se percutientes. & operatio eorum est ad decorem,& pulchritudinem,& ad rixam,insidias,deceptiones,detractiones & perditiones. In secunda facie ascendunt uir nudus & mulier nuda,& uir in terra sedens, & ante illũ duo canes se mordẽtes. & operatio eorum est ad im-

pudentiam, deceptionem & sycophantiam, & ad mittendum malum & rixas inter homines. In tertia facie ascendit uir curuatus super genua sua, & mulier percutiens illum baculo. & significatio eius est ebrietatis, fornicationum, iracundiæ, uiolentiæ & litis. In prima facie sagittarii ascendit forma uiri armati lorica, gladium nudum in manu tenentis. & operatio eius ad audaciam, militiam & libertatem. In secunda facie ascendit mulier plorans & pannis cooperta. & operatio eius est ad tristitiam, & timorē de corpore suo. In tertia facie ascendit uir similis in colore auri, siue uir ociosus, ludens cum baculo. & significatio eius est in sequendo uoluntates proprias, & pertinacia in illis, & in agilitate ad res malas, & rixas, & res horribiles. In prima facie capricorni ascendit forma mulieris, & uir niger gerens plenos loculos. & significatio eorum est ad spatiandum & gaudendum, ad lucrandum, & perdendum cum debilitate & uilitate. In secunda facie ascendūt duæ mulieres, & uir respiciens auem in aëre uolantem. & significatio eorum est in postulādo quę fieri nequeunt, in inquirendo quę sciri nō possunt. In tertia facie ascēdit mulier pudica in corpore & sapiens in opere, & nummularius pecunias in mensa colligens. & significatio eius est in prudentia gubernandi, & in cupiditate substantiæ, & in auaritia. In prima facie Aquarii ascēdit forma uiri prudentis, & forma mulieris nentis. & significatio eorum est in cogitatione & labore pro lucro, in paupertate & uilitate. In secunda facie ascendit forma uiri cum prolixa barba. & significatio eius est intellectus mansuetudinis, modestiæ, libertatis, & bonorum morum. In tertia facie ascendit uir niger & iratus. & significatio eius est in detectione, insolentia & impudentia. In prima facie piscium ascendit uir onera portans super dorso suo, bene indutus. & significatio eius est in itineribus, & mutatione loci, & solicitudine inquirendi substantiam & uictum. In secunda facie ascendit mulier boni uultus, & ornata. & significatio eius est petendi, & intromittendi se de rebus magnis & altis. In tertia facie ascēdit uir nudus uel uir adolescēs, & iuxta illum puella pulchra, cuius caput florib⁹ ornatū. & significatio eius est ad quietē, & ociū & delectationem, et ad fornicationem et amplexus mulierum. Et hæc de facierū imaginibus hactenus, ultra quas sunt adhuc in zodiaco trecētę et sexaginta imagines, ad numerum graduum: quarum formas descripsit Petrus de Ebano. Extra zodiacum sunt etiam figuræ generales, quas descripsit nobis Hyginius et Aratus: et plurimæ particulares, pro facierum et graduum numero ibidem existentium, de quibus omnibus dicere nimis longum esset. ex his tamē magis principales habentur, Pegasus qui ualet contra morbos equorum, et cōseruat eqtes in bello: deinde est Andromacha, quę cōciliat amorē inter uirū et uxorē, ita quòd dicitur etiam reconciliare adulteros. Cassiopeia debilia corpora restituit, et mēbra roborat. Serpentarius fugat uenena, et curat morsus uenenatorum. Hercules uictoriam largitur in bello. Draco cum utraq; ursa reddūt hominem astutum, ingeniosum, fortem, diis et hominibus pla-

centem. Hydra confert sapientiam,& diuitias,& resistit uenenis. Centaurus confert sanitatem & lōgæuam senectutem. Ara conseruat castitatē, redditq; gratum diis. Cetus reddit amabilem, prudentem, terra mariq; felicem, facitq; recuperare ablata. Nauis præstat securitatem in aquis. Lepus ualet cōtra deceptiones & insaniam. Canis curat hydropisim, resistit pestilentiæ, & tutum reddit à bestiis & feris. Orion cōfert uictoriam. Aquila largitur nouos honores, ueteresq; conseruat. Cygnus liberat à paralysi, & febre quartana. Perseus liberat ab inuidia & maleficiis, & præseruat à fulgure & tempestate. Ceruus sanat phreneticos & maniacos. Hæc hactenus dicta sufficiant.

DE imaginibus Saturni. Caput XXXVIII.

AEterum nunc quas imagines planetis attribuebāt, quis de his amplissima uolumina apud antiquos sapiētes habeant conscripta, ut nō sit opus illas hic narrare, tñ pauculas eaꝝ recitabo. Faciebāt enim ex operibus Saturni, ipso ascēdente, in lapide, qui magnes dicit imaginē hominis, ceruinū uultū & cameli pedes habētis, super cathedrā uel draconem sedētis: in dextra falcē, in sinistra sagittā tenētis: quam quidē imaginem sperabant sibi ad uitæ longitudinē profuturam. Saturnum enim ad uitę longitudinē conferre probat Albumasar in libro Sadar, ubi etiā narrat quasdā Indiæ regiōes Saturno subiectas, hominesq; ibi longæuos ualde fore, nec nisi extremo senio decedere. Item faciebant & aliā ad uitæ lōgitudinem Saturni imaginē, in sapphiro, hora Saturni, ipso ascendente uel feliciter constituto, cuius figura erat homo senex supra altam cathedrā sedens, habens manus supra caput erectas, & in eis piscem tenens uel falcem, & infra pedes eius racemum, caput tectum habens panno nigro uel fusco, & omnes uestes eius nigræ sint uel fuscę. Faciebant etiam eandem imaginem contra calculum, & renum morbos, hora scilicet Saturni, ipso ascendente cum tertia facie Aquarii. Faciebāt quoq; ex operibus Saturni imaginem ad potestatem crescendi, ascendente Saturno in Capricorno, cuius forma erat uir senex baculo innixus, habens in manu falcem decuruam, nigris indutus uestibus: faciebant quoque imaginem ex ære fusam, Saturno ascendente in ortu suo, scilicet primo gradu arietis: uel, quod uerius est, in primo gradu capricorni: quā quidem imaginem humana uoce loqui confirmant. Faciebant etiam ex operibus Saturni simul atq; Mercurii imaginem ex metallo fusam, ad pulchri hominis formam, quam futura prædicere pollicebantur, faciebantque eam die Mercurii hora tertia scilicet Saturni, ascendente Geminorum sydere Mercurii domicilio prophetas designante, Saturno & Mercurio coniunctis in Aquario nona cœli plaga, quæ & Deus appellatur. Præterea Saturnus ex trino aspiciat ascendentem, ac luna similiter, & Sol cōiunctionis locum aspiciet. Venus angulum aliquem obtinens sit potens & occidētalis: Mars à So

le comburatur, sed nõ aspiciat Saturnum neq; Mercurium: Dicebant enim, quòd splendor potentiarum stellarum illarũ diffundebatur super hanc imaginem, & loquebatur cum hominibus, & annunciabit eis utilia.

De imaginibus Iouis. Caput XXXIX.

X operibus Iouis faciebant ad uitæ longitudinem imaginem hora Iouis, ipso in exaltatione sua feliciter ascendente, in lapide claro & albo, cuius figura erat homo coronatus croceis indutus uestibus, equitans super aquilam uel draconem, in dextra sagittam habens tanquàm missurus eam in caput aquilæ uel draconis eiusdem: faciebant & aliam Iouis imaginem eadem opportunitate in lapide albo & claro, præcipue in crystallo: & erat homo nudus coronatus, eleuatis & coniunctis manibus, tanquàm deprecans, sedens in cathedra quadrupedali, quæ feratur à quatuor pueris alatis, quam quidem imaginem augere felicitatem, diuitias, honorem, & conferre beneuolentiam & prosperitatem, & ab inimicis liberare confirmant. Faciebant & aliam Iouis imaginem ad religiosam & gloriosam uitam, atq; ad fortunæ dexteritatem: cuius figura erat homo habens caput leonis uel arietis, & pedes aquilinos, croceis indutus uestibus, dicebaturq; Iouis filius.

DE imaginibus Martis. Caput XL.

EX operibus Martis faciebant imaginem hora Martis, ipso ascendente in secunda facie arietis, in lapide Martiali, præcipue in adamante: cuius forma erat homo armatus supra leonem equitans, in dextra habens ensem nudum erectum, in sinistra caput hominis gestans. Ferunt huiusmodi imaginem reddere hominem potentẽ in bono & in malo, ita quòd timebitur ab omnibus: & qui gestauerit eam, tribuũt ei uim fascinandi, ita quòd terrebit homines aspectu suo quando irascitur, & liget in stuporem. Faciebant aliã Martis imaginem ad conferendum audaciam, animositatem & fortunam in bellis & rixis: cuius forma erat miles armatus & coronatus, cinctus gladio, in dextra longam gerens lanceam: faciebantq; eam hora Martis, prima Scorpionis facie cum ipso ascendente.

DE imaginibus Solis. Caput XLI.

EX operibus Solis faciebant imaginẽ hora solis, prima facie Leonis cũ Sole ascẽdẽte: cuius forma erat rex coronatus in cathedra sedẽs, coruũ habẽs in sinu, & sub pedibus globũ crocea ueste indutus. Ferunt hanc imaginem reddere hominẽ inuictum & honoratũ, & incepta deducere ad finem, ac somnia uana pellere, ualere etiam contra febres & pestem: faciebantq; eandem in lapide balayo uel rubino, hora Solis, quando ipse in sua exaltatione feliciter ascendit. Faciebant aliam solis imaginem in lapide adamãte, hora solis, ipso in sua exaltatione ascendẽte: cuius figura erat mulier coronata cum gestu saltantis & ridentis, stans in curru quatuor equis tracto, habens in dextra speculũ uel clypeũ, in sinistra baculũ super pectus innixũ,

flammam ignis gestans in capite. Ferunt imaginem hanc reddere hominē fortunatum & diuitem,& ab omnibus dilectum:faciebantq; eandem imaginem in lapide Sardio hora solis ipso ascendente in prima facie leonis,contra passiones lunaticas quæ proueniunt in combustione lunæ.

De imaginibus Veneris. Cap. XLII.

EX operibus Veneris faciebant imaginem, quæ coueniebat ad gratiam & beniuolentiam,hora Veneris:ipsa ascendente in piscibus : cuius forma erat imago mulieris habens caput auis,& pedes aquilæ,in manu sagittam tenens.Faciebant aliam Veneris imaginem ad amorem mulierum in lapide lazuli hora Veneris ipsa ascēdēte in tauro : cuius figura erat puella nuda diffusis capillis speculum habēs in manu,& collo cathenam alligatam,& iuxta eam adolescens pulcher sinistra manu tenēs eam per cathenam: dextra uero eius aptans capillos: sintq; ambo amicabiliter se intuentes,& circa eas sit puer paruus alatus, ensem uel sagittam tenens.Faciebant aliam Veneris imaginem prima facie tauri uel libræ uel piscium cum Venere ascendente,cuius figura erat puella diffusis capillis,lōgis & albis induta uestib⁹ laurū,uel pomū,uel flores in dextra tenēs: in sinistra pectinē.Fertur efficere hominem placidum,iucundum, robustū, alacrem & conferre pulchritudinem.

De imaginibus Mercurii. Cap. XLIII.

EX operibus Mercurii faciebant imaginem hora Mercurii, ipso ascendente in Geminis,cuius forma erat adolescēs pulcher,barbatus, habens in sinistra caduceum, uidelicet,uirgam, in qua inuolutus sit serpens:in dextra gerens sagittam,pedes habens alatos.Ferunt imaginē hāc conferre scientiam,& facundiam, & solertiam,in mercibus atq; lucrum:præterea conciliare pacem & concordiam,& febres curare.Faciebant aliā Mercurii imaginem,ipso ascendente in uirgine, ad beneuolentiam,ingenium & memoriam, cuius forma erat homo sedens supra cathedram,uel pauonem equitans,pedes habens aquilinos,& in capite cristam,& in sinistra gallum tenens uel ignem.

De imaginibus Lunæ. Cap. XLIIII.

EX operibus Lunæ faciebant imaginem pro itinerantibus contra lassitudinem,hora Lunæ, ipsa in exaltatione sua ascendente,cuius figura erat homo super baculū incumbens,habens in capite auē, & ante se arborē floridā. Aliā faciebant Lunæ imaginē pro augmēto terræ nascentiū, & cōtra uenena,atq; infirmitates puerorū, hora Lunæ,ipsa ascendente in prima facie cancri:cuius figura erat mulier cornuta,equitās supra taurū,uel draconem septicipitē, uel cancrū,habeatq; in dextra sagittā,in sinistra speculū, uestibus induta albis, uel uiridibus:habensq; in capite duos serpentes cornibus circūuolutos: & cuilibet brachio unum habēs serpētem circumuolutū: & cuilibet pedi unū similiter.Et hæc de figuris planetarū dicta sufficiant.

De imaginibus capitis & caudæ draconis Lunæ. Cap. XLV.

Aciebant etiam imaginem capitis & caudæ draconis Lunæ, sci licet inter circulum aëreum & igneum serpentis effigiem, cum capite accipitris illos circundantem, ad istar Græce literæ thita, faciebātq; quando Iupiter eum capite medium cœlum obtinebat, quam quidē imaginem ad successus petitionum multum conferre affirmant, uolebantq; per eam imaginē bonum ac felicem dęmonem notare: uolebātq; eum per serpentis imaginem figurare: hūc enim Aegyptii atq; Phœnices super omnia animalia esse diuinum animal, atq; eius diuinam naturam celebrāt: quia in eo super cętera animalia spiritus acrior atq; amplior ignis existat: quę res cū ex illo celeri gressu ostenditur, sine ullis pedibus manibusq; uel aliis instrumentis, tum quod ætatem subinde cum eximiis renouat ac iuuenescit. Caudæ uero imaginem faciebant consimilem, quando luna in cauda erat eclipsata, aut à Saturno uel Marte male affecta: faciebantq; illam ad anxietatē & infirmitatem & infortuniū inducenda: & uocabant illā malum genium. Talem imaginē Hebręus quidā incluserat aureo geminatoq; baltheo quem Blancha ducis Borbonii filia marito suo Petro Hispaniarum regi eius nominis primo (siue conscia siue ignorās) dono dedit: quo cū ille cingeretur, serpente succinctus sibi uidebatur: cōpertoq; deinde uim magicam cingulo insertam, eam ob causam uxorem repudiauit.

De imaginibus Mansionum lunæ. Cap. XLVI.

FAciebant etiam imagines in singulis mā sionibus Lunæ. In prima ad destructionem alicuius faciebant in annulo ferreo imaginem hominis nigri induti cilicio & præcincti, dextra lanceolam iacietis: sigillabantq; in cera nigra & fumigabant storace liquida & imprecabanť. In secunda cōtra iram principis & pro recōciliatione illius sigillabant in cera alba & mastiche, imaginem regis coronati, & fumigabāt cum ligno aloës. In tertia faciebāt imaginem in annulo argenteo, cuius mēsura erat quadrata, & cuius figura erat mulier bene induta sedens in cathedra, dextra manu super caput suum eleuata, & sigillabant & fumigabāt cum moscho, camphora & ungula aromatica. hanc prosperitatem fortunæ & omne bonum elargiri asserebant. In quarta ad uindictam & separationem, inimicitiam & maleuolentiam, sigillabant in cera rubea, imaginem militis equo insidentis, in dextra serpentem tenentis, & fumigabant cum myrrha rubea & storace. In quinta pro gratia regum & officialium & bona receptione, sigillabāt ex argēto, caput hominis, & fumigabant cum sandalo. In sexta ad amorem inter duos ponendum, sigillabant in cera alba, duas imagines sese amplexantes, & fumigabant cum ligno aloës & ambra. In septima ad acquirendum omne bonū, sigillabant ex argento, imaginē hominis bene uestiti, manus ad cœlum pro

tendentis,tanquam orantis,& supplicantis, & fumigabant bonis odoribus. In octauo ad uictoriam in bello, sigillabant ex stanno, imaginem aquilæ faciem hominis habentis, & fumigabant cum sulphure. In nona ad inferendam infirmitatem, sigillabant ex plumbo, imaginem uiri carentis uirga & testibus, manibus oculos suos obturantis, & fumigabant cum resina pini. In decima ad adiuuandum partum, & ad sanandum infirmos, sigillabant ex auro, caput leonis, & fumigabant cum ambra. In undecima, ad timorem, reuerentiam & uenerationem, sigillabant ex lamina aurea, imaginem hominis super leonem equitantis, sinistra manu illius aurem apprehendentis, dextra dardum proferentis, & fumigabant bonis odoribus, & croco. In duodecima ad separationẽ amantium, sigillabant ex plumbo nigro, imaginem draconis pugnantis cum homine, & fumigabant cum pilis leonis, & assa fœtida. In decima tertia pro concordia coniugatorum & dissoluendo maleficio coitus, sigillabant utriusq; imagines, uiri in cera rubea, mulieris in alba, & coniungebant in amplexum, fumigãtes cum ligno aloës & ambra. In decima quarta pro diuortio & separatione uiri à muliere, ex ære rubeo sigillabant imaginem canis suam caudam mordentis, & fumigabant cum pilis canis nigri, & cati nigri. In decima quinta pro acquirenda amicitia & beneuolentia, sigillabant imaginem hominis sedentis & literas legentis, & fumigabant cum thure & nuce muscata. In decima sexta ad lucrandum in mercibus, ex argento sigillabant imaginem hominis super cathedra sedentis, bilancem in manu tenentis, & fumigabant cum speciebus bene redolentibus. In decima septima contra fures & latrones, cum sigillo ferreo sigillabant imaginem simiæ, & fumigabant cum pilis simiæ. In decima octaua contra febres & dolores uentris, ex ære sigillabant imaginem colubri caudam supra caput tenentis, & fumigabant cum cornu cerui, idemq; sigillum ferebant fugare serpentes & uenenata quæque à loco ubi subhumatum fuerit. In decima nona ad facilem partum & prouocationem menstruorum, sigillabant ex ære imaginem mulieris manus suas supra faciem tenentis, & fumigabant cum storace liquida. In uicesima pro uenatione, sigillabãt ex stanno imaginem sagittarii semihominis & semiequi, & fumigabant cum capite uulpis. In uicesima prima pro destructione alicuius, faciebant imaginem hominis cum duplici uultu ante & retro, & fumigabãt cum sulphure & carabe, & reponebant in pyxide æris, & cum ea sulphur & carabe, & capillos illius cui nocere uoluerant. In uicesima secunda pro securitate fugientium, sigillabant ex ferro imaginem hominis alatis pedibus in capite galeam ferentis, & fumigabant cum argento uiuo. In uicesima tertia ad destructionem & deuastationem, sigillabant ex ferro imaginem cati caput caninum habentis, & fumigabant cum capillis canis, & subhumabãt in loco ubi nocere prętẽdebant. In uicesima quarta ad multiplicãdum greges armentorũ accipiebãt cornu arietis, uel tauri, uel

hirci, siue illius armenti, quod multiplicare uoluerunt, & sigillabant in eo cum sigillo ferreo inurentes, imaginem mulieris lactantis filium: & suspendebant ad collum illius armenti, quod erat dux gregis: uel sigillabant in cornu illius. In uicesimaquinta pro salute arborum & messium, sigillabant in ligno fici, imaginem hominis plantantis: & fumigabant cum floribus fici, & suspendebant ad arborem. In uicesimasexta ad amorem & gratiam, sigillabant in cera alba & mastiche, imaginem mulieris abluentis & pectētis capillos suos: & fumigabant cum rebus bene redolētibus. In uicesimaseptima ad destruendum fontes, puteos, thermas, & balnea, faciebāt ex terra rubea imaginem hominis alati, uas uacuum & perforatum in manibus tenentis: & cocta imagine, ponebant in uase assam fœtidam, & storacem liquidam: & demergebant aut sepeliebant in puteo, aut fonte, quem destruere uolebant. In uicesimaoctaua ad congregandum pisces, sigillabant ex ęre imaginē piscis, & fumigabant cum corio piscis marini, & proiiciebant in aquam, ubicunq; pisces congregare uoluerāt. Præterea unà cum imaginibus prædictis, simul inscribebant nomina spirituum, & characteres eorum: & inuocabant, & imprecabantur ad id quod obtinere prætendebant.

De imaginibus stellarum fixarum beheniarum. Cap. XLVII.

Aeterum nunc ex operibus stellarum fixarum, ex Hermetis sententia, sub capite Algol faciebant imaginē, cuius figura erat caput hominis cum longa barba: habens collum sanguinolentum. Ferunt conferre euentus petitionum, reddere gestantem, audacē, & magnanimum: conseruare membra corporis illæsa, conferre contra maleficia, & reflectere conatus malos & incātationes malas in aduersarium. Sub sydere pleiadum faciebāt imaginem puellæ uirginis, uel figuram lampadis. Fertur augere lumen oculorum, aggregare dęmones, citare uentos, reuelare secreta & abscondita. Sub Aldeboram faciebant imaginem ad similitudinem Dei, uel hominis uolātis: confert diuitias & honorem. Sub hirco faciebant imaginē, cuius figura erat tanquam homo uolens lętari in instrumentis musicis. efficit gestantem, gratiosum & honoratum & exaltatum coram regibus & principibus, & confert contra dolorem dentium. Sub cane maiore faciebant imaginem canis leporarii, uel puellæ uirginis. Confert honorem & beneuolentiā & gratiam hominum, & spirituum aereorum: & dat potestatem pacificandi & concordādi reges & principes & alios homines. Sub cane minori, faciebāt imaginem galli, uel trium puellarum. Cōfert gratiam deorum, spirituum & hominū: dat posse contra maleficia, & conseruat sanitatem. Sub corde leonis, faciebant imaginem leonis, uel cati, uel figuram hominis honorati, sedētis in cathedra. Reddit hominem temperatum, aufert iram, & dat gratiam. Sub cauda Vrsæ maioris, faciebant imaginem hominis cogitabundi, uel tauri, uel figuram uituli. Valet contra incantationes, & reddit gestantem securum in itineribus. Sub ala corui faciebant imaginem corui, uel colubri, uel

hominis nigri induti nigra ueste. Efficit hominem iracundũ, audacem, animosum, cogitabundum, maledicum: & efficit mala somnia, dat posse fugandi dæmones & congregandi. Proficit contra malitiam hominum, & dæmonum, & uentorum. Sub spica faciebant imaginem auis uel hominis, onusti mercibus. Confert diuitias: facit uincere lites: aufert angustiam & malum. Sub Alchameth faciebant imaginem equi uel lupi, uel figuram hominis saltantis. Valet contra febres, & stringit ac retinet sanguinem. Sub Elpheya faciebant imaginem gallinæ, uel hominis coronati & sublimati. Confert beneuolentiã & amorem hoĩm, & dat castitatẽ. Sub corde Scorpiõis faciebãt imaginem hominis armati & loricati, uel figuram Scorpionis. Dat intellectũ & memoriam: efficit colorem bonum, & auxiliatur contra malos dæmones, & fugat atq; constringit eos. Sub Vulture faciebant imaginẽ uulturis uel gallinæ, uel hominis itinerantis. Efficit hominem magnanimum & superbum: dat posse super dæmones & bestias. Sub cauda capricorni faciebant imaginẽ cerui, uel hirci, uel hominis irati. Dat prosperitatẽ, & auget diuitias. Hæ sunt imagines quarundam stellarum fixarum, quas iubent insculpi in lapidibus suis sub eis.

De figuris geomanticis, quæ inter imagines & characteres mediæ sunt, & earundem tabula. Caput XLVIII.

Vnt adhuc aliæ quædam figuræ, per numeros stellarumq; situs fabricatæ, atq; cum elemẽtis, tum planetis atq; signis adscriptę, quas geomanticas uocant, eo quod geomãtici diuinatores proiecta sortis suæ puncta, per paritatis & imparitatis excessum, in istas figuras reducunt: & ipse etiam sub suorum planetarum & signorum dominio insculptæ siue impressæ, imaginum uirtutem potestatem'que concipiunt: & sunt istæ figuræ uelut medium inter imagines & characteres. Harum autem figurarum naturas, qualitates, proprietates, conditiones, significationes & apotelesmata, qui examussim scire desiderat, apud geomãticorum uolumina requirat. Sunt autem numero non plures quàm sexdecim, quorũ nomina & themata sunt hæc:

FIGVRA.	NOMEN.	ELEMENTVM.	PLANETA.	SIGNVM.
* * * *	Via Iter	Aqua	☽	♌
* * * * * * * *	Populus Congregatio	Aqua	☽	♑
* * * * * *	Coniunctio Coadunatio	Aër	☿	♍
* * * * * *	Carcer Constrictus	Terra	♄	♓
* * * * * *	Fortuna maior Auxilium maius. Tutela intrans	Terra	☉	♒
* * * * * *	Fortuna minor Auxilium minus Tutela exiens	Ignis	☉	♉
* * * * * *	Acquisitio Comprehensum intus.	Aër	♃	♈
* * * * * *	Amißio Comprehensum extra.	Ignis	♀	♎
* * * * * * *	Lætitia Ridens Sanus Barbatus.	Aër	♃	♉
* * * * * * *	Tristitia Damnatus Transuersus	Terra	♄	♏
* * * * *	Puella Mundus facie	Aqua	♀	♎
* * * * *	Puer Flauus Imberbis	Ignis.	♂	♈
* * * * * * *	Albus Candidus	Aqua	☿	♋
* * * * * * *	Rubeus Ruffus	Ignis	♂	♊
* * * * *	Caput Limen intrans Limen superius	Terra	☊	♍
* * * * *	Cauda Limen exiens Limen inferius	Ignis	☋	♐

De imaginibus, quarũ figura est non ad similitudinem alicuius figurę cœlestis, sed ad similitudinem illius quod desiderat animus operantis. Cap. XLIX.

ST & adhuc alius imaginum modus, non secundum similitudinem figurarum cœlestium, sed secundum similitudinẽ illius quod desiderat animus operãtis, cuius sunt effigies & uestigia: sic ad amorẽ fabricamus imagines se inuicem amplectẽtes, ad discordiam se percutiẽtes, ad inferendam uero calamitatem uel destructionem, uel impedimentum, uel homini, uel domui, uel urbi, uel alteri rei, conficimus imagines distortas, confractas in membris & partibus, ad similitudinem & figuram eius rei, quam destruere uoluerimus uel impedire: & iubent Magi in fundendis uel sculpendis imaginibus, inscribere sibi nomen sui effectus: & hoc in dorso quando malus, ut destructio, in uẽtre: quando bonus, ut amor. præterea in fronte imaginis nomen speciei uel indiuidui quam designat imago, uel propter quem, siue contra quem fabricata est. Rursusq; in pectore nomen signi uel faciei ascendentis, & eius domini: etiã characteres, atq; suorum angelorum nomina. Iubent pręterea in fabricanda imagine imprecationem illius effectus ad quẽ conficitur, debere nõ taceri: quæ quidem omnia etiã Magnus Albertus in Speculo suo affirmat. Confectis uero imaginibus secundũ diuersas eius uirtutes, ipsis diuersimode utuntur: aliquãdo enim suspenduntur uel alligantur corpori: aliquãdo sepeliuntur sub terra uel sub flumine: aliquãdo suspenduntur in camino super fumũ, uel ad arborẽ ut moueãtur à uento: aliquãdo capite sursum: aliquãdo deorsum: aliquando in aquã feruentem mittũtur, uel in ignẽ. Dicũt enim quòd quatenus imaginũ operarii ipsam imaginem afficiunt, eatenus illã similes passiões inferre his, quibus adscriptæ sunt, prout illud animus operantis dictauerit: quẽadmodum legimus Nectanabũ Magum nauiũ imagines cereas eo modo & artificio confecisse, ut cum ipse imagines mergebat in aquã, hostium suarũ naues in mari simili modo mergebantur, atq; periclitabantur. Constellationes uero ad huiusmodi imagines & cõsimiles obseruãdas, docet nos ea pars astrologiæ, quæ de electionibus inscripta est.

De obseruationibus quibusdam cœlestibus, & practica quarundam eiusdem imaginum. Cap. L.

Odo narrabo tibi obseruationes corporum cœlestium, quæ requiruntur ad practicam aliquarum eiusmodi imaginum. Sic ad fortunandum aliquẽ, conficimus imaginẽ in qua hęc fortunata sunt, scilicet illius significator uitę, uitæq; datores, & signa, & plãtæ. fortunemus præterea ascendens, & medium cœli, & eorum dominos. Itẽ locum Solis, & locũ Lunę: partẽ fortunę, atq; dominũ coniunctionis uel pręuentionis ante suã natiuitatem factę, planetas maleuolos deprimẽdo. Si uero ad calamitatẽ imaginẽ fabricare uoluerimus, ecõuerso agemus: atq; quæ

hic fortunata, ibidem infortunata locemus, ſtellas maleuolas erigendo. Simili modo fac pro fortunando loco aliquo, uel regione, uel ciuitate, uel domo. Similiter pro deſtruendo, uel impediendo aliquo ſupradictorũ, fiat imago ſub aſcenſione illius rei, quam deſtruere, uel impedire uolueris, & infortunabis dominum domus uitæ illius, dominum aſcendentis, & lunam, dominum domus lunæ, & dominum domus domini aſcendentis, & domum decimam, & dominum eius. Pro adaptatione autem loci alicuius, pone fortunas in aſcẽdente eius: & in domo prima, & decima, & ſecũda & octaua, fortunabis dominum aſcendentis, & dominum domus lunę. Ad fugandum uero animalia certa à certis locis, ut in eis generari, uel habitare, uel perſiſtere non poſſint, fiat imago ſub aſcenſione illius animalis, quod fugare uoluerimus, & ad ſimilitudinem illius: ut ſi fugare uelimus ſcorpiones ab aliquo loco, fiat imago ſcorpionis, aſcendente ſigno Scorpionis, cum luna, & infortunabis aſcendens, & dominum eius, & dominum domus Martis: & infortunabis dominum aſcendentis in octaua: & iungantur aſpectu maleuolo, oppoſito, uel quadrato: & inſcribatur in imaginem nomen aſcendentis, & domini eius, & lunæ nomen, & nomen domini diei, & nomen domini horæ: & fiat fouea in medio loci, à quo eos pellere uolueris: & afferatur in illa de terra accepta ex quatuor angulis loci eiuſdem, & ſepeliatur ibidem imago, capite deorſum, imprecando ſiue proferendo, hæc eſt ſepultura ſcorpionũ, ut non ingrediãtur iſtum locum: & ſic de ſimilibus. Item pro lucro fiat imago ſub aſcẽdente natiuitatis hominis, uel ſub aſcenſione illius loci, cui lucrum addicare uolueris, fortuna aſcendens, & dominum eius: & facias dominũ domus ſecundæ, quæ eſt domus ſubſtantiæ, iunctum cum domino aſcendentis in trino, uel ſextili: ſitq; inter eos receptio, fortunabis undecimam, & dominum eius, & octauam: et ſi poteris, pone partem fortunæ in aſcẽdẽte, uel ſecunda: et ſepeliatur imago in loco illo, uel deferatur ab illo, cui lucrũ addicare uoluerimus. Item pro concordia et amore fiat imago in die Iouis, ſub aſcendente natiuitatis illius, quem uis amari, fortuna aſcendens, et decimã: et abſconde malos ab aſcendente: et habeas dominum decimæ et undecimæ planetas fortunæ, iunctos domino aſcendẽtis, ex trino uel ſextili cũ receptione: deinde fac aliam imaginem, uidelicet pro illo quem uis incitare ad amandum: cõſidera ſi ſit amicus, uel ſodalis illius, quem uis amari: & ſi ſic, fiat imago ſub aſcenſione domus undecimæ ab aſcendente primæ imaginis. Si uero fuerit uxor uel maritus, fiat ſub aſcenſione ſeptimæ. Si frater uel ſoror uel conſanguineus, fiat ſub aſcenſione tertię: & ſic de ſimilibus: & pone ſignificatorem aſcendentis ſecundæ imaginis, iunctum ſignificatori aſcendentis primę imaginis: ſitq; inter eos receptio: ſintq; cętera fortunata, ut in prima imagine, poſt iunge ſimul ambas imagines in amplexum, uel pone faciem imaginis ſecundæ, ad dorſum imaginis primæ: et inuoluantur in ſindone & deferãtur, uel ſpolietur. Item ad ſucceſſus petitionum, & pro adipiſcẽda re dene

gata, siue ab alio accepta uel possessa fiat imago sub ascendente illius qui petit rem: & fac dominum secundæ iunctum cum domino ascendentis, à trino uel sextili: sitq; inter eos receptio: & si fieri potest, sit dominus secundæ in signis obedie̅tibus, & dn̄s ascende̅tis in imperantibus, fortuna asce̅dens, & dn̄m eius: & caue ne sit dn̄s ascende̅tis retrogradus, uel combustus, uel cade̅s, uel in domo oppositionis, hoc est, in septima à domicilio suo: non sit impeditus à malis, sit fortis, & in angulo: fortunabis ascendens & dominū secūdę, & lunam: & fac aliam imagine̅ pro eo apud que̅ est quod petitur: & incipe eā sub ascendente pertinenti ad eum: ut si sit rex uel princeps, incipe sub ascendente decimæ domus, ab ascendente primæ imaginis: si pater, sub quarta: si filius, sub quinta, & sic de similibus: & pone significatorem secundæ imaginis iunctū cum dn̄o ascendentis primæ imaginis, à trino uel sextili: & ipse recipiat eū, & pone utrosq; fortes & fortunatos absq; impedimento: fac omnes malos ab eis cadentes: fortunabis decimā & quartā, si poteris, uel aliquid eorum: & cum fuerit perfecta secunda imago, iunge eam cum prima, facie uersus facie̅, et inuolue in linteo mūdo, et sepeli in medio domus illius qui petit rem, sub significatore fortunato fortuna forti: sitq; facies imaginis primæ uersus septentrione̅, uel potius uersus locum ubi moratur ille apud que̅ est quod petitur: uel si contingat petente̅ pergere ad eum, apud quem est res petita, deferūt imagines secū, quousq; pergit. Et fit etiā imago somniorū, quę posita sub capite dormientis, uera somnia efficaciter præstat, de quacūq; re animus iā antea deliberauerit, figura illius, est figura hominis dormie̅tis in sinu, quam facies ascendente leone, sole in ariete nonam domum tenente, tum in pectore hominis inscribes nome̅ desiderati effectus, in capite autem angeli, nomen intellige̅tię solis. Fit eade̅ imago ascende̅te uirgine, Mercurio in ariete in nona domo fortunato, aut asce̅de̅tibus geminis Mercurio fortunato, & in aquario nonā tene̅te: sitq; à Saturno felici aspectu receptus: inscribiturq; nome̅ spiritus Mercurii. Fit eade̅ etiā asce̅de̅te libra Venere in geminis, in nona domo à Mercurio recepta, inscribendo angelū Veneris: & fit adhuc eadem imago ascendente aquario, Saturno in exaltatione sua, quę est in libra, nonā feliciter possidente: & inscribitur angelus Saturni. Fit adhuc etiam ascende̅te cācro, luna in piscibus à Ioue & Venere recepta, & in nona domo feliciter constituta, & inscribitur spūs lunę: & fiunt etiam annuli somniorū mirabilis efficacię: & sunt annuli solis & Saturni & constellatio eorū est, quādo Sol aut Saturnus in exaltationibus suis in nona domo ascendunt: & quando luna Saturno iungitur in nona domo: & in eo signo quod fuit nona domus natiuitatis: & inscribitur annulis nomen spiritus solis uel Saturni: & infigitur lapis sua imagine insculptus, radice aut planta subiecta, secundum regulam quam alibi tradidimus. & hęc de imaginibus dicta sufficiant, nam plura eiusmodi nunc per teipsum inuestigare poteris. Illud autem scias, nihil operari imagines eiusmodi, nisi uiuificetur ita quòd ipsis aut naturalis aut cœlestis

Somniorum imago.

Annuli somniorum.

aut heroica, aut animastica, aut dęmoniaca uel angelica uirtus insit, aut adsistat. At quis modo animã dabit imagini, & uiuificabit lapidẽ, aut metallum, aut lignũ, aut cerã? atq; ex lapidibus suscitabit filios Abrahæ? Certè nõ penetrat hoc arcanũ ad artificẽ duræ ceruicis: nec dare poterit illa, qui non habet. Habet aũt nemo, nisi qui iã cohibitis elementis, uicta natura, superatis cœlis, progressus angelos, ad ipsum archetypũ usq; transcendit, cuius tũc cooperator effectus, potest omnia, sicut de hoc dicemus in sequentibus.

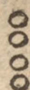
De characteribus qui ad cœlestium normam imitationemq; fabricati sunt, & quomodo ex Geomanticis figuris deducuntur cum eorundem tabula.

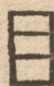
Caput LI.

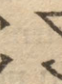
Haracteres etiã habent communitatem suã ex radiis cœlestium, secundum certum numerum in seinuicem peculiari quadam proprietate coniectis, quę quidem cœlestia, sicut in diuersis radiorum suorum ictibus inter se aliter atq; aliter incidentibus, diuersas conspirant uirtutes: sic etiã characteres, iuxta diuersas eiusmodi radiorũ concursus aliter atq; aliter protracti, diuersas subito nanciscũtur operationes: sępe etiã multo efficaciores, q̃ physicalium commixtionum proprietates. Veri autem characteres cœlorum, ipsa est scriptura angelorum, quæ apud Hebræos uocatur scriptura Malachim, per quam in cœlo sunt descripta & significata omna, cuilibet scienti legere. Sed de his in posterioribus. Iam uero etiam characteres ex Geomanticis figuris fabricant, uario modo singularũ puncta inter se colligantes, & iuxta earundem figurationum rationem ex quibus formati fuerint, planetis atq; signis illis attribuentes, horumq; fabricam sequens tabula exponet.

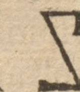
CHARACTERES LVNAE.

Ab uia.

A populo.

CHARACTERES MERCVRII.

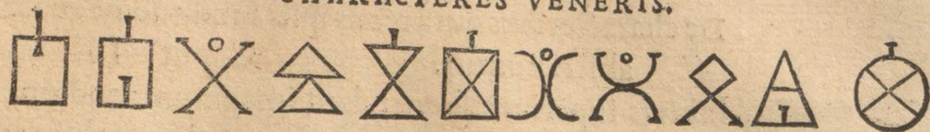
A cõiũctiõe

Ab albo

CHARACTERES VENERIS.

Ab amißiõe

A puella

CHARACTERES SOLIS.

A fortuna maiore.

A fortuna minore.

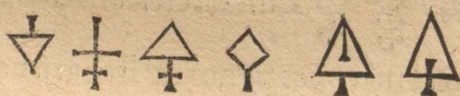

CHARCTERES MARTIS.

A rubeo

A puero

CHARACTERES IOVIS.

Ab acquisitione.

A lætitia.

CHARACTERES SATVRNI.

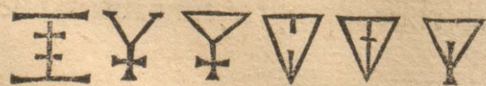
A carcere.

A tristitia

Characteres capitis Draconis.

Characteres caudæ Draconis.

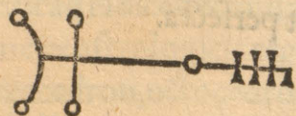

De characteribus qui à rebus ipsis similitudine quadam abstrahuntur. Caput LII.

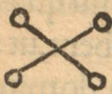

Iximus superius esse quendam imaginum modum, non ad similitudinem imaginum cœlestium, sed secundum æmulationē eius quod desiderat animus operantis: id pari ratione etiam de characteribus quibusdam intelligendum est. Sunt siquidem nihil aliud characteres huiusmodi, quàm imagines malæ dearticulatæ, habentes tamen quandam probabilem similitudinem cum imagine cœlesti, aut cum eo quod cupit animus operantis, siue id sit à tota imagine, aut à certa aliqua illius nota totā imaginem exprimente. Quemadmodum characteres Arietis & Tauri, à cornibus formamus tales. ♈. ♉. Geminorum ab amplexu. ♊. Cancri à progressu & regressu. ♋. Leonis, Scorpionis & Capricorni, à cauda. ♌. ♏. ♑. Virginis à spica. ♍ ♍. Libræ, à bilance, ♎. Sagittarii à sagitta. ♐. Aquarii, ab undis. ♒ Et Pisciū à piscibus. ♓. Simili ratiōe character Saturni tractus est à falce. ♄. Iouis à sceptro. ♃ . Martis à dardo. ♂. Solis à rotūditate & aureo fulgore ☉ Veneris, à speculo. ♀. Mercurii à caduceo. ☿ Lunæ à crescētis decrescentisq; cornibus. ☽. Ex istis deinceps iuxta mixtiōes signoꝝ & stellarū naturarūq; constituuntur etiam characteres mixti, ut triplicitatis igneæ, terreæ, aëreæ, aqueę, Similiter iuxta centum & uiginti planetarum coniunctiones totidem complexi siue compositi characteres multiplicibus figuris resultant: ut Saturni & Iouis, sic scilicet. uel sic: uel sic: Saturni & Martis. uel sic: Iouis & Martis, uel sic: Saturni Iouis & Martis, uel sic: Et sicut hęc de duobus & tribus exemplificata sunt, ita etiam de reliquis & pluribus formari debent: eademq; ratione cæterarum imaginum cœlestium, in aliqua facie uel gradu signorum ascendentium characteres ad similitudinem imaginis quàm cōpendiose protrahendi sunt, sicuti in his quæ secundum uiam imitationis fiunt ad id quod desiderat animus operantis: ut ad amorem, figurę sibi permixtę, seinuicem complectentes, sibiinuicē obedientes: ad odiū uero contrariò, seinuicem auertentes, impugnantes, dispares & dissolutæ. Cæterum nunc quos characteres Hermes adsignauerit stellis fixis & beheniis, non pigebit huc adpingere, sunt autem tales:

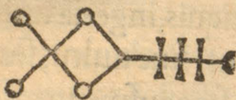
Characteres quid.

Caput Algol,

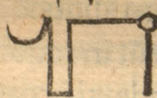

Pleiades,

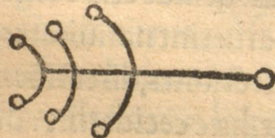

Aldebaram,

Hircus,

Canis maior,

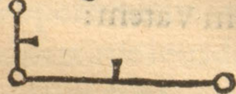

Canis minor,

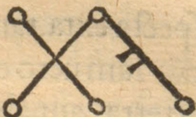

Cor leonis,

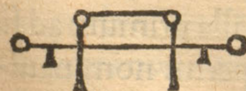

Cauda ursæ,

Ala corui,

Spica,

Alchameth,

Elpheia,

Cor Scorpii,

Vultur cadens,

Cauda capricorni,

Quòd nulla diuinatio sine astrologia sit perfecta. Caput LIII.

Oquuti sumus in præcedentibus, de uariis diuinationum generibus: sed illud animaduertendum est, omnia hæc astrologiæ usum canonesq; sibi deposcere, ueluti clauem ad omnium arcanorum notitiã pernecessariam: omniaq; diuinationũ quarumcunq; genera: sic in ipsa astrologia suas radices & fundamẽta habent, ut absq; hac parum aut nihil uideantur adferre: ipsa tamen astrologica dominatio, quatenus cœlestia sunt causæ & signa, omnium eorum quæ sunt & fiunt in istis inferioribus, ex solo situ & motu corporum cœlestium, quęcunq; occulta aut futura sunt, illorum certissimas largitur demonstrationes: de quibus plura dicere hic locus non exigit: cũ de hac scientia, ab antiquis, ingẽtia uolumina scripta sunt: & palã omnibus extant. Itaq; siue corpus, siue uultũ, siue frontem, siue manũ, inspiciat physionomus, siue somniũ, siue auspicium, cõiectator scrutatus fuerit, si rectũ futurum sit iudiciũ, cœli figura pariter scrutanda erit: ex cuius indiciis, unà cũ similitudinum signorũq; coniecturis, ueridice significatorũ nascantur opiniões. Quòd si etiã prodigium aliquod apparuerit, cœli figura erigenda erit: scrutanda etiã quæ præcesserũt in reuolutionibus annorũ, ex magnis cõiunctionibus & eclipsibus: deinde etiã considerandæ principũ, gentium, regnorũ, urbiũ, ubi hęc apparuerint natiuitates, origines, intronizatiões, fundationes, reuolutiones, profectiones, directiões, & quæ ex eis sunt: atq; in quẽ cuiusq; locũ cœlestis figuræ, hæc ceciderint: ut ex his omnibus tandem rationabilem & uerisimilimam harũ rerum uenemur significationem: eadẽ serie, minori tamen labore etiã in somniorum expositionibus, incedendum esse perhibẽt. Quinetiam qui furore alienati futura prædicunt, non nisi per astra horumúe inferiora instrumenta agitati, id faciunt: unde & illorum uaticinia tandem etiam ad cœlestia adaptanda sunt: quemadmodum apud Lucanum legimus Tuscum Vatem:

Fulminis edoctum motus, uenasq; calentes
Fibrarum, & motus errantis in aere pennæ.

Post lustratam urbem, post mactatam uictimam, post inspecta exta, tandẽ ex cœlestium syderũ dispositionibus, prolatã fuisse sententiã. Iam uero etiã ipsa geomãtia sortilegiorum accuratissima, quæ per puncta terræ, aut alterius superficiei, uel casu, uel ui quadam inscripta diuinatur, illa primum ad figuras reducit cœlestes: uidelicet ad eas sesdecim quas superius nominauimus: ex eorum proprietatibus & rationibus, astrologico more iudicium forma. Atq; huc spectant, quæcunque naturalium sortilegiorum diuinacula: quorum uis aliunde esse non potest, q̃ à cœlo, atq; ab animo illa operãtis. Siquidem quicquid in his inferioribus aliquo motu mouetur, agitatur & producitur, necesse est superiorum motus influxusq́ue imitari, ad quos

uelut ad radices, & causas, atq; signa, cum reductum fuerit, eorundem nobis tunc ex astrologicis regulis indicat sententiam. Hinc tesseræ, tetracedron, hexacedron, octocedron, dodecacedron, icocedron, certis numeris, signis, atq; stellis, oportunis temporibus sub cœlestium influxibus fabricatæ, & inscriptæ mirandam diuinandi prædicendiq; suis iactibus obtinent uirtutem, ceu qualem Prçnestinæ illæ tesseræ, in quibus Romanorum fata contenta fuisse leguntur.

De sorte, & quando, ac unde illi diuinationis uirtus contingat. Cap. LIIII.

Vęcunq; per sortem diuinationes, ac euentuum humanorum fiunt prædictiones, præter sortē, causam certè aliquam sublimē & latentem & occultam habere necesse est: quę quidē non erit causa per accidens, qualē Aristoteles fortunam descripsit. Siquidē in serie causarum, cum secundum Platonicos causa per accidēs nunq̃ possit esse prima & sufficiēs causa, oportet nos altius speculari, & inuenire causam, quæ effectum ipsum cognoscat, atq; intendat. Hanc aūt nō in corporea natura, sed in substantiis immaterialibus & incorporeis, quę re uera sortem administrant, & ad ueritatis indicium dispensant, collocare necesse est: ut in humanis animis, aut separatis spiritibus & dæmonibus, aut in cœlestibus intelligentiis, uel in ipso deo. Quod aūt in humana anima esse possit sufficiēs potestas & uirtus, ad sortes eiusmodi dirigendas, ex eo patet, quia inest animæ nostræ diuina uirtus ac similitudo, omniumq; rerum apprehensio & potestas. Et sicut in libro primo diximus, omnes res habent naturalem obediētiam ad ipsam: & de necessitate habent motum & efficaciam ad id quod desiderat anima forti desiderio: & omnes uirtutes & operationes rerum naturalium & artificialium obediunt illi, quando fertur in imaginum excessum sui desiderii: & omnes sortes cuiuscunq; generis, tunc adiuuant talis animæ appetitum: & acquirunt sibi mirabiles præsagiorum uirtutes: cum ab illa, tū ab oportunitate cœlesti in illa hora, qua ipsam huiusmodi appetitus excessus maxime inuadit. Et hæc eadem ratio, est etiam radix omnium astrologicarum quæstionum: quoniā anima eleuata in alicuius desiderii excessum, arripit ex se horam & oportunitatem magis conuenientem, & efficacem: super qua fabricata cœli figura, potest tunc astrologus in ea iudicare & planè cognoscere de eo quod quęrens, ipse scire cupit, atq; desiderat. Quia uero nō semper humano animo, sed etiā quod diximus aliorum spirituum ministerio sortes nonnunq̃ dirigūtur, nec semper dispositus est uatis animus ad eū quem diximus passionis excessum, hinc apud ueteres mos erat ante sortis proiectionem sacra quædam pręmittere, quibus diuinas intelligentias & spiritus ad sortem recte dirigendam aduocabant. Quantulumcunq; ergo præsagii sortes huiusmodi portendunt, non ex casu & fortuna fit oportet, sed ex causa spirituali, cuius ui mouetur phātasia, aut manus sortem mittentis tra-

hentis'ue, siue illa uis prodeat ab anima operantis per imaginũ affectus sui excessum, siue ab influxu & oportunitate cœlesti: siue à numine quodã aut spiritu altrinsecus adsistente atq; mouente: siue hæ sortes sitæ sunt in talorum iactu: siue in tesserarum impulsu: siue in occursu uersiculorum, quales erant olim sortes Homericæ & Vergilianæ, quibus legimus apud Aelium Spartianum, olim Hadrianum quæsisse, quo animo in se esset Traianus Imperator, & obuenisse illi hos Vergilianos uersus:

Maro.

Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ
Sacra ferens, nosco crines lucanaq; menta:
Regis Romani primam qui legibus urbem
Fundauit curibus paruis & paupere terra,
Missus in imperium magnum.

Quibus uersiculis in spem potiundi imperii, non frustra euasit. Similiter & apud Hebręos, & penes nos Christianos, non improbantibus quibusdam theologis, sortes ex Psalmorum uersiculis capiuntur. Sunt & alia plura sortium genera, & sunt sortes humanæ, quæ nihil habent diuinationis apud ueteres & apud nos obseruatæ, etiam legibus commendatę in deligendis magistratibus, inuidiæ uitandæ causa: de quibus etiam Cicero in Verrem mentionem fecit: sed illæ nostri propositi non existunt. Quæ uero diuinæ ac sacræ sortes sunt ad oracula & religionem spectantia, de his in sequenti libro disseremus: modo illud uos admoneam, quantumcunque præsagii, diuinationis, aut uiaticum, sortes habere comperiantur, non propter hoc quod sortes sunt illud habent, sed per uirtutem alicuius sublimioris operationis ipsis adiunctam.

De anima mundi & cœlestium, iuxta traditiones poëtarum & philosophorum. Cap. LV.

COElum corporaq; cœlestia cum ipsa uim habeant & influxum ac manifestam operationem in ista inferiora, necesse est ea esse animata: siquidem operatio à puro corpore prouenire minime potest. Habere igitur mundum ipsum animam, corporaq; cœlestia similiter, & illam quidem intelligẽtem, omnes nobilissimi tum poëtæ, tum philosophi affirmant. Hinc Marcus Manilius in Astronomicis ad Augustum canit:

Manilius.

Hoc opus immensi constructum corpore mundi,
Membraq; naturæ diuersa condita forma,
Aëris atq; ignis, terræ pelagiq; iacentis,
Vis animæ diuina regit: sacroq; meatu
Conspirat deus, & tacita ratione gubernat.

Lucanus. Item Lucanus:

Aëre libratum uacuo, qui sustinet orbem,
Totius pars magna Iouis.

Et Boethius:

Tu triplicis mediam naturæ cuncta mouentem
Connectis animam, per consona membra resoluis.
Quæ cum secta duos motus glomeratur in orbes,
In semet reditura meat, mentemq; profundam
Circuit, & simili conuertit imagine cœlum. Boethius.

Et Vergilius omnis philosophiæ plenissimus, sexto Aeneidos canit:

Principio cœlum & terras, camposq; liquentes, Maro.
Lucentemq; globum Lunæ, Titaniaq; astra,
Spiritus intus alit: totamq; infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.
Inde hominum pecudumq; genus, uitæq; uolantum:
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus.
Igneus est ollis uigor, & cœlestis origo:
Seminibus quantum non noxia corpora tardant.

Quid enim hi uersus aliud uelle uidentur, quàm mundum non modo habere spiritum & animam, sed etiã mentis diuinę esse participem, atq; omnium inferiorum originem, uirtutem, uigoremq;, ab ipsa mundi anima dependere? Hoc Platonici omnes, hoc Pythagorici, hoc Orpheus, hoc Trismegistus, hoc Aristoteles, Theophrastus, Auicenna, Algazeles, omnesq; peripatetici fatentur atq; confirmant.

Idem confirmatur ratione.

Caput LVI.

Habet mũdus, habent cœli, habent stellæ, habent elementa animam, cũ qua causant animã, in istis inferioribus atq; mixtis. Habent etiam spiritũ ut in priori libro diximus: qui mediante anima sua adest corpori: nam cum mundi corpus totum, quoddã est corpus, cuius particulæ sunt omniũ animantium corpora, atq; quanto totũ partibus ẽ pfectius & nobilius, tãto mũdi corpus pfectius nobiliusq; ẽ singulorum animantium corpore, absurdum foret, quod imperfecta quæq; corpuscula, & mundi particulæ, & uilissima quæque animalcula, muscæ & uermiculi uita digna sint, uitã possideant, animam habeant, mundũ ipsum integrũ, perfectissimũ, totale ac nobilissimũ corpus, neq; uiuere, neq; animã habere. Non minus absurdũ est, cœlos, stellas, elemẽta, quę singulis uitã animãq; largissime prębẽt, ipsos uita animaq; carere: sitq; plãta, uel arbor quęuis, nobilioris conditionis, q̃ cœlũ, q̃ stellæ, q̃ elementa: quæ naturaliter sunt sua causa. Quis enim nisi uitæ insors, terrã & aquã neget uiuere, quæ ex se innumerabiles arbores, plantas, animantesq; generant, uiuificant, nutriunt, augent? quod uel manifestissime apparet in sponte nascentibus, & in his quibus semina corporalia desunt. Neq; enim possent elementa eiusmodi uiuentia generare & nutrire, si ipsa uita animaq; carerent. Dicent forte ali-

qui, uiuentia eiusmodi non ab anima terræ uel aquæ, sed ex cœlestiũ animarum influxibus progigni. His respondent Platonici, non posse accidens generare substantiam, nisi forte ut instrumentum proximę substantiæ subiiciatur. Dicunt aũt proximæ substantiæ, quia instrumentum ab artifice remotum, non mouetur ad artis effectum: Sic etiam cœlestes illi influxus, cũ sint accidentia quædam à suis uitalibus substantiis siue ab ipsa uita longe remota, uitalem substantiam in istis inferioribus non generabunt. Et Mercurius in Tractatu quem de communi inscripsit, inquit: Totum est in mundo, aut crescendo aut decrescẽdo mouetur. Quod autem mouetur, id propterea uiuit: & cum omnia moueantur, etiam terra, maxime motu generatiuo & alteratiuo ipsa quoq; uiuit. Si quis autẽ cœlos dubitet uiuere inquit Theophrastus, is non censetur philosophus: & qui negat cœlum animatum esse, ita ut motor eius non sit forma eius, totius philosophię fundamẽta destruit. Viuit itaq; mundus, habetq; animam, & sensum: siquidem uitã dat plantis, quę ex semine non gignuntur: & sensum præbet animalibus, quæ non gignuntur per coitum.

Quòd anima mundi ac cœlestes animæ sint rationales, ac mentem participantes diuinam. Caput LVII.

QVOD etiam animæ quas diximus rationem habeant, ex eo patet, Nam cum uniuersa dictarum animarum opera perpetuo quodam ordine inter se conspirant, necessarium est, non casu sed ratione regantur: quibus rationibus cunctas suas operationes ad certa dirigãt & perducant. Necesse est enim terram rationes habere terrenorum, & aquã aqueorum: similiter in cęteris quibus singula suo tempore, loco, & ordine procreantur: & sæpe læsa recreantur. Non ergo terræ animam, ueluti abiecti cuiuspiam corporis animam censent philosophi, sed rationalem, insuper intelligere, & esse deam. Absurdum præterea foret, cum nos nostrorum operum possidemus rationes, animas cœlestes, ipsamq; animam uniuersi, suorum rationes non habere. Quod si (ut inquit Plato) mundus ab ipso bono quàm optimus effici poterat, est effectus, erit certe non solum uitæ, sensus, & rationis, sed etiam intelligentiæ mẽtisq; particeps. Siquidem perfectio corporis, anima est: & illud corpus perfectius est, quod perfectiorẽ habet animã. Necesse ergo est, cum cœlestia corpora perfectissima sint, perfectissimas etiam habeant animas. Sunt igitur intellectus mentisq; participes: quod Platonici etiam ex ordinis tenorisq; eorundẽ perseuerantia comprobãt: quia motus cum sit natura sua liber, præuaricari facile potest, ac uicissim peruagari, nisi intellectu mẽteq; regatur: & ea quidem perfecta, electissimã uiam, atq; optimum finem ab initio præuidente: quæ quidem mens perfecta, quia potentissime adest animæ, qualis est anima mundi, & quales sunt animæ corporũ cœlestium & elementorum, procul dubio ordinatissime & perfectissime ad

scriptum sibi opus gubernat. Siquidem potentissimę animę corpora non resistunt, & mens perfecta non uariat consilium. Est itaq; anima mundi, uita quædam unica omnia replens, omnia perfundens, omnia colligans & cõnectens, ut unam reddat totius mũdi machinam: sitq; uelut unum monochordum, ex tribus generibus creaturarum, intellectuali, cœlesti & incorruptibili reboans, unico flatu tantummodo & unica uita.

De nominibus animarum cœlestium, eorundemq; dominio in hunc inferiorem mundum, uidelicet hominem. Cap. LVIII.

Nimarum autem cœlestium nomina, multa admodũ sunt atq; diuersa, pro multiiuga earum in ista inferiora potẽtia atq; uirtute: à quibus diuersa nomina sortita sunt, quibus ueteres in eorũ hymnis & inuocatiõibus usi sunt. Circa quod aduertendũ, quòd unaquæq; eiusmodi animarũ, iuxta Orphicam theologiam, duplicem dicitur habere uirtutem: unam in cognoscẽdo positam, alteram in uiuificando & regendo corpus suum esse sitam. Hoc modo in sphæris cœlestibus, priorem illam uirtutẽ, uocat Orpheus Bacchum: alterã appellat Musam. Hinc non inebriatur per aliquem Bacchum, qui suę Musę prius copulatus nõ fuerit. Itaq; nouem Bacchi, circa nouem Musas designãtur: unde in nona sphæra ponit Orpheus Bacchum Cribroniũ, & Musam Calliopẽ: in cœlo stellato Picionium & Vraniam. In cœlo Saturni Amphietũ & Polyhymniam. In cœlo Iouis, Sabasium & Terpsicorem. In cœlo Martis, Bassarium atq; Clio. In cœlo Solis Trietericum & Melpomenen. In cœlo Veneris Lysium & Erato. In cœlo Mercurii, Silenum & Euterpen. In cœlo Lunæ, Bacchum Lyęũ, & Thaliam Musam. Similiter & in sphæris elementorum, animas nominat hoc modo. In igne ponit phanetã & aurorã. In aere fulminatorẽ Iouẽ & Iunonem. In aqua oceanum, & Thetym. In terra Plutonẽ, & Proserpinam. Animam uero mundi siue totius uniuersi, uocant magi Iouem mundanũ: mentem uero mundi Apollinem nuncupant: naturã mũdi Mineruam. Pręterea in igne Vulcanum: in aqua Neptunum: & nominabant ipsos diuersis nominibus. In syderibus quoq; zodiaci, duodecim ponebant Pythagorici particulares deos, siue animas in cordibus eiusmodi syderum sitas: atq; exinde totũ sydus regentes: scilicet in corde arietis, Pallas particularis: in corde tauri, Venus particularis: Geminorum, Phœbus particularis: cancri, Mercurius: leonis, Iupiter: Virginis, Ceres: libræ, Vulcanus: Scorpionis, Mars: sagittarii, Diana: capricorni, Vesta: Aquarii Iuno particularis: in corde pisciũ Neptunus particularis. Hoc Manilius decantat his uersibus: *Manilius.*

Lanigerum Pallas, taurum Cytherea tuetur,
Formosus Phœbus geminos, Cyllenius cancrum,
Iupiter & cum matre deum regit ipse leonem.
Spiciferę est uirgo Cereris, fabricataq; libra

Vulcano,pugnans Mauorti scorpius hæret.
Venantemq; Diana uirum:sed partis equinæ
Atq; angusta fouet capricorni sydera Vesta.
Et Iouis aduersum Iunonis Aquarius astrum est,
Agnoscitq; suos Neptunus in æquore pisces.

Ipseq; antiquissimus Orpheus ad Musæum scribens ampliora istis enumerat cœlorum numina,eorundemq; uaria nomina,respectusq; & officia adsignans:singulaq; propriis hymnis compellans. Nemo ergo putet hæc malorum & decipientium dæmonum nomina esse: sed naturalium diuinarumq; uirtutum,à uero deo in ministerium & utilitatem hominis qui eis uti sciuerit,mundo distributarum: ipsaq; antiquitas singulis his numinibus singula hominis membra adscripsit: ut puta aurem memoriæ: quam & Vergilius Phœbo dedicat inquiens: Cynthius aurem Vellit & admonuit. Sic dextram fortitudinis signaculum,& per quam iuramentum fit, Numa Pompilius narrante Liuio fidei consecrauit:digiti sub Mineruæ tutela sunt,& genua misericordiæ data. Hinc ea flectunt ueniam precantes, Vmbilicum aliqui Veneri uelut luxuriæ sedem dedicant. Alii qui omnia membra ad ipsum ueluti cētrum referunt,Ioui illum consecratum perhibent. Hinc in Iouis Hammonis templo,umbilici effigies celebrabatur. Multa alia prosequuntur ueteres, etiam minima quæq; membra,& articulos,suis numinibus adscribentes,quę si recte intelligantur,& uera his præsidentia cognoscantur numina, nihil eorum est à debita pietate alienum,cum & sacra eloquia testentur membra omnia nostra à supernis uirtutibus regi, de quibus ampliora in sequenti libro dicemus,nec membra solummodo,sed & quęcunq; hominum exercitia,suis numinibus distributa sunt,ut uenationes Dianæ, bella Palladi, agricultura Cereri,de quibus ita in oraculis ait Apollo apud Porphyrium:

Sunt calami matri diuum,sunt tympana curæ,
Fœmineiq; chori,dura atq; horrentia bella
Pallas amat,nemora & saltus uenatibus apti
Dianam capiunt,Iunoniq; humidus aër
Debetur,Cereriq; seges,perquirit Osyrim
In latis Nili ripis fidissima coniunx.

De septem mundi gubernatoribus planetis,eorūdemq; uariis nominibus,magicis sermonibus deseruientibus. Cap. LIX.

PRæterea septem illos mūdi gubernatores(ut uocat Hermes) Saturnum,Iouem,Martem,Solem,Venerem,Mercurium, & Lunam, uariis nominibus & epithetis nuncupabant inuocabātq;, Saturnū uidelicet uocātes Cœlium, falcigerum,patrem deorū, dominum temporis, dominum altum, magnum, sapientem,intelligētem, ingeniosum,reuolutorem longi spacii,senem magnę profunditatis,arcanę contēplationis autorem, in cordibus hominū cogitationes magnas impri

mentem uel deprimentem, omnia destruentem & conseruantē, uim & potestatem subuertentem, & cōstituentem absconditorū custodem & ostensorē, facientē amittere & inuenire autorē uitę & mortis. Sic Iupiter dictus, quasi iuuans pater, rex cœlicolum, magnanimus, tonās, fulminator, inuictus, altipotens, magnipotens, bonus, fortunatus, dulcis, mitis, bonæ uoluntatis, honestus, mundus, bene ambulans & in honore, dominus lætitiæ & iudiciorum, sapiens, uerax, ostensor ueritatis, iudex omnium, omnes excellens in bonitate, dominus diuitiarum & sapientiæ. Mars ipse dicitur Mauors, bellipotens, cruentus, sanguineus, armipotens, ensifer, magnanimus, audax, indomitus, generosus, fulmineus, fortis potentiæ & impetuosæ festinationis, contra quem nemo defendere se potest si ei obstare uelit: q fortes & potentes destruit, & reges de suis sedibus deponit: dominus caloris & potentiæ, dominus igneæ calefactionis & planeta sanguinis: qui corda litigantium incendit, eisq; audaciam præstat & tribuit. Sol uocatur Phœbus, Diespiter, Apollo, Titan, Pean, Phanes, Horus, Osiris, ut est in oraculo illo:

Iupiter. Mars. Sol.

Sol, & Osiris item, Dionysius, Horus, Apollo.
Rex & item, retinet lucis qui & noctis habenas.
Qui uentos, qui dat imbres, qui tempora mutat,
Stellarum summus rex, immortalis & ignis.

Dicitur etiam Arcitenens, ardēs, igneus, aureus, flammiger, radiosus, ignicomus, auricomus, oculus mundanus, lucifer, multiuidus, omnitenens, creator lucis, rex stellarum, dominus magnus, bonus, fortunatus, honestus, mundus, prudens, intelligens, sapiens, fulgens super uniuersum mundum, gubernans & uiuificans omnia corpora animam habentia, princeps mundi sub se omnes stellas detinens, omnium stellarum lumen & uirtutem sua propinquitate obfuscans, comburens & superans, tamen ex lumine & splendore suo omnibus lumen & splendorem tribuens: uocaturq; in nocte Dionysius, in die autem Apollo, quasi mala pellens. Ideoq; Athenienses illum Alexicacon & Homerus Vlion uocauerunt, hoc est malorum expulsorem. Vocatur autem Phœbus à specie & nitore, & Vulcanus ab ignea uiolentia: quia uis eius ex multis ignibus constat. Dicitur autem sol, quia omnium stellarum lucem continēs: hinc ab Assyriis אדאד Adad, quod solum significat: & ab Hebræis שמש Schemesch, quod proprium interpretatur. Venus uocatur domina, alma, formosa, syderea, candida, pulchra, placida, multipotens, fœcunda dn̄a amoris & pulchritudinis, seculorū progenies hominumq; parens initialis, quæ primis re℞ exordii sexuū diuersitatē geminato amore sociauit, & æterna sobole hominū animaliumq; genera quotidie propagat, regina omniū gaudiorum, domina lætitiæ, amicabilis ductrix, amica, misericors & bonæ receptionis, perpetuo semper mortalibus benefica dulcē matris affectionē miserorū casibus tribuens, humani gn̄is sospitatrix, nullum temporis momentum dimittens suis beneficiis uacuum

Venus.

nec ociosum, omnia uirtute sua deuinciens, faciens humiliari altum depresso, forte debili, nobile uili, omnia rectificans & coequans: uocaturq; Aphrodita, quia in omni sexu, in omni animo reperitur: & dicitur Lucifera, quasi lucem ferens. Solis annos, ducens ad lucem, & uocatur Hesperus: quando solem subsequitur, & uocatur Phosphorus quasi per omnia conducens quantumcunq; ardua. Mercurius dicitur filius Iouis, preco deorum, interpres superum, Stilbon, serpentiger, caducifer, alipes, facundus, lucrificus, sapiens, rationabilis, robustus, strenuus, potens in bono & malo, notarius solis, nuncius Iouis, utrorunque deorum superum & inferum commeator, masculus cum masculis, fœmina cum fœminis, utroq; sexu fœcundissimus: & Lucanus uocat illum arbitrum deorum. Dicitur etiam Hermes, hoc est interpres, omnem obscuritatem elucidans, & aperiens quæ in penetralibus recondita sunt. Luna uocatur Phœbe, Diana, Lucina, Proserpina, Hecate, menstrua, semiformis, Noctiluca, errans, silens, bicornis, sospitatrix, noctiuaga, cornigera, regina cœli, summa numinum, prima cœlitum deorum dearumq;, regina manium, elementorũ omnium domina, cui respondent sydera, redeũt tempora, seruiunt elementa: cuius nutu spirant fulmina, germinant semina, crescunt germina, frugum parens initialis, Phœbi soror, lucens & fulgens, deferens lucem de uno planetarum ad alium, cũcta numina sua luce collustrans, stellarum uarios meatus cohibens, solis ambagibus incerta lumina dispensans, domina magnæ pulchritudinis, domina pluuiorum & aquarum, datrix diuitiarum, nutrix hominum, gubernatrix omnium statuum, pia & misericors, terra mariq; homines protegens, fortunæ tempestates mitigans, cum fato dispensans, omnia terræ nascentia enutriens, lucos diuersos inerrans, laruales impetus comprimens, terræ claustra cohibens, cœli luminosa culmina, maris salubria flumina, inferum deplorata silentia nutibus suis dispensans: regens mundum, calcans tartarum, cuius maiestatem perhorrescunt aues cœlo meantes, feræ montibus errantes, serpentes solo latentes, beluæ ponto natantes. Ceterum de his & similibus stellarum planetarumq; nominibus, epithetis, cognomentis & inuocamẽtis, qui plura scire uelit & curiosius illa scrutari, is ad Orphicos hymnos se conferat, quos re uera qui intellexerit, magnã naturalis magiæ intelligentiam consecutus erit.

Mercurius.

Luna.

Quod humanæ imprecationes naturaliter imprimunt suas uires in res exteriores. Et quomodo animus humanus per singulos dependentiarum gradus ascendit in mundũ intelligibilem, fitq; similis spiritibus & intelligentiis sublimioribus. Caput LX.

OElestes aīę uirtutes suas corpibus cœlestibus influūt,q̃ deinde illas huic sensibili mūdo trāsmittūt:Non enim ab alia causa q̃ à cœlesti,terreni orbis uirtutes prouenīūt.Hinc Magus p illas opa turus,utitur inuocatiōe astuta superiorꝶ,uerbis mysteriosis &lo cutiōe quadā ingeniosa,trahēs unū ad aliud,ui tamē naturali per quandā cō uenientiā inter illas mutuā,qua res spōte sequūtur,siue quādoq; trahūtur in uitè.Hinc dicit Aristotel.li.vi.Mysticę philosophię.Quòd ubi aliqs ligādo aut fascinādo inuocet solem alias'ue stellas,orās ut cooperentur operi deside rato,nō sol aut alię stellę sermonem illū audiūt,sed mouentur aliquo modo ex colligātia quadā naturali & mutua serie,qua partes mūdi sunt sibi mutuo subordinatę,habētq; cōsensum mutuū,propter magnā unionē earūdē. Sicu ti in corpore hūano,membrū unū mouetur percipiendo motū alterius:atq; in cithara,mota una chorda,mouetur &altera.Sic quādo aliqs mouet aliquā partē mūdi,mouētur & aliæ percipiendo motū illatū.Cognitio itaq; depen dētię reꝶ sese subsequentiū, est fundamētū omnis mirabilis operatiōis,q̃ ne cessario reqritur ad uim attractiōis superiorū uirtutū exercendā.Verba aūt hoīm res quędā sunt naturales:& qa partes mūdi naturaliter seinuicē trahūt & in se muto agūt,idcirco Magus inuocās per uerba,operatur per uires natu ræ aptas,quędā amore unius ad aliā ducēdo aut trahēdo propter sequelā uni us rei ad alterā:aut repellēdo,propter odiū uni⁹ ad aliā,ex rerū contrarietate & differētia,uirtutūq; multitudine:quæ licet sint cōtrariæ aut differētes,per ficiūt tamē partē unā:quādoq; etiā dn̄io quodā cogit resuirtute cœlesti, quo-niā nō est alienus à cœlo.Hō ergo,si qs recipit imp̄ssionē alic⁹ligatiōis aut fa scinatiōis nōrecipit secūdū animā rōnalē,sed sensualē:&si q̃ parte sui patit̃,se cūdū aīalē submūdanāq;patit̃.Nō.n.ratiōe cognoscētē &intelligētē trahere possunt,sed tantū sensu illā imp̄ssionē &impetū cōcipientē,q̃tenus cœlestiū influxu,& reꝶ mūdanarū cooperatiōe,spirit⁹ aīalis hōis afficitur ultra dispo sitionē suā pristinā aut cōnaturalē:quēadmodū fili⁹mouet patrē ad labores etiā uel inuitū seruādi alēdiq;illius gratia,q̃uis fatigetur:&appetit⁹dominādi mouet ad iracūdiā aliosq; labores adipiscēdi dominii causa.Et indigētia na-turę,&timor paupertatis,mouēt ad optādū diuitias.Et ornatus mulierispul chritudoq;,incitamētū est ad illius concupiscētiā.Et harmonia prudētismu sici uariis passiōibusmouet audiētes:quorū alii spōte sequūt̃ cōsonātiā artis, alii etiā gestu sese cōformāt,etiā inuitè,qa sensus illorū captiuatus est, rōe se se ad hæc nō intēdente.Sed has species fascinationū & ligationū nō admirat̃ uulgus nec detestatur,ob cōsuetudinē:admiratur aūt aliasphysicas,quoniā ignorat,& nō cōsueuit illis.Hinc incidunt in errores,putantes supra naturā aut cōtra illā esse,qđ ē à natura & secūdū illā. Sciēdū igit̃,quòd unūqđq; supe rius mouet suū proximū inferius,in suo gradu &ordine,nō solū in corpori-bus, sed etiam in spiritibus. Sic anima uniuersalis mouet animas particula-res:& anima rationalis agit in sensualem,&illa in uegetabilē:& quęlibet pars mundi agit in aliā,& unaquæq; est apta moueri ab alia:& quælibet pars mun

di huius inferioris patitẽ à cœlis secundũ naturã aptitudinẽq; suã, uelut pars una corporis animalis patitur ab alia. Et mũdus superior intellectualis, mouet omnia infra se, quandoquidẽ continet omnia eadẽ entia à primo ad postremũ quæ mundi inferiores. Corpora itaq; cœlestia mouent corpora elementaris mundi, cõposita, generabilia & sensibilia à concauo ad centrũ, per essentias superiores perpetuasq; & spiritales pendentes ab intellectu primario, qui est intellectus agens: sed & uirtute à deo per uerbum eius insita, quod uerbũ Chaldæi Babyloniæ sapientes, uocãt causam causarum, quoniã ab eo producũtur entia, etiã ipse intellectus agẽs ab eo secũdus. Id aũt propter unionẽ uerbi huius cum autore primo, à quo omnia existẽtia uerè producũtur. Verbũ igitur id, est simulacrũ dei: intellectus agens, est simulacrũ uerbi: anima est simulacrũ intellectus: uerbũ autẽ nostrũ est simulacrũ animæ, per qđ agit in res naturales naturaliter, quoniã natura opus illius est. Et unũquodq; istorũ ꝑficit suũ subsequẽs sicut pater filiũ: & nullũ posterius existit sine priore: sunt enim inter se dependẽtia, dependẽtia quadã ordinata, ita quòd quãdo corrũpitur posterius, reuertitur ad proximũ prius, donec ꝑueniat ad cœlos, deinde ad animã uniuersalẽ, postea ad intellectũ agentẽ, quo oẽs aliæ creaturę existũt, quiq; existit in autore principe, quod est uerbũ creans, ad quod tandẽ omnia reuertũtur. Oportet igitur animã nostrã uolentẽ operari aliqđ opus mirandũ in istis inferioribus, speculari suũ principiũ, ut ab illo roboretur, illustretẽ, uimq; agẽdi recipiat per singulos gradus ab ipso autore primo. Igitur dãda est opera, ut magis contẽplemur animas stellarũ q̃ corpora: magis mundũ supercœlestẽ intellectualẽ, q̃ cœlestẽ corporeũ: quoniã ille est nobilior, q̃uis etiã hic insignis & præliminaris ad illũ existat: & sine quo medio, non possit superioris illius influxus cõsequi. Verbi gratia: Sol rex stellarũ luce plenissimus, recipit illã à mundo intelligibili super oẽs alias stellas, quoniã anima sua illius intelligibilis splendoris capacior existit. Quapropter, qui Solis attrahere cupit influxũ, oportet illũ cõtemplari Solem, non tantũ speculatione exterioris luminis, sed etiã interioris. Atq; hoc nemo potest, nisi redeat ad ipsummet animũ Solis, euadatq; illi assimilis, uisuq; intellectuali cõprehẽdat illius intelligibile lumẽ, sicuti oculo corporeo sensibile lumen: hic nãq; illius splẽdore implebitur, & lumẽ eius qđ est hypotypus à sũpno orbe impressus, in se suscipiet: cuius illustratiõe indutus, uerè illi par, & tanq̃ sub leuamẽto adiutus, supremã illã claritatẽ, oẽsq; eius participes formas pro uoto intellectus consequetur. Cũq; hauserit lumen gradus supremi, tũc anima illius accedet ad illius perfectionẽ, assimilabiturq; spiritibus Solis, attingetq; uirtutes & illustrationes uirtutis supernaturalis, illarũq; potestate fruetur, si nacta fuerit fide in autore primo. Imprimis igitur implorare oportet opẽ & assensum ab ipso autore primo: neq; id ore tantũ, sed & cũ gestu religioso & supplici animo, etiã abũde, incessanter & integre orãtes, ut ille illustret mentẽ, dimoueatq; tenebras animabus superexcrescentes propter corpus.

Quid speculandum ei, q opus mirandum uult operari.

LIBRI II. FINIS.

AMPLISSIMO DOMINO, PRINCIPI ILLVSTRISSIMO HERMANNO AB wyda, Principi electori, westphaliæ & Angariæ Duci, Domino & Archipręsuli Coloniensi & Padebornensi, Domino suo gratiosissimo Henricus Cornelius Agrippa ab Nettesheym.

ST VETERVM MAGORVM NOBILIS admodum sententia (Princeps Illustrissime) nulla in re nobis in hac uita magis elaborãdum esse, q̃ ut ab animi nobilitate, quo deo proximè accedimus diuinamq; induimus naturam, minime degeneremus, nequando inani otio torpescens animus, ad terreni corporis fragilitatem carnisq; uitia resoluatur, illumq; tãquàm proiectũ per peruersarum cupiditatum tenebrosa præcipitia perdamus. Quare nos ita animum instituere decet, ut ipse per semet dignitatis suæ nobilitatisq; memor, dignum aliquod seipso & cogitet semper & faciat & operetur. Hoc autem solum & maxime pręstat nobis diuinæ scientię notio, quãdo eius maiestatis recordatione diuinis semper studiis occupati, res diuinas per omnia horarum momenta sagaci ac peruigili inquisitione contemplamur, & per singulos creatorũ gradus ad ipsum usq; archetypum ascẽdentes, ab illo rerum omnium inerrabilem haurimus uirtutem: quam qui negligunt, naturalibus & mundanis tantummodo confidẽtes, hi solent uariis sæpe erroribus ac fallentiis confundi, & à malis dæmonibus sæpissime falli. Diuinorum autem intelligentia purgat mentem erroribus, redditq; diuinam, uirtutem operibus nostris infallibilem præstat, & malorum omnium dæmonum fraudes & obstacula longe propellit, illosq; simul imperio nostro subiicit, etiam bonos angelos & uniuersas mundi uirtutes in nostrũ ministerium cogit, attracta uidelicet ab ipso archetypo operum nostrorũ uirtute, ad quem quum ascendimus, necesse est omnem creaturam nobis obedire, totusq; nos sequitur cœlestium chorus. Nam (ut inquit Homerus) Nullus deorum ausit in suis sedibus permanere moto Ioue: Statimq; tunc regit (ut ait Aristophanes) per aliquem deorum, cui iussa capessere phas est, qui tunc ex officio suo petitiones nostras pro uoto nostro exequatur. Cum itaq; (Princeps Illustrissime) diuinus atq; immortalis tibi datus sit animus, qui cum diuinæ prouidentiæ benignitas, procliue fatum, & naturæ liberalitas te taliter dotarunt, ut mentis acumine, & sensuum incolumitate, rerum naturalium amœna spectacula sublimesq; cœlorum ædes difficilimosq; rerum diuinarum adytus intueri, scrutari, contemplari, discernere, & diiudicare ualeas: tantarum uirtutum tuarum necessitudine tibi deuinctus, debitor sum, eti

am quæ diuinæ ac ceremonialis magiæ mysteria sine fictiōe didici, ueris sen tentiarum definitionibus sine inuidia communicare, & intelligentiam eorū non abscōdere, quicquid de his Isiaci Aegyptiorum ueteres sacerdotes, ac Chaldæi Babyloniorum prisci uates, atq; Cabalistæ Hebræorum diuini sapientes, tum Orphici, Pythagorici & Platonici, Græcorū profundissimi phi losophi, tum Indorum Bragmani, Aethiopum Gymnosophistæ, ac nostræ religionis intemerati theologi tradiderunt, & qua uerborum ui, qua signacu lorum potentia, quibus benedictionum & imprecationum carminibus, qua obseruationum uirtute tam stupenda & admiranda prodigia olim operati fuerint, in hoc tertio Occultioris philosophiæ libro tibi intimantes, & quæ uetustatis squalore obsita, & obliuiōis caligīe uelut Cimmeriis tenebris huc usq; inuoluta iacuerunt, ad lucem exponentes. Plenum igitur nunc & integrum his tribus libris Occultioris Philosophiæ siue Magiæ tibi reddimus opus, quod nos peruigili cura atq; animi pariter & corporis labore, cum maximo etiam conatu perfecimus, sermone licet incultum, re tamen plane arduissimum. Quare hanc unam ueniam me præfatum uolo, ne orationis gratiam sermonisq; elegantiam in his libris requiras, quos olim iuuenili ætate, cum esset adhuc sermo rudis informisq; oratio, scripsimus: atq; nunc nō orationis contextum sed sententiarum seriem duntaxat recognouimus: minus enim elegātiæ sermonis studuimus, succedente in eius locum uberrate materiæ. Satisq; nos officio nostro perfunctos esse arbitror, si quæ de Magię arcanis referre polliciti sumus, pro uirili nostra pręstiterimus, & à munere tibi debito conscientiam nostram liberauerimus. Sed cum nullum mihi dubium sit, conspiraturos contra me multos nasutulos sophistas, ex his qui se dei nepotes diuinitate plenissimos iactant, & de Sybillæ foliis sibi iudicium arrogant, qui hæc nostra (cum ob dissimiles suis labris lactucas, insuetumq; suis naribus amaracinum, tum etiam ex olim cōcepti aduersum me odii scintillis ægre sub cinere latentibus) nouo incendio iudicare & damnare aggressuri sint, etiam priusquàm quicquàm eorum legerint aut omnino recte perceperint. Icciirco (Princeps Illustrissime sapientissimeq; antistes) hoc opus à me tuarum uirtutum meritis adscriptum, & iam tuum effectum, insuper tuę censuræ subiicimus, & protectioni tuæ commendamus, ut si improbi & perfidi sophistæ, crassa liuoris & calūniandi insania illud arrodere uelint, ipsum tuæ discretionis perspicacia, ac iudicii candore, feliciter protegas atq; defendas. Vale felicissime.

HENRICI CORNELII AGRIPPAE DE OCCVLTIORE PHILOsophia, siue de Magia, Liber tertius, & ultimus.

De necessitate, uirtute & utilitate Religionis. Caput primum.

EMPVS EST NVNC AD ALTIOra nos conuertere, & ad eã Magiæ portionẽ, quę nos docet callere & scire leges religionũ: & quomodo ueritatem religione diuina debeamus adipisci: & quomodo animum et mentem qua sola possumus ueritatẽ cõprehendere, rite debeamus excolere. Est enim Magorum uulgaris sentẽtia, quod nisi mens atq; animus bene ualuerint, corpus bene ualere non posse. Tunc autem esse hominẽ uere sanũ, quando anima et corpus ita copulantur et inter se conueniunt, ut firmitas mentis et animi, corporis uiribus non sit inferior. Firmam autem et robustam mentem (ut inquit Hermes) consequi non aliunde possumus, quàm à uitæ integritate, à pietate, à diuina denique religione. Religio enim sacra mentem purgat, redditq; diuinam: iuuat etiam naturam, naturalesq; roborat uirtutes, quemadmodum medicus corporis iuuat sanitatẽ, et Agricola terræ uirtutem adiuuat. Quicunque uero religione relicta naturalibus tantum confidunt, solent à malis dæmonibus sæpissime falli. Ex intellectu autem religionis, contemptus medelaq; nascitur uitiorum, & contra malos dæmones tutamentũ. Denique nil deo gratius & acceptius, quàm homo perfecte pius ac uere religiosus: qui tam homines cæteros præcellit, q̃ ipse à diis immortalibus distat. Debemus nos igitur prius quidem purgatos offerre & commendare diuinæ pietati & religioni, & tũc diuinum illud ambrosianum nectar (nectar inquam, quod Zacharias propheta appellat uinũ germinans uirgines) sopitis sensibus, tranquilla mente expectare, laudantes & adorantes, supercœlestem illum Bacchum, summum deorum & sacerdotũ antistitẽ, regnationis autorem, quem bis natum ueteres cecinere poëtæ, à quo tam diuinissimi riui in corda nostra emanant.

De silentio & occultatione eorum, quę secreta in religione sunt. Caput II.

Vicunq; igitur nunc in hac sciẽtia studere affectas, tam sacrum dogma intra secreta religiosi pectoris tui penetralia silẽtio tegito, & cõstanti taciturnitate celato. Sermonem enim tanta numinis maiestate plenissimum (ut inquit Mercurius) irreligiosæ

mentis est multorum conscientię publicare: & diuinus Plato præcepit, non esse populo inuulgāda, quę sacra & arcana in mysteriis sunt. Pithagoras quoq; & Porphyrius sectatores suos silentio religioso consecrabant. Orpheus etiam ab his quos sacrorum ceremoniis initiabat, silentii iusiurandum cū terribili quadam religionis autoritate exegit, ne religionis secreta prophanis auribus proderentur: unde in carmine de uerbo sacro canit:

Orpheus.
Vos qui uirtutem colitis, uos ad mea tantum
Dicta aures adhibete, animosq; intendite uestros.
Contrà qui sacras leges contemnitis, hinc uos
Effugite, procul hinc miseri, procul ite prophani.
Tu uero qui diuina specularis, & alta
Mente capis Musæe, uoces complectere, & illas
Aspiciens sacris oculis sub pectore serua.
Hocq; iter ingressus, solum illum suspice mundi
Ingentem autorem, solum interituq; carentem:
Quem nos præsenti quis sit, sermone docemus.

Maro.
Apud Vergilium etiam de Sibylla legimus:
Aduentante dea, procul ò, procul este prophani:
Conclamat uates: totoq; absistite luco.

Hinc & in sacris Eleusinę Cereris celebrandis, initiati solum admittebantur, agēte hoc præcone, qui procul esse prophanum uulgus acclamabat, & apud Esdram legimus idem præceptum, de Hebræorū Cabalistis arcanis, his uersibus explicatum. Tradas eos libros sapientibus de populo, quorū corda scis capere posse, & seruare secreta hęc. Iccirco religiosa Aegyptiorū uolumina & ad ceremoniarum arcana pertinentia, ex charta hieratica, hoc est sacrata cōficiebantur: in his literas ignorabiles perscribebant, quas sacras uocant. Macrobius, Marcellinus & cæteri, hieroglyphicas appellari tradunt: ne scilicet à prophanis, eiusmodi scripta nosci possent, quod etiā Apuleius testatur his uerbis: Peracto inquiens sacrificio, de opertis adyti, profert quosdam libros, literis ignorabilibus prænotatos, partim figuris huiusmodi animaliū, concepti sermonis, compendiosa uerba suggerētes: partim nodosis, & in modū rotæ tortuosis, capreolatimq; condensis apicibus, à curiositate prophanorū, lectione munita. Silentes igitur & occultantes quæ secreta in religiōe sunt, erimus eius sciētiæ digni discipuli. Silētii enim fides (ut inquit Tertullianus) religionibus debet: qui uero secus agūt, periculo sunt proximi. Vnde Apuleius, de arcanis sacrorū: Dicerem si dicere liceret, cognosceres si liceret audire, sed parem noxam contraherent aures & linguæ temerariæ curiositatis. Sic legimus Theodotum tragœdiarum poëtam, cum nonnulla ex Iudaicæ scripturæ mysteriis, ad fabulam quandam referre uellet, luminibus priuatum, Theopompus quoq; qui cœperat nonnulla ex lege diuina transferre in Gręcam linguam, turbatione mētis quadam & animi ilico perculsus est: unde postea

Tertullianus. Apuleius.

magnopere deũ orans, quare id sibi contigisset, responsum accepit per somniũ, quia res diuinas lenocinio inquinaret, in publicũ promulgaret. Numenius etiã quidam occultorũ curiosior, offensam numinũ contraxit, quod Eleusinæ deæ sacra interpretando euulgauisset. Somniauit enim Eleusinas deas habitu meretricio ante apertũ lupanar prostantes, quod cũ admiraret, irate responderũt, ab ipso se aditu pudicitię suæ ui abstractas, & passim adeũtibus prostitutas: per quod admonitus est, ceremonias deorũ numine inuulgandas esse. Ideo antiquorũ studiũ semper fuit, dei & naturæ sacramenta inuoluere, & uariis ęnigmatibus obtegere: quã legem sic obseruarũt Indi, Brachmanes, Aethiopes, Persę, Aegyptii. Hinc Mercuri⁹, Orpheus, oẽsq; antiquates, & philosophi, Pythagoras, Socrates, Plato, Aristoxenus, Ammonius, inuiolabili fide seruarũt. Hinc Plotinus, & Origenes, cæteriq; Ammonii discipuli, ut narrat Porphyrius in libro de educatiõe & disciplina Plotini, iurarũt ne Magistri dogmata ederẽt: & qa Plotinus, uiolato iureiurãdo Ammonio pręstito, sacramẽta publicauit, in trãsgressiõis pœnã, ut nõnulli adserũt, horrẽdo pediculorũ edulio consumptus est. Ipse etiã Christus dũ adhuc in terris ageret, ea lege & ratiõe loquut⁹ est, ut tantũmodo secretiores discipuli intelligerẽt mysteriũ uerbi dei, cæteri aũt solas parabolas sentirẽt: præcipiẽs insuper non dandum sanctum canibus, nec margaritas exponendas porcis. Ideo inquit propheta: Abscondi in corde meo eloquia tua, ut non peccẽ tibi. Non decet itaq; arcana quæ inter paucos sapientes solo ore communicanda sunt, publicis committere literis. Quare ueniam mihi dabitis, si multa ea q́; potiora, ceremonialis magiæ arcana sacramenta, silentio fuerim prætergressus. Satis autem me facturum arbitror, si ea quæ scitu necessaria sunt referemus, atq; uos ab huius libri lectione non abeatis mysteriorum illorum omnino inanes: sed ea lege hæc uobis communicata sunto, qua Dionysius adstringit Timotheum, uidelicet ut ab his qui percipiunt, indignorum nõ exponantur arcana, sed inter sapientes collecta, ea qua decet reuerentia custodiantur. Illud præterea uos in hoc initio admonitos esse uolo, quod quẽadmodum ipsa numina detestantur publica, atq; prophana, amantq; secreta, sic experimentum omne magicum, fugit publicum, quærit occultari, silẽtio roboratur, propalatione autem destruitur, nec completus inde sequitur effectus. Patiuntur enim hæc omnia iacturam, cum loquacibus & incredulis animis ingerũturp. Oortet igitur magicum operatorem, si fructum inde consequi uelit, secretum esse, ac nullis neq; opus suum, neq; locum, neq; tẽpus, neq; desideriũ, neq; uoluntatẽ suam propalare, nisi aut præceptori, aut coadiutori, siue socio qualẽ etiã oportebit esse fidelẽ, credentẽ, & taciturnũ, & à natura, aut institutiõe dignificatũ. Siquidẽ ipsa etiã socii loquacitas, incredulitasq́;, atq; indignitas, in omni operatione effectũ impedit atq; disturbat.

Quæ dignificatio requiratur, ut quis euadat in uerum Magum, & mirandorum operatorem. Cap. III.

Irca principiū primi libri huius operis, loquuti sumus qualē oporteat esse magum: nunc uero narrabimus rem arcanam, necessariā, & secretam, unicuique qui in hac arte operari affectat, quæ est principium & complementum & clauis omnium magicarum operationum: & ipsa est dignificatio hominis ad hanc tam sublimem uirtutem ac potestatē. Requirit enim hæc facultas in homine mirandam dignificationē: ipse enim qui in nobis est intellectus, summa mens animæ, solus est mirandorū operator: qui cū fuerit nimio carnis demersus cōmercio, & circa sensibilē corporis animā occupatus, nullū meretur diuinarum substantiarum imperiū: ideoq; multi frustra hanc artē prosequuntur. Oportet nos itaq; qui ad tantam celsitudinem nitimur, duo potissimū meditari: unum uidelicet qua ratione affectus carnales, caducumq; sensum, materialesq; passiones deseramus. Alterū qua uia, & quo modo, ad purum ipsum intellectū, deorumq; uirtutibus coniunctum ascendamus, sine quibus haud feliciter unquàm ad rerum secretarum scrutinia, atq; ad mirabilium operationum uirtutem scandere possumus. In his enim tota consistit dignificatio, quam prestant natura, meritū, & ars quędam religiosa, naturalis dignitas: ipsa est corporis organorūq; optima dispositio, animā ipsam nulla crassitudine obscurās: nec ullo tumultu, aut humore pręueniens: & hæc prouenit à situ, motu, lumine, & influentia corporum, animarumq; cœlestiū, quæ in genesi cuiusq; uersantur: ut sunt quorum nona domus per Saturnū, Solem, Mercuriūq; fortunata est. Mars etiā in nona domo, spiritib⁹ imperat. Sed de his copiose tractatur in libris astrorū. Qui uero talis non fuerit, necesse est ut naturæ defectum, educatione, optimoq; regimine, & rerum naturalium prospero usu, reconpenset, quousq; omni perfectione intrinseca & extrinseca completus euadat. Hinc tanta diligentia cauetur in lege Mosaica de sacerdote, ut sit impollutus à mortuo, à muliere uidua, à menstruata: quòd sit liber à lepra, à fluxu sanguinis, ab hernia: sitq; integer in omnibus membris: non cæcus, non claudus, non gibbus, non naso deformi. Et Apuleius in Apologia sua dicit puerum magico carmine diuinationi initiandum, oportere eligere sanum, incolumem, ingeniosum, decorum, integrum, animo solertem, & ore facundū, ut in eo diuina potestas quasi bonis ædibus uersetur: atque ipse pueri animus cito expertus, ad diuinitatem suam redigatur. Meritoria autem dignitas duobus perficitur, doctrina uidelicet & opere. Doctrinæ finis est, uerū cognoscere. Oportet ergo sicut circa principium primi libri dictum est, in tribus illis facultatibus eruditum & expertum esse: deinde sublatis impedimentis, animam ipsam contemplationi penitus admouere: & in seipsam conuertere. Inest enim nobis ipsis rerum omniū apprehensio & potestas. Prohibetur autem quo minus his fruamur, per passiones ex generatione nobis obstātes, per imaginationes falsas, & appetitus immoderatos: quibus expulsis, subito adest diuina cognitio atq; potestas. Operatio autem religiosa, nō minorem efficaciam sortitur, quę

sæpe etiam se sola efficax est ad acquirendam nobis deificam uirtutem. Tanta enim est uirtus sacrorum operum rite factorum exhibitorumq́;, ut etiam licet non intellecta, pie tamen & integre obseruata, stabiliq́; fide credita, nō minorē habeant efficaciā, nos diuina potestate decorare. Quę uero arte religiōis acquirit̃ dignitas, ipsa religiosis quibusdā ceremoniis, & expiationibus, consecrationibus, sacris'que ritibus perficitur ab eo, cuius spiritum publica religio consecrauit: qui potestatem habet impositionis manuū, & initiandi uirtute sacramentali, ex qua imprimitur character diuinæ uirtutis atque potestatis. quem uocant diuinum consensum, quo homo diuina natura subnixus, & quasi cœlitum consors effectus, insitam numinis gerit potentiam: & hic ritus inter ecclesiastica sacramenta relatus est. Si igitur nunc fueris homo sacra religionis mente perfectus, qui pie constantissimeq́; de religione sentias, & sine hæsitatione credas, fuerisq́; talis cui autoritas sacrorum, naturaq́; præ cæteris contulerint dignitatem, quē numina minime contemnant, poteris orando, consecrando, sacrificando, inuocando, uirtutes spirituales atq; cœlestes attrahere, & rebus tuis quibus uelis imprimere, omneq́; scientiæ magicalis opus ea ipsa uiuificare. Quisquis autem præter autoritatem officii, absq; sanctitatis & doctrinæ merito, præter naturæ educationisq́; dignitatē aliquid in magicis operari præsumpserit, sine fructu laborabit, ac se simul & credētes sibi, decipiet: ac numinum indignationē cum periculo incurret.

De duabus ceremonialis Magię adminiculis, religione & superstitione. Cap. IIII.

DVO sunt quę regunt omnem ceremonialis Magię operationē, religio uidelicet & superstitio. Religio ipsa, est diuinorū assidua contemplatio, piisq́; operibus cum deo diuinisq́; numinibus religatio, per quam reuerēti famulatu, digna illis ueneratio, & cultus sanctificatio impenditur, ceremoniæq́; diuini cultus rite exercentur. Est itaq; religio, disciplina quædam externorum sacrorum ac ceremoniarū, per quam rerum internarum & spiritualium, tanquàm per signa quędam admonemur: quæ ita nobis à natura insita est, ut plus illa, quàm rationabilitate, à cæteris animantibus discernamur. Quicūq; igitur ea neglecta, naturalium uiribus (ut supradiximus) tantūmodo confidunt, solēt à malis dæmonibus sæpissime falli. Iccirco qui religiosius sanctiusq́; eruditi sunt, nec arborē plātant, nec uineā inserunt, nec modicū quoduis opus absq; diuina inuocatiōe adgrediūtur, sicut ad Colossenses præcipit doctor gentiū, inquiēs: Quęcunq; feceritis, in uerbo aut opere, omnia in nomine domini Iesu Christi facite, gratias illi agētes & deo patri per ipsum. Religiōis igit̃ uires, physicis ac mathematicis uirtutibus superaddere, tantū abest à culpa, ut nō adiungere, sit impiū scelus. Hinc in libro senatorū ait Rabi Henitia: Quicūq; omissa bn̄dictione, aliqua creaturarum fungit̃, hāc ueluti furto & rapina, à deo & ecclesia

usurpasse creditur: de quo scriptum est per Solomonem: Qui rapit aliquid à patre aut matre, particeps est uiri subuersoris. Pater autem deus est, mater uero ecclesia, sicut scriptum est: Nunquid non ipse est pater tuus, qui posse dit te? Et alibi: Audi fili disciplinã patris tui, & ne dimittas legem matris tuę. Nihil deo magis displicet, quàm negligi, quàm contemni: nihil placet magis, quàm uenerari, quàm adorari. Hinc nullam mundi creaturam religionis permisit expertem, cuncta deum uenerantur, cuncta precãtur (ut inquit Proculus) hymnisq; concinnant ad ordinis sui duces. Sed alia quidem naturali modo, alia sensibili, alia rationali, alia quidẽ intellectuali: & omnia suo modo, iuxta Canticum trium puerorum, benedicunt dño. Religionis autẽ ritus, ceremoniæq;, pro tempoꝝ regionumq; uarietate, diuersi sunt: & unaquæq; religio boni aliquid habet, quod ad deum ipsum creatorẽ dirigitur: & licet unam solam Christianã religionem deus approbet, cæteros tamẽ eius gratia susceptos cultus, non penitus reprobat: & si non æterno, temporaneo tamen præmio irremuneratos non relinquit: uel saltẽ minus punit: impios uero & penitus irreligiosos, tanq̃ hostes odit, fulminat, & exterminat: maior enim est illoꝝ impietas, q̃ eorum qui falsam & erroneam religionem secuti

Lactantius. sunt. Nulla enim religio (teste Lactantio) tam erronea, quæ non aliquid sapientiæ contineat: qua ueniam illi habere possunt, qui summũ hominis officium, si non re ipsa, tamen proposito tenuerunt. Ad ueram autẽ religionem homo per seipsum peruenire non potest, nec nisi doceatur à deo. Omnis itaque cultus qui à uera religione alien⁹ est, superstitio est: & omnis ueneratio, quæ plus exhibet in cultum diuinum q̃ uera religio, etiam superstitio est. Similiter & illa, quæ exhibet cultum diuinum, uel cui non debet, uel eo modo quo nõ debet. Cauendũ est igitur summopere, ne quãdo peruerso aliquo superstitiõis cultu, summo ac omnipotẽti deo, sacrisq; sub illo numinibus fiat iniuria: hoc enim & nefariũ esset, & philosophis indignissimum. Superstitio itaq;, licet à uera religione aliena sit, nõ tamẽ tota, aut oĩs reprobata est, quoniam in multis etiã toleratur, & à religiõis antistitibus obseruatur. Dico autem superstitionem eam maxime, quæ est similitudo quædã religionis, quę quatenus imitatur, quicquid in religione est, ex miraculis, ex sacramentis, ex ritibus, ex obseruationibus, & eiusmodi cæteris, haud paruam inde nanciscitur potentiam: non minorem etiam uim sortitur ex credulitate operantis. Quantum enim possit constans credulitas, in primo libro dictũ est, & apud uulgus palàm notum est. Credulitatem igitur requirit superstitio, quemadmodum religio fidem. Tanta siquidem potest cõstans credulitas, ut etiam miracula operetur in opinionihus & operationibus falsis. Quilibet enim in sua religione, etiam falsa, modo firmissime credat ueram, spiritum suum ea ipsa credulitatis ratione eleuat, donec adsimiletur spiritibus illis, qui sunt duces & principes eiusdem religionis: eaq; operetur, quæ ratio & natura non discernunt. Hæsitatio autẽ credulitatis, & diffidentia, omne opus, non mo-

do in superstitione, sed etiam in uera religione infirmant, & effectum quæsitum, licet fortissimorum experimentorum eneruant. Quomodo autem superstitio imitetur religionem, ista tibi exmpla ostēdunt: uidelicet, quādo excommunicantur uermes & locustę, ne noceant frugibus: quādo baptizantur campanæ, & imagines, & eiusmodi plura. Quia uero prisci illi magi, & qui eius artis autores apud ueteres extiterunt, fuerunt Chaldęi, Aegyptii, Assyrii, Persæ & Arabes, quorum religio omnis peruersa erat, & idololatria inquinata, cauendum nobis summopere est, ne permittamus illorum errores supra nostræ catholicæ religionis rationes militare. Hoc enim blasphemū esset, & maledictioni subiectum: & ego etiam blasphemus essem in hac scientia, si uos de illis non admonerem. Vbicunque ergo huiusmodi à nobis scripta reperietis, scitote illa uobis ex alienis autoribus narrata, & me uobis non pro ueritate tradita, sed pro coniectura, quæ est affinis ueritati, & imitatiōis instructio, in his quæ uera sunt. Oportet igitur ex illorum erroribus, ueritatem nos colligere: quod quidē non nisi profundæ intelligentiæ, integræ pietatis, difficilis & laboriosæ diligentię, existit opus: & sapiētia, que de omni malo nouit extrahere bonum, & obliqua omnia adaptare in rectum, usum eorū quæ gubernat, sicut de hoc exemplum dat Augustinus de carpētario, cui necessaria & opportuna sunt instrumenta obliqua & complicata, non minus quàm recta.

De tribus ducibus religionis, qui nos ad ueritatis semitam perducunt. Cap. V.

RES sunt religionis duces, qui nos ad ueritatis semitam usque perducunt, & qui religionē totam gubernant: in quibus tota cōsistit, scilicet amor, spes, atque fides. Amor enim uehiculum animæ, omniū præstantissimus, supernè ab intelligibilibus usq; ad inferiora descendens, ad diuinam pulchritudinem mentem nostrā congregat atq; conuertit: nos quoq; in omni operatione cōseruat, & effectus ad uota largitur, uirtutē supplicationibus nostris subministrās: sicut apud Homerum legitur, Chrisen Apollo supplicantē exaudiuit, quia multū sibi amicus erat: & de Maria Magdalena legitur in Euangeliis: Dimittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. Spes uero immobiliter ad ea quæ appetit suspensa, quādo indubia atque imperturbata fuerit, nutrit animum & perficit, in bono singulatim oīa sistens. Fides uero uirtus omniū superior, quatenus non humanis commentationibus, sed diuinæ reuelationi tota innititur, per uniuersum omnia lustrat: nam cum ipsa superne à primo lumine descendat, atque illi uicinior existat, longe est nobilior atque excellentior, quàm sciētiæ, & artes, & credulitates à rebus inferioribus, per reflexionem à primo lumine acceptam, ad intellectum nostrum accedentes. Denique per fidem efficitur homo aliquid idem cum superis: eademq; potestate fruitur. Hinc Proclus ait: Sicut fides quæ est credulitas, infra scientiam est,

Iliados 1

Proclus

ſic fides quæ eſt uera fides, eſt ſuperſubſtantialiter ſupra omnem ſcientiam & intellectum, nos deo immediate coniungens. Eſt enim fides omnium miraculorum radix, qua ſola (ut Platonici teſtantur) ad deum accedimus, diuinamq; adſequimur protectionem uirtutemq;. Sic legimus Danielem leonũ pericula euaſiſſe, quia credidit deo ſuo, & Hęmorroiſſę ait Christ⁹: Fides tua te ſaluã fecit: & à cæcis petẽtibus lumẽ, fidẽ reqſiuit dicẽs: Creditis quod poſſim uos illuminare? ſic Pallas apud Homerũ his uerbis conſolať Achillem:

Iliad. 1 Veni ego pacificatura tuam iracundiam ſi credideris.

Linus. Iccirco Linus poëta canit credenda eſſe omnia, quia facilia deo omnia ſunt: nihil eſt ei impoſſibile, ergo nihil incredibile. Credentes igitur quæ ad religionem pertinent, eorum nanciſcimur uirtutem. Vbi uero de fide defecerimus, nihil admiratione, ſed pœna dignum operabimur: quemadmodum de hoc apud Lucam exemplum legimus, ſub his uerbis: Tentauerunt ergo quidam de circumſtantibus Iudęis exorciſtis, inuocare ſuper eos qui habebant malignos ſpiritus, nomen IESV dicentes: Adiuro uos per IESVM quem Paulus prædicat. Reſpondens autem ſpiritus nequam dixit eis: IESVM noui, & Paulum ſcio: uos autẽ qui eſtis? Et inſiliens homo in eos in quo erat dæmonium peſſimum, & dominatus amborũ, inualuit contra eos: ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa.

Quomodo his ducibus anima humana ſcandit in naturam diuinam, efficiturq; miraculorum effectrix. Cap. VI.

Mens itaq; noſtra pura atq; diuina, religioſo amore flagrãs, ſpe decora, fide directa, poſita in culmine & faſtigio humani animi, ueritatem attrahit, omneſq; rerum tam mortaliũ quàm immortalium ſtatus, rationes, cauſas & ſcientias, in ipſa ueritate diuina, tanquam in quodam æternitatis ſpeculo intuetur, ſubito comprehendens. Hinc prouenit, quòd nos in natura conſtituti, ea quæ ſupra naturã ſunt cognoſcimus, ac inferiora quęque intelligimus, atque non modo ea quæ ſunt, & quæ fuerunt, uerumetiam eorum quæ mox fient, & quæ longe pòſt futura ſunt, aſſidue recipimus oracula. Pręterea non ſolum in ſcientiis, & artibus, & oraculis mens eiuſmodi uirtutem ſibi diuinam uendicat, uerumetiam in rebus quibuſq; per imperium tranſmutandis, miraculoſam ſuſcipit potentiam. Hinc prouenit nos in natura conſtitutos, aliquando ſupra naturam dominari: operatiõeſq; tam mirificas, tam ſubitas, tam arduas efficere, quibus obediant manes, turbentur ſydera, cogantur minima, ſeruiant elementa: ſic homines deo deuoti, ac theologicis iſtis uirtutibus eleuati, imperant elemẽtis, pellunt nebulas, citant uentos, cogunt nubes in pluuias, curant morbos, ſuſcitant mortuos: quæ omnia apud uarias gentes facta fuiſſe, canunt poëtæ, recitant hiſtorici: atq; ea ipſa fieri poſſe, ſplendidiſſimi quiq; philoſophi unà cũ Theologis confirmant: ſic prophetæ, ſic apoſtoli, ſic cæteri uiri maximis claruere potentiis. Sciẽdum ergo, quòd ſicut per primi agentis inflexũ,

ſæpe producitur aliquid ſine cooperatione mediarum cauſarum,ſic etiam per ſolum opus religionis, fit aliquòd ſine applicatione naturalium cœleſtiumq; uirtutum:ſed nemo poteſt operari per puram & ſolam religionem, niſi qui totus factus eſt intellectualis. Quicunq; autem ſine admixtione aliarum uirtutum, per ſolam religionem operatur, ſi diu perſeuerauerit in opere, abſorbetur à numine, nec diu poterit uiuere. Quicunque autem non purificatus acceſſerit,ſuperinducit ſibi iudicium & traditur ad deuorandum ſpiritui nequam.

Neceſſariam eſſe Mago ueri dei cognitionem,& quid de Deo ueteres ſenſerunt Magi atq; philoſophi.

Caput VII.

Voniam omnium rerum eſſe atq; operari,à ſummo deo omniũ creatore dependet, deinde etiã à cæteris numinibus, quibus etiã fabricandi creandiq; poteſtas data eſt, non quidem principaliter ſed ratiõe inſtrumẽtali in primi creatoris uirtute (req; enim omnium principium,prima cauſa eſt: quod aũt à ſecũdis cauſis producitur, idem magis à prima producitur, quæ & ſecundarum cauſarum productrix eſt: quos iccirco ſecundarios deos nuncupamus)neceſſe igitur eſt magum quenq; ipſum deum omniũ productorem & primã cauſam cęteroſq; deos ſiue numina (quas ſecũdas cauſas dicim⁹) cognoſcere:& quo cultu,q̃ ueneratione,quibus ſacris,uniuſcuiuſq; conditioni conformibus colendi ſunt ſinguli,nõ ignorare. Quicũq; enim inuocatis diis, illos nõ proprio honore proſequitur,nec illis quod cuiq; congruit rite diſtribuit,illorũ pręſentiam & optatos ab illis effectus nõ adſequitur:quemadmodũ in harmonia,ſi una chorda frãgatur,tota ſubito diſſonat:nonnunq̃ etiã periculũ cũ pœna incurrit,ſicut ſcriptum eſt de Aſſyriis,quos tranſtulit Salmanaſar in Samariã,quia ignorabant legitima dei terræ, immiſit in eos dñs leones, qui interfecerunt eos, eò quod ignorabant ritum dei terræ.Nunc igitur quid ueteres magi & philoſophi de deo conſonũ ſenſerint uideamus.Legimus enim qđ Nicocreonte tyrãno Cypriorum quondam quis ſummus deus foret interrogãte,Serapidis illi reſpondiſſe oraculũ, illũ pro maximo deo habendũ cuius caput cœlum eſſet,uenter maria,pedes terra,aures in ipſo æthere locarentur,oculi præfulgentis ſolis lumen:cui haud abſimile cecinit Orpheus in his uerſibus:

Sydereæq; domus rex eſt & Iupiter ipſe, Orpheus.
Principium atq; ortus:uerum uis una deuſq;
Vnus,& omnipotens,regali in corpore cuius
Singula ponuntur,tellus,unda,ignis & aër:
Nox ſimul atq; dies,ſapientia,primaq; origo.
At iucundus amor,magno hoc in corpore regis
Sunt Iouis excelſi:ceruicem nanq; uidebis,
Cœli ſuſpiciens reuerentia magnaq; tecta,

Hoc caput auricomum, flaui de uertice crines
Stellarum rutilant radii, dehinc aurea pandit
Cornua bina caput capitisq́; similima tauri.
Vnum est ortus ipse occasus. & aliud:
Ast oculis fulgens ingenti lumine Phœbus,
Lunaq́; purpureo Phœbi redimita colore
Præscia uenturi mens constat regius æther
Quam strepitus nullus, nec uis, nec fama latere
Arcanum ue potest, penetratq́; per omnia uictrix.
Præterea inuictum corpus, sine fine modoq́;
Panditur, ast humeri magni quoq; pectora lata.
Est aër, alas quoq; uentis possidet ille.
His ad cuncta uolans, Euro est uelocior ipso.
Tum sacer antiqua matre ex Tellure tumescit
Venter, & ex altis consurgit montibus ingens:
Quem medio pontus subcingit rite sonorus.
Vltima præterea terrarum limina, & ampli
Fundamenta globi, furibundaq́; tartara, plantas
Esse pedum, magni constat rectoris Olympi.
Hic cum sub terris celasset cuncta, deinde
Ex imis repetens, in lucem protulit almam.

Vniuersum itaq; mundum Iouem arbitrantur: atq; sane ipsius mundi mentē quæ in seipsa mundū continens produxit: unde Sophocles, in ueritate inquit: Solus unus est deus, qui cœlū hoc & terrā capacem condidit. Et Euripides inquit: Vides'ne excelsum, qui illū infinitū ætherē, & terram undiquaq; cōplectitur ulnis? Hūc crede Iouē, hūc arbitrare deū. Vnde Ennius poëta canit:

Sophocles. *Euripides* *Ennius.*

Aspice hoc sublime candens, quem inuocant omnes
Iouem.

Porphyrius Vniuersus igitur mundus Iupiter est (ut inquit Porphyrius) animal ex animalibus, deus ex diis constitutus. Iupiter autem est inquantum intellectus est à quo uniuersa producuntur, cuncta creans intelligendo. Hinc Orpheus de uerbo sacro canit.

Orpheus.

Vnus perfectus deus est, qui cuncta creauit:
Cuncta fouens, atq; ipse ferens super omnia sese.
Qui capitur mente tantum, qui mente uidetur:
Qui nullumq́; malum mortalibus inuehit unquam
Quem præter non est alius. Et paulo post:
Ipse est principium, mediumq́; & exitus idem.
Priscorum hæc nos docuerunt omnia uates:
Quæ binis tabulis deus olim tradidit illis.

Vocatq́; ipsum in eodem carmine, Mundi

Ingentem autorem solum,interituq; carentem.

Zoroastes quoque in sacra historia de rebus Persicis sic deum definit: Deus est inter omnia quæ labem nullam & corruptionem sentiunt,primus: ingenitus,nec interiturus unquàm,partium expers,sibiq; ipsi similimus,bonorum omnium auriga & autor,rerum pater omnium,optimus ac prudẽtissimus,sacrum iustitiæ lumen,absolutissima naturæ perfectio,eiusq; inuentor ac sapientia. Apuleius autem describit ipsum basileum,hoc est regem,totius rerum naturæ causam,rationem,& originem initialem,summũ animi genitorẽ,æternum,animantiũ sospitatorem, sine propagatiõe genitorẽ,neq; loco,neq; tẽpore,nec ulla uice comprehensum,eoq; paucis cogitabilẽ, nemini effabilem. Hinc itaq; summũ deum Euripides Iouẽ præcipit nominãdum: per cuius caput cecinit Orpheus uniuersa in lucem processisse: cæteras aũt potestates, ministras esse cẽsendas: quæ uidelicet extra deum sunt, & ab ipso separatæ. Hinc ipsi dei ministri,& intelligentiæ separatę,à philosophis nuncupantur. Huic itaq; summo Ioui,illiq; soli,cultũ religiosum deberi dicunt: cæteris uero numinibus non deberi nisi propter ipsum. Deus quid.

Quid de diuina trinitate ueteres senserint philosophi. Cap. VIII.

Augustinus atq; Porphyrius testãtur,Platonicos,tres in deo personas posuisse,quarum primam uniuersitatis patrem appellãt: secundam,filium atq; primam mentẽ uocant: etiã à Macrobio sic dictam: tertiam spiritum,siue animam mundi: quam etiam Vergilius ex Platonis opinione spiritum uocat,ubi canit:

Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus
Mens agitat molem.

Dei filium,primam mẽtem,diuinum scilicet intellectum,tradunt Plotinus & Philo,à deo patre manantem,quemadmodum abs loquente uerbum: uel sicut à lumine lumen. Hinc & uerbum,& sermo,& splendor dei patris,nomina accepit: diuina enim mens, cum se unico & nunquàm interrupto actu, absq; ulla internotione,aut uicissitudine,intelligit summum bonum: prolẽ & filium in se progenerat, quæ est plena intelligentia,plena sui imago,& plenũ mundi exemplar: quod Ioannes noster,& Mercurius uerbũ nominant, siue sermonem: Plato dei patris filium: Orpheus uero Palladem ex Iouis capite natam, hoc est sapientiam. Hæc est altissima dei parentis imago, quadã tamẽrelatione,aut aliquo intrinseco absoluto,tanquàm genita distincta à generãte,quæ apud Ecclesiasticum ait: Ego ex ore altissimi prodii,primogenita ante omnem creaturam. Filium autem hunc cum patre unum & eundem in essentia deum esse testatur Iamblichus,deũ uidelicet suipsius patrem filiumq; nominãs. Mercurius quoq; Trismegistus in Asclepio,dei filium diuersis in locis affirmat. Inquit enim: Deus meus atq; pater, mentem sibi aliam opificem peperit. Et alibi: Monas gignit monadem,& in se suum reflectit ardorem. & in Pimandro (ubi uaticinari uidetur de futura lege gra-

tiæ ac de regeneratiõis mysterio) ait, regeneratiõis autor est filius dei homo, unius uoluntate dei. Vocat etiam deum utriusq; sexus fœcunditate plenissimũ. Similiter Indorum philosophi adserunt mundum esse animal partim masculum atq; fœminã: & Orpheus naturam mundi Iouemq;, mundanum marem simul appellat & fœminam: adseritq; utrũq; diis sexum inesse. Hinc in Hymnis Mineruam sic alloquitur: Vir quidem & fœmina producta es. Et Apuleius in libro quem scripsit de Mundo, ex Orphica theologia hunc uersiculum traduxit de Ioue:

Iupiter & mas est & fœmina, nescia mortis.

Et Vergilius de Venere inquiens, canit:

Maro. Descendo, ac ducente deo.

Et alibi, de Iunone siue Alecto intelligens, inquit:

Nec dextræ oranti deus abfuit.

Et Tibullus canit:

Tibullus. Qui Veneris magni uiolaui numina uerbo.

Et Carenus populus deum Lunam mirifica ueneratione coluisse legitur. Ex hac plena summæ fœcunditatis intelligentia, amor producitur, ligans intelligentiam cum mente: & eo amplius, quanto immensa proportione sibi intimior est q̃ aliæ proles cum eorum parentibus, quæ est tertia persona, scilicet spiritus sanctus. Adducit etiam Iamblichus Chaldæorum oracula, ponẽtia in deo paternam potestatem: Intellectus à patre emanationem amorẽq; igneum à patre filioq; procedentẽ, eundemq; deum. Hinc apud Plutarchũ legitur, gentiles deum descripsisse, esse ipsum spiritum intellectualẽ & igneum, non habentem formam, sed transformãtem se in quodcunq; uoluerit, & coæquantem se uniuersis. Et in Deuteronomio legitur: Deus ignis consumens est. De quo & Zoroastes ait, omnia uno ab igne genita esse. Et Heraclitus Ephesius cuncta ex igne genita esse docuit. Hinc diuinus Plato, deum in ignea essentia habitare posuit, intelligens uidelicet, inenarrabilẽ dei in seipso splendorem, & circa seipsum amorem. Et apud Homerũ legimus, æthera esse regnum Iouis, ubi canit:

Homerus. Iuppiter obscurans nebulas, & in æthere regnans.

Et idem alibi:

Sors Iouis est cœlum, nebulis sedet æthere lato.

αἴθω. ἀήρ. Dicitur autem æther iuxta Græcorum grammaticam, ab ætho, quod significat ardeo, & aër spiritus, quasi æthaër, id est, ardẽs spiritus. Hinc Orpheus æ-
πυρίπνον. thera appellauit pyripnon, ideſt igneum spiraculum. Pater ergo, & filius, & spiritus amatorius, idemq; igneus, uocantur à theologis tres personæ: quas etiam Orpheus in adiurationibus his uerbis inuocat: Cœlum adiuro te, dei magni sapiens opus. Vocem adiuro te patris, quam locutus est primũ, quando mundum uniuersum suis firmauit consiliis. Easdem confitetur Hesiodus, sub Iouis, Mineruæ & Bulæ nominibus, in Theogonia sua, duplicem Io

uis partum his uerbis enuncians: Primam certe filiam cæsiis oculis Tritoniam, æqualem habenti patri potentiam, & prudentem Bulen, hoc est consilium. Quod Orpheus in præfatis uersiculis pluraliter protulit, propter duplicem eius emanationem: producitur enim à Ioue & Minerua pariter. Ipseq; Augustinus libro quarto de Ciuitate dei, testatur Porphyrium Platonicum tres in deo personas posuisse: primam, quam patrem uniuersitatis appellat: secundam, quam primam mentem, & filium à Macrobio dictum: tertiam, animam mundi, quam Vergilius ex Platonis opinione spiritum uocat, inquiens:

Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus
Mens agitat molem.

Est igit deus, ut inquit Paulus, à quo omnia, in quo omnia, & per quē omnia A patre enim tanq̃ à primo fonte emanant omnia: in filio uero tanq̃ in piscina suis ideis collocantur omnia: per spiritū sanctū uero explicantur omnia, & propriis gradibus singula distribuuntur.

Quæ sit uera de Deo & sanctissima Trinitate orthodoxa fides. Caput IX.

Ecreuerunt doctores catholici populusq; fidelis, ita sentiēdum ac profitendum esse, quòd unus sit solus uerus deus, increatus, immensus, omnipotens, æternus, pater, filius, spiritus sanctus, tres quidem personæ, sibiinuicem coęternæ & coæquales: una tamen essentia & substantia, naturaq; simplex omnino. Hæc est fides catholica, hæc est orthodoxa religio, hæc est Christiana ueritas, ut unum deum in trinitate, & trinitatem in unitate ueneremur: neq; confundentes personas, neq; substantiam separātes. Pater ab æterno genuit filium, suamq; illi dedit substantiā: ac nihilominus retinuit. Filius quoq; nascendo, patris accepit substantiam: non tamē personam propriam patris adsumpsit, neq; pater illam in filium transtulit: sunt enim ambo unius & eiusdem substantiæ, sed diuersarum personarum. Filius quoq; hic licet patri coæternus sit, ex substātia patris ante secula genitus, tamen nihilominus ex substantia uirginis in seculo natus est, & uocatum est nomen eius Iesus: perfectus deus, perfectus homo, ex anima rōnali & hūana carne subsistēs: cui nihil humanū defuit, p̃ter peccatū. Necessarium est igitur credamus, quia dn̄s noster Iesus Christus dei filius deus & homo est: una persona, duæ naturæ. Ante secula genitus est deus sine matre: in seculo natus est homo sine patre, de uirgine, & ante & post partum incorrupta: passus in cruce mortuus est, sed in cruce uitam restaurauit, & mortem morte resoluit: sepultus est, & descendit ad inferos, sed animas patrum eduxit ex inferis: & resurrexit per uirtutem propriam tertia die, ascen-

dit in cœlos,& misit spiritum suum paracletum, & uenturus est iudicare uiuos & mortuos, ad eius'que aduentum omnes homines resurrecturi sunt in carne sua, & reddituri sunt de factis propriis rationem. Hæc est uera fides, quam si quis non crediderit, uel de qua si quis dubitauerit, à spe uitę ac salutis æternæ alienus est.

De emanationibus diuinis, quas Hebræi Numerationes, alii attributa, Gentiles, deos & numina nuncupabāt: deq; decem Sephiroth ac decem sacratissimis dei nominibus illis præsidentibus, eorundemq; interpretatione. Caput X.

DEus ipse, licet in trinitate personarum unitissimæ essentię sit, esse tamen in eo multa quædam numina, ueluti radios ex eo emanantes, non ambigimus, quos gentium philosophi deos, Hebręorum magistri Numerationes, nos attributa uocamus, ut sapientiam, quam Orpheus Palladem: intelligentiam, quam Mercurium: formę fœturam, quam Saturnum: uim productricem, quam Neptunum: naturam rerum secretam, quam Iunonem: amorem, quam Venerem: lucidā uitam, quem Solem siue Apollinem: uniuersi mundi rationē, quem Pana nuncupant: animam uero, ut inferiora generat, superiora contemplatur, in seipsam se retrahit, triplici nomine, Maris, Neptuni & Oceani, decātat: & id genus plura, de quibus canit alibi:

Iuppiter, & Pluto, Phœbus, Dionysius, unus est.
Sed cur bis loquimur, deus adstat in omnibus unus.

Et de eodem Valerius Soranus cecinit:

Iuppiter omnipotens regum rex ipse deusq;
Progenitor genitrixq; deum deus unus & omnis.

Plinij de deo sententia. Ita prudentissimi illi gentium theologi sub uariis nominibus numinibusq; sub uario etiam sexu unum deum colebant. Quem ut ait Plinius, fragilis & laboriosa mortalitas in plures digessit, fragilitatis suæ memor, ut portionibus quisq; coleret, quo maxime indigeret. Sic quibus fidei opus erat Iouem: quibus prouidētia, Apollinem: quibus sapientia, Mineruam: & quibus aliis rebus opus erat, aliis quoq; nominibus inuocabant. Hinc illa numinum multiplex uarietas, propter multiplicem ac uariam gratiarum distributionem, deus autem unus à quo omnia. Vnde Apuleius in libro de Mundo ad Faustinum: Cum sit unus deus, inquit, idem'que numen, pluribus quidem nominibus nuncupatur, propter specierum multitudinem, quarum diuersitate fit multiformis. Et Marcus Varro in libro de Cultu deorum dicit: Sicut omnes animæ reducuntur ad unam animam

mundi siue uniuersi, sic deos omnes referri ad unum Iouem,qui idem deus, sub uariis colitur numinibus. Oportet ergo scire sensibiles proprietates,per uiam secretioris analogiæ,perfecte intellectualizare. Quicũq; hymnos Orphei,& ueterum magorũ sane intelligere debeat:ita nanq; comperiet hæc ab cabalisticis arcanis, orthodoxisq; traditionibus,minimũ differre. Nam quos Curetes,& intemeratos deos uocat Orpheus, Dionysius potestates appellat: cabalistæ illos numerationi pahad,hoc est timori diuino approprianṫ: ita quod est ensoph in cabala,Orpheus noctẽuocat:idem est Typhon apud Orpheum,qui Zamaël in cabala. Verum Hebræorum mecubales,rerum diuinarum eruditissimi,decẽ principalia nomina diuina,ueluti numina quædam,ceu dei membra acceperunt,quę per decem numerationes,quę Sephiroth uocant,ueluti per uestimenta,siue instrumenta,uel exemplaria archetypi,influũt in omnia quæ creata sunt,per singula superiora,usq; in infima ordine tamen quodam. Nã primo & proxime influũt in nouem angelorum ordines, & animarum beatarum chorum: & per illos in cœlestes sphæras & planetas,& homines:à quibus deinde res singulę accipiunt uim atq; uirtutẽ, Primum horum est nomen Ehie,nomen diuinæ essentiæ. Numeratio eius uocata est cether,quod interpretaṫ corona,seu diadema:& significat esse simplicissimũ diuinitatis:& uocatur,quod oculus nõ uidit:&attribuitur deo patri:& influit per ordinẽ Seraphim,uel ut uocãt Hebræi Haioth Hacadosch, hoc est,animalia sanctitatis:& exinde per primũmobile,omnibusq; essendi munus largitur,ipsum uniuersum per totam circunferentiam, & centrum replens,cuius intelligentia particularis,nuncupatur metatron,hoc est princeps facierum, cuius officium est introducere alios ad faciem principis, & per hunc loquutus est dominus Moysi. Secundum nomen est Iod, siue tetragrammaton cum Iod coniunctum:numeratio eius hochma, hoc est sapientia:& significat diuinitatem plenam idearum,& primogenitum:& attribuitur filio,& influit per ordinem cherubin,siue quem uocãt Hebręi Ophã, hoc est formæ, uel rotæ:& exinde in cœlum stellatum, totidem illic fabricãs figuras,quot in se continet ideas,ipsum chaos creaturarum distinguens,per intelligentiam particularem nomine Razielem, qui fuit præfectus Adam. Tertium nomẽ uocatum est tetragrammaton Elohim, numeratio eius uocatur bina, hoc est prouidentia, seu intelligẽtia: & significat remissionem,& quietem,iubileum,pœnitentialem conuersionem,tubam magnam,redemptionem mundi,& uitam uẽturi seculi:& adtribuitur spiritui sancto,& influit per ordinem thronorum,siue quos Hebræi uocant Aralim,hoc est angeli magni, fortes & robusti: atq; exinde per sphæram Saturni, formam fluxæ materiæ ministrans: cuius intelligentia particularis Zaphchiel, præfectus Nohe:& alia intelligentia Iophiel,pręfectus Semi:& hæ sunt tres numerationes summæ & supremæ, ueluti sedes diuinarum personarum,quarum iussu

iussu fiunt omnia: sed per reliquas septem exequunt, quæ icirco dicunt numerationes fabricæ. Est itaque quartum nomen El, cuius numeratio hæsed, quod est clementia, siue bonitas: & significat gratiam, misericordiam, pietatem, magnificentiam, sceptrum, & dextram manum: & influit per ordinem dominationū, siue quem uocant Hebræi Hasmalim, per sphæram Iouis, effingens corporum effigies, clementiam & pacificam iustitiam omnibus donans: & intelligentia eius particularis Zadkiel, præfectus Abrahæ. Quintum nomen Elohim gibor, hoc est deus robustus, puniens culpas improborum, & numeratio eius uocatur Geburach, quod est potentia, grauitas, fortitudo, securitas, iudicium: puniens per strages & bella: & coaptatur ad tribunal dei, & cingulum dei, & gladium, & brachium sinistrum: & uocatur etiam Pachad, quod est timor: & influit per ordinem potestatum, siue quem dicunt Hebræi Seraphim, & exinde per sphæram Martis, cuius est fortitudo, & bellum & afflictio, elementa depromit, & intelligentia eius particularis Camaël, præfectus Samsonis. Sextum nomen Eloha, siue nomen quadriliterum, coniunctum cum Vaudahat: & numeratio eius tiphereth, hoc est ornatus, pulchritudo gloria, uoluptas: & significat lignum uitæ: & influit per ordinem uirtutum, siue quem uocant Hebræi Malachim, hoc est angeli, in sphæram Solis, claritatem illi & uitam donans: & exinde metalla producens: & intelligentia eius particularis Raphaël, qui fuit præfectus Isahac, & Tobiæ iunioris, atq; angelus Peliel, præfectus Iacob. Septimum nomen tetragrammaton Sabaoth, siue Adonai Sabaoth, hoc est deus exercituum: & numeratio eius Nezah, hoc est triumphus, & uictoria: & applicatur ei columna dextra: & significat æternitatem, & iustitiam dei ulciscentis: & influit per ordinem principatuū, siue quem uocant Hebræi Elohim, hoc est dei, in sphæram Veneris, Zelum & amorem iustitiæ: & producit uegetabilia, & intelligentia eius Haniel, & angelus Ceruiel, præfectus Dauid. Octauum nomē dicitur Elohim Sabaoth, quod etiam interpretatur deus exercituum, non belli & iustitiæ, sed pietatis & consonantiæ. Habet enim utrunq; nomen hoc, & præcedens suum exercitum. Numeratio huius uocatur Hod, quod interpretatur laus, & confessio, & decor, & celebritas: & adtribuitur sibi columna sinistra, & influit per ordinem archangelorū, siue quē Hebræi uocant Bne elohim, id est filios deorum, in sphæram Mercurii, ornatus elegantiam & consonantiam, producēs animalia: & intelligentia eius Michaël, qui fuit præfectus Salomonis. Nonum nomen dicitur Sadai, hoc est omnipotens & omnibus satisfaciens, & Elhai, quod est deus uiuus: & numeratio eius Iesod, hoc est fundamentum, & significat intellectum bonum, fœdus, redemptionem, & quietem: & influit per ordinem angelorum, siue quem Hebræi uocant Cherubim, in spheram Lunæ, rerum omnium incrementum & decrementum: hominum'que genios & custodes

curat atque distribuit:& intelligentia eius Gabriel, qui fuit præfectus Ioseph, & Iosue, & Danielis. Decimum nomen est, Adonai melech, hoc est, dominus & rex: & numeratio eius Malchuth, quod est regnum & imperium:& significat ecclesiam,& templum dei,& ianuam:& influit per ordinem animasticum, animarum uidelicet beatarum, qui ab Hebræis dicitur Issim, hoc est, nobiles, heroës & principes: suntq; Hierarchiis inferiores: & influunt filiis hominum cognitionem, mirificamq; rerum scientiam & industriam, & prophetiam largiuntur: & præsidet illis anima Messihæ, siue (ut alii dicunt, intelligẽtia Matattron, quæ dicitur prima creatura, siue anima mũdi, & præfectus Mosæ.

De Diuinis nominibus, eorundemq; potentia & uirtute. Caput XI.

DEus ipse licet sit unitissimus, sortitur tamẽ diuersa nomina, nõ quæ diuersas eius essentias aut deitates exponant, sed quasdam proprietates ab eo emanantes, per quæ nomina, in nos, & ea quę creata sunt, multa beneficia, & diuersa munera, uelut per canales quasdam distillãt. Horum nominum decem superius descripsimus, quæ etiam Hieronymus ad Marcellã numerat: Dionysius quadragintaquinq;, tum dei patris, tum Christi nomina colligit. Hebræorũ mecubales ex quodam textu qui est in Exodo, septuagintaduo cum angelorum tum dei nomina deducunt, quod nomen septuagintaduarum literarum, & Schemhamphoras, hoc est expositorium, uocant. Alii ulterius progredientes, ex singulis scripturæ locis, tot innuunt diuina nomina, ut eorum numerus, & quæ significant, sint nobis penitus ignota. Ex his igitur, pręter ea quę supra memorauimus, est nomen diuinæ essentiæ Eheie אהיה, quod Plato transtulit ὤν. Hinc deum uocant τὸ ὤν, alii ὁ ὤν. Est aliud nomen Hu הוא, reuelatum Esaiæ, diuinitatis abyssum innuens: quod Græci traduxerunt ταυτὸν, Latini idemipsum. Est & aliud nomen Esch, אֵשׁ à Mose receptum, quod ignem sonat: & est nomen dei Na נָא, in perturbationibus & molestiis inuocandum. Est etiam nomen Iah יָה, & nomen Elion עליון, nomen Macom מקום, nomen Caphu כפו, nomen Innon, ינון, & nomen Emeth אֱמֶת quod interpretatur ueritas:& est sigillum dei. Et alia duo nomina, Zur צור, & Aben אבן, quorum utrunq; solidam petram significat, & alterum illorũ patrem cum filio exprimit:& plura alia nomina in scalis numerorum posuimus superius. Et extrahuntur multa nomina dei & angelorum ex sacris scripturis, per artem Cabalisticam, Calculatoriam, & Notariacam, & Gimetriam: ubi unum nomen, aut multæ dictiones per certas earum literas retractæ colligunt: aut unum nomen per singulas suas literas dispersum, plura significat siue restituit. Colliguntur autem quandoque à capitibus dictionum, sicut hoc nomen Agla אגלא ex hoc S. scripturæ uersiculo: אתה גיבר לעולם אדני hoc est,

Tu es fortis in æternũ deus. Similiter nomen Iaia יאיא, ex illo uersiculo יהוה אלהינו יהוה אחד hoc est deus deus noster deus unus. Similiter nomẽ Iaua, יאוא ex illo uersiculo. יהי אור ויהי אור. hoc est, fiat lux & facta est lux. Similiter nomen Ararita אראריתא ex hoc uersiculo, unum principium unitatis suæ, principium singularitatis suæ, uicissitudo sua unum אחד ראש אחדותו ראש ייחודו תמורתו אחד Est & aliud nomen Hacaba הקבה extractum ex hoc uersiculo, הקדוש ברוך הוא, hoc est, sanctus benedictus ipse. Similiter nomẽ Iesu ישו cõperitur in capitibus istorum duorum uersiculorum uidelicet, יבא שילה ולו hoc est, Quousq; ueniat Messiah: Et alius ינון שמו וית id est, permanet nomen eius. Similiter hoc nomẽ Amẽ אמן, ex hoc uersiculo. אדני מלך נאמן id est, dominus rex fidelis. Quandoq; extrahuntur hæc nomina à finibus dictionum, sicut idem nomen Amen ex hoc uersiculo, לא כן הרשעים hoc est, non sic impii, sed trãspositis literis. Sic in finalibus huius uersiculi; לי מה שמו מה id est, mihi quid? nomen eius quid? inuenitur nomen tetragrammaton: in his omnibus, litera ponitur pro dictione & litera extrahitur ex dictione, uel à capite, uel à fine, uel ubilibet: & quandoque extrahuntur hæc nomina ex omnibus literis singulatim, quemadmodum extrahuntur illa septuaginta duo dei nomina, ex illis tribus uersiculis qui habentur in Exodo, incipientes ab his tribus dictionibus. ויסע ויבא ויט, primo & ultimo uersiculis à dextra ad sinistram conscriptis, sed medio cõuersim à sinistra ad dextram, sicut in posterioribus ostendemus: & sic quandoq; extrahitur dictio à dictione, siue nomen à nomine, per transpositionem literarum, sicut Messiah משיח, ex Iismah. ישמח, & Michaël מיכאל, Ex מלאכי, Malachi. Quandoq; autem per alphabetariam cõmutationem, quam Cabalistę Ziruph צירוף uocant, sicut ex nomine tetragrammaton יהוה, eliciuntur nomina. מצפצ, Mazpaz. כוזו, kuzu: nonnunq̃ etiam per numeri æqualitatem nomina commutantur, ut Matattron, מטטרון pro Sadai שדי utrunq; enim facit tercentum decem & quatuor. Eadem ratione nomen Iiai ייאי, æquipollet nomini El אל per numeri æqualitatẽ, utrunq; enim facit triginta & unum. Atq; hęc sunt arcana abscondita de quibus difficilimum est adferre iudicium, & completam tradere scientiam: nec in ulla alia lingua, quàm in Hebraica intelligi & doceri possunt. Verum cum diuina nomina (ut ait Plato in Cratilo) habita sunt à barbaris, q̃ habuerũt à deo sine quo nullatenus quis capere potest ueros sermones, ueraq; nomina, quibus deus nuncupatur, ideo de ipsis alia dicere non possumus, nisi quæ à deo sunt nobis sua benignitate reuelata. Sunt enim diuinæ omnipotẽtiæ sacramenta atque uehicula, non ab hominibus, non etiam ab angelis, sed ab ipso summo deo, certo modo, pro suorum characterum immobili numero & figura sempiterna stabilitate instituta, diuinitatisq; harmoniam spirantia, diuinaq; assistentia consecrata: quare illa timent superi, tremunt inferi, colũt angeli, pauent cacodęmones, & omnis reueretur creatura, omnis ueneratur religio: quorum religiosa obseruatio, deuotaq; cum timore ac tremore inuo

uocatio, uirtutem nobis magnam præstāt, deificamq; unionem, atq; etiam supra naturam mirabilium operum effectuumq; potentiam. Ideoq; nullis quidē illa ulla unquàm ratione fas est permutare. Vnde Origenes præcipit, ea in suisipsis characteribus incorrupte conseruanda: & Zoroastes etiam uetat barbara & antiqua uerba mutari: nam ut inquit Plato in Cratylo: Omnia diuina uerba siue nomina, uel à diis primum, uel ab antiquitate, cuius initiū haud facile scitur, uel à barbaris prodita sunt. Iāblichus quoq; similiter præcipit, ea non esse ex sua lingua in aliam transferenda, non enim eandem, inquit, mentem seruant nomina in aliam linguam interpretata. Hæc itaq; diuina nomina, sunt aptissimum atq; efficacissimum medium hominis cum diis conciliandi, atq; uniendi, sicut legitur in Exodo: In omni loco in quo memoria fuerit nominis mei, ueniam ad te, & benedicam tibi: in Numerorum uolumine ait dominus: Ponant nomen meum super filios Israel, & ego benedicā eis. Iccirco diuinus Plato in Cratylo & in Philebo, diuina nomina uenerari iubet plusq̄ delubra statuasq; diuinas: quia expressior dei imago atq; uirtus sit in officio mentis, præsertim afflatæ diuinitus, quàm in manuum operibus reseruata. Verba itaq; sacra, nō iam ex seipsis, quatenus uerba sunt, uim habent in magicis, sed ex occulta ui numinum per illa operante in animis eorum, qui illis secundum fidem hærent, in quibus occulta dei uirtus per ea tanquàm per uehicula in eos transmittitur, qui habent aures audiendi purgatos per fidem, & per purgatissimos mores, & per inuocationes diuinorum facti sunt habitaculum dei, & capaces horum diuinorum influxuum. Quicunq; igitur diuinis his uerbis siue nominibus ea mentis puritate, eo modo, & ea lege qua tradita sunt, rite utitur, mirifica multa & impetrabit & efficiet quemadmodum de Medea legimus:

Diuina nomina quo pacto ueneranda.

Verbaq; ter dixit, placidos facientia somnos
Quæ mare turbatum, quæ flumina concita sistunt.

Quod Hebrę orum antiqui doctores præ cęteris obseruarunt, qui uerbis mirabilia multa efficere consueuerunt. Pythagorici etiam demonstrarūt, tam animi quàm corporis morbos uerbis quibusdam mirifice curantes. Sic etiam legimus Orpheum cum esset unus ex Argonautis, tempestatem quandam sæuissimam uerbis quibusdam auertisse. Simili modo Apollonium, quibusdam uerbis secreto prolatis, puellam mortuam Romæ resuscitasse, & aliis à quibusdam uerbis manes Achillis euocasse, narrat Philostratus. Sed & Pausanias refert, fuisse Lydis in Hierocæsarea & Hypepis urbibus, duo templa deæ quam Persicam uocabant, sacra, quorum in utroq; cum res diuina peragenda esset, uir magus ligna sicca super aram imponēs, & patria lingua hymnos canens, deinde barbara quædam uerba ex libro quem manu tenebat pronūtiabat: quibus prolatis, mox ligna illa nullo subdito igne, sponte sua ardere, & lucidissimam concipere flammam uidebantur. Tradidit etiam Serenus Samonicus inter præcepta medicinæ, quòd si scribatur hoc nomen

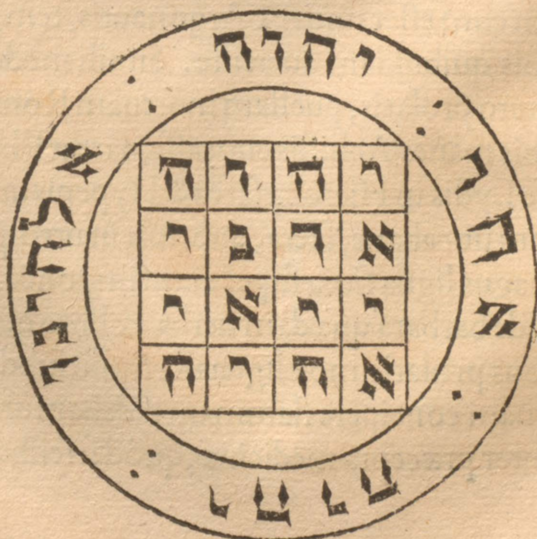
Orpheus.

Abracadabra, uidelicet diminuēdo literam post literam, iuxta ordinem regressionis, ab ultima usq; ad primam, sicut hic ostenditur, quicunq; æger hemitriteo laborans, siue alia febri, hanc schedam alligatam & à collo suspensam gestauerit, ualere illi contra aduersam ualetudinem, morbumq́; paulatim declinando transire.

a	b	r	a	c	a	d	a	b	r	a
a	b	r	a	c	a	d	a	b	r	
a	b	r	a	c	a	d	a	b		
a	b	r	a	c	a	d	a			
a	b	r	a	c	a	d				
a	b	r	a	c	a					
a	b	r	a	c						
a	b	r	a							
a	b	r								
a	b									
a										

Sed multo efficacius contra omnes hominum aduersas ualetudines, & quascunq; alias molestias tradidit Rabi Hama in libro Speculationis, sacrum signaculũ cuius in anteriore latere sunt quatuor quadrata dei nomina, sibi in quadrato sic subalternata, ut à summo in imum pariter alia quatuor sacratissima nomina siue diuinitatis sigilla emergant, quorum intentio in circunferentiali circulo continet̃ inscripta, à tergo aũt inscribit̃ nomen septiliterũ Araritha, & circunscribitur illi sua interpretatio, hoc est, uersiculus à quo extractum est, quemadmodum hic depictum uides.

PARS ANTERIOR.

PARS POSTERIOR.

Oportet autem hæc omnia fieri in auro puriſſimo, aut in uirginea membrana, tanquàm ſyncera, munda & immaculata, etiã incauſto ad hoc formato, ex fumo ſacrati cerei uel incenſi, & aqua ſacrata, atq; hæc ab actore purgato & expiato, infallibili ſpe & conſtanti fide, ad deum altiſſimum mente eleuata, ſi diuinam hanc obtinere debeãt ac præſtare poſſint uirtutẽ. Simili ratiõe contra terriculamenta & nocumẽta maloꝝ dæmonũ atq; hominũ, & contra quæcunq; adeunda pericula, ſiue itinerum, ſiue aquarum, ſiue hoſtium, ſiue armorum, modo quo ſupradictum eſt, inſcribunt hos characteres ab uno latere, בווו : & hos à tergo, צמרבה, qui ſunt capita & fines primorũ quinque uerſuum Geneſeos, & totius mundanæ creationis ſymbolum, eaq́; ligatura aiunt hominem, modo firmiſſime ſperet in deum uniuerſitatis conditorem, fore omnium malorum emunem.

IN PARTE ANTERIORE. A' TERGO.

Neque uero diffidat quispiam, miretur'ue uerba sacra, quibus deus omnipotens condidit cœlum & terram, alligata plurimum posse, siquidem experimēto compertum est, ut ait Rab Costa Ben Luca, plures alias res nō physicas, posse quamplurimum: sicuti experientia comprobatum est, digitum abortiui à mulieris collo suspensum, impedire conceptum, quamdiu collo illius hęserit. Pręterea in uerbis quibusdam sacris & nominibus diuinis, uim esse magnam atq; diuinam, quæ sit uirtus operatiua mirabilis effectus. Zoroastes, Orpheus, Iamblichus, Synesius & Alchindus, & quiq; splendidissimi philosophorum testantur, & Artephius magus atq; philosophus, de uirtutibus uerborum atq; characterum singularem librum conscripsit. Origenes splendidissimis quibusq; philosophis non inferior, adserit contra Celsum, in quibusdam diuinis uerbis mirandam latere uirtutem: & in libro Iudicum ait dominus: Nomen meum quod est Pele פלא, quod interpretatur apud nos, miraculorum operator, siue efficiēs mirabilia. Verum autem dei nomen, nec hominibus, nec angelis notum est, sed ipsi soli deo, nec antè publicabitur (ut testātur sacrę literę) quàm dispositio dei fuerit impleta. Habet tamen præterea deus inter angelos alia uocabula, & inter homines alia: nullum autem nomen dei est apud nos (ut inquit Moses Aegyptius) quod non sit sumptum ab operibus, & significās cum participatione, pręter ipsum nomen tetragrammaton, quod est sanctum, significans substantiam creatoris significatione pura, in qua nihil aliud participat cum creatore deo: ideo dicitur nomen separatum, quod scribitur & non legitur, neque exprimitur apud nos, sed nominatur: & significat secundum idioma supernum, quod est dei, & fortassis etiā angelorum. Simili modo sunt etiā angelis nomina, alia inter eos, & in idiomate illorum, quam uocat Paulus linguam angelorum, de qua habetur ualde parum apud nos. Cætera autem illorum nomina, omnia ab officiis & operibus illorū sunt decisa, quę non sunt tantæ efficaciæ, ideoq; magi illos ueris suis nominibus cient, illis uidelicet cœlestibus, quæ in literis sanctis continentur.

Verū dei nomē soli deo notū est.

De influxu diuinorū nominū per singula media in hæc inferiora. Caput XII.

Summus creator & prima causa, & si omnia regit & disponit, cūrā tamen exequendi uariis ministris distribuit, beneficis & maleficis, quos in Apocalypsi uocat Ioannes, angelos fauentes, & nocentes: de quibus alibi canit propheta. Moratur angelus domini in circuitu timētium eum, ut eripiat eos, & alibi describit immissiones per angelos malos: Quodcunq; autem per angelos tanquam per ministros exequitur deus, idem etiam facit per cœlos & stellas, sed tanquam per instrumenta, ut hoc modo omnia cooperentur in ministerium: ut sicut quælibet cœli portio, & quodq; astrum, certam terræ plagam locum'ue, & tempus, & speciem, & indiuiduum decernit: sic etiam angelicā illius portionis astriq;

uirtutem, eisdem loco, tempori, speciei accommodare fas est. Vnde Augustinus libro Quæstionum: Vnaquæq;(inquit) res uisibilis in hoc mundo, angelicam habet potestatem sibi præpositam. Hinc Origenes in librū Numerorum ait: Opus est ipsi mundo angelis, qui præsint exercitibus terrenis, regnis, prouinciis, hominibus, bestiis, animalium natiuitati & progressui, uirgultis, plantis, cæteris que rebus, eam uirtutem donantes, quam dicunt inesse rebus à proprietate occulta. Multo magis opus est angelis qui præsint operibus sanctis, uirtutibus & hominibus, ut ipsi qui semper uident faciem patris summi, recto ducatu possint conducere homines, & unumquodque etiam minutissimum ad locum suum, tanquam membra huius mūdi concinna, in quo deus tanquam præcipuus antistes, omnia suauissime disponens inhabitat, non contentus aut circunscriptus, sed continens omnia, sicut Iohānes in Apocalypsi describit cœlestem illam ciuitatem, cui à duodecim portis præsident duodecim angeli, influentes in eas, quæ à diuino nomine suscipiunt duodecies reuoluto, & in fundamentis illius ciuitatis, nomina duodecim apostolorum, & agni: nam sicut in lege, in lapidibus superhumeralis, & fundamentis ciuitatis sanctæ per Ezechielem descriptæ, inscripta erant nomina tribuum Israël, & dominabatur illis nomen quadriliterum: sic in Euangelio inscripta sunt in lapidibus fundamenti cœlestis ciuitatis, nomina apostolorum, qui stant pro tribubus Israël in ecclesia, super quos influit nomen agni, hoc est nomen Iesu, in quo est omnis quadriliteri uirtus: siquidem tetragrammus ille pater, dedit illi omnia. Ab angelis itaque suscipiunt cœli, quod influunt: illi autem à magno nomine dei & Iesu, cuius uirtus prima est in deo, post diffusa in duodenos & septenos illos angelos, per quos extenditur in duodecim signa, & septem planetas, & consequenter in omnes cæteros ministros & instrumenta dei, usque in infima penetrans. Hinc ait Christus: Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis: & resurgens ait: In nomine meo dæmonia eiicient, & quæ sequūtur: ut ultra necessarium non sit quadriliterū nomen, cuius tota uirtus trāslata est in nomen Iesu, in quo solo fiunt mirabilia: nec est aliud nomen (ut inquit Petrus) sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri, nisi illud. Non autem putemus, quòd nominando Iesum polluto ore, tanquam nomen hominis cuiusdam, in uirtute illius facere possumus miracula: sed oportet illud inuocare in spiritu sancto, mēte expurgata, & animo feruenti, ut adsequamur ea quæ nobis in ipso promissa sunt, maxime cognitione præuia, sine qua non fit exauditio, iuxta illud propheticum: Exaudiam eum, quoniā cognouit nomē meū. Hinc hodie nihil fauoris hauriri potest à cœlestibus, nisi interueniat autoritas, fauor, adsensus nominis Iesu. Hinc Hebræi & Cabalistæ in diuinis nominibus peritissimi, nihil post Christum in priscis illis nominibus operari possunt, sicut olim eorū patres. Et iā experimēto cōprobatū est, nullū malū dęmonē, nullā inferoꝝ uirtutē ex his quę

Iohan. 14. Marc. 16. Actu. 4. Psal. 90.

uexant aut obsidēt homines, posse huic nomini resistere, quin uelint nolint genu flectāt, & obediant: quando nomē Iesu debita pronūtiatione illis proponitur uenerādum: nec solū nomen sed etiam illius signaculum crucē, pauent: nec solū terrestrium, cœlestiū, infernorum genua flectūtur, sed etiā insensibilia ipsum reuerentur, & ad nutum eius contremiscunt omnia, qn̄ ex fideli corde, ore ueridico, nomē Iesu pronūtiatur, & crucis salutiferū signum manus imprimunt innocentes. Neq; uero in uacuū dixit Chrūs discipulis:

Mar.16. In nomine meo dęmonia eiiciēt, & quę sequunt: nisi uirtus quædā esset in nomine illo expressa, super dæmones & infirmos, serpētes & uenena, & linguas,

Nominis Iesu uirtus unde sit. & huiusmodi: quæ uirtus cū insit nomini illi, tū à uirtute dei instituētis, tū à uirtute illius qui hoc noīe exprimitur, & à ui insita ipsi uerbo. Hinc est, quòd cum omnis creatura timet & reueretur nomen illius qui fecit eam, nonnunquam etiam mali & immundi homines, modo credant huiusmodi diuinorum inuocationi, dæmones astringunt & alia quædam magna operantur.

De membris dei, & de eorum in nostra membra influxu. Cap. XIII.

Mēbra dei, quæ.

Legimus in uariis sanctæ scripturæ locis, uaria dei membra & ornamenta: intelliguntur autem per membra dei, uires quædam multiplices & simplicissimè in ipso deo permanentes, per sacra

Vestimēta dei, quæ. dei nomina inter se distinctæ: uestimenta autem dei & ornatus, sunt tanquam uiæ quædam seu relationes, siue emanationes uel canales, per quas sese diffundit: quarum fimbrias quoties mens nostra contigerit, toties egreditur uirtus diuina alicuius membri, quemadmodū de hęmorrhoissa

Luc.8 clamauit Iesus: Tetigit me aliquis: nam sensi de me exire uirtutem. Sunt ita q; in deo hæc membra similia nostris: sed membrorum nostrorum ideæ & exemplaria, quibus si membra nostra rite conformemus, tunc in eandem imaginem translati, ueri efficimur filii dei, deoq; similes, agentes & operantes opera dei. De membris itaq; dei multa in scripturis deprompta sunt: nā

Cantic.7 de capite eius legitur in Canticis: Caput tuum sicut Chermel, & comæ capi

Chermel qd. tis tui sicut purpura regis: significat autem hic Chermel, non montem il-

Oculi domini. lum in maritimis Syriæ, sed uermiculum qui purpuram gignit. De oculis etiam & palpebris, & auribus, legitur in Psalmis: Oculi domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Oculi eius in pauperem respiciunt, & palpebræ eius interrogant filios hominum. De ore etiam, & gustu, & gutture, & labiis, & dentibus, legitur apud Esaiam: Os meum non interrogastis. Et in Canticis: Guttur tuum sicut uinum optimum. Dignum est uinum dilecto meo ad potandum, & cibus labiis & dentibus illius ad ruminandum. Sunt etiam & nares, quibus (ut in lege sæpe repetitur) odorat

Nares domini. sacrificia in odorem suauitatis. Sunt humeri, brachia, manus & digiti, de quibus legimus apud Esaiam: Factus est principatus super humeros eius. Brachium domini cui reuelatū est? & regius uates canit: Manus tuæ domine

fecerunt me,& plasmauerunt me. Et: Videbo cœlos tuos,opera digitorũ tuorum. Habet etiam dextram & sinistram: hinc Psalmista ait: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis. De sinistra legimus in euãgeliis,ad quam collocabunt damnandi in nouissimo die. Iamq; & cor, & pectus,& dorsum, & posteriora, & faciem legimus,ut in libro Regum,quòd inuenerit deus Dauid uirum secundum cor suum. Habemus & in euãgelio pectus illud, super quod dormiens discipulus, diuina arcana cõcepit,& Psalmista describit dorsum eius in pallore auri. Et ipse apud Hieremiam ait: Dorsum & nõ faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Et ad Mosen ait: Videbis posteriora mea. De pedibus quoque ait Psalmista: Caligo sub pedibus eius. Et in Genesi ambulare legitur ad Meridiem: simili ratione & multiplicia dei uestimenta & ornamẽta legimus,ut apud Psalmistam: Dominus regnauit,decore indutus est,amictus lumine sicut uestimento. Et alibi: Confessionem & decorem induisti. Abyssus sicut uestimentum & amictus eius. Et in Ezechiele loquitur Deus dicens: Expandi amictũ meum super te,& operui ignominiam tuam. Iam uero etiam & uirgam,& baculum, & gladium,& scutum,ut apud Psalmistam: Virga tua & baculus tuus,ipsa me consolata sunt. Scuto circundabit te ueritas eius. Et in Deuteronomio legit gladius gloriæ eius: & huiusmodi multo plura sacra nobis eloquia declarant, à quibus membris & ornamentis diuinis, non dubium est nostra membra,& quæ circa nos sunt, cunctaq; opera nostra, & regi, & dirigi, & custodiri,& gubernari,& iudicari,sicut ait Propheta: Statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Et alibi ait: Benedictus dominus deus meus, qui docet manus meas ad præliũ, & digitos meos ad bellum. Et de ore ait: Immisit in os meum canticum nouum. Et alibi ait Saluator: Ego dabo uobis os & sapientiam. Et de capillis ait: Capillus capitis uestri non peribit. Et alibi: Capilli capitis uestri numerati sunt. Ipse enim omnipotens deus,cum nos suas imagines sibiq; similes esse uoluit, membra, artus, ac figuras,in nobis multis modis reseratas,ad latentium suarum uirtutum similitudinem tanquam signa construxit, eundem sibi ordinem proportionemq; seruantia. Vnde dicunt Hebręorum Mecubales, quòd si homo diuini influxus capax, quoduis sui corporis membrum à sordibus mundum expiatumq; constituat,tunc illud latentis dei artus uirtutisq;, cui idem nomen adscribitur, habitaculum propriáque sedes euadit,ita, ut si circa id membrũ de quauis re opus fuerit, inuocato hoc nomine,unde illud pendet,subito exaudiatur ad effectum,iuxta illud: Exaudiam illum,quoniam cognouit nomen meum. Et hæc sunt grandia & arcana mysteria,de quibus plura in publicum profari non licet.

Dextera & sinistra, cor, pectus, dorsum, posteriora & facies, & cætera domini.

Hebræorum Mecubaliũ opinio.

Psal. 90

De diis gentium,& animis cœlestium corporum, & quibus numinibus,quæ loca olim sacra fuerunt. Cap. XIIII.

Osuerunt philoſophi, quemadmodum ſuperius oſtendimus, cœlos ac ſtellas eſſe diuina animalia,& animas eorum intelligẽtes,mentem participantes diuinam:& poſuerunt ipſis alias quidem præeſſe,alias uero ſubeſſe ſubſtãtias ſeparatas,quaſi regentes & miniſtrantes, quas uocant intelligentias & dæmones. Sed & Plato ipſe adſeruit,cœleſtes animas haudquaquam corporibus ſuis cohiberi,quemadmodum animæ noſtræ corporibus noſtris, ſed ubiq; uelint eſſe,& ſimul dei uiſione gaudere, & ſine ullo labore & ſolicitudine corpora ſua regere & mouere,& una his mouẽdis inferiora facile gubernare: iccirco eiuſmodi animas deos uocitabant,& ſtatuerunt ipſis diuinos honores,preceſq; & ſacrificia dedicarunt eiſdem, & diuerſo cultu uenerabãtur. Et hi ſunt dii,quibus attributi ſunt omnes populi, de quibus pręcepit Moſes in Deuteronomio inquiẽs: Ne fortè eleuatis oculis ad cœlum,uideas ſolem,& lunam,& omnia aſtra cœli, & auerſus adores ea & colas, quibus attributi ſunt oẽs populi,qui ſub uniuerſo cœlo ſunt:uos autem tulit dominus tetragrammus,& eduxit de fornace Aegypti, ut haberet ſibi populum hæreditarium. Et in eodem uolumine capite decimoſeptimo, ſolem & lunam & aſtra deos uocat. Et Hebræorũ doctores,ſuper eo quod legitur in Geneſi,Abrahamũ filiis concubinarum largitum eſſe munera,uidelicet Shemoth ſteltonia,hoc eſt,nomina aliena:Iſaac autem reliquiſſe hæredem omnium quæ poſſederat:dicunt,filios concubinarũ in benedictione Abrahæ nõ eſſe attributos deo tetragrammo & ſummo creatori,ſed alienis diis & numinibus:Iſaac autẽ & ſemen eius adſignatũ ipſi omnipotẽti deo tetragrammo, & nulla in parte numinibus attributum alienis. Vnde improperatur illis in Deuteronomio, quia ſeruierunt diis alienis,& adorauerũt eos quos neſciebãt,& quibus nõ fuerunt attributi. Quin & Ieſus Naue poſt introductũ populũ in terram promiſſionis,& ſuperatos hoſtes,& diſtributas ſortes poſſeſſionũ Iſraël,optionẽ dedit populo,ut eligerẽt numen quod colerent,inquiens: Optio uobis datur eligere hodie quod placet, cui ſeruire potiſſimũ debeatis, utrum diis quibus ſeruierũt patres ueſtri in Meſopotamia,an diis Amorrhæorũ,quorum terrã habitatis:Reſpondente autẽ populo, ſeruiemus dño tetragrammo, & ipſe erit deus noſter,dixit illis Ieſus: non poteritis:quia dñs deus tetragrãmus ſanctus & fortis & æmulator eſt. Perſeuerãte autẽ populo ut ſeruirent tetragrãmo,ait illis: Teſtes uos eſtis,qa ipſi eligeritis uobis dñm ut ſeruiatis ei : auferte ergo deos alienos de medio ueſtri,& inclinate corda ueſtra ad dominũ deum Iſraël. Erexitq; lapidem pręgrandẽ,dicẽs:Lapis iſte erit uobis in teſtimoniũ, ne fortè poſtea negare uelitis,& mẽtiri dño deo ueſtro. Erãt itaq; dii quibus attributæ erãt cęteræ gẽtes, ſol & luna,duodecim ſigna,cęteraq; corpora cœleſtia,diuinaq; opificia:nõ tamen ſecundũ quòd corpora,ſed quatenus eis inhęret anima,uniuerſaq; militia cœli,& quã uocat Hieremias reginã cœli,hoc eſt,uirtutẽ qua cœlũ regit,uidelicet animã mũdi,de qua inqt Hieremias: Filii colligũt ligna,

& patres succendunt ignem,& mulieres conspergunt adipem,ut faciant placentulas reginæ cœli. Nec huius reginę,cæterarumq; cœlestium animarum cultus Dulię,illis prohibitus erat:sed Latriæ tantum,quem qui adhibuerūt, reprobati sunt à domino. Nomina uero istarum animarum, deorum'ue in pręcedētibus narrauimus. Verum quibus regionibus,& populis, & urbibus, tanquam proprii, & tutelares dii adscripti fuerint,partim referūt nobis Origenes,Tertullianus,Apuleius,Diodorus,& pleriq; alii historici:Coluerunt itaque singuli populi propriis ceremoniis, suos deos: Beotii,Amphiaraum: Aphri,Mopsum:Aegyptii,Osirim & Isidem:Aethiopes,qui Meroēn habitant,Iouem & Bacchum:Arabes,cum Baccho Venerem:Scythę,Mineruā: Naucratitæ,Serapim:Syrii Atargatē:Arabes, Diapharen:Aphri, Cœlestū: Norni,Tibelęnum. In Italia quoq;, municipali cōsecratione Crustumēsiū deus erat,Deluentinus:Narnensiū,Viridianus:Aesculanoꝝ,Aucharia:Volsinensium,Nursia:Otriculanoꝝ,Valentia:Sutrinoꝝ,Nortia:Phaliscoꝝ,Curis cum primis celebres fuere. Coluerūt summa ueneratione Latii,Martē: Aegyptii,Isidem:Mauri,Iubam:Macedones,Cabirum:Pœni,Vranū: Latini,Faunum:Rhomani,Quirinum:Sabini Sangum:Athenæ,Mineruam:Samos,Iunonem:Paphos,Venerem:Lemnos,Vulcanum:Naxos,Liberū:Delphis,Apollinem,& quos canit Ouidius in Fastis: *Variarū gētiū uarij tutelares dij.*

Pallada,Cecropidę:Minoia Creta,Dianam:
 Vulcanum,tellus Hypsipylęa colit:
Iunonem,Spartę:Pelopeiadesq; Mycenæ,
 Pinnigerum:Fauni Menalis ora caput:
Mars,Latio uenerandus erat:quia præsidet armis.

Colebant Saturnū,Carthaginienses & Leucades:Iouem,Creta,Pyreus,Homole,Ida,Elis & Libya,ubi eius erat oraculum:Epirus,Latium,Gnidus,Lyciæ,Pisa Macedoniæ:Martē,Thermodonii, Scythæ,& Thracia:Solem, Scythæ unicum deum uenerabātur,equum illi immolantes:eundemq; colebāt Heliopolitæ,Assyrii:& sub Apollinis nomine Rhodii, & Hyperborei,& Milesii:Erantq; sibi sacri Parnasus,Phaselus,Cynthus,Soractę montes,atq; Delos,Claros,Tenedos insulæ & Mallois locus in Lesbo, & Grynęum nemus, seu opidum: Præterea Patara, Chrysa, Tarapnas, Cyrrha, Delphi, Arrephnia,Entrosi, Tegyra ciuitates. Erāt etiā illi sub Bacchi & Dionysii noīe sacrata,Thebę & Naxos insula,Nisa urbs Arabię,Callichoros fluuius Paphlagonię:Itē Parnasus & Cytheros mōtes Beotiæ, in quibus alternis annis Bacchanalia fiebāt,etiā Thamaritæ populi,Hircanis uicini,propriis sacris Bacchum coluerunt. Veneris cultum Assyrii primi omnium induxerunt,deinde Paphii in Cypro,& Phœnices,& Cytherįi:quos,Agęo autore,secuti sunt Atheniēses. Apud Lacedæmonios colebatur Armatha: & Delphis, Venus Epytibia. Colebatur etiam à Cois,& in Amatho Aegei maris insula,& in Mēphi urbe Aegypti,& in Gnido,& Sicilia,& Idalio nemore,& Hypępa urbe,&

Eryce Siciliæ monte,& Calydonia,& Cyrene, & Samis: nullumq;(Aristotele teste) ueterum deorum numen propè maioribus ceremoniis frequentioribusq; locis ueneratum legitur. Mercurium Galli maxime colebant, Teutatem illum appellãtes: præterea Arcades & Hormopolitæ, Aegyptii & Mēphitæ. Lunã sub Dianæ nomine Taurica Scythiæ regio colebat,& in Epheso illi laudatissimum templum erat,& in Mycena post occisum Thoantem Tauricæ regem, ab Iphigenia & Oreste raptum eius simulacrum, mutato sacrorum ritu, prope Ariciam culta est: colebatur etiam à Magnesiis Thessaliæ populis,& in Pisa Achaiæ urbe,& in Tybure,& Auētino Rhomano monte,& in Perga Pamphyliæ oppido,& in Agras Atticæ regione,& Carenus populus Lunam sub masculo sexu coluisse legitur. Erant & reliquorum numinum sacra, ut Palladi quæ & Minerua sacræ erant Athenæ, & Pyreus & Aracynthus mõtes, Tritones fluuius, & Alcomeneum Bœotiæ oppidũ,& Neo una Cycladum insula. Cereris sacra loca sunt Eleusis Attica, Enna & Catana: urbes Siciliæ,& Aethna mons. Vulcano præcipuus cultus fuit in Lemno insula,& in Imbros insula Thraciæ, & Therasia insula Vulcano sacra, etiam'que Sicilia. Vesta dea erat Troianorum, quam profugus Aeneas in Italiam transtulit, eidem'que tribuuntur Phryges, atque Ida & Dindymus Phrygiæ mõtes,& Reatum Vmbriæ oppidum. Item Berecynthus mons,& Pessinuntium Phrygiæ oppidum. Iunonem coluerunt Carthago & Prosenna, Argos & Mycenæ ciuitates, & Samos insula, & Phalisci populi. Neptuno sacra erat Orchestus urbs Bœotiæ, & Tenarus Laconiæ promontorium, & Trœzenii populi,& urbs in Neptuni tutela erant. Huiusmodi ergo erant dii gentium, qui præsidebant & dominabantur illis, quos Moses ipse in Deuteronomio suo nuncupat deos terræ, quibus attributi sunt omnes populi, non alios significans, quàm cœlestia sydera illorumq; animas.

Quid de animabus cœlestibus nostri sentiunt Theologi. Cap. XV.

Esse igitur cœlos corpora'que cœlestia animata, animabus quibusdam diuinis, non modo poëtarum philosophorum'que sententia est, sed etiam sacrarum literarum catholicorumq; adsertio: nam & Ecclesiastes animam cœli describit: & Hieronymus super eodem hanc expresse fatetur: similiter Origenes in suo libro de principiis, sentire se scribit cœlestia prorsum corpora esse animata, quoniam à deo mandata dicuntur accipere, quod rationali naturæ tantum consentaneum est, scriptum enim est: Mandatum ego stellis iniunxi omnibus: Quinimò ab peccati labe non seiungi stellas omnino consensisse aduertitur Iob, ita enim legitur: Stellæ quoque in conspectu eius mundæ non sunt, id quod ad corporis fulgorem utique referri non potest. Proinde corpora cœlestia esse animata, etiam sentit Eusebius Pamphilus in solutiõibus theologicis, atq̃ue Augustinus in Enchiridio. Ex recentioribus uero Alber-

tus Magnus, in libro de quatuor coæquęuis, & Thomas Aquinas in libris de Spiritualibus creaturis, & Ioannes Scotus super secundo Sententiarum, quibus accedit uir doctissimus Nicolaus Cusanus Cardinalis. Sed & ipse Aureolus hæc strenua disputatione conuincit, qui nec insuper alienum fore arbitratur, cœlestia corpora Duliæ cultu uenerari, earundem'que suffragia auxilia'que implorare: cui etiam Thomas ipse annuit, nisi impediret hunc ritum idololatriæ occasio. Quin & Plotinus astruit, quod uota cognoscunt nostra, exaudiunt quoque. Quod si quis istis omnino aduersari uelit, & tãquam sacrilega dogmata habere, is audiat Augustinum in Enchiridio, & in libro Retractationum, & Thomam libro secundo contra Gentiles, & in Quodlibetis, & Scotum super Sententias, & Guilielmum Parisiensem, in Summa de uniuerso, unanimiter respondentes, corpora cœlestia dicere animata uel inanimata, ad fidem catholicam nihil referri. Licet igitur multis ridiculum uideatur, quòd ipsæ animæ in sphæris & stellis collocentur, & ueluti dii gentium quisque suis præsideat regionibus, & urbibus, & tribubus, & populis, & nationibus, & linguis, tamen extraneum non uidebitur sanè intelligentibus.

De intelligẽtiis & dæmonibus, ac triplici illorum genere, eorum'que cognomentis uariis, deq; infernis & subterraneis dæmonibus. Caput XVI.

NVnc consequenter de intelligentiis, spiritibus & dæmonibus nobis est differendum. Est autem intelligentia, substantia intelligibilis, libera ab omni crassi putrescibilisq; corporis mole, immortalis, insensibilis, cunctis adsistens, cunctis influens. Atque eadem est omnium intelligentiarum, spirituum, dæmonum'que natura. Dico aũt dęmones hic non illos quos diabolos uocamus, sed spiritus sic uocatos ex uocabuli proprietate, quasi scientes, intelligentes & sapientes. Horum uero secundum magorum traditionem tria genera sunt, quorum primos supercœlestes uocant, atq; mentes à corpore penitus seiunctas, & quasi intellectuales sphæras, deum unum tanquam ipsorum firmissimam stabilissimamq; unitatem siue centrum colentes: quapropter illos iam etiam deos nuncupant, propter diuinitatis participationem quãdam: quia semper sunt deo pleni, diuinoq; nectare ebrii. Hi circa unum deum solum uersantur, nec mundi corporibus præsunt, nec inferiorum ministrationi adaptantur, sed susceptum à deo lumen inferioribus ordinibus influunt, singulisq; singula officia distribuunt. Hos secundo ordine proxime sequũtur cœlestes intelligentiæ, quos uocant dæmones mundanos, scilicet ultra diuinum cultũ mũdi sphæris accommodatos, unicuiq; cœlorum & stellarum præsidentes, unde eos in totidẽ distribuũt ordines, quot in mũdo sunt cœli, & quot in cœlis sunt stellæ: & uocabãt alios Saturnios, q̃ pręessent cœlo Saturni & ipsi Saturno: alios Iouios, qui præessent cœlo Iouis & ipsi Ioui: similiter pro aliarum

Intelligẽtia quid.

Dæmones hic, qui sint & quot illorum genera

stellarum tam nomine quàm uirtute uarios dæmones cognomināt:& quia ueteres astrologi quinq; supra quinquaginta adserebant motus, hinc totidē illis adinuenerunt intelligentias, siue dæmones: posuerūt quoq; in cœlo stellato dæmones qui præessent signis, & triplicitatibus, & decanis, & quinariis, & gradibus, & stellis: nam licet unicuiq; orbi stellarū unam solam intelligētiam tota schola philosophorum etiam Peripateticorum adsignet, tamen cū unaquęq; stella & cœli particula suam propriam & differentem habeat uim & influxum, necesse est ut & ipsa suam habeant præsidentem intelligentiam quæ uim conferat & agat. Posuerunt itaq; duodecim dæmonum principes, qui præessent duodecim signis zodiaci, & triginta sex, qui præessent totidē decuriis, & septuaginta duos, qui præessent totidem cœli quinariis, & hominum linguis & gentibus, & quatuor qui præessent triplicitatibus & elementis, & septem totius mundi gubernatores, iuxta septem planetas, & posuerūt omnibus nomina, & signacula, quos uocāt characteres, & utebantur illis in inuocationibus & incantationibus & sculpturis suis, describendo ea in suarū operationum instrumentis, imaginibus, laminis, seculis, annulis, chartis, cereis, & eiusmodi, ut si quando operabantur ad solem, inuocabant per nomina solis, & per nomina dæmonum solarium, & ita de cæteris. Tertio ponunt dæmones quasi ministros, ad ea quæ sunt in inferioribus disponenda, quos Origenes uocat inuisibiles quasdam uirtutes, quibus ea quæ sunt super terram disponēda credita sunt: sępe enim nemini conspicui, itinera & negotia nostra quæcunq; dirigunt, sæpe etiam pręliis intersunt, clandestinisq; subsidiis optatos amicis præbent successus, quippe conciliare prospera, infligere aduersa, pro libito posse dicuntur. Illos simili modo in plures ordines distribuūt, ut alii ignei, alii aquei, alii aërei, alii terrei, quæ quidem quatuor dæmonum species, iuxta quatuor cœlestium animarum uires, mentem, rationem, imaginationem, naturam scilicet uiuificam & motricem, computantur: hinc ignei cœlestium animarum mentem sequuntur, unde ad sublimiora contemplanda concurrunt. Aërei autem rationem sequuti, rationali fauent potentiæ, eamq; à sensuali uegetabiliq; quodammodo segregantes, seruiunt igitur uitæ actiuę, quemadmodum ignei contemplatiuę: Aquei uero imaginationem sensumq; sequuti, uitæ seruiunt uoluptuosę: Terrei naturā sequuti, uegetali naturæ fauēt. Præterea distinguunt etiam hoc dæmonū genus, in Saturnios & Iouiales, iuxta stellarum cœlorumq; nomina. Præterea alios esse orientales, alios occidentales, alios meridionales, alios septentrionales. Denique nulla mundi pars est propria horum dæmonum adsistētia destituta, non quia ibi solum sunt, sed quia ibi maxime regnant, sunt enim ubique, quamuis alii alibi potissimum operantur atque influunt. Neq; uero ita intelligenda hæc sunt, quasi influxibus syderum subiecti sint, sed ut respondeant supramundano cœlo, à quo præcipue omnia diriguntur, & cui omnia conformari oportet, unde sicut uariis stellis, sic etiam uariis locis, &

Dæmonū numerus & officia.

Dæmonū distinctio.

temporibus hi dæmones adaptantur: non quod tempore aut loco coartentur, quemadmodum nec corporibus quibus præsides statuũtur, sed quia sic sapientiæ ordo decreuit: ideo illis corporibus, locis, temporibus, stellis, plus fauent atque patrocinãtur: sic alios dixerunt diurnos, alios nocturnos, alios meridianos: simili modo, alios uocãt syluestres, alios montanos, alios campestres, alios domesticos. Hinc Syluani, Fauni, Satyri, Panes, Nymphæ, Naiades, Nereides, Dryades, Pierides, Amadryades, Potamides, Hinnides, Agaptæ, Pales, Pareades, Dodonæ, Feniliæ, Lauernæ, Pareæ, Musæ, Aonides, Castalides, Heliconides, Pegasides, Mçonides, Phebiades, Camœnæ, Charites, Genii, Lemures, & eiusmodi: quos appellant plebem superum, alii semideos deas'ue. Horũ aliqui hominibus ita proximi familiaresq́; sunt, ut etiam perturbationibus afficiantur humanis, quorũ instructione putat Plato homines sæpe miranda efficere præstigia, quemadmodum instructione hominum bestiæ nonnullæ nobis propinquiores, ut simiæ, canes, elephantes: mira sæpe supra suam speciem operantur. Et qui res Danorum & Noruegiorum scripserunt, testantur uarii generis dæmones in illis regionibus hominum seruituti subiectos. Præterea ex illis aliquos esse corporeos, mortalesq́;, quorũ corpora gignãtur & intereant: uita tamẽ longæuos. Aegyptiorũ opinio est Platonicorũq́; præsertim à Proclo cõprobata, Plutarchus quoq; & Demetrius philosophus Aemylianusq́; rhetor, idem affirmant: testantur enim, ex multis sui temporis prodigiis, Pana magnum dæmonem, pluresq́; alios eiulasse primum, deinde etiam obiisse. Horum itaque dęmonum tertii generis, ut Platonicorum sentẽtia est, totidem ferunt esse legiones, quot in cœlo sunt stellæ: totidem quoq; quot stellas cœlum ipsum complectitur, in qualibet legione esse dæmones, uerum dæmonum bonorum numerum (ut tradit Athanasius) sunt, qui ad numerum hominum, nonagintanouem partes arbitrentur, iuxta parabolam de centum ouibus: alii duntaxat nouẽ partes putant, iuxta parabolam de decem drachmis: alii æqualem cum hominibus angelorum numerum censent, quia scriptum sit: constituit terminos populorum iuxta numerum angelorum dei. Et de numero eorum multi multa scripsere: Verum recentiores theologi secuti magistrum sententiarũ, Augustinum & Gregorium, facile se absoluunt, dicentes, quòd bonorum angelorum numerus omnem humanum captum transcendit, quibus contra respondent innumeri spiritus immundi, tot existentes in mundo inferiori, quot mundi spiritus sunt in mundo superiori, ut adserunt aliqui theologi, se ab oraculis accepisse: sub his ponunt genus dæmonum subterraneum siue tenebrosum, quos uocãt Platonici desertores angelos, scelerum & impietatis ultores, iuxta iustitiæ diuinæ sanctionem: uocantq́; malos dæmones & spiritus nequam: quia etiam ultrò plerunq; lædunt atq; nocẽt: horum etiam plures computant legiones, ipsos simili modo iuxta stellarum ac elementorum nomina ac mundi partes distinguentes, ponuntq́; ipsis reges, & princi

pes,& præsidentes,& eorundem nomina. Ex his præsunt cæteris quatuor reges nocentissimi, iuxta quatuor mundi partes: sub his alii plures dominātur principes legionum, multi quoq; priuatorum officiorū. Hinc Gorgones, statenoctæ, furiæ. Hinc Ctesiphone, Alecto, Megera, Cerberus: De hoc dæmonum genere inquit Porphyrius: Locum incolūt terræ uicinum, imò intra ipsam terram. Nullum est malum quod perpetrare non audeant. Habēt omnino uiolentum & male sanum morem: ideoq; uehementes repentinasque insidias plurimum machinantur moliunturq;: ac dum agunt incursiones, partim latere solent, partim uero inferre uiolentiam, omnibusq; rebus inique discorditerq; factis, admodum delectantur.

De eisdem iuxta theologorum sententias. Caput XVII.

Angelorum distinctio triplex.

Theologi uero nostri cum Dionysio similiter ponunt triplices angelorum distinctiones: harum quamlibet in tres diuidūt ordines, ut uidelicet sint tres distinctiōes, nouem ordines: has uocant hierarchias, illos appellant choros: quos & Proclus nouenario numero distinguit. Ponunt itaq; in superiori hierarchia Seraphim, Cherubim, Thronos, tanquam supercœlestes dæmones, diuinæ prouidētię ordinem contemplantes: primi, in dei bonitate: secundi, in essentia dei tanquam forma: tertii, in sapientia. In media hierarchia ponunt Dominatiōes, Virtutes & Potestates, tanquam mundanos dæmones, ad mundi gubernationem concurrentes: horum primi præcipiunt, quod reliqui exequuntur: secundi administrant cœlos, nonnunquā ad miracula facienda conspirant: tertii arcent quæ diuinam legem perturbare posse uidentur. In inferiore autem hierarchia ponunt principatus, archangelos & angelos, quos etiā Iamblichus numerat: hi tanquam dæmones ministri, ad inferiora curanda descēdunt: horum primi curant publica, principes & magistratus, prouincias & regna, singuli singula. Vnde legitur in Daniele: Princeps autem regni Persarum restitit mihi uiginti uno diebus, & Iesus filius Sirach testatur unicuiq; genti præpositum esse rectorem angelum: quod etiā indicare uidetur Moses Deuteronomii cantico inquiens: Cum diuideret excelsus gentes, statuit eorum terminos secundum numerum angelorum dei. Secundi sacris intersunt, diuinum cultum circa singulos homines dirigūt, precesq; hominum & sacrificia coram diis offerunt: Tertii minora quæq; disponunt, ac singuli singulis custodes adsunt. Suntq; ex ipsis etiam qui minutissimis herbis & lapillis, & omnibus inferioribus uirtutem subministrāt, quibus multa cū deo, multa cum hominibus sunt communia, suntq; mediantes ministri. Verum

Athanasii de angelis opinio.

Athanasius præter Thronos, Cherubinos, Seraphinos deo proximos, illūq; indesinentibus hymnis, & irrequieta laude magnificantes, & pro nostra salute orantes, septem alios nuncupat ordines: quos communi uocabulo uocat militiam cœli. Horum Primus est ordo Doctrinalis, ex quo fuit ille qui locutus est Danieli inquiens: Veni ut docerem te quæ uentura sunt populo

tuo in nouissimis diebus. Deinde est ordo tutelaris, de quo etiam in Daniele legitur: Ecce Michaël unus de Principibus uenit in adiutoriũ meum. & ibidem: In tempore illo consurget Michaël Princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui: eius ordinis fuit etiam Raphaël ille qui duxit & reduxit Tobiam Iuniorem. Post hunc est ordo Procuratorius, cuius mẽtio est in libro Iob, ubi legitur: si fuerit pro eo angelus loquẽs, deprecabiẽ dominum, & placabilis ei erit: & de eisdem exponitur etiam quod scriptum est Ecclesiastici decimo sexto capite circa finem: In iudicio dei opera ipsius ab initio, & ab institutione hominum ipsarum distinxit partes illorum, & initia eorum in gẽtibus suis: ornauit in æternum opera illorum, nec esurierunt nec laborauerunt, & non destiterunt ab operibus suis, unusquisq; proximum suum nõ angustiabit usq; in æternum. Sequitur ordo Ministerialis, de quo Paulus ad Hebræos inquit: Nonne omnes sunt administratorii spiritus, missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Post hos est ordo Auxiliaris, de quo apud Esaiã legitur: Egressus est angelus domini, & percussit in castris Assyriorũ centũ octogintaquinq; milia. Hunc subsequitur ordo Animarum receptiuus, de quo legitur apud Lucam: Anima Lazari portata per angelos in sinũ Abrahæ. & ibidem docemur, ut faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis, qui nos recipiant in æterna tabernacula. Porrò est ordo Adsistentium, de quo legitur apud Zachariam: Isti sunt duo filii olei splendoris, qui adsistunt dominatori uniuersæ terræ. Hebræorum autem theologi aliter hos ordines numerant nuncupantq́;: nam supremo loco sunt quos uocant היות הקרש id est, animalia sanctitatis, siue uitas: per quos deus אהיה essendi munus largitur: succedunt secundo loco Ophanim אופנים id est formæ, seu rotæ, per quos deus יהוה chaos distinguit: Tertio loco sunt Aralim אראלים angeli magni fortes & robusti, per quos tetragrammus elohim pronuntiatus, siue tetragrammus cum he coniuncto. היהוה formam fluxę materię ministrat: Quarto loco sunt Hasmalim חשמלים, per quos El אל deus, corporũ effingit effigies. Quintus est ordo Seraphim שרפים, per quos deus Elohim Gibor אלהים גיבר elemẽta depromit. Sextus Malachim מלאכים, id est angelorum, per quos deus Eloha אלוה metalla producit: Septimus Elohim אלהים id est dii, per quos deus tetragrammus Sabaoth יהוה צבאות producit uegetabilia: Octauus Bne elohim בני אלהים, id est filii deorum, per quos deus Elohim Sabaoth אלהים צבאות procreat animalia: Nonus & infimus Cherubim כרובים, per quos deus sadai שרי genus hominum curat. Sub istis est ordo animasticus, dictus Issim אישים id est heroës, uiri fortes, & beati, per quos deus Adonai ארני prophetiam largitur.

Tutelaris ordo. *Procuratorius ordo.* *Ministerialis ordo.* *Auxiliaris ordo.* *Animarum receptiuus ordo.* *Adsistentium ordo.* *Hebræi angelorũ ordines quõ numerẽt*

De ordinibus malorum dæmonum, eorundẽq; casu, & naturis uariis.

Cap. XVIII.

Vnt etiam ex theologorũ schola qui malos dæmones in nouẽ gradus distribuunt, ueluti ipsis nouem angelorum ordinibus aduersantes. Horum itaque primi sunt, qui pseudothei, hoc est falsi dii nuncupantur, qui dei nomen usurpantes, pro diis coli uolunt, sacrificia & adorationes expetunt, sicut dæmon ille qui ait ad Christum: Si cadẽs in terram adoraueris me, dabo tibi hæc omnia: ostendens illi omnia regna orbis terrarum, atque horum princeps est ille qui dixit: Ascendam super altitudinem nubium, & similis ero altissimo. qui ideo uocatur Beelzebub, hoc est, uetustus deus. Hos secundario sequuntur spiritus mẽdaciorum, cuiusmodi fuit ille, qui egressus est spiritus mendax in ore prophetarum Achab: & horum princeps est serpens ille Python, à quo Apollo Pythius dictus est, & mulier illa Pythonica apud Samuelem, & alia in euangeliis, quæ Pythonem habebat in uentre. Hoc ergo dæmonum genus sese oraculis immiscet, & diuinationibus & prædictionibus hominibus illudit, quo usque decipiat. Tertio ordine sunt uasa iniquitatis, quæ & uasa iræ dicuntur: hi sunt inuentores malorum, omniumq; malarum artium, qualis apud Platonem Theutus ille dæmon, qui ludos & aleam docuit: ex ipsis enim omne scelus, malitia & deformitas procedit, de quibus in Genesi in benedictionibus Symeon & Leui ait Iacob: Vasa iniquitatis in habitationibus eorum, in consilium eorum non ueniat anima mea: quos Psalmista uocat, uasa mortis, Esaias uocat uasa furoris, & Ieremias uocat uasa iræ, Ezechiel uasa interfectionis & interitus: & princeps eorum Belial, quòd interpretatur sine iugo siue inobediens, præuaricator, & apostata, de quo Paulus ait ad Corinthios: Quæ conuentio Christi ad Belial? Sequuntur quarto ultores scelerum & princeps eorum Asmodeus, uidelicet faciens iudicium. Post hos quinto ordine ueniunt præstigiatores, qui imitantut miracula, & inseruiunt Cacomagis & maleficis, & seducunt populum in miraculis suis, sicut serpens Euã seduxit: & princeps eorum Satan, de quo in Apocalypsi scriptum est, quòd seducit uniuersum orbem, faciens signa magna, & ignem de cœlo descendere in terram in conspectu hominum, seducens habitantes in terra, propter signa quæ data sunt illi facere. Sexto sese offerunt aëreæ potestates: hæ se miscent tonitruis, fulminibus & fulgori, corrumpentes aërem, pestilẽtias & alia mala inducentes: è quorum numero sunt, quos narrat Apocalypsis quatuor angelos, quibus datum est nocere terræ & mari, tenentes quatuor uentos à quatuor angulis terræ: & princeps eorũ dictus Meririm: hic est dæmon meridianus, spiritus æstuans, & dæmon furens in meridie, quẽ Paulus ad Ephesios uocat principem potestatis aëris huius, & spiritum qui operatur in filios diffidentiæ. Septimam mansionem tenent furiæ, seminatrices malorum, & discordiarum, & bellorum, & uastationum: quorum princeps in Apocalypsi uocatus est Græce Apollion, Hebraice Abaddon, hoc est exterminãs & uastans. Octauo loco stant criminatores siue exploratores, quorum prin

[Margin notes: Primus dæmonũ ordo. — Secundus. — Tertius. — Psal. 7. — Esa. 15 — Ierem. 50 — 2. Cor. 6 — Quartus. — Quintus. — Sextus. — Septimus. — Octauus.]

ceps Astaroth,hoc est,explorator, Græcè dictus diabolus, hoc est crimina-
tor uel calumniator, qui in Apocalypsi uocatur accusator fratrum nostro- Apo. 12.
rum,accusans illos ante cõspectum dei nostri die & nocte. Porrò ultimum
locum habent tentatores siue insidiatores, qui singulis hominibus singuli
adsunt,quos iccirco malos genios uocamus, & princeps eorum Mammon,
qui interpretatur cupiditas. Dæmones autem malos omnes unanimiter
astruunt in hoc infimiori mundo uagantes omnibus infensos,quos iccirco
diabolos uocant,de quibus ait Augustinus libro primo de Incarnatiõe uer-
bi ad Ianuarium inquiens: De diabolo quoque & angelis eius contrariis uir-
tutibus ecclesiastica prædicatio docuit,quoniam sint quidem hęc:quæ autẽ
sint,aut quomodo sint,non satis clare disposuit. Apud plurimos tamen ista
habetur opinio,quòd angelus fuerit iste diabolus,& apostata effectus, quã-
plurimos angelorum secũ declinare persuaserit,qui & nũc usq; angeli ipsius
nuncupantur. Hos tamen Græcia non omnes damnatos putat,nec hos qui
dem omnes esse ex proposito malos,sed quòd ab condito æuo rerum dispẽ-
satio ea sit ratione instituta,ut illis animarum peccatricum carnificina dele
gata sit. Cæteri theologi dicũt,nullos dæmones creatos malos, sed ex bono
rum ordinibus propter præuaricationem cœlis pulsos & deiectos: quorũ ca
sum non solum nostri & Hebræorũ theologi docent,sed etiam Assyrii, Ara
bes,Aegyptii & Græci suis dogmatibus cõfirmãt. Pherecydes Syrus casum
dæmonũ describit,& Ophin,hoc est,serpentem dæmoniacũ, caput fuisse re
bellantis exercitus. Eundem casum Trismegistus in Pimandro,& Homerus
sub nomine Atarum suis decantat carminibus: & Plutarchus in sermone de
fœnore,Empedoclem eiusmodi dæmonum lapsum nouisse significat. Ipsi
quoq; dæmones multoties casum suum confessi sunt. Hi itaq; deiecti in hãc Dæmonũ ua
uallem miserię,partim hoc caliginoso aëre propinqui nobis oberrant:alii la ria studia.
cus,fluuios & æquora habitant:alii terras, terrestria territant, & qui puteos
& metalla effodiunt,inuadunt:hiatus terræ prouocant,montium fundamẽ
ta concutiunt,nec homines modo,sed & animalia uexant:alii solo risu & illu
sione contenti,fatigare eos potius student quàm nocere: alii ultra proceri-
tatem giganteo corpore sese sustollentes, nũc sese accliuos ad pygmęorum
paruitatem submittentes, & in uarias figuras sese uertentes, homines inani
terrore perturbant:alii mendaciis student & blasphemiis, qualem unum in
tertio Regum libro legimus, inquientem: Egrediar & ero spiritus mendax 3.Reg.22.
in ore omnium prophetarum Achab. Pessimum autem dæmonum genus
eorum,qui obsident itinera, irruentes transeuntibus, gaudent bellis & effu-
sione sanguinis, & affligunt homines sæuissimis insultibus: tales legimus
apud Matthæum, ob quorum metum per uiam illam transire iam nullus
audebat. Iam uero nocturnos,& diurnos,& meridianos dæmones scriptura
cõmemorat:& alios nequitię spiritus uariis uocabulis describit,quales apud
Esaiam legimus,Onocentauros,ericios,pilosos,Sirenes,lamias,ululas,stru Esa.34.

thiones:& in Psalmis,aspides, basiliscos,leones,dracones:& in euãgelio scorpius legitur & mammoma,& princeps huius mũdi, & rectores tenebrarum, quorum omnium princeps Beelzebub, quem scriptura prauitatis principem appellat. Porphyrius illorum principem esse Serapin ait, qui & Pluto à Græcis nominatur:tum & præest illis Cerberus, triceps ille canis, scilicet quia in tribus elementis,aëre, aqua,terra uersatur, perniciosissimus dæmon : unde etiam quæ in illis tribus elementis plurimum potest Proserpina,illorum princeps est, quod & ipsa de se testatur in responsis his uersibus:

Naturæ triplicis ego sum Lucina puella,
Taurea,itemq; triceps,missa è cœlo aurea Phœbe,
Quam multæ uariant formæq;,trinaq; signa,
Quæ terna & simulacra fero, terræ,aëris,ignis:
Quippe meis atris terrarum est cura molossis.

Originis placitum de dæmonibus.

Origenis placitum de dæmonibus est: Dæmones qui proprio arbitrio cum principe suo diabolo ab dei ministerio recesserunt, si paululum resipiscere cœperint, humana carne circundari, ut hac deinceps pœnitentia, post resurrectionem eodem curriculo quo in carnem uenerunt,ad dei uisionem postliminio redeant,liberati tunc etiamnum æthereis & aëreis corporibus:tunc que genua deo curuanda omnia,cœlestium,terrestrium & infernorum,ut sit deus omnia in omnibus. Quin & Diuus Ireneus probat Iustini martyris sententiam,qui dixerit:Satanam nusquã ausum dicere blasphemiam aduersus deum, priusquàm aduenisset in terras dominus,eo quod nõdum cognosceret damnationem suam. Esse autem plerosq; ex lapsis dęmonibus qui futuram suam salutem sperent, pleriq; opinantur ex Pauli eremitæ historia,ab Hieronymo conscripta,& per ecclesiam canonicis horis uenerata:atq; ex Brandani legenda, ita edocti, illorumq; preces exaudiendas uel hoc argumento adserunt, quòd in euangeliis legitur,Christum exaudisse preces dæmonum, ac concessisse illis quòd ingressi sint gregem porcorum. Adstipulatur istis etiam psalmus septuagesimusprimus secundum nostrã supputationem,secundum supputationem autem Hebræorum septuagesimussecundus, ubi nos legimus coram illo procident Aethiopes, & inimici eius terram lingent:ibi iuxta Hebraicam ueritatem legitur:Coram ipso flectent genua inhabitantes solitudinem,hoc est aërei spiritus eum adorabũt, ut Cabalistæ adserũt: & inimici eius puluerem lingent:quod de Zazele atq; eius exercitu exponunt, de quo in Genesi legitur : Terram comedes cunctis diebus uitæ tuæ. & alibi dicit propheta : Quia puluis terræ panis eius. Hinc Cabalistæ etiam dæmones nonnullos saluandos putant, quod etiam sensisse constat Originem.

Dæmones an saluandi.

De corporibus dæmonum.

Caput XIX.

E corporibus dæmonum magna est recentiorum theologorũ cum philosophis dissentio: nam Thomas adfirmat angelos omnes esse incorporeos, similiter & malos dæmones: adsumere tamen quãdoq; corpora, quibus mox exuãtur: & Dionysius in diuinis nominibus angelos esse incorporeos constanter adfirmat. Augustinus tamen super Genesim sic prodit: Dæmones aërea atq; ignea dicuntur animalia: quia corporum aëreorum natura uigent, nec per mortem dissoluuntur, quoniam præualet in eis elementum ad agendũ aptius quàm ad patiendum. Idem astruere uidetur, angelos omnes ab initio creationis suæ corpora habuisse aërea, ex puriore superioreq; aëris parte formata, ad agẽdum idonea, non ad patiendum: eaq; post confirmationem bonis angelis conseruata, malis autem in lapsu demutata fuisse in aëris crassioris qualitatem, ut etiam igne possint torqueri. Quin & Magnus Basilius, non dæmonibus modo, sed & puris etiam angelis corpora tribuit, ueluti spiritus quosdam tenues & aëreos atque puros. Cõsentit his etiam Gregorius Nazianzenus. Apuleius non omnes dæmones putat habere corpora: siquidẽ in libro de dæmone Socratis, Genus aliud augustius (ait) dæmonũ, qui semper à corporeis cõpedibus & nexibus liberi, procurantur certis precatibus. Verũ Psellus Platonicus & Christianus, dæmonum naturam non putat esse sine corpore: nõ idem tamen angelicum & dæmonicum corpus, nã illud omnis expers materiæ: Dæmonicum uero quodammodo materiale sicut umbrarum corpora, & subiectum passioni, ut etiam percussum doleat, & igne exuratur in conspicuas cineres, quod in Tuscia aliquando factum memoriæ proditur. Et licet spiritale corpus sit, maxime tamen sensibile est, & tactum patitur: & licet resectũ, coit rursum recreatq;, sicut aër & aqua, interim tamen maxime dolet: hinc timẽt aciẽ fieri, & tela, & enses. Hinc apud Vergiliũ Sibylla ait Aeneæ:

Tuq; inuade uiam, uaginaq; eripere ferrum.

Super quo dicit Seruius, uoluisse Aeneam habere ensem consecratum. Genera dæmonicorum corporum Orpheus quoq; describit. Est quidem corpus unum quod igne tantum constat, sed uisum non patitur, quos igneos & cœlestes dæmones Orpheus uocat: alterum ignis aërisq; mixtione contemperatum, unde ætherei & aërei nuncupantur: cui si aqueum quiddam accesserit, tertium genus consurgit, unde dicuntur aquei, qui quandoq; uisu percipiuntur: quibus si aliquid terreum addatur, sed non ita crassum, terreni dæmones nũcupantur, eosq; iam magis conspicuos, nostrisq; sensibus occurrentes. Corpora autem sublimiorum dæmonum angelorum, ex purissimo æthereo elemento coalita sunt, nemini hominum temere uisibilia, nisi diuinitus speciem suam offerant: filis adeo texta sunt splẽdidis & usq; adeò tenuibus, ut radios omnes nostri uisus raritate transmittant, & splẽdore reuerberent, & subtilitate frustrentur, de quibus Chalcidius ait: Aetherei aëreiq; dæmones, quia corpora eorũ neq; tantũ ignis habent ut sint perspicua, neq; tã-

Varia dæmonicorũ corporũ genera

tum terræ,ut soliditas eorum tactui renitatur, totaq; eorum compago ex ætheris serenitate & aëris liquore connexa,indissolubilē coagmentauit superficiem Reliqui dæmones neq; ita probabiles, neque ita incommodi,nec inuisibiles semper,interdum conspicui,in diuersas conuertūtur figuras,exanguiū quoque simulachrorum umbraticas formas induūt, obesi corporis illuuiem trahē tes:habentq; nimiam cum sylua(quā malignā animā ueteres uocabant)cōmunionem,atq; ex uicinia terræ & aquæ,etiā terrenis uoluptatibus ac libidine tanguntur:cuius generis sunt lamiæ,& incubi,& succubi, è quorum numero fuisse Melusinam forte non absurda est coniectio:nullus tamē(quod Marcus arbitratur)dæmonū,alius mas censendus,alius fœmina:cū hoc sexuum discrimen ad cōposita pertineat,dæmonū uero corpora simplicia sint: neq; tamen unumquodq; dæmonū genus omnes figuras pro libito perficere potest,sed igneis & aëreis facilis ea suppetit facultas, sese in omne id deformare,quod illorum concipit imaginatio:subterranei aūt tenebrosi dęmones,quia eorum phātasticū crassi & inagilis corporis angustiis cōcluditur, eā nequit effi cere diuersitatē figurarū quam cæteri. Aquei aūt & q humidā supficiē terrę habitant,ex elementi mollitie mulieres plurimū adsimulant,ex quo genere sunt Naiades,Dryades:q uero inaquosa & arida incolūt,corporibus aridioribus sese mares exhibēt, aut Satyros,aut Onoscelos asininis cruribus, Faunos, Syluanos & incubos,de qbus August. multos tradit experiētia magistra didicisse,illos sæpe improbos extitisse mulieribus,earūq; appetisse & pegisse cōcubitū:& quosdā dæmones,quos Galli Dusios nūcupāt,hāc assidue tētare libidinem.

In dæmonibus nullus sexus.

De infestatione malorum dæmonum, & custodia nobis adhibita bonorum dæmonum. Caput XX.

EST theologorū cōmunis sententia, dæmones malos omnes eius esse naturæ,ut deos pariter oderint & homines: iccirco diuina prouidentia dæmones nobis puriores præfecit propinquos,quibus nos tanquā pastoribus seu rectoribus commēdauit,ut nos quotidie adiuuēt,dæmonesq; malos arceant,cōpescant & religēt, ne noceant nobis quantū uellēt,quemadmodū legitur in Thobia, Quod apprehēdit Raphaël dæmoniū noīe Asmodeus,& relegauit ipsum in deserto superioris Aegypti. De his ait Hesiodus: Ter decē mille sunt super terra uiuentes pascente immortales Iouis custodes mortaliū hoīm, q utiq; obseruēt iustitias & miserāda facta,aërē induti,ubiq; eūtes super terrā:nullus enim principū,nullus magnatū incolumis persisteret,non ulla mulier incorrupta remaneret,nullus hoīm in hac ignorātię ualle ad constitutū sibi à deo finē perueniret,si boni dæmones nobis pro custodia non adsisterent: uel si mali dæmones malis hominū uolūtatibus satisfacere permitterētur. Sicut igit ex bonis dæmonibus unicuiq; proprius deputatus est custos,corroborans spiritū hoīs ad bonū:ita ex malis aliqs demittit hostis,psidens carni & pruritui eius, pugnatq; pro nobis bonus custos pro spiritu,aduersus hostem atq; carnem:

homo autem inter hos concertantes medius, & relictus in manu cõsilii sui, cui uult uictoriam præstat: non possumus ergo angelos accusare, si gentes illis creditas ad ueri dei cognitionem, ad ueram pietatem & religionẽ non deducant, & in errores & peruersum cultum labi sinant: sed illis imputandum est, qui sponte sua à recto calle declinarunt, adhærentes spiritibus erroris, uictoriam dantes diabolo, in manu enim hominis est cui uelit adhærere, & quem uelit uincere, à quo si semel superatus hostis dæmon est, eius seruus effectus est, uictusq; alium ultra impugnare nequit, uelut uespa amisso aculeo: cui sentẽtiæ adstipulatur etiã Origenes in libro Periarchon concludẽs, quòd sancti repugnantes aduersus malos dæmones & uincentes, eorum minuunt exercitum, ne ultra fas sit illi qui ab aliquo superatus est, alterum deinceps molestare. Sicut igitur unicuique homini datus est spiritus bonus, ita etiam datus est spiritus diabolicus malus, quorum uterq; unionem quęrit cum spiritu nostro, & illum ad se trahere nititur, & illi commisceri, ceu uinũ cum aqua: bonus quidẽ per bona opera ipsi conformia, nos in angelos uniendo transmutat, sicut de Ioãne Baptista scriptũ est in Malachia: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam. de qua transmutatione & unione, alibi scriptum est, qui adhæret deo, unus spiritus efficitur cum eo. Malus etiam dæmon per mala opera nos sibi conformes & unitos reddere studet, sicut de Iuda ait Christus: Nonne ego uos elegi duodecim, & unus ex uobis diabolus est? & hoc est quod ait Hermes, quando dæmon in humanã influit animam, semina propriæ notionis inspergit, unde anima talis, seminibus conspersa, furore pręgnans, parit inde mirabilia, & qualiacunq; dæmonum sunt officia: bonus enim dæmon quando in sanctam influit animam, extollit eam ad sapientiæ lumen: malus uero dæmon, in prauam transfusus animam, incitat eam in furta, in homicidia, in libidines, & quæcunq; malorum dæmonum sunt officia. Boni dæmones (ut inquit Iamblichus) animas perfectissime purgant, exhibent insuper alii nobis alia, ipsi præsentes dant corpori sanitatem, uirtutem animo, menti securitatem, quod in nobis est lætiferum delent, calorem fouent, efficacioremq; reddunt ad uitam, & harmonia intelligibili mẽti lumen semper infundunt. An autem multi sint hominis custodes, uel unus solus, inter se contendunt theologi, nos plures putamus, dicẽte propheta. Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uiis tuis: quod teste Hieronymo, non solum in Christo, sed in quocunq; homine locum habet. Omnes itaq; homines diuersorũ spirituum ministerio reguntur, ducunturq; ad quęcunque gradum uirtutũ, meritorum, & dignitatis, qui se illis dignos pręstiterint: qui uero indignos, hi à malis dæmonibus, simulatque à bonis spiritibus, deponuntur & detruduntur usque ad extremum miseriæ gradum, prout eorum exquirunt mala merita: quicunque autem sublimioribus angelis attributi sunt, hi aliis etiam hominibus præferuntur: nam angeli eorum curam habentes illos euehunt, aliosq; illis sub-

Gentiũ malitia angelis nõ imputandi.

Malac. 3

Iohan. 6

Psal. 90

iiciunt ui quadam occulta, quam & si neuter illorum percipit, sentit tamen subditus, iugum quoddam prȩsidentię, à quo facile se absoluere nequit, imò timet & reueretur uim illam, quam superioribus, superiores angeli influũt, & terrore quodam inferiores in præsidentiæ timorem inducunt. Hoc sensisse uidetur Homerus ubi ait, Musas Ioue genitas, regibus Ioue genitis indiuulsas semper comites assistere, perq; illas fieri eos uenerabiles & Augustos. Sic legimus M. Antonium olim cum Octauiano Augusto singulari amicitia iunctum, sæpe unà ludere solitos: Verum cum semper Augustus uictor abiret, magum quendam M. Antonium in hanc sententiam submonuisse: Quid tibi ò Antoni cum adolescente isto. Fuge illum & uita: nam & si tu natu grandior, & peritia rerum præstantior es, etiam genere illustrior, & plurium imperator bella multa exantlasti, tamen huius adolescentis genium genius reformidat tuus, & tua fortuna illius fortunæ subblãditur: ni procul fugeris, tota ad illum defectura uidetur. Nonne princeps homo est cæteris hominibus similis: quomodo eũ timerent & reuererentur cæteri homines, nisi terror diuinus eum eueheret, & cæteris timorem incutiens eos deprimeret, ut ipsum tanquam principem reuereantur: quare nitendum nobis est, ut expurgati recte agendo, sublimiaq; sequẽdo, etiam tempora & loca opportuna eligendo, sublimiorum potentiorumq; angelorũ gradu cõmittamur, qui de nobis curam gerentes, aliis merito præferamur.

Augusti genius, M. Antonij genio præstantior

De obsequendo proprio genio, eius'que natura indaganda. Caput XXI.

SIc unaquæque regio in cœlestibus certam stellam cœlestemq; imaginem obtinet, sibi præ cæteris influentem: ita etiam in supercœlestibus certam nanciscitur intelligentiam, præsidentẽ atque tuentem, cum sui ordinis infinitis aliis ministris spiritibus siue dȩmonibus, qui omnes communi uocabulo dicti sunt filii Elohim sabaoth בני אלהים צבאות, hoc est, filii dei exercituum. Hinc quoties bellum, aut stragem, aut regni alicuius desolationem populiq; subactionem deliberat altissimus in istis inferioribus, tunc non secus atq; hæc in terris uentura sunt, præcedit conflictus spirituum illorum in superis, sicut scriptum est in Esaia: Visitabit dominus exercituũ super exercitum excelsi in excelso, & super reges terræ in terra, de quo spirituum ac præsidum cõflictu, etiã apud Danielem legimus, uidelicet de principe regni Persarum, de principe Græcorum, de principe populi Israel, eorundemq; adinuicem conflictu. De quo etiam quondam sensisse uidetur Homerus, ubi cecinit:

Danie. 10.

Tantus cœlesti rumor percrebuit aula,
Cum sæua alterni ruerent in prælia diui:
Neptunum contra bellabat Phœbus Apollo.
Aduersus Martem certabat Pallas Athene.
Iunoni obstiterat bello pharetrata Diana.

Latonam telis uolucer Cyllenius urget.

Veruntamen cum in singulis regionibus sint omnis generis spiritus atque dæmones, illi tamen præ cæteris ibi potentiores sunt, qui eiusdem ordinis sunt cum præside illius regionis. Sic in solari regione præ cæteris uigent spiritus solares: in lunari lunare,& ita de reliquis: atque ex hoc prouenit atque consequimur,ut nobis loca & prouincias mutantibus,uarii sese offerant sequantur'que rerum & negotiorum nostrorum euentus, alibi & alibi fortunatiores, ubi uidelicet dæmon genius noster maiorem sortitus fuerit potentiam, aut nos eiusdem ordinis potentiorem ibi adepti fuerimus dæmonem. Sic solares homines, si in solarem commigrarint regionem siue prouinciam,longe ibi fortunatiores reddentur: quia potentiores commodiores'que ibi suos habituri sunt duces siue genios, quorum præstanti ibidem præsidio, omnia sua sæpe etiã præter opinionem & suarũ uiriũ mensum ad felices exitus perducuntur. Hinc est, quod loci, & regionis,& temporis electio,ubi quis se ad sui genii naturam & instinctum, exercitet, habitet & frequentet,ad uitæ felicitatem plurimum conducat. Conducit etiam nonnunquàm nominis mutatio: nam cum proprietates nominum ipsarum rerum indices sunt, tanquam de speculo declarantes suarum formarum conditiones: inde fit, ut mutatis nominibus,sæpe res mutari contingat. Hinc scriptura sacra non sine causa introducit deum, dum benedicturus esset Abramo & Iacob, eorum nomina immutasse, & uocasse hunc Abrahamum, illum Israëlem. Naturam autem genii uniuscuiusque hominis antiqui sapientes ex syderibus & influxu eorum, eorundem'que aspectibus, qui in Genesi cuiusque uersantur,cognoscere docent: sed tam diuersis & dissidentibus inter se institutis,ut difficilimum sit hæc cœlorum sacramenta è manibus eorum posse eripere. Nam Porphyrius ex stella geniturae domina, genium quærit: Maternus uero,uel inde,uel ex planetis,qui plures ibi habent dignitates:uel ex eo cuius domicilium ingressura est luna post illud,quod nascente homine detinet. Chaldæi autem non nisi aut à sole,aut à luna genium inquirunt. Alii autem & Hebræorum multi, ex aliquo cœlorum cardine, aut omnibus illis,hunc exquirendum censent. Alii bonum genium ab undecima domo, quam iccirco bonum dæmonem uocant: malum autem geniũ à sexta,quam malum dæmonem appellant,requirunt. Horum itaque cum laboriosa & occultissima sit inquisitio, multo facilius ex nobis ipsis genii nostri naturam perquiremus,attendentes ad ea, quæ à primæua ætate nullis contagiis distracta, aut ea quæ expurgata mente ab inanibus curis & sinistris affectibus,amotis'que impedimentis suggerit animus, dictat naturæ instinctus, cœlum'que inclinat. Hæc proculdubio genii suadelæ sunt, qui unicuique datus est à principio suæ natiuitatis,eò nos ducens & persuadens, quò nos illius sydus inclinat.

Genius ad loci mutatione mutatur.

Nominis mutatio nonnunquam conducit.

Genij natura unde dinosci poßit.

Triplicem uniuſcuiuſque hominis cuſtodē eſſe,& à quibus ſinguli procedant. Caput XXII.

Sacer dæmō

Riplex unicuique homini dæmon bonus eſt proprius cuſtos, unus quidem ſacer, alter geniturę, tertius profeſſiōis. Dæmon quidem ſacer, hic iuxta Aegyptiorum doctrinam, nō ab aſtris neq; à planetis, ſed à ſuperna cauſa, ab ipſo dæmonum præſide deo, deſcendenti animæ rationali adſignatur, uniuerſalis, ſupra naturā. Hic uitam animæ dirigit, cogitationesq; bonas menti ſemper exhibet, aſſidue agens in nobis illuminando, quāuis non ſemper animaduertimus, ſed quando purgati ſumus, atque tranquille uiuimus, tunc à nobis percipitur, tunc quaſi nobiſcum loquitur, ſuamq; nobis communicat uocem, antea ſilentio præſens, ſtudetq; aſſidue ad ſacram nos adducere perfectionē. Huius quoque dæmonis auxilio, poſſumus malignitatem fati deuitare: qui ſi religioſe colatur à nobis probitate ac ſanctitudine, quod Socratem feciſſe ſcimus, putant Platonici, mire nos ab eo iuuari, tum ſomniis, tum ſignis, mala auertēdo, bona anxius ſoſpitando: quare concinentes Pytagorici, Iouem precari conſueuerunt, ut uel ipſe à malis abduceret, uel à quo dæmonū id poſſit prę ſtari monſtraret. Dæmon autem geniturę, qui & genius dicitur, hic à mūdi diſpoſitione ſyderumq; circuitibus qui in generatione uerſantur deſcēdit. hunc ſunt qui opinantur animam iamiam in corpus deſcenſurā, ex dæmonum choro cuſtodem ſibi naturaliter ſecernere, nec tam eligere ſibi hūc ducem, quàm uiciſſim etiam ab illo optari in tutelā. hic exequutor uitæ, atque cuſtos, eam corpori cōciliat, & communicatam corpori curat, hominemq; ad hoc ipſum officium adiuuat, ad quod naſcētem cœleſtia deputarūt. Quicunque igitur genium fortunatum acceperint, redduntur in eorum operibus uirtuoſi, efficaces, fortes & proſperantes: quapropter à Philoſophis bene fortunati, ſeu bene nati dicuntur. Dæmon uero profeſſionis, hic datur à ſyderibus quibus talis profeſſio uel ſecta, quam homo aliquis profeſſus fuerit ſubiicitur, quem anima quando iam in hoc corpore electione uti cœperit, atq; ſibi mores induerit, latēter optat. Hic dæmon mutatur mutata profeſſione, tum pro dignitate profeſſionis, digniores ac etiam ſublimiores adſunt nobis profeſſionis dæmones, qui ſucceſſiue curant hominem, qui aliū & alium ſibi indies comparat profeſſionis cuſtodem, prout conſcēdit de uirtute in uirtutem. Quando itaque profeſſio cum natura noſtra conſentit, ſimilis nobis atque cum genio concors adeſt profeſſionis dæmon, uitaq; magis efficitur tranquilla, fœlix atq; proſpera: quando uero profeſſionē genio ſubimus diſſimilem uel contrariam, uita nobis redditur laborioſa, & diſcordātibus patronis perturbata. Sic euenit ut proficiat aliquis in aliqua ſciētia, aut arte, aut miniſterio, exiguo tēpore & labore, qui in aliis multo ſudore & ſtudio fruſtra laborat: & licet nulla ſcientia, nulla ars, nulla uirtus, ſit contemnēda, tamen ut proſpere uiuas, fœliciterq; agas, imprimis cognoſce geniū

Geniture dæmon, genius.

Profeſsionis dæmon.

tuum bonū,& naturā tuā,& quid tibi boni promittat dispositio cœlestis, atque horum omnium distributor deus, qui distribuit singulis ut uult: horum exordia sequaris, hæc profitearis, in ea uirtute uersare, ad quam te summus distributor eleuat atq; conducit, qui Abrahamum iustitia & clementia, Isaac timore, Iacob robore, Mosen mansuetudine & miraculis, Iosue bello, Phineen zelo, Dauidem religione & uictoria, Solomonem scientia & præconio, Petrum fide, Iohannem charitate, Iacobum deuotione, Thomam prudentia, Magdalenam cōtemplatione, Martham ministerio excellere fecit. Itaque in qua uirtute facilius te proficere senties, ad eius apicem cōscendere cures, ut in uno præstes, qui in omnibus non potes: in cæteris tamen quantū uales proficere ne contemnas: quòd si concordes habueris naturæ & professionis custodes, geminū naturę & professionis senties profectum & augmentū: si uero dispares fuerint, sequere meliorem: nam melius aliquando fomentū percipies egregiæ professionis quàm natiuitatis.

De lingua angelorum, eorumq; cum inter se tum nobiscum collocutionibus. Caput XXIII.

DVbitare possemus, si angeli siue dæmones cum sint puri spiritus, sermone aliquo uocali aut lingua, cum inter se, tum ad nos utātur, nisi Paulus alicubi diceret: Si linguis hominū loquar & angelorū: sed quis sit iste eorū sermo, quæ lingua, adhuc apud multos in dubio uersatur. Putant enim pleriq;, si aliquo idiomate utantur, ipsum esse Hebræū, quia hoc omniū fuit primū, emanauitq; de cœlo, fuitq; ante exortā in Babylone confusionē linguarum, in quo data est à deo patre lex, & à Christo filio prædicatum euangelium, & per spiritum sanctum data in prophetis tot oracula: & cum omnes linguæ passę sint & continuo patiātur uarias immutationes & corruptiones, hæc sola semper perseuerat inuiolata. Præterea opinionis huius euidens signum est, quòd cum dæmones & intelligentiæ singulæ, singularum gentium cum quibus habitant sermonem exerceant, scientibus tamen Hebræum sermonem, nunquam in alio idiomate, sed in illo solo loquuntur. Quomodo aūt angeli loquūtur, occultū nobis est, sicut & ipsi: nobis aūt ut loquamur, lingua necessaria est cū cęteris instrumētis, quæ sunt fauces, palatū, labia, dētes, guttur, pulmo, spiritalis arteria, & pectorales lacerti, qui motionis eius ab anima principiū obtinēt. Verū si quis procul alteri loquatur, uehemētiori clamore indiget: sic propinquus in audientis aurē susurrat: & si posset cū audiēte strictiori spiritu copulari, nullo prorsus sono sermo eius indigeret: sed sine strepitu audienti, uelut imago oculo aut speculo, illaberetur. Sic animę à corpore egressę, sic angeli, sic dæmones loquūtur: & quod hō facit sensibili uoce, ipsi faciunt imprimēdo sermonis cōceptū, in his qbus loquūtur, meliori modo, q̄ si p audibilē uocē exprimerēt. Sic dicūt Platonici Socratē suū dęmonē sensu quidē pcepisse, sed nō corporis huius, sed sensu ætherei corporis intra hoc delitescentis: qua

Angelorum sermo quis.

Angelorum sermo nobis occultus.

item ratione ab prophetis uideri audiriq; solitos angelos credit Auicenna: illudq; instrumētum, qualiscunq; ea uirtus sit, per quam innotescere facit spiritus alteri spiritum, aut homini, quæ in mente ebulliunt, ab apostolo Paulo angelorum lingua nuncupatur. Sæpissime tamen etiam sensibilem uocem emittunt, ut in ascensione domini clamantes, uiri Galilæi, quid statis spectātes in cœlū? & in uetere lege cum multis patribus sensibili uoce loquuti sunt: sed hoc nō nisi in adsumptis corporibus. Verū quibus sensibus ipsi spiritus atq; dæmones nostras inuocationes precesq; audiant, nostrasq; uideant ceremonias penitus ignoramus. Est enim spiritale dęmonum corpus, magna parte ubiq; & undique sensile natura, ita quod absq; medio tangit, uidet, audit, nihilq; illis impedimento esse potest: nec tamē ea ratione qua nos discretis organis sentiunt, sed forte ueluti spongiæ aquā, sic toto corpore suo sensibilia quæq; hauriunt, aut alio modo nobis ignoto: neq; enim cuncta quæ uidemus animantia sensoriis eisdem sunt communita: nam & multa auribus carere nouimus, tamen sonum ab his concipi scimus, sed qua ratione, ignoramus.

Act. 1.

De nominibus spirituum, eorumq; uaria impositione, deq; spiritibus qui præsunt stellis, signis, cardinibus cœli, & elementis.

Caput XXIIII.

Spirituum tam bonorum quàm malorum multiplicia & diuersa sunt uocabula: eorum autem propria & uera nomina, quemadmodum astrorū, soli deo nota sunt, qui solus numerat multitudinem stellarum, & omnibus illis nomina uocat: quorū nulla à nobis nisi diuina reuelatione cognosci possunt, atq; admodū pauca nobis in sacris literis expressa sunt. Verum Hebræorum magistri putant spiritibus ipsis ab Adamo nomina imposita esse, iuxta illud quod scriptum est: Adduxit deus cuncta quæ fecerat ad Adam ut nominaret illa: & quōcunq; uocauit rem, hoc est nomen illius. Hinc putant Hebræorū mecubales unà cum Magis, esse in potestate hominis, & spiritibus nomina imponere: sed illius duntaxat, qui iam ad hanc uirtutē diuino quouis munere, aut sacra potestate dignificatus & sublimatus est: quia uero nequit ulla humana uoce cōponi nomen, quod diuinitatis naturam, omnimodamq; angelicæ essentiæ uirtutem exprimere possit, iccirco ab operibus nomina spiritibus plurimū imponuntur, significantia certum aliquod officium siue effectum, qualis à spirituum choro desideratur: quæ nomina tunc non secus atq; oblationes & sacrificia diis deuota, efficaciam uirtutemq; sortiuntur, ad spiritualem aliquam substantiam desiderati effectus operatricem de superis & inferis educendam. Vidi ego & noui quendam inscribentem in charta uirginea nomē & signaculum spiritus cuiusdam in hora lunæ: quam cum dedisset postea ad deuorandum ranæ fluuiali, & carmen quoddam obmurmurasset, remissa rana in aquā, mox pluuiæ & imbres oborti sunt. Vidi per eundē inscriptū

Homo spiritibus nomina imponere potest.

Vnde spiritibus nomina imponantur.

alius spiritus cum suo signaculo nomen in hora Martis, id'que coruo datum, quo post immurmuratum carmen dimisso, protinus ab ea cœli plaga quam ille inuolasset, obortis nubibus fulmina, concussiones, horribilia'que tonitrua consecuta sunt: neque tamen erant illa spirituum nomina ignotæ linguæ, nec alia quam officiorum illorum significatiua. Huius generis sunt angelorum istorum nomina, Raziel, Gabriel, Michaël, Raphaël, Haniel: quæ sonant, uisio dei, uirtus dei, fortitudo dei, medicina dei, gloria dei. Simili modo in malorum dæmonum officiis leguntur eorum nomina, lusor, deceptor, somniator, fornicator, & huiusmodi plura. Sic accepimus ab antiquis Hebræorum patribus, nomina angelorum præsidentium planetis atque signis, Saturno Zapkiel: Ioui, Zadkiel: Marti, Camaël, Soli, Raphaël: Veneri, Haniel, Mercurio, Michaël, Lunæ, Gabriel. Hi sunt spiritus illi septẽ, q̃ semper adstãt ante faciẽ dei, quibus credita est dispositio totius regni cœlestis & terreni, quod sub orbe lunę est. Hi enim (ut dicũt secretiores theologi) omnia regunt uicissitudine quadam horarum, dierum & annorum, quemadmodum de planetis, quibus præsunt, tradunt Astrologi: quos Trismegistus Mercurius iccirco uocat septem mundi gubernatores, qui per cœlos tanquam per instrumenta, coaceruatis omnium stellarum & signorum influentiis, eas in hæc inferiora distribuunt. Sunt autem qui illos paulo diuersis nominibus stellis adscribunt, dicentes quod Saturno præsit intelligentia nomine Oriphiel: Ioui, Zachariel: Marti, Zamaël: Soli Michaël: Veneri, Anaël: Mercurio, Raphaël: Lunæ, Gabriel, & horum unusquisq; mundum gubernat annis trecentis quinquaginta quatuor & mensibus quaternis: & incipit regimen ab intelligentia Saturni: post quam per ordinem regnant intelligẽtiæ Veneris, Iouis, Mercurii, Martis, Lunæ, Solis: reuertitur' que deinde regimen ad spiritum Saturni. Scripsit de istis spiritualem tractatum ad Maximilianum Cæsarem Abbas Tritemius: quem qui medullitus examinauerit, magnam futurorum temporum cognitionẽ inde elicere potest. Ex signis uero duodecim pręsunt Arieti, Malchidaël: Tauro, Asmodel: Geminis, Ambriel: Cancro, Muriel: Leoni, Verchiel: Virgini, Hamaliel: Libræ, Zuriel: Scorpioni, Barchiel: Sagittario, Aduachiel: Capricorno, Hanaël: Aquario, Gambiel: Piscibus, Barchiel. De istis spiritibus præsidentibus planetis & signis, meminit etiam Iohannes in Apocalypsi, de prioribus in fronte inquiens: Et à septem spiritibus, qui in conspectu throni dei sunt, quos reperi præsidere etiam planetis: in calce autem uoluminis, ubi supernæ ciuitatis fabricam describit, testatur quòd in duodecim portis eius erant duodecim angeli. Sunt rursus uiginti octo angeli, qui dominantur in uiginti octo mansionibus lunæ, quorum nomina per ordinem sunt, Geniel, Enediel, Amixiel, Azariel, Gabiel, Dirachiel, Scheliel, Aninediel, Barbiel, Ardefiel, Neciel, Abdizuel, Iazeriel, Ergediel, Ataliel, Azeruel, Adriel, Egibiel, Amutiel, Kyriel, Bethnaël, Ge-

Angeli, planetis præsidentes.

Abbatis Tritemij Tractatus.

Angeli, duodecim signis præsidentes

Apoc. 1.

Apo. 21.

Angeli mansionũ lunæ.

Ventorum quatuor, angeli totidē.

liel, Requiel, Abrinaēl, Aziel, Tagriel, Alheniel, Amnixiel. Sunt etiā quatuor angelorum principes, qui pręfecti sunt super quatuor uētos & super quatuor partes mundi, quorum Michaēl præfectus est super uentum orientalem: Raphaēl, super occidentalem: Gabriel, super borealem: Noriel, qui ab aliis Vriel dicitur, super australem. Adsignantur etiam elementis, aēri, Cherub: aquæ, Tharsis: terræ, Ariel: igni, Seruph, aut iuxta Philonem, Nathaniel. Quisq; autem horum spirituum grandis princeps est, & habēs potestatē multæ libertatis in dominio suorum planetarum & signorum, & in eorum temporibus, annis, mensibus, diebus & horis, & in suis elementis, & partibus mundi, & uentis: & unusquisq; illorum dominatur pluribus legionibus, eadem ratione, in malis spiritibus præsunt cæteris quatuor reges potētissimi, iuxta quatuor partes mundi, quorum nomina appellantur, Vrieus, rex oriētis: Amaymon, rex meridiei: Paymon, rex occidentis: Egyn, rex septentrionis, quos Hebræorum doctores fortè rectius uocant Samaēl, Azazel, Azael, Mahazaēl: sub quibus plures alii dominantur principes legionum, & præsides: innumeri quoq; priuatorum officiorum dæmones. Quinetiam Gręcorum uetusti Theologi sex dæmones numerant, quos Telchines uocant, alii Alastores appellant: qui hominibus malefici, stygis aquam manibus hauriētes, in terras spargūt: ex quo calamitates, pestes & fames cōsequuntur: Hiq; fuisse perhibentur Acteus, Megalesius, Ormenus, Lycus, Nicon, Mimon. Cæterum qui angelorum & etiam dæmonum malorum distincta nomina, officia, loca, tempora exacte noscere cupit, illa in rabi Symonis Templorū uolumine requirat, ac in eiusdem libro Luminū, atq; in tractatu de Magnitudine staturæ, & in tractatu Tēplorum rabi Ismaēlis, atq; in omnibus ferè commentariis libri Formationis de istis copiose scriptum inueniet.

Elementorū angeli.

Telchines

Quomodo Hebræorum mecubales sacra angelorum nomina è sacris scripturis eliciant, atq; de septuaginta duobus angelis qui ferunt nomen dei, cum tabulis Ziruph, & commutationum literarum & numerorum.

Caput XXV.

Vnt & alia tam bonorum quàm malorum spirituum ad singula officia deputata sacra nomina, prædictis illis multo ualidiora, quæ ex sacris scripturis secundum artem quam de istis tradunt Hebræorum mecubales extrahuntur, sicut etiam quædā nomina dei ex certis locis eliciuntur. Horum generalis regula est, quòd ubicunq; in sacris literis aliquid de diuina essentia exprimitur, ex eo loco diuinum nomen rite colligi potest: ubicunq; uero in sacris literis diuinum nomen expressum inuenitur, ibi ministerium quod illi nomini subiacet, perpēde. Vbicūq; ergo de spiritus alicuius boni uel mali ministerio uel opere scriptura loquitur, ex eo loco eiusdem spiritus nomen siue boni siue mali extrahi potest, hoc obseruato immobili canone, ut ex bonis bonorū, ex malis ma

Regula generalis.

Canō extra

lorum ſpirituū accipiamus nomina:nec albo nigrū,nec diem nocti,nec lucem tenebris cōfundamus:quod ex iſtis uerſiculis ueluti exemplo eluceſcit. Sint tanquàm puluis ante faciem uenti, & angelus domini propellens eos. Sint uiæ illorum tenebræ & lubricum,& angelus domini perſequens eos:

ctionis ſpiri tuum.

יהיו כמוץ לפני רוח ומאלאך יהוה דחה
יהי דרכם חשך והלק לקות ומלאך יהוה רדפם

Pſalmo triceſimoquinto apud Hebræos, apud nos triceſimo quarto, è quibus angelorū illorū nomina extrahuntur: מידאל Midael & מיראל Mirael de ordine Militantium. Sic ex uerſiculo, Conſtitues ſuper eum impium,& Satan ſtet à dextris eius. Pſalmo centeſimonono apud Hebræos, apud Latinos autem centeſimo octauo: הפקר עליו רשע ושטן יאמר אל ימינו extrahitur nomen cacodæmonis Schihi שיעי, quod dæmonem machinatorē deſignat. Eſt certus textus in Exodo, tribus uerſiculis contentus, quorū quilibet ſeptuaginta duobus ſcribitur literis, incipientes: Primus Vaiiſa ויסע: Secundus, Vaiauo ויבא: Tertius, Vaiot ויט: qui unam in lineā extenſi, uidelicet primus & tertius à ſiniſtra in dextram, medius uero cōuerſo ordine à dextra incipiens terminetur in ſiniſtrā, tunc ſingulę tres literæ ſibi ſubalternatę conſtituunt unū nomē, quæ ſunt ſeptuaginta duo nomina, quæ Hebræi Schemhamphoras uocant: quibus ſi in fine addatur nomen diuinū El אל, uel iah, יה producunt ſeptuaginta duo angelorum nomina triſyllaba, quorum quilibet fert magnum nomē dei, ſicut ſcriptum eſt: Angelus meus præcedet te: obſerues eum, eſt enim nomen meum in illo. Et hi ſunt qui præſident ſeptuaginta duobus quinariis cœleſtibus, totidemq; nationibus & linguis, & humani corporis artubus, cooperanturq; ſeptuaginta duobus ſynagogæ ſenioribus, totidēq; Chriſti diſcipulis: & nomina eorum ſecundum extractionem quam faciunt Cabaliſtę, patent in hac ſequenti tabella, ſecundum unum modum quē diximus. Sunt aūt & alii plures modi ex eiſdem uerſiculis fabricandi ſchemhamaphoras, ut cum omnes tres recto ordine ſibi ſubalternatim à dextra in ſiniſtram ſcribuntur, pręter illos qui per tabulas Ziruph, & tabulas commutationum extrahuntur, de quibus in ſuperioribus mentionem fecimus. Et quoniam hæ tabulæ omnibus tum diuinis tum angelicis nominibus inſeruiunt, ideo illas etiam huic capiti ſubiungemus.

Hii ſunt ſeptuaginta duo Angeli, deferentes nomen Dei Schemhamphoras.

ו	ה	ו	יה	Vehuiah	ל	ו	ו	יה	Leuuiah	א	נ	י	אל	Aniel	מ	ב	ה	יה	Mebahiah
י	ל	י	אל	Ieliel	פ	ה	ל	יה	Pahaliah	ח	ע	מ	יה	Haamiah	פ	ו	י	אל	Poiel
ס	י	ט	אל	Sitaël	נ	ל	כ	אל	Nelchaël	ר	ה	ע	אל	Rehael	נ	מ	מ	יה	Nemamiah
ע	ל	מ	יה	Elemiah	י	י	י	אל	Ieiaiel	י	י	ז	אל	Ieiazel	י	י	ל	אל	Ieialel
מ	ה	ש	יה	Mahaſiah	מ	ל	ה	אל	Melahel	ה	ה	ה	אל	Hahahel	ה	ר	ח	אל	Harahel
ל	ל	ה	אל	Lelahel	ח	ה	ו	יה	Hahiuiah	מ	י	כ	אל	Michaël	מ	צ	ר	אל	Mizrael
א	כ	א	יה	Achaiah	נ	ת	ה	יה	Nithhaiah	ו	ו	ל	יה	Veualiah	ו	מ	ב	אל	Vmabel
כ	ה	ת	אל	Cahethel	ה	א	א	יה	Haaiah	י	ל	ה	יה	Ielahiah	י	ה	ה	אל	Iahhël
ה	ז	י	אל	Haziel	י	ר	ת	אל	Ierathel	ס	א	ל	יה	Sealiah	ע	נ	ו	אל	Anauel
א	ל	ד	יה	Aladiah	ש	א	ה	יה	Sechiah	ע	ר	י	אל	Ariel	מ	ח	י	אל	Mehiel
ל	א	ו	יה	Lauiah	ר	י	י	אל	Reiiel	ע	ש	ל	יה	Aſaliah	ד	מ	ב	יה	Damabiah
ה	ה	ע	יה	Hahaiah	א	ו	מ	אל	Omaël	מ	י	ה	אל	Mihaël	מ	נ	ק	אל	Manakel
י	ז	ל	אל	Iezalel	ל	כ	ב	אל	Lecabel	ו	ה	ו	אל	Vehuel	א	י	ע	אל	Eiaël
מ	ב	ה	אל	Mebahel	ו	ש	ר	יה	Vaſariah	ד	נ	י	אל	Daniel	ח	ב	ו	יה	Habuiah
ה	ר	י	אל	Hariel	י	ח	ו	יה	Iehuiah	ה	ח	ש	יה	Hahaſiah	ר	א	ה	אל	Roehel
ה	ק	מ	יה	Hakamiah	ל	ה	ח	יה	Lehahiah	ע	מ	מ	יה	Imamiah	י	ב	מ	יה	Iabamiah
ל	א	ו	יה	Leuiah	כ	ו	ק	יה	Chauakiah	נ	נ	א	אל	Nanaël	ה	י	י	אל	Haiaiel
כ	ל	י	אל	Caliel	מ	נ	ד	אל	Manadel	נ	י	ת	אל	Nithaël	מ	ו	מ	יה	Mumiah

TABVLA COMMVTATIONVM RECTA.

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת
ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א
ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב
ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג
ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד
ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה
ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו
ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז
ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח
י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט
כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י
ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ
מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל
נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ
ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ
ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס
פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע
צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ
ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ
ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק
ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר
ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש

TABVLA COMMVTATIONVM AVERSA.

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת
ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש
ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר
ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק
ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ
צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ
פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע
ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס
ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ
נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ
מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל
ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ
כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י
י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט
ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח
ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז
ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו
ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה
ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד
ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג
ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב
ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א

ALIA TABVLA AVERSA DICTA IRRATIONALIS.

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת
ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ת	א	ל	ש
ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ש	ת	א	ב	מ	ר
ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	נ	ס	ע	פ	צ	ר	ש	ת	א	ב	מ	ג	ק
ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	ס	ע	פ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	נ	צ
ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	ס	ע	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ה	נ	ד	פ
ז	ח	ט	י	כ	ל	נ	מ	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ו	ה	ס	ע
ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ו	ז	ע	ה	ס
ט	ו	כ	ל	מ	ס	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ז	ח	ו	ע	ג
י	כ	ל	נ	ס	ע	צ	ק	ר	פ	ת	א	ב	ג	ד	ה	ז	ח	ש	פ	ו	מ
כ	מ	נ	ס	ע	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ח	ט	י	ז	פ	ל
ל	נ	ס	ע	פ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ח	ט	י	מ	צ	ז	כ
מ	ס	ע	פ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ט	כ	ל	נ	ח	צ	י
נ	ע	פ	צ	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	י	כ	ל	מ	ס	ק	ח	ט
ס	פ	צ	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	י	ח	ל	מ	נ	ע	ט	ב	ח
ע	צ	ק	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ח	ט	כ	ל	מ	נ	ס	פ	י	ר	ז
פ	ק	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ז	ח	ט	כ	ל	מ	נ	ר	ע	צ	ס	י	ו
צ	ר	ת	א	ב	ג	ד	ו	ז	ח	ט	י	ל	מ	נ	ס	ע	פ	כ	ש	ק	ה
ק	ת	א	ב	ג	ה	ו	ז	ח	ש	י	מ	נ	ס	ע	פ	צ	כ	ר	ל	ט	ר
ר	א	ב	מ	ד	נ	ה	ע	ו	פ	ז	צ	ח	ק	ט	י	ס	ש	ל	ב	ת	ג
ש	ל	מ	ג	נ	ר	ס	ה	ע	ו	פ	ז	צ	ח	ר	ב	י	ק	ט	ת	א	ב
ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א

TABULA COMBINATIONUM ZIRUPH.

אל	בת	גש	דר	הק	וצ	זפ	חע	טס	ינ	כמ
אב	גת	דש	הר	וק	זצ	חפ	טע	יס	כנ	למ
אג	דת	חש	ור	זק	חצ	טפ	יע	כס	לנ	במ
אד	בג	הת	וש	זר	חק	טצ	יפ	כע	לס	מנ
אה	בד	ות	זש	חר	טק	יצ	כפ	לע	מס	גנ
או	בה	גד	ות	חש	טר	יק	כצ	לפ	מע	נס
אז	בו	גה	חת	טש	יר	כק	לצ	מפ	נע	דס
אח	בז	גו	דה	טת	יש	כר	לק	מצ	נפ	סע
אט	בח	גז	דו	ית	כש	לר	מק	נצ	ספ	הע
אי	בט	גח	דז	הו	כת	לש	מר	נק	סצ	עפ
אכ	בי	גט	דח	הז	לת	מש	נר	סק	עצ	ופ
אל	בכ	גי	דט	הח	וז	מת	נש	סר	עק	פצ
אמ	בל	גכ	די	הט	וח	נת	סש	ער	פק	זצ
אנ	במ	גל	דכ	הי	וט	זח	סת	עש	פר	צק
אס	בנ	גמ	דל	הכ	וי	זט	עת	פש	צר	חק
אע	בס	גנ	דמ	הל	וכ	זי	חט	פת	צש	קר
אפ	בע	גס	דנ	המ	ול	זכ	חי	טת	קש	צר
אצ	בפ	גע	דס	הנ	ומ	זל	חכ	טי	קת	רש
אק	בצ	גפ	דע	הס	ונ	זמ	הל	טכ	רת	יש
אר	בק	גצ	דפ	הע	וס	זנ	חמ	טל	יכ	שת
אש	בר	גק	דצ	הפ	וע	זס	חנ	טמ	יל	כת
את	בש	גר	דק	הצ	ופ	זע	חס	טנ	ימ	כל

ALIA TABVLA ZIRVPH, QVAE DICITVR RATIONALIS.

אב	גת	רש	הר	וק	זצ	חפ	טע	יס	כנ	למ
אג	רב	הת	וש	זר	חק	טצ	יפ	כע	לס	מנ
אד	הג	וב	זת	חש	טר	יק	כצ	לפ	מע	נס
אה	וד	זג	חב	טת	יש	כר	לק	מצ	נפ	סע
או	זה	חד	טג	יב	כת	לש	מר	נק	סצ	עפ
אז	חו	טה	יד	כג	לב	מת	נש	סר	עק	פצ
אח	טז	יו	כה	לד	מג	נב	סת	עש	פד	צק
אט	יח	בז	לו	מה	נד	סג	עב	פת	צש	קר
אי	כט	לח	מז	נו	סה	עד	פג	צב	קת	רש
אכ	לי	מט	נח	סז	עו	פה	צד	קג	רב	שת
אל	מכ	ני	סט	עח	פז	צו	קה	רד	שג	תב
אמ	נל	סכ	עי	פט	צח	קז	רו	שה	תד	בג
אנ	סמ	על	פכ	צי	קט	רח	שז	תו	בה	גד
אס	ענ	פמ	צל	קכ	רי	שט	תח	בז	גו	דה
אע	פס	צנ	קמ	רל	שכ	תי	בט	גח	דז	הו
אפ	צע	קס	רנ	שמ	תל	בכ	גי	דט	הח	וז
אצ	קפ	רע	שס	תנ	במ	גל	דכ	הי	וט	זח
אק	רצ	שפ	תע	בס	גנ	דמ	הל	וכ	זי	חט
אר	שק	תצ	בפ	גע	דס	הנ	ומ	זל	חכ	טי
אש	תר	בק	גצ	דפ	הע	וס	זנ	חמ	טל	יכ
את	בש	גר	דק	הצ	ופ	זע	חס	טנ	ימ	כל
אב	גד	הו	זח	טי	כל	מנ	סע	פצ	קר	שת

TABVLAE TRANSPOSITIONVM NVMERALIVM.

א					
ב	אא				
ג	אב				
ד	אג	בב			
ה	אד	בג			
ו	אה	בד	גג		
ז	או	בה	גד		
ח	אז	בו	גה	דד	
ט	אח	בז	גו	דה	
י	אט	בח	גז	דו	הה

י					
כ	יי				
ל	יכ				
מ	יל	ככ			
נ	ימ	כל			
ס	ינ	כמ	לל		
ע	יס	כנ	למ		
פ	יע	כס	לנ	ממ	
צ	יפ	כע	לס	מנ	
ק	יצ	כפ	לע	מס	ננ

ק				
ר	קק			
ש	קר			
ת	קש	רר		
ך	קת	רש		
ם	קך	רת	שש	
ן	קם	רך	שת	
ף	קן	רם	שך	תת
ץ	קף	רן	שם	תך
א̈	קץ	רף	שן	תם

וה	זד	חג	טב	יא
וו	זה	חד	טג	יב
	זו	חה	טד	יג
	זז	חו	טה	יד
		חז	טו	יה
		חח	טז	יו
			טח	יז
			טט	יח
				יט

סנ	עמ	פל	צכ	קי
סס	ענ	פמ	צל	קכ
	עס	פנ	צמ	קל
	עע	פס	צנ	קמ
		פע	צס	קנ
		פפ	צע	קס
			צפ	קע
			צצ	קפ
				קצ

תן	שף	רץ
תף	שץ	
תץ		

5	10	10	10	10
ה	דו	גז	בח	אט
50	100	100	100	100
נ	מס	לע	כפ	יצ
500	1000	1000	1000	1000
ד	תז	שן	רף	קץ

De inueniendis nominibus spirituum & geniorum à dispositione corporum cœlestium. Caput XXVI.

Radiderunt ueteres Magi artem inueniendi nomen spiritus ad quemcunq; desideratum effectum,ex cœli dispositione illud eli cientes,puta proposita tibi aliqua cœlesti harmonia, pro fabricanda imagine uel anulo,seu alio quouis opere,sub certa cõstellatione peragendo,spiritũ illius operis rectorem inuenire si uelis:Erecta cœli figura proiice literas suo numero & ordine à gradu ascendentis,secundum successionẽ signorũ per singulos gradus cõplendo totũ cœli circulũ:tũc literis illis quę ceciderint in loca stellarũ,quarũ p̃sidio uteris,iuxta earũdẽ stellarum numerũ atq; fortitudines,in numerũ & ordinẽ extranotatis,nomẽ spiritus constituũt,boni scilicet:si uero ab initio gradus occidẽtis contra signorũ progressum sic feceris,spiritus resultãs erit de gñe maloꝝ.Eo artificio nõnulli Hebræorũ & Chaldęorũ magistri,naturã & nomen genii cuiusq; hominis perquirendũ docẽt,ut uidelicet cognito gradu ascẽdẽtis alicuius natiuitatis, coęq̃tisq; cęteris cœli cardinibus,tũc q planetaꝝ in illis q̃tuor cardinibus plures habuerit dignitates,quẽ Arabes Almutez uocãt,ipse prior noteẽ inter cæteros:& iuxta eũ secũdo loco, q sibi in numero dignitatũ fuerit proximus,& ita p ordinẽ reliquos eorũ q aliquã in prædictis cardinibus obtinẽt dignitatẽ:hoc ordine habito scias uerũ eorũ locũ & gradũ in cœlo,incipiẽsq; à gradu ascẽdentis p singulos gradus secundũ ordinẽ signorũ proiicere uiginti duas Hebręorũ literas:tũc q̃ literę ceciderint in prędictarũ stellarũ loca,notatę & dispositæ iuxta ordinẽ supius in stellis inuentũ, & rite secundũ Hebraicæ linguæ ratiões cõbinatæ,genii nomẽ cõstituũt:cui iuxta morẽ,aliquod diuinæ oĩpotentiæ monosyllabũ nomẽ puta El uel Iah subiũgiẽ. Quod si proiectio literarũ fiat ab angulo occidẽtis,& cõtra successionẽ signorũ & literę quę ceciderint in Nadir(hoc est punctũ oppositũ)supradictarũ stellarũ,quo diximus ordine coniũganẽ nomẽ cõstituẽt genii mali.Verũ Chaldęi alia uia procedũt,nõ enim accipiũt Almutez cardinũ, sed Almutez undecimæ domus, faciũtq; p oĩa ut dictũ ẽ:Malũ aũt geniũ reqrũt ab Almutez anguli duodecimæ domus,quã malũ dęmonẽ uocant,proiiciẽtes à gradu occidẽtis cõtra signorũ progressum.Sũt etiã Arabes pleriq; & nõnulli Hebręi,q ex quinq; hylegiorũ locis nomẽ genii reqrũt,& faciẽtes proiectionẽ semper ab initio arietis,& literis inuẽtis iuxta hylegiorũ ordinẽ apud astrologos cognitũ in ordinẽ redactis,cõiũctisq;,nomẽ cõstituunt genii boni:mali aũt genii nomẽ eliciũt ex locis hylegiis oppositis,facta proiectiõe ab ultimo gradu pisciũ cõtra signorũ ordinẽ. Alii uero nõ loca hylegiorũ,sed loca Almutez super quinq; hylegiis accipiũt,faciẽtes proiectionẽ ab horoscopo,sicut in prioribus dictũ est:atq; hæc nomina ita secũdũ proportiõatos numeros sydereo calculo di-

buta, iugatis alternatisq; literis compacta, sono licet & significatione ignota, ex secretis philosophię principiis necesse est confiteri plus posse in opere magico, q̃ nomina significatiua, dũ attonitus in illorum ænigmata animus, totaq; mentis acie intentus, diuinũ aliquod subesse firmiter credens, uerba & nomina hæc, licet nõ intellecta, reuerenter sonat in gloriam numinis, cũ spirituali pietatis affectu, captiuans se in illius obsequium.

De arte calculatoria nominum eiusmodi ex traditione Cabalistarum. Caput XXVII.

EST adhuc aliud huiusmodi nominum artificium quod calculatoriũ uocant, & fit per tabulas sequentes, ingrediendo cũ nomine aliquo sacro, siue diuino siue angelico, in columna literaria descẽdenti, accipiendo illas literas quas in angulis cõmunibus sub suis stellis signisq; offenderis: quibus in ordinẽ redactis, spiritus nomẽ constituit boni de natura illius stellę uel signi, sub q̃bus fueris ingressus: quod si fueris ingressus in colũna ascẽdente, sumendo angulos cõmunes supra stellas & signa in infima linea signata, nomẽ constituit spiritus mali. Et hæc sunt nomina spirituũ ex quolibet ordine siue cœlo ministrantiũ, tã bonorũ q̃ malorũ, quę secundũ hunc modũ in nouẽ nomina totidẽ ordinũ multiplicare potes, quatenus ingrediẽdo cũ uno nomine aliud sup̃ioris ordinis spiritus ex eodẽ elicere potes tã boni q̃ mali. Principiũ tamẽ huius calculationis dependet ex nominibus dei: omnis enim uox uirtutem habet in Magia, inquantũ à dei uoce dependet indeq; formatur. Itaq; scire debemus, omne angelicũ nomen procedere debere ab aliquo nomine dei primario: ideoq; angeli dicũtur ferre nomẽ dei, iuxta illud quod scriptum est, quia est nomẽ meum in illo. Itaq; ut bonorum angelorum nomina à malorum nominibus discernantur, solet illis sępe aliquid diuinę omnipotentiæ nomen subnecti, ut El, uel On, uel Iah, uel Iod & cum illo simul pronũciari: & quoniã Iah nomẽ est beneficentiæ, & Iod nomen deitatis, iccirco hæc duo nomina non nisi angelorum nominibus apponuntur: Nomen uero El, quod uim & uirtutem importat iccirco non modo bonis, sed quãdoq; etiam malis spiritibus adiicitur, neq; enim etiam mali spiritus absq; dei uirtute, aut subsistere aut aliquid agere possunt. Cęterum sciendum est, quoniam sumendi sunt anguli cõmunes eiusdem stellæ atq; signi, nisi ingressum sit cum nomine mixto, quemadmodum sunt nomina geniorum, & ea de quibus in capitulo præcedenti dictum est, quæ ex cœli dispositionibus iuxta diuersarum stellarum harmoniam componuntur: cum his enim quoties ingredienda est tabula, angulus communis sumendus est sub stella uel signo literæ ingredientis. Sunt pręterea qui istas tabulas adeo extendunt, ut arbitrentur etiam si cũ nomine stellæ, uel officii, uel effectus alicuius desiderati fiat ingressus, dæmon eliciatur & bonus & malus ad illud officium uel effectum deseruiens. Simili ratiõe cũ nomine proprio p̃sonæ cuiusuis ingrediẽtes, geniorũ nomina

ſeſe extrahere poſſe confidunt, ſub illa ſtella quæ tali perſonæ uidebitur præ eſſe, prout ex Phyſiognomia, uel ex animi paſſionibus & inclinatione, ſiue ex profeſſiōe & fortuna cognouerint illum eſſe uel Martium, uel Saturniū, uel Solarem, uel de alterius ſtellæ natura. Et licet huiuſmodi nomina prima ria, ex ſuo ſignificato nullam uel modicam uim habeant, tamen huiuſmodi extracta nomina & ab illis deriuata, maximæ ſunt efficacię, quemadmodum radii ſolares in ſpeculo cauo collectæ, fortiſſimè quidem urunt, ſole tamen ipſo uix modice calente. Eſt autem ordo literarum in iſtis tabulis ſub ſtellis & ſignis ferè conſimilis, qualis eſt apud aſtrologos ordo decanorū, nouenari orum & duodenariorum. De hoc calculatorio artificio ſcripſit quondā Alfonſus Cyprius, & neſcio quis alius illud etiam Latinis characteribus accommodauit: uerum quoniam uniuſcuiuſq; linguæ literæ, quod in primo libro oſtendimus, ſuo numero, ordine & figura cœleſtem diuinamq; originem habent, facile conceſſero, hanc de nominibus ſpirituum calculationē, non modo per Hebræas literas, ſed etiam per Chaldæas, Arabicas, Aegyptias, Græcas, Latinas, & quaſcunq; alias fieri poſſe, tabulis ex illis ad imitationem præſidentium rite fabricatis. Sed hic à pleriſq; obiicitur, euenire in his tabulis plures diuerſæ naturæ & fortunæ homines, non raro ob nominis identitatem eundem eiuſdem'ue nominis genium ſortiri. Sciendum igitur eſt, non abſurdum putari, eundem dæmonem à pluribus animabus poſſe ſecerni, eundemq; pluribus poſſe pręeſſe. Pręterea ſicut diuerſi homines eodem ſępe nomine funguntur, ſic etiam diuerſorum officiorum & naturarum ſpiritus, poſſunt uno nomine ac uno eodemq; ſignaculo ſiue charactere notari reſpectu tamen diuerſo: nam ſicut ſerpens nunc Chriſti, nunc diaboli typum tenet, ſic eadem nomina eademq; ſignacula, nūc alicui malorum dæmonum, nunc alicui bonorum angelorū ordini æquiparantur. Deniq; ipſa inuocantis intentio ardens, per quam intellectus noſter iungitur intelligētiis ſeparatis, facit ut nunc illum, nunc alium ſpiritum licet ſub eodem nomine inuocatum, habeamus obſequentem.

Sequuntur tabulæ calculationis nominum ſpirituum bonorum & malorum, ſub ſeptem planetarū pręſidio atq; ſub duodecim ſignorum ordine Militantium.

INGRESSVS MALORVM.

INGRESSVS BONORVM.

	☽	☿	♀	☉	♂	♃	♄	Linea bonorum.
ת	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	א
ש	נ	מ	ל	כ	י	ט	ח	ב
ר	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס	ג
ק	ו	ה	ד	ג	ב	א	ת	ד
צ	מ	ל	כ	י	ט	ח	ז	ה
פ	ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	ו
ע	ה	ד	ג	ב	א	ת	ש	ז
ס	ל	כ	י	ט	ח	ז	ו	ח
נ	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ט
מ	ד	ג	ב	א	ת	ש	ר	י
ל	כ	י	ט	ח	ז	ו	ה	כ
כ	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	ל
י	ג	ב	א	ת	ש	ר	ק	מ
ט	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	נ
ח	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	ס
ז	ב	א	ת	ש	ר	ק	צ	ע
ו	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	פ
ה	ע	ס	נ	מ	ל	כ	י	צ
ד	א	ת	ש	ר	ק	צ	פ	ק
ג	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	ר
ב	ס	נ	מ	ל	כ	י	ט	ש
א	ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ת
Linea malorum.	♄	♃	♂	☉	♀	☿	☾	

INGRESSVS MALORVM.

INGRESSVS BONORVM.

	♓	♒	♑	♐	♏	♎	♍	♌	♋	♊	♉	♈	Linea bonorū.
	ל	כ	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	א
ש	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	ב
ר	ב	א	ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ג
ק	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ד
צ	נ	מ	ל	כ	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ה
פ	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ו
ע	ד	ג	ב	א	ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס	ז
ס	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ח
נ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	י	ט	ח	ז	ו	ה	ט
מ	ת	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	י
ל	ו	ה	ד	ג	ב	א	ת	ש	ר	ק	צ	פ	כ
כ	פ	צ	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ל
י	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	י	ט	ח	ז	מ
ט	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	נ
ח	ה	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	ת	ש	ר	ק	ס
ז	ק	ר	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ע
ו	ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	י	ט	פ
ה	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	צ
ד	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א	ת	ש	ק
ג	ש	ת	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	ר
ב	ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל	כ	ש
א	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת	ת
Linea malorū.	♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	

Quomodo nonnunquam spirituum nomina accipiuntur à rebus ipsis quibus præficiuntur. Caput XXVIII.

Nuenio adhuc aliud nominum genus ab ipsis rebus,quibus spiritus ipsi præsident,illis impositum,tanquam mutuato illis nomine à stellis,aut hominibus, aut locis,aut temporibus similibus'ue rebus,diuino nomine in clausulam adiecto, hoc modo: Spiritus Saturni nũcupatur Sabathiel:spiritus Iouis,Zedekiel: spiritus Martis,Madimiel:spiritus Solis,Semeliel uel Semeschiah:spiritus Veneris,Nogahel:spiritus Mercurii,Cochabiah uel Cochabiel:spiritus Lunæ,Iareahel uel Leuanaël. Simili ratione etiam nuncupant spiritus qui pręsunt signis,ab ipsis uidelicet signorum nominibus per ordinem,ab ariete, Teletiel, Suriel, Tomimiel,Sartamiel,Ariel,Betuliel,Masniel, Acrabiel, Chesetiel, Gediel, Deliel,Dagymiel:ac si à Latinis uocabulis dicamus Ariel,Tauriel,Geminiel,Cancriel,Leoniel,Virginiel,Libriel,Scorpiel,Sagittariel,Capriel, Aquariel,Pisciel:& à planetis Saturniel,Iouiel,Martiel,Soliah,Veneriel,Mercuriel,Lunaël uel Lunaiah. Quia uero(quod etiam supra diximus)omnes spiritus tam boni quàm mali unionem quærunt cum homine,quam non raro quodammodo etiam adsequuntur, unde in sacris literis homines nõnullos & deos,& angelos,& diabolos uocatos legimus: ita etiam nomina illorũ qui singulari aliqua uirtutis excellentia præditi,aut pertinaci aut immedicabili malitia obstinati ab hoc seculo migrarunt, inter dæmonum bonorum aut malorum nomina locum sortita sunt, numeranturq; cum eisdem, siue hominum illorum animas, siue illorum genios bonos malos'ue significari putabimus. Sic legimus apud Esdram nomen archangeli Ieremiel, à Ieremia propheta:sic Zachariel,à Zacharia:& Vriel,ab Vria propheta quem occidit Ioachim. Similiter Samuel,Ezechiel,Daniel,prophetarum & angelorũ pariter nomina sunt. Phaniel & angeli & loci nomen est,in quo per totam noctem luctatus Iacob. Ariel angeli nomen est & dicitur quasi leo dei:nonnunquam & cacodæmonis nomẽ est,& ciuitatis quæ inde uocata Ariopolis, ubi colebatur idolum Ariel. Multa quoq; malorum dæmonum nomina in sacris literis comperimus à pessimis hominibus aut pessimorum hominum habitationibus ortum accepisse,sicut nomen Astaroth, quod nomen cacodæmonis est, erat'que olim nomen ciuitatis Og regis Basan, in qua habitarũt gigãtes:similiter Astaroth,olim ciuitatis Amorrhæorum: Raphaim uallis:& Ieramiel,regio Allophylorum. Idolorum quoq; & cacodæmonũ nomina sunt,ut Remma,simulacrũ idoli Damasceni:Chamos,idolũ Moab: Melchim,idolũ Amonitarum:Bel,idolũ Babyloniorũ:Adramelech,idolũ Assyriorũ:Dagon,idolũ Allophylorũ. Et narrat Philo fuisse Amorrhæis septẽ simulacra aurea,quas uocabãt sanctas nymphas,q̃ inuocatæ ostẽderunt Amorrhæis p singulas horas opera eorũ:& nomina eorũ nõia mulierũ, quę fuerũt uxores septẽ uirorũ peccatorũ,q eas consecrauerunt post diluuiũ, uidelicet

Planetarum spiritus.

Signorũ spiritus.

4. Esd. 4

Septē peccatores.

Chanaan,Phut,Selath,Nēbroth,Abirion,Elath,Desuat:erantq; illis super positi lapides pretiosi sculpti & consecrati,quorū in uno uirtus erat,ut cęcis lumen restitueret:nec potuit ignis exurere lapides:& libri sacrati erant cū lapidibus,qui similiter non poterāt igne cōburi,nec incidi ferro,nec aqua deleri,quousq; auferret eos angelus domini,& sepeliret in profundo maris. Iā uero etiā scimus quia Nimbroth Chodorlaomor,Balach,Amelech,regum noīa sunt in cacodæmonū ordinē ascita. Similiter gigantes cū dæmonibus cōmuni uocabulo Enakim ענקים dicuntur,quia nō participarunt cū imagine dei,hoc est,nō acceperunt splendorē spiritualis intellectus,sed ratio illorū multiplicauit species malas fraudū & peccatorū:ideoq; nō numerātur de specie hoīm(ut ait Rabi Moses Aegyptius)sed de specie bestiarū & dęmonū præterquā quòd habēt figurā humanā:& tales(inquit)fuerunt filii Adæ,qui præcesserūt Seth post Abel:de quibus dixerūt sapiētes Hebræorū, Adā genuisse Tochot תוכות,hoc est diabolos.Postq̄ aūt inuenit gratiā in oculis domini,genuit Seth ad imaginē & similitudinē suā, hoc est qui ad imaginē dei adeptus est perfectionē humanā,quā qui nō habet, nō numeratur de specie hoīm,propter prauitates quæ sunt causa omnis mali & dāni. Est etiā (teste Porphyrio) Magorū sentētia,prauas animas in naturā dæmonū cōuerti, ac pniciosas sicut & illi fieri:cui attestatur etiā illud Christi uerbū de Iuda Iscariothe,inquiētis:Nōne duodecim uos elegi,& unus uestrū diabolus est:quos ideo dæmones aductitios nūcupant, qa ex humanis animis inter dæmones sint cēturiati. Vnde & pessimorū hominū & dæmonū eadē nomina sunt, siue per hæc eorū animas, siue malos genios uocemus, qui malorū hominū nomina,quasi psonas aliquas induerūt. Iā uero etiam & Behemoth,& Leuiathā,beluas & dæmones significāt. His itaq; exēplis, cum bonorū tū malorū dæmonū nomina, curiosus inquisitor facile inuenire & cognoscere potest.

Animas fieri dæmones.

De characteribus & sigillis spirituum. Caput XXIX

DE characteribus atq; sigillis spirituum iam nobis dicēdum est. Sunt autem characteres nihil aliud quā ignorabiles quædā literę & scripturę,sacra deorū & spirituū nomina à prophanorum usu lectioneq; custodiētes, quas literas ueteres hieroglyphicas siue sacras uocabāt,qa solis deorum sacris dæuotas: nefas siquidem arbitrabantur,sacra deorū mysteria his characteribus cōmittere,quibus prophana & turpia quæq; apud cōmunem plebem conscriberentur. Vnde Porphyrius ait,ueteres deum & diuinas uirtutes celare uolentes,per sensibiles figuras, & per ea quæ uisibilia sunt, inuisibilia significantes, quasi sacris literis magna mysteria tradidisse,& symbolicis quibusdam figuris explicasse, ut cum pila & rotunda omnia, mundo,soli,lunæ spei & fortunæ dedicarunt: circulum, cœlo:circuli autem partes,lunę:pyramides & obeliscos, igni atq; diis olympiis:cylindrū,soli & terræ:penē,generatiōi atq; Iunoni,cui & propter muliebrē sexum,figurā triangularem. Quare hoc genus characterū aliā radicem

non habet, præter arbitrium & autoritatem instituentis, illius inquam, qui huiusmodi literarum instituendarum & cõsecrandarum acceperit potestatem, cuiusmodi apud diuersas nationes & religionum sectas plures fuerunt sacrorum antistites, quorum instituta ad nos non peruenerunt, præter pauca quædam sparsim aut per fragmenta ab autoribus tradita. Ex horum itaq; characterum genere sunt, quos notat Petrus Apponus ab Honorio Thebano traditos, quorum figura est talis ad nostrum alphabetum relata:

A B C D E F G H I L M

N O P Q R S T V X Y Z Ω

Alius characterizandi modus, à Cabalistis traditus.
Caput XXX.

Pud Hebręos plures characterum inuenio modos, quorũ unus est antiquissimus, scriptura uidelicet antiqua, qua usi sunt Moses & prophetæ, cuius forma nemini temere reuelanda est: nam quibus hodie utuntur literis, ab Esdra institutæ sunt. Est etiam apud eos scriptura quam uocant cœlestem, quia inter sydera collocatam & figuratam ostendunt, non secus atq; cæteri astrologi signorum imagines è stellarum lineamentis educunt. Est etiam quam uocant scripturam Malachim uel Melachim, hoc est angelorum siue regalem: & est alia quã uocant transitus fluuii, & horum omnium characteres & figuræ tales sunt.

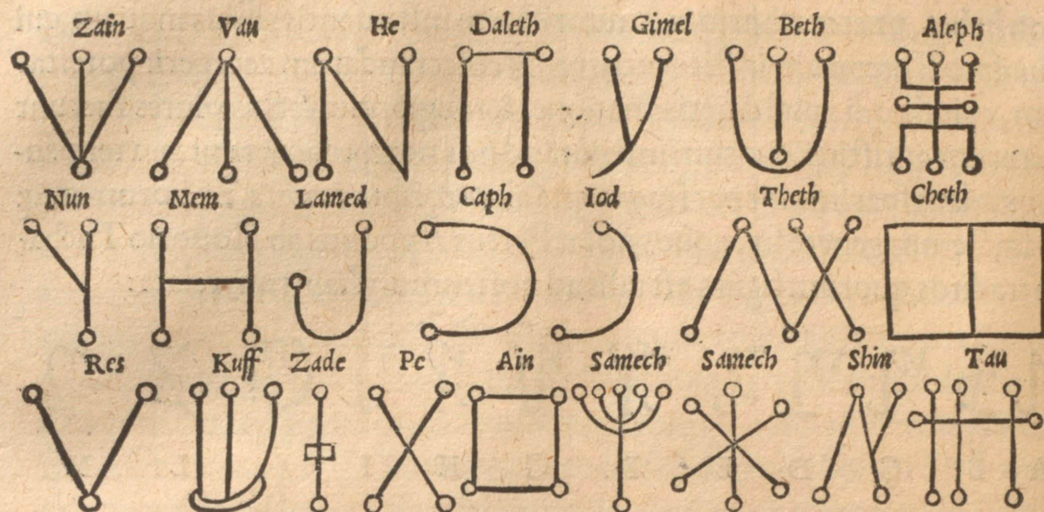
Scriptura Cœlestis

Theth Cheth. Zain. Vau. He. Daleth. Gimel. Beth. Aleph.

Zade Pe Ain Samech Nun Mem Lamed Caph Iod

Tau Shin Res Kuff

Scriptura Malachim

Scriptura tranſitus fluuii.

Eſt adhuc alius modus apud Cabaliſtas, olim magna ueneratione habitus, ſed hodie tam cõmunis effectus, ut ferè inter prophana locum ſortitus ſit, eſt aũt talis: Diuidantur uiginti ſeptẽ Hebræorũ characteres in tres claſſes, quarũ quælibet nouẽ cõtineat literas: Prima ſcilicet א ב ג ד ה ו ז ח ט quæ ſunt ſignacula numerorum ſimplicium, rerumq́; intellectualiũ, in nouem angelorum ordines diſtributorũ: Secũda tenet י כ ל מ נ ס ע פ צ ſignacula denariorum rerumq́; cœleſtium, in nouem orbibus cœlorũ: Tertia uerò tenet quatuor reliquas literas, cum quinq; finalibus per ordinẽ, ſcilicet: ק ר ש ת ך ם ן ף ץ ſignacula centenariorum rerumq́; inferiorum, uidelicet quatuor elementorum ſimplicium, & quinq; generum compoſitorum perfectorum. Has tres claſſes ſubinde in nouem cameras diſtribuunt, quarum prima eſt trium unitatum, uidelicet intellectualis, cœleſtis & elementalis: Secunda eſt dyadum, Tertia triadum, & ſic de reliquis: formanturq́; cameræ illæ ex interſectione quatuor linearũ parallelarum, ſeſe in angulos rectos interſecantium, ſicut in hac ſequenti figura exprimitur:

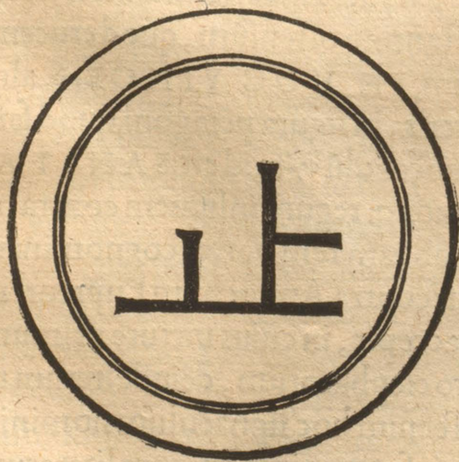
ג ל ש	ב כ ר	א י ק
ו ס ם	ה נ ך	ד מ ת
ט צ ץ	ח פ ף	ז ע ן

Qua in partes dissecata, egrediuntur nouem figuræ particulares, scilicet:

quæ sunt nouem camerarum suas literas characterizantium, per suprascriptum notariacon: qui si unius puncti est, primam illius cameræ literam indicat: si duplicis, secundã: si triplicis, tertiã literã refert: ut, si characterem Michaël מיכאל formare uelis, is egredietur talis, quinq; figuris extensus, scilicet:

Quæ deinde contrahuntur ad tres figuras, hoc modo:

Quæ deinceps contrahuntur in unam, pũcta tamen notariacon solent omitti: euadit itaq; character Michaëlis talis.

Eſt adhuc alius characterum modus, omnibus ferè literis & linguis communis, atq; admodum facilis, qui fit per literarum colligantiam: ut, ſi detur nomen angeli Michaël, characteres eius formabuntur tales:

Hebraicè Græcè Latinè

Atq; hic modus apud Arabes receptiſſimus eſt, nec eſt ſcriptura aliqua quæ tam prompte atq; eleganter ſibi connectatur, ſicut Arabica. Scire aūt oportet quod angelici ſpiritus, cum ſint puri intellectus, & omnino incorporei, ſignaculis & characteribus figuriſq; pingibilibus, aliiſue humanis nutibus non compelluntur: ſed nos eorum eſſentiam qualitatemq; ignorantes, ab illorū nominibus, ſiue operibus, ſiue aliter pro noſtris affectibus, characteres illis figuraſq; & ſignacula deuouemus & conſecramus, non quibus illos ad nos ullo modo compellere poſſimus, ſed quibus nos ad illos adſurgimus quatenus per eiuſmodi characteres figuraſq; ignorabiles, primo ſenſus noſtros tam intimos quàm extimos in illos conferimus, deinde rationis noſtræ admiratione quadam in ipſorum religioſam inducimur uenerationē, atq; exinde tota mente in extaticam rapimur adorationem, ubi tunc fide mirifica, ſpe infallaci, amore uiuifico, illos in ſpiritu & ueritate ueris nominibus characteribuſq; inuocantes, poſtulatam ab illis adſequimur uirtutem.

Adhuc alius characterum modus, atque de ſignaculis ſpirituum quæ ſola reuelatione recepta ſunt. Caput XXXI.

Eſt aliud characterum genus, ſola reuelatione acceptum, quod nulla alia ratione poteſt indagari: quorum characterum uirtus eſt ex ipſo numine reuelante, cuius ſunt latentia quædam ſignacula, diuinitatis alicuius harmoniam ſpirantia: uel ſunt ueluti fœdera quædam ſeu pacta initi fœderis inter nos & illos: eius generis ſunt ſignaculum Conſtantino oſtenſum, quod crucem pleriq; appellabāt, Latinis literis inſcriptum, IN HOC VINCE. & alterum reuelatū Antiocho cognomine Soteris, in figura pētagoni, quod ſanitatē edicit: nā reſolutum in literas, edicit uocabulū ὑγίεια, id eſt, SANITAS: in quorū ſignorum fidutia & uirtute, uterq; regum inſignem contra hoſtes uictoriam reportauit. Sic Iudas qui ob eam rem poſtea cognominatus eſt Machabæus, cum Iudæis pugnaturus contra Antiochum Eupatorem, nobile illud ſignaculum מכבי ab angelo accepit, in cuius uirtute primum quatuordecim milia cum ingenti numero elephātorum, deinde iterum triginta quinq; milia hoſtium ſtrauerunt: eſt enim hoc ſignaculum nominis quadriliteri repræſentatiuum, atq; nominis ſeptuaginta duarum literarum per æqualitatē numeri memorabile ſymbolū, & expoſitio illius eſt, מי כמוך באלים יהוה, id eſt,

Quis sicut tu in fortibus tetragramme. Horum itaq; memoratorum trium signaculorum figuræ formandæ sunt tales.

Pręterea de istis signaculis & characteribus loquitur Porphyrius in libro de Responsis, inquiens, deos ipsos quibus rebus gauderent, & quibus euocarentur significasse, & quæ sibi offerenda essent: figuras quoq; ipsas simulacrorũ quales esse deberẽt, characteres quoq; & figuras monstrasse, hæcq; se de Proserpinæ oraculo percepisse. Dicitq; insuper, Hecaten quomodo simulacra sibi constituenda essent, præcepisse: & quòd circundanda absinthio: quòd pingendi domestici mures, quæ pulcherrima illi essent ornamenta, & animo suo gratissima, totq; mures quot eius essent formæ sumendi: tũ sanguis, myrrha, storax, & alia quædam incendenda: quæ si fierent, per somnium appareret responderetq; hæc operanti. Sed ipsius Hecates oraculum subiiciemus, ita enim ait: *Hecates simulacrũ, & quo pacto sacra illi facienda.*

Quale mihi facias simulacrum, aduerte docebo: *Oraculũ Hecates.*
Syluestri cape nata loco, atq; absinthia circũ
Ponito, tum totum cœlato & pingito mures,
Qui soleant habitare domos: pulcherrima sunto
Hæc ornamenta atq; animo gratissima nostro.
Tum myrrham, thus, styracem ipsorumq; cruorẽ
Conterito pariter murum, sacra desuper inde
Verba cane, & tot uero adhibe mures'que repone,
Quot mihi tu esse uides formas, tum sumito laurum,
Exq; eius trunco uaginam aptato, piasq;
Tunc effunde preces simulacro, & debita solue
Vota hæc si facies, per somnum meq; uidebis.

Eiusmodi erant olim gentilium deorum dæmoniorumq; secreta mysteria, quibus se cogi, detineri & ligari posse hominibus persuadebant. Hinc docet Iamblichus & Porphyrius, oportere sacros dæmones inuocantem, unumquemq; proprio honore prosequi, & distribuere singulis quod cuiq; cõuenit, ex gratiis, oblationibus, donis, sacrificiis, uerbis, characteribus eorũ cõditioni congruis & quamsimilimis, aliàs ipsam numinũ siue dæmonum præsentiam, optatumq; effectum nequaquã adsequetur: quin & inuocati nocere conabuntur, eis præsertim, qui negligentius in ea re se habuerint.

Quomodo alliciantur à nobis boni dæmones, & quomodo mali dæmones à nobis conuincantur.

Caput XXXII.

Fficax religionis præsentia dæmonum sortitur effectũ, neq; enim potest in religione fieri opus ullũ mirabilis alicuius efficaciæ, nisi illic bonorum aliquis dæmonum adsit operis rector & impletor: dæmones autem boni, & si à nobis diuersimode alliciuntur, nullis tamen uinculis, uel uix saltem à nobis possunt astringi, sed duntaxat sacris quibusdam obtestari, ut apud Apuleium legimus, per cœlestia sydera, per inferna numina, per naturalia elementa, per nocturna silentia, per adepta conceptitia, per incremẽta Nilotica, & arcana Memphytica & sistra Phariaca. Et alibi apud Porphyrium: Tu qui è lino emersisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis zodiaci signis commutaris. His & huiusmodi symbolicis orationibus atq; hymnis, quia diuinarum uirtutum signa sunt, dæmones nonnunquam humanis usibus sese accommodabant: nõ quòd necessitate quadam compulsi, sed sponte & consuetudine quadã, ac inuocantium precibus uicti facilius accedunt: unde apud Porphyrium in libro Responsorũ ait Hecate:

Dæmones obtestari quomodo oporteat.

Exorata tuis ueni sermonibus istuc.

Et in eodem alibi ait:

Victa hominum precibus, cœlestia numina terram
Coguntur petere, & casus aperire futuros.

Adsistentiæ dæmonũ ratio.

Sed & diuinitatis consortium cum mente humana efficit, quod ipsi boni spiritus nobis libenter adsistunt, ac potentiam uirtutemq; suam nobis cõmunicant, quotidie nos illuminationibus, inspirationibus, oraculis, uaticiniis, somniis, miraculis, prodigiis, diuinationibus, auguriis adiuuantes operantesq; & agentes in nostras animas, tanquam sibi cõsortes imagines, eos suis influxibus formando, sibiq; similimas efficiendo usq; adeo, quòd anima nostra sæpe tam fermè mirabilia operetur, quàm cœlestes soleant dæmones. Mali uero dæmones à nobis conuincuntur auxilio bonorũ, præsertim quando obtestator erga deũ sanctimonia pollet, uerbaq; sacra sermonemq; horribilem incantet, puta coniurando potestate diuina, per uenerãda supernaturalium uirtutum nomina & signacula, per miracula, per sacramenta, per sacra mysteria & eiusmodi, quæ quidem cõiurationes siue exorcismata, quatenus nomine religionis & diuinæ uirtutis fiunt, propter hoc timent ea maligni dæmones: unde etiam sæpe prophani homines sacris eiusmodi coniurationibus, malos dæmones constringunt uel abiiciunt, talia non ferentes. Vnde Cyprianus in libro, Quod idola dii non sint, dicit, Quod dęmones adiurati per deum uerum, nobis statim cedunt & fatentur, & de obsessis corporibus exire coguntur, & uel statim exiliunt, uel gradatim euanescunt, prout fides patientis adiuuat, aut gratia iurantis aspirat. Et Athanasius in libro de

uariis quęstionibus ait, non existere uerbum terribilius atq; magis disperdēs potestatem dæmonum, q̄ initium sexagesimi septimi psalmi: Exurgat deus, & dissipentur inimici eius: quàm primum enim uerbo dicto, mox ululans euanescit & disparet diabolus. Et Origenes cōtra Celsum ait, nominis Iesu nuncupationē spectatum persæpe cum ex hominū animis tum corporibus innumeros dęmones eiecisse, & in iis uim maximā exercuisse, è quibus dęmones fuissent excussi. Sæpe etiam solis minis & contumeliis malos dæmones, præsertim minores, ut lamias, incubos & eiusmodi, uel astringimus uel repellimus, quemadmodū legimus apud Lucanum de maleficia illa inquiente:

Iam uos ego nomine uero
Eliciam, stygiosq; canes in luce superna
Destituam, per busta sequar, per funera custos
Expellam tumulis, ambigam uos omnibus urnis.
Teq; deis ad quos alio procedere uultu
Ficta soles Hecate, pallenti tabida forma
Ostendam, faciemq; Erebi mutare uetabo.

Et apud Philostratum legimus, cum Apollonius & socii eius lucente clara luna noctu iter facerent, lamiæ phantasma illis occurrit, modo in hanc, modo in aliam figuram sese conuertere, quandoque oculis repente euanescere. Apollonius autem quidnam esset quamprimum agnoscens, grauibus contumeliosisq; uerbis illud increpans, socios ut idem facerent hortabatur: id enim contra eiusmodi inuasiones optimū sciebat esse medicamentū. Eius dictis cū socii paruissent, stridens phantasma, celeriter tanq̄ idolum refugit: adeo enim formidolosum est hoc dæmonum genus, ut etiam ficto terrore, ac falsis impossibilibusq; minis moueantur & contremiscant, & compellantur. Vnde Chæremon sacer scriba, hæc illa dicit esse quibus maxime dæmones cogantur. Est præterea quemadmodum superius dictum est, quoddam dæmonum genus haud adeò noxium, sed & hominibus proximum, ita ut etiam passionibus afficiatur humanis, atque horum plures hominum conuersatione gaudent, libenterq; habitant cum eisdem: aliqui mulieres deperiunt, alii pueros, alii diuersorum animalium domesticorum uel syluestrium consortio lætantur: alii syluas & nemora incolunt, alii circa fontes & prata habitant. Sic Fauni & Lemures, campos: Naiades, fontes: Potamides, flumina: Nymphæ, stagna & aquas: Oreades, montes: Humedes, prata: Dryades & Hamadryades, syluas, quas etiam habitant Satyri & Syluani, gaudentq; arboribus & cespitibus eædem, sicut Naptę & Agaptæ, floribus: Dodenæ, glandibus: Paleæ & Feniliæ, pabulis & rure. Hos itaq; quicūq; inuocare uoluerit, in locis ubi morant̄ id facile potest, alliciēdo eos redolētibus fumigiis, sonis dulcioribus, in fidibus & musicis instrumētis q̄ ex certo℞ aīalium intestinis lignisq; appropriatis fabrefactę sint: adhibitis etiā cātiōibus, carminibus, incātamētis ad hoc congruētibus: & quod

in his maximum est, ipsum est simplicitas ingenii, innocentia animi, firma credulitas & constans silentium: quocirca pueris, mulieribus, ac ex humiliori plebecula obscuris homunculis ut plurimum occurrunt: constantes aūt animos & audaces, à timore alienos, fugiunt atque contremiscunt, bonis & mundis inoffensi: sed malis & impuris hominibus noxii. Huius generis sunt etiam lemures & lares, & laruæ, & reliquæ mortuorum umbræ & terriculamenta. Hinc Plotinus ait, Animas hominum nonnunquàm dæmões esse, & ex hoīb⁹ fieri lares, si bene meriti sunt, quos Græci Eudæmonas, hoc est, beatos dæmões uocāt: lemures aūt & laruas fieri, si male meruerint, illosq; esse noxios dæmones ex hominibus factos, quos Græci iccirco Caco dæmones dicūt: Manes aūt uocari q̄n incertum est, bene an male meriti sint Apparitionum illarū plura exempla sunt, quale illud cuius meminit Plinius Iunior de domo Athenodori Tharsensis philosophi, in qua importuno strepitu horridi senis simulacrum aspiciebatur. Et Philostratus simile narrat de Lamia Menippi Lycii philosophi, in pulchram mulierem apud Corinthum conuersa, quam Tyaneus Apollonius deprehendit lemurem esse. Idem quoq; apud Ephesios similem deprehendit sub specie mendici senis, pestilitatis esse causam: qui iussu suo lapidibus obrutus, uisus est canis quasi molossus, moxq; pestis cessauit. Illud sciendum, quicunq; in malis dæmonibus intellectualiter operabitur, per imperiū bonorum ligabit illos: qui uero mundialiter solummodo operabitur, iudicium sibi operabitur ad gehennā.

Ex hominibus lares lemures et larue fiunt.

De uinculis spirituum, eorumq; adiurationibus & exterminiis. Caput XXXIII.

Vincula autem quibus alligantur spiritus, obtestantur'que uel exterminātur, triplicia sunt: quædā eorū enim sumūtur ex mundo elementali, utputa quando adiuramus spiritum aliquem per res inferiores & naturales illi cognatas uel aduersas, quatenus illum inuocare uel exterminare uolumus, ut per flores, per herbas, per animantia, per niues, per glacies, per tartara, per ignem & huiusmodi, pro ut hæc etiam diuinis laudibus & benedictionibus & consecrationibus sæpe inseruntur, ut patet in Cantico trium puerorum, & in psalmo illo: Laudate dominum de cœlis, & in consecratione & benedictione cerei paschalis: hoc siquidem uinculum operatur in spiritus uirtute apprehensiua sub ratione amoris uel odii, inquantum spiritus ipsi alicui rei naturali, siue etiam præter naturam præsunt, fauent, aliamq; abhorrent: quemadmodum huiusmodi res, etiam inter se sibi mutuo amori uel odio sunt. Hinc illud Procli: Sicut leo timet gallum præcipue album, sic spiritus apparens in forma leonis, obiecto gallo subito disparuit. Secūdum uinculū sumitur ex mūdo cœlesti, q̄n uidelicet adiuramus per cœlū, per stellas, per horū motus, radios, lumē, gratiam, claritatē, nobilitatem, fortitudinē, influxū, mirabilia, & huiusmodi: & hoc uinculū operat̃ in spiritus per modū cuiusdam admonitiōis

& exempli. Habet etiā nōnihil imperii, maxime in spiritus ministros, & qui ex infimis ordinibus sunt. Tertium uinculum ipsum est ex mundo intellectuali atq; diuino, quod religione perficitur, utputa cum adiuramus per sacramenta, per miracula, per diuina nomina, per sacra signacula, & cætera religionis mysteria: quare hoc uinculum omnium supremum est & fortissimum, agens in spiritus imperio & potestate. Illud autem obseruandum est, quòd sicut post uniuersalem prouidentiam est particularis prouidentia, & post uniuersalem animā particulares animæ: ita primo inuocamus per uincula superiora, & per nomina atq; uirtutes quę regunt res, deinde per inferiora atq; res ipsas. Sciendum etiam, quoniam per hæc uincula non solum spiritus, sed & omnes ligantur creaturæ, ut tempestates, incendia, diluuia, pestes, morbi, uis armorum, & animalia quæq;, adsumēdo illa siue per modum adiurationis, siue per modum deprecationis seu benedictionis, ut in adiuratione serpentum, præter naturalia & cœlestia, commemorando ex mysteriis & religione maledictionem serpentis in paradiso terrestri, erectionem serpentis in deserto: adsumendo præterea uersiculum illum nonagesimi noni Psalmi: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Superstitio etiam in his plurimum pollet, per translationem alicuius ritus sacramentalis ad id quod ligare aut impedire intēdimus, utputa excōmunicationis, sepulturę uel exequiarum, ad exterminandos morbos, uel serpentes, mures, uel uermiculos, quod in pluribus locis sic factum legimus, & adhuc fieri consueuit.

Tertium. *Ordo in uinculis seruandus.* *Quæ per hæc uincula ligētur.* *Superstitio quantum ualeat.*

De ordine animastico atq; heroibus. Caput XXXIIII.

POst beatorum spirituum choros, proximus est ordo animasticus, quem Hebręorum theologi Issim uocant, hoc est uiros fortes & robustos: gentium magi, heroas nuncupant & semideos, siue deos sermones. Quos Fulgentius non contemnendus autor, ideo dictos putat, aut quia ob meriti paupertatē cœlo digni nō censeantur, nec terreni tamē putentur propter gratiæ uenerationē, cuiusmodi olim Priapus, Hippo, Vertumnus: aut quia diuinis uirtutibus, & in humanum genus beneficiis, in hac uita præcellentes, post exutum hunc mortalem hominem, in deorum beatorū choros translatæ sunt, eisdem, quibus olim in hac uita, uirtutibus & beneficiis mortalibus perpetuo prouidentes: aut quia arcano superum semine procreati sunt, quos ex deorum siue dæmonum cum hominibus commixtione genitos putant: ideoq; mediam quandam naturam sortitos, ut qui nec angeli, nec homines sint: quam opinionem sequitur etiam Lactantius: Et sunt adhuc hodie qui commercium & coniugalem cōmixtionem habeant cū dæmonibus. & iam creditum est ab omnibus, Merlinum Britannū uatē fuisse filiū dæmonis & uirgine natum. Sed & Platonē sapientiæ principē opinati sunt de uirginis partu, Apollinis phātasmate oppressæ, natū. Et traditū est historiis, quasdā Gotthoꝝ (quas Alrumnas uo-

cāt)& specie & ingenio spectabiles fœminas, olim Filimiri, siue (ut alii aiūt) Idanthresi Gotthorū regis castra egressas, in Asiaticæ Scythiæ solitudines trans Meotides paludes migrasse, ibiq; à Faunis & Satyris cōpressas, primos Hunos progenuisse. Quinetiam autore Psello, dæmones nonnunquam semen iaciunt, ex quo animalcula quędā oboriuntur. Horum itaq; heroū non minor in his inferioribus disponendis regendisq;, quàm deorum dęmonumq; potentia est, habent sua sibi distributa & officia & præsidia: quocirca illis nō secus atq; diis ipsis templa & simulacra, & aræ, & sacrificia, & uota, cętera'que religionis mysteria nūcupata sunt, eorumq; inuocata nomina, diuinas magicas'que uirtutes ad miracula quædam peragenda habere, quod de Apollonii Tyanei nomine inuocato, multos expertos esse narrat Eusebius: & plura eiusmodi de Hercule, Atlante, Aesculapio cæterisq; gentium heroibus, apud ueteres legimus cum poëtas, tum historicos & philosophos: sed hæc ethnicorum deliramenta sunt. De nostris uero sanctis heroibus, credimus illos pollere potestate diuina. dominatur uero omnibus illis (quod etiam Hebræorum attestantur theologi) anima Meschihæ, ipse est Iesus Christus, qui per diuersos sanctos suos, uelut accommodata ad hoc membra, diuersa suæ gratiæ munera in istis inferioribus administrat atque distribuit, & singuli sancti peculiare cooperandi munus sortiuntur. Vnde per nos uariis precibus & inuocationibus implorati, iuxta multiformen gratiarum distributionem, singuli nobis sua munera, sua beneficia, suas gratias libentissime impartiuntur, multò quidem promptius, multò etiam abundantius, quàm angelicæ potestates, quò ipsi nobis sunt propinquiores, atque naturæ nostrę cognatiores, ut qui ipsi olim & homines fuere, humanos'que affectus infirmitates'que perpessi sint, eorum nomina, & gradus, & officia nobis sunt notiora. Ex horum itaque infinito fermè numero, duodecim principes sunt, ipsi uidelicet duodecim Christi apostoli, qui (ut ait euangelica ueritas) sedent super duodecim tribunalia, iudicantes duodecim tribus Israël, qui in Apocalypsi distributi sunt super duodecim fundamenta, ad duodecim portas cœlestis ciuitatis, qui præsunt duodecim signis, & signati in duodecim lapidibus pretiosis, & distributus est illis orbis terrarum. Illorum autem uera nomina sunt hæc: Primus, שמעון הכפי Symehon Hacæphi, hic est Petrus: Secundus: אלעזי Aleuzi, quem uocamus Andream: Tertius, יעקבה Iahacobah, hic est Iacobus maior: Quartus פוליפוש Polipos, quem nuncupamus Philippum: Quintus ברכיה Barachiah, hic est Bartholomæus: Sextus יוהנה Iohanah, quem pronunciamus Iohannem: Septimus est תמני Thamni, hunc pronunciamus Thomam: Octauus uocatur מדון Medon, pro quo dicimus Matthæum: Nonus est יעקב Iahacob, hic est Iacobus minor: Decimus חטיפא Chatepha, hic est Thadæus: Vndecimus שמאם Samam qui est Symon Chananæus: Duodecimus מתתיה Ma-

Apostolorū uera nomina.

tattiah, qui dicitur Mathias. Post illos sunt septuaginta duo Christi discipuli, qui & ipsi præsunt totidem cœlestium quinariis, & tribubus, & populis, & nationibus, & linguis: post quos innumera est sanctorum multitudo, qui & ipsi diuersa officia, & loca, & nationes, & populos in sua præsidia tutelamq; recepere, quorum manifestissima miracula ad fideles inuocantium preces, palàm uidemus atq; confitemur.

De diis mortalibus atq; terrenis. Caput XXXV.

Post istos proximi sunt dii mortales, quos similiter heroas, & deos terrenos, siue deorum supernorum complices uocamus, uidelicet reges, & principes, & pontifices, quibus mūdus iste regitur, eorumq; legibus disponitur: quos iccirco tanquam deos suspicimus, colimus & ueneramur, quia ipse deus suum nomen communicari illis passus est, & propria appellatione id illis confirmauit, uocans illos deos, quemadmodum ad Mosen dixit inquiens: Ego te dedi deum Pharaoni. & alibi de illis præcepit dicens: Diis non detrahes. & iterum: Si furtum latuerit, applicabitur dominus domus ad deos. & Psalmista ait: Principes populorum congregati sunt cum deo Abraham, quoniam dii fortes terræ uehementer eleuati sunt. & alibi: Deus stetit in concilio deorum, in medio autem deos diiudicat. & paulo post: Ego dixi dii estis, & filii excelsi omnes. Iam uero etiam de illis colendis & uenerandis præcepit, decimas & primitias illis decernens, & gladii ius tribuens, atq; illis maledici uetans, obedientiamq; illis præstandam etiam licet discolis præcipiēs. Hinc antiquitas omnis principes suos deos appellabat, & uelut numina colebat, Sicut testat Ianus apud Ouidium, in primo Fastorum inquiens:

Tunc ego regnabam, potens cum terra deorum
Esset, & humanis numina mixta locis.

Et diuinus Plato libro tertio de Republica instituit principes tàm uiuos q̄ mortuos diuinis honoribus celebrandos esse: quæ institutio apud omnes gētes, & à primo æuo semper recepta fuit, scilicet Principes diuinis honoribus deificare, & æterna memoria consecrare. Hinc urbibus, & prouinciis, & mōtibus, & fluminibus, & æquoribus, & insulis, & mari, illorum nunquam desitura nomina imponebant: tum pyramides, colossos, arcus triumphales, trophæa, statuas, delubra, ludos, festa illis magna pompa dedicarunt: qui & cœlos, & stellas, & dies, & menses, illorum nominibus uocarunt. Hinc Ianuarius à Iano, Iulius à Iulio, Augustus ab Augusto: sic dies Mercurii à Mercurio Trismegisto, dies Iouis à Ioue, quem morem non solum ab Aegyptiis Græcis & Romanis obseruatum legimus, sed etiam ab extremis barbaris, Gotthis, Danis & Teutonibus. Hinc teste Saxone grammatico, quem illi Mercurii diem uocant, isti Othini diem appellant: quem illi à Ioue, isti Thor dicunt, ab Othino & Thor Gotthorum & Danorum olim regibus. Nec alia ratione Gotthi nuncupati sunt, quàm quòd summum deū eorum

lingua nuncupant Gotthum. Hinc & Teutones dicti, quia quem colebant deum Martem, nuncupabant Teutanem, quo nomine Galli etiam Mercurium uocabant. Sunt itaque reges & pontifices (modo iusti sint) deorum complices, similiq; potestate pollentes. Hinc solo tactu aut uerbo morbos curant, temporibus & cœlis nonnunquam imperant, sicut de Augusto cecinit Vergilius:

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane,
Diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet.

Et de Iosue testatur scriptura, qui pugnans in Gabaon præcepit soli & lunæ, inquiens: Sol contra Gabaon ne mouearis, & luna contra uallem Aialon: steteruntq; ad præceptum eius sol & luna, nec occubuit sol spatio unius diei, donec ulcisceretur se de inimicis suis, & obediuit dominus uoci hominis. Diuisit etiam Moses mare rubrum, & Iosue Iordanem, & traduxerunt populũ siccis pedibus. Simile fecit Alexander Macedo, traducens exercitum. Nonnunquam etiam prophetico spiritu pollent, sicut de Caipha legimus in scriptura sacra, quòd prophetauit, eo quod esset pontifex anni illius. Cum igitur ita sit, quòd reges & pontifices terræ dominus uoluit dici deos, per communicationem nominis & potestatis, certè & nos decet de illis bene mereri, & illorum iudicia nostris anteferre, planeq; obedire, supplicare, & adorare, & omni uenerationis genere colere, atq; ipsum summum deũ in illis reuereri.

De homine quomodo creatus ad imaginẽ dei. Cap. XXXVI.

Mercurius. Trismegistus.

Xuperantissimus deus (ut Trismegistus ait) duas sibi similes finxit imagines, mundũ uidelicet atq; hoĩem, in quoꝝ altero luderet miris quibusdã operationibus, in altero uero deliciis frueretur: qui cum ipse sit unus, mundum creauit unum: cum ipse sit infinitus, mundum creauit rotundum: cum ipse sit æternus, mũdum creauit incorruptibilẽ & æuiternum: cum ipse sit immensus, mundũ creauit omnium maximum: cum ipse sit summa uita, mundum etiam uitalibus seminibus exornauit, ex sese cuncta gignentem: & cum ipse sit omnipotens, sola uolũtate sua, nõ ulla naturæ necessitate mundũ nõ ex praiacẽte materia, sed ex nihilo creauit: & cum sit summa bonitas, uerbum suũ quod est prima omniũ rerũ idea, optima sua uolũtate essentialiq; amore cõplexus, mundũ hunc extrinsecum ad exemplar mũdi intrinseci uidelicet idealis fabricauit, nihil tamen extramittendo de essentia ideæ, sed ex nihilo creauit, quod ab æterno habuit per ideam. Creauit deus etiã hominem ad imaginem suam: nam sicuti imago dei mundus est, sic imago mundi, homo est: hinc putant quidam dictum esse, quòd homo non simpliciter imago dei creatus est, sed ad imaginẽ, quasi imaginis imago: iccirco microcosmus dictus est, hoc est, minor mundus. Mundus animal est rationale, immortale: homo similiter animal est rationale, sed mortale, hoc est, dissolubile: Nam (ut inquit Hermes) cum mundus ipse immortalis sit, impossibile est partem eius aliquam

Dei imago, mũdus: mundi, homo.

interire: mortis igitur nomen uanum est. Et quemadmodum uacuum, nusquam est mori. Igitur dicimus hominem, quando anima & corpus separantur, non quod aliquid eorum intereat siue conuertatur in nihilum: ueruntamen uera dei imago uerbum suum est, sapientia, uita, lux & ueritas, per seipsum existens, cuius imaginis, animus humanus imago est, propter quam ad imaginem dei facti esse dicimur, non ad imaginem mundi aut creaturarum: Nā sicut deus nec tangi potest, nec auribus percipi, nec oculis intueri: ita animus hominis nec uideri, nec audiri, nec tangi potest: & sicut deus ipse infinitus est, & à nullo potest compelli: Sic & humanus animus liber est, & nec cogi, nec mensurari potest: tum ut deus totum hunc mundum, & quicquid in eo est, sola mente gerit: sic illum humanus animus etiam cogitatiōe complectitur, atq; quod soli illi cum deo peculiare est, ut deus mundum totum solo nutu mouet atq; gubernat: sic animus humanus nutu solo corpus suum agit atq; regit. Animum igitur hominis sic uerbo dei sigillatum, necesse fuit etiam corporeum hominē ad consummatissimum mundi exemplar induere. Homo itaq; alter mundus uocatus est, & altera dei imago: quia in se ipso habet totum quod in maiori mundo continetur, ut nihil relictum sit, quod ipsum non etiam uere & realiter in ipso homine reperiatur. Et hæc omnia apud eum, eisdem quibus in maiori mundo officiis fungantur. Sunt in ipso elementa, per uerissimas naturæ suæ proprietates. Est in ipso æthereum corpusculum, animæ uehiculum, cœlo proportione correspondens. Sunt in ipso plantarum uita uegetatiua, animalium sensus, cœlestis spiritus, angelica ratio, mensq; diuina: & omnium horum simul in unum confluentiū uera cōiunctio, & diuina possessio. Hinc in sacris literis uocatur homo omnis creatura: nec solum homo alter mundus effectus, ipsius partes omnes in se complectitur, sed etiam ipsum deum concipit & continet. Hinc Xystus Pythagoricus, ait hominis animum esse templum dei, quod etiam multo lucidius expressit Paulus inquiens: Templum dei estis uos: idemq; pluribus locis sacra scriptura testatur. Est igitur homo expressissimum dei simulacrū, quando homo omnia in se continet, quæ in deo sunt: sed deus per eminentiam quandam omnia continet uirtute sua & simpliciter, sicut omniū causa & principium: homini autem dedit uirtutem, ut similiter cōtineret omnia, sed actu & compositione quadam, uelut omnium nexus, uinculum atq; nodus. Homo itaq; solus hō hoc honore gaudet, quod cum omnibus symbolū habet, & cū omnibus operationē, cū omnibus conuersationem. Symbolizat cū materia, in proprio subiecto: cū elemētis, in quadrifario corpore: cū plantis, in uegetatiua uirtute: cum animalibus, in sensitiua: cum cœlis, in æthereo spiritu, atq; influxu partium superiorum in inferiores: cum angelis, in intellectu & sapientia: cum deo, in omnium continentia: conuersatur cum deo & intelligentiis, per fidem & sapientiam: cum cœlis & cœlestibus, per ratiōem & discursum: cū inferioribus omnibus, per sensum & dominiū:

Mortis nomen, uanum

Homo, templum dei.

agitq; cū omnibus,& in omnia poſſe habet,etiā in deū ipſum,illū intelligendo & amando:& ſicut deus cuncta cognoſcit,ſic etiā homo omnia cognoſcibilia cognoſcere poteſt,cū pro obiecto adæquato habeat ens in cōmuni,uel (ut alii dicunt)ipſum uerum:nec reperitur aliquid in hoīe,non ulla diſpoſitio, in quo nō fulgeat aliquid diuinitatis:nec quicq̄ eſt in deo, quod ipſum non etiā repræſentetur in homine. Quicunq; igitur ſeipſum cognouerit,cognoſcet in ſeipſo omnia,cognoſcet in primis deū,ad cui⁹ imaginē factus eſt:cognoſcet mundū,cuius ſimulacrū gerit:cognoſcet creaturas omnes, cū q̄bus ſymbolū habet:& q̄d fomenti à lapidibus,à plantis,ab animalibus, ab elementis, à cœlis,à dæmonibus,ab angelis, & ab unaquaq; re habere & impetrare poſſit,& quō ſingula ſingulis ſuo loco,tempore,ordine,mēſura, proportione & harmonia aptare queat,& ad ſe trahere atq; deducere, non ſecus atq; magnes ferrū.Et Geber in ſumma Alchymię docet,neminē ad eius artis perfectionē peruenire poſſe,q illius principia in ſeipſo nō cognouerit:quantò aūt magis quiſq; ſeipſum cognoſcet,tantò maiorē uim attrahēdi conſequitur, tantoq; maiora & mirabiliora operatur,ad tātamq; aſcēdet perfectionē, quòd efficitur filius dei,trāsformaturq; in eandē imaginē quę eſt deus,& cū ipſo unitur,quòd neq; angelis,neq; mundo,nec cuiq̄ creaturæ datū eſt, niſi ſoli homini,poſſe ſcilicet filiū dei fieri,& uniri deo:homine aūt deo unito, uniūtur omnia quæ in homine ſunt,mens imprimis, deinde ſpūs & animales uires, uegetandiq; uis & elemēta,uſq; ad materiā,trahēs ſecū etiā corpus,cuius forma extitit, deducens illud in meliorē ſortē & cœleſtē naturā, quouſq; glorificetur in immortalitatē:& hoc quòd iā diximus,eſt peculiare hominis donū, à quo hæc dignitas diuinæ imaginis ſibi propria eſt,& cū nulla alia creatura cōmunis. Sunt alii aūt theologi,qui tres hominis potētias,memoriā,intellectū, uolūtatē,diuinæ trinitatis imaginē adſignāt: & ſunt qui ulterius progredientes, non tantū in tribus illis potentiis,quos uocant actus primos,ſed etiā in actibus ſecundis hanc imaginē locant:ut ſicut memoria patrē, intellectus filiū, uoluntas ſpiritū ſanctū repræſentant:ſic etiā uerbū ab intellectu noſtro productū,& amor à uolūtate manans,ipſeq; intellectus habens obiectū pręſens & producens,eundē filium,ſpiritū atq; patrem denotant docentq; ſecretiores theologi,quòd inſuper ſingula membra noſtra aliquid in deo repræſentant,cuius gerant imaginem:quodq; etiam in paſſionibus noſtris deum repræſentamus,ſed quandam per analogiam: nam in ſacris literis legimus de deo,iram,furorem,pœnitentiam,complacentiam,dilectionem,odium, ludum,delectationem,delicias,indignationem,& horum ſimilia: & nos de mēbris diuinis aliqua loquuti ſumus in ſuperioribus, quæ huc congruere poſſunt. Mercurius etiam Triſmegiſtus diuinam trinitatem confeſſus, illam deſcribit intellectum,uitam & fulgorem,quæ alibi uocat uerbum, mentem & ſpiritum,hominemq; ad imaginē dei factū, eandē trinitatē repræſentare ait:ineſt enim illi mens intelligens,& uerbum uiuificans, & ſpiritus tāquam

Hominis perfectio,& dignitas.

Trinitatis myſterium agnouit Mercurius Triſmegiſtus.

fulgor diuinus sese undiq; diffundens, omnia replens, mouens & connectēs: non tamen hoc intelligēdum de spiritu naturali, qui est medium per quod unitur anima cum carne & corpore, per quē corpus uiuit & operatur, & unū membrū operatur in aliud, de quo spiritu in primo libro locuti sumus: sed hic agitur de spiritu rationali, qui tamen etiam corporeus quodāmodo est, nō tamē habet corpus crassum, tangibile & uisibile, sed corpus subtilissimū & facile unibile cū mente, scilicet superiori & diuino illo quod est in nobis. Nec miretur quispiā, Si animā rationalē dicimus esse illum spiritū & quid corporeum, siue habere & sapere aliquid corporeitatis, dū est in corpore & illo utitur tanquam instrumento, si modo intellexeritis quid sit apud Platonicos æthereū illud animæ corpusculū ipsius uehiculū. Plotinus itaq; & Platonici omnes post Trismegistū similiter tria ponunt in homine, quæ uocant supremum, infimum & medium. Supremū est illud diuinum, quam mentē, siue portionem superiorem, siue intellectum illustratum uocant: Moses in Genesi uocat ipsum spiraculū uitarum, à deo uidelicet, uel à spiritu eius in nos spiratū. Infimum est sensitiua anima, quam etiam idolum dicunt: Paulus apostolus animalē hominē nuncupat. Mediū est spūs rationalis utraq; connectens extrema atq; ligans, uidelicet animā animalē cū mēte, & utriusq; sapiens naturam extremorū: differt tamen ab illo supremo, qui intellectus illuminatus, mens, lux & portio suprema dicitur: differt etiam ab anima animali, à qua nos illum separare debere per uirtutem uerbi dei docet Apostolus, dicens: Viuus est sermo dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usq; ad diuisionē animæ & spiritus. Sicut enim portio illa suprema nunq̄ peccat, nunquā malo consentit, semperq; errori resistit & ad optima hortatur: sic inferior illa portio & animalis anima, in malo & peccato & concupiscentia semper demergitur, & trahit ad pessima, de qua ait Paulus: Video aliam legem in membris meis, & captiuantem me in lege peccati. Mens igitur suprema portio nunquam damnatur, sed puniendis sociis illæsa abit ad suam originem: spiritus uero, quæ rationalis anima à Plotino dicitur, cum sit natura sua liber, & utriq; ad libitum adhærere potest, si superiori portioni constanter adhæreat, illi tandem unitur & beatificatur, donec adsumatur in deum: si adhæreat animæ inferiori, deprauatur & demeretur, donec efficiatur malus dæmon. Sed hæc de mente & spiritu hactenus: de sermone siue de uerbo nunc uideamus. Hunc Mercurius eiusdem ad immortalitatem pretii existimat. Est enim sermo siue uerbum, sine quo nihil factum est nec fieri potest: quin est expressio exprimentis & expressi: & loquentis locutio, & id quod loquitur, sermo & uerbum est: & concipientis conceptio, & id quod concipit, uerbum est: & scribentis scriptio, & id quod scribit, uerbum est: & formātis formatio, & quod format, uerbum est: & creantis creatio, & quod creat, uerbū est: & facientis factio, & quod factum est, uerbū est: & scientis scientia, & scitū, uerbū est: & omne quod dici potest, nō

Tria in homine ponūt Platonici.

Mens

Sermo, siue uerbum.

est nisi uerbum,& dicitur æqualitas: æque enim se ad omnia habet, cum nõ sit unum plusquam aliud, omnibus æqualiter largiens,ut sint id quod sunt, nec plus nec minus, ipsumq; sensibile se & omnia sensibilia facit, sicut lux se & omnia uisibilia facit,ideoq; uerbum dicitur à Mercurio lucens mentis filius: conceptio autem qua mens seipsam concipit, est uerbum intrinsecũ à mente generatum, scilicet suiipsius cognitio: uerbum autem extrinsecũ & uocale,est illius uerbi partus & ostensio, & spiritus cum sono & uoce aliquid significante ex ore procedẽs: uerum omnis uox nostra, uerbum atq; sermo, nisi dei uoce formetur, aëri miscetur atq; euanescit: spiritus autem & uerbũ dei manent sensu & uita comitãte. Omnis itaq; sermo noster,omnia uerba, omnis spiritus & uox nostra,nullam uirtutem habent in magia, nisi quatenus diuina uoce formentur: & Aristoteles ipse in Meteoris, & in fine Ethicorum,fatetur nullam esse uirtutem siue naturalem siue moralem, nisi per deum:& in secretis dogmatibus, adserit intellectum nostrum bonum & sanum posse plurimum in naturæ secreta,dummodo adsit diuinæ uirtutis influẽtia,aliàs nequaquam.Sic & uerba nostra plurima producere possunt miracula,modo formentur uerbo dei,in quibus etiam uniuoca nostra generatio perficitur,sicut inquit Esaias,A facie tua domine concepimus,sicut mulieres recte concipiunt à facie maritorum,& peperimus spiritum. Huc quodammodo pertinet, quod apud Indorum Gymnosophistas, quasi per manus huius opinionis autoritas traditur,Buddam principem dogmatis eorũ, è latere suo uirginem generasse. Et apud Mahometistas cõstans opinio est, plerosq; quos sua lingua Nefesogli uocant,occulto quodam diuinæ dispensationis modo sine carnali coitu nasci: quorum uita iccirco mirabilis & impassibilis sit,& uelut angelica, totaq; supernaturalis: sed illis nugis dimissis, Solus rex Messias,uerbum patris, caro factum, Iesus Christus hoc arcanũ reuelauit,quadam temporis plenitudine apertius manifestaturus. Mentẽ propterea persimilem sibi(ut cecinit Lazarellus in Cratere Hermetis.)

Sermonemq; homini iam genitor dedit
Vt diis consimiles parturiat deos
Sensu desuper indito.
Fœlix ille nimis,qui sua nouerit
Sortis munera,perfecerit & libens:
Inter nanq; deos connumerandus est,
Nec diis est superis minor.
Hi fati reprimunt quæq; pericula,
Morborumq; fugant perniciẽ procul.
Hi dant somnia præsaga,feruntq; opem
Aerumnis hominum,dantq; mala impiis.
Dant præclara piis præmia,sic dei
Complent imperium patris.

Hi sunt discipuli, hi sunt filii dei,

Qui non ex uoluntate carnis, nec ex uoluntate uiri, nec menstruatæ, sed ex deo nati sunt. Est aũt uniuoca generatio, in qua filius est patri similis omni moda similitudine, & in qua genitũ secundũ speciẽ idem est cum generante. Atq; hæc est potentia uerbi à mente formata in subiectũ dispositũ rite susce pti, ueluti semen in matricem ad generationem & partum coaliti: dico autẽ dispositum, & rite suscepti, quia non omnia eodem modo uerbi participes euadunt, sed alia aliter. Et hæc sunt de recõditissimis naturæ secretis, de quibus non est aliud publice pertractandum.

De anima humana, & per quæ media iungatur corpori. Caput XXXVII.

ANima humana est lux quædã diuina, ad imaginẽ uerbi, causæ causarũ, primi exẽplaris creata, substantia dei, sigilloq; figurata cuius character est uerbum æternum. Item anima humana est substantia quædam diuina, indiuidua, & tota cuique corporis parti præsens, ab incorporeo autore ita producta, ut ex agentis uirtute solũ, non ex materię gremio dependeat. Est anima numerus substantialis, unifor mis, ad seipsum conuersiuus & rationalis, corpora omnia & materialia longo superans interuallo, cuius partitio non est secundum materiam, nec ab inferioribus & crassioribus, sed ab efficiente causa proueniens: non est enim numerus quantus, sed semotus ab omnibus corporeis legibus: unde nec diuiditur, nec per partes multiplicatur. Est itaq; anima diuina quædã substãtia, à diuinis fontibus emanans, ducens secũ numerũ: nõ quippe illũ diuinum, quo opifex omnia disposuit, sed rationalẽ numerũ, quo cũ omnibus proportionẽ habens omnia intelligere possit. Talis itaq; humana anima, iuxta Platonicorum sententiã, immediate procedens à deo, per media cõpetentia corpori huic iungitur crassiori: unde primo quidẽ in ipso descensu, cœlesti aëreoq; inuoluitur corpusculo, quod æthereum animæ uehiculũ uocant, alii currũ animæ appellant: hoc medio, iussu dei, qui mundi centrum est, in punctum cordis mediũ, quod est centrũ corporis humani, primũ infunditur, & exinde per uniuersas corporis sui partes membraq; diffunditur, quãdo currũ suũ naturali iungit calori, per calorẽ spiritui ex corde genito, per hũc se immergit humoribus, per illos inhæret mẽbris, atq; his omnibus ęque fit proxima, licet per aliud in aliud transfundatur: quemadmodũ calor ignis, aëri & aquę hæret proximè, licet per aërem tollatur ad aquam. Ita patet quomodo immortalis anima per immortale corpusculũ, uidelicet æthereũ uehiculũ, corpore clauditur crassiore & mortali. Quãdo uero p morbũ malũ ue soluũtur uel deficiunt hæc media, tunc anima ipsa per singula media esse recolligit, refluitq; in cor, quod primum erat animæ susceptaculum: cordis uero deficiẽte spiritu extinctoq́ue calore, ipsum deserit & moritur homo, & euolat anima cum æthereo hoc uehiculo, illamq́ue egressam genii custodes dæmo-

Anima humana quid.

nesq; sequuntur,& ducunt ad iudicem,ubi lata sententia,bonas animas deus tranquille perducit ad gloriam, malas uiolentus dæmon trahit ad pœnam.

Quæ diuina dona homo desuper à singulis cœlorum & intelligentiarum ordinibus accipiat.

Caput XXXVIII.

A planetis quidnam homo accipiat

Er septem planetas tanquam per instrumenta à summo bonorũ fonte omnes uirtutes in homines diffunduntur: per Saturnũ sublimis contemplatio, profunda intelligentia,grauitas iudicii, firma speculatio,stabilitas immobileq; propositum:per Iouem inconcussa prudẽtia,temperantia,benignitas,pietas,modestia,iustitia,fides,gratia,religio,æquitas,clementia,regalitas:per Martem imperterrita ueritas, constans robur & fortitudo,animositatis ardor uisq; agendi & practica, incõuertibilisq; animi uehementia:per Solem nobilitas animi,imaginandi perspicuitas,sciendi & opinandi natura,maturitas,consilium,zelus,iustitiæ lumen,ratio & iudicium recta ab iniquis disgregans, lucem ab ignorantiæ tenebris purgans, ueritatisq; inuentæ gloria,& charitas uirtutum omnium regina: per Venerem feruens amor, suauissima spes,desiderii motus, ordo, concupiscentia, pulchritudo,suauitas,incrementi desideriũ,& suimet propagatio:per Mercurium penetrans fides & credulitas,dilucida ratiocinatio,interpretandi, & pronunciandi uigor,grauitas eloquii,acuitas ingenii,discursus rationis,sensuumq; mobilitas uelox:per Lunam pacifica consonantia, fœcunditas, uis generandi & augendi,crescendi & decrescendi, & moderata temperantia, fidesq; quæ in apertis occultisq; uersans omnibus ducatum præbet, tamẽ motus ad terrena pro modo uitæ colendæ,& augmentum sibi cæterisq; tribuendum.Trahuntur autem principaliter isti influxus à septem illis intelligentiis,quæ stant ante faciem dei,quæ animam uirtutum illarum sedem disponunt.Planetæ autem tantummodo disponunt corpus, reddentes complexionem tractabilem,& ad omnia bona comproportionatam & contemperatam, suntq; uelut instrumenta intelligentiarum : Deus uero & influxũ & incrementum tanquam primaria cum omnibus præstat. Qui itaq; animarum uirtutes & uarias dispositiones scrutati sunt, pro mediorum per quæ ad nos transitum habent diuersitate, uarias naturas sortiri diiudicant, & has cũ corporibus ipsis non nisi per stellas ipsas proportionatis cõiungi.Sic in corpore à Iouio temperamento conducto,animam opinantur infundi cõtemperatam à numine & intelligentia Iouis, & sic de reliquis. Secundum quam dispositionem si bene operetur anima in hoc corpore,purgata & expiata reuertitur ad numen & mansionem à qua descendit. Iamq; etiam ab angelicis ordinibus homo miris uirtutibus corroboratur,puta ab Angelis,ut sit diuinæ uoluntatis nuntius, & diuinæ mentis interpres : ab Archangelis, ut dominetur omnibus quibus illi præsidere datum est,bestiis terræ,piscibus maris & uolatilibus cœli,à principatibus ut subdantur illi omnia,ipse omnium

Ab angelicis ordinibus hoc quid capiat.

uires amplectens,& omnes ad se ui quadam occultissima & supercœlesti attrahens: à Virtutibus uim suscipit, qua in hostes ueritatis & brauii, pro quo in hac uita stadium currimus, constanter pugnans roboretur: à Potestatibus, præsidium aduersus humani huius domicilii inimicos: à Dominationibus auxilium, quo subiicere possimus quem semper nobiscum gerimus domesticum inimicum, debitumq; finem adsequamur: A Thronis unde cōpaginemur, & unde in nos ipsos collecti, memoriam in illa æterna spectacula figamus: A Cherubinis mentis lumen, sapientiæ uim, superexcelsas imagines & figuras quibus diuina ipsa contēplari possimus: A Seraphinis, ut perfecto amoris incendio ipsis tandē inhæreamus. Hi sunt gradus, hæ scalę, per quas facile ascendunt homines ad quæcunq; uirtutū genera, naturali quodā nexu & curriculo, pro uaria dispositione corporis & animi, atq; fauore stellarum in disponendo corpore, & intelligentiarum pręsidentiam illis, quarum in descensu anima induit naturā, sicut lux colorē uitri per quod transit: fauēte etiam superna opificis uirtute, à qua omne bonum, & sine qua nihil boni nec perfecti attingi potest. Ideoq; in uanum laborant omnes, qui naturali cursu, inferiorum uiribus & fauore duntaxat confidentes, ad diuina pertingere opinantur, quiq; in cœlis pedem figentes, à cœlesti fauore ea capere nituntur, quæ à deo uno suscipi debent. Habent siquidē hæc inferiora, dico animalia, herbæ, lapides, metalla, suam uim subministratam à cœlo: cœlum uero ab intelligentiis, hę autem ab opifice, in quo omnia uirtute maxima pręexistunt, sicut & in homine ipso minore mundo nō est membrum, quod nō respondeat alicui elemento, alicui planetæ, alicui intelligentiæ, & alicui mēsuræ ac numerationi in archetypo, sicuti superius ostendimus.

Quomodo superni influxus cum sint natura boni, in istis inferioribus deprauantur, & malorum causæ efficiantur.

Caput XXXIX.

QVoniam omnis uirtus & potestas desuper est à deo, ab intelligētiis & astris, qui nec errare, nec malum agere possunt, necesse est mala omnia, & quicquid in istis inferioribus discors & dissonum reperitur, non ex influentiæ malitia, sed ex mala dispositione recipientis prouenire, sicut recte cecinit Chrysippus:

Quàm falso accusant superos, stulteq; queruntur
Mortales: etenim nostrorum causa malorum
Ipsi nos sumus, & sua quenq; uecordia lędit.

Hinc Iupiter Aegisthi casus ab Oreste interfecti reminiscēs, apud Homerū in deorum concilio ait:

O facinus, mortale genus nos numina primum
Incusat, causamq; putat fontemq; malorum
Quæ ueniunt: sua sed pereunt ob facta nefanda,
Cum præter fatum sibi sponte incommoda quærant.

Quando igitur subiecti peruersitas peruersæ suscipit influxus, uel eius debilitas tolerare non potest efficaciam superiorũ, tũc ab influxu cœlestiũ sic in materiã discordiis plenã recepto, resultat quid dissonũ & deforme malumq; cœlestibus tũ uiribus semper bonis permanentibus, quæ dũ in se existunt, & à datore luminũ per sanctas intelligentias & cœlos influũtur, quousq; ad lunã peruenerint, eorũ influẽtia bona est, tanq̃ in primo gradu: deinde autem quando in subiecto uiliori suscipitur, ipsa etiã uilescit: tunc enim propter diuersam recipiẽtis naturã diuersimode suscipitur, & qualitatibus in eodẽ subiecto inter se diffidentibus, & ipsa uariatur, & patiente subiecto patitur: unde ex omnibus tandẽ in subiecto cõprehensis, aliud quiddã quam superi influunt, resultat. Itaq; qualitas nocens in istis inferioribus, longe aliena est ab influxu cœlestiũ. Ideoq; sicut lippientis calamitas luci, & incendiũ igni, & uulnera ferro, uincula & carceres iudici imputari non debent, sed male dispositis & male operantibus: ita nec in cœlestes influxus malorũ culpa reiicienda est. Itaq; in nobis bene dispositis superiorũ influxus omnia cooperantur in bonũ: male autẽ dispositis, & in quibus propter peccata nostra diuinum illud quod nobis inest recessit, omnia cedũt in malũ. Omniũ itaq; malorũ nostrorũ causa peccatũ est, quod est deordinamentũ & distemperamentũ animi nostri: cui tunc sic male regente aut prostrato, ac declinante ab eo quod cœlestes influxus requirunt, rebellant omnia, & distẽperantur in nostrã perniciẽ: tunc in humano corpore aliàs tẽperatissimo & consonantissima harmonia cõposito, oritur elementorũ distemperamentũ, insurgunt humores mali, & etiã boni deordinati & segregati ab inuicẽ, & uicissitudine quadã corpus uexant & torquent: tunc uehementissima sentitur dissonantia, aut ex superfluitate, aut ex diminutione, aut ex intrinseco accidente, aut superfluo cibo, unde superflui gignuntur humores, eademq; ex causa infirmitates suboriuntur, etiã animales spiritus amisso freno in pugnã congrediuntur: tunc cœlestes influxus aliàs de se boni, redduntur illis nocui, quemadmodũ lux Solis oculis male dispositis: tunc Saturnus influit anxietatẽ, tædiũ, melãcholiã, deliramenta, tristitiã, pertinaciã, rigiditatẽ, blasphemiã, desperationem, mendacium, laruas lemurum, terriculamenta sepulchrorum, expauescentiam bustorum, irritamenta dæmonum. Iupiter autem tunc influit auaritiã & diuitiarum occasiones prauas, & tyrannidem: Mars impetuosam irã, prophanam arrogantiam, audaciæ temeritatem, & ferocem pertinaciam: Sol autem superbiam imperiosam, & inexplebilem ambitionẽ. Venus concupiscentiæ deceptiones, lasciuos amores turpesq; libidines: Mercurius fraudes, dolos, mendacia, machinationes malorum, & peccandi promptitudinẽ: Luna rerum omnium instabilem progressum, & quæcunq; sunt humanæ naturæ contraria. Atq; hoc modo homo ipse propter suam cum cœlestibus dissimilitudinẽ, nocumentũ suscipit, unde beneficiũ reportare deberet. Propter eandẽ cũ cœlestibus dissonantiã (ut inquit Proclus) etiam subiiciuntur

Malis superiora quæ influant.

tunc homines malis dæmonibus,qui ueluti dei lictores in torquendis illis se se expediunt. Tunc ueniunt illis immissiones per angelos malos quousque debitis expurgationibus rursus expientur, reuertaturq; homo ad cœlestem naturam. Optimus igitur magus multa mala prohibere potest,à stellarũ dispositione profectura,cum eorum naturam præsentit,præueniendo, præcauendo & præmuniendo ne occurrãt,& ne male dispositum subiectum, sicut diximus,nocumentum suscipiat, unde beneficium reportare deberet.

Quod unicuiq; homini impressus est character diuinus cuius uigore potest pertingere ad operandum mirabilia. Caput XL.

ON mediocri experientia comprobatum est, insitam homini à natura quandam dominandi & ligandi uim: nam quod testatur Plinius, elephas homini obuio in solitudine errãti, clemens placidusq; demonstrare uiam traditur: idem uestigia hominis priusquàm hominem animaduertens,ab insidiarum metu contremiscere,subsistere,circunspectare,& expauescere dicitur. Eodẽ modo tygris,feris cunctis truculẽtior,uiso homine catulos protinus trãsferre dicit̃: & plura his similia legim⁹ apud uarios autores q de aĩalibus magnis uoluminibus scripserũt: uerũ unde cognoscãt animalia hæc hominẽ timendũ quem nunq̃ uiderunt, & si sæpe uiderint & cognouerint,unde timẽt, tantis illo magnitudine, uiribus & uelocitate præstãtiores? quæ ue sit hæc hominis natura feris hunc timorẽ incutiens,oẽs quidem illi animaliũ historiographi inquirunt & innuunt,sed aliis reliquerũt docendũ atq; probandũ. De hoc igitur Apollonius Tyaneus (ut legitur apud Philostratum) uiso puero ducente ingentẽ elephantem, roganti Damo,unde hæc tã uasti animalis erga paruulũ obedietia esset, respõdit: id esse ex terrore quodam actiuo,homini ab opifice immisso: quẽ præsentientes inferiores creaturæ & animalia omnia ipsum hominẽ timẽt,& reuerẽtur,qui est,uelut character terrificus & signaculum dei homini impressum, quo quęcunq; illi subiiciunt̃ superioremq; agnoscũt,siue seruus siue animal sit: alioquin enim nec puer regeret armẽta & elephãtes: neq; rex perterreret populũ nec iudex reos. Hic itaq; character hominibus à diuina idea impressus est,quam Hæbreorũ Cabalistæ Pahad פחד uocant, & sinistram & gladiũ dei. Neq; uero tantũmodo habet homo signũ quo timeatur,sed etiam quod diligatur,cuius idea in diuinis numerationibus uocatur Hęsed חסד quod clementiã significat,& dextram & sceptrũ dei. Ab his diuinis numerationibus, per intelligẽtias & stellas nobis imprimũtur signa & characteres unicuiq; secundum capacitatem & puritatem suam,quæ signa primus protoplastes in omni integritate & plenitudine proculdubio possidebat quãdo placida mãsuetudine attracta & terrore subiecta,uenerunt ad eũ cuncta animantia ueluti ad dominum,ut eis nomina imponeret. Verum post præuaricatiõis peccatum à dignitate illa decidit,cũ omnibus posteris suis,neq; tamen omnino

Hominẽ fragilem truces feræ cur timeant.

character ille in nobis extinctus est, sed quanto magis quis grauatur peccato, tãto magis à diuinis istis characteribus longius abest, minusq; recipit: & unde benignitatem & reuerentiam recipere deberet, ipse in aliorum cadit seruitutẽ atq; timorem, cum animalium tum hominũ & dæmonum. Quod sentiens Cain timebat, inquiẽs ad deũ: Omnis qui inueniet me occidet me: bestias quippe & dæmones timebat, non tam homines qui paucissimi erant. Antiquitus autem multi homines qui in innocentia uiuebant, optimam uitam agentes, adhuc illa fruebantur obedientia & potestate, sicut Samson, Dauid & Daniel in leones, Helisęus in ursas, Paulus in uiperam, & multi anachoretæ habitabant in desertis, in cauernis & speluncis ferarum, non timentes, nec nocumentum ullum accipientes: sicut enim per peccatum obtenebratur diuinus ille character: sic expurgato & expiato peccato, rursus ille magis magisq; illucescit.

Quid de homine post mortem, opiniones uariæ.

Caput XLI.

OMnibus hominibus communiter semel mori statutũ est, mors omnibus fatalis est: sed alia naturalis, alia uiolenta, alia uoluntarie suscepta: alia ob delictum humanis legibus irrogata, aut propter crimen infligente illam deo, ut non naturæ debitum, sed pro delictis pœnam reddidisse uideantur: quam (ut dicunt Hebręorum magistri) deus nulli remittit. Vnde tradidit conuentus Ezechiæ, quod post dirutam sanctuarii domum, licet nullus iudiciariæ executionis superfuisset ordo, tamen quadrifaria suppliciorum genera, quibus condemnari solebãt, neminem mortis reum sine retalatione euasisse: nam qui lapidibus mortẽ promeruerat, iis dispensante deo, aut tecto præcipitabatur, aut à feris conculcabatur, aut ruina aut casu obruebatur: qui uero meruisset ignem, hic aut incendio absumebatur, aut uenenato morsu, aut serpentis ictu, aut toxico uitam finiuit: qui autem gladio interiturus fuisset, aut imperii uiolentia, aut populi tumultu, aut factione, aut prædonum insidiis trucidabatur: qui laqueo suspendendus erat, aut aquarum uortice suffocabatur, aut alia quauis strangulatoria lue extinguebatur. Et hac doctrinæ ratione etiã magnus ille Origenes enarrandum censuit illud Christi euangeliũ: Qui gladio ferit, gladio perit. Quin & ethnici philosophi eiusmodi retaliatiõis ordinẽ Adrastiam esse pronunciant, uidelicet diuinarum legum ineuitabilẽ potestatem, qua futuris circuitibus rependatur unicuiq; pro ratione & meritis uitæ prioris, ut qui iniuste dominabatur in uita priore, uita alia in seruilẽ relabatur statũ: qui manus sanguine polluerit, talionẽ subire cogat: qui bestialẽ uixerit uitã, in brutale corpus reuolutus pręcipitet. de istis scribit Plotin⁹ in libro de Proprio cuiusq; dęmone, inqens: Quicunq; proprietatẽ seruauerũt humanam hoĩes iterum nascũtur: Quicunq; uero solo usi fuerint sensu, bruta animalia redeũt, ita tamen, ut qui sensu præcipue unà cũ ira, animalia

Adrastia.

Plotinus.

fera exoriantur: quicunq; autem sensu per concupiscentiam uoluptatemq; utantur, salacia & ingluuiosa animalia reuertantur. Verum si non tam sensu unà cum his quàm sensus degeneratiõe uixerint, unà cum ipsis plantę repululant: solũ nanq; uel maxime in his uitale uiguit, omnisq; illis cura fuit, ut in plantas commutarentur. Verum qui musicis modulis nimium delini ti uixerunt, in cæteris non deprauati, animalia musica renascuntur. Et qui si ne ratione regnarunt, aquilæ fiunt, nisi prauitate aliqua sint infecti. Qui uero ciuilem uirtutem cõsecutus est, homo reuertitur. Et Salomon ipse in Prouerbiis, hominem nunc leonem, tygridem, ursum uel aprum appellat: nũc leporem, canem leporarium aut cuniculum: nunc formicam, ericium, serpẽtem uel araneam: nunc aquilam, stellionem, gallum, uel auem aliam nominat, & multa huiusmodi. Verum Hebręorum cabalistę animas in bruta pręcipitari non admittunt: quæ tamen penitus rationem excusserint, brutali affectui imaginationiq; relinqui in alia uita non abnuunt: ter quoq; nec amplius, animas huc reuolui astruunt: quoniam numerus hic purgationi peccatorum abunde sufficere uideatur, iuxta illud Iob: Liberauit animam suã ne pergeret in interitum, sed uiuens lucem uideret. Ecce hæc omnia operatur deus tribus uicibus per singulos, ut reuocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce uiuentium. Sed iam tandem quid de mortuis senserint ueteres, uideamus. Cum moritur homo, corpus in terrã reuertitur, de qua sumptum est: mens unde descẽdit, in cœlos remeat, sicut ait Ecclesiastes: Reuertitur puluis in terram suam unde erat, & spiritus redit ad deum qui dedit illum, quod his uersiculis expressit Lucretius:

Animæ ter, in hiacutã redeunt.

Cedit item retro, de terra quod fuit ante,
In terras: & quod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cœli fulgentia templa receptat.

Sed melius Ouidius his uersibus:

Bis duo sunt hominis, manes, caro, spiritus, umbra:
Quattuor ista loca bis duo suscipiunt.
Terra tegit carnem, tumulum circunuolat umbra,
Orcus habet manes, spiritus astra petit.

Caro itaq; derelicta, & uita defunctum corpus, cadauer nuncupatur: quod ut dicunt Hebræorum theologi, linquitur in potestate dæmonis Zazelis, de quo dictum est in scriptura: Terram comedes omnibus diebus. & alibi: Puluis terræ panis eius. Creatus est autem homo puluis terræ, unde & dæmon ille dicitur dominus carnis & sanguinis quandiu corpus non fuerit iustis exequiis expiatum & sanctificatum. Hinc non sine causa ordinarunt antiqui patres expiationes cadaueris: ut quod ualde immundum est, aspergatur aqua benedicta, thurificetur incenso, exorcizetur sacris orationibus, illustretur luminibus, quousque super terram fuerit, demum sacro in loco sepeliatur. Hinc apud Homerum Elpenor, Te rogo (inquit) Vlysse, mei sis me-

Caro.

mor,neq; inde discedens,me inhumatũ relinque,ne insepultus deorũ ira fiã. Mens uero humana,cuius sacra natura & diuinum genus existit,quia culpę semper insors,etiam omnis pœnæ expers euadit. Anima uero si bene operata fuerit congaudet menti, & cum æthereo suo uehiculo egrediens, libera ad heroum choros transcendit, aut superos petit: ubi omnibus sensibus & potentiis suis perpetua felicitate beata, perfecta omnium rerum cognitione, insuper & diuina uisione ac regni cœlorum possessione fruitur, diuinęq; potestatis particeps,in inferiora hæc beneficia,uaria dona largitur,ceu immortalis deus:si male egerit,mẽs iudicat illam atq; relinquit dæmonis arbitrio:at mœsta anima,sine mente, uagatur apud inferos idolum,quam uocant imaginem,sicut apud Vergilium conqueritur Dido:

Et nunc magna mei sub terras ibit imago.

Quare hæc anima tunc expers intelligibilis essentiæ, furentis phantasiæ imperio relicta,etiam corporearum qualitatum cruciatu subiicitur,cognoscẽs sese iusto dei iudicio, ob suam culpã,diuina uisiõe, ad quam creata erat, perpetuo priuatam:quæ quidem diuina uisio,sicut testatur scriptura,est pręsentia omnium malorum, quæ pœna est omnium acerbissima, quam uocant sacræ literæ effusionem iræ dei. Hæc itaq; animæ imago,quandoq; aëreũ corpus ingreditur umbram,qua inuoluta,nunc consulit amicos, nunc exagitat hostes, quemadmodum apud Vergilium Dido minatur Aeneæ, inquiens:

Omnibus umbra locis adero,dabis improbe pœnas.

Nam cũ in anima seiuncta à corpore,perturbationes & memorię sensusq; remanent,dicũt Platonici animas, præcipue interfectorum, hostes exagitare, non tam humana indignatione id efficiẽte,quàm etiã diuina Nemesi,ac dæmone prouidente & permittente.Sic spiritus Naboth (ut interpretãtur Hebræorũ magistri) quia in ipsius uitæ extremo cũ ultionis desiderio emigrauit,factus fuit(ad explendum uindictã)spiritus mendacii,& egressus est permittente deo,spiritus mẽdax in ore omniũ propheta℞, donec faceret ascẽdere Achab in Ramod Galaad.Et Vergilius ipse cum Pythagoricis & Platonicis,quibus adhæret etiam noster Augustinus, fatetĩ animas separatas eorum quę in hac uita gesserunt,nondum extinctam,retinere memoriã atq; uoluntatem ubi canit:

Quæ gratia curruum
Armorumq; fuit uiuis,quæ cura nitenteis
Pascere equos,eadem sequitur tellure repostos.

Et Algazel in libro de sciẽtia diuina. Cæteriq; Arabes & Mahometistæ philosophi,sentiunt quod operationes animę coniuncto corpori cõmunes,imprimunt in animã usus & exercitii characterẽ:quo fortiter impresso utetur, separata ad consimiles operationes & passiones quæ in uita non sunt deletę, itaque licet corrumpatur corpus & organum,non cessabit propterea operatio,sed remanebunt affectiones & consimiles dispositiones.

Et has animas prisci communi uocabulo manes uocant: quarum quæ in hac uita innocẽtes, aut uirtutib⁹ moralibus purgatæ, atq; ut canit Vergilius, *Manes.*

Qui manus ob patriam pugnando uulnera passi,
Quiq; sacerdotes casti, dum uita manebat,
Quiq; pii uates & Phœbo digna locuti,
Inuenias aut qui uitam excoluere per artes,
Quiq; sui memores alios fecere merendo,

Licet extra gratiam & fidei iustitiam decesserint, putant illas pleriq; theologi, impatibiles in quosdam campos fortunatos rapi: &, ut ait Vergilius,

Deuenire lætos locos & amœna uireta,
Fortunatorum nemorum sedesq; beatas,

Vbi fruantur miris quibusdam uoluptatibus: atq; etiam cognitione, cũ sensitiua tum intellectuali & reuelata gaudere: forte etiam erudiri in fide & iustitia, haud minus atq; quondam spiritus illi quibus Christus prædicauit Euãgelium in carcere: Nam ut certum est neminem sine fide Christi posse saluum fieri, ita probabile est, hanc fidẽ adhuc multis paganis & Saracenis post hanc uitam prædicari in illis animarum receptaculis ad salutem, atq; in illis ueluti in communi custodia detineri, donec tẽpus adueniat quo maximus iudex meritorum facturus sit examen: à qua opinione etiam Lactantius & Irenæus, & Clemens, & Tertulianus, & Augustinus, & Ambrosius, & multi præterea Christiani scriptores non abhorrent. Quæ uero impuræ incontinentesq; & peccatis iniustæ migrant animæ, non tam felicibus somniis agũtur, sed horribilibus phantasmatibus locisq; deterioribus uagantur, nulla libera cognitione freti, nisi abstracta per cõcessionem aut manifestationem, tum continua carnis & sanguinis appetentia, ob corporeę labis ęruginẽ etiã sensui doloris subiiciuntur, timentq; gladios & enses. Hæc proculdubio sensisse uidetur Homerus, quando in undecimo libro Odysseæ introducit matrem Vlyssis defunctam illi immolanti astantem, sed illum nec cognouisse nec allocutam esse, quantisper ipse euaginato gladio umbras à sacrificii sanguine prohibebat. Postquam uero suadente Tyresia uate, de sacrificio illo libasset mater, bibitq; sanguinẽ nebulo nigrum, statim cognouit filium, & lachrymans allocuta est: Verum Tyresiæ uatis anima, nulla obstante euaginati gladii prohibitione, etiam ante libatum sanguinem, & agnouit Vlyssem, & allocuta est, & matris umbram adstare indicauit. Quæ ergo animæ contracta in corpore scelerum uitia, in hac uita non expiarunt, illorum habitus secum ferentes apud inferos eluere coguntur, & expendere commissorum pœnas, quod poëta explicauit his uersibus:

Quin & supremo cum lumine uita reliquit,
Non tamen omne malum miseros, nec funditus omnes
Corporeæ excedunt pestes, penitusq; necesse est
Multa diu concreta modis inolescere mores

Ergo exercentur pœnis, ueterumq; malorum
Supplicia expendunt.

Quales enim sunt mores & habitus hominũ in hac uita, tales plerunq; animam affectiones sequuntur post mortem, quæ secum adhuc memori mente uolutat, quæ quondam in uita gesserat: quæ tunc eò intentius & acutius occurrunt, pro quanto cessant tunc uaria uitæ officia, nutriendi, uegetandi, generandi, sensuumq; & humanorũ negotiorũ uariæ occupationes & solatia, & crassioris corporis obstacula. Occurrunt aũt tunc phantasticæ rationi species illæ eò turbulentiores maximæq; furentes, quantò in eiusmodi anima latet intellectualis scintilla plus aut minus sopita, penitus'ue extincta, quibus tunc etiam à malis dæmonibus species aut falsissimæ aut terribiliores ingeruntur: unde nunc in uirtute concupiscibili, concupiscentia imaginarii boni, eorumq; quæ quondam in uita affectauerat torquetur, potiundi facultate priuata, quamuis nonnunquam sibi uideatur propemodum delicias suas adipisci, sed à dæmonibus ad pœnas acerbiores ab illis arceri, quẽadmodum apud poëtas, Tantalus à conuiuio: Sardanapalus, ab amplexu: Midas, auro: Sisyphus, à potentia: & has animas lemures uocarunt: quarum si qua domesticarum rerum curam agens, quiete domum habitat, lar dicitur familiaris. Acerrime autem in uirtute irascibili torquentur, odio imaginarii mali, cuius perturbationes & suspiciones falsissimas horribilissimaque phantasmata tunc incidunt, uersanturq; secum tristes imagines, nunc cœlum in caput ruere, nunc flammarum impetu absumi, nunc uasto aquarum sub gurgite mergi, nunc terræ hiatibus absorberi, nunc sese in uarias beluas transformari, nunc à deformibus monstris lacerari aut deuorari, nunc per syluas, per maria, per ignes, per aëra, per teterrima inferorum loca passim exagitari: nunc sese à dæmonibus comprehendi & torqueri suspiciunt: quæ omnia illis post mortem non secus contingere arbitramur, quàm in hac uita his qui phrenesi aut mania siue melancholico humore delirant, aut qui in somniis horribilibus uisis perterriti torquentur, ac si uere hæc illis cõtingerent, quæ tamen uere apud illos non sunt, sed solæ illorum species in imaginatione apprehensæ: sic & animas illas post mortem ueluti somniantes, horribiles peccatorum imagines perterrent, & conscientia sceleris agit per diuersa præcipites: quos iccirco Orpheus uocat populos somniorum, inquiens: Reserari nequeunt portę Plutonis, intus est populus somniorum. Tales itaque scelerosæ animæ nullis bonis sedibus fretæ, quando in aëreo corpore uagabundæ quamlibet aspectibus nostris formam repræsentant, laruæ dicuntur aut terriculamenta: bonis quidem inania, sed noxia malis: modo tenuioribus, modo crassioribus exuuiis, sub diuersorum animaliũ & monstrorum specie, quorum moribus sese olim in uita similes præstiterunt occurrentes, sicut canit poëta:

Lemures. Lar.

Laruæ aut terriculamẽta.

Tum uariæ illudunt species, atq; ora ferarum.

Fiet enim subito sus horridus, atraq; tygris,
Squammosusq; draco, & fulua ceruice leęna.
Aut acrem flammis sonitum dabit,
Omnia transformans sese in miracula rerum,
Ignemq;, horribilemq; feram, fluuiumq; liquentem.

Anima enim hominis immunda, quæ in hac uita nimium habitum contraxit ad corpora, intimo quodam elementalis corporis affectu, aliud sibi corpus ex elementorum uaporibus contexit, ex materia facili, quasi haustu quodam reficiens corpus illud iugiter euanescens: cui insuper ueluti carceri & sensibili instrumento lege quadam diuina mancipata, in illo patitur frigus & ignem: & quicunque corpus & spiritum & sensum offendunt, fœtores, ululatus, planctus, stridores, uerbera, laceratus & uincula sicut cecinit Vergilius:

Ergo exercentur pœnis, ueterumq; malorum
Supplicia expendunt: aliæ panduntur inanes
Suspensæ ad uentos, aliis sub gurgite uasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.

Et apud Homerũ in eius Necyomantia Alcinous Vlyssi enarrat:

Vidimus & Tytium celebrem telluris alumnum
Expansumq; nouem corpus per iugera, cuius
Vtrinq; assidens contundit uiscera uultur.

Nonnunquam animæ illæ non hæc figuralia corpora solum inhabitant, sed nimio carnis sanguinis'que affectu etiam in animalia sese præcipitant, & reptilium brutorum'que corpora, cuiuscunque speciei ingressa, dæmonum instar illa obsidentes corripiunt. Astipulantur istis Pythagoras, & ante illum Trismegistus, adserentes prauas animas sępe in reptilia & bruta pręcipitari. Neque tamen illa corpora ueluti essentiales formæ uiuificant & informant, sed inquilini more ueluti carcerem inhabitant, siue per indistantiam localem illis adsistunt, ut motor intrinsecus suo mobili: aut circa illa alligata crucientur, ut Ixion ad serpentum rotas, Sysiphus ad saxum: neque solum bruta, sed quandoque etiam homines corripiunt, sicut de anima Naboth diximus, qui egressus est spiritus mendax in ore prophetarum. Hinc asseruere nonnulli, scelestorum hominum uitas siue spiritus, in quorundam corpora ingredientes, illos diu male habere, & nonnunquam interimere. Quod multo meliori sorte etiam beatis animis concessum est, ut bonorum angelorum instar nos habitare & illustrare possint, quemadmodũ de Helia legimus, quòd sublato eo ex hominibus, inclinauit spiritus eius super Helisæũ: & alibi legimus, abstulisse deũ de spiritu qui erat in Mose, & dedisse septuaginta uiris. Magnũ hic latet, sed nõ temere reuelãdũ mysteriũ. Quandoq; etiam (quod tamen rarissimũ est) tanta insania aguntur animæ,

Animæ prauæ, in bruta præcipitant

ut non uiuentium modo corpora petāt, sed in relicta sua cadauera quadam stygia ui remigrent,& ueluti rediuiui horrenda patrant facinora. Sicut legimus apud Saxonem Grammaticum, Asuitum quendam & Asmūdum inter se communibus uotis coniurasse, quem nam illorum uita prolixior excepisset, mortuo contumulandum: tandem Asuitus morbo consumptus, cū cane & equo suo uasto mandatur antro: cum quo & Asmūdus ob amicitię iusiurandum uiuus contumulari sustinuit, cibo quo in longum tempus uescetur illato. Tandem Ericus Sueciæ rex, eò loci cum exercitu pertransiens, Asuiti tumulum (thesaurum inesse ratus) perfrangens, adaperta specu, eductum Asmūdum luci restituit: quem uidens tetro oris habitu, funebri tabo obsitum, & profluo ex cruda cicatrice sanguine cruetatum (quippe Asuitus noctibus rediuiuus, crebra colluctatione læuam illi aurem abruperat) secti uulneris causam referre iussit: quam ille narrauit iis uersibus:

Danicæ historiæ lib. 5.

Quid stupetis qui relictum me colore cernitis?
Obsolescit nempe uiuus omnis inter mortuos.
Nescio quo Stygii numinis ausu
Missus ab inferis spiritus Asuit
Sæuis alipedem dentibus edit
Infandoq; canem præbuit ori.
Nec contentus equi uel canis esu,
Mox in me rapidos transtulit ungues:
Discissaq; gena sustulit aurem.
Hinc laceri uultus horret imago,
Emicat inq; fero uulnere sanguis.
Haud impune tamen monstrifer egit:
Nam ferro secui mox caput eius,
Perfodiq; nocens stipite corpus.

Non dissimile huic refert Pausanias, ex Delphorum interpretibus acceptū: Esse uidelicet, dæmonium quoddam infernum, quem Eurynomum dixerunt, qui mortuorum carnes absumeret & deuoraret, ita ut uix nuda relinquerentur ossa. Legimus etiā in Cretensiū annalibus, manes quas ipsi Catechanas uocant, in corpora remeare solitos, & ad relictas uxores ingredi, libidinemq; perficere: ad quod euitandum, & quo amplius uxores non infestēt, legibus municipalibus cautū est, surgentiū cor clauo transfigere totumq; cadauer exurere. Miranda proculdubio sunt hæc, & opinioni fortè inimica uideri possent, nisi fidem facerent & latæ leges, & creditæ antiquitatū historię. Neq; demum à Christiana religiōe alienum est, animas multas ante uniuersæ carnis resurrectionem suis corporibus restitui posse: quin & multos credimus singulari dei beneficio cum corporibus in gloriā adsumptos, multos etiam uiuos descendisse in infernum: audiuimusq; non raro, mortuorū corpora è sepulchris per dęmones sublata, proculdubio non in alium usum,

quàm in carcerandis torquendisq; suis manibus. Verum ad hos corporum carceres & uincula, accedũt etiam uilissimorum ac teterrimorum locorum habitacula, ubi Aetnei ignes, aquarum ingluuies, fulgurum & tonitruorum concutus, terrarum uoragines, atq; ubi regio lucis inops nec radiorũ solis capax, ignaraq; syderum splendoris, perpetuis tenebris & noctis specie caligat. Quo apud Homerum peruenisse fertur Vlysses ubi canit:

Cymmerios fama est populos hic esse, cauernis
Perpetua nebula cæcaq; caligine mersos,
Quos oriens nunquàm, nec cum declinat in undas
Sol uidet, æterna miseri sed nocte premuntur.

Neq; uero oĩa illa inanes nugæ sunt, quæ de Patricii antro, Vulcani speluncis, Aetneis crateribus, Nursiæ specu multi memoria prodiderunt, atq; quę inibi uiderunt, & cognouerunt, testati sunt. Narrant siquidẽ istis maiora Saxo grãmaticus de Geruthi regia & Vgarthiloci cauo: Tum Plinius, Solinus, Pythias, Clearchus, de maris septentrionalibus stupendis prodigiis, de quo & Tacitus in Drusi historia, Germanico pelago deuiasse milites indicat, & uaria rerum miracula in eo mari illis uisa testatur, uim scilicet turbinum, inauditas uolucrum species, monstra maris ambiguas formas habẽtia hominum atq; animalium. & in libro de Germania, Heldusios & Axionas, qui sub uultu humano membra cætera bestiis æqualia gerũt, illic habitare ait: quæ proculdubio non nisi inanium atque dæmonum opera sunt: de istis etiam Claudianus olim cecinit:

Est locus extremum pandit qua Gallia littus,
Oceani prætentus aquis, qua fertur Vlysses
Sanguine libato populum uouisse silentum.
Illic umbrarum tenui stridore uolantum
Flebilis auditur questus, simulacra coloni
Pallida, defunctasq; uident migrare figuras.

Narrat Aristoteles Aeolias iuxta Italiam Insulas, in Lipara tumulum quendam fuisse, ad quem noctu non tuto accederetur: ibiq; Cymbala & Crotalorum boatus, cũ inconditis quibusdã cachinnis, tumultus etiam & inanes sonos exaudiri, accolæ cõstanter asseuerabãt. Eoq; loci aliquãdo ebriũ iuuenẽ accessisse, & sub noctẽ apud tumuli specũ obdormiuisse, ibiq; post tertiũ tandem diẽ à quæritantibus repertũ, ac pro mortuo sublatum: cũq; paratis exequiis educeretur funus, subito experrectum, multaq; quæ uidisset, quæq; perpessus fuisset, magna omniũ cum admiratione seriatim narrasse. Est etiã in Noruegia mõs quidam oĩm formidolosissimus, mari circũseptus, uulgo Hechelbergiũ nuncupant, inferni speciẽ præ se ferẽs, unde tantę eiulantiũ lachrymabiles uoces & clamores exaudiuntur, ut ad unũ fermè miliare circũ horrisoni illi strepitus dilatentur, quem insuper horrendis clamoribus ingentes uultures atque corui nigerrimi circumuolantes, perterrefaciendo

accessum prohibent: præterea fontes inde duo scaturiunt, unus intractabili frigiditate, alter intentissimo calore intolerabiles, & cætera elementa longe excedentes. Est & in eadem regione ad meridionalem plagam promontorium Nadhegryn nuncupatum, ubi dæmones loci in aëreo corpore in præsentia cernuntur ab omnibus. Est etiam in Scotia mons Dolorosus, horribili lamentantium stridore terrificus: & in Thuringia mons quem Horrisonũ uocant, ubi Syluanos satyrosq; inhabitare cum fama diuulgauit, tum aliquorum experientia docuit, fidiq; scriptores testantur. Sunt in diuersis regionibus & prouinciis istis similia miracula: sed & ipse ego quæ meis oculis uidi & manibus tetigi, hoc loci referre nolo, ne me ob rerum stupẽdam admirationẽ, ab incredulis de mendacio argui contingat. Neq; uero prætereundum hic censeo, quid de animarum receptaculis pleriq; ex nostris senserint, ab his quæ iam diximus non admodum discrepantes: è quibus Tertullianus libro quarto aduersum hæreses Marcionis ait: Apparet sapienti cuiq; qui elysios aliquando audierit, esse aliqualem localem determinationem, quæ sinus dicta sit Abrahæ, ad recipiendas animas filiorum eius, eamq; regionem non cœlestem, sublimiorem tamen inferis, ubi conquiescant animæ iustorum, donec cõsummatio rerum resurrectionem omnium plenitudine mercedis restituat. Quin & Petrus apostolus Clementi de his rebus interroganti, Cogis me (inquit) ò Clemens aliqua de ineffabilibus publicare: ueruntamen quoadusq; proferre licet, non pigebit: Christus, qui ab initio & semper erat, per singulas generationes piis, latenter licet, semper tamen aderat, his præcipue, à quibus expectabatur, quibusq; frequenter apparuit: sed non erat tẽpus, ut tunc resolutis corporibus fieret resurrectio: sed hæc magis remuneratio uidebatur à deo, ut qui iustus inueniretur, diutius permaneret in corpore, aut certe (sicut de quodam iusto euidẽter refertur in literis) quod trãstulerit eum dominus. Simili exemplo etiam cũ cæteris gestum est, qui eius uoluntati placuerunt, ut ad paradisum translati, seruentur ad regnum: eorũ uero qui non ad integrum potuere explere normam iustitiæ, sed aliquas in carne sua malitiæ reliquias habuere, corpora quidem resoluuntur, animæ uero seruantur in bonis lętisq; regionibus, ut in resurrectione mortuorum cũ corpora sua receperint, ipsa iam resolutione purgata, pro his quæ bene gesserant, æterna hęreditate potiantur. Ipse quoq; Ireneus in calce libri quem aduersus hæreses Valentianorum cõscripsit, ait: Cum dominus in medio umbræ mortis abierit, ubi animæ mortuorum erant, post deinde corporaliter resurrexit, & post resurrectionem adsumptus est, manifestũ est quia & discipulorum eius (propter quos & hæc operatus est dominus) abibunt animæ in inuisibilem locum definitum eis à deo, & ibi usq; ad resurrectionem commorabuntur, sustinentes resurrectionem, post recipientes corpora, & perfecte resurgentes, hoc est corporaliter, quemadmodũ & dominus resurrexit, sic uenient ad conspectum dei: Nemo est enim discipulus super magistrũ:

Tertullianus. Petrus Apostolus. Irenæus.

perfectus autem erit omnis sicut magister eius. Quomodo ergo magister noster non statim euolans abiit, sed sustinens definitum à patre resurrectionis suæ tempus, quod & per Ionam manifestum est, post triduum resurgens adsumptus est: sic & nos sustinere debemus definitum à deo resurrectionis nostræ tempus præannunciatum à prophetis, & sic resurgentes assumi, quotquot dominus hoc honore dignos habuerit. Accedit istis etiam Lactantius Firmianus in eo diuinarum institutionum libro, cui titulus, De diuino præmio, inquiens: Nec quisquàm putet animas post mortem protinus iudicari: Nam omnes in una communiq; custodia detinentur, donec tempus adueniat quo maximus iudex meritorum faciat examen: tunc quorum fuerit probata iustitia, hi præmium immortalitatis accipient: quorum autem peccata & scelera detecta, non resurgent, sed cum impiis recondentur in easdem tenebras ad certa supplicia destinati. In eadem sententia sunt Augustinus & Ambrosius, quorum ille in Enchiridio suo inquit: Tempus quod inter hominis mortem & ultimam resurrectionem interpositum est, animas abditis receptaculis continet, sicut quæq; digna est requie uel ærumna, pro eo quod sortita est in carne dum uiueret. Ambrosius uero in libro de Bono mortis, ait: Scriptura Esdræ habitacula animarum promptuaria nuncupauit, quæ occurrens querelæ humanæ (eo quod iusti qui præcesserunt uideantur usque ad iudicii diem per plurimum scilicet temporis debita sibi remuneratione fraudari mirabiliter) ait coronæ esse similem iudicii diem: Coronæ enim dies expectatur ab omnibus, ut intra eum diē & uicti erubescāt, & uictores palmā adipiscātur uictoriæ. ergo dū expectatur plenitudo tēporis, expectāt animæ remuneratione debitā: alias manet pœna, alias gloria. Et in eodē capitulo, uocat infernū locū qui nō uidetur, quem petunt animæ de corporibus liberatæ. Et in libro secūdo de Cain & Abel: Soluitur, inquit, à corpore anima, & post finē uitæ huius, adhuc tamē futuri iudicii ambigua suspēditur. Adstipulatur illis illud euangelicū, de extremo iudicio dicēte Christo apud Matthæū: Multi dicēt mihi in illa die, domine, domine, nōne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in noīe tuo uirtutes multas fecimus? & tūc cōfitebor illis quia nunq̄ noui uos. Ex quo sermone cōstare uidetur, eos usq; in diē illū fuisse de sententia sua incertos, ac miraculorū fidutia quæ in Iesu nomine dū adhuc uiuerēt peregissent, quadā spe salutis interea fuisse suspensos. Quia igitur animarū iudiciū in extremū diē dilatū est, putāt pleriq; theologi, nō solū iustificādis, sed etiam dānatis, piacularia suffragia ante præstitutā iudicii diē posse opitulari. Sic Traianum Cæsarem à diuo Gregorio ab orco liberatum, iustificatumq; ad salutem: licet aliqui putent illum non mulctæ noxa liberatum, sed animaduersionis iustitiam in iudicii diem prorogatum. Verum Thomas Aquinas probabilius uideri dicit, Traianum diui Gregorii suffragiis reuixisse, uimq; gratuitam consecutum, qua à pœna scelerumq; nexu fuerit

Lactantius. *Augustinus.* *Ambrosius.*

liberatus. Et sunt ex theologis, qui suffragiorũ inferiis nec pœnam tolli, nec mulctæ detrahi, sed duntaxat dolorũ solatia & fomenta quædam adferri opinantur, idq; æstuantis geruli similitudine, qui conspersione aquæ uideatur pressu ponderis leuari, siue ad facilius ferendũ iuuari, quanq̃ nihil sit ex pondere detractum. Communis tamen theologorũ sententia negat reis in Ditis antro preces & funebria quicq̃ suffragari. Verũ hæc omnia cum sint incomprehensibilis obscuritatis, multi in illis ingeniũ frustra exacuerunt. Itaq; accedẽtes Augustini sentẽtiæ, sicut ille in Genesim libro decimo ait, dicamus: Melius est dubitare de occultis, quàm litigare de incertis. Illum quippe diuitem in ardore pœnarũ, & illum pauperem in refrigerio gaudiorũ, intelligendos esse non dubito: sed quomodo intelligẽda illa flamma inferni, ille sinus Abrahę, illa diuitis lingua, ille digitus pauperis, illa sitis tormenti, illa stilla refrigerii, uix à mansuetè quærentibus, à contentiose autẽ certantibus nunq̃ inuenitur. Sed istis iam omissis, ad ulteriora properantes, de animarũ restitutionibus differemus.

Præclara Augustini sententia.

Quibus rationibus Magi & Necromãtes mortuorum animas euocare se posse putabãt. Cap. XLII.

EX his quæ iam dicta sunt patet, quòd animæ illæ quę post mortem adhuc relicta corpora diligũt, quemadmodũ sunt animæ corporum sepultura debita carentiũ, seu quę corpus suum uiolenta morte reliquerunt, & adhuc in turbido illo humidoq; spiritu circa cadauera sua oberrant, tanq̃ circa cognatum aliquod eas alliciens, cognitis his mediis per quæ quondam suis cõiungebantur corporibus, per consimiles uapores, liquores nidoresq; facile euocari & allici possunt, adhibitis etiã certis artificialibus luminibus, cãtibus, sonis & huiusmodi, quę ipsam animæ imaginatiuã spiritalemq; commoueant harmoniã, sacris etiam inuocamentis & huiusmodi, quæ ex religione sunt, nõ neglectis, propter rationalem animæ portionem natura superiorem. Sic Phytonissa euocasse legitur Samuelem: sic Thessala uates apud Lucanum cadauer erexit. Hinc legimus apud poëtas & huiusmodi rerum narratores, animas mortuorũ non euocari absq; sanguine & cadauere: umbras autẽ ex illorũ fumigiis facile allici, additis ouis, lacte, melle, oleo, uino, aqua, farina, tanq̃ aptum medium præstantibus animabus ad sumenda corpora, quemadmodũ hæc apud Homerũ lõga instructione Cyrce docet Vlyssem. Arbitrantur autẽ, hęc non nisi in his locis duntaxat fieri posse, ubi huiusmodi animę plurimũ uersari dinoscunt, uel propter cognatum aliquod, sicut corpus relictũ eas alliciens, uel propter affectum aliquem in uita quondam impressum, animã ipsam ad certa loca trahentẽ, uel propter loci, ad cuius tartaream naturam iccirco purgãdis uel puniendis animis aptum, cuiusmodi loca plurimũ experiẽtia uisionum nocturnarumq; incursionũ & cõsimilium phantasmatũ occursione cognoscuntur, aliqua per se satis nota sunt, ut cœmiteria, & loca illa in quibus fieri solet

executio criminalis iudicii,& in quibus recentibus annis publicæ ſtrages factæ ſunt, uel ubi occiſorum cadauera necdum expiata nec rite ſepulta recẽtioribus annis ſubhumata ſunt. Expiatio nanq; exorciſatioq; alicuius loci, tum ritus etiam ſacer ſepulturæ corporibus debite adhibitus, ſæpe animas ipſas accedere prohibet,longiusq; ad loca iudicii repellit. Hinc necromantia nomen habet,quia in mortuorum cadaueribus operatur,ac per manes & mortuorum umbras,ſubterreaneosq; dæmones reſponſa petit,alliciens illos in mortuorum cadauera,per ſtygia quædam carmina & infernales inuocationes,perq; feralia ſacrificia & impias immolationes, quales apud Lucanũ legimus, de Erichthone illa malefica,quæ mortuum euocauit,qui Sexto Pompeio omnem Pharſalici belli euentum prædixit. Erantq; etiam in Phigalia Arcadiæ ciuitate quidam Magi ſacerdotes ſacrorum peritiſſimi,& animarum quæ uita functæ eſſent euocatores,& ſacræ literæ teſtantur, Phytoniſſam quandam mulierem euocaſſe animam Samuelis. Ita enimuero etiã ſanctorum animæ ſua corpora diligunt,magisq; & promptius exaudire ſolent,ubi reliquiarum ſuarum pignora ſeruantur. Sunt autem duæ necromã tiæ ſpecies,una necyomantia,erigens cadauer quę non fit abſq; ſanguine: Altera ſcyomantia,in qua ſola ſufficit umbræ euocatio. Deniq; omnia experimenta ſua per trucidatorum cadauera & oſſa,& membra,& quæ ex illis ſunt, operatur:quoniam adſit illis dæmonica poteſtas ipſis amica: ideoq; improborum dæmonum defluxus facile pelliciunt, propter ſimilitudinẽ proprietatemq; ualde familiarẽ:qui cum in rebus terrenis humanisq; poſſunt quãplurimum,illorum opera freti necromantici,illicitos accendũt amores,immittunt ſomnia,& morbos,& odia,paſſionesq; conſimiles,ad quas tunc poſſunt etiam conferre uires animarum illarum, quæ adhuc in ſpiritu humido turbidoq; inuolutæ,circa exuuias ſuas oberrantes,eadem quæ improbi dæmones committunt. Quoniam igitur hæc illis experientia comperta ſunt, quod prauæ & impuræ animæ à corporibus ſuis uiolẽter auulſæ, hominũq; non expiatorum & ſepultura carentium, circa corpora immorantur, & ad cognatum ſibi trahantur,facile abutuntur illis malefici ad maleficia ſua efficienda, infelices animas appoſitione corporis uel partis eiuſdem aſſumptione allicientes, tum ſtygiis inuocationibus compellentes, obteſtando per diſperſa latis campis informia cadauera,& ſepultura carentium uagabũdas umbras,manesq; Acheronte remiſſos,& hoſpites inferum,quos immatura mors in tartara abſtraxit, perq; horrenda damnatorum deſideria, dæmonesq; ſuperbos,ultores ſcelerum. Qui autem uere animas ſuis corporibus reſtituere debeat,oportet illum ſcientem eſſe,quę ſit animæ natura propria,unde progrediatur,quantis & quot gradibus perfectionis referta, qua intelligẽtia communita,quibus mediis in corpus diffuſa, qua harmonia cũ ipſo fuerit cõpacta,quam affinitatem habeat cũ deo, cum intelligentiis, cũ cœlis,cum elementis & cæteris omnibus,quorum imaginẽ & ſimulacrũ te-

Necromantiæ ſpecies duæ.

Aĩam uere corpori reſtituere cupientẽ, ſcire q̃d oporteat

net,deniq; quibus influxibus compaginatũ sit corpus: hæc enim omnia requirit ars suscitationis mortuorum, quæ non hoĩm, sed solius dei est,& quibus ille uoluerit cõmunicare,sicut Helizæo,qui filium Sunamitidis mortuũm reuiuiscere fecit.Sic & Alcestis narratur ab Hercule resuscitata, rursum diu uixisse:& Tyanensis Apollonius,mortuam puellam uitæ restituit. Atque hic notandũ est,quia accidit aliquãdo hominibus, ut retrahatur in illis spiritus uiuificus,& appareant mortui & non sentientes,cum tamen intellectualis natura unita maneat corpori habeatq; eandem formam, & maneat idem corpus,licet uis uiuificandi se in illud actu non extendat, sed retracta maneat in unione cum intellectuali natura,tamen non desinit esse:& licet ille homo iam uere mortuus dici possit,quatenus mors est carentia uiuificãtis, tamen non foret corpus illud ueraciter separatum, potestq; rursum expergefieri & reuiuiscere:& sic multa in his apparẽt miracula,cuiusmodi præcedentibus seculis apud gentiles & Iudæoss multa uisa sunt,è quorum numero est,quod Plato recitat libro decimo de Republica,uidelicet, Phereũ quẽdam Pamphilium,inter eos qui in acie ceciderant,decem diebus iacuisse, biduoq; postquam inde sublatus esset,impositum rogo reuixisse, ac mira quædam quæ tempore mortis illius uiderit, narrasse: & de his partim locuti sumus in libro primo,& adhuc latius dicemus inferius,ubi de oraculis, quæ in raptu,& extasi,& agone morientium proueniunt,dicemus.

De humanæ animæ potestate,in mente, ratione & idolo.
Caput XLIII.

Aĩa humana qbus cõstet.

Nima humana constat mente,ratione & idolo:mens illuminat rationem,ratio fluit in idolum,omnia una est anima. Ratio nisi per mentem illuminetur,ab errore nõ est immunis: Mens autem lumen rationi non præbet,nisi lucescente deo,primo uidelicet lumine:prima enim lux in deo est supereminens omnẽ intellectũ: quapropter non potest lux intelligibilis uocari, sed lux illa quando infunditur menti,fit intellectualis atque intelligi potest:deinde quando per mẽtem infunditur rationi,fit rationalis,ac potest non solum intelligi, sed etiam cogitari.Deinde quando per rationem infunditur in idolum animæ,efficitur nõ solum cogitabilis,sed etiam imaginabilis,nedum tamen corporea: quando uero exinde migrat in æthereum animæ uehiculum,efficitur primum corporea,non tamen manifeste sensibilis,donec transierit in corpus elementale,siue simplex aëreumq;,siue compositum,in quo efficitur lux manifeste uisibilis ad oculum.Hunc lucis progressum considerantes Chaldęorũ philosophi,stupendam quandam narrãt mentis nostræ potentiam,uidelicet fieri posse,ut mens ipsa tota acie in deum defixa,diuino numine impleatur, atq; sic impleta lumine,effusis radiis per singula media, usq; ad hoc crassum, tenebrosum,graue,mortale corpus,ipsum quoq; copioso lumĩe circũfundat, reddatq; stellis simile & æque coruscans,tum etiam radiorum suorum copia

ac leuitate tollat in altum, tanq̃ stuppam eleuatam per flammam ignis, aliquando statũ corpus ueluti spiritum ad longinquas partes transferat: sicut de Philippo legitur in Actibus apostolorũ, quando baptizato Eunucho in India, statim inuectus est in Azoto, & de Abacuc similia apud Daniele͂. Sic alii penetrantes clausas portas, custodes & uincula euaserũt, ut de Petro apostolo, & de Petro exorcista legitur. Minus hoc miretur, q uiderit famosos istos melancholicos, qui ambulant in somniis, & per inuia uadunt, & ascendunt per inaccessa, & exercent opera uigilantium, & quæ uigilantes minime possent: quorum non est alia ratio in natura, quàm fortis imaginatio & exterminata. In quolibet autē homine est ista uirtus, & inest animę humanę à radice creationis suæ, sed uariatur in diuersis hominibus, in fortitudine & debilitate, & augetur & minuitur secundum exercitium & usum, per quæ de potentia extrahitur in actum: quod qui rite nouit, potest ascendere in cognitione sua, quousque imaginatiua uirtus sua transcendat & ungatur cum uirtute uniuersali, quem Alchindus, Bacon & Gulielmus Parisiēsis, uocant sensum naturæ, Vergilius sensum æthereum, & Plato sensum uehiculi appellant: efficiaturque cogitatio sua fortissima, quando effunditur super ipsam uirtus illa æetherea & cœlestis, cuius splendore confortatur, donec apprehendat species, & notiones, & scientiam rerum uerarum, adeo ut illud quod cogitauerit in mente sua, proueniat sicut ipse cogitauit, & adispiscatur tantam potentiam, ut possit se immergere, & iungere, & insinuare hominum animis, & reddere illos certos de cogitationibus suis, & de uoluntate & desiderio suo, etiam per magna & remota spatia, ac si illa sensibus suis à pręsente obiecto comprehenderent, & potest in modico tempore facere multa, ac si essent facta sine tempore: atque hæc non sunt data omnibus, sed quorum uirtus imaginatiua & cogitatiua est fortissima, & peruenit ad finem speculationis: & is est idoneus apprehendere & nunciare omnia per splendorem uirtutis uniuersalis, siue intelligentiæ & apprehensionis spiritualis quæ est super ipsum: & hæc est uirtus necessaria quam sequi oportet, & cui obedire debet omnis qui sequitur ueritatem. Si itaque nunc tanta uirtus imaginationis, ut se possit insinuare cui uelit, nulla loci neque temporis intercapedine impedita, neque prohibita, atque quorsum ipsa somniat & imaginatur, nonnunq̃ secum trahat graue corpus, non est dubitandum quin maior sit potentia mentis, si quādo fuerit suam naturam adsequuta, nec sensuum illecebris grauata, perseuerauerit que incorrupta suique similis. Sed nunc ad exemplar tā copioso lumine cœlestium stellarum animæ abūdant, & ingens inde in corpora sua redundet copia luminis. Sic Mosis facies splendebat adeo, ut non possent intendere filii Israēl illum ob splendorem uultus eius. Sic Socrates transfiguratus legitur, solis luciferas uti uicerit lumine rotas, sic Zoroastem trāsfiguratum sublatumq; corpore sursum: sic Enoch & Heliam igneo quodam curru cœlos ascendisse: sic Paulum in tertium cœlum raptum esse: sic

Sensus naturæ, æthereus & uehiculi.

corpora nostra post mundi iudicium quæ tunc glorificata dicentur, similiter raptum iri, fulgereq; ut solem & lunā hac ratiōe dicere possumus. Quod quidē fieri posse, factūq; fuisse, Auicebrō Maur⁹ atq; Arabs Auicēna, & Hippocrates Cous, tota præterea Chaldęorū schola fatētur & ostēdunt. Quin & historiarum monumentis proditum est, Magnum Alexandrum in India ingenti periculo circunuentum, animo sic exarsisse, uisumq; barbaris lumē fundere. Theodorici pater etiam corpore toto scintillas dicitur profudisse: idipsum & de se prodidit sapiens quidam ita ut scintillantes flammæ hinc inde etiam cum sono prosilirent: neq; ea animi uis sola in hominibus, sed etiā in brutis aliquando comperta est, sicut in equo Tiberii, qui ore flammigerasse uisus est. Mens autem supra fatum in prouidentia est: iccirco nec cœlestium corporum influxibus, nec rerum naturalium qualitatibus afficitur: sola igitur illi medetur religio. Idolum autem animæ in fato est, supra naturam, quæ corporis & animæ quodammodo nodus est, sub fato, supra corpus: iccirco cœlestium corporum influxibus immutatur, rerumq; naturalium & corporalium qualitatibus afficitur. Dico autem animæ idolum, potentiam illam uiuificatiuam & rectricem corporis, sensuum originem, per quam ipsa anima in hoc corpore uires explicat sentiendi: sentit corporalia per corpus, mouit corpus per locum, regit in loco, alitq; in torpore corpus. In hoc idolo duæ potentissimæ dominātur uirtutes, una uidelicet quæ dicitur phantasia, siue uirtus imaginatiua, siue cogitatiua, de cuius potentia iam dictum est, atq; etiam ubi de passionibus animæ tractauimus: altera uirtus est quæ appellatur sensus naturæ, de quo etiam dictum est ubi mentionem fecimus de aruspicina. Homo itaq; per naturam coporis est sub fato: anima hominis per idolum in fato naturam mouet, per mentem uero est supra fatum, in prouidentiæ ordine, ratio autem libera sui iuris est: anima itaque per rationem ascendit in mentem, ubi diuino lumine repletur: quandoq; descendit in idolum, ubi cœlestium corporum influentiis, rerumq; naturalium qualitatibus afficitur, sensibiliumq; passiōibus & occursum distrahitur: quādoq; anima sese totam replicat in rationē, uel res alias argumentādo indagans, uel cōtemplando semetipsam. Possibile enim est, ut pars rationalis animæ, quē possibilem intellectum uocant Peripatetici, ad hoc perueniat, ut sine cōuersione ad phantasmata libere discurrat & operetur. Tātum deniq; est rationis ipsius imperiū, ut quotiescunq; aliqd incurrit uel in mentem, uel in idolum, uel in naturā, uel in corpus, nō potest transire in animā, nisi ratio sese ad hoc intēdat. Hoc modo in sensibus exterioribus anima nec uidere, nec audire, nec sentire, nec pati se quicq̄ percipit, donec ratio cogitatrix id prius comprehendat: cōprehendit autem quando uacat, non quando in aliud inhiat, sicut palam uidemus in his qui obuios sibi non animaduertunt, dum aliud quippiam attentius cogitant. Scias igitur nec supernos influxus, neq; naturales affectiones, neq; sensationes, neq; tam corporis

Animæ idolum quid.

Duæ in idolo uirtutes

q̃ animi passiones, nec quodcunq; sensibile in animã posset agere uel penetrare, nisi per rationis ipsius iudiciũ. Itaq; per suum actum, non per ullam forinsecam uiolentiam potest animus uel affici uel perturbari, quod etiam innumeri martyres ipso facto comprobarunt. Sic Anasarchus Abderites philosophus, iussu Nicocreontis Cypriorum tyranni, in saxum concauũ coniectus, ferreis malleis dum cæderetur, corporis pœnam negligens, aisse fertur: Tunde tũde Anasarchi uasculum, Anasarchum ipsum nihil terres. Iussitq; tyrannus illi linguam præscindi: at ille propriis dentibus præscisam in tyranni faciem conspuit. *Anasarchi constantia.*

De gradibus animarum, & earũdem interitu aut immortalitate. Cap. XLIIII.

Ens quia à deo est, siue à mundo intelligibili, iccirco immortalis est & æterna: ratio autẽ cœlestis à cœlo suæ originis beneficio lõgæua est: idolum uero quia ex materiæ gremio ac sublunari natura dependet, interitui atq; corruptioni subiicitur. Anima itaq; per mentem suam immortalis, per rationem in ęthereo suo uehiculo longęua, sed resolubilis, nisi in noui corporis circuitu restauretur: nõ ergo immortalis est nisi uniatur menti immortali: ita idolum animæ siue ipsa sensibilis & animalis anima, quia ex corporeę materię gremio educta est, resoluto corpore unà cum illo interit, aut in corporis sui resoluti uaporibus non diu superest umbra, nihil participãs immortalitatis, nisi ipsa quoq; sublimiori potentiæ uniatur. Quæ igitur mẽti unita est anima, hæc dicitur anima stans & non cadens: uerum non omnes homines mentẽ adepti sunt, quoniam (ut inquit Hermes) uoluit illam deus pater tanq̃ certamen præmiumq; animarũ proponere: quod qui neglexerint mentis expertes, corporeis sensibus mancipati, irrationalibus animalibus similes facti, eundem cum eisdem sortiũtur interitum, sicut ait Ecclesiastes, inquiens: Vnus interitus est hominis & iumentorum, & æqua utriusq; conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur. Similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius. hæc ille. Hinc putant pleriq; theologorũ, huiusmodi animas nullam manere immortalitatem post hoc exutũ corpus, nisi solam spem resurrectionis, quando omnes homines instaurandi sunt. Talem Augustinus refert fuisse Arabum hæresim, qui animas simul cum corpore interire dicebant, & in iudicio iterum cum illo surrecturas. Quicunq; uero diuina gratia fulti mentẽ consecuti sunt, hi secundum operum comparationẽ immortales euadunt, ut inquit Hermes, intelligentia sua cuncta complexi, quæ in terra sunt, & quæ in mari, & quæ in cœlis: & si quid est præter ea super cœlum, ut ipsum quoq; bonum intueantur: quos uero mediã uitã uiuere contingit, licet diuinã intelligentiam non sint consecuti, sed eius quandã rationalem imaginem, horum animæ cum è corpore excesserint, ad secreta quædam relegatæ receptacula, ubi sensibilibus uiribus affectę ac in quodam actus genere uersantes, ex opi- *Non omnes homines mẽtem adipiscuntur.*

natione, & irascibili, & concupiscibili uirtutibus, aut effuse lætantur, aut grauiter dolent, in qua opiniōe fuit etiam diuus Augustinus in eo libro, quem scripsit, De spiritu & anima. Hanc animā Indorum, Persarū, Aegyptiorum & Chaldæorū sapientes, corpore suo longęuè superuiuere tradiderunt, tamē non protinus immortalem fieri, nisi per transcorporationē: uerum theologi nostri de his longe aliter philosophantur, dicunt enim, quod & si animarum omniū cōmunis sit origo & idem ortus, diuersis tamen gradibus ab opifice inter se distinctæ sunt, non solum accidētalibus, sed gradibus quibusdā intrinsecis, in essentia ipsarum radicatis, quibus unaquæq; anima differt ab alia, per illud quod est ipsi proprium: quam sententiam ita tenet Ioānes Scotus: & Parisienses theologi ita sentiendum esse in eorum articulis decreuerunt. Hinc ait Sapiens: Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam, uidelicet meliorem quàm multi alii. Et secundum hanc animarum inæqualitatem in gradibus suis unaquæq; capax est sui muneris, quod suscipit à deo donum gratuitum, sicut legitur in euangeliis: Quia uni dedit quinque talenta, alii duo, alii unum, unicuique secundum propriam uirtutem: & Apostolus inquit: Dedit aliquos fieri apostolos, alios prophetas, alios euangelistas & doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi. Sunt enim (ut inquit Origenes) quædam inuisibiles uirtutes, quibus ea quæ sunt super terrā dispēsanda credita sunt, in quibus non parua differentia est, sicut & in hominibus requiritur: quare alius summum gradum sapientiæ aut dignitatis attingit, alius paulò distat à bestiis, & bestias pascens fit semibestia: alius uirtutibus abūdans & fortuna diues, alius uel nihil uel modicum habet, sępe etiam id paululum quod habet aufertur ab eo & datur habenti. Atque ea est diuina iustitia, in distributione donorum, ut correspondeant uirtuti uniuscuiusque recipientis, qui bus etiam præmia redduntur secundum opera ipsorum, ut quæ sit proportio munerum ad munera, & meritorum ad merita, eadem sit proportio pręmiorum ad præmia. Illud tandem sciendum est, quia omnis nobilis anima quadruplicem habet operationem: unam diuinam per imaginam diuinæ proprietatis, alteram intellectualem per formalitatem participationis cum intelligentiis: tertiam rationalem, per perfectionem propriæ essentialitatis: quartam animalem siue naturalem, per communionem ad corpus, & ad hæc inferiora, ut nullum opus sit in tota mundi serie tam admirabile, tam excellens, tam miraculosum, quod anima humana suam diuinitatis imaginem complexa, quam uocant Magi animam stantem & non cadentem, sua propria uirtute absque omni externo adminiculo non queat efficere. Forma igitur totius magicæ uirtutis est ab anima hominis stante & non cadente.

Aīæ nobilis, quadruplex operatio.

Anima stās & nō cadēs

De uaticinio & furore.

Caput XLV.

Aticinium est quo perciti sacerdotes uel alii,& rerum causas cernunt,& futura etiam præuident,quando scilicet à diis, uel à dæmonibus descendunt in illos oracula,spiritusq; tradũtur ab eis, quos quidem descensus uocant Platonici superiorum animorũ in nostros animos illapsiones : & Mercurius uocat eos dæmonũ sensus, ac dæmonum animos. Cuiusmodi dęmones Eurideas & Pythonas ueteres uocauerunt, quos hominũ ingredi corpora solitos,& eorum uti uocibus & linguis ad futurorũ prædictiones, & constanter credidit antiquitas: de qbus etiam meminit Plutarchus in Dialogo de causis deficientium oraculorum. Verum Cicero Stoicos secutus, præscientiam futurorum tantundẽ diis cõpetere affirmat:& Ptolemæus astrologus ait: Soli numine afflati, pręd icunt particularia. Astipulatur istis Petrus apostolus,inquiens: Non enim uoluntate humana allata est aliquãdo prophetia,sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines. Quod autem futurorum uaticinia, diuinarumq; illapsionum propria sit, affirmat Esaias inquiens: Annunciate nobis quæ uẽtura sunt,& dicemus quia dii estis uos. Illapsiones uero huiusmodi siue sensus non transferunt in animam nostram, quando illa in aliud quidem attẽtius inhians est occupata: sed transeunt quando uacat: uacatiõis autem eiusmodi tria sunt genera, scilicet furor, raptus & somnium, de quibus singulis nunc per ordinem dicemus.

Futurorum præsciẽtiã solis diis cõpetere.

Tria uacatiõis genera.

De prima specie furoris à Musis. Caput XLVI.

Vror est illustratio animæ à diis uel à dæmonibus proueniens, unde Nasonis hoc carmen:

> Est deus in nobis, sunt & commercia cœli,
> Sedibus æthereis spiritus ille uenit.

Plato hũc definit per alienationem & nexum: abstrahit siquidem ab his quibus corporei sensus excitãtur, ab animali homine alienus, numini adhæret, à quo suscipit, quę propriis uirib⁹ nequit indagare: quãdo enim anim⁹ liber & solutus, relaxatis corporis habenis, uelut incustodito carcere, licentius egressus, membrorum uincula transgreditur, nullo cohibente, suis stimulis impulsus, diuino spiritu concitatus, omnia cõprehendit & futura præuidet. Sunt autem quatuor diuini furoris species, à singulis numinibus procedẽtes, scilicet à Musis, à Dionysio, ab Apolline,& à Venere. Primus itaque furor à Musis procedens, hic animũ suscitat atque temperat, redditq; diuinum, per res naturales superiora trahendo ad inferiora: sunt autem Musæ sphærarum cœlestium animæ, secundum quas singuli reperiuntur gradus, quibus superiorum ad inferiora fit attractus: horum inferior sphæram lunæ referens, tenet quæ ex uegetabilibus sunt, ut plantas, fructus arborum, radices,& quæ ex materiis durioribus sunt, ut lapides & metalla, earum alligationes & suspensiones: sic fertur quòd lapis selenites,& lapis hyenæ præstant diuinationem: similiter uerbena & herba theangelida uaticinium præstant,

Furoris diuini quatuor species.

Furor à Musis.

quemadmodum de his superius dictum est. Secundus gradus referẽs Mercurium, tenet quæ ex animalibus sunt, & quæ ex diuersarum rerum naturalium adinuicem commixtione componuntur, pocula & esculenta: hoc modo cor talpæ, si quis ipsum recens palpitansq; uorauerit, diuinationi & ad rerum efficiendarum euentum conferre dicitur. Et narrat Rabi Moses Cusensis in commentariis super Leuiticum, esse animal ידוע Iedua dictum, humanę formæ, cui de umbilici medio emittitur funiculus, quo cucurbitæ instar humo adfigitur: & quantũ longitudo illius funiculi protrahitur omnia circumuescens deuorat atq; consumit, uisumq; fallens capi nequit, nisi sagittarum ictu funis amputetur: quo præciso expirat: cuius deinde ossibus certa quadam lege ori impositis, statim quisquis id fecerit, furore corripitur, ac de expetitis quibusq; edicit oracula. Tertius gradus correspondet sphæræ Veneris: hic tenet pulueres subtilissimos, uapores & odores, & quæ ex his conficiuntur unguenta & suffumigationes, de quibus superius dictum est. Quartus gradus pertinet ad sphęram Solis: hic tenet uoces, uerba, cantus & sonos harmonicos, per quorum suauem consonantiam turbidam pellit ex anima discordiam, erigitq; animum. Vnde Hermes, Pythagoras, Plato, dissonantẽ animum iubent cantu & harmonia componere & erigere. Sic Timotheus Alexandrum regem sonis fertur excitasse in furorem: sic sacerdos Calamensis (teste Aurelio Augustino) solebat sese suo arbitratu querula quadã harmonia euocare à corpore in raptum & extasim. de his etiam superius sermo habitus est. Quintus gradus conuenit Marti: hic tenet uehementes imaginationes & animi affectiones, cõceptus & motus, de quibus omnibus supra patet. Sextus gradus respondet Ioui: hic tenet rationis discursus, deliberationes, consultationes moralesq; purgationes: de his partim superius mentio facta est, partim dicetur inferius. Habet præterea sub se admirationes & uenerationes, quorum stupore aliquando phantasia atq; ratio sic infrenantur, ut subito omnes suos actus prætermittant: unde tunc mens ipsa libera, soli numini, siue deo alicui siue dæmoni exposita, supernos diuinosq; concipit influxus, eos scilicet, de quibus antea deliberauerat. Sic legimus Sibyllas ac Pythiæ sacerdotes in Iouis & Apollinis antris oracula suscipere solitos. Septimus gradus refert Saturnum: hic tenet secretiores intelligentias, & tranquillas mentis contemplationes: dico autem hic contemplationem, liberam mentis perspicaciam, in spectacula sapientię, cum admiratione suspẽsam. Nam illa excogitatio quæ per ænigmata aut imagines fit, speculatio autem discursus quidam est, ad Iouem pertinens, non contemplatio. Octauus gradus referens cœlum stellatum: hic cœlestium corporum obseruat situm, motum, radios & lumen: tenet quoq; imagines annulos, & similia, quæ ad cœlestium normam fabricantur, de quibus supra dictum est. Nonus gradus correspondet primo mobili, scilicet nonæ sphæræ siue ipsi uniuerso: hic tenet res magis formales, ut numeros, figuras, characteres, & occultas in

Contẽplatio

telligentiarum cœli obseruat influentias, cæteraq; mysteria, quæ quia cœlestium numinum & inuocatorum spirituum gerunt effigiem, illos facile alliciūt, & uelut conformitatis quadam necessitate impulsos, accedere cogunt: atque ne recedant facile detinent, de quibus apud Porphyrium in oraculis legimus:

Cessa nunc tandem, & uerbis parce, uittæq;
Da requiem, soluens priscas cedensq; figuras,
Et remoue à membris, & lintea dura resolue.

Et ibidem alio loco:

Soluite serta pedes, liquidis & spargite lymphis
Aquæ, manu ramum laurus auferte uirenteis,
Linea sitq; omnis deleta, omnisq; character.

De his omnibus superius ad longum satis tractatum est, & adhuc dicetur inferius.

De secunda specie à Dionysio.
Caput XLVII.

Ecundus autem furor procedit à Dionysio: hic per expiationes exteriores & interiores, & per exorcismata, per sacramenta, per solennia, ritus, phana, obseruationes, animam in mentem supremam sui partem dirigit, ac tanquam dignum & incontaminatum deorum templum efficit, in quo diuini spiritus inhabitēt, quos anima tunc uitæ socios possidens, ab illis felicitate, sapientia oraculisque repletur, non in signis aut notis, aut coniecturis, sed concitatione quadam animi, ac soluto liberoq; motu: sic Bacchus Bœotiis, & Epimenides Cois, & Sibylla Erythrea Troianis uaticinabantur. Nonnunquam hic furor contingit per claram uisionem, quandoq; per expressam uocem: sic Socrates à suo dæmone regebatur, cuius monitis sedulo obtemperabat, cuius uocem auribus sæpenumero audiebat, cui etiam forma dæmonis sæpe uisa est. Solent enim fatidici spiritus bene expurgatis animis etiam sese uisibiles præbere & comites, cuius exempla multa sunt in sacris literis, ut in Abrahamo & ancilla eius Agar, in Iacob, Gedeone, Helia, Tobia, Daniele & multis aliis. Sic Adam familiarem consuetudinem habuit cum angelo Raziele: Sem filius Noë, cum Iophiele: Abraham cum Zadkiele: Isaac & Iacob, cū Peliele: Ioseph & Iosue & Daniel, cū Gabriele: Moses cum Metattron: Helias, cum Maltiele: Tobias iunior, cum Raphaële: Dauid cum Cerniele: Manne cum Phadaële: Cenez, cum Ceruele: Ezechiel, cum Hasmaële: Esdras, cum Vriele: Solomon, cum Michaële. Nonnunq̃ spiritus isti uirtute sua animatū & organicum corpus, siue brutū siue rationale, ingrediūtur & corripiūt, ac anima illius tanq̃ basi utētes, per corporea

Quos angelos antiqui patres familiares habuerint.

instrumenta uoces reddunt, sicut hoc in asina Balaam manifestum est, & in Saul, in quem insiliit spiritus domini & prophetabat. De istis sic ait Apollo in responsis apud Porphyrium:

Carminibus domitus Phœbeus fulgur, ab alto
Defluxit, tacitus purumq; per aera uectus,
Afflatu spirans labensq; in corda sonoro,
Et subiit mentem innocua, sanctiq; capacem
Numinis, & peperit mortali ex gutture uocem.

De tertia specie furoris, ab Apolline. Caput XLVIII.

TErtius uero furor ab Apolline procedit, scilicet mundi mente: Hic sacris quibusdam mysteriis, uotis, sacrificiis, adoratiōibus, inuocationibus & sacris quibusdam artificiis, uel arcanis quibusdam confectionibus, quibus dii sui spiritus uirtutem infuderunt, animam supra mentem assurgere facit, ipsum cum numinibus dæmonibusq; coniūgendo: sicut legimus de Ephod, quo applicato mox prophetabant: sic legimus in libro Senatorum, in capitulis Eleazar, Rabi Ismaëlem confecisse quasdam placentulas, quibusdam diuinis angelicisq; nominibus inscriptas, atq; sic consecratas, quibus qui cum fide, spe & charitate uescebatur, mox prophetico sapientiæ spiritu effulgebat. Legimus ibidem, Rabi Iohenam filium Iochahidis, rudem quendam agricolam nomine Eleazarum, oīs literaturæ expertē, taliter illuminasse, ut repētino fulgore circūfusus, inopinate tam alta legis mysteria in cœtū sapientum concionaretur, ut astantibus omnibus stupori fuerit: & de quodā Heraisco Aegyptio memoriç proditum est, illum diuina quadam natura prçditum, ita ut solo simulacrorum contuitu, quæ aliquod in se numen haberent, diuino furore protinus concitaretur. Legimus quoq; in sacris literis, cum Saul esset inter prophetas, insiliisse sup enim spiritū dñi & prophetasse: cūq; à propheta℞ cuneo abiret, cessesse prophetare. Simile accidit lictorib⁹ illis quos misit Saul ut caperēt Dauid: qui cum uidissent cuneum prophetarū, & Samuelem stātem super eos, factus est spiritus domini etiam in illis, & prophetarūt etiam ipsi. Tanta est sæpe in prophetis diuino furore correptis diuini luminis exuberantia, ut etiam propinquos illis corripiat, similiq; spiritu furere compellat: non ergo incredibile est aliquem ex ignorante repente posse fieri sapientem, & iterum ex sapiente ignorātem: est enim ars quædam (sed paucissimis cognita) taliter informandi, exornandi, & illustrandi, fidelem & purum hominis animū, ut ex ignorantiç tenebris repente ad sapientiæ & doctrinarū lumina euehatur: est econuerso facultas immūdos & incredulos, reconditis quibusdam arcanis, eodem sapientiæ & doctrinarum dono rursus exuere, & pristinæ suç ignorantiæ restituere. Potest etiam animus humanus (teste Apuleio) præsertim simplex & purus, sacrorū quorundam auocamento ac delinimento soporari & externari ad prçsentium obliuionem, ita ut remota corporis me

Ars mira.

moria, redigatur in naturam suam diuinam, atque sic diuino lumine lustratus ac furore diuino afflatus, futura rerum præsagire, tum etiam mirabilium quorundam effectuum cum hoc suscipere uirtutem. Vnde inquit Iamblichus: Cum uates dei numine afflantur, nihil timent, nihil uerentur: nam per inuia uadunt, atque in ignem illæsi feruntur, & flumina transeunt. Sic legimus antra quædam, ut Apollinis & Trophonii, & tripodas, & specus, & fontes, & lacus, & eiusmodi hoc modo diis sacrata, uel eo mysterio fabricata fuisse, ut exinde sacerdotes uaticinandi spiritum hauserint, quemadmodum Iamblichus ad Porphyrium: Sibylla (inquit) in Delphis duplici ratione deum suscipere solita est: aut enim per tenuem spiritum, & ignem, qui alicubi ex ore antri prorumpebat: aut ipsa etiam in adytu sedens, super æneam sellam tripodem numini dicatam, & utrobique hoc diuino spiritu acta, uaticinia fundebat: tum plurimus ignis ex antro uolans, uati undique circunfunditur, eamq; suo numine repletam agitat, aut sacræ sedi adhærens, per quam deo afflata, protinus ad uaticinia erumpit. Sed & uates fatidica in branchis, quæ in axe consedit, aut uirgam manu gestat à numine sibi aliquo concessam, uel pedes interdum lymbumq; undis proluit, uel ignis uaporem ex undis haurit. His omnibus diuino splendore repletur, editaque plena rerum pandit oracula. Legimus etiam in Thraciæ regione adytum fuisse Libero sacrum, ex quo uaticinia & oracula reddi solebāt: cuius templi antistites uino affatim epoto res peragebant. Apud Clarios etiam, ubi Clarii Apollinis templum erat, quibus diuina effari permissum fuerat, aqua prius assumpta res peragebant. Erat etiam fatidicus Achaiæ Patris fonticulus, ante Cereris templum constitutus, ubi de ægrotorum successibus consulentes, speculum tenui funiculo alligatum, usque ad supremas fontis aquas sensim dimittebant: peractisq; certis supplicationibus & suffitibus, rei ipsius euentus in speculo sese offerebat. Erat etiam haud procul ab Epidauro Laconiæ ciuitate alta palus, quæ Iunonis aqua uocabatur: in quam coniectis frumentaceis placentulis, responsa dabantur: prospera, si undæ iniectas placide retinuissent: aduersa autem, si ueluti aspernatæ illas reiecissent. Simile etiam Aetnæ crateres factitasse proditum est, in quas iniecta numismata aut uictimæ, idem præsagii læti aut tristis, iniectorum retentione uel reiectu ostendebant. Similia quoque narrat Dion in Romana historia, de loco quem Nympheum appellatum dicit: ubi thure hoc modo in flammas coniecto, oracula capiebantur de omnibus quæ quis scire cupiebat, præterquā de morte, & quæ ad nuptias pertinerent. Mirum quoque quod de Paliscorum Siciliæ fonte tradidit Aristoteles, ad quem iuraturi accedentes, quæcunque affirmare uoluissent, tabellis inscripta & obsignata in fontem deiiciebant: quæ si recta fuissent, super aquas fluitare uidebantur: sin uero falsa & dolo malo peierata, statim mergebantur unà petentes: tum exiliens subito ignis, correptum periurii reum, in ci-

Vates numine afflati, nihil timent.

neres exurebat. Erat quoq; in urbe Dodona quercus, quæ ubi quis ad capiendum responsum ingrediebatur, protinus mouebatur & sonitum edidit: erat & ibidem statua uirgam ferens, quæ lebetem (scilicet peluim) quæ prope aderat percutiebat, ex qua responsum moderatis ictibus peluis referebat. Vnde legitur in Epistola Ausonii ad Paulinum:

Nec Dodonei cessat tinnitus aheni,
Ad numerum quoties radiis ferientibus ictæ,
Respondent dociles moderato uerbere pelues.

De quarta specie furoris à Venere. Caput XLIX.

Vartus autem furor à Venere proueniens, hic feruenti amore animum in deum conuertit & transmutat, efficitq; deo penitus similem, tanquam propriam dei imaginem. Vnde inquit Hermes: O Asclepi, magnum miraculum est homo, animal honorandum & adorandum: hic enim in naturam dei trãsit, qua ipse sit deus: hic dæmonum genus nouit, utpote qui cum iisdem ortum se esse cognoscat: hic humanæ naturæ partem in seipso despiciens, alterius partis diuinitate confisus. Anima itaq; iam cõuersa, deo quoq; similis effecta, sic à deo formatur, ut supra omnem intellectum essentiali quodam diuinitatis cõtactu omnia cognoscat: ideoq; amorem Orpheus sine oculis describit, quia est supra intellectum. Iamq; etiam anima amore in deum sic conuersa, & supra intellectualem sphærã sublimata, præter hoc quod integra sua uirtute uaticinii ac prophetiæ spiritum adsecuta sit, aliquando etiam mirabiliora & maiora q̃ ipsa mũdi natura operatur, quod quidem opus miraculum appellatur: nam quẽadmodum cœlum imagine sui, & suo lumine atq; calore ea agit quę uis ignis naturali non efficit qualitate (quod in Alchymicis uel ipsa experientia notissimum est) sic etiam deus per sui imaginem ac lucem ea perficit, quæ mũdus innata sibi uirtute agere non potest: imago autem dei homo est, saltem qui iam Venereo furore deo similis effectus, sola uiuit mente, atq; capit toto pectore Iouem. Tamen anima hominis secundum Hebræorum doctores ac Cabalistas diffinitur, esse lumen dei, & ad imaginem uerbi causæ causarum primi exemplaris creata, substantia dei, sigilloq; figurata, cuius character est uerbum æternum. Quod intuens Hermes Trismegistus, talem hominẽ ait esse uel cœlicolis præstantiorem, uel saltem æquali sorte potiri.

Amor cur cæcus.

Miraculum.

Anima hoĩs.

De raptu & extasi, & uaticiniis quæ iis qui morbo comitiali & syncopi corripiuntur, & quæ agonizantibus cõtingunt. Caput L.

Aptus est abstractio, & alienatio & illustratio animæ à deo proueniens, per quem deus animam à superis delapsam ad infera, rursus ab inferis retrahit ad supera. Huius causa est in nobis cõtinua cõtemplatio sublimiorum, quæ quatenus profundissima mentis intentione animum incorporeæ sapientiæ coniungit, eatenus uehe-

Raptus qd.

mentioribus suis agitatiõibus ipsum à sensibilibus corporeq́; seuocat, & (ut inquit Plato)taliter quandoq;,quòd nonnunq̃ corpus ipsum uel effugiat & quasi dissolui uideatur,quemadmodum Aurelius Augustinus narrat de sacerdote Calamensi (cuius supra meminimus) Iacebat,inq̃t,similimus mortuo,sine anhelitu:& cum ureretur & secaretur,non sentiebat. Tãtum igitur est animæ imperium,quando scilicet suam naturam fuerit adsecuta,nec sensuum illecebris grauata,ut uirtute sua subito ascendat,non modo in corpore manens, sed etiam aliquando compedibus soluta extra corpus uolitans ad supercœlestem cohabitationem,ubi iam deo q̃ proxima & q̃ similima,diuinorum effecta receptaculum,diuino lumine oraculisq́; repletur. Vnde inquit Zoroastes: Ascendendũ tibi est ad lumen ipsum,& ad patris radios,unde tibi missa est anima,plurimam induta mentẽ. Et Trismegistus ait: Ascẽdere te oportebit supra cœlos,chorisq́; dæmonum longe abesse, & Pythagoras ait: Si tu relinquendo corpus in ætherem liberũ transieris, eris immortalis deus. Sic legimus Hermetẽ,Socratem,Xenocratẽ,Platonem, Plotinum, Heraclitum, Pythagorã & Zorostem, raptu solitos seuocari,atq; sic multarum rerum ediscere sapientiam. Legimus etiam apud Herodotum,fuisse in Procõneso philosophum mirifice scientiæ Atheum nomine,eiusq́; animã quandoq; corpus exire,ac post uisa longinqua spatia cursus in corpus redire doctiorem. Idem tradit Plinius,consueuisse animã Harmonis Clazomenii,eamq́; relicto corpore uagari solitã,multa quoq; ac uera è lõginquo nunciare. Et sunt adhuc in hunc diem apud Nouergios & Pilappios perplures, qui se in totum triduũ seuocant à corpore, reuersiq́; multa à longinquis renunciant:atq; illos interea custodire oportet,ne quod uiuũ animal illos supergrediatur contingatq́;,aliàs ferunt in corpus suum non reuerti. Sciendũ ergo quòd(iuxta Aegyptiorum doctrinã) cum anima lumen sit quoddam spirituale,quando à corpore est soluta,omnem locum & omne tempus cõprehendit,non secus atq; lumen in laterna inclusum,quia aperta, usq;quaq; diffunditur ;neq; deficit:nã ubiq; est & semp: & Cicero in suo de Diuinatione libro ait: Nec aliquãdo animus hominis diuinat,nisi cum ita solutus est, ut ei plane nihil sit cum corpore aut parum. Cum igitur peruenerit ad illũ statum qui est supremus gradus contemplatiuæ perfectionis, tunc rapitur ab omnibus creatis speciebus,& intelligit non per species acquisitas,sed per inspectionẽ ad ideas,omniaq́; in idearum lumine cognoscit : cuius luminis Plato dicit paucissimos homines participes fieri in hac uita, sed pene deos omnes. Syncopis etiam morbiq́; comitiales raptum quodammodo imitantur,atq; in ipsis sæpissime sicut in raptu uaticinia proueniunt, quo quidem uaticinãdi genere legimus Herculem Arabesq́; q̃ plures excelluisse. Et sunt quædam uaticinia,quæ inter confinia naturalium diuinationum & transnaturalia oracula media sunt,uidelicet quæ ex passionis alicuius excessu, ut amore nimio,uel tristitia,uel inter crebra suspiria,aut in mortis agone futu-

Aĩa à corpore soluta omnẽ locũ & tẽpus comprehendit.

ra pronuntiant,ſicut apud Statium de matre Achillis:

Nec uana parentum
Expauit uitreo ſub gurgite remos.

Ineſt enim animis noſtris quædã uis perſpicua & capax rerũ oĩm, ſed caligine corporis & mortalitatis obſita & impedita,poſt mortẽ autẽ immortalitatem conſecuta & à corpore ſoluta,plenam & perfectam habet cognitionem. Hinc accidit morti uicinis & ſenecta debilitatis,nonnunq̃ aliquid inſueti luminis,quia anima tunc ſenſibus minus præpedita eſt,& acutius intelligit, & iam quaſi paululum relaxata uinculis,corpori amplius non omnino obnoxia,& quaſi loco quo migratura eſt uicina,reuelationes facile percipit,quæ agoniis ſuis permixta,ſibi tũc offerũtur. Vnde Ambroſius libro de Fide reſurrectionis ait: Anima noſtra corporeum iſtud euadere geſtit ergaſtulũ, quæ motu aẽreo libera neſcit quo uadat aut unde ueniat. Scimus tamẽ quòd corpori ſuperuiuat,& ea iam depoſitis proprii ſenſus repagulis expedita, libero cernat obtutu, quæ ante ſita in corpore non uidebat, quod exemplo dormientium poſſumus æſtimare,quorum animi uelut quieti ſepulto corpore ad altiora ſe ſubrigunt,& renunciant corpori rerum abſentium uel etiã cœleſtium uiſiones.

De ſomnio prophetico. Caput LI.

Omnium dico nunc,quod ex ſpiritu phantaſtico & intellectu inuicem unitis,aut per illuſtrationẽ intellectus agẽtis ſuper animã noſtrã,aut per mirã reuelationẽ numinis alicuius,purgata atq; tranquilla mẽte procedit:ab hoc enim anima noſtra uera recipit oracula,affatimq́; nobis uaticinia præſtat:nã in ſomniis & interrogare uidemur,& diſcere,& legere,& inuenire:multa quoq; dubia,multa cõſilia,multa incognita inopinataq́;,neq; unq̃ tentata animis noſtris, nobis in ſomniis pateſiũt,apparentq́; imagines ignotorũ locorũ,& ſimulacra hominũ tam uiuentiũ q̃ mortuorũ:portẽduntur q́; futura quæ nondum prouenerunt,& reuelantur prouenisſe uſpiam,quæ nulla adhuc ſcientiæ fama innotuerunt:& hæc ſomnia nulla egent alia interpretãdi arte,ſicut illa de quibus in primo libro locuti ſumus,quæ diuinationis ſunt,non præſcientiæ:contingitq́; eos qui uiderunt,ut plurimũ non intelligere:quia(ut inquit Abdala Arabs)ſicut uidere ſomnia,eſt à fortitudine imaginationis : ita intelligere ea, eſt à fortitudine intellectus. Cuius ergo intellectus nimio carnis demerſus cõmercio ſopitus eſt,aut ſpũs imaginatiuus ſiue phãtaſticus tã hebes ac impolitus eſt,ut ſuperni intellectus ſpecies influentesq́; imagines nequeat excipere,exceptasq́; retinere,hic ad ſomniorũ uaticinia planè inutilis eſt: Oportet ergo ualentẽ uera recipere ſomnia,ſpiritũ phantaſticum purum, inconcuſſum imperturbatumq́; ſeruare,atq; ita componere , ut dignus efficiatur cui mens atq; intellectus præſideat atq; innoteſcat:talis nanq; ſpiritus uaticiniis aptiſſimus,omnium idolorum à rebus undiq; manantium (ut inquit

Sõnia uidere,& ea intelligere, unde cõtingat.

Synesius) speculũ est clarissimum. Cum igitur corpore iam sani sumus, non perturbati animo, non cibo potius grauati, nec mœrentes inopia, nullisq; nobis obstrepentibus libidinis aut iracundiæ uitiis, castè cubitũ euntes dormimus, tunc anima nostra pura atq; diuina, ab omni noxia cogitatione soluta, per somnium iam libera, hoc diuino spiritu instrumento freta, radiantes & refulgentes à mentibus diuinis in se suscipit radios & effigies, atq; tanq̃ in quodam deifico speculo, omni intellectus uulgari indagatione rationisq; discursu longe quidem certius, clarius efficaciusq; contuetur, instruentibus diuinis potestatibus inuitatam ad cœtum illorum animam nocturnæ solitudinis opportunitate, neq; etiam tunc uigilanti deerit propitia diuinitas, quæ illius actus moderetur. Quicunq; igitur spiritum suum meditatione trã quilla ac religiosa, tum per uictum temperatum ac moderatum secundum naturam conseruat purum, hoc utitur admodum præparato, ut eiusmodi ratione diuinus euadat atq; sciens: quicunq; uero cõtrà phantastico spiritu languet, non recipit perspicua discretaq; uisa: sed quemadmodum luscus oculus, propter debilitatem confuse indiscreteq; iudicat: sic etiam quãdo crapula uinoq; repleti sumus, tunc spiritus noster noxiis uaporibus oppressus (sicut aqua turbida sub eadem forma solet dissimiliter affici) decipitur atq; hebescit, quam ob causam Amphiaraus uates (ut legim⁹ apud Philostratũ) uolentem recipere oracula, iussit integrum diem à cibo, à uino autem triduo abstinere: quia non possit recte uaticinari anima, nisi esset uino ciboq; liberata: sobriis enim animis ac religiosis, diuinoq; cultui uacantibus, solent dii tribuere oracula. Vnde Orpheus exclamat:

Simile.

Philostratus lib. 2. ca. 14.

Nuncie futurorum uaticinator maxime,
Accedis ad animas sonum quiete demulctas.
Easq; compellans suscitas mentem,
Sententias numinum beatorum eis per somnium subinferis,
Silens silentibus animis uentura pronuncians,
His inquam animis, quorum mens diuino cultu rectissime utitur.

Hinc apud ueteres moris erat, ut qui respõsa accepturi essent, prius celebratis sacris quibusdam expiationibus & sacrificiis, peracto diuino cultu, etiam sacrato cubiculo, uel saltem suarum immolationum uelleribus, religiosius incubarent, cuius quidem ritus meminit Vergilius in his uersibus:

In dubiis responsa petunt, huc dona sacerdos
Contulit, & cæsarum ouium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit.

Et paulo post canit:

Hic & tum pater ipse petens responsa Latinus,
Centum lanigeras mactabat rite bidentes,
Atq; horum effultis tergo stratisq; iacebat
Velleribus.

Et q̃ Lacedæmoniis præerāt(quod ait Cicero)in Pasiphaē phano somniādi causa recubare solebāt: idē fieri in templo Aesculapii,à quo uera immiti somnia putabātur.& Calabri Podalyriū Aesculapii filium consulturi,iuxta illius sepulchrum in agninis pellibus obdormiscebant: sic nanq; in somniis, de qua quisq; re scire cuperet,admonebatur. Familiarissimum autem tēpus somniorum est nox,quādo sensus uagis obiectis & erroribus meridianis uanisq́; affectibus liberati,nec metus pulsat animum,nec uacillat cogitatus,& pacatissima mens,diuinitati perseueranter inhæreat. Sunt autem(ut ait Rabi Iohenan in libro Senatorum)somniorum uerorum quatuor genera: Primum matutinum,quod inter somnium & uigiliam fit:secūdum, quod quis uiderit de altero:tertium,cuius interpretatio uisione nocturna ipsi somniatori ostenditur:quartum,quod est eidem somniatori repetitum, iuxta illud quòd ait Ioseph ad Pharaonem, inquiens: Quod autem uidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium,firmitatis indicium est. Est autem firmissimum somnium, quod est de his quæ secum quisq; reuoluit & mente agitat eundo dormitum,sicut scribitur: Tu rex cogitare cœpisti in stratu tuo quod esset futurum post hæc. Oportet autē alienorum somniorum interpretem habere scientiam qua possit distinguere & discernere similitudines rerum omnium,& cognoscere mores omnium gentium,secundum leges quas receperunt de deo & de angelis. Illud prętere a sciendum,uix aliquod aut nullū somnium esse absq; re aliqua inani,sicut nullum frumenti granum absq; paleis,quod etiam ipsius Iosephi patriarchæ somnium testatur,quod interpretatus pater Iacob inquit: Quid sibi uult insomnium hoc quod uidisti? num ego & mater tua & fratres tui,adorabimus te super terram? quod quidem de extincta postmodū matre effectū nō est cōsecutū. Hæc etiā Rabi Iohenā in libro prænominato:cui accedēs Rabi Leui,omne somniū propheticum nō pluris q̃ adusq; duos & uiginti annos ait effectu suo posse fraudari: sic Ioseph anno ætatis suę decimoseptimo somniauit quod postea ętatis suæ tricesimonono prodiit in actū. Volens itaq; nūc diuina suscipere somnia,sit corpore bene dispositus,& cerebro à uaporibus, animo à perturbatiōibus libero, eoq; die abstineat à cœna, nec bibat quod inebriare possit : habeat cubiculū mūdum & nitidum,etiam exorcizatum & sacratum,in quo facto suffitu,inūctis temporibus, obuinctis digitis somniorum annulis, supposita capiti cœlesti imagine, sacraq; charta, inuocato sacris orationibus numine, stratum petat,intēta cogitatione sup re quā scire desiderat: sic enim uerissima & indubia uidebit somnia,cū uera intellectus illuminatione. Quicūq; igitur ea quę in his libris sparsim de hac re diximus coniungere nouerit,oraculorum & somniorum donum facile obtinebit.

Sōniorū tēpus,nox est.

Sōniorū uerorū genera quatuor.

Inanes res somnijs permixtæ.

Ad diuinorū somniorū susceptionem quæ requirantur.

De sortibus & notaminibus certam oraculorum uim possidentibus. Caput LII.

Vnt etiam sortes quædam diuinam oraculorum possidẽtes uirtutem, ac tanquam diuini iudicii indices, antea multa prece & obsecratione illorum qui hoc exquirunt petitæ, aliquando etiã à deo ipso fieri præceptæ, quemadmodum in Leuitico legitur de hirco offerendo domino, & de capro emissario: & in Numerorum libro, de uirgis tribuum Israël. Iam uero & Moses, & Iosue, missis sortibus in conspectu domini diuiserunt terras & hæreditates tribubus Israël secundum pręscriptum dei. Apostoli Christi præmissis precibus, per sortem elegerũt Mathiam in locum proditoris Iudæ. Ionas propheta cum fugiens à facie domini nauigaret Tharsum, suborta tempestate nautę per sortem inuenerunt illum causam periculi, proiectumq; in mare cessasse tempestatem. Narrat Cesar de. M. Valerio Procillo capto ab hostibus, ter sortibus consultum, utrum igne statim necandus esset, an in aliud tempus reseruandus, sortium beneficio euasisse incolumen. Erat quondam apud Buram Achaiæ oppidũ Herculis oraculum ex talis & abaco constitutum, ubi consulturus de re quapiam, post peractas deo preces, talos quatuor iaciebat, quorum situm atq; figuras obseruãs uates, quid uenturum esset, in abaco scriptum comperiebat: erant autem tali omnes ex hostiarum ossibus confecti. Illud uero sciendum uetustos patres non solitos qualibet leui de causa mittere sortem, sed aut necessitate aut grandi utilitate urgente, nec nisi cum magna religione, reuerẽtia, expiationibus, ieiuniis, munditia precibus, inuocationibus, uotis, sacrificiis, cõsecrationibus, cæterisq; adhibitis religionum sacris mysteriis. Solent enim sacra ipsa operibus nostris rite præmissa, ut maxime diuinam prouocare uoluntatem ac beneuolentiam, diuinorumq; spirituum pręsentiã, quorum dispensatione sorte directa, rei quæsitæ ueram suscipimus sententiam. Oportet ergo quemcũq; per sortes operantem, accedere animo bene disposito, non perturbato, non distracto, & cum forti desiderio, firma deliberatione ac constanti intentione sciendi id quod quæsitum fuerit: præterea erga deum & cœlestia puritate, castitate, sanctimonia pollẽtem, indubia spe & firma fide, sacris orationibus inuocare, ut dignus efficiatur cui diuini spiritus congrediantur, diuinaq; uolũtas innotescat: sic nanq; si fueris dispositus, uirtute sortium maxima secreta tibi patefient, erisq; uates ueridicus, præteritorum, pręsentium & futurorum, de quibus fueris requisitus. Quod autem de sortibus hic diximus, etiam in ominũ & notaminum auguriis obseruandũ est, quando uidelicet cum formidine, tamen firma cum expectatione notamina quædam uaticinandi causa nobis præfigimus, aut signũ postulamus, sicut uernaculus Abrahę Eleazar, & Gedeon iudex in Israël fecisse leguntur. Erat quondam Pharis Achaiæ ciuitate medio foro Mercurii simulacrum, ubi omen accepturus, suffito thure & accensis lucernis quæ ante astabãt, oblatoq; patrio numismate in simulacri dexteram, tum quodcũq; percũctari uoluisset, in simulacri aurem insusurrabat, moxq; ambabus manibus obtu-

Nõ temere sortiebantur antiq patres

Dispositio eius, qui per sortes uult operari.

ratis auribus suis, ocyus à foro discedebat: cuius limites egressus, ilico apertis auribus, quã primã uocẽ excepisset, sibi pro rato omine, & tanq̃ dato oraculo obseruabat. Licet igitur sortes eiusmodi ignorantibus (tanq̃ à casu uel à fortuito euentu sint) nihil rationis habere uideantur, tamen à deo & sublimioribus uirtutibus certis rationibus disponuntur, neq; cadunt præter intẽtionẽ eas moderãtis. Nonne in electione Saul in regem Israel, sors in illũ casu & fortuito cecidisse putabatur? Attamẽ iam antea à dño statutus fuit rex & unctus à Samuele propheta: & q statuerat illũ regẽ deus, disposuit & sortes ut caderent super illũ. Atq; de his hactenus satis.

Quomodo se disponere debeat uolens suscipere oracula. Caput LIII.

QVicunq; ad supremũ animæ statum accedere cupiens, ad oracula petenda proficiscitur, oportet eũ caste sancteq; dispositũ, purũ mundũq; accedere, ita ut nullius sordis impetigine anima eius inquinetur, nullasq; peccatorũ cicatrices pectori gerat impressas: oportebitq; animum penitus segregare & purgare, quatenus naturæ permittat necessitas, ab omni morbo, hebetudine, malitia & eiusmodi passionibus, omniq; irrationali cõditione, quæ sequitur eam tanq̃ ferrũ rubigo, rite cõponendo & disponẽdo quæ ad mẽtis pertinẽt tranquillitatẽ: sic enim ueriora efficacioraq; accipiet repõsa. Quibus uero purgetur animus, & in diuinã suam restituatur puritatẽ, à religiõe nobis sapiẽtiaq; est perdiscendũ: neque enim sine religione sapientia, nec sine sapiẽtia probãda est religio. Sapiẽtia enim (inquit Solomon) lignũ uitæ est his qui apprehenderint eã: & Lucretius ait, eam esse inuentũ dei, seu spiraculum dei, ubi canit:

Hic deus ille fuit, deus inclyte Memmi,
Qui princeps uitæ rationem inuenit eam, quæ
Nunc appellatur sapientia, quiq; per artem
Fluctibus è tantis uitam tantisq; tenebris
In tam tranquilla & tam clara luce locauit.

Intelligit quoq; eam esse illustrationẽ diuinã, unde Democritus nullos uiros sapiẽtes arbitratur, præter illos qui furore quodã diuino perciti sunt, quẽadmodũ Minos ille Cretẽsis, quẽ ferunt à Ioue cũcta didicisse, cũ esset ei in Ida mõte frequẽs cũ deo cõuersatio: sic etiã Melesagorã Eleusinũ Atheniẽses ferũt à nymphis edoctũ: sic & Hesiodũ cũ esset pecudũ pastor in Bœotia, gregem iuxta quendam Helicona montẽ egisset, legimus à Musis condonatum fuisse aliquot calamis: quibus acceptis, poësim repente adeptum esse, quæ quidẽ & huiusmodi in momento adsequi, pro certo nõ est humani animi, sed diuinitus inspirati, uidelicet cui inest deus oĩa operans: ipse nanq; deus in animas sanctas se transferẽs, prophetas & mirandorũ opifices cõstituit, potentes in opere & sermone, sicut asserũt Plato & Mercurius, atq; ipse
Homo dei tẽplum. etiã Xystus Pythagoricus, asserẽtes eiusmodi hoĩem dei tẽplum, deũ autem

hospitem: cui astipulatur & noster Paulus, hominẽ uocans templũ dei, & alibi de seipso inquit: Omnia possum in eo qui me cõfortat deus: ipse enim est uirtus nostra, sine quo (ut ipsemet perhibet) nihil possumus, quod etiam Aristoteles in Meteoris & Ethicis fatetur, nullam esse uirtutẽ, siue naturalem siue moralẽ, nisi per deũ: & in secretis suis astruit, intellectũ bonũ & sanũ posse in naturæ secreta, dũmodo adsit diuinæ uirtutis influentia, aliàs nequaq̃. Hanc autẽ influentiã tũc solũ suscipimus, quãdo nos absoluimus ab impedimentis aggrauantibus, à carnalibus & terrenis occupationibus, & ab omni externa agitatione: neq; enim potest lippus & immundus oculus res nimiũ lucentes intueri: nec capere poterit diuina, qui purgationẽ animi ignorarit. Oportet autẽ pedetentim & uelut per gradus quosdã ad hanc animi puritatem peruenire: neq; enim unusquisq; de nouo iis mysteriis initiatus, statim lucida omnia cõprehendit, sed assuefaciendus paulatim est animus, quousq; in nobis emineat intellectus, ac diuinæ luci applicans illi permisceatur. Anima itaq; humana quãdo rite fuerit purgata & expiata, tum ab omni uarietate soluta, libero motu foras emicat, sursum ascẽdit, diuina capit etiã seipsam erudit, quãdo forte aliunde erudiri uidetur: neq; enim cõmemoratione, neq; demonstratione tunc indiget, ob naturalem sui solertiam, tum per mẽtem suam quæ animæ caput & auriga est, suapte natura angelos imitata, non successione, non tempore, sed subitaneo momento quod cupit assequitur. Dauid enim literas non didicit, & ex pastore effectus est uates, & diuinarum rerum scientissimus. Solomon in unius noctis somnio, omniũ superum & inferum sapientia repletus fuit: sic Esaias, Ezechiel, Daniel, cæteriq; prophetæ & apostoli eruditi sunt: potest enim anima (quæ cõmunis Pythagoreorũ & Platonicorum sententia est) per uiam purgatoriam absq; alio studio uel inuestigatione, per solam modicam & facilimam collationẽ & aduentitiã, sup iam desuper habita intelligibilia, perfectã omniũ scibiliũ scientiã acquirere: potest etiã per extrinsecã expiationẽ ad hoc deuenire, ut omnia per substantialem suã formã indiuisibiliter intelligat. Purgatur autem animus & expiatur per mũditiã, per abstinentiã, per pœnitentiã, per eleemosynã: tũ etiã cõferunt ad idem sacra quædã instituta, ut hic inferius patebit, curãda enim est anima per religionũ studia, uulgo quidẽ occulta, ut sanitati restituta, ueritate firmata, & diuinis præsidiis munita nõ timeat suboriẽtes concussiones.

Pedetentim ad animi puritatẽ perueniendum.

Dauid, Solomõ cæteriq; & prophetæ & apostoli subito docti.

Animus quõ expiandus.

De munditia, & quomodo obseruanda. Caput LIIII.

MVnditiam igitur imprimis oportebit seruare, in uictu, in operibus, in affectibus, sordesq; omnes & animi perturbatiões, & quæcunq; sensum ac spiritũ offendũt, expellere, & quæ insunt homini dissimilia cœlo, non solum si in animo & spiritu, uerũetiã si in corpore, si circa corpus fuerint: talis nanq; mũditia exterior animi puritatem haud parũ creditur adiuuare. Hanc ob causam philosophi Pythagorici auiditate oraculorum capti, diuinis laudibus celebratis, lauabant in flumi-

Lana, uesti- tus propha- nus.

Bragmano- rum habitus & gestus.

ne uel balneo, uestibus induebantur albis, atque lineis: nam lanam prophanum uestitum arbitrabantur, tanq̃ beluinæ sordis excremētum pecori detractum: cubile purũ, & prorsus immaculatũ habitabant. Simili modo solebant Bragmani Indorum sapientes in fonte qui Dirce appellatur in Beotia, exutis uestibus lauari, oblito prius capite guttis electreis, & odoribus ei rei aptis, deinde postq̃ pro ritu satis mundi erant, exeundũ circiter meridiẽ, uestiti lino candido, mytra alba, in digitis ferentes anulos, & baculos gestantes manibus. Simili modo apud Gymnosophistas in die ter, & nocte bis lauari aqua frigida sanctũ fuit, priusq̃ sacrorũ penetralia ingredi: utebantur etiam lineis uestibus quotidie recenter ablutis. Legimus quoq; eiusdem ablutionis ritum apud Hesiodum in Operum atq; dierum libro, ubi canit:

Nemo sub aurora Ioui audet fundere uina
Illotis manibus, sed & immortalibus ullis,
Non sic exaudire uolunt, spernuntq; precati.

Et alibi:

Prauus ubi fluuium manibus non lotis obiuit,
Hinc dii succensent, tribuentes inde dolores.

Hinc apud Vergilium sic patrem Aeneas alloquitur.

Tu genitor cape sacra manu, patriosq; penates,
Me bello ex tanto digressum & cæde recenti
Attrectare nephas, donec me flumine uiuo
Abluero.

Mos enim erat gentibus, quando diis superis sacra facturi essent, corpus ablutione purgare: quando uero diis inferis litandũ erat, sola sufficiebat aspersio. Hinc apud Vergilium Dido cum sacra diis inferis institueret, ait:

Annam chara mihi nutrix huc siste sororem,
Dic corpus properet fluuiali spargere lympha.

Et alibi, ubi infert Aeneã apud inferos ramũ Proserpinę adferentẽ, ita canit:

Occupat Aeneas adytum, corpusq; recenti
Spargit aqua.

Nec non ubi Misenum sepeliendum narrat, canit:

Idem ter socios pura circuntulit unda,
Spargens rore leui, & ramo felicis oliuæ.

Munditia enim cōparata homo cœlestis atq; spiritualis euadit, & ad dei contuitũ unionemq; sic disponitur, dum munda corpore & pura mente deo ministrat, & in omnibus munditiam amplectitur, in uisceribus, in cute, in uestibus, in utensilibus, in habitaculis, in muneribus, oblationibus, hostiis, sacrificiis: quorum omnium munditia, etiam aërem purificat, influxumq; illum mundissimum cœlestium & diuinorum attrahit, & mundos dei ministros dæmonesq; bonos allicit & conuertit: licet nonnunquam etiam immundi spiritus & mali dæmones, ueluti bonorum simiæ, uel ut adorentur & deci-

piant, huiusmodi munditiam exquirunt: ideoq; imprimis obseruandum est, ut habeatur animus mundus & cor purum, ad quæ tunc immundæ potestates nequeunt ascendere.

De abstinentia & ieiuniis, & castitate, solitudine, & animi tranquillitate atque ascensu.

Caput LV.

Bstinentia quoque suos passim obseruatores contra uitia & malos dæmones familiariter munit atque tuetur, & quasi templũ dei incontaminatum reddit animum, mẽtemq; deo coniungit: nihil etiam ad sanitatem complexionisq; temperantiam melius, quàm superflua minime congregare, modumq; necessarii uictus non excedere: neque enim nutrimentum natura ualentius adsumendum est, sed quo potius natura sit ualentior, sicuti de Christo asserunt nonnulli, quòd ea meta cibum sumebat, ut generaret superfluum quartæ digestionis. Multi quoque alii parcitate cibi simul & sanitate & agilitate corporis gauisi sunt, ut Moses & Helias, qui usque ad quadragesimum diem ieiunium protraxerunt: Vnde ille splendebat facie, & iste subuectus corpus suum ueluti spiritum facile ducebat ad nutum. Nam asserunt magi & philosophi, spiritum nostrum non quemadmodum terrenum, aut corpus ex ciborum aut potuum concoctione per certa organa recepto alimento nutriri, sed spongiarum more per totum corpus undique alimentum suum haurire, uidelicet ex uaporibus tenuissimis corpus undiq; penetrantibus. Itaq; qui spiritũ hunc cupiunt habere purum & potentẽ, cibis utuntur siccioribus, corpusq; hoc crassum ieiuniis extenuant, ac facile permeabile reddunt, ne eius pondere aut crassescat spiritus aut suffocetur, tum lotionibus & fricationibus, & exercitiis, & amictu corpus ipsum mundum conseruant, spiritumq; lustrationibus & suffitibus corroborant, & ad puram tenuemq; synceritatem perducunt. Debemus igitur in sumendis cibis esse puri atq; abstinentes, quẽadmodũ philosophi Pythagorici, mẽsam sacram atq; sobriam seruantes, uitã in omni temperantia protrahebant. Temperantia enim uitæ cõplexionisq; quia talis nullum infert nobis alicuius superantis humoris tumultum, qui ad ullam imaginem commoueat phantasiam, efficit ut anima nostra sæpissime somnians, nonnunq̃ etiam uigilans, semper supernis influxibus subiiciatur. Insuper Pythagorici, si quis per abstinentiam prudenter moderetur singulas tum animi tum corporis sui motiones, perpetuam utriusq; sanitatem, ac etiam diuturnam uitam pollicentur. Sic Bragmani nullos ad ipsorum admittebant collegium, nisi abstinentes à uino, & carnibus, & uitiis: dicentes neminem posse deum intelligere, nisi qui illum diuina cõuersatione æmularetur: quòd etiam inferiores Indos apud Philostratum docuit Phraotes. Præterea abstinere nos oportet ab omnibus quæcunq; animum spiritumq; inficiunt, à cupiditatibus & inuidentia, quæ iniustitiæ famulę sunt (ut

Tẽperantiæ effectus.

A quibus potissimũ homini abstinẽdũ

inquit Hermes) ad mala facinora mentem ac manum impellentes: item ab otio & luxuria: anima enim torpore & libidine suffocata, cœleste aliquid præuidere non potest. Quapropter sacerdotes Atheniensium qui græce Hierophantæ appellantur (ut refert Hieronymus) quo castius in sacris agerent, diuinisq; rebus incumberent, consueuerunt sorbitione cicutæ seipsos castrare. Castitas præterea mentis deo deuotę, ipsa animam nostram (ut docet Orpheus Musæum in omnium deorum hymno) sempiternum ac semper paratum efficit dei templum. Insuper abstinere debemus ab omni multitudine & uarietate sensuum, affectuum, imaginationum, opinionum, & eiusmodi passionibus, quæ lædunt animum ac iudicium ratiõis peruertunt, sicut palàm uidemus in philocaptis, inuidis & ambitiosis: quapropter has passiones Cicero (in Tusculanis quæstionibus) tanquam animi ægritudines & pestiferos nominat morbos. Horatius uero furores appellat uel insanias, ubi canit:

Mille puellarum, puerorum mille furores.

Ecclesia.1 Sentire quoq; uidetur idem, in hoc omnes homines in aliquo stultos esse: unde legitur in Ecclesiastico: Stultorum infinitus est numerus. Iccirco Stoici negant passiones cadere in sapientem, passiones inquam, quæ sequũtur apprehensionem sensitiuam: nam passiones rationales & mentales, sapienti cõcedunt. Sic sentire uidetur etiam Boëthius ubi canit, passiones aliquas abiiciendas in inquisitione ueritatis, his uersibus:

Tu quoq; si uis
Lumine claro
Cernere uerum,
Tramite recto
Carpere callem:
Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Nec dolor adsit,
Spemq; fugato,
Nubila mens est
Vinctaq; frenis
Hæc ubi regnant.

Oportet igitur nos animum ab omni multitudine & eiusmodi passionibus penitus denudare & auertere, ut ueritatem simplicissimã adsequamur: quod quidem multi philosophorum longi temporis solitudine leguntur assecuti. Animus enim per solitudinem ab omni humanorum negotiorum cura solutus, sacris numinibus ac cœlestibus uacans, eadem quotidie sentit, quæ cœlestia munera cogitant efficere. Sic Moses Hebræorum legislator & maximus prophetarum, ac omni Chaldęorum & Aegyptiorum sapientia eruditus, cum sese à sensibus abstrahere uellet, in uastas Aethiopiæ solitudines concessit, ubi cunctis humanis negotiis prætermissis, ad solam diuinarum rerum contemplationem animum mentemq; conuertit, in quo sic omnipotenti deo placuit, ut illũ facie ad faciẽ uidere & intueri meruerit, accepta etiã miraculorũ illorũ stupẽda potẽtia, quæ sacræ literę de illo testificari cõspiciuntur. Sic Zoroastes Magorũ pater ac princeps, omniũ rerũ naturaliũ diuinarumq; scientiã uiginti annorũ solitudine dicit̃ assecutus, ubi de omni

diuinandi ac uaticinandi arte plura conscripsit ac fecit. Similia operatum es se Orpheum in Thraciæ desertis, scripta eius ad Museum declarant. Sic legimus Epimenidem Cretensem longissimo quodam somno fuisse eruditum, nam annis quinquaginta dormiuisse aiunt: hoc intelligunt latuisse. Pythagoras quoq; similiter decem annis latuisse fertur, atq; Heraclitus & Democritus eandē ob causam solitudine delectabātur: quāto magis enim animalē uitam relinquimus & humanam, tanto magis uiuimus angelos & deū, quibus coniūcti & in meliorem sortem restituti, in omnia possumus, omnibus dominantes. Qualiter autem animus noster segregandus sit à uita animali, & ab omni multitudine, atq; erigēdus, quousq; ascendat ad ipsum unum, bonum, uerum, pulchrum, per singulos tam cognobilium q̃ cognitionū gradus, docet Proclus in cōmentariis super Alcibiadem, ostendēs quomodo im primis fugienda sensibilia, ut ad essentiam incorpoream nos transferamus: ubi animarū ordinē, multiplicatū tamē per rationes plurimas, habitudines proportionesq; uarias, & uincula multa, uarietatemq; uirium multiformē superare oportet, & ad intellectum & intelligibilia regna contēdere, & quanto interuallo hæc sint animis meliora, contēplari: porrò ipsam etiā intellectualem multitudinē licet unitam & indiuiduā relinquere, atq; ad superintellectualem essentialemq; unitatem ab omni multitudine absolutam, ipsiusq; boni & ueri fontem peruenire. Simili ratione fugere nos oportet, omnē cognitionem multifariam distrahentem atq; fallentem, ut ueritatem simplicissimam consequamur. Relinquenda igitur multitudo affectuū, & sensuū, imaginationū, opinionū, quæ tam in se diuersa est, ut alia aliis in quolibet sint contraria, ascendendūq; ad scientias, in quibus licet uaria multitudo sit, cōtrarietatem tamē habet nullā: omnes enim sibi inuicē connexæ, & subalternatim una alteri ministrat atq; inseruit, usq; ad unā ab omnibus præsupositam, & nullam ulterius supponētem, ad quam omnes cæteras referre oportet: tamen non est ibi summus cognitionum apex, sed super eam est intellectus purus. Itaq; depositis omni compositione, diuisione multiformiq; discursu, ad intellectualem uitam simplicemq; intuitū ascendentes, intelligibilem essentiam perceptionibus indiuiduis & simplicibus speculātes, ut ipsam summam animæ existentiam, per quam unū sumus, & sub qua unitur multitudo nostra, consequamur: atq; sic primū unū, à quo omnibus inest unio, per ipsum unum, tanq̃ essentiæ nostræ florem attingamus: quod tūc demum assequimur, quando omnē multitudinē fugientes: in ipsam unitatē nostram consurgimus, unūq; efficimur & uniformiter agimus.

Homini quæ potissimum fugienda.

De pœnitentia & eleemosyna. Caput LVI.

MAxima autē purgationū pars est, uolūtaria pœnitētia delictorū: nā (ut ait Seneca in Thyeste) quē pœnitet peccasse, penè est innocēs. Hęc enim maximā nobis adfert expiationē, dū molestiā de lectamētis oppōit, stupidāq; expurgat ex aīa lętitiā, tribuitq; uim q̃dā pecu-

Potior purgationum pars quæ sit.

Pœnitentia quid. liarem ad ſupera reducentem. Eſt itaq; pœnitentia non modo mortificatio uitiorum, ſed & animæ ſpiritale martyrium, quę gladio ſpiritus ex omni parte confoditur: gladius autem ſpiritus eſt uerbũ dei. Vnde inquit Hieremias propheta, & etiã Paulus ad Epheſios ſcribens: Maledictus qui prohibet gladium ſuum à ſanguine: & Pſalmiſta canit: Gladius in labiis ipſorum. Ideo exponendę ſunt cogitationes & affectus animi, & omnia mala quæ exeunt de corde & ore noſtro, ſacerdoti in confeſſione, ut ipſe iuxta uerbum dei ea iudicet, & ſecundum poteſtatẽ illi conceſſam à deo, pœnitentia iniuncta mundet & expurget, dirigatq; in bonum, neq; uero ullum in religione abolendis piaculis pœnitentia reperitur ualẽtius ſacramentum: hinc dii ipſi (teſte Ouidio in Ponto)

Sæpe leuant pœnas, ereptaq; lumina reddunt,
Quum bene peccati pœnituiſſe uident.

Eleemoſynæ laus. Eſt adhuc aliud expiationis ſacramẽtum, ipſa uidelicet eleemoſyna, de qua parum aut nihil me legiſſe memini apud philoſophos, ſed docuit nos illam ſumma ueritas, inquiens, Date eleemoſynam, & omnia munda ſunt uobis: & apud Eccleſiaſticum legitur: Sicut aqua extinguit ignem, ſic eleemoſyna extinguit peccatum: & Daniel regẽ Babylonis docuit, ut eleemoſynis redimeret peccata, & Raphael angelus teſtatur ad Tobiã. Quoniam eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt quę purgat peccata & facit inuenire uitam ęternam. Hinc Chriſtus ad patrem orare iuſſit, dimitte ſicut dimitimus, & da ſicut damus: de quo dixit alibi: Cẽtuplum accipietis, & uitam ęternam poſſidebitis. Idẽ iudicaturus uiuos & mortuos, præ cæteris improperabit damnatis, neglectas eleemoſynas & miſericordiæ opera, dũ dicet: Eſuriui & ſitiui & nõ dediſtis mihi manducare neq; bibere: & adhuc in alio loco de pauperibus locutus inqt: Quod uni illorũ feceritis mihi feciſtis. Quod mihi etiã ſenſiſſe uidetur Homer⁹, ubi introducit iuuenẽ ad Antinoẽ procũ in hæc uerba dicentẽ: Antinoe non quidem pulchre cecidiſti miſerum mendicũ, perdet te ſi uſq̃ deus ſupracœleſtis eſt, nam & dii alienis hoſpitibus aſſimilati, in uniuerſum exeuntes, ciuitates euertunt hoĩm, iniurias ſimul & nefas aſpicientes.

De his quæ extrinſecus adminiſtrata ad expiationem conducunt. Caput LVII.

CReditum eſt & à ſacrorum peritis traditum, expiari etiam animum ſacris quibuſdam inſtitutis & ſacramentis ab extra miniſtratis, ut per ſacrificia, per baptiſmata, per exorciſmata, per benedictiones, per conſecrationes, per aquæ purificatæ uel benedictæ aſperſiones, etiam per quaſdam inunctiones, & ſuffumigationes, non tam ad hoc ſacratas, quàm etiam naturaliter hanc uim poſſidentes. Hoc modo habet in religionibus locum ſulphur, ad expiandum ſuffitu malos dæmones: ouũ quoq; ſimiliter in purgationibus uſurpari ſolebat, hinc oua luſtralia dicta ſunt, unde Ouidius:

Veniat quæ lustret anus lectumq; locumq;
Deferat & tremula sulphur & oua manu.

Scribit etiam Proclus, sacerdotes in purificationibus uti solitos sulphure atque asphalto, aut ablutione aquæ marinæ: quoniã purificat sulphur propter odoris acumen, aqua uero marina propter igneam portionem. Simili modo purificat herba pentaphyllon, quapropter ob puritatẽ suam sacerdotes antiqui utebãtur ea in purificationibus. Similiter & ramis oliuarũ: hęc enim tantæ puritatis esse dicitur, ut ferant oliuam à meretrice plãtatam, uel infructuosam perpetuo manere, uel omnino exarescere. Simili modo conferunt expiationi thus, myrrha, uerbena, Valeriana, quæ & herba lucia dicitur, Arabice Fu appellatur: item benedicta & gariofilata: similiter fel canis nigri suffitum, in his maxime præstare dicitur, tam ad expiandum dęmones malos, q̃ maleficia ubicunq; fuerint: similiter pennæ upupæ suffitæ phantasmata pellunt. Mirum autem & uix credibile, nisi illud narraret grauis & non contemnendus autor Iosephus, in Hierosolymitana historia, de radice Baaras, à loco iuxta Macheruntem Iudęæ oppidum sic nũcupata: hanc ait colore flãmeo, noctu splendorem emittere, captu tamen admodum difficilem, ut captantis manus fallat oculosq; refugiat, neq; prius cõsistat, quã menstruatæ mulieris lotio fuerit cõspersa: neq; tamẽ hoc modo retẽta sine periculo euellitur, quippe extrahentẽ pręsentanea mors consequitur, nisi eiusdem radicis amuleto fuerit cõmunitus: quo carentes, terram circumcirca scarificãtes, radicem laqueo uinctam cani alligant, ac repente discedunt: tãdem nimio conatu secuturus canis, radicem extrahit, & ueluti domini persoluẽs uices, illico cõmoritur, nulloq; postmodum periculo radix illa à quouis tractari potest: cuius uis in expiationibus præstantissima, ut etiam eos qui à spiritibus uexantur immundis, protinus liberare cõpertum sit. Materias autẽ huiusmodi in spirituales substantias agere, fugando uel alliciendo, uel mitigãdo, uel incitando, non secus arbitrantur, atq; ignis in Sicilia agit in animas: qui (teste Guilielmo Parisiensi) corpora non lædens, animas intolerabiliter cruciat propinquantium. Cæterum de his partim superius tractatum est.

Mira de radice Baaras.

Ignis in Sicilia.

De adorationibus & uotis. Caput LVIII.

ADorationes quidem & uota, sacrificia atque oblationes, gradus quidem sunt in sacris ad deum inuestigandum: & qui principaliter diuinam prouocant uoluntatem, atq; sacram indissolubilemq; ad deos conflant animabus communionem, ex orationibus enim quas uerbis ueris & sacris sensu & mẽte proferimus, magnã uim cõparamus, quando applicantes illas numini alicui, mouent illud, ut in nos dirigat sermonem suum & responsum, per radium diuinum, quo radio (ut inquit Dionysius) loquitur cum hominibus deus, sed adeo occulte, ut uix pauci percipiant. Percepit autem sæpissime rex ille & propheta Dauid. Quãdo (inquit) audiam quid in me loquatur dominus deus? Adoratio itaq; diutissi-

me cõtinuata & sępissime frequẽtata, perficit intellectũ, & animã ad suscipiẽda diuina lumina efficit ampliorẽ, amorẽ diuinũ accendens, spem fidemq; & mores sacros inferens, animã ab omni contrario & aduerso expurgat, etiam mala multa repellit, quæ alioquin naturaliter euenirẽt. Hinc canit Ouidius:

Flectitur iratus uoce rogante deus.
Sæpe Iouem uidi cum sæua mittere uellet
Fulmina, thure dato sustinuisse manum.

Homo ad deũ quõ reuertatur. Reuertitur autem homo ad deum per orationes: quo peruenięs (inquit Plato in Phędro) sistit equos, & cubiculum symposii intrat, ubi pascitur ambrosia & potatur nectare. Ideo qui uirtutẽ aliquam possidere cupiunt, orandũ illis est, & supplicandum crebro ad eum qui in se omnem continet uirtutẽ. Melior autem & optima oratio, quæ nõ ore profertur, sed quæ silentio sancto, & cogitatione integra deo offertur, quæq; uoce mentis inclamans, uerbis intellectualis mundi ueneratur præsules deos. *Votũ quid.* Votum autem est ardens affectus casti animi deo deditus, qui uouẽdo, quod bonum uidetur, exoptat: hic affectus (ut testantur Iamblichus & Proclus) ita animas deo coniungit, ut una aliquando dei atq; animi operatio fiat: dei uidelicet tanq̃ artificis, animi uero tanq̃ instrumenti diuini: hinc per uota nõnunq̃ fieri miracula morbosq; curari, tempestates auerti, & similia, omnis testatur antiquitas. Hinc legimus, excellentissimos quosq; & apud omnes nationes sapientissimos uiros, Indorum Bragmanas, Persarum magos, Aegyptiorum gymnosophistas, Græcorum Chaldęorumq; theologos, qui festa deorum & abdita mysteria sanxere, diuinis uotis ac orationibus potissimũ incubuisse, ac mirãda multa effecisse. *Ad uoti perfectionẽ duo requiruntur* Ad uoti autem & adorationis perfectionem (neq; enim sine adoratione uotum, nec sine uoto usq;quaq; perfecta est adoratio) duo potissimum requiruntur, primo uidelicet notio eius quod adorandum & cui uouendũ est, ac qua ratione, quo ordine, quibus mediis sit colendũ: sunt enim multiplices dei cooperatores & instrumẽta, uidelicet cœli, stellę, administratorii spũs, cœlestesq; animæ ac heroes, quos ueluti ianitores, interpretes, administratores, mediatores, primũ implorare oportet eũ, q pergit ad archetypũ deũ, q solus est terminus extremus adoratiõis: cætera numina tanq̃ aditus sunt ad ipm deũ. Scias itaq; odorationes ac uota ad solũ unũ deũ, summũ patrẽ, deoꝝ oĩm regẽ ac dñm, pura ac pia mẽte principaliter faciẽda esse: quãdo uero ad inferiores deos processerint, nisi subdelegatę à summo patre administrationis minime sit intẽtio. Itaq; adorationibus ac uotis, quãdo ad inferiora numina diriguntur, Zoroastes & Orpheus suffumigationes & characteres & eiusmodi, adhiberi licitum putabant: quãdo uero ad supremi Iouis maiestatẽ erigũtur, fieri illa minime debere: quod etiã Hermes & Plato fieri uetant. Vnde Hermes ad Tatiũ: Hoc (inquit) sacrilegio simile est, cũ deũ o- res, uelle thus & similia accẽdere: aliena enim hęc sunt (ut ait Porphyrius) ab omni pietate: nihil enim materiale inueniri potest, qđ immateriali deo non

ſit obſcœnum:iccirco neq; oratio ei,quæ uoce proferatur,conuenit:ſed nec interior oratio,ſi animus uitio contaminetur. Secundo autem requiritur aſſimilatio quædam uitæ noſtræ ad uitam diuinam,puritate,caſtitate ſanctimoniaq; proficiſcens,cũ eius quod optamus licito deſiderio:hoc enim ſumme diuinam captamus beneuolentiam, diuinęq; ſubiicimur lagitioni: nam niſi nos purgato animo digni ſimus exaudiri,tum ea quæ petim⁹ digna ſint fieri,manifeſtum eſt deos precibus noſtris minime adeſſe: unde inquit diuinus Plato,deum nullis precibus aut donis ad iniqua flecti. Nihil igitur à deo petamus,quod uelle nos indecorum eſt: hoc enim ſolo plurimos uidemus orationibus ac uoto fruſtrari, quia nec ipſi religioſe diſpoſiti ſunt, nec deſideria & petitiones ipſorũ fiunt de his,quę ſunt deo beneplacita,nec ſciũt diſcernere,quo ordine adorãdum ſit,& per quos mediatores ipſe deus ſit adeundus:quorum ignorantia,orationes ac preces noſtras ſæpiſſime ad nihilũ redigit,& uota ſupplicationibus noſtris abnegari facit.

De ſacrificiis & oblationibus,eorumq; generibus & modis. Caput LIX.

Acrificium autem eſt oblatio,quæ & ſacra fit offerẽdo, & ſacrat ſeu ſanctificat offerentem,niſi illum aut irreuerentia, aut aliud quoddam impediat peccatum. Hæc itaq; ſacrificia & oblatiões multam nobis præſtant fidutiam,& de familia dei efficiũt,malaq; multa nobis imminentia repellunt:quod quidem Hebræorum doctores præ cæteris confirmant,inquiẽtes:per hoc quod animalia noſtra mactamus,atq; res noſtras ſacrificio diſſipamus, imminẽtia mala à nobis ad eiuſmodi deflecti,tum ſicut mortalis hic ſacerdos,in hoc inferiore mũdo ſacrificat deo animas animaliũ irrationabiliũ, per interitũ corporis ab anima, ita Michaël archãgelus ſublimioris mũdi ſacerdos,ſacrificat animas hominũ, idq; per ſeparationẽ animæ à corpore,non corporis ab anima, niſi per accidens,ſicut cõtingit in furore,raptu & extaſi,& ſomnio,ſimilibuſq; animæ uacationibus,quem Hebræi uocant mortẽ oſculi. Sacrificia uero & oblationes primo ac principaliter ad ſummũ deum facienda ſunt:quando autem ad ſecunda numina diriguntur,hoc intellige fieri, quemadmodum de oratione & uoto dictum eſt:tum quęcunq; ibi dicta ſunt,hic etiam per ſimilitudinem ſubintelligemus. Sunt uero ſacrificiorum plura genera:nam quoddam dicitur holocauſtum,quando igne hoſtia conſumitur:quoddã immolatio propter ſanguinis effuſionẽ. Præterea quædã dicũtur ſacrificia ſalutaria, quæ fiunt pro ſalute obtinẽda:quædã pacifica,pro pace obtinenda:quædã laudes, pro liberatione à malis uel largitione bonorũ:quædã gratulatoria, pro ueneratione diuina & gratiarũ actione:quædã etiã fiunt nec propter honorẽ dei, nec ex bona uolũtate, quale erat apud Hebræos, ſacrificiũ zelotypiæ, quod ſolũ fiebat cauſa detegendi occultũ adulteriũ. Eratq; olim apud gentes ſacrificium expiationis,quo expurgabantur ciuitates,fame aut peſtilẽtia,aut alia

Sacrificiorum genera multa.

Expiationis ſacrificium.

quauis horrenda calamitate laborantes, cuius ritus erat, disquirere quem in ea ciuitate reperire potuissent hoīem turpissimū, illumq; correptū ad locū constitutū deducebāt, caseum cū placenta & ficus siccos manibus gestantē, illumq; septies uirgultis syluestribus uerberatum, lignis syluestribus cōburebant, cineremq; in mare proiiciebant. Meminit horum Lycophron & Hipponax. Nec dissimilia multo narrat Philostratus de Apollonio Tyaneo, dū pestilentiā Epheso fugaret. Multa præterea sacrificiorū & uictimarū genera erāt, sicut Agonalia, Dapsa, Farreationes, Hecatōbe, Hostia, Hyacinthia, Armilustra, Ianualia, Lucalia, Lupcalia, Munychia, Nouēdinalia, Nyctiluca, Palatialia, Pastillaria, Popularia, Proteruia, Scęnopegia, Solitaurilia, Stata, Rubigalia, Fontanalia, Ormia, Parētalia, Inferiæ, Cōsualia, Lāpteria, Amburbia, Ambarualia, Viualia, Thyia, Holocaustomata, Orgia, Latialia, Dianetaurica, Bacchanalia, Trieterica, Liberalia, Cocytia, Cerealia, Thesmophoria, Adonia, Theonia, Laurentalia, Opalia, Palilia, Quirinalia, Vertūnalia, Gynęcia, Panathenęa, Quinquatria, Diapalia, Diasia, Horma, Hormea, Nemea, Mytriaca, Palogygia. Erant & horum uictimæ propriæ & diuersæ: nā caper & asinus Bacchi, Cereris porca, Solis equus, Dianæ cerua & canes, Priapi asinus, Isidis anser, Noctis gallus gallinaceus, Fauni capra, Neptuni taurus, Mineruæ capra, Herculis taurus, Saturni puer, Maiæ sus prægnans, Aesculapii gallꝰ: Iam uero & Herculi Gnidio probris & cōuiciis sacrificabatur. Erant & sacerdotū uarii ordines, Pōtifices, Flamines, Archiflamines, Phylades, Salii, Hierophantæ, uariaq; religionum & superstionū nomina, sacrificia, ceremonię, festa, consecrationes, dedicationes, uota, deuotiones, piacula, iusiurandū, hostiæ, litamina, quibus seducta gētilitas, falsis diis dæmonibusq; sacrificabat. Verum autem sacrificium purgans hominem, & uniens illū deo, duplex est: unum quod obtulit summus Pontifex Christus in remissionem peccatorum, purificans omnia per sanguinem crucis suæ: alterū, quo homo offert seipsum mundū, immaculatū, in hostiam uiuentem deo, sicut Christus summus sacerdos seipsum obtulit, & docuit nos offerendos simul cum eo sicut ipse oblatus est, dicens de sacramento corporis & sanguinis sui: Hoc facite in meā cōmemorationē: ut uidelicet nos simul mortificatos, per passionē corporis mortalis in spiritu uiuificatos, simul offeramus: de quo ait Porphyrius: Laboremus uitæ nostræ sanctimoniā pro sacrificio offerre: nemo enim bonus dei sacerdos esse potest, nisi qui seipsum hostiam producēs, propriā animā quasi simulacrū quoddā ædificat, & mentē & intellectū in tēplū constituat, in quo diuinā lucē suscipere possit. Externa autē sacrificia (ut ait Heraclitus) medelæ quędā sunt animarū, à summo medico institutę: possidet enim malus dæmō hoīem (quod ait Proclus) quousq; per sacrificia expietur: exquirūtur igitur sacrificia, ad deū & uirtutes cœlestes placādas, & ad expiandū hominē, qui & ipse dei & mūdi gerit imaginē. Verū dn̄s noster Iesus Christus, uerus pōtifex & summus sacerdos omne sacrificium conclusit

Sacrificiorum genera

Verū sacrificiū duplex

Ad placandū deū, necessaria sunt sacrificia.

in solo pane & uino, tanq̃ in primaria substantia humani cibi, nullorum animalium nec aliarum rerum, aut effusi sanguinis immolatione, in quo mundemur, ulterius indigentes, qui iam in sanguine illius perfecte mundati sumus. Erant etiam apud Aegyptios sexcēta sexaginta sex genera sacrificiorū, tum singulis stellis ac planetis diuinos honores sacraq; sacrificia statuerūt, eo quod essent diuina animalia, intellectualem animam menteḿq; diuinā participantia: unde ferunt ipsas stellas suppliciter deprecatas, nostras preces exaudire, & cœlestia dona largiri, non tam naturali quodam pacto, q̃ libero suo arbitrio. Et hoc est quod dicit Iamblichus, cœlestia corpora mundanaq; numina, uires quasdam in se diuinas ac superiores, quasdam uero naturales & inferiores habere, quas quidem Orpheus claues appellat ad aperiendum & claudendum: atq; per has fatalibus nos influentiis obligare, per illas uero à fato soluere. Vnde si cui infortunium aliquod immineat à Saturno, uel Marte, iubent Magi nō protinus ad Iouem uel Venerem, quam ad eum ipsum confugere Saturnum uel Martem. Sic Apuleiana illa Psyche, ob formæ parilitatem à Venere persecuta, non à Cerere neq; à Iunone, sed ab ipsamet Venere gratiam promereri coacta est. Sacrificabāt autem singulis stellis cum illi pertinentibus: soli, cum rebus solaribus & suis animalibus, puta lauro, gallo, cygno uel tauro: Veneri per animalia sua, ut columbam uel turturem, & per plantas suas, ut uerbenam, sicut canit Vergilius:

DCLXVI. sacrificiorū genera apud Aegyptios.

Stellæ preces exaudiunt, & cœlestia dona largiuntur.

Stellis quō sacrificauerint antiq.

Effer aquam, & molli cinge hæc altaria uitta,
Verbenasq; adole pingues, & mascula thura.

Præterea Magi quandocunq; confectionem aliquam uel naturalem uel artificialem ad stellam aliquam pertinentem perfecerant, hāc postea religiosius eidem stellæ sacrabant & offerebant, non tam ab influxu illius opportune suscepto naturalem uirtutem adepturi, quàm etiam per oblationē ipsam religiosam eandem diuinitus confirmatam fortioremq; recepturi: oblatio enim cuiuslibet rei, quando deo aliquo modo rite offertur, non secus ac sacrificium ipsa oblatione res illa & deo sanctificatur, & pars eius efficitur. Prę terea cœlestibus & æthereis diis cādidę hostiæ mactabantur: terrestribus autem & infernis, nigræ: sed terrestribus super aras, infernis uero in foueis, aëreis autem & aqueis uolatilia: sed illis alba, istis atra. Deniq; omnibus diis dæmonibusq; præterq̃ terrestribus & infernis uolatilia immolabantur, illis autem solæ quadrupedes, simili nanq; simile gaudet. Ex his deniq; quæ cœlestibus & æthereis immolabātur, solummodo uesci licebat, extremitatibus numini reseruatis, de aliis minime. Sed hęc omnia Apollinis oraculum his uersibus expressit:

Quibus dijs quæ hostiæ mactari solitæ.

Terna quidem diuis cœlestibus hostia, & ipsa
Candida mactanda est terna & terrestribus, atq;
Atra eadem gaudent. Porrò & capiuntur apertis
Cœlestes aris, foueas cum numina contrà

Exposcant atro imbutas inferna cruore.
Nec placeat nisi quæ terræ mandetur humata
Hostia: mel uero nymphæ atq; liquentia uina
Afferri lætantur, ac ignem accendier aris,
Quæ circum uolitant terram sibi numina poscunt,
Imponiq; atrum corpus, tum thura simulq;
Iniicier salsas fruges & dulcia liba.
Hæc facito: uerum quibus est data cura profundi,
His ipsa semper fer sacra in littore, totum
Proiiceq; in fluctus animal, cœlestibus autem
Extremas reddes partes, atq; igne cremabis.
Quod superest propone tibi dapibusq; reserua,
Sudet adoratis crassisq; uaporibus aër.

Hæc in libris Responsorum narrat Porphyrius, cui adsentiunt & reliqui: dicunt enim sacrificia hæc media quædā esse naturalia, inter deos & homines: quod asserens Aristoteles inquit, sacrificare deo inest homini à natura. Sunt itaq;, inquiunt, media, quæ utriusq; naturam sapiunt, & diuina anologice repræsentant, habētq; cum eo numine cui offeruntur, simul & cum iis qui expiantur, symbola quædā conuenientissima, sed adeo occulta, ut uix capere queat humanū ingeniū, quæ deus & numina in particulari requirunt pro nostra expiatione, quibus placentur uirtutes cœlestes, & sese contineant ab executione punitionis, quam merentur delicta nostra: atq; hæ sunt (quas uocat Orpheus, claues quæ aperiunt portas elemētorum atq; cœlorum, ut per illas penetret homo ad supercœlestia, & ad illum descendant intelligentiæ cœlorum & dæmones elementorum. Homines autem perfecti & uere religiosi istis nō egent, sed illi soli, qui (ut ait Trismegistus) in harmoniam lapsi, cœlorum & creaturarum serui effecti sunt: qui quia subiiciuntur cœlis, iccirco fauore cœlestis uirtutis corroborandos putant, quousq; altius euolantes, ab illarum præsidentia absoluantur, atq; illis sublimiores euadant.

Quas imprecationes & ritus ueteres adhiberi solebant sacrificiis & oblationibus. Caput LX.

Sacrificantis uerba.

NVnc uideamus quas imprecationes oblationibus atq; sacrificiis adiungebant: hæc enim dicebat uel similia, quicūq; offerēs & sacrificās deo: Ego seruitor tuus hęc tibi offero & sacrifico, autorē sctitatis te cōfiteor, & ad sanctificandū inuoco hāc oblationē, ut infundas sibi uirtutem spiritus tui alti ac honorati, ut per eam obtineamus quod petimus. Cæterum uero sicut res ista præsens oblatione mea, tua efficitur, ita ut de cætero tibi uiuat & moriatur, ita & ego tuus efficiar, qui per hāc oblationem & cōmunionem, per hoc quod ad offerendū & sacrificandū tibi uenio, de familia & cultoribus tuis me esse profiteor. Præterea in immolationibus dicebatur: Sicut istud animal in potestate mea est ad occidendum si

uoluero,uel ad saluandum:ita in potestate tua est, ad auferendum per iram tuam,uel ad largiendum per beneuolentiam tuam id quod optamus. Denique ubi pro expiatione uel euitatione alicuius mali fiebat sacrificium, dicebatur:Sicut moritur istud animal in manu mea, sic moriatur in me omne uitiũ & omnis immunditia,uel sic moriať & annihileť tale uel tale malũ siue incõmodum. Item,sicut effunditur sanguis huius animalis de corpore suo, ita effluat à me omne uitium & immunditia. In holocausto dicebatur:sicut hæc oblatio igne isto pręsenti consumitur,ita quod nihil remaneat ex ea:ita consumatur in me omne malum,seu tale uel tale incommodum, quod tũc uoluerimus repellere & euitare. Mos quoq; erat inter imprecandum etiam aram ipsam manibus cõtingere,ab omnibus his pro quibus tale fiebat sacrificium:quiq; eius participes esse cupiebant,quia litare sola non potest precatio,nisi is qui precatur etiam aram manibus tangat,unde apud Vergilium:

Talibus orantem dictis arasq; tenentem
Audiit omnipotens.

Et alibi:

Tango aras medios ignes & numina testor.

Quomodo hæc tum ad deum tum ad inferiora numina exhibenda sunt. Caput LXI.

Mnis itaq; adoratio,oblatio siue sacrificatio,deprecatio, inuocatio in hac uersatur differẽtia,uidelicet quia aut ad solũ deum fit,aut ad inferiora numina,ut angelos,stellas,heroas. In his itaque tales tibi obseruandæ sunt regulæ,ut quoties soli deo offerenda est oratio,ad aliquem effectum obtinendum,hoc fiat cum cõmemoratione alicuius operis,miraculi,sacramenti uel promissionis, alicubi ex sacris scripturis educta:ut si fiat deprecatio pro destructione inimicorum,cõmemoretur,quemadmodum deus destruxerit gigãtes in diluuio aquarum, & conatus Babel in confusione linguarum,Sodomam & Gomorram in pluuia ignis, exercitũ Pharaonis in mari Rubro,& eiusmodi: addẽdo istis quicquid maledictionis ex psalmis,& hincinde ex sacris literis colligi potest. Cõsimili ratione deprecaturi contra pericula aquarum, commemoremus saluationem Noë in diluuio,transitum filiorum Israël per medium maris Rubri,& Christum siccis pedibus ambulantem super aquas,eundemq; periclitantem saluasse nauiculam,imperasse uentis & fluctibus, & Petrum mergentem eduxisse ex aquis maris,& huiusmodi. Quod si pro oraculis uel somniis petendis,siue ad deum,siue ad angelos & heroas oratio necessaria est, iam se se offerunt ex uetere testamẽto innumera loca, ubi deus cũ hoĩbus locutus legitur,cũ multis admodũ uersiculis,præsagia & reuelationes pollicentibus, tũ uaria prophetica somnia,Iacob,Ioseph,Pharaonis, Danielis, Nabuchodonosor:tũ quicqd in nouo testamẽto & uniuersa religiõe inueniť reuelationũ,Ioãnis,Pauli,Sctorũ Magorũ,tũ Helenæ & Cõstãtini,& Caroli: tum re

centiorum prophetarũ,Methodii,Cyrilli,Ioachim,Merlini,Brigittæ,Mechtyndis,Hildegardis,quorum numina pie inuocata,sæpe reddunt nos diuinarum reuelationum participes. Præterea inuocamus etiam sacra dei nomina,sed ea præcipue,quę rei optatę sunt significatiua,siue illis quoquo modo accommodata:ut pro destructione inimicorũ inuocamus nomina iræ dei, uindictæ dei,timoris dei,iustitiæ dei,fortitudinis dei:ad euitandum uero periculum aliquod,inuocamus nomina misericordiæ,defensionis,salutis,bonitatis & similia. Porrò postulamus nobis eius quod optamus desiderii executorem suum angelum aliquem,siue stellam,siue unum ex heroibus,cui id officii incumbit,ad quem similiter sua dirigatur inuocatio,quæ & ipsa fabricanda est debita numero,pondere & mensura, iuxta regulas traditas ubi de incantamentis componendis tractauimus. Nihil enim interest,nisi quia incantamenta sunt,quatenus animum nostrum afficiunt,eiusq; passiones disponunt certis numinibus conformes:orationes autem sunt, quatenus alicui numini pro cultu ac ueneratione exhibentur,& ex hac eadem radice etiã consecrandi ratio sumi potest,de qua nunc consequenter dicemus.

Incantamentorũ & orationũ differentia.

De consecrationibus & earum ratione. Caput LXII.

Onsecratio est sublimatio experimentorum,per quam in materiam operum nostrorum secundum artis magicæ traditionem rite & legitime præparatam,anima spiritalis,proportione & cõformitate tracta,infunditur,opusq; nostrum per spiritũ intellectus uiuificatur. Efficacia cõsecrationum duobus potissimum perficitur, uidelicet uirtute ipsius personę consecrãtis,& uirtute ipsius orationis:ritusq; quibus consecratio ministratur, in persona requiritur, uitæ sanctimonia & sanctificandi potestas: primum natura præstat & meritum, secundum per initiationem & dignificationem acquiritur,de quibus diximus alibi: deinde oportet quod ipse consecrans hanc uirtutem & potestatem firma & indubia fide in seipso cognoscat. Quæ autem in oratione requirantur nũc dicere est intentio. Ipsa est quædam sanctificandi potestas illi diuinitus insita, ut si sit ad hoc ipsum à deo sic ordinata, quales plerasq; legimus in sacris bibliæ eloquiis:uel si sit uirtute spiritus sancti ex ordinatiõe ecclesiæ ad hoc instituta: eiusmodi plures etiam passim extant:aut inest hæc sanctimonia ipsi orationi non uirtute institutionis,sed commemorationis rerum sacrarum,utputa sacrarũ literarũ,historiarũ,miraculorum,operũ,effectuum,gratiarum,promissionum,sacramentorum & sacramentalium, quæ rei consecrandæ proprie uel improprie,uel per similitudinem aliquam cohærere uidebuntur:atque huius nunc exempla aliqua dabimus, per quæ facile patebit uia ad totã hanc considerationem. Sic in consecratione aquæ commemoratio fit, quoniam deus collocauerit firmamẽtum in medio aquarum:quoniam in paradiso terrestri sacrum constituit fontem, ex quo per quatuor sacra flumina irrigatur uniuersus orbis terrarum:quoniam fecit aquas iustitiæ suæ instru-

Consecrationũ efficacia duobus perficitur.

Oratio & eius uis.

Aquæ consecratio.

mentum in destructione gigantum, per diluuium generale super omnem terram: & in destructiōe exercitus Pharaonis, in mari Rubro: & quoniā eduxit populum suum siccis pedibus per mediū maris Rubri, & per mediū Iordanis: & quoniā miraculose eduxit aquā de petra deserti, & eduxit fontem aquæ uiuę ex dente molari maxillę asini ad preces Samsonis: & quoniā posuit aquas instrumentū misericordię suæ atq; lauamen salutis in remissionē peccatorum: & quoniā Christus baptizatus in Iordane, inundauit & sanctificauit aquas, & huiusmodi: inuocādo insuper diuina nomina ad hęc conformia utputa cum deus ipse uocatur fons uiuus, aqua uiua, flumen uiuū. Simili ratione in cōsecratione ignis, fit cōmemoratio, quoniā deus creauit ignem iustitiæ suæ instrumentū in pœnam, uindictam & purgationē peccatorū, & iudicaturus mundū ipsius cōflagrationē pręcedere iubebit, qui apparuit Mosi in rubo ignis ardentis, qui pręcessit filios Israël in colūna ignis, qui constituit ignem inextinguibilem conseruandū in tabernaculo fœderis, & eundē extinctum miraculose reaccendit, & sub aquis latentem inextinctū seruauit, & consimilia. Tum se etiam offerunt diuina nomina, ut quia deus ignis consumens est, ignis conflans est, & quæ his propria sunt, ut splendor dei, lux dei, lumen dei, & huiusmodi. Sic in consecratione olei commemorantur sacra ad hoc pertinentia, ut apud Exodum de oleo unctionis & thymiamate, nominaq; sacra his conformia, quale est nomen Christus, quod unctum sonat, & si quid huiusmodi in mysteriis est: & quale illud Apocalypsis de duabus oliuis stillantibus oleum sanctum in lampades ardentes ante faciem dei. Sic in consecratione locorum fit commemoratio montis Sinai, tabernaculi fœderis, sancta sanctorum, templi Solomonis, & sanctificationis collis Golgolta per mysterium passionis Christi, & agri qui emptus est de pretio sanguinis CHRISTI: Item montis Tabor, ubi transfiguratio cœlorumq; ascensus facta sunt, adhibitis sacris nominibus, ut loci dei, throni dei, cathedræ dei, tabernaculi dei, aræ dei, sedis dei, habitaculi dei, & huiusmodi. Simili uia in aliarum rerum benedictionibus procedes, inquirendo ex sacris scripturis diuinis'que nominibus & religionis sanctimonia, quæ rei huic quoquo modo congruere uidentur. Exempli gratia: Si charta sit uel liber, habes ex mysteriis quæ commemores, tabulas decem præceptorum datas Mosi super monte Sinai, & sanctificationem legis & prophetarum scripturarumq; per spiritum sanctum promulgatarum: atque succurrent diuina nomina, testamenti dei, libri dei, libri uitæ, scientiæ dei, sapientiæ dei & consimilia. Sic etiam si benedicendus sit gladius, habes quod commemores ex secundo Machabęorum: quia Iudæ Machabęo diuinitus missus est, gladius ut concideret inimicos populi Israël: habes & in prophetis uerbum: Accipite uobis gladios bisacutos: habes & in euangeliis, diuenditis tunicis emendos gladios: habes & in Dauidica historia, uisum angelum cruentatum gladium recondentem &

Ignis consecratio.

Olei consecratio.

Locorū cōsecratio.

huiusmodi plura in prophetis & Apocalypsi inuenies, sacraq; nomina gladii dei, uirgę dei, baculi dei, uindictæ dei & huiusmodi. Et hæc de consecrationibus & benedictionibus realibus exemplificata, sufficiant: ex quibus personales consecrationes benedictionesq; facile deprehenduntur. Sed est adhuc alius consecrandi & expiandi ritus, potens & multæ efficaciæ, qui ex generibus superstitionum est, quando uidelicet ritus alicuius sacramenti transsumitur ad aliquam rem, quæ consecranda uel expianda intenditur, utputa ritus baptismi, confirmationis, funeris & huiusmodi. Sciendum insuper uotum, oblationem, sacrificium, uim quandam habere consecrationis tam realis quàm personalis, quatenus res uel personæ, certis numinibus deuouentur & offeruntur.

Alius consecrãdi & expiãdi ritus.

Quæ dicantur sacra, quæ consecrata: & quomodo hæc se habeant inter nos aque diuos, ac de sacris temporibus. Caput LXIII.

Sacra.

Icuntur autem sacra, quęcunq; ab ipsis diis uel dæmonibus suis adsistētiis sunt sacrata, tanq̃ (ut ita loquar) à diis ipsis nobis dedicata: hoc modo dicimus sacros dæmones, quia in ipsis deus habitat, cuius nomen sæpe ferre dicuntur. Vnde legitur in Exodo: Ego mittam angelum meum qui præcedet te, obserues eum, nec contemnēdum putes, quia est nomen meum in illo. Sic etiam mysteria sacra dicũtur. Est enim mysterium quod sacratam & ocultam uirtutem habet & gratiam à diis uel à dęmonibus collatam, uel ab ipso summo deo dispensatam, quemadmodum sunt sacra nomina & characteres, de quibus supra dictum est. Sic crux ipsa sacra & mysteriosa, Iesu Christi passione sacrata: hinc etiam orationes & preces quædam sacræ & mysticæ nuncupatur, quæ non hominum deuotione, sed diuina reuelatione institutæ sunt, quemadmodum legimus in Euangeliis, Christum instituisse orationē dominicam. Simili modo & confectiones quædam sacræ dicuntur, quibus deus singularem suę uirtutis radium indidit, sicut legimus in Exodo de thymiamate & oleo unctionis, & sicut apud nos fons sacer & sacrum chrisma, & oleum catechumenō & eiusmodi. Est & aliud sacrorum genus, quo sacra dicimus, quæ ab hominibus deo dedicata & consecrata sunt, quemadmodum uota & sacrificia, de quibus supra dictum est. Vnde Vergilius:

Mysterium.

At Cæsar triplici inuectus Romana triumpho
Mœnia, diis Italis uotum immortale sacrabat.

Et Ouidius in Metamorphoseon libris canit:

Festa dies aderat, qua cygni uector Achilles
Pallada mactatæ placabat sanguine uaccæ,
Munus ut imposuit profecta calentibus aris,
Et diis acceptus penetrauit in æthera nidor:
Sacra tulere suam, pars est data cætera mensis.

Simili modo dicuntur sacra simulacra, delubra, idola, statuę, imagines, picturæ ad deorum similitudinem effecta, uel diis ipsis dedicata, quemadmodum canit Orpheus in hymno ad Lyciam Venerem:

Nostri nanq; duces patriæ diuina tuentes
Oppidulum propter sacrum statuere colossum.

Et Vergilius:

Tu genitor cape sacra manu patriosq; penates.

Hinc diuinus Plato in undecimo de legibus, præcepit honorandas esse sacras deorum statuas & imagines, non propter se, sed quia deos nobis repræsentant, quemadmodum antiqui uenerabantur Iouis illud simulacrum, ita iterpretati: nam per hoc quod hominis simulacrum gerit, significari quoniã mens est, quę cuncta ratione seminali producit: sedere autẽ fingitur, ut stabilis uirtus atq; incommutabilis exprimatur: nuda apertaq; habet superiora, quoniam conspicuus est intelligentiis & superioribus: inferiora uero teguntur, quoniã occultatur inferioribus creaturis: sceptrũ læua tenet, quia in his corporis partibus spiritalissimum uitæ domicilium inuenitur: creator autẽ intellectus, rex spiritusq; uiuificus mundi est: dextra uero & aquilam protendit, & uictoriam: alterum, quia cæterorum deorum dominus, quemadmodum aliarum auium aquila est: alterum, quia omnia sibi subiecta sunt. Simili modo & nos ueneramur figuram agni, quia repræsentat Christum: & figuram columbæ, quia notat spiritum sanctum: & figuras leonis, bouis, aquilæ, hominis, significantes euangelistas, & alias similes, quas in reuelationibus prophetarum, in sacris literis uariis locis reperimus expressas. Quin ipsæ quoq; ad consimiles reuelationes & somnia conferunt, & sacræ picturæ iccirco dicuntur. Sunt etiam sacri ritus & sacræ obseruationes, quæ fiunt ad uenerationem deorum & religionis, quemadmodum sunt gestus deuoti, genuflexiones, capitis apertiones, ablutiones, aquæ benedictæ aspersiones, suffumigationes, exteriores expiationes, item supplicationum processiones: & laudum diuinarum exterior ornatus, ut musicalis resonantia, cereorum & lampadum accensio, signorum & campanarum pulsatio, templorum, altarium & simulacrorum ornatus, in quibus omnibus summus ac speciosissimus cultus ac decor requiritur: quare adhibentur ad hæc quæcunq; speciosissima & pulcherrima & pretiosa, aurum, argentum & lapides pretiosi & eiusmodi: quæ quidem uenerationes, & sacra exteriora sunt tanq̃ eruditiones, & inuitationes ad sacra spiritualia, ad impetranda beneficia deorum, sicut de his testata est Proserpina his uersibus:

Iouis simulacri interpretatio.

Quis nam hominum formas æris neglexerit unq̃,
Aut auri flaua, aut argenti candida dona:
Quis non miretur, quis non hæc ipsa deorum
Dixerit?

Dicuntur etiam sacri sacerdotes numinum deorumq; ministri, & ipsis sacra ritũ & sacra quælibet administrantes, resq; consecrãtes. Vnde Lucanus:

Pontifices sacri, quibus est permissa potestas.

Et Vergilius de Heleno Apollinis sacerdote ait:

Exorat pacem diuum, uittasq; resoluit
Sacrati capitis.

Sunt uero sacra huiusmodi tanq̃ quædam pacta inter deos & nos sub laude, uel ueneratione, uel obedientia exibita, quibus mediantibus sæpe uirtutem aliquam mirandam obtinemus ab eo numine, cui talis ueneratio impenditur: sic sunt sacri hymni, & sermones & exorcismata, & incantationes, & uoces, quæ ad deorum laudes & uenerationes sunt composita & dedicata. Vnde Orpheus in carmine ad astra compositum:

Vocibus ergo sacris, iam dæmones inuoco puros.

Et ecclesia primitiua utebatur sacris quibusdam incantamentis, contrà morbos, & tempestates, quæ omnia sub ueneratione alicuius numinis uel pronunciando orantes, uel etiam aliquando scripta, appensa siue alligata deferẽtes, sæpe uirtutem aliquam à tali numine obtinemus, quam homines ualde admirãtur: hoc modo sunt etiã sacra nomina, figuræ & characteres, & signacula, quæ contemplatiui homines pro arcanis suis uotis, pura mente, ad dei uenerationem deuouerunt, dedicarunt & consecrarunt, quæ quidem si postea quispiam eadem mentis puritate, qua primitus sunt instituta pronunciet, mirabilia similiter efficiet, tum etiam quatenus seruetur modus & regula à primo institutore tradita: nam qui hæc ignorant, operam perdunt, & frustra laborant. Hoc modo non solum uerbis barbaris, sed etiam Hebræis, Aegyptiis, Græcis, Latinis, & alterius cuiusq; linguę nominibus, deo deuotis, ac suæ essentiæ, uel uirtuti, uel operationi attributis ac dedicatis, mira aliquando efficimus. Sic sunt apud Iamblichũ nomina scilicet Osiris, Ictõ, Emeph, Ptha, Epies, Amun: sic apud Platonem, & Græcos, ὤν, ὂν ταὐτὸν, sic Græci uocant Iouem ζῆνα, ἀπὸ τοῦ ζῆν quod est uiuere, quia singulis uitam præbet: similiter Δία, quod signat per, quia per ipsum omnia fiunt: sic ἀθάνατον, quod significat immortalem. Sic apud Latinos dicitur Iupiter, quasi iuuans pater, & horum similia, quemadmodum & propria quædam nomina etiam hominibus ad uotum tribuũtur, ut Eutychidem, Sosiam Theophilum, hoc est prosperum, seruitorẽ, deo charum. Similiter res quædam materiales concipiũt haud parum sanctitatis ac uirtutis ex cõsecratione, maxime sacerdotali, quẽadmodum uidemus sigilla illa corea, quibus inscripta habetur figura agnorum, uirtutem accipere per benedictionem Romani pontificis, contra fulgura & tempestates ne lædant ea gestantes: inspiratur enim diuina uirtus, in sacratas huiusmodi imagines, & continetur in illis, quasi in sacra quadã litera, quę dei habet imaginem. Similem uirtutem accipiunt cerei illi benedicti in festo paschę, & in festo Purificationis diuę uirginis: similiter campanæ, ex

Mira in nominibus quãdoq; uis.

consecratione & benedictione sua accipiunt uirtutem, ut arceant & compescant fulgura & tempestates, ne noceant in locis ubi sonitus earum eo tempore auditus fuerit. Simili modo sal & aqua per suas benedictiones & exorcismata accipiunt uirtutem expiandi & effugandi malos dæmones, & sic de similibus. Sunt etiam sacra tempora, apud omnis religionis gentes summa semper ueneratione obseruata, quæ aut à diis ipsis sanctificari nobis præcepta, aut à patribus & maioribus in accepti à diis beneficii cõmemorationem perpetuamq; gratiarũ actionẽ illis dedicata. Sic Hebræi sua sabbatha, sic ethnici suas ferias, sic nos sacrorum nostrorũ solennes dies summa semper celebritate accepimus uenerandos. Sunt etiã his cõtraria tempora, quæ piacularia dicimus, & quos dies atros uocamus, eo quod illis diebus insignẽ aliquã cladẽ calamitatem'ue respublica passa esset: cuiusmodi apud Romanos erat ante diẽ quartũ nonas sextilis: quia eo die cladem illã uastissimã pugnæ Cannensis passi sunt: simili ratione dies omnes postriduani, atri dicti sunt, quibus sæpissime ab illis male dimicatum est. Sic apud Iudæos dies atri sunt, decimusseptimus mensis Iunii, quoniam eo die Mosen confregisse tabulas, Manassen erexisse idolũ in sancta sanctorũ, murosq; Hierusalem ab hostibus dirutos ratum habent. Similiter ater illis dies est nonus Iulii, quia eo die utraq; templi destructio perpetrata est. Hac ratiõe dicti sunt dies Aegyptiaci, olim ab Aegyptiis obseruati: & quælibet natio hac ratione similem sibi faustorum infaustorumq; dierum calculum facile fabricare potest: atque hos sacros religiososq; dies Magi non secus q̃ planetarios dies cœlestesq; dispositiones obseruari iubent: quin illos multo efficaciores esse perhibẽt, maxime ad spiritales diuinasq; uirtutes adsequẽdas: quia illorum uirtus atq; influentia non tam ab elementis corporibusq; cœlestibus, sed ab intelligibili supercœlestiq; mundo descendens, communibusq; diuorum suffragiis adiuta, nulla cœlestium corporum aduersante dispositione frangatur, nec elementorum corruptibili contagione frustretur, modo nõ desit firma credulitas ac ueneratio religiosa, hoc est, cum metu horroreq; coniuncta, id enim proprie sonat religio. Hinc dies illi religiosi dicti, quos nefas est uiolare, quos anxie obseruamus, metuentes ingens aliquod malum, si quid in illis secus factum sit quàm oportet.

Tẽpora sacra.

Tẽpora piacularia.

Atri dies.

Dies Aegyptiaci.

De religiosis quibusdam obseruationibus, ceremoniis & ritibus suffituum, unctionum & similium.

Caput LXIIII.

TV igitur quicunq; in hac facultate operari desideras, in primis piis precibus obsecra deum patrem unum, ut tu quoq; sis unus illius clementia dignus, sis mũdus ab intra & ab extra, & in loco mundo, quia scriptum est in Leuitico: Omnis homo qui accesserit ad ea quæ cõsecrata sunt, in quo est immũditia, peribit coram dño. Propterea lauare sępius, & per statutos dies, iuxta numerorũ mysteria: induas ue

ſtes mundas,& abſtineas ab omni immunditia,pollutione & libidine: nolũt enim dii exaudire hominem(ut ait Porphyrius)qui multis diebus ab operatione Venerea ſe nõ abſtinuit. Non iungaris mulieri pollutæ uel menſtruatæ,nec illi qui patitur hæmorrhæam:non tãgas rem immundam,nec morticinium. Vnde inquit Porphyrius: Qui mortuũ tetigerit,ei ad oracula accedere non licet:Fortè,quia quadã funebris nidoris affinitate corruptus animus, concipiendis diuinis influxibus redditur ineptus. Lauabis te & inũges, & fumigabis,& offeras ſacrificia:ſuſcipit enim deus in odorẽ ſuauiſſimũ, quæ illi fiũt ab homine purificato & diſpoſito , ſimulq; cõſcendentẽ cũ illa ſuffumigatione orationẽ & oblationẽ ſuã,ſicut canit Pſalmiſta: Dirigatur dñe ad te oratio mea,ſicut incenſum in cõſpectu tuo. Pręterea delectatur in his ſuffumigiis & odoramẽtis anima ipſius dei proles & imago,ſuſcipiens illa per nares illas,per quas & ipſa intrauit in hũc corporeũ hominẽ,& per quas(teſtãte Iob)aliquãdo emittũtur ſpiritus uiuaciſſimi,qui retineri nequeunt in corde hominis,aut bili , aut labore æſtuantes : unde à multis odoratus omniũ ſenſuũ uiuacior & ſpiritualior exiſtimatus eſt. Fumigia præterea,ſacrificiũ & unctio penetrant omnia,& aperiunt portas elementorũ atque cœlorum,ut per illas homo poſſit uidere & cognoſcere ſecreta creatoris , res cœleſtes , & quæ ſupra cœlos ſunt,& quæ deſcendunt de cœlis,ſicut ſunt angeli, & ſpiritus ſpeluncarum & profundorum,phantaſmata deſertorum locorum, ut ueniant, appareant,compareant & obediant:faciuntq; pacatos omnes ſpiritus , & attrahunt ſicut Magnes ferrum,coniunguntq; cum elementis,& faciunt ſpiritus accipere corpora:plurimum ſiquidem ſpiritale corpus iis craſſeſcit,obeſiusq; euadit:etenim uaporibus uiuit,& fumigationibus,& libaminum nidoribus. Quicquid præterea operaris , fac pleno affectu ac cordis deſiderio, ut faueat tibi clemẽtia cœli cœleſtiumq; omnium,quorũ fauorem ut magis proſequaris,mirũ in modũ conferũt adaptatio loci,tẽporis,profeſſionis,cõſuetudinis,uictus,habitus,exercitii,etiã nominis:in his enim nõ ſolũ mutatur uis naturæ,ſed etiã ſuperatur : multum enim cõfert locus fortunatus ad fauorem. Neq; ab re locutus eſt deus ad Abraham,ut ueniret ad terram quã monſtraret illi:& perrexit Abraham uadens & proficiſcens ad meridiem. Similiter Iſaac uenit in Gerarath,ubi ſeminauit & collegit cẽtuplũ,& effectus eſt diues ualde. Quis autẽ ſit locus unicuiq; congruus,ex cuiuſq; geneſi ſcrutandũ erit:quod qui nequiuerit,is obſeruet ubi potiſſime ſpirit⁹ſuus recreet, ubi ſenſus uegetiores ſint,ubi corporis ſanitas & robur plus proficiãt,ubi negotia melius ſuccedãt,ubi plures faueant,ubi infenſi ſuccũbant:hanc regionẽ,hunc locum ſciat ſibi à deo ſuperisq; præordinatũ, & à cœlis diſpoſitũ atque paratum. Hunc ergo locũ cole , & pro tẽpore & negotio muta: infauſtũ autẽ locũ ſemp fugito. Nomina etiã fauſta res noſtras fortunatiores reddũt: infauſta uero,infelicitãt . Hinc Romani olim in delectu militũ cõſcribẽdo cauebãt,ne primo militi eſſet nomẽ aliqua ex parte infauſtum. Et in locãdis

Fortunatus locus ad fauorẽ cõfert.

uectigalibus,& lustrandis coloniis aut exercitibus, CENSS. bonis nominibus eligebant. Tum & infaustis nominibus in felicia mutatis, rerũ quoq; fortunam in melius mutari crediderunt. Sic Epidamnum, ne in damnum eò nauigantes irent, Dyrrachium uocari instituerunt. Eadẽ ratiõe Maleoton, ne quid mali adferret, Beneuentum uocauerunt. Lacum uero Lucrinum, ob nominis felicitatem, omnium felicissimum putauerunt. Horas etiam, & dies pro operibus tuis elige, neque enim sine causa dixit saluator: Nonne duodecim sunt horæ diei? & quæ sequuntur. Tempora enim rebus nostris certã fortunam præstare posse docuerunt Astrologi, obseruarunt magi. Omnes denique sapiẽtissimi ueteres in hoc consentiunt, permaximi interresse, quo quidq; temporis momento, quá ue cœlestium dispositione in hoc mũdo esse suum acceperit, non tam naturale, q̃ etiam artificiale: Tantã enim uim habere hoc initii momentum tradiderunt, ut omnem fortunæ cursum, inde pẽdere & prædici posse, pariq; ratione ex cuiusq; rei fortunæ successibus, illius initium retro scrutari posse, & firmiter crederent, & ipsa experiẽtia teste adseuerarent, quemadmodum Sulla Astrologus, Caligulæ consulenti de natura certissimam necẽ appropinquare prædixit. Metheon astrologus, Atheniensibus in Syracusanos expeditionem agitantibus, futuram belli calamitatem præuidit: iisdem nauigaturis in Sicilam, Meson astrologus tempestatẽ prædixit. Anaxagoras hac temporum scientia, quibus diebus saxum è sole casurum esset, præmonuit, sicut postea factum est ad Aegos Thraciæ flumẽ. Cõtrà, L. Tarnucius Firmianus ex Romuli gestis atq; fortuna & cõceptionem & natiuitatem illius inuenit. Idem urbis Romæ natalem diem adinuenit, ex annotatis illius fortunæ successibus. Sic etiam mũdi initium genituram' ue, ex rerum euentibus compertam fuisse, refert Maternus. Quòd autem tẽpora in rebus naturalibus plurimum possint, multis exẽplis patere potest. Sunt nanq; arbores, quæ post solstitiũ inuertũt sua folia, ut populus, ulmus, olea, tilea, alba salix. Et cõchylia, & cancri, & ostreæ, crescẽte luna augescũt, decrescẽte macrescũt: & maria suo fluxu atq; refluxu, lunæ motus tẽporaq; obseruant. Et Euripus in Eubœa nõne septies mira celeritate defluit & refluit? Idẽ tribus diebus unoquoq; mẽse, uidelicet septima, octaua, nona luna, stat immotus. Et apud Troglodytas lacus est, q ter in die fit amarus ac salsus, & rursus dulcis. Iam uero die brumali cum marcẽt omnia, pulegiũ aridũ florescit. Eodẽ die aiunt inflatas uesicas disrũpi: salictorũ folia, & malorũ grana uerti ac circumagi. Et manifestũ est, id quod ego & in Italia & Gallia uidi, & sationẽ eius noui, uidelicet nucẽ quæ per totũ annum arida, sub ipsa diui Iohãnis Vigilia, & folia, & flores, & maturos fruct⁹ produceret. Et totũ hoc miraculũ ex sola tẽporis obseruatiõe in satione illius cõsistit. Quòd aũt tẽpora rebus artificialibus aliquas mirabiles possint præstare uirtutes, ipsi Astrologi in suis Electionũ & Imaginũ libris cõstanter affirmãt. Et hac ratione legimus apud Plutarchũ, Simulacrũ apud Peleneos ea arte fabricatum fuisse,

Tẽpora fortunã præstare possunt.

quod quoquouersus spectasset, oĩa terrore & maxima pturbatiõe cõficiebat ita quòd nemo prę timore auderet illud intueri. Et in uita Apollonii legim⁹ magos apud Babylonē tecto alligasse quatuor aureas alites, quas deorũ linguas appellabãt, uimq; illis fuisse, ut aĩos multitudinis & regis amorē obediētiãq; cõciliarēt. In Chio insula Dianę facies erat in sublimi posita, cuius uultus introeũtibus tristis, exeũtibus hilaris uidebat. Apud Troadē circa simulacrũ Mineruæ, relicta sacrificia nõ putrescebant. In phano Veneris apud Paphos, in area nõ pluebat. Ex tumulo Antæi siqd erutũ fuisset, imbres è cœlo spargebant, donec quod effosũ fuerat, restitueretur. In tumulo regis Bibriæ Põti, laurus extabat, à qua siqd decerptũ in nauim qs intulisset, nõ cessabant illic iurgia, q̃diu nõ fuisset abiectũ. In insula Boristhene ædē Achillis nulla auis infestabat. Romæ ædē Herculis in foro Boario nec musca, nec canis intrabat. In Olyntho Thraciæ loc⁹ erat, in quē si scarabe⁹ incidisset, nõ poterat exire, sed distorquēs sese, immoriebat. Innũera ferè exēpla adferre possem, & his multo mirabiliora, q̃ arti imaginũ & obseruatiõe tēporũ facta fuisse narrat antiqtas. Sed ne quis ista iãpridē obsoleta minus credat, & pro nugis reputet, recētiora quædã & p hæc tēpora adhuc locis nõnullis extãtia, artificio sa miracula istis addã. Nam arte imaginũ effectũ dicit, quòd Byzãtio serpētes neminē lædãt, graculiq; intra mœnia nõ peruolēt. Quòd Creta noctuã nõ ferat, quòd in agro Neapolitano cicadę nõ audiãtur, qd Venetiis publica tonsorũ tecta nullũ genus muscarũ subit, quòd apud Toletũ macello publico toto anno nõ plus una & ea qdē insigni albedine cernitur musca. Et nos iã in p̄cedēti libro narrauimus, & modos & tēpora, quorũ obseruatiõe hęc & similia fieri possint. Sermonē p̄terea atq; uerboꝝ uires tibi potissimũ obseruãda sunt: p hæc enim expãditur aĩa in substãtias inferiores, in lapides, in metalla, in plãtas, in aĩalia, & in omnia naturalia, imprimēs illis figuras & passiones uarias, omnibus creaturis uim inferēs, aut amore quodã ducēs trahēsq;. Sic Cato testatur lassatos boues uerbis instaurari. Tũ uerbis atq; p̄cibus à Tellure impetrari posse, ut insuetas alat arbores, ipsas etiã arbores similiter exorari, ut trãsmigrēt, & in alieno solo accrescãt. Rapas quoq; ampliores fieri, si dũ serũtur, obsecrētur ut sibi & familię, uicinisq; benigne cõferãt. Pauo quoq; laudat⁹, mox pēnas explicat: cõtrà uero, ocymũ herbã cũ maioribus male dictis & probris sitũ sit, eò fruct⁹ adferre lętiores cõpertũ est. Garus etiã ambusta & infusa medetur malis, si tñ interim gar⁹ nõ nominetur. Tũ & q fascino utũtur, laudãdo necãt arbores, nocētq; satis atq; pueris. Tãtã p̄terea hũanaꝝ execrationũ uim esse dicũt, ut etiã malos dęmones abigãt exterminētq;. Hac rõe Serapim apud Aegyptios narrat Eusebi⁹ cymbala edidisse, quib⁹ dæmões expellerētur: docuisse etiã quõ dęmões assũptis brutorũ figuris insidiētur hominibus. In omnibus deniq; deũ præ oculis habe, scriptũ est enim in Deuteronomio: Cum quæsieris dominum deum tuum, inuenies eum, si tamen toto corde quæsieris & tota tribulatione animæ tuæ. Per ueracem autem constantem'que fidutiam potest placare deum dæmones'que omnes,

unde apud Marcum legitur: Omnia quæcunq; orantes petitis, credite quia accipietis, & euenient uobis. & apud Matthæum dicitur: Si habueritis fidem sicut granũ sinapis, nihil impossibile erit uobis. Multum quoq; ualet oratio iusti assidua: Helias enim (ut ait Iacobus) homo erat similis nobis, passibilis, & orauit oratione ut non plueret super terram, & non pluit annos tres & mẽses sex: & rursum orauit, & cœlum dedit pluuias, & terra dedit fructum suũ. Caue autem in orationibus, ne optaueris aliquid uanũ, uel quod sit contra diuinam uoluntatem: uult autẽ deus omnia bona: neq; enim usurpabis nomen dei tui frustra, quia non erit impunitus, qui sub re uana nomen eius adsumpserit. Facias abstinentiã, & des eleemosynas, quoniã dicente angelo ad Tobiam, bona est oratio cũ ieiunio & eleemosyna. & in libro Iudith legitur: Scitote quoniam exaudiet dominus preces uestras, si manentes permanseritis in ieiuniis & orationibus in conspectu domini.

Operis totius conclusio. Caput LXV.

HAec sunt quę ad magiæ introductionem ex traditione antiquorum, cõpilatione diuersa in hunc librũ coegimus, sermone quidem breui, sed sufficienti his qui intellecturi sunt. Horum autẽ quædam cum ordine, quędã sine ordine scripta sunt, quædã per fragmenta tradita sunt, quædam etiam occultata, & inuestigatione intelligẽtium relicta, qui in his quæ scripta sunt acutius speculantes & perscrutantes, artis magicæ cõpleta documẽta simul & infallibilia experimẽta conseq possunt: tradidim⁹ enim hãc artẽ taliter, ut prudẽtes & intelligẽtes latere nõ accidat: prauos uero & incredulos, ad secretorũ illorum arcana nõ admittat, sed in stuporem adductos, sub ignorantiæ & desperationis umbraculo destitutos relinquat. Vos igitur doctrinę & sapientiæ filii, perquirite in hoc libro, colligendo nostram dispersam intentionẽ, quam in diuersis locis proposuimus, & quod occultatum est à nobis in uno loco, manifestum fecimus illud in alio, ut sapientibus uobis patefiat, uobis enim solis scripsimus, quorũ animus incorruptus, ad rectum uiuendi ordinẽ institutus, quorũ casta & pudica mens ac illibata fides deũ timet ac reueretur, quorũ manus sunt ab omni scelere & crimine separatæ, ac mores pudici, sobrii & modesti: uos enim soli seruatã uobis doctrinã inuenietis, & arcana multis ænigmatibus abscõdita, quæ non eliciuntur nisi intelligentia abscondita, quã ubi adsecuti fueritis, integra se uobis inexpugnabilis magicæ disciplinæ scientia insinuabit, apparebuntq; uobis uirtutes illę, quales olim Hermes, Zoroastes, Apollonius & cęteri mirabilium operatores consecuti sunt. Vos autem maleuoli calũniatores, prauæ ignorantiæ & insipientis nequitiæ filii, hæc nostra fugite, nam inimica uobis sunt, & posita in præcipitium, ut erretis & incidatis in miseriam. Si quis igitur propter suam incredulitatẽ & intellectus inertiam, suum desiderium non obtineat, ignorantiæ suæ culpam mihi non imputet, nec me errasse, aut falsa ex proposito scripsisse, aut mentitum dicat, sed seipsum accu-

ſet qui ſcripta noſtra non intelligit: obſcura enim ſunt, uariiſq; obducta myſteriis, in quibus facile multos continget errare & perdere ſenſum ſuum. Nemo ergo iraſcatur mihi, ſi ueritatem huius ſcientiæ ænigmatibus intricatā, & uariis locis diſperſam abſcondimus: non enim ſapientibus abſcondimus, ſed prauis & improbis, eamq; tali ſermone tradidimus, quē latere inſipientē neceſſario accidet, & ad illius intellectum ſapientem facile admittat.

LIBRI TERTII FINIS.

VENERABILI PATRI SACRAE THEOLGIAE MAGISTRO Aurelio ab Aquapendente Auguſtiniano Hen. Corn. Agrippa. S. D.

EX literis quas ad me à ſecūdo huius menſis dediſti, perſpexi erga me animi tui candorem P. R. & cognoui te uirum cyclice doctū, eorumq; quæ adhuc in tenebris deliteſcūt curioſum exploratorem. Gauiſus ſum ilico, atque mihi gratulor, nactū me amicitiam talis uiri, qui cum poſſem aliquādo & genium & ingeniū excolere: teq; nūc (teſte hoc chirographo) inter amiciſſimos recipio. Sed heus tu qui ſunt duces tui quos ſequeris, tu qui audes irremeabilem domum intrare Dedali, atque tremēdi Minois, Ire per excubias, & te committere Parcis? Qui ſunt magiſtri tui, tu qui uerſaris circa immenſa, auſus conari uagum ſtabilem, perfidum affidum, ac deorum omnium fugaciſſimum reddere, uel ipſa Adraſtia conſtantiorem? Caue ne decipiare ab his qui fuerunt decepti. Neque enim hic te dirigere poterit quantacunque librorum lectio, quum non niſi mera ænigmata ſonent. O quanta leguntur ſcripta de inexpugnabili magicæ artis potentia, de prodigioſis aſtrologorum imaginibus, de mōſtrifica alchymiſtarū metamorphoſi, deq; lapide illo benedicto, quo Midæ inſtar contacta æra, mox omnia in aurum argentum'ue permutentur, quæ omnia comperiuntur uana, ficta & falſa quoties ad literam practicātur. Atque tamen traduntur iſta, ſcribunturq; à magnis grauiſſimiſq; philoſophis & ſanctis uiris, quorum traditiōes quis audebit dicere falſas? Quinimo credere impium eſſet, illos data opera ſcripſiſſe mendacia: Alius eſt ergo ſenſus quàm literis traditur, iſq; uariis obductus myſteriis, ſed hactenus à nullo magiſtrorū palam explicatus, quem neſcio ſi quis ſine perito fidoq; magiſtro ſola librorum lectione poſſit adſequi, niſi fuerit diuino numine illuſtratus quod datur pauciſſimis: ideoq; in uacuum currunt multi qui hæc ſecretiſſima naturæ arcana proſequuntur, ad nudam lectionis ſeriem referentes animum. Nam inauſpicato ingenio à uero intellectu prolapſi, in

falsas imaginationes, exteriorum spirituum uaframentis irretiti, illorum quorum dominari datum est, periculosi serui effecti sunt, & ignorantes semetipsos, abeunt retro post uestigia gregum suorū, quærentes extra se quod intus possident. Atque hoc est quod te nunc scire uolo, quia in nobis ipsis est omnium mirabilium effectuum operator, qui quicquid portentosi mathematici, quicquid prodigiosi magi, quicquid inuidentes naturæ persecutores alchymistę, quicquid dæmonibus deteriores malefici necromantes promittere audent, ipse nouit discernere & efficere, idq; sine omni crimine, sine dei offensa, sine religionis iniuria. In nobis inquam est ille mirādorū operator:

Nos habitat, non tartara, sed nec sydera cœli,
Spiritus in nobis qui uiget, illa facit.

Verum de his nobis q̃ latissime tecum conferendum esset, sed coram: Non enim cōmittuntur hęc literis, nec scribuntur calamo, sed spiritu spiritui, paucis sacrisq; uerbis infunduntur, Idq; si quando nos ad te uenire contigerit. Cæterū quos postulas libros, aliq illorū aliquādo fuerūt penes me, sed iam nō sunt: qui uero penes uos circunferuntur libri adolescentiæ meę, de Occulta philosophia intitulati, horū priores duo in multis deficiunt, tertius totus mancus, nec nisi scriptorum meorum epitome quoddā continet. Sed ego totum opus, fauente domino, integrū recognitumq; aliquādo in lucem dabo, claue tamē operis solis amicissimis reseruata, quorū te unū esse non dubites. Vale felicissime, è Lugduno. XXIIII. Septemb. Anno. M. D. XXVII.

AD EVNDEM.

EX humanissimis tuis literis (uenerande pater) quasi ad speculum animum tuum introspexi totum, illumq; amplector totus, uoloq; sic tibi persuasum habeas, te mihi supra quàm literis demonstrari possit gratissimum fore, altissimeq; insidere animo: me uero talem esse, qui ex abundantia cordis hoc scribam, quiq; eos qui se meæ amicitiæ commiserunt, nulla unquam tempestate soleam deserere. Quare ut tu uota consequaris tua, meis non minora, ego propediem ad te ueniam. Vbi cum coram dabitur mutuas audire & reddere uoces, scio amicitiam nostram indissolubilē fore perpetuoq; duraturam. Iam uero quod ad postulatam Philosophiam attinet, te scire uolo, quòd omnium rerum cognoscere opificem ipsum deum, & in illum tota similitudinis imagine (ceu essentiali quodam contactu siue uinculo) transire, quo ipse transformeris efficiareq; deus quemadmodum de Mose ait dominus, inquiens: Ecce ego constitui te deum Pharaonis. Hæc est illa uera & summa mirabiliū operū occultissima philosophia: Clauis eius intellectus est: quāto enim altiora intelligimus, tāto sublimiores induimus uirtutes, tantoq; maiora & facilius & efficacius operamur. Verum intellectus noster carni inclusus corruptibili, nisi uiā carnis superauerit, fueritq; propriam naturam sortitus, diuinis illis uirtutibus non poterit uniri (non enim nisi sibi quàm similibus congrediuntur) ac

peruidendis illis occultissimis dei & naturæ secretis, omnino inefficax est, atque hoc opus, hic labor est, superas euadere ad auras. Quomodo enim qui in cinere & mortali puluere seipsum amisit, deum ipsum inueniet? Quomodo apprehendet spiritualia carni immersus & sanguini? An uidebit dominũ homo & uiuet? Quem fructum adferet granum frumenti si prius mortuũ non fuerit? Mori enim oportet, mori inquam mũdo & carni, ac sensibus omnibus, ac toto homini animali, qui uelit ad hæc secretorum penetralia ingredi, non quòd corpus separetur ab anima, sed quòd anima relinquat corpus: de qua morte Paulus scribit Colossensibus: Mortui estis, & uita uestra abscondita est cum Christo. Et alibi clarius de seipso ait: Scio hominẽ in corpore uel extra corpus, nescio, deus scit, raptum usq; ad tertium cœlũ, & quæ reliqua sequuntur. Hac inquam pretiosa in conspectu domini morte, mori oportet, quod contingit paucissimis, & forte non semper: Nam pauci quos æquus amauit Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera uirtus, diis geniti potuere. Primum qui non ex carne & sanguine, sed ex deo nati sunt: proxime, qui naturæ beneficio ac cœlorum genethliaco dono, ad id dignificati sunt: cæteri meritis nituntur & arte, de quibus uiua uox te certiorem reddet. Verum hoc te admonitum uolo, ne circa me decipiaris, ac si ego aliquando diuina passus, tibi ista prædicem, aut tale quid mihi arrogare uelim, uel concedi posse sperem, qui hactenus humano sanguine sacratus miles, semper fere aulicus, cũ carnis uinculo charissimæ uxori alligatus, omnibusq; instabilis fortunæ flatibus expositus, totusq; à carne, à mundo, à domesticis curis transuersim actus, tam sublimia immortalium deorum dona nõ sum adsecutus: Sed accipi me uolo uelut indicem, qui ipse semper pr̨e foribus manens, aliis quod iter ingrediendum sit, ostendit. Cæterum de amore in te meo tu quidem minime falleris, beneficiis meis quid debeas, non uideo, quippe qui non contulerim in te quicquam, nisi quòd paratus sum dum dabitur occasio, cõferre omnia. Tu nũc felicissime Vale, è Lugduno XIX. Nouemb. Anno M. D. XXVII.

HENRICVS CORNELIVS AGRIPPA CVIDAM AMICO suo in Aula Regis. S. D.

SOlebant ueteres ędito prouerbio insignem stultitiã notare, Noctuas Athenas inferre: sed non minoris stultitiæ est, impietatis autem maximę, dæmones inferno addere. Scis quem dico infernum, illam inquam scelerum scholam, quam indignatus alibi suis coloribus egregie depinxi aulam. Sed nunquam antea tam iusta scribendi simul & indignandi occasio data est atque nunc, si per occupationes liceret rem pro dignitate tractare. Continere tamen nequeo calamum, quin

argumentũ eius tibi exponam Audi nũc igitur rem ſtultam ſimul & impiã: Accerſitus eſt è Germãia nõ modicis ſumptibus uir quidã dęmoniorũ, hoc eſt cacomagus, in quo poteſtas dęmonũ inhabitat, ut ſicut Iãnes & Mãbres reſtiterũt Moſi, ſic iſte reſiſtat Cæſari. Perſuaſum eſt enim illis à patre mendaciorum, illum futurorũ omniũ præſcium, arcanorum quorũcunq; conſiliorũ conſciũ, ac deliberatarũ cogitationũ interpretẽ: tanta præterea praeditũ poteſtate, ut poſſit regios pueros reducere per aëra, quẽadmodũ legitur Abacuc cũ ſuo pulmẽto traduct⁹ ad lacũ leonũ: poſſetq; ſicut Heliſęus obſeſſus in Dothaim, oſtẽdere mõtes plenos equoꝝ & curruũ igneorũ, exercitũq; plurimũ: inſup & reuelare & trãsferre theſauros terrę, quaſq; uolet coget nuptias amoresq;, aut dirimet: deploratos quoſq; curabit morbos, ſtygio pharmaco, puta radicatã ethicã, cõfirmatã hydropẽ, inoſſatã elephãtiã, & quam

Soluere nodoſam neſcit medicina podagram,

Multaq; præterea quæ fama obſcura recondit.

Vides ubi fides eorum locata eſt, ubi ſpes repoſita, qui elemẽta, cœlũ, fata, naturam, prouidentiam, deum, omnia unius magi imperio ſubiicere conantur, & regni quærũt ſalutẽ à publicę ſalutis hoſtibus dæmonibus, dicentes in corde ſuo cum Ochozia: Non eſt deus in Iſraël, eamus ad conſulẽdum Belſebub deum Acharon. Et ſicut Saul locutus ad Pythonẽ, ait: Philiſtiim pugnant aduerſum me, & dñs receſſit à me, & exaudire noluit, uocaui ergo te. Adeo ne & penes iſtos deſperatũ eſt de deo, ut requirenda cenſuerint auxilia dæmonũ? Nonne hoc eſt iuxta uerbum Iudæ & Petri, dñm noſtrum Ieſum Chriſtũ ſaluatorem, & qui nos redemit, deum abnegare, & ſuperinducere ſibi celerem perditionem? Nonne theſaurizant ſibi iram indignationis domini, mittentem in eos immiſſiones per angelos malos? Nonne traditi ſunt in reprobũ ſenſum, q̃ ueritatẽ arcani conſilii petũt à patre mẽdaciorum diabolo, & uictoriam poſtulant aliunde q̃ à domino exercituũ? Atq; tamen huic tam nefario idololatriæ & ſacrilegiorũ artifici, audaciã pręſtat, quæ iſtis tam impenſe fauet orthodoxa illa mater, & Chriſtianiſſimi filii accommodatur autoritas, & è ſacris pecuniis largiuntur munera, cõniuentibus etiam atq; tã nephariam operam conducentibus colũnis eccleſiæ, epiſcopis & cardinalibus, & impietatis miniſtro impii applaudunt proceres, quemadmodũ operibus lupi congratulantur corui. Quod maius peccatum commiſerunt Pharao, Balach, Saul, Achab cum ſua Iezabel? Ochozias Nabuchodonoſor, Balthaſſar, Sennacherib, & cæteri cultores Baal? Vocauit Pharao contra Moſen magos ſuos, & illi uicti in tertia plaga confeſſi ſunt digitum dei: rex autem obſtinatus per decẽ plagas periit in mari rubro. Vocauit Balach Moabites Balaam ariolum ut malediceret Iſraël, & deus ipſe maledictionem conuertit in benedictionem, Balach uero maledictus eſt. Quid Saulo Samuelis ſui aut Pythonis profuere reſponſa? Nonne confoſſus eſt in monte Gelboë: Achab & Iezabel nefariis nuptiis coniuncti confidebant in prophetas

Baal, & iuxta uerbum dei egressus est spiritus mendax in ore omnium prophetarum, Achab ascẽsuro in Ramod Balaad prospera promittentiũ, ceciditq; Achab, & Iezabel præcipitata est, & canes comederunt eos. Corripitur Asa rex Iuda à propheta domini, quia in ægritudine sua non quæsiuit dominũ, sed in artem medicorum confisus est. Nõne maius peccatum habituri sunt, qui relinquentes deum saluatorem, & salubres naturæ uires, salutem quærũt à satana? Fecit ita quondam Ochozias, proptereaq; audiuit à propheta domini, Supra lectulum quem ascendisti non descendes, sed morte morieris. Percurratur cæterorum infidelium regum series, etiam gentilium historiæ, Zoroastes, Diotharus, Crœsus, Põpeius, Pyrrhus, Crassus, Nero, Iulianus, quid lucrati sunt in magis & diuinatoribus suis, qui mentiti sunt illis felicia? Nonne omnes ad nihilum redacti sunt, & male perierũt in peccatis suis? Sic solent impiæ illæ nugæ semper perniciẽ suis adferre cultoribus, quibus profectò qui maxime confidunt, maxime omnium redduntur infelicissimi. Nõ inficior, sunt naturales sciẽtiæ, sunt metaphysicæ artes, sunt occulta ingenia, quibus citra dei offensam, citra fidei & religionis iniuriam tueri possunt regna, explorari consilia, uinci hostes, eripi captiui, adaugeri diuitiæ, conciliari hominum beneuolentia, depelli ægritudines, conseruari sanitas, prolongari uita, restitui iuuentutis robur. Sunt insuper sacræ religionis intercessiones, publicæ supplicationes, priuatæ bonorum preces, quibus non solum irã dei flectere, sed & simul illum nobis beneficũ impetrare possumus. Quod si præterea ars quædam est præscientię & mirandorum operum, quam Calomagiam siue Theurgiam ueteres uocant, certe hæc istis nugatoribus & dæmoniorum mancipiis incognita est. Quippe explorare de futuris aut imminentibus aliis'ue occultis, & quæ hominibus diuinitus portenduntur ueridicas sententias, atque operari opera uirtutum communem naturæ consuetudinem excedentia, non nisi profundæ & perfectæ doctrinæ, integerrimæq; uitæ ac fidei est, non hominum leuissimorum ac indoctorum. Hominibus autem innocentibus & doctis in lege domini, pro uota fidei seruit omnis creatura, & exaudiuntur ad quæcunque petierint. Sic Heliam coruus pauit, & ad preces eius terra fructus retinet, cœlum negat pluuiam, & in impios euomit ignes suos. Sic Helisæo seruiunt ursi, militant angeli, flumina siccis transeuntur pedibus. Danieli posita ferocitate neglectaq; fama adblãdiuntur leones: Et succensus in fornace ignis non urit pueros. Eiusmodi sunt non Cacomagorum, non Geoticorum, non dæmoniorum, sed fidelium diuinorumq; hominum opera: non enim dæmones, sed spiritus dei ministrãt illis. Sunt fateor aliqui, etiam in hunc diem (& forte plures) uiri sapientia graues, scientia insignes, uirtutibus & potestatibus pollentes, uita & moribus integri, prudentia inuicti, etiam ætate & robore dispositi, ut reipublicæ cõsilio & opera plurimum possint prodesse: sed hos aulici uestri contemnunt, ut ab instituto eorum longe diuersos, quibus pro sapientia malitia est, fraus & do-

ius pro consilio, astus & calliditas pro scientia, deceptio & perfidia pro prudentia est. Religionis locum possidet superstitio, & in afflictiōibus blasphematur deus: & quæ (ut ait Apostolus) in infirmitate perficitur fides, contemnitur: sed recurritur ad inuocamenta malorum dæmonum. Bonus quisque apud eos irridetur, audax hypocrisis prouehitur, ueritas pro crimine est, laus & præmia stultitiæ & sceleribus reposita sunt. O stulti & impii, qui his artibus stabilire uultis regnum, quibus olim potentissima imperia ceciderunt funditusq; euersa sunt. De quibus uere dictum est per Hieremiam: Cecidit corona nostra, uæ quia peccauimus. Quod utinam non tam uere quàm excogitata ingeniosa sorte in uos quadraret. Siquidem ille uersiculus collectis inuicem numeralibus literis. M. C. V. I. annum exprimit M. D. XXIIII. quo iuxta uestrum calculum, rex uester apud Papiam captus est. Nōne hæc uidistis & admirati estis, quę ante facta q̄ fuissent impossibilia iudicastis? Et adhuc superbitis & obdurati estis in infelicitatibus uestris. Contemnitis prophetas, & dei comminationes uobis pro fabulis sunt. En prope est, & adhuc uidebitis & sentietis magnalia dei in orbe terrarum, & collapsi in fata contremiscetis, quia ueniet super uos miseria quam nescitis: quo tunc fugietis? State cum incantatoribus uestris & cum multitudine maleficorum uestrorum, si forte quid prosint uobis, aut possitis fieri fortiores. Nonne accersitus Germanicus cacomagus saluabit uos, & mendaces faciet prophetas, ac præualebit contra iram domini, & liberabit uos à malo? Non sic impii non sic. Nisi dominus ędificauerit & custodierit ciuitates & regnum, in uanum laborant & uigilant omnes custodes eius. Solius dei est, non dæmonum, non magorum, suspendere aut mutare prophetarū sententiā: si uos toto corde conuersi ad eius misericordiam, uestram mutaueritis malitiam atque perfidiam. Sic nanq; Nabuchodonosor Danielis consilio peccata eleemosynis redimens, & iniquitates in misericordiis pauperū, imminentem dei iram ad tempus effugit, donec in aula Babylonis uoce elationis suæ rursus illam in se reuocauit. Achab impiissimus cum sua Iesabele, cui mortem per Heliam dominus nunciauit, quia conuersus est ad deum, factus est iterum sermo domini ad Heliam: Quia reueritus est Achab faciem meā, non inducam malū in diebus eius. Niniuitę quia ex edicto regis & principū egerunt pœnitentiā ad prædicationē Ionæ, ab imminenti protinus excidio liberati sunt. Intimauit Esaias Ezechiæ sententiam, ut disponeret domui suę cito moriturus: Ille orauit & fleuit, & sanatus est, adauctis ei annis uitæ quindecim: Sic enim ad eum per eundem prophetam locutus est dominus: Vidi lachrymas tuas, & exaudiui orationem tuam: ecce ego adiiciam super dies tuos quindecim annos. Insuper & de manu regis Assyriorum eruam te, & ciuitatem istam, & protegam eam. Tantum potuit conuersio & oratio pii regis, ut qui pro se solo orauit, tamen non pro se solo impetrauit, sed etiam pro ciuitate & populo. Solus dominus est qui saluū fecit regem,

& qui sapientiam dat filio regis. Ad hūc magistrum confugere oportet, qui quærunt salutem, non ad magos & ariolos. Induimini iustitiam, & timete dominum, uos qui quæritis felicia. Si regni firmitas quæritur, scriptum est: Iusti hæreditabunt terram: In memoria æterna erit iustus, & in æternum nō commouebitur. Si securitas quæritur: Qui timent dominum, ab auditione mala non timebunt, sed & omnes despicient inimicos. Si honor & opes quæruntur: Gloria & diuitiæ in domo eius. Si laus & fauor: Generatio recto rum benedicetur. Si potentia: Potens in terra erit ipse & semen eius: Fortitudo eius exaltabitur in gloria. Si nuptiæ & coniugii prosperitas: Vxor eius sicut uitis abundans in lateribus domus, & filii eius sicut nouellæ oliuarum. Si corporis sanitas & robur: Non dabit dominus sanctos suos uidere corruptionem. In omnibus deniq; beatus est uir qui timet dominum, qui immaculatus in uia, qui non abiit in consilio impiorum, qui miseretur super egenum & pauperem: nam in die mala liberabit eum dominus, & non tradet eū in manus inimicorum eius: peccatores autē uidebunt & irascētur, dentibus frement & tabescent, desiderium eorum peribit. Hæc nūc admonuisse satis. Nolo enim curiosius hanc rem prosequi, ne forte malitia subiectæ materiæ calamum protrudat quo non expedit. Vale ex Lutetia Parisiorum XIII. Februarii Anno. M. D. XXVIII. Romano calculo.

HENRICI COR-

AGRIPPAE CENSVRA SIVE RETRACTATIO De magia ex sua declamatione de Vanitate scientiarum & excellentia Verbi dei.

DE MAGIA IN GENERE.

Exigit etiam hic locus, ut de Magia dicamus, nam & ipsa cum astrologia sic coniuncta atq; cognata est, ut qui magiam sine astrologia profiteatur, is nihil agat, sed tota aberret uia. Suidas magiam à Maguseis, & nomen & originem traxisse putat. Cōmunis opinio est nomen esse Persicum, cui astipulātur Porphyrius & Apuleius, & significare eorum lingua idem quod sacerdotem, sapientem siue philosophum. Magia itaq; omnem philosophiam, Physicam, & mathematicā complexa, etiam uires religionum illis adiungit. Hinc & Goetiam & theurgiam in se quoq; continet. Qua de causa magiam pleriq; bifariam diuidunt, in naturalem uidelicet & ceremonialem.

DE MAGIA NATVRALI.

Naturalem magiam, non aliud putant, q̄ naturalium sciētiarum summam potestatem, quam idcirco summum philosophiæ naturalis apicem, eiusq; absolutissimam consummationē uocant, & quæ sit actiua portio philosophiæ naturalis, quæ naturalium

uirtutũ adminiculo,ex mutua earũ & opportuna applicatione opera edit,supra omnẽ admirationis captũ:qua magia Aethiopes maxime & Indi utebãtur,ubi herbarũ & lapidũ,cæterorumq; ad id spectantiũ facultas suppetebat. Eius meminisse uolunt Hieronymũ ad Paulinũ, ubi ait Apolloniũ Tyaneũ fuisse magũ,seu philosophũ,ut Pythagorici. Eius etiã generis fuisse magos, qui Christũ natũ muneribus inuisentes adorauerũt, quos euangeliorũ interpretes exponunt Chaldæorum philosophos: quales fuere Hiarchas apud Bragmanas,Tespion apud Gymnosophistas,Budda apud Babylonios,Numa Pompilius apud Romanos, Zamolxides apud Thracas, Abbaris apud Hyperboreos,Hermes apud Aegyptios,Zoroastes Oromasi filius apud Persas,Nã Indi,& Aethiopes,& Chaldæi,& Persæ hac maxime præcelluere magia:qua idcirco (ut narrat Plato in Alcibiade) imbuuntur Persarũ regũ filii, ut ad mundanæ reipublicæ imaginẽ suã & ipsi rempublicã administrare,distribuereq; condiscãt:& Cicero in Diuinationũ libris ait, neminẽ apud Persas regno potiri,qui prius magiã non didicerit. Magia itaq; naturalis ea est, quæ rerũ omniũ naturaliũ atq; cœlestiũ uires contẽplata, earundemq; sympathiã curiosa indagine scrutata, reconditas ac latẽtes in natura potestates ita in apertũ producit:inferiora superiorũ dotibus,tanq̃ quasdam illecebras, sic copulans,per eorũ mutuã applicationẽ ad inuicẽ, ut exinde stupenda sæpe cõsurgant miracula,nõ tã arte q̃ natura, cui se ars ista ministrã exhibet hęc operãti.Nã magi,ut naturæ accuratissimi exploratores, cõducentes ea,quę à natura præparata sunt, applicando actiua passiuis, sæpissime ante tẽpus à natura ordinatũ effectus producunt,quæ uulgus putat miracula ,cũ tamen naturalia opera sint,interueniente sola tẽporis præuentione:ut si quis in mẽse Martio rosas producat,& maturas uuas,aut satas fabas,uel petroselinũ intra paucas horas excrescere faciat in perfectã plantã,& iis maiora, ut nubes, pluuias,tonitrua,& diuersorũ generũ animalia,& rerũ trãsmutationes q̃ plurimas, cuiusmodi multas fecisse se iactat Rogerius Bachon pura & naturali magia.Scripserunt de illius operibus Zoroastes,Hermes, Euanthes rex Arabum,Zacharias Babylonius,Ioseph Hebræus, Bocus, Aaron,Zenotenus,Kirãnides,Almadal, Thetel, Alchindus,Abel, Ptolemæus, Geber, Zahel,Nazabarub, Tebith, Berith, Salomon, Astaphon,Hipparchus, Alcmeon, Apollonius, Triphon,& pleriq; alii,quorũ aliqua opera adhuc integra,& pleraq; fragmẽta adhuc extãt,& ad manus meas aliquãdo peruenerunt. Ex recẽtioribus uero scripserũt in naturali magia pauci,& illi quidẽ pauca, ut Albertus, Arnoldus de uilla noua,Raimũdus Lullius, Bachon,& Apponus,& autor libri ad Alfonsum,sub Picatricis nomine editus, qui tamen unà cũ naturali magia plurimum superstitionis admiscet,quod quidem fecerunt & alii.

DE MAGIA MATHEMATICA.

SVnt præterea alii naturæ sagacissimi æmulatores, inquisitoresq; audacissimi, qui absq; naturalibus uirtutibus, ex solis mathematicis discipli-

nis,adſcitis cœlorũ influxibus, ſeſe naturæ operum ſimilia producere poſſe pollicentur, ut corpora euntia uel loquẽtia, quæ tamẽ nõ habeant uirtutes animales:qualis fuit colũba Architæ lignea,quæ uolabat, & ſtatuæ Mercurii,quæ loquebãtur:& caput æneũ ab Alberto Magno fabricatũ,quod locutũ phibẽt. Excelluit in iſtis Boëthius,uir maximi ingenii, & multiplicis eruditionis:ad quẽ de iſtiuſmodi ſcribens Caſſiodorus:Tibi(inqt)ardua cognoſcere,& miracula monſtrare propoſitum eſt:tuæ artis ingenio metalla mugiũt,Diomedes in ære grauius buccinatur,æneus anguis inſibilat, aues ſimulatæ ſunt,& q̃ uocẽ propriã neſciũt habere, dulcedinẽ cantilenæ probantur emittere,parua de illo referimus,cui cœlũ imitari phas eſt. De iſtis puto artificiis dictũ eſt,quod apud Platonẽ legimus in undecimo de Legibus: Ars data eſt mortalibus,qua res poſteriores quaſdã generarẽt, nõ quidem ueritatis & diuinitatis participes,ſed ſimulacra quædã ſibiipſis cognata deducerẽt: atque eouſq; progreſſi ſunt magi homines audaciſſimi omnia perpetrare, fauente maxime antiquo illo & ualido ſerpẽte ſcientiarũ pollicitatore, ut ſimiles illi tanquam ſimiæ,deum & naturam æmulari conarentur.

DE MAGIA VENEFICA.

Est præterea naturalis magiæ ſpecies,quã ueneficam, ſiue pharmaciã uocãt,quę poculis,phyltris,uariisq; ueneficiorũ medicamentis perficitur: cuiuſmodi Democritus confeciſſe legitur, quo boni,felices,fortunatiq; filii gignantur:& aliud, quo auiũ uoces rite intelligamus, ſicut de Apollonio narrant Philoſtratus atq; Porphyrius. Vergilius etiam de quibuſdam herbis Ponticis locutus dixit:

> His ego ſæpe lupum fieri,& ſe condere ſyluis
> Mœrim,ſæpe animas imis exire ſepulchris,
> Atq; ſatas aliò uidi traducere meſſes.

Et Plinius narrat,quendam Demarchũ Parrhaſiũ in ſacrificio,quod Arcades Ioui Lycęo humana hoſtia faciebant,immolati pueri exta deguſtaſſe,& in lupũ ſe cõuertiſſe: propter quã hoĩm in lupos immutationẽ, putat Auguſtinus Pani Lycęo,& Ioui Lycęo nomẽ eſſe impoſitũ. Narrat idẽ Auguſtinus,dum eſſet in Italia,quaſdã fœminas magas,Circes inſtar, dato uiatoribus ueneficio in caſeo,eos in iumẽta uertiſſe: cumq; portaſſent quæ placuiſſent onera,rurſus in homines reſtituiſſe, idq; patri cuidam Præſtantio tunc accidiſſe. Sed & ne quis hæc putet omnino deliramenta eſſe & impoſſibilia, is recordetur quomodo ſacræ literæ narrant,Nabuchodonoſor regẽ mutatum in bouem,& ſeptem annis fœno uixiſſe, tandem dei miſericordia in hominem rediiſſe: cuius corpus poſt mortem illius filius Euilmerodat in eſcã dedit uulturibus,ne quãdo reſurgeret à mortuis, q̃ iã de beſtia redierat in hominẽ,& eiuſmodi plura de magis Pharaonis narrat Exodus. Verũ de iis ſiue magis ſiue ueneficis loq̃tur Sapiẽs,dũ dicit:Exhorruiſti illos deus,q̃a horribilia opa tibi faciebãt p medicamina. Illud præterea uos ſcire uolo, nõ ſolũ

naturalia ſcrutari hos magos,uerumetiã ea quæ naturã comitantur, ac quodammodo exuunt,ut motus,numeros,figuras,ſonos,uoces,concẽtus,lumina,& animi affectus atq; uerba. Sic Pſylli & Marſi conuocabant ſerpentes, alii aliis deprimentes fugabant:ſic Orpheus Argonautarũ tempeſtatem hymno cõpeſcuit:& Homerus narrat Vlyſſi ſanguinẽ uerbis reſtrictũ:& in lege duodecim tabularum iis,qui meſſes excantaſſent,pœna conſtituta eſt:ut non dubium ſit,magos etiam ſolis uerbis & affectibus,aliisq; ſimilibus,non in ſeipſos modo,ſed etiam in res extraneas ſæpe mirum aliquẽ producere effectũ:quæ omnia nõ ſecus uim inſitã in res alias profundere,illasq; ad ſe trahere,uel abs ſe repellere,ſeu alio quouis modo afficere putant,q̃ magnes ferrum,& ſuccinum paleas trahũt:ſiue adamas,& allium magnetem ligant:ſicq; per hãc rerum gradariam ac concatenatam ſibi ſympathiam, non ſolum dona naturalia & cœleſtia,ſed etiã intellectualia & diuina Iamblichus, Proclus,atq; Syneſius,ex magorum ſententia,deſuper ſuſcipi poſſe confirmant, quod Proclus in libro de Sacrificio & magia fatetur,ſcilicet per huiuſmodi rerum conſenſum,magos etiã numina euocare ſolitos. Ad tantã enim quidam eorum deuoluti ſunt inſaniam,ut ex diuerſis ſtellarum conſtellationibus,per temporum interualla,& quadam proportionũ ratione rite obſeruatis,conſtructã imaginem cœlitum nutu uitæ intellectusq; ſpiritũ accepturam putent,quo conſulentibus illam,reſpõdeat, & occulte ueritatis arcana reuelet.Hinc patet hanc naturalẽ magiã nonnunq̃ in goẽtiã & theurgiã reclinatã,ſæpiſſime malorum dæmonũ uaframentis,erroribusq; obretiri.

DE GOETIA ET NECROMANTIA.

CEremonialis autẽ magiȩ partes ſunt goẽtia atq; theurgia. Goẽtia,immundorum ſpirituum cõmerciis inauſpicata,nefariæ curioſitatis ritibus,illicitis carminibus,& deprecamẽtis concinnata,omniũ legum placitis eſt exterminata & execrata. Huius generis ſunt,quos necromanticos,& maleficos hodie nuncupamus.

Gens inuiſa deis,maculandi callida cœli,
Quas genuit natura mali,qui ſidera mundi,
Iuraq; fixarum poſſunt peruertere rerum.
Nam nunc ſtare polos,& flumina mittere norunt,
Aethera ſub terras adigunt,monteſq; reuellunt.

Hi ſunt ergo,qui defunctorũ inclamant animas, & illi quos ueteres dicebãt epodos,qui excantant pueros,& in eloquium oraculi eliciunt, & qui dæmones paredros circunferunt, quale quiddam de Socrate legimus: & qui, ut dicitur,ſpiritus paſcunt in uitro,per quos ſe prophetare mentiuntur. Et hi oẽs bifariam procedunt. Nam alii dæmones malos uirtute quadam maxime diuinorum nominum adiuratos,aduocare & cogere ſtudẽt: quippe cũ omnis creatura timet & reueretur nomẽ illius,qui fecit eam, non mirum ſi goẽtici, & quiq; etiam infideles,pagani,Iudæi,Saraceni,& cuiuſcunq; prophani colle

gii siue sectæ homines, diuini nominis inuocatione dæmones astringāt. Alii autem nefandissimi, detestādo & omnibus ignibus plectēdo scelere, se dæmonibus submittentes, illis sacrificant & adorant, idololatræ & uilissimæ de iectiones rei effecti sunt: quibus criminibus, & si priores non sunt obnoxii, tamen manifestis periculis se exponunt. Nam etiam coacti dæmones inuigilant, semper quo errātes nos decipiant. Ex horum uero goeticorū anagyri, profluxerūt omnes isti tenebrarū libri, quos improbatę lectionis Vlpianus Iuriscōsultus appellat, protinusq; corrumpēdos esse statuit. Cuiusmodi primus excogitasse dicitur Zabulus quidā illicitis artibus deditus, deinde Barnabas quidam Cyprius: & hodie adhuc confictis titulis circunferuntur libri, sub nominibus Adæ, Abelis, Enoch, Abrahæ, Salomonis: item Pauli, Honorii, Cypriani, Alberti, Thomæ, Hieronymi, & Eboracensis cuiusdam: quorū nugas stultè secuti sunt Alphonsus rex Castellæ, Robertus Anglicus, Bacō, & Apponus, & pleriq; alii deplorati ingenii homines. Præterea nō homines modo, & sanctos, & patriarchas, & angelos dei, tam execrabiliū dogmatū fecerunt autores, sed & libros à Raziele & Raphaele, Adami & Tobiæ, angelis traditos ostentant: qui libri tamen acutius inspicienti, suorum præceptorū canonem, ritum, consuetudinem, uerborum & characterum genus, extructionis ordinem, insulsam phrasim, aperte sese produnt, non nisi meras nugas ac imposturas cōtinere, ac posterioribus temporibus ab omnis antiquę magiæ ignaris, perditissimis perditionum artificibus esse conflatos, ex prophanis quibusdam obseruationibus nostrę religionis ceremoniis permixtis insitisq;, ignotis multis nominibus, & signaculis, ut perterreant rudes & simplices, & stupori sint insensatis, & his qui nesciunt bonas literas. Neq; tamen propterea patet has artes fabulas esse: nā nisi re uera essent, atq; ꝑ illas multa mira ac noxia fierent, non tam arctè de illis statuissent diuinæ & humanæ leges, eas exterminandas esse de terra. Cur autem goëtici isti solis malis utantur dæmonibus, ea ratio est, quia boni angeli difficile comparent, quia dei iussum expectant, nec nisi mundis corde & uita sanctis hominibus congrediuntur: mali autem faciles se exhibent ad inuocandum, falso fauentes, & diuinitatem mentientes, semper præsto, ut astu suo decipiant, ut uenerentur, ut adorentur: & quia mulieres secretorum auidiores sunt, ac minus cautæ, at que in superstitionem procliues, faciliusq; illuduntur, ideo illis se præbēt faciliores, faciuntq; ingentia prodigia: cuiusmodi de Circe, de Medea, de aliis canunt poëtæ: testantur Cicero, Plinius, Seneca, Augustinus, & multi alii, tum philosophi, tum catholici doctores & historici, ipsæ etiam sacræ literæ. Nam in libris regum legimus phytonissam mulierem, quæ erat in Endor, euocasse animam Samuelis prophetæ, licet pleriq; interpretentur nō fuisse animā prophetæ, sed malignū spiritū, qui illius sumpserit imaginē. Tamen Hebræorū magistri dicunt, quod etiā August. ad Simplicianū fieri potuisse nō negat, q̄a fuerit uerus spiritus Samuelis, q̄ ante completū annum à discess-

su ex corpore facile euocari potuit, prout docēt Goetici. Quin etiam magi, necromatici, illud naturalibus quibusdam uiribus ac uinculis fieri posse autumāt, sicut nos in libris nostris de Occulta philosophia tractamus. Ideoq; antiqui patres, rerum spiritualium periti, non sine causa ordinauerūt, ut corpora mortuorum sepelirentur in loco sacro, & luminibus socientur, aqua benedicta aspergantur, thure & incenso suffumigētur, & expiētur orationibus, quousq; super terram extiterint. Nam ut aiūt magistri Hebræorum, omne corpus nostrū, & carnale animal, & quicquid in nobis super materia carnis male disposita innititur, relinquitur in cibum serpenti, & ut ipsi uocant Azazeli, qui est dominus carnis & sanguinis, & princeps huius mundi, & uocatur in Leuitico princeps desertorum, cui dictum est in Genesi: Terram comedes omnib⁹ diebus uitę tuę. Et in Isaia: Puluis panis tuus, hoc est, corpus nostrum creatum ex puluere terræ, q̄diu non fuerit sanctificatum, & transmutatum in melius, ut non amplius serpentis, sed dei sit effectum, uidelicet ex carnali spirituale, iuxta uerbum Pauli dicētis: Seminatur quod animale est, & resurget quod spirituale est. Et alibi: Omnes quidem resurgent, sed non omnes immutabuntur, quia multi remansuri sunt in perpetuum cibum serpentis. Hanc itaq; turpem & horridam carnis materiam, ac serpentis cibum morte deponimus, illam aliquando in meliorem sortem, & spiritualem trāsmutatam reassumpturi, quod erit in resurrectione mortuorum. Et iam factum est in his, qui primitias resurrectionis degustarūt, & multi hoc ipsum uirtute deifici spiritus in hac uita consecuti sunt, Enoch, & Helias, & Moses, quorum corpora transmutata in naturam spiritualem, non uiderunt corruptionem: nec sicut cætera cadauera potestati serpentis relicta sunt. Atq; hęc est illa disceptatio diaboli cū Michaele de corpore Moysi, cuius meminit in epistola sua Iudas, sed de Goetia & Necromātia hæc satis.

DE THEVRGIA.

Heurgiam uero pleriq; putant haud illicitam, quasi hæc bonis angelis, diuinoq; numine regatur, cum sępissime tamen sub dei & angelorum nominibus malis dæmonum fallaciis obstringatur: non solum siquidem naturalibus uiribus, sed etiam certis ritibus & ceremoniis cœlestes, & per illas diuinas uirtutes nobis conciliamus & attrahimus: de quibus multis regulis antiqui magi editis uoluminibus pertractant. Omnium autem ceremoniarum pars maxima, in munditia seruāda consistit, primum quidem animi, deinde etiam corporis, & eorum quę circa corpus sunt, ut in cute, in uestibus, in habitaculis, in uasis, in utensilibus, oblationibus, hostiis, sacrificiis, quorum munditia ad diuinorum consuetudinem & contuitum disponit, & in sacris summopere efflagitatur, iuxta uerba Isaiæ: Lauamini & mundi estote, & auferte malum cogitationum uestrarum. Immunditia uero, quia aërem frequenter & hominem inficit, mundissimum illum cœlestium & diuinorum influxum disturbat, & mūdos dei spi-

ritus fugat. Verum nonnunq̃ immũdi ſpiritus,& deceptrices poteſtates, ut uenerentur & adorẽtur pro diis,etiam hanc munditiã exquirũt:ideo hic maxima opus eſt cautela, de quib9 late in libris noſtris de Occulta philoſophia diſſeruimus. Verum de hac theurgia, ſiue diuinorũ magia plura diſputans Porphyrius,tandẽ concludit theurgicis cõſecrationibus poſſe quidẽ animã hominis idoneã reddi,ad ſuſceptionẽ ſpirituũ & angelorũ, ad uidẽdos deos: reditũ uero ad deũ hac arte præſtari poſſe inficiat̃ omnino. Eius itaq; ſcholæ ſunt,ars almadel,ars notoria,ars Paulina,ars reuelationũ, & eiuſmodi ſupſtitionũ plura,quæ eo ipſo ſunt pniciosiora,quo apparẽt imperitis diuiniora.

DE CABALA.

Erum occurrunt hic mihi uerba Plinii,q̀,eſt & alia inquit magices factio,à Moſe etiamnũ & Latopea Iudæis pẽdens: quæ uerba me de cabala Iudæorũ cõmonefaciunt, quã in monte Sina à deo ipſo Moſi datam penes Hebræos conſtãs opinio eſt,ac deinceps per ſucceſſionũ gradus citra literarũ monumenta,uſq; in Ezræ tẽpora poſterioribus ſola uiua uoce tradita:quẽadmodum Pythagorica dogmata olim ab Archippo & Lyſiade,qui in Grçcia Thebis ſcholas habuere tradebantur,in quibus diſcipuli memoriter doctorũ præcepta tenẽtes, ingenio & memoria pro libris utebãtur:ſic & Iudæi quidam literas aſpernati, in memoria & obſeruatione,ac uocali traditione hanc collocarũt:unde cabala ab Hebræis,quaſi ſolo auditu unius ab altero receptio,nuncupata eſt. Ars (ut fertur) peruetuſta,nomen autem nõ niſi recẽtibus temporibus apud Chriſtianos cognitũ. Eius uero duplicem tradunt ſcientiam, unã de Breſith, quã & coſmologiam uocant, uidelicet rerum creatarũ naturaliũ & cœleſtium uires explicantem,& legis bibliæq; arcana philoſophicis rationibus exponentẽ:quæ profecto hac ratione nihil differt à magia naturali,in qua Salomonẽ regẽ præſtitiſſe credimus. Legitur nãq; in ſacris Hebræorũ hiſtoriis, illũ diſputare ſolitũ à cedro Libani,uſq; ad hyſſopum:itẽ de iumentis,uolucribus, reptilibus,& piſcibus,quæ omnia magicas quaſdam naturæ uires prę ſe ferre poſſunt. Ipſe quoq; inter poſteriores Moyſes Aegyptius, in expoſitionibus ſuis ſuper Pẽtateuchũ,& plures thalmudiſtæ hanc inſecuti ſunt. Alterã uero eius ſcientiã uocant de Mercaua,quæ eſt de ſublimioribus diuinarũ, angelicarũq; uirtutũ,ac ſacrorũ nominũ,& ſignaculorum contẽplationibus,quædam quaſi ſymbolica theologia,in qua literæ,numeri,figuræ,res & nomina, & elementorũ apices,ac lineæ,puncta & accentus, omnia ſunt profundiſſimarũ rerum,& magnorũ arcanorũ ſignificatiua. Hanc rurſus bifariã ſecãt, in Arithmantiã,uidelicet quæ notariacon uocatur, de angelicis uirtutibus, nominibus,ſignaculiſq;,etiã dæmonũ ac animarũ cõditionibus tractans:atque in theomantiã,quę diuinę maieſtatis myſteria,emanationes,ſacraq́; nomina,& pentacula ſcrutatur:quã qui norit,hunc aiunt admirãdis pollere uirtutibus,ita quod dũ uelit futura omnia præſciat,toti naturæ imperet,in dæ-

Cabala duplex.

mones & angelos ius habeat, & miracula faciat. Hac putant Moysen tot signa edidisse: uirgā in colubrū, aquas in sanguinē uertisse: ranas, muscas, pediculos, locustas, bruchos, ignē cum grādine, uesicas & tabes Aegyptiis immisisse: primogenitū omne ab homine usq; ad pecus interemisse: suosq; deducentē, mare aperuisse, fontē de petra, coturnices de cœlo produxisse: aquas amaras dulcorasse: fulgura & nubes p diē, columnā ignis per noctē, suis pmisisse: uocē dei uiuētis ad populū, è cœlis deuocasse: arrogātes igne, murmurātes lepra, pcussisse: male merētes subita strage, alios terræ hiatu absorptos affecisse: populū cœlesti cibo pauisse: serpētes placasse: uenenatos curasse: numerosam turbā ab infirmitate, uestes eorū à corrosione cōseruasse: & hostiū uictricē reddidisse. Hac deniq; miraculorū arte & Iosue stare solē præcepisse, Eliā ignē in aduersarios è cœlo deuocasse, puerū mortuū uita restituisse, Danielē leonū ora perstrinxisse, tres pueros in camino æstuātis incēdii carmina lusisse. Porrò hac arte astruūt psidi Iudæi etiā Christū tā admirāda sæpe fecisse, Salomonē quoq; hāc percalluisse, atq; ex ea artē cōtra dæmones, eorundēq; uincula, & cōiurationū modos, ac cōtra morbos excātamēta tradidisse, ut autor est Iosephus. Verū ego deū Moysi, cæterisq; prophetis multa, quæ cōtinerētur sub cortice uerborū legis, prophano uulgo nō cōicāda mysteria retexuisse, ut nō dubito, sic hāc quā iactant Hebræi cabalæ artē, quā ego multo labore aliquādo scrutatus sum, nō nisi merā superstitiōis rapsodiā, ac theurgicā quandā magiam agnosco: quod si (quod Iudæi iactāt) à deo profecta ad uitæ perfectionē, ad hominū salutē, ad dei cultum, ad intelligētiæ ueritatē cōduceret, profecto spiritus ille ueritatis, qui repudiata synagoga uenit nos docere omnē ueritatē, hanc usq; in hæc postrema tēpora, suā non celasset ecclesiā: quæ profecto omnia nouit quæ sunt dei, cuius benedictio, baptismus, cæteraq; salutis sacramēta reuelata, & perfecta sunt in omni lingua. Vniuscuiusq; enim linguæ par est & eadē uirtus, modo par sit & eadē pietas: nec est aliud nomē in cœlis, nec in terra, in quo oporteat nos saluos fieri, & in quo operemur uirtutē, præter unū nomē Iesu, in quo recapitulant̄, & cōtinent̄ oīa. Hinc Iudæi in diuinis nominibus peritissimi, parū aut nihil post Christū operari possunt, sicut prisci illorū patres. Quod autē experimur, & uidemus hui9 artis (ut uocāt) reuolutiōibus, sæpe miras magnorū mysteriorū à sacris literis extorqueri sentētias, totū hoc nihil aliud est, q̄ lusus quidā allegoriarū, q̄s otiosi hoīes, in singulis literis & pūctis & numeris occupati, quod hæc lingua & scribēdi ritus facile patiūtur, pro eorū arbitrio fingūt, atq; refingūt: quę & si nōnunq̄ magna sonent mysteria, nihil tamē probare, nec euincere queūt, quin iuxta uerba Gregorii eadē facilitate cōtemnere liceat, qua asseruntur. Confinxit simili artificio pleraq; Rabanus monachus, sed latinis characteribus & uersibus, insertis uariis imaginibus, qui quaq; uersus lecti, per quælibet superficiei ac imaginum lineamenta sacrū aliquod enuntiant mysteriū, depictæ illic historiæ repræsentatiuū: quæ etiam ex prophanis literis extorque-

ri posse nemo ignorat, qui Valeriæ Probæ ex Vergilii carminibus compositas de Christo centones legerit, quæ omnia & eiusmodi sunt speculationes otiosorum hominum. Quod autem ad miraculorum operationem attinet, neminem uestrũ puto tam stolidæ ceruicis, qui de iis credat aliquã haberi artem uel sciẽtiam. Est itaq; nihil aliud hæc Iudæorum cabala, q̃ perniciosissima quædam superstitio, qua uerba, & nomina, & literas, sparsim in scriptura positas pro arbitrio suo colligunt, diuidunt, transferunt: & alterum ex altero facientes, soluunt membra ueritatis, sermones, inductiones & parabolas hinc inde ex propriis fictionibus cõstruentes: aptare illis uolũt eloquia dei, infamantes scripturas, & dicentes sua figmenta ex illis constare: calumniantur legem dei, & per impudenter extortas supputationes dictionum, syllabarum, literarum, numerorum tentant uiolẽtas & blasphemas perfidiæ suæ inferre probatiões. Præterea iis nugis inflati, ineffabilia dei mysteria, & quæ sunt supra scripturam arcana, sese inuenire & scire iactant, per quæ etiam prophetare, & uirtutes & miracula sese perficere, sine rubore, magnaq; audacia mentiri non erubescunt. Sed accidit illis, quod cani Aesopico, qui pane relicto, & in umbram eius inhians, perdidit escam: sic perfidum hoc & duræ ceruicis hominum genus, semper in umbris scripturæ occupatum, & circa illas uanitates sua artificiosa, sed superstitiosa cabala impetum faciẽs, amittit panem uitæ æternæ, & inanibus nominibus depastum perdit uerbum ueritatis. Ex hoc cabalisticæ superstitionis Iudaico fermento prodierunt puto Ophitæ, Gnostici, & Valentiniani hæretici, qui ipsi quoq; cum discipulis suis Græcam quandam cabalam cõmentati sunt, omnia Christianæ fidei mysteria peruertentes, & hæretica prauitate ad Græcas literas, & numeros protrahentes, ex illis construentes corpus, quod uocant ueritatis, docentes, absque illis literarum & numerorum mysteriis non posse in euangelicis literis inueniri ueritatem, quia uariæ sunt, & alicubi sibi repugnantes, plenæq; parabolis scriptę, ut uidentes nõ uideant, & audientes non audiant, & intelligẽtes non intelligant, sed cæcis & errantibus iuxta suæ cæcitatis & erroris capacitatem propositas: latentem uero sub illis synceram ueritatem solis perfectis, non per scripta, sed per uiuæ uocis successiuam pronuntiationem esse creditam, atq; hanc esse illam alphabetariam & arithmanticam theologiam, quã Christus secreto manifestauit apostolis, & quam Paulus se loqui dicit non nisi inter perfectos. Cum enim hæc altissima sint mysteria, ideo nec scripta esse, nec scribi, sed in silentio seruari apud sapientes, in abscondito secum illa custodientes. Sapiens autem apud eos nemo, nisi qui maxima hæreseos mõstra fabricare nouit.

DE PRAESTIGIIS.

SEd redeamus ad magiam, cuius particula etiam est præstigiorum artificium, hoc est illusionum, quæ secundum apparentiam tantum fiunt, quibus magi phantasmata edunt, multaq; miracula circulatoriis

fraudibus ludunt,& somnia immittunt,quod non tam goëticis incantamētis,& imprecationibus,dęmonumq; fallaciis,quā etiā certis fumigiorū uaporibus,luminibus,phylt[illegible]s,collyriis,alligationibus,& suspēsionibus:pręterea annulis,imaginibus,speculis,similibusq; magicæ artis pharmaciis,& instrumētis,naturali cœlestiq; uirtute perpetratur. Multa & manuū prompta subtilitate & industria fiunt,cuiusmodi ab histrionibus & ioculatoribus quotidie fieri uidemus,quos idcirco chirosophos,hoc est, manusapiētes appellamus. Extāt de hoc artificio libri pręstigiorū Hermetis, & quorundā aliorū: legimus quoq; Paseten quēdam præstigiatorem refertissimum conuiuium hospitibus monstrare solitum,idq; cum libuit rursum euanuisse,discumbētibus omnibus fame ac siti elusis. Numam Pompiliū etiam istiusmodi præstigiis usum legimus. Sed & doctissimum Pythagoram id ridiculum aliquando factitasse,ut quæ collibuisset, sanguine perscriberet in speculo, quo ad pleniluminis lunæ orbem obuerso,stanti à tergo res exaratas in disco lunæ commonstrasse. Huc spectat etiam quicquid de hominum transformationibus legitur decantatū à poëtis,creditū ab historicis,& à nōnullis Christianis theologis,insuper à sacris literis adsertum. Sic apparent homines asini uel equi,uel alia animalia oculis fascinatis,aut perturbato medio ,idq; arte naturali. Nonnunq̄ etiā hæc fiunt à bonis & malis spiritibus, seu ad bonorū preces ab ipso deo,sicut in sacris literis legim⁹ de Helisęo propheta,obsesso ab exercitu regis Syriæ uallantis Dothain: uerū puris & apertis à deo oculis ista nō possunt illudere: sic mulier illa,quę à uulgo iumentū iudicabatur, Hilarioni non iumentum,sed quod erat mulier uidebatur: ea igitur quæ hoc modo secundū apparentiā fiunt,præstigia dicuntur: q̄ aūt fiunt arte permutantium aut transferentium,ut de Nabuchodonosor, aut messibus ad alios agros traductis, de his diximus superius: uerū de hac præstigiorum arte sic ait Iamblichus: Quæ præstigiati seu fascinati imaginātur,præter imaginatiua,nullam habent actionis & essentiæ ueritatem. Eiusmodi nanq; artificii finis est,non facere simpliciter,sed usq; ad apparentiam imaginamenta porrigere,quorum mox nullum compareat uestigium. Iam itaq; ex his quę dicta sunt,patet non aliud esse magiam, quàm complexum idololatriæ, astrologiæ, superstitiosæ'que medicinæ. Iam'que etiam à magis magna hæreticorum caterua in ecclesia orta est, qui sicut Iannes & Mambres restiterunt Moysi, sic illi restiterunt apostolicæ ueritati: horum princeps fuit Simon Samaritanus,qui Romæ sub Claudio Cæsare propter hanc artem statua donatus est, cum hac inscriptione: Simoni sancto deo. Eius blasphemias copiose narrant, Clemens, Eusebius, & Irenæus. Ex hoc Simone tanquam ex hæresum omnium seminario, per multas successiones monstrosi Ophitæ, turpes Gnostici, impii Valentiniani, Cerdoniani, Martionistæ, Montaniani, & multi alii hæretici prodierunt, propter quæstum & inanem gloriam, mentientes aduersus deum, utilitatem nullam,

neq; beneficia hominibus pręstantes, sed decipientes, & in perniciem & in errorem mittentes, & qui credunt illis confundentur in iudicio dei. Verum de magicis scripsi ego iuuenis adhuc, libros tres amplos satis uolumine, quos de Occulta philosophia nuncupaui, in quibus quicquid tunc per curiosam adolescentiam erratum est, nunc cautior hac palinodia recantatũ uolo: permultum enim temporis & rerum, in his uanitatibus olim contriui. Tandem hoc profeci, quòd sciã quibus rationibus oporteat alios ab hac pernicie dehortari. Quicunq; enim non in ueritate, nec in uirtute dei, sed in elusione dæmonum, secundum operationem malorum spirituum, diuinare & prophetare præsumunt, & per uanitates magicas exorcismos, incantationes, amatoria, agogima, & cætera opera dæmoniaca, & idololatriæ fraudes exercentes, præstigia & phantasmata ostentantes mox cessantia, miracula sese operari iactant: omnes hi cum Ianne & Mambre & Simone Mago æternis ignibus cruciandi destinabuntur.

OCCVLTAE PHILOSOPHIAE HENrici Cornelii Agrippæ, Finis.
Anno M. D. XXXIII.
Mense Iulio.

For an analysis see Morley's Life vol I & II

For Bibliography see Prost – C. A. vol II. p 513

This is a thick paper copy, the same as the Douce Copy in Bodley. – A 2nd copy there is on thin paper & but with the portrait &.

See Ferguson's Bib. Chemica

O 84.7

f A2790
1533

